

кніга перакладаў п'ес
маладых драматургаў

БЕЛАРУСІ

пакаленне

JEANS

ПАКАЛЕННЕ JEANS

П'ЕСЫ МАЛАДЫХ ДРАМАТУРГАЎ БЕЛАРУСІ
Ў ПЕРАКЛАДЗЕ

АНДРЭЯ КАЛЯДЫ

МІНСК
2007

УДК 821.161.3-6
ББК 84 (4 Бєи)-4
П 13

Укладанне
М. Халезіна, Н. Каляды

Пакаленне Jeans: п'есы маладых драматургаў Беларусі ў перакладзе Андрэя
П 13 Каляды / Укл. М. Халезіна, Н. Каляды. Мінск, 2007. — 264 с.

Кнігу склалі пераклады (з рускай мовы на беларускую) наступных драматургічных твораў: Л. Баклага. «Аранжавая мара»; Д. Балыка. «Белы анёл з чорнымі крыламі»; С. Гіргель. «Жыццё і смерць Квенціна Таранціна»; Н. Каляда. «Ім сніліся сны»; П. Пражко. «Вельветавыя штаны»; П. Расолька. «Дождж у снежні»; Я. Русакевіч. «Праўда, ці тое, што адпавядае сапраўднасці»; К. Сцешык. «Мужчына — Жанчына — пісталет», «М. т. Сцэны жыцця»; М. Халезін. «Я прыйшоў», «Дзень Удзячнасці», «Пакаленне Jeans».

УДК 821.161.3-6
ББК 84 (4 Бєи)-4

*«Свабодны тэатр»,
Міжнароднае грамадскае аб'яднанне
«Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына»
і Андрэй Каляда
выказваюць шчырую падзяку
спадарыні Ірэне Калядзе-Смірновай,
старшыні Дабрачыннага фонду
«Ethnic Voice of America» (Парма, ЗША),
за чынную дапамогу ў выданні гэтай кнігі.*

© Каляда А., пераклад на беларускую, 2006
© Халезін М., Каляда Н., укладанне, 2006
© Халезін М., мастак, 2006

БЕЛАРУСЬ ТУРБУЕ

Кніга ў вашых руках — феномен. Як фенаменальная сама па сабе з'ява маладой беларускай драматургіі. Яна ўзбурлілася, успухнула сама праз сябе: толькі запазычыўшы форму ўзаемаадносін унутры драматургічнага свету ў рускіх, беларусы змаглі ідэалагічна сябе знайсці самі, ні на чый вопыт не абпіраючыся. І яшчэ больш — рухаць сваю ўласную ўтоеную ідэю, услаўляць і песціць свой унутраны «град Китеж», які не намацаеш, не сфармулюеш адразу: голас прыглушаны, але смелы, голас інтэлектуальна абуджанай правінцыі ў посткаланіяльны перыяд. І няма нічога лепшага за гэтае самаўсведамленне бунтоўнага чалавека, за гэтае адчайнае візіянерства. Пакаленне вырасла на глебе, нікім не падрыхтаванай, выспела само. І, магчыма, мела б цяпер права называцца пустаземлем, калі б у краіне было шмат знатнай культуры.

Прыклад «Свабоднага тэатра» — пераканальны доказ, што змяніць можна ўсё. Пачаць з нуля і перамагчы. Прымусіць сітуацыю прагнуцца пад сябе. Младабеларусы (драматургі) вельмі своечасова зразумелі, што сціпласць — прамы шлях да невядомасці. А менавіта гэта часта перашкаджае вобразу сучаснага драматурга, схільнага ў сваёй незапатрабаванасці да самаедства. Беларусы перамаглі якраз у момант усведамлення сябе новым пакаленнем драматургаў: калі яшчэ нічога не было, ніякіх рэсурсаў, і толькі першая слава прыйшла з Расіі, з екацярынбургскага конкурсу «Еўразія». Менавіта ў гэты час яны змаглі не раскласціся па ячэйках і заняцца плягаваннем свайго асабістага міфа, а захапіліся кансалідацыяй сіл, згуртавальнымі працэсамі.

Кансалідацыя драматургаў не знішчае іх індывідуальнасці, а наадварот — дзейнічае як бур у шахцёрскім промысле: магутна, дзелавіта, прыкметна. Бадай што, сёння на Беларусі няма больш прыкметнай для еўрапейскага тэатральнага істэблішмента трупы, чым «Сва-

бодны тэатр». «СТ» — гэта і тэатр новай драматургіі, і прамоўтэрская кантора, і адукацыйны цэнтр, і шырокі конкурс рускамоўных і беларускіх п'ес.

Драматургі ўзялі ў рукі ніці свайго ўласнага лёсу, аднойчы добра зразумеўшы, што галоўнае і самае важнае — справа, яшчэ раз давёўшы сабе і свету, што драматургі, іх слова пераважаюць у тэатры, задаючы новую моду. Так гэта было ў XIX стагоддзі, так гэта будзе і ў XXI стагоддзі — тэатр патрыярхальны, драматургія авангардная. Яна мроіць. Яна б'ецца ў курчах новых форм. Яна падказвае, шэпча: «Трэба мяняцца».

Павел Руднеў

ЛАРЫСА БАКЛАГА

Нарадзілася 2 студзеня 1954 г. у в. Орля Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці, Беларусь.

Выпускніца факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, 1978).

Драматургічнай творчасцю займаецца з 2004 г. П'еса «Оранжевая мечта» ўвайшла ў лонг-ліст, а п'еса «Мужчина ищет долгое звучание, женщина смешивает краски» ўвайшла ў шорт-ліст I Міжнароднага конкурсу сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь, 2005) і была ганаравана Спецыяльным прызам Тома Стопарда «Яркі дэбют».

2006 — напісана п'еса «Комета Нострадамуса».

АРАНЖАВАЯ МАРА

КАМЕДЫЯ НА ЧАТЫРЫ АКТЫ З ЭЛЕМЕНТАМІ ДЭФІЛЕ

*(ЛІТАРАТУРНАЯ ІМПРАВІЗАЦЫЯ НАКОНТ ДЭМАКРАТЫЧНЫХ ПАДЗЕЙ НА
УКРАЇНЕ. Лістапад 2004 — студзень 2005 г.)*

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Тры галоўныя персанажы — А л е с я, А р н о л ь д і З б ы ш а к, у адрозненне ад астатніх, на сцэне з'яўляюцца як «каляровыя», у промнях жоўтага, чырвонага і аранжавага пражэктараў. Гэтым падкрэсліваецца, што ў іх ёсць вобразнае мысленне: пропуск у «вечнае жыццё».

А л е с я Т а л с т а я — жанчына нявызначанага ўзросту. Журналіст, пісьменнік. Беспрацоўная. Прыкметная: вогненна-рыжы, амаль апельсінавы колер валасоў.

З б і г н е ў П а с т к а — знаёмы Талстой. Беспрацоўны рэжысёр. Прыкметны, носіць аранжавыя (бліжэй да жоўтага колеру) чаравікі. Падобны на Збігнева Бжэзінскага.

А р н о л ь д І в а н а в і ч У с х о д н і к — губернатар рэгіёна. У мінулым адказны работнік КПСС. Хваравіта рэагуе на аранжавы колер, вымушаны насіць акулеры з чырвонымі шкельцамі. Падобны на Арнольда Шварцнегера.

Ж о н к а г у б е р н а т а р а.

П а м о ч н і к г у б е р н а т а р а.

З м і ц е р Л ю б е ц к і — дырэктар сеткі прыватных фірмаў «ЖЗ».

К а н ч ы т а Л о п е с — рэферэнт Любецкага, яго намеснік па ідэалогіі.

Д а ш а — супрацоўніца сеткі «ЖЗ».

1-шы, 2-гі, 3-ці — супрацоўнікі сеткі «ЖЗ».

С я р г е й С я р г е е в і ч М а к а ў к і н — госць са сталіцы, куратар рэгіёна.

П а л я к з дарожнымі валізкамі.

Д з в е л і т о ў к і (адзенне — трыкатаж ручной вязкі).

Х л о п е ц с п а р т ы ў н а г а ц е л а с к л а д у.

Д в а а т л е т ы - б о д ы б і л д э р ы.

М а д э л і д л я д э ф і л е.

Д в а п е н с і я н е р ы.

П'яніца.

Т р ы д э м а н с т р а н т ы, якія пратэстуюць.

М а л а д ы ч а л а в е к.

Ж у р н а л і с т ы.

ПЕРШЫ АКТ

Кабінет дырэктара сеткі прыватных фірмаў «ЖЗ». Апроч стала дырэктара і традыцыйных атрыбутаў кіравання (тэлефонаў, перагаворных прыстасаванняў, камп'ютэра) глядач бачыць

спартыўныя трэнажоры, штангі, гантэлі, мячы, маты, тэнісныя ракеткі і інш. Гэта таксама і трэнажорная зала. Калі падымаецца заслона, дырэктар Л ю б е ц к і сядзіць за пісьмовым сталом. Насупраць дырэктара — новая супрацоўніца А л е с я Т а л с т а я, жанчына з

вогненна-рыжымі валасамі. Гутарка заканчваецца, падначаленая ўстае са стула і апошнія словы дырэктара слухае стоячы. Пражэктары асвятляюць гераіню так, каб яе цень быў аранжавы, гэта яе асаблівасць, пра якую яна пакуль што нават не здагадваецца...

З'ЯВА I

Талстая, Любецкі.

Любецкі. Бяру на работу. У гардэробе патрэбна дэлікатнасць. Таму мы спынілі свой выбар менавіта на вас. Кожнага наведвальніка сустрэць ветлівай усмешкай! Выпадковых людзей «адсеяць» у фae. Націскаеце кнопку трывогі — з'яўляецца служба аховы... «Жалезная заслона» — не прахадны двор.

Талстая (начітва). Спраўлюся. У мяне добрая фізічная падрыхтоўка. (Падымае ўверх дзве рукі, нібыта штангу падымае.) Некалькі соцень паліто за змену: «Распрануць цела — апрануць цела!» Калі нарада, патрэніруюся дадаткова, «жалеззе» пацягаю...

Любецкі (з раздражненнем, нібы яму перашкаджае яе нябачны цень). Ды не хвалойцеся вы так! Божа мой... (Заглядвае ў працоўную кніжку.) У вас перапынак у працоўным стажы больш за 10 гадоў. Чаму?

Талстая. Выходзіла з камуністычнага стэрэатыпу... Рузумеце, перапынак... (Паўтарае «падняўце штангі».) Вялікую вагу ўзяла без падрыхтоўкі. Перапынак! Дома вучылася пісаць панамаму. Сярод журналістаў беспрацоўе. Вось я і стала... пісьменнікам.

Любецкі. Ну і што? Які ў гэтым сэнс?

Талстая. Так, мяне яшчэ не друкуюць. Патрэбныя гады, каб прабіцца на выдавецкі рынак. Так гавораць...

Любецкі. Да пенсіі паспееце? Як у вас, жанчын, усё складана! (Абыходзіць Алесю па кругу, разглядае, спрабуе зразумець, дзе і што ў яе не так. Алеся наварочваецца за ім, але так, каб быць да кіраўніка тварам. Ён жа намагаецца разгледзець спіну.) Бліжэй да цела! Прабачце, бліжэй да справы. Работа жанчыны заўсёды канкрэтная. Прыбрала памяшканне — атрымай грошы. Памыла посуд — атрымай грошы. Раздзела цела...

Талстая (пакорна). ...атрымай грошы! (Пасля гэтых слоў аранжавы цень знікае.)

Любецкі (нечакана навесялеў). Нешта ў вас ёсць... загадкавае. У гардэроб! Пакуль не перадумаў!

Талстая. Слухаюся! (Выходзіць, у дзвярах сутыкаецца з супрацоўнікамі, якія ідуць да дырэктара на нараду.)

З'ЯВА II

Талстая, Канчыта,
1-шы супрацоўнік.

1-шы супрацоўнік. Гардэроб зноў зачынены. Непарадак.

Талстая. Панове! Запрашаю ўніз, у гардэроб. Абслужу хутка.

Канчыта. Ды вы што?! Няма калі. У нас нарада. Які гардэроб? (Накідвае на плечы Талстой сваё футра. Тое самае рабяць і трое мужчын атлетычнага целаскладу — супрацоўнікі фірмы.)

1-шы супрацоўнік (да Алесі). З такімі плячамі... Вешалка вы старамодная... у Еўропе такія плечы ўжо не носяць.

З'яўляецца Макаўкін.

З'ЯВА III

Талстая, Макаўкін.

Макаўкін. Алеся? Ці ты гэта? (Спрабуе разгледзець чалавека пад куцаю адзення. Гэта яму удаецца, але не адразу.) Талстая, ты ці не ты?

Талстая. Я. Гэта — я!

Макаўкін. Ты тут? У гардэробе?

Талстая. Тут. У гардэробе... (З гэтымі словамі пакідае кабінет.)

Макаўкін (са спачуваннем). Як змянілася! (Любецкі ідзе насустрач Макаўкіну з прадчуваннем сяброўскіх абдымкаў. Супрацоўнікі тым часам рассяджваюцца за сталом. Любецкі і Макаўкін абдымаюцца.)

З'ЯВА IV

Макаўкін, Любецкі.

Макаўкін. Талстая ў цябе працуе? (Асцярожна.) Якая разумніца!

Л ю б е ц к і. Гардэробшчыцай. Па адзёжцы сустракаюць... З сённяшняга дня. Сумняваюся: ці справіцца? Ёсць у яе гісторыі штосьці дзіўнае...

М а к а ў к і н. ... па розуму праводзяць. Гардэробшчыцу звольніць лёгка! Гэта ж трэба, каб так нізка апусцілася! Першая ў нашым рэгіёне жанчына-рэдактар. Які быў тыраж газеты! Чэргі ля кіёскаў! Пра якія персоны пісала!

Л ю б е ц к і. Не «ўпісалася» ў новае жыццё! Не зразумела сучаснасць!

М а к а ў к і н (успамінаючы). Чакай-чакай. А як жа Арнольд?

Л ю б е ц к і. Губернатар? А што губернатар?

М а к а ў к і н. Яны з Алеськай моцна сябравалі дзесяць гадоў таму назад, у часы развалу СССР. (Нахіляецца і нешта шэпча Любецкаму на вуха.)

Л ю б е ц к і (здзіўлена). Блізкі, давераны сябар Арнольда? Не можа быць! Сяброўка губернатара!

М а к а ў к і н. А чаму б і не? Арнольд тады быў простым наменклатурным работнікам партыі. Прышоў да ўлады, дзякуючы падтрымцы дэмакратычных журналістаў... Прэсу пад сябе падмяў... (Хіхікаючы.) Разгарнуўся шырока, цяпер яго ніхто не скіне. Так, спрытны мужык наш губернатар!

Л ю б е ц к і. Ты больш дакладна б даведаўся... што ды як. Раздзецца цела — адзецца цела... Талстая — дама прэстыжная. А калі ў Арнольда пачуцці ўваскрэснуць? Душа ўздрыгне? А яна ў маім гардэrobe мужыкоў распранае...

М а к а ў к і н. ...і апранае! Я цябе таму і папярэджваю... А калі не ўваскрэснуць? А калі не нахлынуць? А калі яна языкатая?

Л ю б е ц к і. Ва ўсім павінна быць выгада. Эканамічная, так бы мовіць, мэтазгоднасць. Давядзецца і Талстую «пралічыць». (Разам набліжаюцца да стала пасяджэнняў.)

З'ЯВА V

Любецкі, Макаўкін, Канчыта,
1-шы, 2-гі, 3-ці супрацоўнікі.

Л ю б е ц к і. Дазвольце вам прадставіць. Наш новы куратар са сталіцы — Сяргей Сяргеевіч Макаўкін. Прашу вітаць і шанаваць.

Супрацоўнікі пачынаюць устаюць, кожны прадстаўляецца сам. Кіраўнікі рассяджваюцца, затым садзяцца падначаленыя. Пачынаецца нарада.

Пачынаем нараду. (Тэлефонны званок. Любецкі бярэ трубку, слухае, адказвае ў трубку.) Даражэнькі ты мой! Як жа я зараз пазваню ў Амерыку? У Штатах ноч (пакрыўджана), амерыканцы спяць. А мы працуем! Пазвані так... гадзін праз восем. Гуд бай! (Кладзе трубку і тлумачыць Макаўкіну.) Разлікі, разлікі. (Звяртаецца да супрацоўнікаў.) Панове. Патрабаванне часу: больш філасофіі, так бы мовіць, розуму падчас укаранення праграм, якія трэніруюць розум і цела.

М а к а ў к і н. Правільна. Спачатку ўявіць у галаве гэтую мышцу або ўвесь трэніровачны працэс. Нам патрэбен эфектыўны, падкрэсліваю: эфектыўны трэнінг розуму і цела... Спачатку, панове, мысленне, а затым ужо — мышачная радасць.

Л ю б е ц к і (рэферэнт). А што думае наконт гэтага наша падноўленая ідэалогія?

К а н ч ы т а. «Дагонім і перагонім Амерыку!»

Л ю б е ц к і. Глупства! Бег, вядома, мае дачыненне да спорту... У вас, Канчыта, у гэтым касцюме прыгожая фігура, але я рэкамендую дапоўніць камплект капялюшыкам ці хусцінкай.

К а н ч ы т а (гуліва). Чаму?

Л ю б е ц к і. Гэтая дэталёў падкажа: капялюшык надзеты на галаву...

Адзінокі смех 2-га супрацоўніка.

К а н ч ы т а. Добра, Дзмітрый. Я падумаю: тры-чатыры кідкія лозунгі на патрэбу дня.

М а к а ў к і н. А чаму на патрэбу? Дабрыня, ветлівасць, гасціннасць — стыль нашай сеткі.

Л ю б е ц к і. Згодзен. Усім трэба праветрыць галовы ад назапашанага хламу (шматзначна падымае палец уверх). Успомніў! Адна наша супрацоўніца пазбавілася ад камуністычных стэрэатыпаў!

М а к а ў к і н. Хто ж гэтая святая? (Любецкі смяецца, цягне яго з кабінета да трэнажораў... Відаць, як Макаўкін асцярожна садзіцца на вялікі швейцарскі мяч, раскалыхваецца, хіхікае ад задавальнення.)

З'ЯВА VI

Канчыта, 1-шы, 2-гі, 3-ці
супрацоўнікі.

Канчыта. «Усяклі» навіну пра гардэробшчыцу? Абдымалася ці ўсё яшчэ абдымаецца. Вось якое пытанне.

1-шы супрацоўнік. Я ўсёк пра новага куратара... Перамены?

2-гі супрацоўнік. Мяркуючы па целе, дама качаецца на «Лаве для малітвы». І паспяхова. Мышачны рэльеф вельмі выразны (*трохі думае*). А такога трэнажора ў нас няма, значыць, усёй інфармацыяй мы не валодаем.

Канчыта (*1-му супрацоўніку*). Боб! Ты ж казаў, што ў яе старамодныя плечы?

1-шы супрацоўнік. Таму і казаў, што прыгожыя... У Еўропе прыгожыя плечы — рэдкасць.

3-ці супрацоўнік. Шэф заўсёды глядзіць наперад: сёння гардэробшчыца, заўтра — рэферэнт і першы памочнік.

Канчыта (*з крыўдаю*). Пайду. Калі шэф успомніць пра мяне, скажаць: шукае кідкія лозунгі. (*Выходзіць, за ёю — 1-шы супрацоўнік.*)

З'ЯВА VII

2-гі і 3-ці супрацоўнікі.

2-гі супрацоўнік. Малайчына. Выдатна зарыентаваў Кончы. Пайшла, як тарпеда... па наводцы... Відаць, да Дашкі. Зараз абедзве зоймуцца важнай справаю. Навіна хутка разляціцца...

3-ці супрацоўнік. А мы тым часам расслабімся... (*Супрацоўнікі здымаюць гальштукі і пінжакі, ідуць у трэнажорную залу. Любецкі і Макаўкін пакідаюць трэнажорную залу, пераходзяць у кабінет, але з падначаленымі не сустракаюцца.*)

З'ЯВА VIII

Любецкі, Макаўкін.

Любецкі. Я цябе сам у гасцініцу звязу...

Макаўкін. На новым, шасцісотым?

Любецкі. Так. Амерыка — гэта... сам разумееш, Амерыка... (*Выходзяць.*)
Заслона.

ДРУГІ АКТ

Раніца. Фae гардэроба «Жалезная заслона».

Алеся адна. Яна падымае штору-жалюзі ў гардэробе і... гэта падобна на падняцце заслоны ў тэатры. (Сцэна на сцэне.) На плечыках — спартыўнае адзенне напракат.

Гардэроб — гэта падсвядомасць гераіні, яе сны і мары. Праз «касцюм», як дасягненне культуры, дэманструецца: што прыйшло ў жыццё ўсходнеславянскай жанчыны пасля крушэння Берлінскай сцяны.

Значная частка другога акта пабудавана як дэфіле. Улічваючы асаблівасць гераіні — «адкідваць» аранжавы цень, значэнне мае колера-светлавое афармленне праходу да авансцэны (перапляценне жоўтага і чырвонага).

У промнях аранжавага святла гераіня кардынальна мяняецца. З пасіўна-сумуючай, «халоднай» рускай прыгажуні Талстая ператвараецца не проста ў агрэсіўную і ўпэўненую жанчыну, яна становіцца фізічна прыгожай і моцнай. У яе «з'яўляецца цела», яна ўсведамляе, што кіруе целам (кінезіс — у аснове бодзібілдзінга).

Дык вось — Алеся адна. Пасля трэніроўкі яна ў спартыўнай уніформе: шорты, майка, пальчаткі без пальцаў, на запясцях павязкі, красоўкі і інш.

З'ЯВА I

Талстая адна.

Талстая. Гардэроб «Жалезная заслона» — мой маленькі тэатр! (*Ставіць на падстаўку, як на пюпітр, тоўстую кнігу. Гэта — «Новая энцыклапедыя бодзібілдзінга» Арнольда Шварцнегера. На вокладцы, тварам да гледача, атлет Шварцнегер, усміхаючыся, дэманструе практыкаванне са штангай «Гуд монінг!».*) Яна разглядае куміра, усміхаючыся ў адказ. Бярэ маленькую «дамскую» штангу. Дзвюма рукамі падымае ўверх і на плечы. Нахіляецца са штангай, тварам да атлета, спіною да гледача. Робіць «Гуд монінг!». Адзін паклон. Апускае штангу. На мабільным тэлефоне набірае нумар. Слухае сігналы. Працягвае разглядаць атлета і ў задумленнасці разважае ўслых.) Гуд монінг, Арнольд! Гледзячы на тваё цудоўнае цела, хочацца паўтараць яшчэ, яшчэ,

яшчэ! Але часу ўжо няма. Запэўніваю, у пятніцу мы зробім з табой «Гуд монінг!» пяць разоў. Пяць разоў, Арнольд. Не, Арнольд, пяць! І гэта — мой выклік табе. Ці ў пятніцу, ці — ніколі! (Падчас яе маналога ў фазе з'яўляецца Даша. Яна бачыць Алесю, якая гаворыць па тэлефоне, але не бачыць кнігу. Замірае ад нечаканасці. Хаваецца за калону. Слухае і адначасова набірае нумар на сваім мабільным.)

З'ЯВА II

Талстая, Канчыта, Даша.

Даша (у трубку). Канчыта! Гэта — праўда. Яны — палюбоўнікі. Я толькі што чула... Вушамі, Канчыта. (У фазе імкліва ўваходзіць Канчыта, з захапленнем гаворыць па мабільніку. Позіркі трох дам сустракаюцца. Яны адначасова адключаюць тэлефонныя апараты і хаваюць іх. Нямае сцэна пра тайну і каварства. Канчыта і Даша адыходзяць за калону. Алеся тым часам прымае адзежу ад І-га супрацоўніка, які з'явіўся ў фазе. Боб падае ёй букетік кветак. Алеся са здзіўленнем і моўчкі прымае гэты дарунак.)

З'ЯВА III

Канчыта, Даша.

Канчыта. Ну!

Даша. Яна толькі што размаўляла з ім па тэлефоне. Арнольдзікам называла. (З зайздрасцю.) Здраваюцца па-англійску: «Гуд монінг!» Якое нахабства! А нам прасоўвай айчынныя тавары ў народ.

Канчыта. Услых называла Арнольдзікам?

Даша. Яна мяне не бачыла, я за калонай схавалася. У пятніцу яны сустракаюцца. У нашай трэнажорнай зале.

Канчыта (з трымценнем). Няўжо?! Арнольд з'явіцца ў трэнажорнай зале...

Даша. Справа яго сумлення. Ці ў пятніцу — ці ніколі! Пытанне рубам!

Канчыта (пагаджаючыся). Значыць, прыйдзе. Арнольд — такі чалавек! Але чаму з гардэробшчыцай? (Папраўляе капялюшык.) Штосьці не ўкладваецца ў маёй галаве...

Даша. Журналісты і пісьменнікі часцяком асвойваюць другія прафесіі. Потым пішуць аб сваіх прыгодах кнігі. «Мой гардэроб», напрыклад. Чым не назва? («Мой гардэроб» у вуснах Дашы гучыць як «Майн кампф» А. Гітлера. Канчыта ўлоўлівае гэтую інтанацыю і імгненна змяняецца. Яна робіцца ваяўнічай і непераможнай.)

Канчыта. Даша! Глядзі! (Расшпільвае футра і дэманструе сяброўцы новы касцюм.) Вось. Стыль «мілітары». Учора ў бытыку схапіла. Адзіны экзэмпляр. Ён на мне!.. (Прамаўляючы займеннік «ён», Канчыта, вядома ж, мае на ўвазе мужчыну.) Усюды плямы, плямы, плямы...

Даша (з захапленнем). Маскіроўка на мясцовасці! У мяне такога не было яшчэ! Якая непрыкметнасць! Пагончыкі на плячах.

Канчыта. Ах так, плечы... Вернемся да плячэй! (Яны адначасова разварочваюцца цераз левае плячо і ідуць, як мадэлі, ногі на адной лініі, віхляючы клубамі, прама на Алесю.)

З'ЯВА IV

Талстая, Канчыта, Даша.

Канчыта. Добры дзень, Алеся. (Убок.) Упершыню вітаюся з гардэробам...

Даша. Добры дзень!

Талстая. Добрай раніцы! Вы — мае першыя жыночыя целы, якія трэба распрануць. І трэба сказаць, целы прывабныя. (Дапамагае Дашы зняць куртку, прымае футра Канчыты.)

Канчыта (паказваючы касцюм Талстой). Як на мне?

Талстая. Пупок уражае.

Даша. Вы пішаце вечарамі?

Талстая. Так.

Канчыта. Шэфа трывожыць змест вашых твораў.

Талстая. «Трывога» — гэта дыягназ. Я пішу толькі пра сябе.

Канчыта. Не вельмі ветліва, маглі б і пра дырэктара... Наш Любецкі — каларытная фігура. У мінулым годзе праіграўся ў Парыжы, даваўся тэрмінова прадаваць дом і вішнёвы сад у Сонічах. І ў гэтым годзе была такая ж асабістая драма...

Талстая. Нешта я пра гэта чула. Знаёмы сюжэт...

К а н ч ы т а (аўтаматычна). Усе сюжэты паднавіць і напоўніць новым зместам! (Дзяўчаты выходзяць. Канчыта нечакана вяртаецца.)

З'ЯВА V

Талстая, Канчыта.

К а н ч ы т а. Дарэчы, пра гардэроб. Вам неабходна купіць бялізну без швоў. Модная навіна гэтага сезона!

Т а л с т а я. З першай зарплаты. Мой гардэробчык — «сэканд хэнд».

К а н ч ы т а (выходзячы). А калі ён любіць спартыўную бялізну?..

З'ЯВА VI

Талстая адна.

Т а л с т а я. Хто ж гэта ён? Дырэк-тар? Напэўна, гэтая дзяўчына Любецкага! (У фэе з'яўляюцца Макаўкін і Любецкі. Абодва ў модных і элігантных касцюмах. Ідуць дэфіле. Любецкі падыходзіць да Алесі і моўчкі аддае ёй ружу. Вяртаецца да Макаўкіна, які чакае яго.)

З'ЯВА VII

Макаўкін, Любецкі.

М а к а ў к і н (Любецкі пра Талстую). Багіня! Багіня ўваходу і выхаду, дзвярэй і ўсякага пачатку.

Л ю б е ц к і. Жанчыны — надзейная мяжа краіны. Мяжа павінна быць на замку.

М а к а ў к і н. Так, галоўнае. Каб не пісала на экспарт! Значэння — мясцовага. (Адходзяць да кабінета. Пайшлі наведвальнікі: дэфіле, першая частка якога мае адносіны да фэіна, «каляровае» раішэнне.)

У гардэробе з'яўляюцца дзве літоўкі ў касцюмах трыкатажнай вязкі. Яны падыходзяць да Алесі і вітаюцца па-літоўску.

З'ЯВА VIII

Талстая, дзве літоўкі.

Л і т о ў к і. Лабос дзена!

Т а л с т а я. Лабос дзена!

Літоўкі аддаюць Талстой вопратку. Пераадзяваюцца, падтанцоўваючы каля станка (танцоўшчыцы), і ідуць у трэнажорную залу.

Тут жа з'яўляецца малады чалавек у спартыўным касцюме. На павадку ён трымае пародзістага сабаку.

З'ЯВА IX

Талстая, малады чалавек.

М а л а д ы ч а л а в е к. Ці не заходзілі сюды дзве літоўкі? (І, не дачкаўшыся адказу гардэробшчыцы, працягвае.) Літоўская вязка цэніцца ў Еўропе. (Сабака цягне гаспадара па слядах літовак.)

З'ЯВА X

Талстая, 2-гі і 3-ці супрацоўнікі.

З'яўляюцца 2-гі і 3-ці супрацоўнікі, распранаюцца ў гардэробе. Цалуюць Алесі ручкі. Пакідаюць букет кветак і пах фірмовай мужчынскай касметыкі. Пырскаюць з пробных флаконаў, рэкламуюць тавар. Выходзяць.

З'ЯВА XI

Талстая і два бодзібілдзеры.

З трэнажорнай залы ідуць два атлеты-бодзібілдзеры. Зачароўваюць Талстую, дэманструючы запасы жыццёвай вільгаці і сілы. Перадзяваюцца і выходзяць, распаўсюджваючы флюіды тэстастэрона. Талстая не стрымліваецца і выкрывае.

Т а л с т а я. Няхай жыве амерыканскі тэстастэрон! Два такія мезаморфы! (Летуценна ўздыхае.) Такі фэішн за адзін дзень! (Пасля гэтай фразы ўсё кардынальна мяняецца. Каляровыя промні знікаюць. Зрокавыя вобразы наступных герояў — чорна-белае раішэнне. Напамінае негатыву плёнкі.)

У фэе ўбывае мітуслівы паляк з дарожнымі валізкамі.

З'ЯВА XII

Талстая, паляк.

П а л ь к (па-польску). Пані, гдзе тутэй ест ціло?

Т а л с т а я. Не тут, пан, не тут. Мытня за вуглом, направа.

Паляк знікае, з'яўляюцца два пенсіянеры. Ідуць прама да Алесі.

З'ЯВА XIII

Талстая і два пенсіянеры.

Талстая (*не чакаючы пытання*). Не тут, таварышы, не тут. Пенсіі — наступны будынак.

Пенсіянер. Пры камуністах такога бязладдзя не было!

Пенсіянеры выходзяць. У фазе з'яўляецца п'яніца з адкаркаванай бутэлькай у руцэ. Азіраецца па баках, губляецца ў раскошы інтэр'ера, заварочвае ў архітэктурны тупік. Шукае выхад на вуліцу, не знаходзіць. Стаіць нерухома ў тупіку, не здагадваецца, што трэба развярнуцца на 180° і ісці ў процілеглы бок.

З'ЯВА XIV

Талстая, п'яніца,
2-гі і 3-ці супрацоўнікі.

П'яніца (*на-філасофску*). Дзе выхад? Быў выхад, а цяпер выхода няма. Расійска-амерыканскія перамовы зайшлі ў тупік!

Талстая націскае кнопку трывогі — з'яўляюцца 2-гі і 3-ці супрацоўнікі. Выводзяць п'янага на вуліцу, ён супраціўляецца і крычыць.

П'яніца. Маё імя Сірожа, і я не магу насіць мужчынскія калготкі!

Талстая (*на ўсякі выпадак*). Нясіце асіярожна. Усё ж такі чалавек з народа. (*Убок.*) А гэта — экшн! (*Глядзіць на гадзіннік.*) О! Пяць хвілін да канца працоўнага дня. Пачынаецца самае цікавае...

Міма праходзяць Канчыта і Даша, нясуць плакат: «Глядзіце мексіканскія серыялы». Затым у фазе з'яўляецца група пратэстуючых з чатырох чалавек. Яны нясуць плакаты: «Хачу працаваць!» «Хачу здымаць айчыннае кіно!» «Я заўсёды пратэстую!»

Талстая. Не-не-не! Беспрацоўе ў Амерыцы. У нас — дэмакратыі і тутэйшыя.

З'ЯВА XV

Талстая, Пастка,
2-гі і 3-ці супрацоўнікі.

Талстая націскае кнопку трывогі — з'яўляюцца 2-гі і 3-ці супрацоўнікі і адціскаюць пратэстуючых да выхода. Нечакана адзін аддзяляецца — гэта Пастка.

Пастка. Ды я не пратэстую. Я да Талстой. (*Ідзе да Алесі.*) Алеся, гэта ты? А гэта твой пісьменніцкі стол?

Талстая. Збігнеў! Ты, як заўсёды, вылучышся з натоўпу!

Пастка сарамліва разглядае свае аранжавыя чаравікі. Талстая нечакана «адкідвае» аранжавы цень. Пастка зацікаўлена паглядае на Талстую, нічога не разумеючы ў ёй. Але ён, у адозненне ад Любецкага, здагадваецца: чытаў ці чуў, што ў другіх такое бывае...

Пастка (*асцярожна*). Чаравікі аранжавыя, як і твае прыгожыя валасы. Хоць адна роднасная душа ёсць на свеце. (*Фальшыва.*) Ну, як ты ў новай ролі?

Талстая (*рэзка*). Збышак, чаравікі ты набыў знарок. А мой аранжавы — прыродны дар, мая норма, так бы мовіць. Не раўняй божы дар...

Пастка. Кветачкі ад каго?

Талстая (*злугецца, аранжавы цень становіцца больш яркі*). Ад паклоннікаў! У нашай фірме паважаюць пісьменнікаў. І кнігі мае не чыталі, але проста так, за талент!

Пастка (*эпаціруе, але вельмі нервова*). Якія адукаваныя спартсмены! А што гэта ты так? (*Ківае ў бок ценю.*) Раз'юшылася, ці што? Нібыта табе на аранжавы хвост наступілі...

Талстая. А калі перада мною морда? Аранжавы — гэта рэтынол у арганізме, вітамін А. Без рэтынолу, дарэчы, і не размножышся. Гэта я пра дзяцей, Збышак...

Пастка (*істэрычна*). Гэта ў мяне морда? Гэта я... Я Македонскага іграў! Ды ў мяне сцэну забралі... А ты! Мая апошняя пастаноўка мела скандальны поспех!

У фазе з'яўляецца Макаўкін.

Талстая. Макаўкін у горадзе. Ён жа цябе добра ведае, дапаможа вярнуцца ў тэатр. (*Крычыць Макаўкіну.*) Сяргей Сяргеевіч! Падыдзіце, калі ласка!

Пастка спрабуе закрыць ёй рот, ды не паспявае. Макаўкін ужо ідзе да іх. Заўважыў Пастку, спыняецца.

Т а л с т а я (гучна). Пастка! Пастка! Тут пастка! (Пасля гэтых слоў Макаўкін вымушана ідзе да Пасткі. Яны адыходзяць. Алеся рыхтуе «ЖЗ» да закрыцця: перасоўвае плечыкі з вопраткай, напраўляе кветкі і да т. п.)

З'ЯВА XVI

Макаўкін, Пастка.

Макаўкін (рэзка). Не-не-не! Нават і не прасі. Гэта немагчыма.

П а с т к а. Сяргей, ды зразумей ты. Жыву на матчыну пенсію...

Макаўкін. Усе пісьменнікі «пішуць у стол», мастакі — у запаснікі, а рэжысёры, сам ведаеш, на паліцу... Хаця, зрэшты... Талстая цябе зразумее. Яна табе і дапаможа. Ты ведаеш, хто яе заступнік? — Арнольд!

П а с т к а (з'едліва). Няўжо Шварцнегер?

Макаўкін. Які Шварцнегер? Губернатар, а не Шварцнегер! Толькі не скажа пра гэта журналістам. (Нахіляецца і штосьці шэпча Пастку на вуха. Абодва глядзяць на Талстую, а Талстая, насцярожаная і раз'юшаная, на іх. Талстая апускае жалюзі.)

Заслона.

ТРЭЦІ АКТ

Кабінет Любецкага і выставачна-трэнажорная зала адначасова. Інтэр'ер той самы, што і ў 1-м акце. Падымаецца заслона — уваходзяць Любецкі і Канчыта. Усаджваюцца на невялікай канапцы.

З'ЯВА I

Любецкі, Канчыта.

Любецкі. Макаўкін — інтрыган. У рэгіёне ў яго вялікі асабісты інтарэс... Я не веру яму, але тое, што ты гаворыш...

К а н ч ы т а. У нас з Алесяй была давераная размова. Просіць дастаць гэтую навінку: бясшвовую спартыўную бялізну. Да пятніцы. Ты ўжо пастарайся, Дзім!

Любецкі (у разгубленасці). Ага, так: у пятніцу губернатара з'явіцца ў трэ-

нажорнай зале. Трэба прызначыць адкрыццё залы на гэты дзень. Часу мала. (Памаўчаўшы.) Але чаму дама яго сэрца працуе гардэробшчыцай?

К а н ч ы т а. Не забывайся, Любецкі, гэта ты яе аформіў гардэробшчыцай...

Любецкі. У мяне працуюць элітныя гардэробшчыцы. Да таго ж яна — пісьменнік. А ў пісьменнікаў бываюць дзіўныя фантазіі. (Смяюцца, звоніць тэлефонны званок, Любецкі падносіць трубку да вуха... слухае са здзіўленнем, нават прыўзняўся з канапы.)

З'ЯВА II

Любецкі, тэлефонны суразмоўнік, Канчыта.

Любецкі. Добры дзень! Добра... буду... буду... наведвальнасць добрая... буду... Да пабачэння. (Адключае тэлефон, адкідваецца на спінку канапы... маўчыць.)

З'ЯВА III

Любецкі, Канчыта.

К а н ч ы т а. Ну?

Любецкі. Вось цяпер гэта — праўда. Званіў памочнік губернатара. Цікавіўся залай. Хоча паглядзець.

К а н ч ы т а. Хто? Арнольд?

Любецкі. Не, яго памочнік. Спачатку ўсё робіць памочнік, губернатара за ім паўтарае. Галоўнае: зрабіць добрае ўражанне на памочніка!

К а н ч ы т а. Значыць, абодва любяць спартыўную бялізну!

Любецкі. Лагічна! Тэрмінова складаем план мерапрыемстваў на пятніцу. «Урачыстае адкрыццё трэнажорнай залы». Алеся не можа абслугоўваць другіх кліентаў. Пры такім раскладзе палітычных сіл... (Ганарыста.) Мая фірма прадставіць ёй іншыя перспектывы! Тэрмінова кліч Боба.

Канчыта выходзіць. Звініць тэлефон, Любецкі прыкладвае тэлефонную трубку да вуха.

З'ЯВА IV

Любецкі і тэлефонны суразмоўнік.

Л ю б е ц к і. Ало! Сідарэнка, ну як жа я пазваню ў Штаты, калі там ноч? Розум у цябе ёсць? Амерыканцы спакойна спяць, Сідарэнка, а ты нервуешся. Пасля пятніцы, Сідарэнка, пасля пятніцы. У пятніцу дакумент будзе падпісаны (*насяражана азіраецца па баках*). Слова Арнольда. Арнольд іх прыцісне. Гуд бай, Сідарэнка (*адключае тэлефон*).

З'яўляюцца Канчыта і 1-шы супрацоўнік.
Усе трое ідуць да стала, рассяджаюцца.

З'ЯВА V

Любецкі, Канчыта,
1-шы супрацоўнік.

Л ю б е ц к і. Запісвайце. Першае. «Хлеб-соль» па малой праграме, але «супер» — серыя. За табой, Боб. Другое. Выпіць і закусіць: тры падыходы, кожны па дзве серыі. Лазня, кветкі, дзяўчаткі ў нацыянальных касцюмах — за вамі, Лопес.

К а н ч ы т а. Кідкі плакат вешаць?

Л ю б е ц к і. Плакат-расцяжку. На шпагат і коратка: «Сардэчна запрашаем!» Без лішніх слоў. Усё моўчкі. Канфідэнцыяльнасць і нешматслоўе.

1-шы с у п р а ц о ў н і к. Аркестр?

К а н ч ы т а. Модна адзін скрыпач, пажадана, стары яўрэй.

Л ю б е ц к і. Клічце Когана. Скажыце: разлік у СКВ. Усё, вы — вольныя! Вечарам дакласці, што зроблена. Канчыта, запрасіце да мяне пані Талстую.

К а н ч ы т а. Добра, толькі не забудзьцеся сказаць ёй, што яна — добры пісьменнік.

Л ю б е ц к і (*смяецца*). Губернатар спытаецца: ці чытаў ты Талстую? — Усе прачытаюць!

Канчыта і 1-шы супрацоўнік выходзяць.

Любецкі пераходзіць у трэнажорную залу і ў гарачліваці выдае серыю баксёрскіх удараў па трэніровачнай грушы. У кабінце з'яўляецца

Алеся, але Любецкі ўжо ідзе насустрач.

З'ЯВА VI

Любецкі, Талстая.

Л ю б е ц к і. Прысяджвайцеся, Алеся. Не-не! На канапу... (*Бярэ яе пад локцік і накіроўвае да канапы. Садзіць-*

ца.) Так, добры пісьменнік цяпер — рэдкасць. А для жанчыны гэта — проста подзвіг. Па начах пішаце? Не высыпаецца?

Т а л с т а я. Сплю. На працы стамляюся.

Л ю б е ц к і. Бедненькая! Але я вам дапамагу, Алеся. Сусветную літаратуру ваша прозвішча ўпрыгожыць не хутка, а есці хочацца... Прапаную павышэнне па службе. Мне патрэбен дырэктар выстачна-трэнажорнага камплексу. Здолеце?

Т а л с т а я. Здолею.

Л ю б е ц к і. Чаму?

Т а л с т а я. Вывучыла абсталяванне і методыкі. На мінулым тыдні «жым Арнольда» на сабе правярыла.

Л ю б е ц к і. Жым Арнольда — гэта добра. Гэта тое, што трэба, Алеся. Добра ціскануць! Ваш галоўны козыр — добрыя і трывалыя сувязі! Развівайце дзейнасць у гэтым накірунку, за мною не заржаве! Дамовіліся?

Т а л с т а я. У зале патрэбны дадатковыя камплекты гантэляў.

Л ю б е ц к і. Будуць. Ідзіце ў трэнажорную залу зараз жа, вы — дырэктар. Сёння абвешчаю калектыву.

Т а л с т а я. Дзякуй, пан дырэктар! Буду старацца апраўдаць ваш давер. (*Нечакана Алеся нахіляецца, цалуе Любецкага ў ішчаку, «адкідае» аранжавы цень і гаворыць з прыдыханнем.*) Дзімітры! Ці можна павесіць у трэнажорнай зале партрэт Арнольда? Гэта ўпрыгожыць інтэр'ер.

Л ю б е ц к і (*усхвалявана*). Усё для Арнольда! Партрэт губернатара ўпрыгожыць любую маю установу, нават лазню.

Т а л с т а я. Так, але ён там не ў афіцыйным мундзіры, а на трэніроўцы. Можна сказаць — аголены...

Л ю б е ц к і. Спорт — справа святая. Цалкам давяраю вашаму густу, Алеся. Толькі папярэджваю вас. Па-сяброўску. Кожны раз напрыканцы гутаркі... (*Дакранаецца рукою да яшчэ вільготнай ішчакі.*) Не прамаўляйце ўслых гэтае святое імя... Кожны раз уздрыгваю, калі чую! Напрыканцы гутаркі... (*Алеся выходзіць у трэнажорную залу, па-гаспадарску разглядае і правярае абсталяванне, прышпільвае навідавоку плакат з партрэтам атлета Шварцнегера. Любецкі размаўляе па тэлефоне, свят-*

ло ў яго кабінёце паступова гасне, ён выходзіць. З'яўляюцца Даша і Канчыта, яны нясуць у трэнажорную залу сумку са спартыўнай бялізнаю і некалькі букетаў кветак.)

З'ЯВА VII

Талстая, Канчыта, Даша.

Д а ш а. Ды вы такая руская прыгажуня! Віншуем з павышэннем па службе!

К а н ч ы т а. Любецкі загадаў купіць некалькі букетаў. У гэтай зале павінна быць шмат кветак. Без паху поту. Толькі водар кветак. Усё для адпачынку кліентаў!

Т а л с т а я. А гэта што? А, бялізна! Выставачныя ўзоры. Ура! Ура! Ура! Няхай жыве спартыўная бялізна! (Дзяўчаты раскрываюць сумку-каробку, разглядаюць, затым прымяраюць бялізну... яны так захапіліся, што паступова сумная працэдура прыёмкі тавару ператвараецца ў дэфіле. Гучыць гарэзлівая песня на нямецкай мове «Москау, Москау...»). Разам з мадэлямі Алеся, Канчыта і Даша ўдзельнічаюць у паказе бялізны. Заканчваецца песня, і мадэлі, а таксама Канчыта і Даша, выходзяць. Алеся застаецца.)

З'ЯВА VIII

Талстая, Пастка.

Т а л с т а я. Падножкі ты робіш прафесійна! Тваё імя — Збышак Падножка!

П а с т к а. Не. Я — Збышак Пастка. (Паказвае на партрэт.) Гэта Бог, якому ты пакланяешся? І гэта ўсё — пра яго! (Паказвае, як рыбак, «вялізны ўлоў».)

Т а л с т а я. Раўнуеш?

П а с т к а. Да каго? Да спорту? Так, пасля сарака для пісьменніка галоўнае — трымаць мышцы...

Т а л с т а я (інтрыгуючы). Кветкі ад паклоннікаў!

П а с т к а (асцярожна, як доктар паведамляе пацыенту страшны дыягназ). Алеся, ты — першакласны журналіст і таленавіты пісьменнік...

Т а л с т а я. Мяне сёння павысілі па службе...

П а с т к а. Зразумей, Алеся (асцярожна абдымае яе за плечы, нахіляецца над ёю), сацыяльны статус жынчыны... у сучасным грамадстве... вызначаецца... як бы гэта мякчэй выказацца? Не тым, чым думаеш (гладзіць яе па галаве). Не ўзроўнем літаратурнага таленту...

Т а л с т а я. Даходамі з абароту? Гардэробам?

П а с т к а. Канчыта, Даша, Макаўкін і іншыя людзі пішуць квітку, а не кнігі. Яны не разумеюць, што пісьменнік — гэта інтэлект. Ёмістасць памяці, так бы мовіць, якой у іх няма. Яны і не могуць зразумець цябе, як мужчына не можа нарадзіць дзіця (абярэжліва здымае з яе жывата гантэлю і гаворыць трохі ўбок). Дарэчы, пра аранжавы рэтынол... Гледзячы на цябе, Алеся, яны правільна думаюць, што тваё становішча ў грамадстве вызначаецца становішчам твайго палюбоўніка (прамаўляючы апошнія словы, Пастка спрабуе прыняць зусім канкрэтную гарызантальную позу).

Т а л с т а я. Паказваць на мне не трэба... (Пастка адначасова спакойна назірае за двума папарацы, якія з'явіліся за спіною Алеся. Рэпарцёр і апэратар з тэлекамерай трымаюць іх «на прыцэле».)

З'ЯВА IX

Талстая, Пастка,
трое журналістаў.

П а с т к а (нечакана на ўвесь голас, нібыта пачынае іграць ролю). У тваёй галаве адзін Арнольд! Ты звар'яцела з-за гэтага губернатара, асліца! Закаханая дурніца з гантэлямі ў чэраве!

Т а л с т а я. Ну, прызнайся, што раўнуеш.

П а с т к а (як «дрэнны» акцёр, фальшыва). Раўную! Я — раўнівец! (Устае, хапае букеты кветак і кідае іх, адзін за адным, у Талстую.) Прадажная жанчына! (Талстая гневаецца і спрабуе адбівацца, але Пастка ўжо хвоіцца яе букетам па твары.) Я табе пацягаюся па губернатарскіх прыёмных! Яшчэ раз скажаш, што кахаеш Арнольда Іванавіча, заб'ю! (Алеся заўважае журналістаў, якія ўсё гэта здымаюць, але тыя са словамі: «Гатова!» «Знята!» выбягаюць.)

З'ЯВА Х

Талстая, Пастка.

Талстая. Калегі з незалежнай газеты! Што гэта? А мы з табою валяемся ў бялізне на матах? Чаму яны здымаюць нас? Чаму ты мяне абдымаеш? (*Б'е яго букетам па галаве.*)

Пастка. Чаму «мы»? Ты ў бялізне, а я толькі што здзейсніў сваю лепшую пастаноўку. У трэнажорнай зале. Сцэны ж у мяне няма... І ўсё гэта толькі дзеля цябе, Алеся.

Талстая (*нечакана «адкідвае» аранжавы цень і зацікаўлена разглядае Збышака*). І да каго ты мяне раўнуеш, Збышак? Такая ўпэўненасць. (*Спрабуе яго «хліпкія» цягліцы, грэбліва дэманструючы іх недастатковасць.*) Імя яго тады Густаў! Чаму ты крычаў «Арнольд Іванавіч»?

Пастка. Імя яго таты — Ванечка! І гэта мясцовы губернатар Арнольд Усходнік. Усе пра гэта толькі і гавораць. Палюбоўніца губернатара працуе ў гардэробе... А ты: ах, Арнольд! Арнольд!

Талстая. І хто так пажартаваў? Хто пусціў гэтыя плёткі? (*Спрабуе ўдарыць Пастку, дэманструючы сур'ёзнасць сваіх намераў.*)

Пастка. Не я, але гавораць пра гэта — усе! А заўтра, Алеся, ва ўсіх мясцовых газетах... Нарэшце ж цябе апублікуюць, пасля дзесяцігадовага перапынку, заўтра, ва ўсіх газетах будзе надрукавана ўся праўда пра цябе, Алеся Талстая.

Талстая. Гэта хлусня, усе ведаюць: я не прадажная...

Пастка... а «сумленная савецкая» журналістка. Я табе растлумачу, што для гэтых людзей «святая праўда» — грошы!

Талстая. Я не гатова! Заўтра, ва ўсіх газетах... жах!.. Я не гатова!

Пастка. А чаму ты не гатова? Для іх ты — заўсёды кепская... А падаваць ім паліто ў гардэробе ты гатова? З вас атрымаецца добрая пасудамыйка, Алеся Талстая, можа, калі-небудзь... вы напішаце пра гэта кніжачку. Пра тое, як трэба падаваць паліто... Ты што, пра Моніку Левінскі не чула?

Талстая. Усё зайшло так далёка?! (*Усхліпвае.*)

Пастка. Так, і гэта наш сціплы ўклад у вялікую справу адстаўкі губернатара. Гэты губернатар — наша беспрацоўе! Гэта наша ўніжэнне і наш голад!

Талстая. Твая праўда.

Пастка. І не бясплатна, Алеся! Гэта — не камуністычны суботнік з губернатарам у чырвоных акуларах! Табе патрэбен стартавы капітал у новым жыцці. Нехта крадзе, нехта рабуе. А нам, Алеся, дастаўся «розум»: махлярства, шантаж.

Талстая (*выціраючы слёзы*). Гавары больш правільна — чорны піяр! А хто ты ў гэтай п'есе?

Пастка (*ганарыста*). Нікчэмны прыхвасцень і інтрыган, які здрадзіў школьным сябрам.

Талстая (*у захапленні*). Здорова! Вось гэта роля! Збігнеў, ты мысліш геніяльна! Нездарма цябе яшчэ ў школе называлі Бжэзінскім...

Пастка (*няшчотна абдымае яе за талію*). Ты выйшла з камуністычнага стэрэатыпу?

Талстая. Так.

Пастка. Наперад, у новы, у капіталістычны! Мы яшчэ там не былі! Галоўнае — жыць! Цікава, што пра нас напішуць заўтрашнія газеты?

Талстая. Галоўнае, што напішуць. Гэта — рэклама. Стартавы капітал і пачатак новага, цудоўнага жыцця.

Пастка. Правільна.

Талстая. А што напішуць, гэта я ведаю... На першай старонцы фотаздымак. Кідкі загаловак і тэкст: «Рэжысёр Збігнеў Пастка ўчыніў сцэну рэўнасці гардэробшчыцы фірмы «Жалезная заслона» Алесі Талстой. Падчас збівання, за пяць хвілін да канца трэцяга акта, Пастка крычаў...»

Пастка (*крычыць*). У тваёй галаве адзін Арнольд! А павінна быць...

Рэжысёр. Два... губернатары!..

Заслона.

ЧАЦВЁРТЫ АКТ

Кабінет губернатара Усходніка. У інтэр'еры вызначасца чырвоная дывановая дарожка, ад дзвярэй да стала губернатара. У савецкія часы такія дарожкі называлі ў народзе

«крамлёўскімі». У гэтай пастаноўцы нібы падыйм для дэфіле: пакуль наведвальнік «доўга» ідзе, губернатар пільна ўглядаецца ў падначаленага (псіхалагічны прыём). Губернатар за сталом. Ён сапраўды падобны на Шварцнегера. Дыміцца кава ў кубачку, свеціцца экран уключанага тэлевізара.

Губернатар чытае ўслых газету, што ляжыць перад ім на stole.

З'ЯВА І

Губернатар адзін.

Губернатар. «...Рэжысёр Збігнеў Пастка ўчыніў сцэну рэўнасці ў гардэробе «Жалезная заслона». Шквал кветкавых букетаў абрынуўся на галаву гардэробшчыцы Алесі Талстой. Рэжысёр кідаў букеты, прыгаворваючы: «У тваёй галаве адзін Арнольд! Ты страціла розум ад захаплення губернатарам...» (Уваходзіць памочнік губернатара, у руцэ — газета, павольна ідзе да губернатарскага стала.)

Памочнік. Арнольд Іванавіч, выклікалі?

Губернатар. Мы з першым намеснікам аглядалі добраўпарадкаванне горада. Сёння. У паўднёвым раёне, уздоўж магістралі, усе платы спісаныя машокамі. Белай фарбай.

Памочнік. Толькі ў гэтым годзе мы закрылі некалькі прыватных выданняў. У горадзе шмат беспрацоўных журналістаў. Ім няма дзе друкавацца...

Губернатар. Працуюць тэлевізары. (Нечакана рэзка ўзмацняе гук уключанага тэлевізара і тут жа гасіць. Наступную фразу гаворыць больш для сябе.) У кабінёце пастаянна працуе тэлевізар. Раней я гэтага не заўважаў... пазвані ў мэрыю, хай тэрмінова зоймуцца.

Памочнік. Журналістамі?

Губернатар. Во-во, платамі. (Памочнік ідзе да выхода. Голас губернатара спыняе яго каля самых дзвярэй. Уражанне: памочнік чуе спінаю.) Яны вырашылі закрыць апошняе прыватнае выданне такім арыгінальным спосабам? Скарыстаўшы маё імя? Навошта гэтая «талстоўшчына»? Удакладні.

Памочнік (увесёлы гэты час ён павольна ідзе па дыянавай дарожцы ўжо ў адваротным накірунку, да стала). Удакладніў. Гэта не глупства. Талстая

сёння раніцай гэта... к-х-х (кашляе) пацвердзіла. Даруйце, Арнольд Іванавіч, прастуджаны. З ёю гаварыў Любецкі. Абяцае паказаць фота: вы з ёю... к-х-х (кашляе) у інтымных абставінах.

Губернатар. Над цэнтральным рынкам развіваецца сцяг ЗША, чаму?

Памочнік. Разлікі на тэрыторыі рынка ў доларах ЗША. Дык жа мы і не ў Еўрасаюзе.

Губернатар. Раней я гэтага не заўважаў...

Памочнік. Заўсёды так было...

Губернатар. На гарадскіх афішах толькі амерыканскае кіно. Паўсюдна твары амерыканскіх акцёраў і актрыс. (Пасля гэтай фразы памочнік нахіляецца і ўглядаецца ў «амерыканскі» твар губернатара.) У гандлёвых вітрынах, у асноўным, «пепсі» і «кола». Перадай Квашні: хай адрэгулюе. Ты — вольны!

Памочнік. Добра. (Павольна ідзе па дарожцы да дзвярэй, голас губернатара спыняе яго каля самага выхода.)

Губернатар. Ты помніш, што ў мяне сёння перамовы з Каліфорніяй? (Памочнік паварочваецца і ідзе назад, да стала.)

Памочнік. Помню.

Губернатар. Макаўкін даўно ў горадзе?

Памочнік. Тры дні.

Губернатар (здзіўлена). Тры дні і нават не зайшоў?.. (Упрастрачы.) Ты вольны, Сцяпан, ідзі... (Памочнік ідзе па дарожцы да дзвярэй. Спінаю «чакае» чарговае пытанне губернатара.) У гэтай Талстой з галавою ці ўсё ў парадку?

Памочнік. Так ды так. Кандыдаатура падабраная ўдала. Разуменькая. Піша прозу. Драматург. Займаецца бодзібілдзінгам па метадыхах Шварцнегера. Патэнцыяльна небяспечная, абвешчае: «Хай жыве амерыканскі тэстастэрон!» На выгляд — сімпатычная. (Далей гаворыць пра Талстую з захапленнем і заздасцю.) У такім тонусе! Проста свеціцца. Прыгажуня! (Паказвае жэстам, што ўхваляе выбар.)

Губернатар (сентыментальна). Дзесяць гадоў таму... ці памятаеш ты тыя гады?.. прападалі разам, у перадвыбарным штабе... ночы напяралёт... марылі аб новым жыццё...

Пастка (зацікаўлена). Вам трэба сустрэцца. Тэт а тэт. У кабінёце ў Лю-

бецкага, напрыклад. Паднаціснуць... на яе сумленне. Запатрабаваць абвяржэння. Дапамагчы. Не вельмі добра, калі пісьменнік працуе ў гардэробе.

Г у б е р н а т а р. Ну, добра. Ідзі. Я сам... (Памочнік «жвава» пайшоў да выхаду, але голас губернатара спыняе яго.) Ды пачакай жа ты! Не спяшайся так! (Памочнік спыняецца. Узрушаны губернатар, выпадкова і неўпрыкмет для сябе, націскае на пульт кіравання тэлевізарам. Гук рэзка ўзмацняецца. Голас дыктара: «Ну а цяпер напрыканцы выпуску навінаў... некалькі слоў... пра культуру і мастацтва... У сельскім доме культуры вёскі Крупенкі, што на поўначы рэгіёна, адбылося ўшанаванне працаўнікоў сяла...» Губернатар і памочнік знямелі і ўважліва слухаюць.) Чорт! Так і перапалохаць можна. Выпадкова націснуў не на тую кнопку... Не, нічога, Сцяпан. Ідзі. (Памочнік выходзіць. У кабінет імкліва ўбягае жонка губернатара, у руцэ — газета. З набліжэннем да стала ўнутраны напор яе паступова слабее, а ў крэсла яна садзіцца — мяккая і пакорлівая. Надзявае акуляры і становіцца «зусім невідучай».)

З'ЯВА III

Губернатар і жонка.

Ж о н к а (падае газету). Які арыгінальны праект! (Глядзіць на мужа, ён маўчыць.) Ці чорны піяр? Зусім забыталася... слухай, тут такая справа! Гарыдзэ просіць падпісаць ліцэнзію на пастаўку двух вагонаў цукру. З Кітая цераз Літву да нас. Дарагавата, праўда...

Г у б е р н а т а р. Ну, калі Гарыдзэ просіць... (Падпісвае дакумент, жонка падсоўвае яшчэ адзін дакумент.)

Ж о н к а. І гэта таксама падпішы... (Губернатар падпісвае.) І вось апошняя паперка... (Губернатар моўчкі падпісвае і гэтую.) Я нечага не разумею? (Знякавала.) Ты што, з усім згодзен? Адносна прафесіі? Чаму гардэробшчыца раскручвае табе піяр-кампанію? На Захадзе прынята: актрыса, спявачка, артыстка цырка... Ярчэй, разумеш?

Г у б е р н а т а р. Нашы даяркі не даруюць мне актрысу ці артыстку цырка. Не прагаласуюць на наступных выбарах. А гардэробшчыца гэтая — свая,

народная баба. (Далей ён разважае ўслых, спрабуючы зразумець маладую жанчыну, але перад ім сядзіць яго жонка.) Смелы ўчынак? Ад адчаю? Увайшла ў хату, якая гарыць...? Як там, у класіка? Разумееш?

Ж о н к а. Разумею. Кажуць, Любецкі ёй сумку бялізны... падараваў. Неяк няёмка. Людзі не разумеюць: хто ж палюбоўнік? Пра гэтага Любецкага такія плёткі... погаласкі...

Г у б е р н а т а р. Погаласак няма. Слухай апошні выпуск (чытае па газеце). Алеся Талстая падпісала з выдавецтвам «Жыццё выдатных людзей» кантракт на выданне кнігі пра асабістыя сустрэчы з губернатарам Усходнікам і да т. п.

Ж о н к а. Значыць, усё ж такі ты, а не Любецкі... (Губернатар крывіць морду і разводзіць рукамі.) Можна, больш выгадна памяняцца з ім месцамі?

Г у б е р н а т а р. Зусім звар'яцела. Я — на фірму. А ён — у мой кабінет? Ідзі дадому, вечарам пагаворым... аб усім... (Жонка выходзіць. Губернатар, даволі абыякава, кідае ёй наўздагон пытанне.) А машына мая табе навошта? Усё да сваіх рук прыбрала! (Кідае тэлефонны даведнік зноў жа наўздагон жонцы. Націскае кнопку ўнутранай сувязі. Уваходзіць Памочнік.)

З'ЯВА IV

Губернатар, памочнік.

Г у б е р н а т а р. Што Каліфорнія?

П а м о ч н і к. Звонім. Трэба пачакаць. Вы ж ведаеце, што ў Амерыцы ноч.

Г у б е р н а т а р. Якія планы на сёння?

П а м о ч н і к. У 17.00 урачыстае адкрыццё трэнажорнага комплексу. Любецкі спадзяецца, што вы заедзеце. Праграма разлічана на вашу прысутнасць.

Г у б е р н а т а р. Усё як звычайна? Аркестр — кветкі — дзеці? Фотакарэспандэнты?... «Апрабацыя» якога-небудзь трэнажора... Публічна прадэманструю выдатную спартыўную форму?

П а м о ч н і к. Так-так.

Г у б е р н а т а р. І Алеся Талстая там... з народам... У натоўпе разявак...

П а м о ч н і к. Ну чаму ж «у натоўпе разявак»? Талстая прызначана дырэктарам гэтага комплексу. Яна якраз і прымаючы бок. Талстая ў прыёмнай, з планам мерапрыемства. Настойвае на папярэдняй сустрэчы. Трэба ўдакладніць дэталі.

Г у б е р н а т а р. Настойвае? Вось як?! Добра. Я прыму яе. Але не адразу... хвілін праз пяць. Трэба ўспомніць пра культуру. Яна ж драматург!

П а м о ч н і к. Зразумеў. Праз пяць хвілін. *(Выходзіць. Губернатар выцягвае шуфлядку пісьмовага стала. Бярэ ў руку пісталет, узважае на далоні некалькі разоў.)*

З'ЯВА V

Губернатар адзін.

Г у б е р н а т а р. Не! Гэта — усяго толькі палітычная смерць! *(Уздыхнуўшы, хавае пісталет у шуфлядку, устае, ідзе да бара, бярэ бутэльку віскі, усаджаеца ў крэсла, але ўжо зусім падругому, «па-амерыканску» — ногі на стол. Налівае ў чарку віскі, выпівае. Павесялеўшы, здымае і кідае пінжак і гальштук, лахмаціць валасы на галаве, пераклучае тэлевізар на канал «Дыскаверы». Калі ўваходзіць Талстая, губернатар ператвараецца ў «скаціну» мужчынскага полу.)*

З'ЯВА VI

Губернатар, Талстая.

Г у б е р н а т а р *(развязна)*. Прывітанне, Малышка! *(Пакуль «Малышка» ідзе на «крамлёўскай» дарожцы, губернатар нахабна яе разглядае. Дэфіле Талстой — яна ў вобразе Монікі Левінскі. На галаве чорны берэт. Валасы прыгожа ляжаць на плячах. Блузка без рукавоў: загарэлыя і «накачаныя» рукі і плечы, жанчына паказвае здаровае цела. У руцэ Алеся трымае кейс, больш падобны на агнямёт Тэрмінатара. Яна чароўна ваяўнічая і прываблівая. Магчыма, нават закаханая, калі ён не «скаціна». Нечакана дзяўчына «адкідвае» аранжавы цень, заўважаўшы гэта, губернатар здымае акуляры і пачынае натхніна чытаць вершы.)*

Нет, весь я не умру. Лечу, лечу.
Меня тревожит солнце в три обхвата.
И тень ОРАНЖЕВАЯ. Нет, здесь быть
я не хочу!

Я вынужден поверить, что умру.
И я спокойно и достойно представляю,
Как нагло входит СМЕРТЬ

в мою нору...

А далей, прабачце, не памятаю. Гэта з верша драматурга Яўгена Шварца. Вы ж таксама драматург. Ці не праўда, Талстая?

Т а л с т а я *(яе рука пяшчотна датыкаецца ёршыка на яго галаве, яна бярэ акуляры з чырвонымі шкельцамі, што ляжаць на stole)*. Цябе трывожыць аранжавы? Недахоп рэтынолу, вітаміна А, дарагі. Еш апельсіны і ўсе жоўтыя цытрусавыя. А я вось бачу нават ноччу. Напэўна, лішкі ў арганізме. *(Інтрыгуючы.)* Каму б аддаць? Спектр паміж чырвоным і жоўтым, святлосінтэз. *(Начапляе яму акуляры на пераноссе.)* Вось так... лепш.

Г у б е р н а т а р. А мы што, ужо на «ты»?

Т а л с т а я. А што, зноў на «вы»? *(Цмокае Арнольда ў ічкаку, зморшчыла носік.)* А што мой маленькі піў? Віскі? Пасля кожнай чаркі рэтынол знікае... Я, здаецца, шалею. *(Паказвае яму «казу», палохае дзёрзкім і невядомым яму станам. Губернатар прыкметна стрымлівае сябе. Чутно рыпенне дзвярэй, якія нехта адчыняе.)*

Г у б е р н а т а р *(гучна, у бок дзвярэй)*. Не хвалюся, дарагая, нават прамень сонца не пранікне ў гэты кабінет, не тое што святлосінтэз! *(Памаўчаўшы, гаворыць гучна, з разлікам на тое, што іх чуюць.)* Талстая! Прозвішча гаворыць аб рускай літаратуры, пра светлыя вобразы рускіх жанчын... Хочацца гаварыць...

Т а л с т а я *(надказвае яму)*. ...пад стук колаў цягніка?... аб заўчаснай смерці Ганны Карэнінай? Ганна — самазабойца.

Г у б е р н а т а р. Ларыса...

Т а л с т а я. Ларыса з «Беспасажніцы» Астроўскага — ахвяра. Застрэліў мужчына з агнястрэльнай зброі!

Г у б е р н а т а р. Тургенёўская...

Т а л с т а я *(перапіняе)*. Не ўспамінаць пра небарак Муму! Утопленая ў рацэ. Мужчынам. *(Тэатральна.)* Божа,

як ён перажываў! *(Далей яна не дае раскрыць рот губернатару, хаця той і спрабуе гаварыць пра сваё.)* Таццяна Ларына — няшчасны лёс, шлюб з лядашчым старым... Адзіноцтва.

Г у б е р н а т а р. Так. І што, усе рускія вобразы збляклі?

Т а л с т а я. Усе. Нават Сонечка Мармеладава. Гэта цяпер «не спрацоўвае».

Г у б е р н а т а р. І як жа вас цяпер называць? Хто вы?

Т а л с т а я. Моніка Левінскі. Сара з «Тэрмінатара». Матрыца. *(Гулліва.)* Анёлак Чарлі! І ў мяне да вас дзелавава прапанова! І каб ні-ні! Каб ніхто не чуў! *(Губернатар налівае віскі, залпам выпівае. Націскае кнопку. З'яўляецца памочнік.)*

З'ЯВА VII

Губернатар, памочнік, Талстая.

Г у б е р н а т а р. Нікога. Нас няма.
П а м о ч н і к. Зразумеў *(знікае)*.

З'ЯВА VIII

Губернатар, Талстая.

Талстая дастае з кейса пацачны агнямёт і бярэ «на прыцэл» губернатара.

Г у б е р н а т а р *(усміхаецца, падймае ўверх рукі)*. Валяй, Сара, мы адны.

Т а л с т а я. Я магу ад усяго адмовіцца. Магу. Публічна. Толькі пры адной умове. Сума вашага ганарару павінна быць большая за суму выдавецтва ў два разы!

Г у б е р н а т а р *(прысвіснуў)*. Ды ты звар'яцела, Моніка! Я ж гэтае сканчэнне свету не заказваў... Але калі ты сама прыйшла... *(Нахіляецца над ёю і пачынае павольна расшпільваць гузікі на яе блузы.)* Не супраціўляйся доўга, калі ласка... *(Пяшчотна і зацікаўлена, з жаданнем зразумеў у ёй нешта.)* Хай жыве амерыканскі тэстастэрон!

Т а л с т а я. Вы ўпэўнены? Можна, вам патрэбен прыбалтыйскі эндамарфін?

Г у б е р н а т а р. Ні ў якім выпадку: гіну ад лішкаў тлушчу, не перапрацоўваецца. Патрэбна актыўнае спальванне, у цытрусавых! *(Алеся нервова адхіляецца. Аранжавыя цені знікае. Дзяўчына ста-*

новіцца бляклая, маркотная і нават ахвярная. Воля на імгненне паралізуецца. Яна спрабуе ачوماцца. Губернатар націскае кнопку прамой сувязі — уваходзіць памочнік.)

З'ЯВА IX

Губернатар, памочнік, Талстая.

Г у б е р н а т а р. Любецкага і ўсю яго каманду, выставачна-трэнажорную, да мяне ў кабінет. Тэрмінова.

П а м о ч н і к *(здзіўлены)*. Што, усіх? І скрыпача-яўрэя?

Г у б е р н а т а р *(спакойна і ціха)*. Усіх. І скрыпача-яўрэя. І журналістаў, на закусь.

П а м о ч н і к. І народ?

Г у б е р н а т а р. Можна прадстаўнікоў. А журналістаў — абавязкова. Здымам серыю вось тут, у кабінете. Талстую гэта таксама задаволіць. *(Пакуль яны гавораць, Алеся налівае ў губернатарскую чарку віскі і выпівае залпам. Паказвае жэстам памочніку, што напой для яе занадта моцны — аж дыханне перахапіла. Памочнік выходзіць. Губернатар распяляецца яшчэ больш.)*

З'ЯВА X

Губернатар, Талстая.

Г у б е р н а т а р. Скажы голасна: я кахаю цябе, Арнольд. Трэніруйся. Людзі ўжо ідуць.

Т а л с т а я. Не. Гэта — спектакль. Я сваю ролю помню. Такіх слоў няма.

Г у б е р н а т а р. Алеся, каго хочеш пазбавіць улады? *(Пяшчотна абдымае яе за плечы.)* Цябе ці мяне, твайго губернатара?

Т а л с т а я. Вас.

Г у б е р н а т а р. Ты хочаш, каб мяне атруцілі цыяністым каліем? *(Моцна прыціскае яе да сябе.)*

Т а л с т а я. Не.

Г у б е р н а т а р. Ты хочаш, каб мяне расстралялі? *(Спрабуе забраць агнямёт.)*

Т а л с т а я *(адхіляецца)*. Не, Арнольд... Іванавіч.

Г у б е р н а т а р. Аўтамабільная катастрофа?.. *(Цягуе яе валасы, лоб.)*

Талстая (усё яшчэ самаўпэўнена). Аўтамабільная катастрофа мне не патрэбна...

Губернатар (мае на ўвазе пачуцці). Што? Спалохалася? А дзе твая аранжавая мова?

Талстая (у разгубленасці). Арнольд Іванавіч! Вы чамусці такі мацак і... упэўнены! Нечакана. Вы ўсё ведалі? Ад самага пачатку? Што ўсё іначай?

Губернатар. Што «ўсё іначай»?

Талстая. Што «ўсё» ў вашым кабінете, што ўсе прыйдуць сюды, а не ў трэнажорную залу. І што я вас... кахаю?!

Губернатар. Так. З некаторага часу гэта «мой» сцэнарый... А ў цябе ўсяго толькі роля дзюдаградна. Дык жа працуй на галоўны вобраз! Скажы: Я кахаю цябе, Арнольд! Простая рэпліка...

Талстая. Мгу, простая... (Закрывае твар рукамі, як гераіня класічнага рускага рамана.) Я кахаю вас, Арнольд Іванавіч...

Губернатар. Што я чую? На «вы»?.. Няўжо вы мяне кахаеце, Алеся?!

Талстая. Я кахаю вас... (Цалуюцца. З'яўляюцца ўжо два аранжавыя цені. Арнольд з захваленнем здымае з яе блузку, спадніца сама падае на падлогу. Алеся стаіць у спартыўнай бялізне без швоў.)

З'ЯВА XI

Губернатар, Талстая, Пастка і ўсе астатнія.

Расчыняюцца дзверы, і ў кабінет урываецца шумны натоўп. Любецкі з падносам. Канчыта і Даша нясуць плакат: «Ганьба на ўсю Еўропу!»

Макаўкін стараецца, каб Усходнік яго не ўбачыў, паказвае, як трэба павярнуць плакат, каб тэлеаператар «захпіў» у кадр тэкст, на фоне пацалунка. Яўрэй-скрыпач іграе нешта вясёленькае. Бліскаюць і пстрыкаюць тэлефотакамеры. З натоўпу высоўваецца Пастка. Ён кідаецца да «закаханых», каб разняць...

Пастка. Нікчэмны спектакль! Усе іграюць фальшыва! Яна кахае мяне! Гэта — бязглуздая... заказная роля! (Спрабуе адцягнуць Алеся ад губерна-

тара.) Адыдзіце ад Талстой, нягоднік! Нежыццяздольны «чырвоны» палітык!

Губернатар. Скажы ты яму, што кахаеш... мяне. (Пастку, па-сяброўску.) Не замінай, чалавек...

Талстая пераможна ўсміхаецца. Над галоўнамі герояў, у чырвона-жоўта-аранжавым святле, з'яўляецца аранжавая лесвіца «на неба».

Адбываючыся ад абдымкаў Канчыты, Дашы і іншых, першая на лесвіцу ўскоквае Алеся, за ёю — Арнольд, трэцім спрабуе падняцца «на неба» Збігнеў. Стоячы на лесвіцы, яны ўзвышаюцца над натоўпам абываталёў... лесвіца павольна, аж да закрыцця заслоны, падымае іх «на неба». Алеся «адстрэльваецца» з цацачнага агнямёта.

Збігнеў адбываецца ад натоўпу жоўтымі чаравікамі. Арнольд кідае ўніз акулёры з чырвонымі шкельцамі, закідае цікаўных «дзелавымі» паперамі...

Талстая (груба). Збышак! Не ный! Усё змянілася ў нашым жыцці да лепшага... ты нечага не зразумеў... чытай Бжэзінскага... Гэта непрадказальнае, непрагназуюмае жыццё... Даганяй!

Губернатар (Талстой). Твая праўда... у такіх выпадках прынята спасылацца на Бжэзінскага. (Спрабуе скінуць рэжысёра з лесвіцы.) Ідэолаг жоўтай прэсы!

Пастка. Ты і яму сказала «Так»! Ён жа чырвоны! Гэты Тэрмінатар часовы! Для многіх яго ўжо няма! Дык навошта ж ён табе? (Раз'юшана кідае ў Алеся букет і істэрычна ўсхліпвае, як дзіця.) Хто папярэдзіць вас... пра памылкі? Як жа вы без мяне? Я з вамі. Я таксама люблю: «Ганьба на ўсю Еўропу!» Гэта такія моцныя пачуцці...

Алеся (пазіраючы ўніз). Бывайце, морды! Вам не зразумець глыбіню нашых пачуццяў...

Любецкі нервова рэагуе на «адліёт» гэтай тройкі. Ён падымае з падлогі берэт Алеся і не ведае, што з ім рабіць: нацягвае на галаву, але, плянуўшы на Канчыту, сарамліва хавае пад паху, а затым і зусім адкідае яго ўбок.

Гучная музыка.

Заслона.

ДЫЯНА БАЛЫКА

Нарадзілася 28 сакавіка 1979 г. у г. Палярны Мурманскай вобласці, Расія. З 1986 г. жыве ў Беларусі. Выпускніца гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, 2001). У 2004 г. стала студэнткай Літаратурнага інстытута ў Маскве (спецыяльнасць — драматургія, завочная форма навучання).

Член міжнароднай асацыяцыі пісьменнікаў і публіцыстаў, Беларускай асацыяцыі журналістаў, Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Пераможца літаратурных конкурсаў «Чэрнобыль у мой судзьбе» (1995), і «Дэбют» (1998).

Друкавалася ў калектывных зборніках прозы і паэзіі «След чорнага ветра» (1995), «Высокое небо» (1998), «Современная русская поэзия Беларуси. Антология» (2003), «Планета поэтов» (2004), «Голоса» (2004), «Автограф» (2004), «Диалог» (2004).

Аўтар паэтычных зборнікаў «Много-много дней» (1990), «Окна настежь» (2001), «Убегающая линия» (2003).

Снежань 2005 — сцэнарыі Д. Балыка «Мой собственный памятник» заняў 2-е месца на конкурсе, які праводзіла кінастудыя «Беларусьфільм», па стварэнні кароткаметражнага фільма ў жанры камедыі.

2005 — п'еса «Белый ангел с черными крыльями» ўвайшла ў лонг-ліст міжнародных драматургічных конкурсаў «Евразия-2005»), «Любимовка-2006»), у шорт-

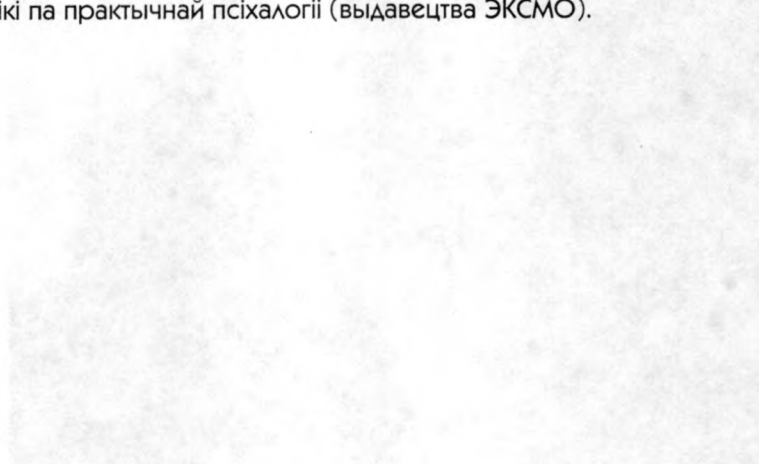
ліст Валодзінскага конкурсу «Пять вечеров-2006». П'еса апублікавана ў зборніку Саюза тэатральных дзеячаў Расіі «Сюжеты-22» (2005).

16 сакавіка 2006 — прэм'ера спектакля паводле п'есы «Белы анёл з чорнымі крыламі» ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі (Мінск).

5 траўня 2006 — прэм'ера спектакля паводле п'есы «Пуповіна» ў Ліпецкім тэатры-студыі «Зонг» (Расія).

2006 — п'еса «Матушка» ўвайшла ў шорт-ліст II Міжнароднага конкурсу сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

Пад псеўданімам Дыяна дэ Шарман напісаны кнігі пра ўзаемаадносіны полаў, падручнікі па практычнай псіхалогіі (выдавецтва ЭКСМО).

БЕЛЫ АНЁЛ З ЧОРНЫМІ КРЫЛАМІ

ПСІХАЛАГІЧНАЯ ДРАМА Ё ДЗВУХ ДЗЕЯХ

Гэтай праблемы не існавала б, калі б не было... людзей. Калі вы адчуваеце страх перад хваробай ці смерцю; калі вы пачынаеце зважаць на сябе, іншых людзей ці абставіны свайго жыцця; калі вас мучыць пачуццё віны і боль стратаў; калі вам здаецца, што вы бездапаможныя і надзеі няма, памятайце, эмоцыі патрабуюць увагі і павагі: вам стане лягчэй, калі вы зможаце назваць «імя» свайго пачуцця...

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Ніна Віч — маладая жанчына 25 гадоў, з вялізнымі чорнымі паўкружжамі пад вачамі.

Вольга — маці Ніны, 50-гадовая таўстушка.

Вадзім — айчым Ніны.

Аркадз — зводная сястра Ніны, капрызнае 19-гадовае сланянё з памяншальна-ласкальнай мянушкаю Каша.

Бабуля Ніны.

Пашка — бой-фрэнд Ніны, да 30.

Самойлаў — урач, малады мужчына надта прывабнай знешнасці.

Анжаліка — медсястра.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Месца дзеяння — урачэбны кабінет у Цэнтры прафілактыкі СНІДа. Шклянны столік з колбамі і аднаразовымі шпрыцамі для забору крыві. Рабочы стол урача. Плакаты на сценах: «СПИД не спит», «Эта штучка защитит обоих» (рэклама прэзерватыва), «Не думай, что тебя это не коснётся», «Шприц один на всех — для ВИЧ успех», «Случайностей не бывает», «Я заразился и через восемь месяцев умер». Надрываецца белы пластмасавы карабок,

прымацаваны да радыёкропкі, з яе лёсца музыка, знаёмы голас папулярнай спявачкі істэрычна выконвае рэмікс старога шлягера:

Живем мы как-то без азарта,
Однообразно, как в строю.
Не бойтесь бросить все на карту
И жизнь переломить свою.

Какими были мы на старте?
Теперь не то, исчезла прить.
Играйте на рискованной карте,
Пытайтесь жизнь переломить.

Пусть в голове мелькает проседь,
Не поздно выбрать новый путь.
Не бойтесь все на карту бросить
И прожитое зачеркнуть.

Из дома выйдя в непогоду,
Взбодрите дух, пришпорьте плоть.
Не бойтесь тасовать колоду,
Пытайтесь жизнь перебороть.

В мираж и в дым, в химеры верьте.
Пожитки незачем тащить.
Ведь не уехать дальше смерти.
Стремитесь жизнь перекроить.

Печалиться не надо вовсе,
Когда вам нечем карту крыть.
Вы бросить жизнь на кон не бойтесь,
Не проиграв — не победить!

Стремитесь жизнь перекроить!
Не бойтесь жизнь переломить!

За шкляным столікам сядзіць медсястра і
фарбуе пазногці чорным лакам, напываючы сабе
пад нос, паўтараючы радзіё. У дзвях
нерашуча топчання Ніна ў белай вязанай
шапцы, якая засыпана снегам, белым святэры,
даўжэзным белым шаліку і белых бахілах,
надзетых на верх ботаў.

Медсястра (да Ніны, аглядаючы
дзяўчыну з ног да галавы). Вось і зіма
прыйшла... у белых тапцях.

Ніна. Добры дзень.

Анжаліка. Дабрыдзень-дабры-
дзень, Снягурка... (Устае, прыцішвае
гук радзіё, садзіцца.) Заходзьце, чаго ў
дзвях стаяць? У нагах праўды няма.
(Дзьмухае на пазногці. Працягвае фар-
баваць на другой руцэ.)

Ніна (нерашуча падыходзячы). Я па
вынік.

Анжаліка. Кроў здавалі?

Ніна. На ВІЧ.

Анжаліка. Ну, тады вас з днём
СНІДу!

Ніна. У якім сэнсе?

Анжаліка (задаволена). Ды не
палохайся ты так. Гэта жарт у нас такі,
мясцовы.

Ніна (азадачана). Зразумела...

Анжаліка. А дзень СНІДу прай-
шоў ужо. Першага снежня быў.

Ніна. Дык я па вынік.

Анжаліка. А то як жа. Ды толькі
як жа я вам яго без прозвішча скажу?

Дзьмухае на пазногці.

Ніна. Віч.

Анжаліка. Ну, ясна, што на ВІЧ.

Ніна. Прозвішча — Віч. Маё.

Анжаліка. А! Дык гэта сам ВІЧ
да нас завітаў! Калі ласка.

Ніна насупаю пазірае на медсястру. Маўчыць.

Не трэба крыўдзіцца. Проста забаўна
атрымліваецца. Вы — Віч. Смешна і...
здорава! Я думала, што такіх супа-
дзенняў не бывае!

Ніна. У якім сэнсе?

Анжаліка. У прамым.

Ніна. А вынік?

Анжаліка. Пачакайце. Зараз док-
тар прыйдзе, ён і скажа...

Ніна. Добра.

Анжаліка. А вы пакуль што ся-
дайце. (Паказвае на стул.)

Ніна. Дзякуй.

Анжаліка. Першы раз?

Ніна. Што?

Анжаліка. Ну, аналіз здавалі?

Ніна. Ды не... Аборт рабіла — зда-
вала.

Анжаліка. Калі?

Ніна. Года паўтара назад...

Анжаліка. А цяпер? Што прыму-
сіла аналіз здаць?

Ніна. Цяпер проста так.

Анжаліка. Э-э, не... Проста так
нават кошкі не раджаюць. (Працягвае
дзьмухаць на пазногці.)

Ніна. Ну, быў палавы кантакт...
выпадковы...

Анжаліка. Адзін?

Ніна няпэўна паціскае плячыма.

Як жа... (Усміхаецца.) Адзін — гэта
ерунда. Бывае, пары па тры гады разам
жывуць, адзін хварэе, а другому не пе-
радаецца. Імунітэт, га!

Ніна. Угу... (Пальцы нервова бега-
юць па каленнях, перабіраюць шалік. Зда-
ецца, яны жывуць самастойным жыццём і
Ніна зусім імі не кіруе.)

Анжаліка (строіць з сябе докта-
ра). А яшчэ пасля заражэння месяцы
тры-чатыры павінна прайсці, каб аб'ек-
тыўны вынік атрымаць. Ведаеце?

Ніна. Прайшло ўжо.

Анжаліка. І што?

Ніна. Я тут літаратуру пагартала.
Умяне некаторыя прыкметы... ёсць.

А н ж а л і к а. Якія? Напрыклад?
(Разглядае пазногі.)

Н і н а. Герпес, тэмпература павышаная, пастаянна.

А н ж а л і к а. Змяншэнне вагі?

Н і н а. Схуднела кілаграмы на тры.

А н ж а л і к а (устае, пачынае важна хадзіць па кабінце, роля доктара ёй вельмі падабаецца). Можна, проста дэпрэсія?

Н і н а. Апетыту няма.

А н ж а л і к а. Зусім не хочацца есці?

Н і н а. Стамляюся.

А н ж а л і к а (ходзіць вакол Ніны). Лімфавузлы?

Н і н а. Чорт яго ведае. Мацаю пастаянна. Здаецца, усюды запаленне. А два дык дакладна...

А н ж а л і к а. Што?

Н і н а. Пад пахаю два вялікія шарыкі — мяккія, але бязбольныя...

А н ж а л і к а. Дыярэя?

Н і н а. Не, паносу няма.

А н ж а л і к а (строга). Наркотыкі спрабавалі?

Н і н а. Не.

А н ж а л і к а. Ніколі?

Н і н а (рэзка, яе пачынае раздражняць надакучлівасць медсястры). Паўтара года назад я рабіла аборт і правяралася на ВІЧ.

А н ж а л і к а. Ну а як жа.

Уваходзіць доктар Самойлаў, садзіцца за стол.

С а м о й л а ў. Добры дзень.

Н і н а. Добры дзень...

А н ж а л і к а (імгненна перамянілася, дробненька затупала да доктара). Тут Віч... Па вынік прыйшла. (Падае ўрачу бланк з вынікамі аналізу.) Вось, Алег Саньч. (Прысаджваецца за лабаранцкі столік. Прыбірае лак для пазногцяў, манікюрны набор, пачынае зацікаўлена перабіраць прабіркі.)

С а м о й л а ў (разглядае бланк). Віч, Ніна Іванаўна Віч. Цікава. (Прысвіснуў.) З такім прозвішчам у мяне яшчэ нікога не было. І як людзі рэагуюць?

Н і н а (са злосцю). Ніяк. Без эмоцый і асацыяцый.

С а м о й л а ў. Думаюць, іх гэта не закране? (Ківае на адпаведны плакат на сцяне.)

Н і н а. Проста не думаюць.

С а м о й л а ў. Філасофскі. (Круціць паперку ў руках.) Што Вам сказаць, мілая паненка?

Н і н а. Які вынік? Я зараз абамлею.

С а м о й л а ў. Вось гэта не трэба. Сядзіце спакойна. А вынік у вас станоўчы. Так што не лезь у воду каля хімнаводу.

Н і н а. Што значыць? СНІД?

С а м о й л а ў. Па-першае, не СНІД, а ВІЧ.

А н ж а л і к а. Ну, вы ж Віч. Так вам ад яго нікуды не дзецца. (Смяецца. Ніна моршчыцца.)

С а м о й л а ў (абрываючы медсястру). Па-другое, гэта толькі першы вынік. Так часта бывае.

А н ж а л і к а (напявае). І нікуда, нікуда нам не деться от этого...

Самойлаў выразна паглядвае на Анжаліку, яна падміргвае яму, працягваючы насвістваць матыў.

Н і н а. Вы сказалі, так часта бывае...

С а м о й л а ў. Так. Станоўчы статус можна быць рэакцыяй на цяжарнасць, прыём антыбіётыкаў або які-небудзь запаленчы працэс у арганізме.

Н і н а. У мяне зуб баліць...

С а м о й л а ў. Думаю, аднаго зуба недастаткова...

А н ж а л і к а. А вы часам не цяжарная?

Н і н а. Не.

А н ж а л і к а. Праўда?

Н і н а. Чыстая праўда. Толькі месячныя закончыліся. І лекаў не прымала, хаця тэмпература трыццаць сем. А ў норме заўсёды паніжаная.

С а м о й л а ў. Нічога. Будзем пераправяраць. Яшчэ раз. Яшчэ адны тэсты.

Н і н а (узрушана). А чаму мне мінулы раз нічога не сказалі? Не папярэдзілі, што ўсё гэта так доўга?

А н ж а л і к а (падміргвае доктару). А хто ж ведаў, што ў Вас першы станоўчы. Такая дзіўчынка рамонак...

Н і н а. Вынікі калі?

А н ж а л і к а. Зараз доктар скажа. Што ж Вы такая нецярплівая? Цяжка нам з Вамі, Віч.

С а м о й л а ў (уладным тонам). Анжаліка, зрабіце ласку, знясіце гэтыя карткі ў рэгістратуру. (Перадае. Медсястра пакрыўджана насупліваецца, моўчкі бярэ стосік картак, віхляючы клубамі, выходзіць з кабінета.)

С а м о й л а ў. А па вынік у аўторак прыходзьце, Ніна Іванна.

Н і н а. Чаму так доўга? Амаль тыдзень чакаць.

С а м о й л а ў. Не тыдзень, а пяць дзён. Аналізы складаныя. Рэактывы дарагія. Так што ў аўторак. Не калаціцеся марна, не ўпадайце ў дэпрэсію. І памятайце, што да аўторка вы здаровая.

Н і н а. А потым?

С а м о й л а ў. А потым — як бог дасць.

Н і н а. Доктар?

С а м о й л а ў. Што?

Н і н а. А вірус мог пранікнуць цераз АДЗІНЫ незасцярожаны кантакт з малазнаёмым чалавекам?

С а м о й л а ў. Хутчэй цераз агульную інсулінку.

Н і н а (нервова). Ды не калолася я ўжо пяць гадоў. І раней... толькі дурэла...

С а м о й л а ў. Тады ўсё будзе добра.

Н і н а. Проста мне здаецца, што ЁН ёсць ва мне...

С а м о й л а ў. Як дзіця, ножкамі б'е?

Н і н а. Накшталт таго.

С а м о й л а ў. А што ж тады не надзелі прэзерватыў?

Н і н а. Яго спачатку купіць трэба было...

С а м о й л а ў. Гэта так. Вірус адрозніваецца ад антывіруса тым, што распаўсюджваецца бясплатна.

Н і н а. Справа нават не ў грашах, проста...

С а м о й л а ў. Ладна, Віч, да аўторка. А пакуль... радуйцеся жыццю, бо мёртвай будзеце доўга.

Н і н а. Цьфу-цьфу-цьфу, што за жарты?

С а м о й л а ў. Калі б жарты, мілая паненка... І пра факт тэсціравання пакуль нікому не гаварыце... Мала што... А то ўсе спадзяюцца на адмоўны, а потым ніякай канфідэнцыяльнасці не атрымліваецца. Не спяшайцеся з роднымі і сябрамі дзяліцца навінамі. Яшчэ будзе час усё абдумаць і вырашыць, каму гаварыць, а каму не... У сацыяльным плане не вельмі ўжо прыемная хвароба.

Н і н а. Мгу.

С а м о й л а ў. Дарэчы, замужам?

Н і н а (адмоўна ківае галавой). Не.

С а м о й л а ў. Добра. Не маркоўся. Усё будзе... стабільна.

Н і н а. Бывайце. (Выходзіць з кабінета, у дзвярах амаль што сутыкаецца

з медсястрой. Мераюць адна другую позіркамі. Медсястра пазірае пераможна. Ніна — прыгнечана.)

А н ж а л і к а (млява). Усё зроблена, Алег Саніч. (Становіцца за спінай у доктара, пачынае масажыраваць плечы.) Абед.

С а м о й л а ў. Анжы, ты занадта ўжо рэзкая. Дзяўчынка ў дэпрэсію.

А н ж а л і к а. Ага. З такім прозвішчам.

С а м о й л а ў. Тым больш.

А н ж а л і к а. У цябе зноў прачнуўся жаль да распусніц і наркаманаў?

С а м о й л а ў. Перастань... Зусім прыстойнае дзяўчо.

А н ж а л і к а (з'едліва). Адкуль ВІЧ? Мо цераз прозвішча перадаўся?

С а м о й л а ў. Мгу... ВІЧ... Зараз асноўная група рызыкі — маладыя жанчыны з добрых сямей.

А н ж а л і к а (саркастычна). Вядома. А як жа гомікі?

С а м о й л а ў. Гомікі, як ты кажаш, ужо даўно ўсё ўсвядомілі і без прэзерватыва нікуды.

А н ж а л і к а (надмірэвае). Праўда?

С а м о й л а ў. Бар'ерны спосаб — надзейная засцярога.

А н ж а л і к а. А нарыкі? Колькі іх тут!

С а м о й л а ў. Учарашні дзень. Ахвяры былых памылак. Сёння наркамонам абмен шпрыцаў бясплатны.

А н ж а л і к а. Плюс нізкааплата цэнтраў.

С а м о й л а ў. А вось «нармальныя, добрапрыстойныя» да гэтай пары ўпёрта вераць, што якраз з імі дык ужо нічога не здарыцца.

А н ж а л і к а. Ні ВІЧ, ні гепатыты, ні іншыя хваробы...

С а м о й л а ў. Мгу. Так што ты дарэмна на дзяўчо наезджала.

А н ж а л і к а. Хутчэй па інерцыі, чым зайздросцячы. (Смяецца.)

С а м о й л а ў. Та-ак, зайздроснага тут мала...

А н ж а л і к а (дастае з высоўнай шуфляды пакецік з арэшкамі). Хочаш арэшкі? (Пачынае грызці.) Яны работу мазгоў актывізуюць. Як у рэкламе.

С а м о й л а ў. Калі б арэхі сапраўды актывізавалі работу мазгоў, то самымі разумнымі на зямлі былі б вавёркі.

А н ж а л і к а. Ну, як хочаш. Думаеш, яна снідафобка ці рэальна ВІЧ?

С а м о й л а ў. Хто?

А н ж а л і к а. Ну, пацыентка гэтая... Віч?

С а м о й л а ў. А-а-а. А як яна сябе пачувае?

А н ж а л і к а. Кажа, усё напухла і баліць. Карацей, здароўю трындзец.

С а м о й л а ў. Ага. Здароўе — гэта калі ўсё баліць, але яшчэ ёсць сілы, каб не ісці да ўрача. А яна прыйшла.

А н ж а л і к а. У белых тапцях. (Смяецца.)

С а м о й л а ў. Тут усе ў белых тапцях.

А н ж а л і к а. Дык ВІЧ?

С а м о й л а ў. Хутчэй за ўсё.

А н ж а л і к а. А тады, што гэта ты так пляшчотна з ёю?

С а м о й л а ў. Хай прывыкае паступова. Груба яшчэ будзе.

А н ж а л і к а. Спадабалася?

С а м о й л а ў. Штосьці ёсць...

Анжаліка падыходзіць блізка, глядзіць у вочы, выцягвае губы для пацалунка.

Гламурная Анжаліка, ты прымусіш мяне змяніць арыентацыю...

А н ж а л і к а (садзіцца да яго на калені). Можа, гэтага я і хачу. У мяне заўсёды была ідэя паказаць блакітнаму чароўнасць гетэрасексуальных адносін.

С а м о й л а ў. Ну, паспрабуй.

Анжаліка запускае пальцы ў яго валасы.

(Спявае.)

Районы, кварталы, жилые массивы... Я ухажу, ухажу в пассивы...

Анжаліка не рэагуе.

Анжы, зараз хто-небудзь абавязкова ўвойдзе.

А н ж а л і к а. У нас абед, і я замкнула дзверы. Інакш сюды ўжо хто-небудзь увайшоў бы. (Пачынае церціся носам аб твар Самойлава.)

С а м о й л а ў. Перастань. Ты ж ведаеш, што ў мяне ёсць хлопец...

А н ж а л і к а. Адзін раз не падар.

С а м о й л а ў. Ваў! Я сёння ж яму раскажу. (Смяецца.)

А н ж а л і к а. Самойлаў, ты такая буська. (Злазіць з каленяў.) Як ты можаш з мужыкамі?

С а м о й л а ў. А ты?

А н ж а л і к а (з гонарам). Я жанчына.

С а м о й л а ў. А я мужчына. І ўвогуле, навошта абмяжоўваць сваё шчасце дурнаватымі забабонамі... па палавых прыкметах?

А н ж а л і к а. Дарэчы, галоўны гаварыў, што на цябе нейкі пацыент скардзіўся.

С а м о й л а ў. Чым незадаволены?

А н ж а л і к а. Абазваў цябе гомафобам.

С а м о й л а ў. Ха, гэта, мабыць, той, які мяне на спатканне запрашаў.

А н ж а л і к а. А ты?

С а м о й л а ў. Я адмовіў, ясны пень.

А н ж а л і к а. І чаму? Попка не спадабалася?

С а м о й л а ў. Проста адналюб.

А н ж а л і к а. Здзекуешся?

С а м о й л а ў. Жартую.

А н ж а л і к а. Ты ж быў жанаты!

С а м о й л а ў. Але ж зараз я разведзены!

А н ж а л і к а. Але ж ты быў з жанчынай...

С а м о й л а ў. Нельга ўсім жыццём расплачвацца за адну памылку.

А н ж а л і к а. А мне што рабіць, Самойлаў?

С а м о й л а ў. Хадзіць на дыскатэкі і весяліцца. Ты — жанчына прыгожая. Няўжо ў цябе нікога няма?

А н ж а л і к а (фанабэрыста). Прэ-тэндэнтаў хапае.

С а м о й л а ў. Дык у чым жа справа?

А н ж а л і к а. Я хачу цябе.

С а м о й л а ў. Калі надумаю змяніць арыентацыю, адразу пазваню.

А н ж а л і к а. Лепей прыезджай.

С а м о й л а ў. Як скажаш.

А н ж а л і к а (гуліва, трохі пакрыўджана). А праз колькі месяцаў гэта можа здарыцца?

С а м о й л а ў (пачынае загінаць пальцы на руцэ). Студзень, люты, сакавік... Недзе праз дзевяць. У верасні. У мяне заўсёды ў верасні раман выключна гетэрасексуальны. Традыцыя такая. Постмадэрнісцкая.

А н ж а л і к а. А з новай пацыенткай, з Віч, хацеў бы прадоўжыць традыцыю? Ці сніданосаў баішся?

С а м о й л а ў. Не баюся. У мяне быў партнёр ВІЧ-станоўчы. Паўгода.

А н ж а л і к а. Наркаман?

С а м о й л а ў. Фізік-ядзершчык. Зусім прыстойны мужык. Пры кар’еры і бабках.

А н ж а л і к а. І што? Засцерагаліся? Гандончыкам?

С а м о й л а ў. У тым жа і справа, што не. Проста пашанцавала. Я калі даведаўся пра дыягназ яго — ледзь не звяр’яцеў.

А н ж а л і к а. Страшна было?

С а м о й л а ў. Страшна. Я не горды, магу прызнацца. Неяк зусім не хацелася, каб маё імя на ватовай коўдры ўмельцы крыжыкам вышылі. Гэта такая спецыяльная коўдра з імёнамі тых, хто памёр ад СНІДу.

А н ж а л і к а. Ведаю. Першага снежня студэнты кафедры інфекцыйных захворванняў развешваюць іх у актавай зале.

С а м о й л а ў. Кроў, як належыць, здаваў год. Кожныя тры месяцы. Возьмуць цэлы шпрыц на тыднёвую апрацоўку, а я на таксі і ў інстытут Пастэра, дзе за гадзіну робяць за плату.

А н ж а л і к а. Дрыжэў, як мыш?

С а м о й л а ў. Увесь час сядзеў у тараканавай забягалаўцы і глушыў віскі з горла. Кожны раз, калі чакаў вынік, хацеў павесіцца. Думаў — жыццё скончана.

А н ж а л і к а. Вяроўку мыліў?

С а м о й л а ў. Не дайшло. Кожны раз паспяваў за вынікам. Калі апошні раз даведаўся, што адмоўны, купіў бутэльку гарэлкі і пайшоў дадому.

А н ж а л і к а. Дайшоў?

С а м о й л а ў. Не дайшоў. Выжлукціў яе на астраўку бяспекі на васьміпалоснай магістралі, ачмурэлы ад гуду машын.

А н ж а л і к а. Без закусі?

С а м о й л а ў. Якая закусь!

А н ж а л і к а. Ох, Самойлаў, і любіш ты рызыкаваць!

С а м о й л а ў. Трохі ёсць.

А н ж а л і к а. Дык ты з-за гэтай гісторыі ў Цэнтр пайшоў працаваць? Рамантыка закруціла?

С а м о й л а ў. І гэта таксама.

А н ж а л і к а. Ну і як?

С а м о й л а ў. Спачатку я настроіўся служыць хусцінкаю. Думаў, з хворымі трэба абыходзіцца далікатна, як з пратухлым яйкам, бо ў іх жа такая псіхатраўма...

А н ж а л і к а. Ну, даеш! Не ўяўляю з цябе камізэльку.

С а м о й л а ў. Камізэлькай служыць расхацелася праз тыдзень. Да мяне прыходзілі адны наркаманы і вулічныя прастыгуткі, таксама наркаманкі. Дзяўчаткі трохі падлечваліся і зноў ішлі на панель, пакідаючы мне візіткі з нумарамі тэлефонаў, абяцаючы абслужыць бясплатна, калі раптам я...

А н ж а л і к а. Карыстаўся паслугамі?

С а м о й л а ў. Смяешся? Потым ужо было шмат тых, хто нічым не заслужыў такі падарунак лёсу.

А н ж а л і к а. Ну і хто ж?

С а м о й л а ў. Згвалчаная падонкамі бабулька. Цяжарная дзяўчынка, якой ВІЧ прынёс на хвасце муж. Ён быў яе першым і апошнім мужчынам. Школьніца, якая паспрабавала гераін. Адзін раз. Дзеці, інфіцыраваныя ўрачамі. Проста харошыя людзі.

А н ж а л і к а. Ты пакутаваў?

С а м о й л а ў. Крыў Божа. Але ж табе нехта сказаў, што ўрач — самы добры і чулы чалавек у свеце? Што ён абавязаны ўсім суперажываць? Так бы я здох з першым жа нявыратаваным хворым. А з такім дыягназам не выздараўліваюць.

А н ж а л і к а. Значыць, прыходзіш дадому, і ўсе праблемы за парог?

С а м о й л а ў. А ты што — чысценькая?

А н ж а л і к а. Ды быццам бы зняслаўленых сувязяў не заўважалася. Але, калі сумленна, пацыентаў не люблю. Асабліва дэбілаў, якія прыходзяць і пытаюцца накшталт такога: «А ці мог я заразіцца, калі забіў камара, які да гэтага ўкусіў ВІЧ-інфіцыраванага, а злізнуў кроў камара са сваёй далоні»? (Абое смяюцца.)

С а м о й л а ў. У мяне быў пацыент яшчэ больш круты. Цікавы страшэнна. Прыходзіць і пытаецца: «Вядома, што пры ўкусе камара ВІЧ не перадаецца. Я хачу ведаць дакладна, як адбываецца гэты працэс».

А н ж а л і к а (смяецца). Даведацца, як дакладна не перадаецца...

С а м о й л а ў. Ці прыехаў мужык з вёскі. Натуральны дэбіл. Гаворыць, маўляў, мала ў нашай вёсцы баб. І ніхто са мною не хоча. Так што займаюся сек-

сам з казой, курыцай і братам. Ці мог я ад каго-небудзь з іх заразіцца ВІЧ?

А н ж а л і к а. Днямі адзін таварыш зайшоў, пытаецца, колькі свежай крыві ВІЧ-інфіцыраванага трэба выпіць, каб заразіцца стопрацэнтна. *(Абое рагочуць.)*

С а м о й л а ў. Такіх хочацца наўмысна заразіць. Навошта людзям без мазгоў неба куродзіміць? Але я да іх без грэблівасці. А вось ты, здаецца, снідафобка.

А н ж а л і к а. Быццам бы не, ну, можа, з лёгкім адчуваннем перавагі. Як побач з неграм.

С а м о й л а ў. Расістка... А калі які-небудзь... мм... табе тварык падрапае?

А н ж а л і к а. Які-небудзь хто? Сніда-нос?

С а м о й л а ў. ВІЧ-станоўчы.

А н ж а л і к а. А калі цябе інфіцыраванай інсулінкаю ўколюць?

С а м о й л а ў. Я ўколаў не баюся, калі трэба — укалюся.

А н ж а л і к а. А бацькі ведаюць?

С а м о й л а ў. Пра што?

А н ж а л і к а. Пра мужчын. Ну, што ты з імі жывеш?

С а м о й л а ў. Даўно.

А н ж а л і к а. І што?

С а м о й л а ў. Бацька сказаў: «Жыві, як хочаш. Але падараў да нас не прыводзь». Так што калі бацюхну з кім і пазнаёмілю, то толькі з табою.

А н ж а л і к а. Ды кінь ты.

С а м о й л а ў. Слова.

А н ж а л і к а. Вы ў згодзе?

С а м о й л а ў. Адносна. Ён мне здорава дапамагаў... Утойваў ад маці, як у школе я біўся. Выбіў акадэмку ў медзе, калі я здыхаў ад гепатыту. Lekі страшэнна дарагія даставаў. Рознае было. Ён — мужык. І ніколі не патрабаваў удзячнасці, а я заўсёды саромеўся сказаць яму дзякуй. Але кожны год абяцаю сабе, што прыеду ў госці і згатую яму любімы яго плоў.

З а ц я м н е н н е.

Месца дзення — гасціная ў кватэры бацькоў Ніны. У вочы кідаецца раскоша — шыкоўны дубовы абедзенны стол, гнутыя венскія крэслы, бар, канапа, пальмы ў кадзях, вялізныя фікусы...

Стэрыльнасць, як у аптэцы. Проста жахлівы парадак — усё на сваіх месцах, ні пылінкі. Вялізнае акно прыадчынена, за акном завывае завіруха, падае снег.

А р к а д з я *(сядзіць за сталом)*. Снег віхурыць, віхурыць... Зубы даўно ўжо ляскаюць, ляскаюць...

В о л ь г а *(падыходзіць і зачыняе акно)*. Так добра?

А р к а д з я. Ага! Яшчэ б паесці.

В о л ь г а. Дапамажы сервіраваць. *(Выходзіць на кухню.)*

А р к а д з я. Не магу — лыжкай стукаю. *(Пачынае стукаць па сталe сярэбраным прыборам.)*

В о л ь г а. Не псуй стальніцу, не маленькая. *(Уваходзіць у пакой, сервіруе стол.)*

А р к а д з я *(істэрычна)*. Хочаш сказаць тоўстая?

В о л ь г а. Супакойся, Сланянё, я нічога не хачу сказаць. *(Маці працягвае сервіраваць стол для вячэры. Аркадзя нешта напаяе. У гасціную уваходзіць Ніна ў белым святэры і белых пушыстых тапцях.)*

Н і н а. Вось і зіма прыйшла... у белых тапцях.

В о л ь г а *(працягваючы сервіраваць)*. Дзе была?

Н і н а. Справы.

А р к а д з я. Не нарадзіла?

Н і н а. Пакуль што не нарадзіла. *(Яна садзіцца на сваё месца за сталом. За-лазіць на крэсла з нагамі.)*

А р к а д з я. Маладзец.

Н і н а. Без яец.

А р к а д з я *(жартуючы)*. Што ты сабе дазваляеш?

В о л ь г а. Дзяўчаткі, не сварыцеся.

А р к а д з я *(жартуючы, капрызліва)*. Мама, яна мяне крыўдзіць.

В о л ь г а. Каша, перастань. *(Маці, закончыўшы сервіроўку, садзіцца за стол. Аркадзя пачынае актыўна працаваць лыжкай. Ніна ляютна калупае адзін кавалачак мяса, што ляжыць на талерцы.)*

В о л ь г а. Ніна, чаму сёння не сха-дзіла да зубнога ўрача? Тэлефанавалі, пыталіся, на якое чысло перапісаць... І што мне доктару сказаць?

Н і н а. Нічога, я сама перазваню.

В о л ь г а *(выгаворвае навучальным тонам)*. Калі ласка. Толькі гэта наш сямейны доктар, і мне не хацелася б, каб ты дазваляла сабе запісацца, калі захо-чацца і калі захочацца не прыходзіць па запісе.

Н і н а. Я прыйду.

В о л ь г а. І яшчэ — чаму ты не ходзіш на работу? Навошта тады прасіла Вадзіма знайсці табе месца? *(Пачынае есці. Павучальная гутарка цячэ зусім будзённым тонам, адчуваецца, што гэта звычайны спосаб кантактавання маці і дачкі.)*

А р к а д з я *(паўтарае)*. Чаму не працуеш?

Н і н а. Да мяне сяброўка прыехала, я з ёю час праводжу.

В о л ь г а. Чаму ты хлусіш? У цябе ніколі не было сябровак.

Н і н а. Гэта ў цябе не было.

В о л ь г а. Не было, таму што іх не бывае.

Н і н а. А да мяне сяброўка прыехала.

А р к а д з я *(зацікаўлена)*. І з кім жа ты сябруеш?

Н і н а. З кімсьці.

В о л ь г а. Сябруюць не з кімсьці, а супраць кагосьці. Ніна, я сур'ёзна: чаму ты не ходзіш на работу?

Н і н а. Я ўзяла тыдзень за свой кошт.

В о л ь г а. Навошта?

Н і н а. Хварэю.

В о л ь г а. Схадзі да доктара, хай выпіша лісток непрацаздольнасці.

Н і н а. Ненавіджу ўрачоў.

В о л ь г а. Яны цябе нібыта любяць. У кожнага свая работа.

Н і н а. Пахварэю і пайду на работу.

В о л ь г а. Што з табой?

А р к а д з я. Запаленне хітрасці на глебе ляюты.

Н і н а. Тэмпература... Усеагульная млявасць і абыхкавасць да жыцця...

В о л ь г а. Адзявайся цяплей.

А р к а д з я. Натуральна. У міні-спадніцах у снежні па вуліцах цягацца. Тут любы захварэе.

Н і н а *(уважліва глядзіць на маці)*. Дарэчы, у мяне няма ботаў для зімы.

М а ц і. А на што зарплату патраціла?

А р к а д з я. А ты ногі ў газету закручвай — цяплей будзе.

Н і н а. Вось стану бамжом...

В о л ь г а. Крый Бога.

Н і н а. ...і буду прыходзіць да Вас па газеты...

А р к а д з я. А мы газет не выпісваем, так што не той адрас.

Н і н а. Заткніся, Слон, прыб'ю. *(Апускаецца на калені і паўзе да маці.)* Мамачка, мне так дрэнна, пашкадуй

мяне, калі ласка. *(Маці ўзіраецца, прысхваецца. Зразумела і адхіснулася.)*

В о л ь г а. Ніна, ты п'яная! Якая мярзота.

Н і н а. Сто грамаў, вядома, могуць быць лішнія, але яны ніколі не зашкодзяць. *(Ніна пачынае расслабляцца. Маці зразумела, што яна пад чаркаю і цяпер ужо няма сэнсу ўтойваць гэта. Голас Ніны мяняецца, становіцца больш расслаблены, часамі плаксівы, часамі гулівы.)*

В о л ь г а *(строга)*. І пасля гэтага ты прыходзіш румзаць? Ідзі ў свой пакой.

Н і н а. Мамачка, мне вельмі дрэнна. *(Гладзіць ногі маці, спрабуе пакласці галаву ёй на калені.)*

В о л ь г а. Піць трэба меней, лягчэй будзе. Ты ў магілу мяне загоніш, гора ты маё.

Н і н а. Мамачка... Мне сёння прысніўся белы анёл з чорнымі крыламі. Да чаго б гэта? *(Углядаецца ў матчыны вочы.)*

А р к а д з я. Гэта белая гарачка.

В о л ь г а. Сядай і еш, спакойна, без выбрыкаў. *(Маці ўстае, нібы страсянула Ніну, ідзе да бара, дастае бутэльку дарагога каньяку і вялікі каньячны бакал, укладваецца на канапу, кладзе пад ногі падушку. Налівае каньяк, грэе бакал у руцэ, смакуе.)*

Н і н а *(зноў садзіцца на сваё месца, аглядае стол, са злосцю)*. У доме ёсць ПРОСТЫ, нармальны хлеб?

В о л ь г а. Устань і адрэж!

Н і н а. Значыць, ёсць! *(Ідзе на кухню, чапляе плячом фікус.)*

В о л ь г а. Не чапляйся за кветку знарок.

Н і н а. Я не знарок.

В о л ь г а. Я што — сляпая?

А р к а д з я. Ты ж бачыш — яму непрыемна.

Н і н а. А мне прыемна.

А р к а д з я. Не выводзь маці з раўнавагі.

Н і н а. Я з ім кантактую.

В о л ь г а. У яго ад твайго кантактавання лісты ападаюць.

Н і н а. Ад твайго.

А р к а д з я. Пакуль ты з намі не жыла, ён цудоўна рос.

Н і н а. Я паеду.

Маці супакойваецца хутчэй ад каньячнага водару, чым ад колькасці выпітага напою,

прамаўляе спакойна даўно прадуманы і
завучаны маналог, які, вядома ж, паўтараецца
штодзень.

В о л ь г а. Няма чаго крыўдаваць.
Жанчына твайго ўзросту павінна мець
СВОЙ дом, работу, мужа, адукацыю,
урэшце.

У пакой уваходзіць В а д з і м.

В а д з і м (*пазірае на жонку*). П'ян-
ствуеце?

А р к а д з я. Татка прыйшоў! (*Бя-
жыць, як дзіця, і падстаўляе шчаку для
пацалунка. Вадзім ціпае дачку, ласкава
кудлаціць валасы. Задаволеная Каша
вяртаецца за стол, кідае злы позірк на
Ніну.*)

В о л ь г а. Так, Вадзім, твая Волечка
п'е каньяк і ляжыць на канапе, задраў-
шы ножкі да столі.

В а д з і м. Бачу. І што мне можна
з'есці?

В о л ь г а. Усё на стала. Калі чагосьці
не хапае, глянь у халадзільніку. А по-
тым... прыбярэ са стала. (*Летуценна.*)
Мне будзе страшэнна прыемна...

В а д з і м (*садзіцца за стол*). Дзяў-
чаткі, а што такія насупленыя, як квак-
тухі? Зноў баксіруем? (*Навальвае поў-
ную талерку ежы.*)

Сёстры злосна пераглядаюцца.

Н і н а (*нечакана*). Можа, мне застра-
хаваць сваё жыццё? На сто тысяч долараў.

В а д з і м (*падкладваючы ежу на
талерку*). Што за дурнота? Навошта так
многа? Падумай, які ўзнос ты заплаціш!

Н і н а. Ну, заплачу, скажам, пару
тысяч, а потым памру... І вам адваляць
сто тысяч баксаў! Або еўра... Як хоча-
це?

В а д з і м (*зацікаўлена*). А дзе ты
возьмеш пару тысяч для ўзноса? Зноў у
мяне? (*Налівае ў бакал трохі віна.*)

Н і н а. Навошта ж? У банку. Аформ-
лю крэдыт на спажывецкія патрэбы.
Даюць як наяўнымі, так і ў валюце...

В о л ь г а. А навошта нам сто тысяч
долараў?

В а д з і м (*адкідваючыся на крэсле,
дастае з аксамітнага мясцэчка люльку і
табакерку*). А што, лішнія?

Н і н а. Сланянё купіць сабе машыну.

В а д з і м (*засяроджана прачышчае
люльку і ласкава паглядае на Кашу*). Ну,
дапусцім, машына ў яе і так будзе.

А р к а д з я. Усё роўна прыемна. Хоць
раз сястрыца пра мяне падумала!

Н і н а. Памру і хоць што-небудзь
добрае для вас зраблю.

В о л ь г а. Вось дурніца. Замуж табе
трэба.

Н і н а. Ой, трэба, ма. Толькі ж ніхто
не бярэ.

А р к а д з я. Нават мастак-алкаш,
твой былы бой-фрэнд?

Н і н а. Нават ён.

А р к а д з я. Што, самому на бутэль-
ку не хапае? А яшчэ і цябе паіць...

В о л ь г а. Каша, што ты такое гаво-
рыш!

В а д з і м. Ніна, перастань блазна-
ваць. Ты ж ведаеш, як маці адносіцца да
тваіх разважанняў пра смерць.

Н і н а. А я не жартую.

Вадзім насыпае ў трубку тытунь...

В о л ь г а (*пацягваючы каньяк*).
Ніначка, ну што ты, дзетка? У цябе ж
усё ёсць для шчасця.

Н і н а. Апроч лекаў ад гэтага самага
шчасця.

А р к а д з я. А ты гарэлачкі купі.

В о л ь г а. Каша!

А р к а д з я. Гэта, маці, усё твае ал-
кагольныя гены. Што каньяк жлуціш
пры дзецях?

В о л ь г а. Я смакую.

В а д з і м (*раскурваючы трубку*).
Бокс, бокс, дзяўчаткі...

А н ж а л і к а. Ніна, у цябе ўсё ёсць
для шчасця.

Н і н а (*закурвае цыгарэту*). Калі ўсё
ёсць, гэта не шчасце.

В о л ь г а. Праўда? А што ж тады?

Н і н а. Шчасце — гэта не калі ў цябе
ўсё ёсць, а калі ў цябе чагосьці няма, і
Божа ўратуй!

А р к а д з я. Па-філасофску.

В а д з і м. Што ты сваёй дрэнню мне
паветра псуеш?

Н і н а. Я, між іншым, тут таксама
жыву...

В а д з і м. А я тут вішнёвы тытунь
куру.

Н і н а. А я філасофствую.

В о л ь г а. Хопіць філасофстваваць,
пара працаваць, нешта рабіць у жыцці.

Вадзім. Дарэчы, твой начальнік мне сёння тэлефанаваў і скардзіўся, што ў цябе адгулаў і выхадных больш, чым рабочых дзён.

Ніна. А што, работа прадаўцом касметыкі вельмі цікавая?

Вольга. Ідзі на другое месца.

Ніна (*працягвае курыць*). Куды? Дзе працаваць?

Вадзім. Няма дзе. Адукацыі ж няма.

Ніна. Ну, няма, пакуль што...

Вадзім. Гэтае пакуль што цягнецца гадоў дзесяць. Ты ўжо тры вэнзу памяняла і ўсё не тое... А мне — толькі грошыкі плаці.

Ніна. Не плаціце, сама зараблю.

Вадзім. Дзе?

Ніна. На панель пайду.

Вадзім. О! Так! Класны занятак.

Аркадзя. А галоўнае — годны.

Вольга. Ніна!

Вадзім. Пайдзі лепш пад'ядалам у «Шэш-Беш». Там шмат смачнай жрачкі застаецца. Пад'ядалу якраз хопіць.

Ніна. Заткніся, гандон.

Вольга. Як гэта ты з бацькам гаворыш?

Ніна. А дзе бацька? (*Азіраецца*.) Ніводнага роднага чалавека.

Вадзім. Бокс, бокс. Так, Ніна, размахвай кулачкамі.

Напружаная паўза.

(*Пацягваючы віно з бакала*.) Твая дэпрэсія ад гультайства. Трэба мяняць жыццё.

Вольга. Пайсці вучыцца, знайсці годнага чалавека...

Вадзім. Выйсці замуж, нарэшце.

Аркадзя (*ва унісон, трохі з'едліва*). Нарадзіць дзіця...

Ніна. Вось і памерці не шкада. Ні дзіцяці, ні кацяняці...

Аркадзя. Ні работы, ні мары.

Ніна. А вось мара якраз ёсць!

Вадзім. Няўжо? Нешта новенькае.

Аркадзя. Быць паэтам! Без вершаў, праўда...

Ніна. Праўда... «Хтосьці проста быў паэтам — ані вершаў, ані лёсу».

Вадзім. Не, усё ж такі лепей пад'ядалам. Больш надзейна.

Ніна. Гэта вам спатрэбіцца. У мяне іншае прызначэнне.

Вадзім. Якое ж, дазвольце пацікавіцца?

Вольга (*пацягваючы каньяк, даволі абыякава*). Хопіць мучыць дзіця.

Вадзім. Не, хай скажа!

Ніна. Па-першае, я хачу арганізаваць выставу сваіх карцін.

Вольга. Ніна, ну, ты ж, як Мадыльяні, ніводную не закончыла.

Ніна. Да выставы закончу.

Аркадзя. А лепш правядзі выставу незакончаных карцін з аднайменнай назваю.

Вадзім. А першай скрыпкай аркестра ці танцаваць у балете? На што я яшчэ траціў грошы, навучаючы цябе?

Ніна. Я хачу напісаць бестселер, які будзе перакладзены на сто трынаццаць моў свету, па ім напішуць сцэнарый і здымуць фільм. І ён прынясе мне сусветную славу.

Вадзім. А грошы?

Ніна. А грошы — вам, як маім нашчадкам. Бо я тады ўжо памру.

Вольга. Ніна, ты зноў здзекуешся?

Вадзім. Дзяўчынка, вызначайце рэальныя мэты.

Ніна. Гэта ў вашым дробным музейным свеце мэты рэальныя — пыл з экспанатаў сціраецца. А я хачу ЖЫЦЦЬ. Проста жыць, разумеецца?

Вадзім. Значыць, у нас музей, а ў цябе — жыццё?

Ніна. Жыццё.

Вадзім. У цябе бардак, дзетка.

Ніна. У мяне жыццё.

Аркадзя. А чаму ж ты пастаянна сядзіш у музеі?

Ніна. Мастацтва люблю.

Аркадзя. Ах...

Ніна (*задуменна*). Вадзім, я сёння сон бачыла — белы анёл з чорнымі крыламі. Да чаго б гэта?

Вадзім. Мыцца трэба чысцей, а то крылы запэцкаліся.

Вольга. А мэты, Ніначка, трэба адкарэктаваць. Яны ж і сапраўды нерэальныя. Лепш бы ты даучылася ў кансерваторыі і зараз іграла б у аркестры.

Аркадзя. Фальшывіла б.

Ніна (*пакрыўдзілася*). Я кепска іграла?

Вольга. Ты іграла цудоўна, толькі ўседлівасці не хапіла.

Вадзім. А помніш, калі Каша была маленькая, а ты фальшывіла, яна заўсёды пачынала плакаць?

Аркадзя (*фанабэрыста і ганарыста*). У мяне ж ідэальны слых. Мне так і хацелася выкалаць табе вока смычком.

Вадзім. О! Бокс, бокс!

Ніна. Я фальшывіла?

Вольга. Ну, і ты таксама рэпеціравала. Не адразу ж з-пад смычка шэдэўры ліліся.

Аркадзя. Прынясі мне торт, я хачу салодкага.

Ніна. Пайдзі і вазьмі!

Вольга. Каша, можа, табе каньяку наліць?

Аркадзя. Не злуй мяне, алкагалічка старая.

Вадзім (*ідзе па торт*). Ну, дзяўчаткі, вы сёння ў гуморы! (*Прыносіць, пачынае рэзаць, раскладвае кавалкі на талеркі*.)

Ніна. Я на вашай скрыпцы з чатырох гадоў скрыпела. Я яе ненавіджу!

Вольга. Ну вось, зноў пяць на пяць — дваццаць пяць.

Вадзім. А бестселер напісаць, яно, вядома ж, як два пальцы аб... асфальт.

Аркадзя. Такія ў цябе мэты?

Ніна. У маім свеце іншых проста не можа быць.

Аркадзя падцягвае да сябе дзве талеркі і з абедзвюх пачынае есці.

А ў адну пакласці слабо?

Аркадзя. Слабо! Я хачу, каб ты больш посуду памыла. Працатэрапія табе карысная.

Ніна. Добрая сястрычка! У цябе часам не ПМС?

Аркадзя. ПМ... што?

Ніна. Перадменструальны сіндром, калі жанчына становіцца агрэсіўнай.

Аркадзя. Лепей пафарбуй валасы, а то ў цябе пралысіна на галаве.

Ніна. Да дня нараджэння.

Вольга. Во-во, Ніна, у цябе ж хутка дзень нараджэння.

Ніна. Мгу.

Вольга. Божа, дваццаць пяць гадоў!

Ніна (*з'едліва*). Які кашмар!

Вадзім. А і нямала.

Ніна. Вось і сяду пісаць раман «Дваццаць пяць гадоў адзіноты».

Вольга. Старое. Ужо было цэлых сто. Маркса пачытай.

Ніна. Праўда, старое. Тады...

Аркадзя (*нечакана*). Што б зрабіць

такое задалбэньскае, каб усім хрэнова стала? А-а-а? (*Абводзіць прысутных злосным позіркам*.)

Вольга. Каша! Аркадзя! Як ты можаш! Як ты можаш так гаварыць!

Аркадзя. Ніхто не мае права забараніць чалавеку выбіраць свой шлях. Адчапіцеся ад Нінкі! Хай жыве, як хоча. Хай піша свае бязглуздыя карціны і свой бязглузды раман. Я, магчыма, таксама не ў кансерваторыю пайшла, калі б...

Паўза. За сталом няёмкае маўчання.

Вадзім. А ёй ніхто не перашкаджае.

Вольга. Дзяўчаткі, мне здаецца, пара спаць. Разыходзьцеся па сваіх пакоях.

Абедзве сястры ўстаюць з-за стала і выходзяць.

Вольга ўстае з канапы, пачынае прыбіраць са стала.

Вадзім. Кашы трэба рыхтавацца ў кансерваторыю.

Вольга. А яна, па-твойму, чым займаецца цэлымі днямі?

Вадзім (*даядае*). Я не пра тое.

Вольга (*грукае талеркамі*). А пра што?

Вадзім. Сядай, трэба пагаварыць.

Вольга (*падкрэслена па-дзелаваму*). Я прыбіраю са стала.

Вадзім (*раздражнёна*). Посуд не растане. Не цукровы.

Вольга (*спыняецца пасярэдзіне пакоя*). Ну?

Вадзім. Твая Ніна раздражняе наша Сланянё.

Вольга. Яна не мая, а наша.

Вадзім. Не перакручвай.

Вольга. Гэта ты перакручваеш.

Вадзім. Я вельмі доўга спрабаваў лічыць, што наша. Але, выходзіць, гены пальцам не размажаш. Яна — усё ж такі твая Ніна. Нават не твая, а твайго былога, які знік і лёсам дачкі зусім не цікавіцца.

Вольга (*выносячы чарговую колькасць талерак на кухню*). Гэта было дваццаць гадоў назад.

Вадзім. Хоць сто!

Вольга. Добра. Яна мая. І што?

Вадзім. Хадзі сюды, я не магу размаўляць з пустатою.

В о л ь г а (*вяртаецца і выцірае пусты стол*). Дапамог бы лепей посуд прыбраць.

В а д з і м. І яшчэ... пачысці мне касцюм заўтра, калі ласка.

В о л ь г а. А табе не здаецца, што мець на ўтрыманні служанку з кансерваторскай адукацыяй дарагавата. Памойму, такое не для тваёй кішэні. Ты неяк не па даходах жывеш.

В а д з і м. Не па даходах. Пара мяняць служанку на больш танную. Я за свае грошы трох магу ўтрымліваць.

В о л ь г а. Ды што ты гаворыш? Служанкі сёння падаражэлі.

В а д з і м. Нешта не чуў я аб такім падаражанні. Мне здаецца, падаражэлі некаторыя асобы.

В о л ь г а. Ды ты ад зямлі адарваўся? Служанкі сёння каштуюць да хрэна.

В а д з і м. Во-во, да хрэна. І не вышэй.

В о л ь г а. Разумнік!

В а д з і м. Ты бачыш, якая ў доме напружаная атмасфера?

В о л ь г а. Што ты маеш на ўвазе?

В а д з і м. Усё. Паўзы, звадкі, сваркі. Кашы патрэбен спакой.

В о л ь г а (*садзіцца на канапу, закурвае*). Яе хто-небудзь чапае?

В а д з і м. Ніна яе раздражняе! І не толькі, дарэчы, яе...

В о л ь г а. Што ты прапануеш?

В а д з і м (*садзіцца побач, абдымае жонку за плечы*). Хай яна трохі пажыве асобна і падумае аб сваіх паводзінах.

В о л ь г а (*нервова вызваляецца з яго абдымкаў*). Ніна з шаснаццаці гадоў жыла асобна. І што? Сланянё пачувала сябе лепей? Да чаго ўсё гэта прывяло? Давай ахвяруем адным дзіцём, каб вырасціць эгаістам другога!

В а д з і м. Такой напругі ў доме даўно ўжо не было.

В о л ь г а. Чаго ты хочаш?

В а д з і м. Хай Ніна трохі пажыве самастойна.

В о л ь г а. Трохі, гэта колькі?

В а д з і м. Пакуль Сланянё не паступіць у кансерваторыю. Гэтае паступленне не можа больш адкладвацца. Ёй ужо дзевятнаццаць!

В о л ь г а. А потым?

В а д з і м. Што потым? Ніне будзе дваццаць пяць. Ты разумеш гэта?

В о л ь г а. Разумею.

В а д з і м. Яна ўжо шмат гадоў як не дзіця. Хай пакруціцца.

В о л ь г а (*абыякава*). Хай.

В а д з і м. Я мала для яе зрабіў, ці што?

В о л ь г а. Нямала.

В а д з і м. У гэтай дзяўчынкі быў вельмі высокі старт. Я тройчы плаціў за яе навучанне.

В о л ь г а. Мгу.

В а д з і м. Спачатку на філасофскім, потым на псіхалагічным, потым зноў на філасофскім. Ні аднаго яна не закончыла.

В о л ь г а (*шэптам*). Яна шукае сябе... Магчыма...

В а д з і м. Я купіў ёй кватэру, яна прапіла ўсю мэблю і зрабіла там прытон.

В о л ь г а. Доўга будзеш прыпамінаць?

В а д з і м. Гэта вылечваецца толькі працатэрапіяй. І я тройчы ўладковаў яе на работу.

В о л ь г а. Проста Ісус нейкі.

В а д з і м. Хіба не так?

В о л ь г а. Так. На жаль, так.

В а д з і м. Я больш не магу падстаўляць шчокі, калі яна б'е, і не магу гаварыць божая раса, калі мочацца мне на вочы.

В о л ь г а. Дзеці такія. Сланянё таксама не вылучаецца ўдзячнасцю.

В а д з і м. Гэта мае Сланянё.

В о л ь г а. Наша.

В а д з і м. Наша. І я бачу, што Ніна яе раздражняе.

В о л ь г а. Яе ўсё раздражняе.

В а д з і м. Не ўсё.

В о л ь г а. А пра Ніну ты падумаў? Ёй, як усё гэта?

В а д з і м. Пра Ніну я думаў. Занадта шмат мінусаў у біяграфіі. Я не святы, каб пастаянна дараваць і на ўсё заплюшчваць вочы. Яна даўно не дзіця.

В о л ь г а (*маркотна*). Я разумею.

В а д з і м. Я і так занадта многа ёй даў.

В о л ь г а. Яна не можа жыць адна.

В а д з і м. Усе могуць, а яна не?

В о л ь г а. Яна занадта ранімая. Выкіне які-небудзь фінт.

В а д з і м. Чаго яшчэ яна не рабіла?

В о л ь г а. Я не ведаю.

В а д з і м. Я ведаю. Самастойна яна нічога не выкіне.

В о л ь г а. Ты ўпэўнены?

В а д з і м. Гледачоў не будзе — і супакоіцца. Усе яе перфомансы заўсёды

былі на публіку. Памятаеш, як у шостым класе яна прылюдна, на ўроку хіміі, перафарбавала валасы.

В о л ь г а. Гэта быў адзіны раз, калі цябе выклікалі з-за яе паводзінаў да дырэктара.

В а д з і м. Ага. Два пачкі пергідролію, флакон нашатыру — і вось яна ўжо бландзінка.

В о л ь г а. Ненадоўга.

В а д з і м. Вядома, бо я ўзяў яе пад пах і занёс у цырульню. Якога колеру было дзіця? Ну, рыжаватае такое...

В о л ь г а. І яе пафарбавалі ў махаон, які на абясколераныя валасы даў адценне п'янерскага кастра.

В а д з і м. Гэта быў апошні штрых да яе яркага вобраза.

В о л ь г а. Але як я скажу ёй пра гэта? Пра тое, што яна не павінна жыць з намі...

В а д з і м. Проста. Ты ж маці. Найдзі словы.

В о л ь г а. Не, яна не можа жыць адна.

В а д з і м. Хай жыве, з кім хоча. Напрыклад, са сваім бой-фрэндам, мастаком.

В о л ь г а. З мастаком? Ён жа п'е!

В а д з і м. Хай пажыве ў тваёй маці. Пад маркай, што старой патрэбен догляд. Ужо не маладая бабуля.

В о л ь г а. Добра, я пагавару.

В а д з і м. З кім?

В о л ь г а. І з мамай, і з Нінай.

В а д з і м. Вось і разумніца. *(Абдымае жонку. Цалуе. Вольга пакрыўджае на адварочваецца.)*

В о л ь г а. Пайшлі спаць. Пераначуем — болей пачуем. *(Выходзяць.)*

З другога боку адчыняюцца дзверы, і ў пакой, крадком, як мыш, праслізгавае Ніна ў пеньюары. Яна, азіраючыся, лезе ў бар па бутэльку каньяку.

Робіць вялізны глыток прама з горла. Цягне бутэльку за сабой. Залазіць з нагамі на канапу, закурвае. Дзверы зноў прыадчыняюцца. У гасціную ўлазіць А р к а д з я.

А р к а д з я *(шэптам)*. Каньяк крадзеш?

Н і н а. Данясеш?

А р к а д з я. Данясу.

Н і н а. Ну і... калі ласка.

А р к а д з я. Ну і... дзякуй.

Н і н а. Хочаш закурыць?

А р к а д з я. Хачу.

Н і н а. Куры.

А р к а д з я. Дай тваю курну. Адну на дваіх, як у дзяцінстве.

Н і н а. Не маленькая, вазьмі новую.

А р к а д з я. Што, жаба душыць?

Н і н а. Пры чым тут жаба. Проста бяры сваю цыгарэту... і ўсё.

А р к а д з я. Ну і вазьму. *(Закурвае.)*

Н і н а. Ну, і бяры.

Моўчкі кураць.

Ведаеш, Каша, не выцірайся маім ручніком, калі ласка, як ты любіш.

А р к а д з я. Вельмі трэба.

Н і н а. Я сур'ёзна.

А р к а д з я. Ды хай сабе і жартам.

Н і н а. Трэба павышаць побытавую культуру. У кожнага свой ручнік.

А р к а д з я. Ды што ты прычапілася? Мне гэта паралельна.

Н і н а. А мне дрэнна.

А р к а д з я. Усім дрэнна. лепш скажы, каму зараз лёгка?

Н і н а. Зразумей, у кожнага павінны быць свае прадметы гігіены.

А р к а д з я. Ну, дастала. *(Сланяне нервова тушыць цыгарэту ў попельніцы і выходзіць. Ніна п'е каньяк. У гасціную ўваходзіць айчы.)*

В а д з і м. П'янствуем?

Н і н а. Мгу.

В а д з і м. А чаму з гарла? Успаміны маладосці?

Н і н а. Мгу.

В а д з і м *(садзіцца пабач з падчаркай на канапу)*. Кажаш, сон бачыла?

Н і н а. Які?

В а д з і м. Ну, пра анёла...

Н і н а. А ты запомніў? Я думала, ты зусім мяне не слухаў.

В а д з і м. Я заўсёды цябе слухаю, нават калі здаецца, што гэта не так.

Прыадчыняюцца дзверы, у пакой, крадком, заходзіць Аркадзя і... замірае ў нерашучасці. Прыхілілася да дзвярнага вушака... назірае за бацькам і сястрой.

(Падсоўваецца бліжэй, зусім не па-бацькоўску абдымае Ніну). Ну, і што за анёл?

Н і н а. Што ты робіш? Звар'яцеў!

В а д з і м. Анёл — гэта ты.

Н і н а *(строга)*. Прымі рукі.

В а д з і м *(удыхае водар яе валасоў)*. У-у-у-у, якая салодкая дзяўчынка.

Аркадзя паціху спаўзае па сцяне, хаваецца за кадушку з пальмай, каб яе не заўважылі.

Н і н а. Я ўсё маці раскажу.
В а д з і м. А я пальчык пакажу...
Н і н а. Дурань!
В а д з і м (*прыціскаецца шчыльней*).
У-у-у-у якая грозная...

Н і н а (*адитурхоўвае Вадзіма*). Ад-
чапіся, стары казёл.

В а д з і м (*злосна*). Строіш з сябе
нявінніцу, а цыцкі з халата выпіраюць.

Н і н а (*захінуўшы халат*). Я ў сваім
доме!

В а д з і м. У маім, дзетка!

Н і н а. Дык сыду.

В а д з і м. Вось і правільна. Да ба-
булі. А пакуль... (*Выцягвае да яе губы.*)

Н і н а. Мудак, я пераспала б з та-
бою, ды маці шкада.

В а д з і м. А ты пашкадуй яе, пра-
вільна. Маці шкадаваць трэба.

Аплявуха. Ніна рэзка ўстае і выходзіць.

(*Пакрыўджана пацірае шчаку.*) Сцер-
ва... Цяпер ты абавязкова з'едзеш ад-
сюль.

А р к а д з я (*са слязамі на вачах вы-
лазіць са свайго сховішча*). Татка, як ты
мог!

В а д з і м (*разгублена*). Сланянё, ты
ўсё няправільна зразумела.

А р к а д з я. Мне ўжо дзевятнаццаць,
стары казёл!

В а д з і м. Як ты з бацькам гаворыш?

А р к а д з я. Як заслужыў!

Другая аплявуха. Аркадзя выходзіць.

З а ц я м н е н н е.

Месца дзеяння — аднапакаёвая кватэра бабулі.
З усіх шчылін выглядвае галечка і струхлеласць.
Мэбля — кардонныя скрынкі розных памераў:
з-пад тэлевізара — стол, з-пад камп'ютэрнага
манітора «Соні» — тумбачка... «Тумбачка»
стаіць каля старой, разадранай катамі канапы,
яна накрытая вышываным ручніком, на ёй
стаіць тэлефон, таксама накрыты ручніком. На
сцяне паліцы для кніг і... баначак з-пад маянэзу.
На банках надпісы: «Муліно. Руж.» «Муліно.
Бэж.» «Муліно. Сін.» На старой канапе сядзяць
бабуля Ніны і яе маці — Вольга.

В о л ь г а. Ну, як ты мама?

Б а б у л я (*вышывае*). Ды нічога —
ёсць яшчэ порах у парахаўніцах.

В о л ь г а. А ногі?

Б а б у л я. Ходзяць памаленьку. Кхе-
кхе. (*Пакашлівае, захутваецца ў шалю,
працягвае вышываць.*)

В о л ь г а. Чаму кашляеш?

Б а б у л я. Астматычнае. Падай мне
сінія ніткі. (*Ківае ў бок паліцы.*)

В о л ь г а (*устае і ідзе па адпавед-
ную баначку з-пад маянэзу*). Ціск?

Б а б у л я. Як заўсёды. Нітку зацягні
ў іголку, калі ласка. (*Робіць вузельчык на
вышыванцы, адкусвае зубамі нітку.*)
А што гэта сёння строіш з сябе сястру
міласэрнасці?

В о л ь г а (*зацягваючы нітку ў ігол-
ку*). Проста я думаю: хопіць табе адной
жыць.

Б а б у л я. Няўжо? Да сябе запраша-
еш? Кхе-кхе...

В о л ь г а (*перадае іголку*). Нават
лепш. Не хачу цябе нічым абцяжарваць,
але думаю, што табе неабходны догляд,
ці то — клопат... Хай, можа, з табою
Ніна пажыве...

Б а б у л я (*саркастычна*). О, так!
Нінка — гэта клопат.

В о л ь г а. Вам будзе ўдзвюх — прос-
та цудоўна.

Б а б у л я (*працягвае вышываць*).
Мужыкоў запросім, бельмы зальём.

В о л ь г а. Мама, я ўжо ўсё вырашы-
ла. Ніна пажыве ў цябе.

Б а б у л я. Чаму б гэта?

В о л ь г а. Проста Кашы патрэбен
спакой.

Б а б у л я. Яна памірае? Кхе-кхе...

В о л ь г а. Яна рыхтуецца да экзаме-
наў у кансерваторыю.

Б а б у л я. Ты таксама калісьці рых-
тавалася. Калі мы жылі ў камуналцы. І
нічога — паступіла.

В о л ь г а. Мама, зараз не твая часы.

Б а б у л я. Час заўсёды той самы.

В о л ь г а. Каша — вельмі нервовае
дзіця.

Б а б у л я. Сланянё. Вольга, ты вы-
рашыла сплавіць мне сваю родную дач-
ку?

В о л ь г а. Мама, яна ж табе не чу-
жая. Унучка. Вы цудоўна паладзіце.

Б а б у л я (*адкладвае вышыванне*).
Звар'яцела! Ты ж ведаеш, у нас з Нінай
касмічная несумяшчальнасць!

В о л ь г а. Ну што ты вярзеш!

Б а б у л я. Табе заўсёды здаецца, што
я на галаву хвораю. А я, між іншым, на-
вучалася астралогіі на курсах самага
Глобы!

В о л ь г а. Ды хоць Настрадамуса.

Б а б у л я. У нас з Нінаю па касма-
граме несумяшчальнасць. Яна — Казя-
рог, я — Авен. Мы — два полюсы.

В о л ь г а. Мама, перастань. Якое глупства.

Б а б у л я. Не глупства. Ты бачыш сусліка?

В о л ь г а. Не.

Б а б у л я. А ён жа ёсць!

В о л ь г а. Што за маладзёжныя прыколы, мама?

Б а б у л я. А я, па-твойму, старая бязмозглая разваліна.

В о л ь г а. Ну што ты! Вы з Нінай хутка паразумеешся.

Б а б у л я. Можа, да мяне прыходзяць мужчыны?

В о л ь г а. Мама, не пачынай.

Б а б у л я. А ў мяне кватэра аднапакаёвая.

В о л ь г а. І што?

Б а б у л я. І як я буду з імі любошчамі займацца ў прысутнасці дзіцяці?

В о л ь г а. Не смешна.

Б а б у л я. Цалкам згодна. Твая Нінка — здаровая кабыла. Без праблем можа зарабіць... каб наняць кватэру. Кхе-кхе... (*Яшчэ больш захутваецца ў шалю.*)

В о л ь г а. Справа не ў грашах. Яна проста не можа жыць адна.

Б а б у л я. Усе могуць. А яна што — цукровая?

В о л ь г а. Яна ранімая.

Б а б у л я. Тады сама яе і засцерагай. Дарэчы, яна зараз прыйдзе. Званіла. Кхе-кхе...

В о л ь г а. Што ж ты мне адразу не сказала?

Б а б у л я. А ты пыталася?

В о л ь г а. Адкуль я магла ведаць?

Б а б у л я. Адкуль я магла ведаць, што цябе гэта цікавіць?

В о л ь г а. Добра, мама, я пайду.

Б а б у л я. Не пачакаеш?

В о л ь г а (*устаючы з канапы*). Не, мабыць, не варта.

Б а б у л я. А як жа клопат?

В о л ь г а (*апрачаючы футра*). Клопат — работа...

Б а б у л я. Бач, ты!

В о л ь г а (*наспешліва цалуе маці*). Я яшчэ патэлефаную. (*Выходзіць.*)

Б а б у л я (*пачынае прыбірацца, размаўляе сама з сабою*). Яны ўспамінаюць пра мяне, толькі калі нешта трэба. А калі што-небудзь трэба мне — фігу. Я хварэю — ніхто не зойдзе. Мне патрэбен рамонт — дзве фігі. Канапа развальваецца — і так добра... Кхе-кхе... Тэлескоп, каб за зоркамі назіраць — дурнота, так

яны думаюць. Дапамагчы радавод адкапаць — няма калі. А чым Вольга займаецца цэлымі днямі? Сваімі ідыёцкімі кветкамі і хатнімі канцэртамі на фано... Вось ужо ўсяго жыцця справа! Адзіная дачка... (*Ўздыхае.*)

Званок у дзверы. Старэнькая ідзе адчыняць.

Ну, заходзь, дзетка. Распранайся. Што скажаш? Кхе-кхе...

Н і н а (*распранваючыся*). Ба, мне дрэнна.

Б а б у л я. Усім дрэнна. Мне, думаеш, добра?

Н і н а. Ба, мне дрэ-э-энна-а...

Б а б у л я. А чаму не спытаешся, як мне? Кхе-кхе.

Н і н а. Ба, мне дрэнна.

Б а б у л я. Хочаш чаю?

Н і н а. Неа.

Б а б у л я. З малінавым?

Н і н а. Неа.

Б а б у л я. А з мёдам?

Н і н а. Ба, мне дрэнна.

Б а б у л я. А чаго хочаш?

Н і н а. Цуд.

Б а б у л я. Будзе табе цуд, будзе табе ёгурт.

Н і н а. Ага.

Б а б у л я. Хутка твой дзень нараджэння — вось і першы цуд. Потым Новы год... Кхе-кхе...

Н і н а. Ага.

Б а б у л я (*прыносіць вялікі фотальбом*). Я тут генеалагічны альбом склала, хочаш паглядзець? Усе тут дзядкі, бабкі, прабабкі. У нашым жа радаводзе данскія казакі былі, і афіцэры, і актрысы прыгонныя... Род свой ведаць трэба. Кхе-кхе... (*Бабулька пацпеваецца.*)

Н і н а. Ба, я потым як-небудзь, другім разам...

Б а б у л я (*пакрыўджана*). Дарэмна ты так. У нас у краязнаўчай секцыі так многа маладых... І ты б, Ніна, прыйшла. Свой радавод ведаць трэба. А па касмаграме ты здатная да навучання. Іскрыпку зусім закінула. Кхе-кхе...

Н і н а. Мне гэтае легата мажорнае ў горле сядзіць. Толькі калі мажор-хлопчыкі падваліць.

Б а б у л я. І балет закінула. А цяпер ты такая худзенькая. Уся танклявая, як балерына. Ах, Ніна-Ніна...

Н і н а. Ба, не заводзь патэфон. Нада-
кучыла. Можа, мне застрахаваць сваё
жыццё? На сто тысяч долараў.

Б а б у л я. Што за дурнота? Навошта
так многа?

Н і н а. Памру, і сваякам адваляць
цэлую кучу грошай. Сланянё купіць сабе
машыну... А ты запрасіш такога генео-
лага, які нам такое дрэва намалюе, ва
ўсіх слінкі пацякуць.

Б а б у л я. Машына у гэтага Сланя-
няці і так будзе. Вадзім яе не па-
крыўдзіць.

Н і н а. Усё роўна прыемна... Хоць
нешта добрае для бацькоў зраблю.

Б а б у л я. Ну і дурніца ж. Замуж
табе трэба.

Н і н а. Ой, трэба, ба.

Б а б у л я. Што ты сёння такая пану-
рая?

Н і н а. Ды так... Сённяшні дзень
яшчэ ўчора не заладзіўся.

Б а б у л я. Касмаграму глянуць?

Н і н а. Ба, дрэнна мне.

Б а б у л я (*падносіць табурэт да
паліцы, лезе па астралагічны талмуд*).
Шчас гляну. Кхе-кхе...

Н і н а. Ба, я хварэю...

Б а б у л я (*прысаджваецца да «ста-
ла», пачынае нешта рысаваць алоўкам*).
Усе хварэюць. Кхе-кхе... Трэба цяплей
апрагнаца.

Н і н а. Гэта не прастуда.

Б а б у л я. Што? Жылот? Можа, з'е-
ла што ці месячныя хутка?

Н і н а. Можа.

Б а б у л я. Такое ва ўсіх бывае. Не-
шта цікавае вымалёўваецца. Кхе-кхе... (*З
захапленнем чэрціць акружнасці і пра-
мыя лініі*).

Н і н а. Ба, я ўчора ў сне бачыла бе-
лага анёла з чорнымі крыламі.

Б а б у л я. У соннік глянуць?

Н і н а. Не трэба. Я не веру тваім сон-
нікам.

Б а б у л я. Соннік — глупства. Вось
касмаграму зараз састаўлю. Ты пачакай.
Пагавары пакуль што са мною. Кхе-кхе...
Што за сон?

Н і н а. Маленькі анёл з чорнымі кры-
ламі...

Б а б у л я. Ну і што? Лятаў? Чай піў?
Што-небудзь табе гаварыў?

Н і н а. Я не помню... Здаецца, гэта я
была белым анёлам з чорнымі крыламі.

Б а б у л я. Ух, не фанабэрнічай, дзяў-
чынка! Яна, ці бачыце, анёл... Кхе-кхе...

Н і н а. Маленькі анёл з такімі вяліз-
нымі вачамі... на паўтвару...

Б а б у л я. Ну, вось, слухай... Казя-
рог — знак Зямлі. Пад апякунствам Са-
турна. Характар у цябе ўпарты. Кхе-
кхе... Розум развіты. Адно дрэнна —
Венера ў трыццатым градусе Вадалея.
Адсюль усе твае незадавальненні і
мітусня. Кхе-кхе...

Н і н а. ... з такімі вялізнымі, на паў-
твару, вачамі...

Б а б у л я. Венера ў выгнанні. Табе
пастаянна здаецца, што табе не хапае
любасці, што ты адзінокая, няшчасная.
Гэта ілюзія. Кхе-кхе... Ведаючы касма-
граму, ты зможаш рэгуляваць свае нега-
тыўныя эмоцыі і паспрабуеш ад іх паз-
бавіцца.

Н і н а. Маленькі анёл...

Б а б у л я. Падобна чырвонаму віну,
твае сексуальныя кантакты, з узростам,
могуць паляпшацца, калі знікне ўнутра-
ная скаванасць. Кхе-кхе... Напачатку ўсе
Казярогі халодна-чужыя з людзьмі з-за
далёкай сувязі з інстынктамі. І ты праці-
вішся шчасцю ад страху страты і паку-
таў. Але маска ледзяной абыякавасці
хавае самыя пакутлівыя жаданні, якія
прыгнятаюцца, каб пазбегнуць падпа-
радкавання пачуццям. Кхе-кхе... Вы-
нік — зрывы рознай формы.

Н і н а. Маленькі анёл...

Б а б у л я. Ты мяне чуеш, Ніна?

Н і н а. А што-небудзь добрае ў маёй
касмаграме ёсць?

Б а б у л я. Сонца ў Казярогу моцнае,
добрае, вялікае.

Н і н а. Гэта добра?

Б а б у л я. Так. А месяц дае падсва-
домую рашучасць, мэтанакіраванасць.
Рэзкае, абвостранае ўспрыманне свету,
захопленасць і пастаяннае імкненне да
экстрэмальных сітуацый. Месяц у цябе
злосны, і гэта кепска, ён вельмі моцна
ўздзейнічае на нервовую сістэму. Кхе-
кхе... Але магутны Юпітэр у Раку будзе
стрымліваць цябе, калі ты даверышся
яму.

Н і н а. Якую сраку?

Б а б у л я (*пакрыўджана*). Ніна, калі
ты не сур'ёзна адносішся, скажы адра-
зу, я не буду вочы сляпіць.

Н і н а. Ну, не крыўдуй, я пажартава-
ла. Я ўсё запамінала: магутны Юпітэр у
Раку будзе стрымліваць мяне, калі я яму
даверуся.

Б а б у л я. Дзетка, табе трэба ісці вучыцца. Меркурый у трыццатым градусе Рыб гаворыць, што ты здатная да навучання, усё ловіш на ляту, адкрыта да ўсяго новага. Кхе-кхе...

Н і н а. Ты мне лепей пра каханне, пра мужчын...

Б а б у л я. Венера ў трынаццатым градусе Вадалея скіроўвае цябе да нестандартных мужчын, якія рэзка адрозніваюцца ад тых, хто ў тваім атачэнні, ад агульнага стандарту.

Н і н а. Гэта як?

Б а б у л я. Магчыма, ты можаш пакахаць наркамана ці алкаголіка, як твой былы — Павел. Мастак, ёк макарок.

Н і н а. Так, пра мужчын хопіць. Што яшчэ?

Б а б у л я. Не зацyklівайся на дробязях, гарманізуйся.

Н і н а. Ба, а калі я памру?

Б а б у л я. Што за дурасць? Я ж не варажбітка, я — астралаг. Асноўныя непрыемнасці ў цябе ўжо ззаду, бліжэйшая праблемная кропка, кропка смерці, у трыццаць сем гадоў. Але гэта не значыць, што ты памрэш, проста ў гэты год трэба быць асабліва асцярожнай, больш уважліва адносіцца да свайго здароўя. Кхе-кхе...

Н і н а. А дваццаць пяць?

Б а б у л я. А дваццаць пяты год твайго жыцця — год зменаў, новага і цудоўнага. Атрымлівай асалоду, старайся не прапусціць момант. Можна, усё ж такі замуж выйдзеш за прыстойнага чалавека, і будзе ў цябе ўсё нарэшце ў парадку.

Н і н а. Так, ба, так і будзе.

Б а б у л я (працягвае ўнучцы лісток). Вось, возьмі ліст з касмаграмай. Заглядвай часамі ў яго, думай пра будучыню.

Н і н а. Ага. Ба, можна я ў цябе пажыву?

Б а б у л я. Ну-у-у-у, зноў пяць на пяць — дваццаць пяць. У нас жа з табою касмічная несумяшчальнасць. Я — Овен. Ты — Казярог. Мы можам ладзіць толькі на адлегласці.

Н і н а (расчаравана). Эх, ба...

Б а б у л я. Што, ба? Маці твая ўжо прыходзіла адносна гэтага... Я непакісаная. Оўны ўсё такія.

Н і н а. Праўда?

Б а б у л я. Што, праўда?

Н і н а. Ну, што маці прыходзіла?

Б а б у л я. А навошта мне хлусіць?

Н і н а. А пабажыся.

Б а б у л я. Далібог, матухна.

Н і н а (смеючыся). Будзем далей працягваць. (Заспявалі частушку).

Я стаю ля рэстарана:

Замуж позна, здохнуць рана,

Вось пайдзі я ў турпаход,

Можа, хто і падбярот.

Б а б у л я. Ой, дзетка, якая ты, калі ўсур'ёз, яшчэ маленькая і шчаслівая. Мабыць, ведаеш, дзе ключык ад шчасця ляжыць? Кхе-кхе...

Н і н а. Мабыць... Толькі калі я знаходжу ключ ад шчасця, хтосьці мяняе замкі.

З а ц я м н е н н е.

Месца дзеяння — той самы ўрачэбны кабінет у Цэнтры прафілактыкі СНІДу. Больш смела, чым першы раз, але ўсё ж такі хвалюючыся, уваходзіць Н і н а, у сініх джынсах і чырвоным світэры, у белых бахілах на нагах.

Н і н а. Добры дзень, я па вынік.

А н ж а л і к а. Дабрыдзень. Першыня? Паўтор?

Н і н а. Паўтор.

А н ж а л і к а. Прозвішча?

Н і н а. Віч.

А н ж а л і к а. А-а-а. (Перабірае стосік паперак, знаходзіць бланк з вынікам, чытае, адкладвае ўбок.)

Н і н а. Ну, што там?

А н ж а л і к а. Присядзьце. Вам трэба пачакаць доктара. Ён прыйдзе і ўсё скажа.

Н і н а (прысаджваючыся на крэсла). А вы скажыце.

А н ж а л і к а. Я не магу.

Н і н а. Ну, вы ж ведаеце!

А н ж а л і к а (з'едліва). А вы быццам бы не?

Н і н а. Ну, калі ласка.

А н ж а л і к а (быццам бы сабе пад нос, але так, каб Ніна абавязкова пачула). Спачатку савакупляюцца, а потым «ну, калі ласка»... Душа просіць рамантыкі, а папа прыгодаў.

Ніна пачынае круціць шапку ў руках, а медыястра, напываючы, нешта запісвае.

Какими были мы на старте?

Теперь не то, исчезла прыть.

Играйте на рисковой карте,

Пытайтесь жизнь переломить...

Уваходзіць доктар.

С а м о й л а ў. Добры дзень.

Н і н а (устаючы). Добры дзень.

А н ж а л і к а. Алег Саных, гэта Віч па вынік... *(Падае бланк. Сама прысад-жваецца за лабаранцкі стол, пачынае раскладваць бланкі, нешта запісвае, дэманструе актыўную дзейнасць, прыслухоўваецца да размовы.)*

С а м о й л а ў. Добра. Вы сядайце, Ніна.

Н і н а. Станоўчы?

С а м о й л а ў *(падкрэсліваючы кожнае слова)*. Папярэдне станоўчы. Пакуль мы не можам паставіць канчатковы дыягназ. Ясна толькі, што арганізм сутыкнуўся з нейкім сур'ёзным вірусам. Але яшчэ нельга канстатаваць, што гэта ВІЧ. Будзе яшчэ трэцяя праверка.

Н і н а. Зноў?

А н ж а л і к а. Так, парадак такі.

Н і н а. Значыць... СНІД?

С а м о й л а ў. Пакуль ВІЧ... хутчэй за ўсё.

А н ж а л і к а. ВІЧ. Навошта дарэмна абнадзейваць?

С а м о й л а ў *(строга глядзіць на Анжэліку)*. Кансультацыю тут пакуль што вяду я. А вы, Анжэліка, калі ласка, запішыце агульныя рэкамендацыі для Ніны Іванаўны на гэтым бланку. *(Працягвае бланк.)*

Н і н а. А надзея хаця ёсць?

С а м о й л а ў. Яна заўсёды ёсць. Толькі вельмі маленькі працэнт надзеі.

Н і н а. А якая статыстыка?

С а м о й л а ў. Што?

Н і н а. Ну, што вынік яшчэ можа быць адмоўны?

С а м о й л а ў. Нядобрая статыстыка.

Н і н а. А псеўдастаноўчы?

С а м о й л а ў. Практычна не бывае... Як і псеўдаадмоўны. Але мы, вядома, будзем усё пераправяраць.

Н і н а. Спадзяюся. Вы песіміст, доктар?

С а м о й л а ў. Песіміст. Песімісты таксама могуць памыляцца, але заўсёды трапна.

Н і н а. А колькі чакаць канчатковы вынік?

С а м о й л а ў. Яшчэ дзесяць дзён. І не гаварыце пакуль што нікому пра папярэдні статус.

Н і н а. Чаму?

С а м о й л а ў. Рэакцыя людзей непрадказальная. Перш чым палюхаць

блізкіх, трэба ва ўсім упізаўніцца. Падрыхтаваць і сябе, і іх да цяжкай размовы. Хто-небудзь ужо ведае?

Н і н а. Пакуль што не.

С а м о й л а ў. Ну, вось і добра.

Н і н а. А як жа сваякі, з якімі я живу?

С а м о й л а ў. Замужам?

Н і н а. Не.

С а м о й л а ў. Значыць, кантакты толькі бытавыя. Так што можаце зусім не паведамляць.

Н і н а. А пагроза заразіцца?

С а м о й л а ў. Ніякай пагрозы. По-бытавым шляхам ВІЧ не перадаецца, толькі праз кроў і выдзяленні палавых органаў.

Н і н а. А калі?

А н ж а л і к а. Толькі калі рак на гары свісне...

Н і н а. А што мне сказаць стаматалагу?

С а м о й л а ў. Вы не абавязаны нікому паведамляць пра свой ВІЧ-статус: ні стаматалагу, ні тэрапеўту, ні гінеколагу. Скажыце зубному, што хварэлі на гепатыт В.

Н і н а. Але гэта наш сямейны зубны ўрач, я раней у яе свабодна лячылася...

А н ж а л і к а. Памяняйце доктара, калі не хочаце вытлумачацца...

С а м о й л а ў. Будзе спакойней.

Н і н а. Доктар, а колькі мне засталося?

С а м о й л а ў. У вас яшчэ ёсць гадоў 10—15, калі будзеце сябе берагчы.

Н і н а. І гэта ўсе магчымасці медыцыны?

С а м о й л а ў. На жаль, магчымасці медыцыны абмяжоўваюцца канкрэтным урачом. Падрыхтуйцеся да таго, што грошай спатрэбіцца многа. Лекі дарагія.

Н і н а. Грошай — як кот наплакаў, а праблем — як слон насраў.

С а м о й л а ў. Так заўсёды. Напачатку чалавек траціць час, каб павялічыць свае грошы, а потым ён траціць грошы, каб падоўжыць свой час.

Н і н а. Як павінны былі зоркі сысціся, каб з-за аднаго разу... Праўда, ён быў без прэзерватыва... і я была п'яная. Гэта што-небудзь мяняе, доктар?

С а м о й л а ў. А вы ўпэўнены, што гэта менавіта ён? З-за аднаго разу гучыць непераканальна...

Н і н а. Але я ж ведаю... І што, секс цяпер будзе раскошаю, а не спосабам размнажэння?

С а м о й л а ў. Вопыт зусім не перашкаджае нам паўтарыць былое глупства, але перашкаджае атрымаць ад яго былое задавальненне! Так што, толькі бар’ерныя спосабы засцярогі.

А н ж а л і к а (*не спыняецца афармляць бланкі*). Прэ-зер-ва-тывы.

С а м о й л а ў. Памятайце, Бог назірае за Вамі. Жывіце так, каб яму было цікава.

Н і н а. А Вам усё жартачкі.

С а м о й л а ў. І Вы падыходзіце да сітуацыі са здаровай доляй гумару і цынiзму.

А н ж а л і к а. Паверце, так лягчэй.

Н і н а. Доктар, Вы не ведаеце, калі чалавек хворы на СНІД і наўмысна заражае другога. Гэта караецца законам?

С а м о й л а ў. Так. 122 артыкул Крымінальнага Кодэкса прадугледжвае адказнасць за «заведомое постановление другого лица в опасность заражения ВИЧ-инфекцией» і «заражение другого лица ВИЧ-инфекцией». Гэта значыць, што ВІЧ-станоўчы, які ўспуіў у палавы кантакт з ВІЧ-адмоўным, ведаючы пра свой ВІЧ-статус, можа быць пакараны пазбаўленнем свабоды тэрмінам да аднаго года, а ў выпадку заражэння партнёра — да пяці гадоў (ці да васьмі, калі партнёр непаўлетні). У гэтым выпадку закон не бярэ пад увагу згоду ВІЧ-адмоўнага партнёра на палавы кантакт і выкарыстанне сродкаў засцярогі. Не робіцца выключэнне і для тых выпадкаў, калі партнёры муж і жонка.

Н і н а. Значыць... Можна прабіць яго імя па вашай базе? Таго, які мяне заразіў?

С а м о й л а ў. Не. Гэта ўрачэбная тайна.

Н і н а. А як жа мне яго пасадзіць?

С а м о й л а ў. Вам стане лягчэй?

Н і н а. Стане.

С а м о й л а ў. Давайце дачакаемся канчатковага выніку. Яшчэ нават дыягназ не пастаўлены, а вы ўжо за зброю помсты хапаецеся. Я вам пра кодэкс скажу, каб Вы самі маглі пазбегнуць непрыемнасцяў у сувязі з гэтым законам. Ён жа страшэнным чынам звальвае ўсю адказнасць на ВІЧ-станоўчых. Так што раю Вам больш рупна паставіцца да выбару партнёра і выключыць верагоднасць таго, што ён пасля захоча паквітацца з Вамі, выкарыстаўшы гэты крымінальны артыкул.

Н і н а. А што, былі падобныя выпадкі?

С а м о й л а ў. Былі.

А н ж а л і к а. Мда... Каб перастаць звяртаць увагу на тараканаў, дастаткова абзавесціся клапамі.

С а м о й л а ў (*дзелявіта*). Скаргі на здароўе ў Вас ёсць?

Н і н а. Павышаная тэмпература пастаянна.

С а м о й л а ў. Якая?

Н і н а. Недзе трыццаць сем.

С а м о й л а ў. А ў норме?

Н і н а. У норме заўсёды была паніжаная.

С а м о й л а ў. Яшчэ скаргі?

Н і н а. Лімфавузлы павялічаны. Мусіць. Я іх увесь час чапаю і... вар’яцею. Здаецца, такія вялікія... Асабліва пад пахамі.

С а м о й л а ў. Давайце памацаю. (*Ніна падймае рукі ўверх, доктар абмацвае падпахавыя яміны, затым шыю.*) Так, павялічаны. Баліць?

Н і н а. Быццам не... Доктар, а вы паведаміце мой дыягназ на месца працы ды на месца жыхарства?

С а м о й л а ў. Што Вы!

А н ж а л і к а (*паўтарае*). Ні ў якім выпадку.

С а м о й л а ў. Гэта ж выдаванне ўрачэбнай тайны. Вядома, не. Гэтага вам не трэба баяцца. Лепш думайце, як зберагчы сябе.

Н і н а. І як?

С а м о й л а ў. Ці схуднелі?

Н і н а. Так. Трохі пахудзела.

С а м о й л а ў. Зразумела. Значыць, пакуль што Вам патрэбна спецыяльная дыета. Галоўнае — ешце смачна і ў большай колькасці, чым звычайна.

Н і н а. Але мне зусім не хочацца есці.

С а м о й л а ў. Тады ешце патроху, але часта. Разоў пяць-шэсць на дзень. Ва ўсё дабаўляйце масла, смятану, маянэз, цёрты сыр... Салодкае, шакалад, марожанае, усе любімыя прадукты — тое, што вам трэба.

Н і н а. Алкаголь?

С а м о й л а ў. Абмежаваная колькасць. І, вядома, не напівацца. Гэта не спосаб лячыць сябе ад дэпрэсіі.

Н і н а. А як па-другому? Каруселі, сустрэчы з сябрамі, добрыя кніжкі?

С а м о й л а ў. Будзе псіхалагічная рэабілітацыя.

А н ж а л і к а. Гэта важна.

С а м о й л а ў. Калі вас паставяць на ўлік, Вы зможце індывідуальна наведваць псіхолога або хадзіць на заняткі групавой тэрапіі, дзе Вам раскажуць, як жыць з ВІЧ.

Н і н а. І гэта ўсё лячэнне?

С а м о й л а ў. Вядома ж, не. Трэба будзе здаць аналізы на імунны статус і вірусную нагрузку — асноўнае, на што абавіраюцца ўрачы для прагназавання развіцця ВІЧ-інфекцыі.

Н і н а. А потым?

С а м о й л а ў. Існуе антырэтравірусная тэрапія, але яе назначаюць толькі пры вызначаных паказаннях да яе прыёму. Можна прайсці шмат гадоў, перш чым вашаму арганізму сапраўды спатрэбіцца падтрымка ў выглядзе тэрапіі. А пакуль галоўнае — змаганне са стрэсам, правільнае харчаванне, прыём вітамінаў, сапраўдны адпачынак...

Н і н а. Як проста.

С а м о й л а ў. І яшчэ... Пазбаўляйцеся ад хламу! Жыццё кароткае. Дык не растрывайце яго попусту... У новым годзе актыўна пазбаўляйцеся ад усялякага хламу: рэчаў, людзей. Людзі абавязкова будуць супраціўляцца. Нікому не падабаецца быць хламам, нават калі пра гэта не гавораць адкрыта і ў вочы. Вам колькі гадоў?

Н і н а. Дваццаць пяць... Ужо. Сёння стукнула...

С а м о й л а ў. Праўда?

Н і н а. Ага.

А н ж а л і к а. Са святам, ці што...

С а м о й л а ў. Мгу, навіна не для дня нараджэння. Але ўсё ж такі вырашыце, што пара ўжо дазволіць сабе не ўсміхацца ў адказ чалавеку, які Вам агідны.

А н ж а л і к а. А яшчэ лепш: завядзіце сабе гадаванца...

Н і н а. У маёй сям'і гэта немагчыма.

С а м о й л а ў. Няма нічога немагчымага.

А н ж а л і к а. Зрабіце падарунак родным — шчання ці кацыня. Хіба яны змогуць адмовіцца ад падарунка?

С а м о й л а ў. І, дарэчы, з днём нараджэння, Віч!

Н і н а. Дзякуй!

С а м о й л а ў. Жадаю Вам добрых навін. Надзея ўсё ж такі ёсць...

Н і н а. Надзея марная?

С а м о й л а ў. Не варта сумаваць, Ніна...

Н і н а. Бывайце.

С а м о й л а ў. Бывайце. (Ніна выходзіць. Да Анжалікі). У яе што, сапраўды дзень нараджэння?

А н ж а л і к а. Зараз па базе праб'ю. (Гартае паперы.) Праўда.

С а м о й л а ў. Вось дык так... як у кіно.

А н ж а л і к а. Мабыць, цікавыя адчуванні... даведацца ў дзень нараджэння, што ты хворы на СНІД.

С а м о й л а ў. Мгу...

А н ж а л і к а. Ты як думаеш, Самойлаў, яна будзе весіліцца?

С а м о й л а ў. Гэтая? Нап'ецца, мабыць... І нагода ёсць. У нас, дарэчы, таксама ёсць нагода выпіць. Давай перавёмся на абед.

Анжаліка ўстае і замыкае дзверы. Доктар выстаўляе на стол бутэльку каньяку.

А н ж а л і к а (прыносіць дзве прабіркi). Пацыенты прэзентуюць?

С а м о й л а ў. Не паверыш, сам купіў.

А н ж а л і к а. Што за прычына?

С а м о й л а ў. Работу знайшоў.

А н ж а л і к а. Якую?

С а м о й л а ў. Новую!

А н ж а л і к а. Гэта ясна. Калісь давай.

С а м о й л а ў. Менеджэрам па продажы мабільных тэлефонаў.

А н ж а л і к а. Звар'яцеў?

С а м о й л а ў. Магчыма... Толькі там зарплата чалавечая плюс працэнты ад колькасці продажу.

А н ж а л і к а. Дык ты што... зусім?

С а м о й л а ў. Пакуль што па сумяшчальніцтве. На выпрабавальны тэрмін. Сёння была гутарка-сустрэча. Заўтра выходжу на работу.

А н ж а л і к а. І пра што пыталіся?

С а м о й л а ў. Як заўсёды: «А чаму Вы дохтурам не хочаце працаваць?»

А н ж а л і к а. А ты?

С а м о й л а ў. А сама што думаеш?

А н ж а л і к а. Скажаў, што плаціць мала?

С а м о й л а ў. Натуральна. А яны мне: «Але ж ёсць камерцыйная медыцына!» Так. Толькі ў мяне няма ніякага жадання чакаць да сарака гадоў, калі мне дадуць вышэйшую катэгорыю і... месца ў камерцыйнай медыцыне.

А н ж а л і к а (нафасна). А як жа прызванне?

С а м о й л а ў. Прыванне выдумалі пацыенты, каб не плаціць!

А н ж а л і к а (*смяецца*). Тут цябе не назвалі злым, цынчным і бяздушным?

С а м о й л а ў. На гэты раз — не. Проста запрасілі на работу. Але часцяком на свой адрас чую, што я пражны, і з гэтай прычыны ў мяне ніколі не будзе грошай. А пакуль у мяне іх няма, яны чамусьці ёсць у некага другога.

А н ж а л і к а. Таго, хто меней напружае свае ягадзіцы.

С а м о й л а ў. Менавіта так.

А н ж а л і к а. Бедненькі ты мой, што ж я тут буду рабіць без цябе?

С а м о й л а ў. Прыйдзе другі доктар. Лепей давай вып'ем за поспех безнадзейнай справы.

А н ж а л і к а. За развіццё камерцыйнай медыцыны? Або за тваю гетэрасексуальнасць?

С а м о й л а ў. Проста за нас, любімых. За тое, каб замест абстрактных гуманітарных каштоўнасцяў нам даставаўся кэш. У вялікіх колькасцях.

А н ж а л і к а. Давай. За кэш! (*Чокнуліся, п'юць*.) А інтэлігентныя людзі, між іншым, не чокаюцца.

С а м о й л а ў (*азіраючыся*). Дзе ты бачыш інтэлігентаў? (*Абое смяюцца*.)

А н ж а л і к а. Няўжо, Самойлаў, ты пойдзеш і не будзеш сумаваць без нас?

С а м о й л а ў. Яшчэ як буду, асабліва без патаскух, у якіх сіфіліс плюс ВІЧ.

А н ж а л і к а. Фу, які ты гадкі!

С а м о й л а ў. А ты пытанні дурнаваты задаеш!

А н ж а л і к а. А як жа наш раман у верасні?

С а м о й л а ў. Дык я ж не паміраю. І нават у другую краіну не ад'язджаю. Усё будзе.

А н ж а л і к а (*задуманна-рамантычна*). Няўжо няма пацыента, якога ты ўспамянаеш?

С а м о й л а ў. Помню хлопчыка, падлетка, які прыехаў з нейкай вёскі Гадзюкіна і пачаў савакупляцца з кім папала.

А н ж а л і к а. Без гандона.

С а м о й л а ў. Без гандона.

А н ж а л і к а. На свежае мяса ўсе мухі паселі.

С а м о й л а ў. Я пытаюся ў яго: «Чаму ж без прэзерватыва?» А ён: «Дык жа секс у прэзерватыве, што кветкі нюхаць у процівагазе!»

А н ж а л і к а. І пачаліся адны процівагазы. Без кветак.

С а м о й л а ў. А ты? Помніш свайго любімага пацыента?

А н ж а л і к а. Так. Маленькі, худзенькі і лысы мужычок. Адным словам — Кашчэй. Заразіў дваццаць жанчын! Як высветлілася, бабы яму давалі, таму што... шкадавалі.

С а м о й л а ў. Спагадлівыя ў нас бабы, толькі на галаву хворыя.

А н ж а л і к а. А гэтая Віч?

С а м о й л а ў. Звычайнае дзяўчо. Хіба што прозвішча цікавае.

З а ц я м н е н н е.

Месца дзеяння — гасціная ў кватэры Нініных бацькоў. Той самы шыкоўны інтэр'ер. Толькі яшчэ з'явілася гітара. Яна стаіць ля сцяны.

Н і н а (*сядзіць на падлозе, уткнуўшыся тварам у мужчынскую сарочку, удыхае яе пах*). Ммм... ммм... ммм... ммм... (*Бярэ тэлефонную трубку, набірае нумар*.) Ало... Дзякуй... (*Паўза*.) Нічога. Я не гордая, сама званно, калі мне трэба... (*Паўза*.) Дзень нараджэння — журботнае свята... (*Паўза*.) Мне прысніўся белы анёл з чорнымі крыламі... (*Паўза*.) Гэта белая гарачка... (*Паўза*.) Я ў завязцы... (*Паўза*.) Усе вы, алкашы, так гаворыце... (*Паўза*.) Цяпер пастаянна... (*Паўза*.) Прыйдзі да мяне... (*Паўза*.) Сарочку табе аддам... (*Паўза*.) А я і нашу сама. Але вось вырашыла аддаць... (*Паўза*.) Прыйдзі, калі ласка... (*Паўза*.) Мне трэба нешта важнае табе сказаць... (*Пачынае сцяваць*.)

Назначены свіданья на этом свете...

Назначены свіданья в двадцатом столетии...

Мне трудно дышать без твоей любви.

Вспомни меня, оглянись, позови...

Тропинка всё выше кружила над бездной.

Ты помнишь ли тот поцелуй поднебесный?

Число я не знаю, но с этого дня

Ты светом и воздухом стал для меня...

(*Паўза*.) Па тэлефоне? Добра. Наколькі салодкі забаронены плод, многія даведваюцца з уласнага горкага вопыту. Помніш, калі мы з табою пасварыліся... Помніш?... (*Паўза*.) Я не магу па тэле-

фоне. Прыйдзі. Калі ласка... Я ніколі больш... Мне вельмі важна... (Паўза.) У кавярні? На сырнае фандзю? Сёння радыё абвясціла аб адкрыцці рэстарана «Сырная Дзірка». Пры жыцці я туды — не зайду. Яшчэ б кавярню «Салдацкі тваражок» арганізавалі... (Паўза.) Лепш да мяне. Сёння нікога няма дома. Я адна... (Паўза.) Учора на сэрцы ляжаў камень, сёння на душы кошкі скрабуць. Нават страшна падумаць, што можа быць заўтра... (Паўза.) Нішто так не збліжае, як сумеснае ванітаванне ў тазік гадзіны так са дзве запар... (Паўза.) Прыйдзі, мой белы анёл з чорнымі крыламі... (Кладзе трубку.)

Ніна сядзіць на падлозе, уткнуўшыся тварам у мужчынскую сарочку, удыхае яе пах.

Ммм... ммм... ммм... ммм... (Устае, пачынае кружыцца па пакоі.) Хачу набухацца да ружовых сопляў. Так, каб усе праблемы зніклі з круга маіх інтарэсаў, так, каб я радавалася першаму сустрэтану, і мы разам пайшлі ў тры гадзіны ночы за дагонкаю, каб каля касы адкаркавалі бутэльку і пілі з гарла, рагочучы і адбіраючы яе адно ў другога. А потым вярнуцца ў наёмную кватэру з клапамі і тараканамі, называць яе домам... Колькі дарог з дому дадому — Бог ведае... Вярнуцца ў наёмную і пазваніць усім мужыкам, за якіх я калісьці збіралася замуж. Пабудзіць іх жонак і дзяцей, гаварыць глупствы і захлынацца смехам. А потым улупіць відак з рамантычнай саплядрамай і заваліцца спаць гадзін пад сем раніцы, а на званок начальніка недзе пад абед адказаць, што я п'яная, як палена, і не прыйду на работу, ніколі больш не пайду на гэтую чортаву работу. І хай маім выпадковым сустрэчным будзе Пашка. І хай усё пройдзе лёгка і нязмушана, без спусташэння і безвынікова... Ммм... ммм... ммм... ммм... (Ніна сядзіць на падлозе, уткнуўшыся ў мужчынскую сарочку, удыхае яе пах... Званок у дзверы. Ніна ідзе адчыняць. На парозе Пашка.)

П а ш к а (працягвае ёй хамячка ў літровым слоіку). Вось, не ведаў, што табе падараваць. А потым успомніў. Я і не ўспомніў бы, але каля метра стаяла цётка з хамякамі... Так што, вось...

Н і н а (змрочна). Кепскі жарт.

П а ш к а. Я думаў, табе спадабаецца. Хамяк — гэта ж готыка!

Н і н а. Ты ж ведаеш, што ніякіх жыўёлін мая маці не перажыве.

П а ш к а. Прабач, я забыўся.

Н і н а. Ты б яшчэ шчання прынёс!

П а ш к а. Хочаш, забяру назад?

Н і н а (злосна). Не ўжо, хай будзе.

П а ш к а. А маці?

Н і н а. Разбяромся. (Ніна ставіць на стол слоік з хамяком.) Ну, праходзь.

П а ш к а. Калі табе непрыемна, я заб'ю гэтага хамяка... Зараз жа. (Дастае яго са слоіка, трымае перад Нінай на выцягнутай руцэ. Дэкламуе.) Смерць усім хамякам! Без хамякоў жыццё будзе лепшае і чысцейшае! Аб'яднаемся ў Асацыяцыю СУХ — Смерць Усім Хамякам — і знішчым мязотную папуляцыю на нашай планеце. Давайце аб'яднаем нашыя намаганні! Хамякі ядуць нашу ежу, п'юць нашу ваду, гадзяць у нашыя душы... Ну, вось... Забіць?

Н і н а. Хопіць мяне мучыць.

П а ш к а. Тады пакінь сабе.

Н і н а. Я ж сказала, што пакіну.

П а ш к а. Вось і пакінь. Ненавіджу гэты музейны парадак тваіх бацькоў. Хай тут хоць хамячок трохі напаскудзіць.

Н і н а. Я таксама ненавіджу. Сядай за стол. Тэкілу будзеш?

П а ш к а. Ты ж у завязцы.

Н і н а. У мяне сёння дзень нараджэння, між іншым. Мож, апошні...

П а ш к а. Што, цень старога Васэрмана паказала табе ўсе чатыры пальцы? Рэзка станоўчы сіфон?

Н і н а. Тэкілу будзеш?

П а ш к а. З рук здраднікаў не п'ю.

Н і н а. Тэкілу будзеш?

П а ш к а. А закусь?

Н і н а. Не прыдурвайся.

П а ш к а. Тады налівай.

Н і н а. Вось так бы адразу. (Дастае з бара бутэльку і чаркі, выходзіць на кухню. Вяртаецца з парэзаным на долькі лімонам, што ляжыць на сподачку, і з сальнічкаю ў руцэ. Усё ставіць на стол. Падае Паўлу дольку лімона. Абое, сінхронна, эфектнымі жэстамі згінаюць левыя рукі ў локцях (долькі лімона — у правай). Прамазваюць лімоным сокам месца паміж вялікім і ўказальным пальцамі, насыпаюць соллю, бяруць у правую руку чаркі з тэкілай... На сталі ў слоіку бегае хамячок.)

П а ш к а. За дзень нараджэння, ці што?

Н і н а. Усё адно, абы гарэлка не канчалася. (*Чокаюцца, злізваюць соль з лімонным сокам з далоні, п'юць.*)

П а ш к а. Выпіла для храбрасці? (*Ніна сцвярдэжальна ківае.*) Тады расказвай, чаго клікала.

Н і н а. Забяры мяне адсюль.

Пашка маўчыць. Ніна бярэ гітару, садзіцца на канапу, перабірае струны, пачынае спяваць.

Назначены свіданьня на этом свете...

Назначены свіданьня в двадцатом столетии.

Мне трудно дышать без твоей любви.

Вспомни меня, оглянись, позови...

Тропинка все выше кружила над бездной

Ты помнишь ли тот поцелуй поднебесный?

Числа я не знаю, но с этого дня

Ты светом и воздухом стал для меня...

Пусть годы умчатся в круженье обратном...

И встретимся мы в переулке Гранатном...

Назначь мне свиданье у нас на земле,
В твоём потаённом сердечном тепле.

Друг к другу навстречу по-прежнему выйдем,

Пока ещё слышим, пока ещё видим,
пока ещё дышим...

И я заклинаю тебя сквозь рыданья,
Назначь мне свиданье, назначь мне свиданье.

Назначь мне свиданье, хотя б на мгновенье,

На площади людной, под бурей осенней...

Мне трудно дышать... я молю о спасении...

Хотя бы в последний мой смертный час

Назначь мне свиданье,
Назначь мне свиданье у синих глаз...

Друг к другу навстречу по-прежнему выйдем,

Пока ещё слышим,
Пока ещё видим,
Пока ещё дышим...

П а ш к а. Готыка. Як ты сябе адчуваеш?

Н і н а. Дрэнна. Тэмпература, лімфавузлы...

П а ш к а. А галоўка не бо-бо?

Н і н а. Я кахаю цябе. (*Ніна зноў налівае тэкілу. Лімон, соль, глыток. Выпіваюць моўчкі. Без тостаў.*)

Н і н а. Я кахаю цябе.

П а ш к а. І гэта пасля таго, як я заспеў цябе з Шэрым?

Н і н а. Я не хачу аб гэтым?

П а ш к а. А я хачу! (*Стукае кулаком па стале.*) Усе вы, бабы, сукі! Як адна!

Н і н а. Навошта ж прыйшоў?

П а ш к а. Сама паклікала.

Н і н а. Ты не паверыш.

П а ш к а. Чаму?

Н і н а. Тады з Шэрым, я думала, што гэта ты...

П а ш к а. Не хлусі!

Н і н а. Проста я была страшэнна п'яная!

П а ш к а. Не хлусі!

Н і н а. А потым ты пайшоў і... я выгнала яго. Я сядзела ў куце і выла. А хамяк усё бегаў у сваёй скрынцы і шамацеў газетамі.

П а ш к а. Пры чым тут хамяк?

Н і н а. Я ўзненавідзела яго мернае сытае корпанне ў паперах. Падышла і задушыла на далоні, зламала яму хрыбет, а потым спакойна легла спаць.

П а ш к а (*з недаверам*). Задушыла хамяка?

Н і н а. З-за цябе я раздушыла яго...

П а ш к а. Готыка. А што яшчэ ты зрабіла з-за мяне?

Н і н а. Раніцаю я няўцешна рыдала над яго цельцам, загарнула ў хустку і панесла да той яўрэйскай лекаркі, з якой мы так пацяшаліся.

П а ш к а. Той, што жыве каля гадавальніка і лечыць хамякоў за пяцьдзесят рублёў?

Н і н а. Ага. Яна лечыць за пяцьдзесят, а ў гадавальніку адзін хамяк каштуе дзесятку.

П а ш к а. І што?

Н і н а. Я аднесла ёй мёртвага хамяка, заплаціла пяцьдзесят, пакінула на суткі, а на наступны дзень яна аддала мне бадзёрага і здаровага звярка.

П а ш к а. Яна ж у гадавальніку ўзяла! За дзесятку!

Н і н а. Правільна. (*Зноў налівае тэкілу. Выпіваюць.*)

П а ш к а. Ну ты і дурніца. А пайсці ў гадавальнік і купіць новага хамяка слабо? Слабо сорака рублёў сэканоміць?

Н і н а. Слабо. Я ж хацела не новага, а старога аживіць.

П а ш к а. Дзіця, ці як?

Н і н а. Не, вядома, проста часамі так хочацца цуду. Я ўсё разумела, але хацела сябе ашукаць.

П а ш к а. А Бога дык не ашукаеш.

Н і н а. Вось за гэта ён і карае мяне цяпер.

П а ш к а. Ды пры чым тут хамякі? Яны ждохнуць, як мухі...

Н і н а. Я таксама скоро памру.

П а ш к а. Дурніца.

Н і н а. Не, ты паслухай...

П а ш к а. Лепей ты паслухай. Калі я быў у дзіцячым садку, у мяне быў хамячок. Ён здох, і я доўга плакаў над ім. Потым слёзы закончыліся, я ўзяў кухонны нож і паглядзеў, што ў яго ўсярэдзіне.

Н і н а (затыкае вушы). Ты хлусіш!

П а ш к а. Прыйшоў тата і адлупцаваў мяне за такія гульні.

Н і н а. Гэтага не было!

П а ш к а. Я быў пакараны...

Н і н а. Няпраўда!

П а ш к а. А на просьбу купіць мне новага хамяка тата сказаў: «Я столькі не зараблю, каб штодня забяспечваць цябе хамякамі, вырадак!»

Н і н а. Гэтага не было!

П а ш к а. Чаму не было? Усялякае было. Яшчэ на хамяка села мая першая цешча. Уяўляеш, чым хамяк накрыўся?! А хамяк маёй дачкі спасцігнуў сэнс жыцця, спіўся, кінуўся ў рэлігію, затым ва ўсходнюю філасофію, потым стаў самураем і зрабіў сабе харакіры.

Н і н а. Знікні.

П а ш к а. Знікаю. Толькі табе будзе адзінока.

Н і н а. Усім адзінока. Чалавек, які думае, не можа быць не адзінокай.

П а ш к а. Згодзен. Я нядаўна прадаў твой партрэт, з якім тры гады размаўляў.

Н і н а. А да мяне айчыным чапляецца...

П а ш к а. Готыка!

Н і н а. Нядаўна ціскаў... тут, у гасцінай...

П а ш к а. Значыць, падставу дала, распусніца.

Н і н а. Можа, мне павесіцца?

П а ш к а. Можа... Калі сумленне мучыць.

Н і н а. Знікні.

П а ш к а. Знікаю.

Н і н а. І забяры сваю сарочку. (Бярэ яе з канапы, кідае Паўлу.)

П а ш к а (кідае назад). Пакінь сабе. На памяць.

У пакой уваходзіць Аркадзя.

А р к а д з я. Ваў! Уз'яднанне святой сям'і.

П а ш к а. Хутчэй карціна «Не чакалі».

А р к а д з я. Вяртанне блуднага жаніха ў наш манастыр.

П а ш к а. Што там радасць нечаканай сустрэчы ў параўнанні са шчасцем доўгачаканага расставання!

А р к а д з я. Што за жыўнасць у нашым доме? (Падыходзіць да стала. Стукае пальцам па слоіку.)

Н і н а. Мой хамяк.

А р к а д з я. Татка табе ўваліць па першае чысло.

Н і н а. Ой, спалохалася!

П а ш к а. Што ж, дзяўчаткі, самі разбірайцеся. Я пайшоў.

А р к а д з я. Гладкай дарогі!

Н і н а. І я пайду разам з Паўлам!

А р к а д з я. Які цуд! Дарагі Дзядуля Мароз! Я вельмі люблю старэйшую сястру, але, калі ласка, падары ёй асобную кватэру!

П а ш к а. Дзед Мароз выконвае толькі казачныя жаданні! Напрыклад, каб ты пахудзела ці ад маразму вылечылася. А асобная кватэра — якраз рэальная. Вось вы ўсе памрэце, і будзе ў нас з Нінкаю асобная кватэра!

А р к а д з я. Мярзотны альфонс!

П а ш к а. Готыка! Французскія словы ведаеш!

А р к а д з я. Ведаю. Вы тут развітвайцеся, а я буду ёлку ўпрыгожваць. (Выходзіць з пакоя. Ніна кідаецца да Паўла, абдымае яго і гарачым пацалункам проста ўпіваецца ў яго губы. Ён стаіць, не зварухнуўшыся, як ледзяная статуя, ніяк не рэагуе на пацалунак. У гасціную вяртаецца Сланянё, цягне за сабою штучную ёлку і кошык з навагоднімі ёлачнымі ўпрыгожаннямі. Ніна, пачуўшы крокі, імгненна адхіснулася ад Паўла. Аркадзя ставіць ёлку на падлогу, пачынае папраўляць галіны.)

П а ш к а. Дарэчы, у тваёй сястры дзень нараджэння.

Аркадзя. У кагосьці дзень варэння. У кагосьці Новы год. *(Пачынае ўпрыгожваць ёлку.)*

Пашка. Што сястры падарыла?

Аркадзя. Сябе.

Пашка. Готыка. Толькі ці не малавата?

Аркадзя. Дастаткова.

Ніна. Перастаньце лаяцца!

Пашка *(да Аркадзі)*. Я магу пайсці. Зусім, калі так хочаш.

Аркадзя. А яшчэ ты можаш кучу накласці пасярод гасцінай.

Пашка. Магу.

Аркадзя. Гэта ж так арыгінальна!

Пашка. Больш нязвыкла, чым ёлку ўпрыгожваць.

Ніна. Мне здаецца, Каша, ты перашкодзіла нам дагаварыць.

Аркадзя. Кватэра вялікая. Дагаварыць ў іншым месцы. *(З'едліва.)* Дзе-небудзь на ложку. Мне трэба ёлку прыбіраць.

Пашка. Мне пара.

Развітанне ў дзвярах.

Ніна. Забяры мяне з сабою...

Аркадзя. Ну, чаго сталі ў дзвярах? Не саромейцеся, не саромейцеся, ідзіце савакупляцца...

Пашка *(Ніне, ківаючы на Аркадзію)*. Ты любіш яе?

Ніна. Люблю. У яе цяпер проста... складаны перыяд. Пераходны ўзрост.

Пашка. Які пераходны? Яна ўжо дарослая кабыла.

Ніна. Проста дзяцінства зацягнулася, вось і самасцвярджаецца за кошт другіх. Пакуль не ўсвядоміць гэта. У мяне, у яе ўзросце, таксама характар быў не цукровы.

Пашка. Ты свой цяжкі характар кампенсавала лёгкімі паводзінамі.

Ніна. Я ўвогуле з дому ўцякала.

Пашка. Мне пара.

Ніна *(зноў кідаецца Паўлу на шыю, абдымае)*. Забяры мяне... Калі ласка...

Пашка *(разгубіўся, нязграбна адхіляе яе)*. Я пазваню, Ніна...

Зацямненне.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

Месца дзеяння — лаўка каля дома Ніны. На ёй сядзіць Пашка, змёрз, амаль што адубеў, курыць, злосна сплёўвае праз зубы, мармыча:

«Чаму ў кошкі хвосцік? Я не ведаю, я агностык». Вадзім вяртаецца дадому, праходзіць міма Пашкі, зусім не звяртаючы на яго ніякай увагі. Ён сціскае ў руцэ бірульку аўтамабільнай сігналацыі, правярае, як яна працуе.

Пашка *(кідае цыгарэту на зямлю, тушыць яе нагою, даганяе Вадзімі і рэзкім рухам рукі разварочвае яго да сябе)*. Ну, здароў быў, татачка!

Вадзім. А-а-а, гэта ты. І, як заўсёды, п'яны. Брыдота.

Пашка. Вось дык sensor morum!

Вадзім. Ого-го, замежныя словы!

Пашка. Не чапай Ніну!

Вадзім. А я што, чапаў яе?

Пашка. Ты хацеў яе згваліціць!

Вадзім. О, Божа, чаго толькі не намалюе ўяленне алкаголіка!

Пашка *(хапае Вадзіма за штрыфлі, сціць)*. Готыка. А вось зараз я табе як умажу, дык паглядзім, што намалюе тваё ўяўленне.

Вадзім *(адштурхоўваючы Паўла)*. Хочаш бокс?

Павел сапе.

Адчапіся, малакасос.

Пашка *(сціць)*. Заб'ю, сука.

Вадзім. Ты, шчанюк, не зарывайся. А то ж зямля круглая, яшчэ прыйдзеш літасці прасіць.

Пашка *(плюе на паліто Вадзіма)*. Ды я з табою на адным полі не сяду, падонак.

Вадзім *(збівае пальчаткаю сліну)*. Мінус у біяграфіі, малакасос. Я гэта запамню.

Пашка. Адчапіся ад Ніны, зразу меў! *(Б'е ў вока.)*

Вадзім *(закрываецца рукамі)*. Чаго кіпіш? Забірай яе з усімі пірагамі. Не пад замком жа.

Пашка. Вось і забяру.

Вадзім. Забірай. Сёння ж.

Пашка. Сёння я табе морду параўняю. *(Б'е Вадзіма кулаком у сквіцу.)*

Вадзім *(харкае на зямлю крывёю, прыкрывае сквіцы рукамі, шапялявіць)*. Зусім баяцца перастаў, малакасос.

Вельмі ж яна мне патрэбная... Твая Ніна. Шалава.

П а ш к а (*адыходзячы, крычыць наўздагон Вадзіму*). Не чапай Ніну, падонак!

З а ц я м н е н н е.

Месца дзеяння — гасціная ў доме Ніны. Той самы стол, накрыты для святочнай вячэры, упрыгожаная ёлка. За сталом «святая сям'я» —

Н і н а, А р к а д з я, маці і бабуля.
Не хапае толькі Вадзіма.

Н і н а (*пазірае на гадзіннік*). Ужо восем. Можа, шампанскае адкаркаваць?

В о л ь г а. Яшчэ няма Вадзіма. Пачакаем.

Б а б у л я. Позніцца на цэлую гадзіну.

В о л ь г а. Затрымліваецца.

Н і н а (*падае тэлефонную трубку*). Дык пазвані яму. Даведайся, калі будзе.

В о л ь г а. Вадзім не любіць, калі па дробязях турбуюць.

Н і н а. Мой дзень нараджэння — дробязь?

В о л ь г а. Не чапляйся да слова. Нават калі я пазваню, нічога не зменіцца.

Н і н а. Можа, ён проста забыўся пра свята?

А р к а д з я (*тым часам адкаркоўваючы бутэльку шампанскага*). Хутчэй давайце бакалы! Трубы гараць! (*Усе падносяць бакалы. Аркадзя разлівае шампанскае. Чокаюцца*). Чын-чын. З днём народзінаў! (*Пачынае спяваць, усе падхопліваюць*). Happy birthday to you! Happy birthday to you! Happy birthday, dear Nina! Happy birthday to you!

У Ніны на вачах слёзы.

В о л ь г а. Ніначка, я хачу паведаміць радасную навіну. Мы вырашылі, што ты будзеш жыць у бабулі.

Б а б у л я (*скорагаворкай*). Дзетанька, гэта будзе цудоўна. Мы цудоўна падладзім.

Н і н а. А як жа касмаграма?

В о л ь г а (*усміхаючыся*). Даеш сумяшчальнасць на злосць усім астрапрагнозам! Гэта наш з бабуляй сумесны падарунак табе. І зімовыя боты. У тваім пакоі. У вялікім карабку. Ад Гуссі. Паглядзі.

Н і н а. Дзякуй, я потым.

А р к а д з я. За што ссылака ў Сібір? Хай дома жыве.

Б а б у л я. Яна і так будзе жыць дома. Хіба ў роднай бабулі — гэта не дома?

У гасціную з перакрыўленым тварам, разбітай губою і вялізным фінгалам пад вокам уваходзіць
В а д з і м. Увага ўсіх тут жа пераключаецца на яго.

В о л ь г а (*пляснула рукамі*). Божа, што здарылася?

В а д з і м (*злосна*). Паваліўся. Выцяўся.

А р к а д з я. Ой, татка!

В о л ь г а (*падскочыла*). Зараз-зараз, я зраблю табе халодны кампрэс. Каша! Лёд! (*Аркадзя выбягае на кухню*.)

Б а б у л я. Можа, хуткую?

В о л ь г а. Ціха, мама. Мы як-небудзь самі. (*Укладвае Вадзіма на канапу. Бярэ з рук Аркадзі лёд, загортае яго ў ручнік, прыкладае кампрэс да падбітага вока, другі да разбітай губы*). Вадзім, трымай кампрэс адной рукою. Ну, дапамагай жа мне... (*Бабуля, зусім разгубленая, ходзіць па пакоі. І толькі Ніна працягвае адзінока сядзець за сталом і піць шампанскае*.)

З а ц я м н е н н е.

Месца дзеяння — урачэбны кабінет у Цэнтры прафілактыкі СНІДу.

У кабінет заходзіць С а м о й л а ў.

С а м о й л а ў (*злосна зрывае са сцяны плакат «Я заразілся и через восемь месяцев умер»*). Гэта мая апошняя добрая справа ў гэтым Цэнтры. (*Рве плакат на шматкі, выкідае ў вядро для смецця*.) З новага года я тут не працую. Галоўны падпісаў усе паперы.

А н ж а л і к а. З новага года, значыць, з наступнага тыдня?

С а м о й л а ў. Ага.

А н ж а л і к а. Рады?

С а м о й л а ў. Вельмі.

А н ж а л і к а. А мне здаецца, ты сёння злы.

С а м о й л а ў. У метро ногі адтапталі. А потым яшчэ з бабулькай счапіўся.

А н ж а л і к а. І чым табе бабуля не дагадзіла? Ты проста не высыпаўся з начнога дзяжурства.

С а м о й л а ў. Вядома. Я ўчора ў Цэнтры ад'ішачыў дзесяць гадзін, по-тым начное, раніцай зноў на работу...

А н ж а л і к а. Се ля ві.

С а м о й л а ў. Сяджу ў вагоне. Галава гудзе горш, чым з перапою. А тут бабуля пачынае мне выгаворваць. Месца патрабуе. Яна ж думае, што мае ногі не баляць і здароўе у мяне каменнае.

А н ж а л і к а. О! Уяўляю.

С а м о й л а ў. Ну, я і сказаў ёй усё.

А н ж а л і к а. Што канкрэтна?

С а м о й л а ў. Я працую, і плачу падаткі. Я аплачваю праезд, таму яна ездзіць бясплатна. Таму сядзець буду я, а яна — стаяць!

А н ж а л і к а. Жорстка. А, дарэчы, гэтая бабуля паўжыцця ішачыла, каб табе было дзе і за што жыць.

С а м о й л а ў. Каб мне было дзе і за што жыць, ішачыў асабіста я. А такім бабулькам я магу падзякаваць толькі за тое, што жыву ў краіне з разваленай эканомікай і што не буду працаваць па спецыяльнасці, інакш проста адкіну капітыт з голаду.

А н ж а л і к а. Усё-такі, Самойлаў, шкадуеш, што пойдзеш ад нас?

С а м о й л а ў. А я не горды. Магу прызнацца — шкадую.

А н ж а л і к а. А ў яе адмоўны.

С а м о й л а ў. У каго?

А н ж а л і к а. У Віч.

С а м о й л а ў. Як адмоўны?

А н ж а л і к а. Так. Вось і ўсё. А так баялася. Аж спадніца не задралася.

С а м о й л а ў. Не можа быць. Пакажы.

А н ж а л і к а. Можа. *(Перадае Алегу бланк з вынікамі аналізаў.)*

С а м о й л а ў. Здрава! Яна такая!

А н ж а л і к а. Якая? Ой, атрымаеш!

С а м о й л а ў. Ну...

А н ж а л і к а. Пашанцавала дурніцы!

С а м о й л а ў. Трэба яе да імунолага і пакласці ў інфекцыйнае. Усё ж такі нешта з імуннай сістэмай не ў парадку... нейкія збоі... калі ўжо два станючыя...

А н ж а л і к а. А лімфавузлы? Пад пахамі два вялікія шарыкі — мяккія і бязбольныя.

С а м о й л а ў. Ага, дарэчы, і на УЗІ лімфавузлаў накіраваць. Напішы накіраванне.

А н ж а л і к а. Навошта?

С а м о й л а ў. Можа, у яе проста анеўрызма правай плечавай вены.

А н ж а л і к а. Што?

С а м о й л а ў. Няправільны крывацёк, які і расшырыў вены. Дарэчы, та-кое даволі часта сустракаецца.

А н ж а л і к а. Але ўсё ж такі не ВІЧ.

С а м о й л а ў. Цяпер яна можа, ад радасці, што-небудзь украсці ў магазіне і адсвяткаваць перамогу.

А н ж а л і к а. Як ты?

С а м о й л а ў. Ага. Калі я даведаўся, што адмоўны, украў у магазіне жаночыя туфлі сорак першага памеру.

А н ж а л і к а. Такі занятак якраз для блакітнага. А калі надыбаў работу прадаўца мабілаў?

С а м о й л а ў. Толькі ёгурт.

А н ж а л і к а. Фу-у-у.

С а м о й л а ў. Не такая ўжо і перамога — работа гэтая. Так, выпадковы этап.

А н ж а л і к а. А вось я нічога чужога не брала.

С а м о й л а ў. Ды ну?

А н ж а л і к а. Праўда, Самойлаў!

С а м о й л а ў. А ты першы раз як: па любасці ці за грошы?

А н ж а л і к а. *(смяецца)*. Можна сказаць, што па каханні. Хіба тры рублі — ента грошы? *(Рагочуць абое.)*

С а м о й л а ў. Як у анекдоце. Памятаеш? Бэрымор, што за шум на вуліцы? *(Пачынаюць разыгрываць дыялог па ролях. Ён абайм добра вядомы.)*

А н ж а л і к а. *(угодліва)*. Мітынг, сэр.

С а м о й л а ў. Хто мітынгую, Бэрымор?

А н ж а л і к а. Прастытуткі, сэр. Патрабуюць, каб павялічылі зарплату.

С а м о й л а ў. Бэрымор, яны мала зарабляюць, ці што?

А н ж а л і к а. Не, сэр. Ім добра плацяць!

С а м о й л а ў. Дык чаму ж яны мітынгуюць?

А н ж а л і к а. Сукі сэр! *(Зноў рагочуць. Анжэліка раптам абдымае доктара і пшычотна прыціскаецца да яго)*. Я ўсё ж такі вельмі не хачу цябе адпус-каць.

С а м о й л а ў. Ну-ну, Анжы, не час. Зараз трэба думаць пра свята. Вялікая кампанія, Новы год, вясёлая тусоўка...

А н ж а л і к а. І ты са сваім бой-фрэндам...

С а м о й л а ў. У-у-у. Усе праблемы пачынаюцца пасля палавога выпяван-

ня. З новымі валасамі з'яўляюцца новыя запатрабаванні.

А н ж а л і к а. А потым усё жыццё трэба здаваць экзамен на адпаведнасць сексуальным стандартам. І выходзіць, што я не падыходжу мужчыну сваіх мар, таму што ён — гей. А можа, ён не хоча мяне крыўдзіць?

С а м о й л а ў. Анжаліка, гэта ўсё ферамоны. Я пайду, і табе стане значна лягчэй дыхаць.

А н ж а л і к а. Я не хачу дыхаць лёгка! Хачу доўга і палка! І з табою...

С а м о й л а ў. Як у людзей усё складана. А глянь на саламандраў. Самец патрэцца аб патыліцу самкі, яна ў адказ выстаўляе яму яйкакладку.

А н ж а л і к а. Ведаю. Ён зносіць іх, ананіруе і закопвае ў пясок.

С а м о й л а ў. А потым цэлы месяц ходзіць мачыцца на яйкі, выказваючы тым самым свае адносіны да працягу рода. Хачу быць саламандрай!

А н ж а л і к а. Я заўсёды ведала, што з гэтым абуткам штосьці не так!

Абое рагочуць.

А мне больш падабаюцца страусы нанду ў паўднёвай Амерыцы. Самец абслугоўвае штук дваццаць самак. Яны адкладваюць яму яйкі і збягаюць на волю. А ён адзін цэлы месяц сядзіць на іх. А потым самастойна гадзе дзетак. Во!

С а м о й л а ў. Дык ідзі на волю, дзетка!

А н ж а л і к а. Не магу. Там ВІЧ! Жах!

С а м о й л а ў. Дарэчы, калі да нас прыходзіць гэтая Віч?

А н ж а л і к а (заглядае ў кнігу ўліку). Ужо пасля Новага года. Трэцяга.

С а м о й л а ў. Значыць, я не паспею зрабіць яшчэ адну добрую справу.

А н ж а л і к а. Паведаміць вынік?

С а м о й л а ў. Так. І гэта дрэнна, што яна не ўведае яго перад самым Новым годам.

А н ж а л і к а. Нармальна. Хай пасядзіць пад ёлкай і падумае пра сэнс жыцця. Такая шокавая тэрапія шмат каму карысная.

С а м о й л а ў. Ведаеш...

А н ж а л і к а. Што?

С а м о й л а ў. Пазвані ёй. Запрасі, хай зойдзе. (Гледзячы на гадзіннік.) У нас яшчэ дзве гадзіны да канца змены.

А н ж а л і к а. Звар'яцеў! Не буду я пацыентам званіць. Што за дурнота! Не паложана!

С а м о й л а ў. Я так хачу! Дзеля мяне, Анжы...

А н ж а л і к а. Як скажаце, доктар. (Гартуе кнігу ўліку. Набірае нумар. Пераможна.) Не адказвае.

С а м о й л а ў. Доўгія гудкі?

А н ж а л і к а. Ага.

С а м о й л а ў. Тады... Тады давай заедзем да яе пасля работы на пару хвілін.

А н ж а л і к а. Навошта?

С а м о й л а ў. Запросім сустрэць з намі Новы год. Вясёлы тусняк збярэцца.

А н ж а л і к а. Ачмурэў?

С а м о й л а ў. Мне чамусьці здаецца, што ёй сёння страшэнна адзінока і зусім няма з кім сустракаць свята.

А н ж а л і к а. А як жа правіла, што лёсы пацыентаў нельга прымаць блізка да сэрца?

С а м о й л а ў. А я больш не доктар. Я цяпер менеджэр па продажы мабільных тэлефонаў, і мне ўсё можна. Да таго ж хачу, каб на Новы год быў чуд.

А н ж а л і к а. Значыць?

С а м о й л а ў. Паедзем да Віч.

Зацямненне.

А ў гэты час Ніна сядзіць на падлозе гаспінай у кватэры сваіх бацькоў. Звоніць тэлефон — заліваецца салаўіным пошчакам. Ніна пазірае на апарат, але не падыходзіць да яго: «Мяне няма, больш няма. Хопіць званіць». Нервова вырывае тэлефонны провад з разеткі. Яна раскудлачана, твар апух ад слёз, пачынае кружыцца па пакоі. У руках бутэлька гарэлкі.

Размаўляе сама з сабою, перыядычна прысмоктваючыся да горла бутэльні.

Ніна. А я не пайду! Навошта? Усё і так зразумела. Вінаватая, вінаватая, вінаватая. Сама. Божа, я адчуваю яго якраз пад сэрцам, як дзіця. ВІЧ, ВІЧ, ВІЧ... стукае-грукае... (Робіць вялікі глыток з бутэльні. Бярэ гітару, робіць пару вальсавых акордаў, пераходзіць на перабор і пачынае спяваць раманс.)

Плесните колдовства
В хрустальный мрак бокалов,
В расплавленных свечах
Мерцают зеркала.
Напрасные слова

Я выдохну устало.
Уже погас очаг,
Я новый не зажгла.

Напрасные слова —
 виньетки ложной сути,
Напрасные слова не трудно говорю,
Напрасные слова, уж вы не обессудьте,
Напрасные слова, я скоро догорю.

У вашего крыльца не вздрогнет
 колокольчик,
Не спутает следов мой торопливый
 шаг.
Вы первый миг конца понять мне
 не позволите,
Судьбу прекрасных слов
 не торопясь решать.

Придумайте сюжет
О нежности и лете,
Где смятая трава
И запах васильков,
Рассыпанным драже
Закатятся в столетья
Напрасные слова,
Напрасная любовь.

Напрасные слова —
 виньетки ложной сути,
Напрасные слова не трудно говорю,
Напрасные слова, уж вы не обессудьте,
Напрасные слова, я скоро догорю.

Хм... А я добра спяваю, праўда, Божа?
Магла б стаць папулярнай выканаўцай
рамансаў... Але чаму, калі ты размаўля-
еш з Богам — гэта называецца МАЛІТ-
ВА, а калі Бог з табою — ШЫЗАФРЭ-
НІЯ? (Робіць апошні глыток.) О-па! Бу-
тэлечка пуста. Мда... Недахоп гарэл-
кі — адзіны недахоп гарэлкі. (Пады-
ходзіць да бара, бярэ яшчэ адну. Робіць
глыток.) Жыццё трэба пражыць так, каб
Бог з задавальненнем прапанаваў яшчэ
адно. Божа, ты ж мяне не кінеш? Я не
пайду па гэты чортавы вынік. І так усё
зразумела. Ненавіджу гэтае слова — ста-
ноўчы. Ненавіджу.

Гэта ўсё мінулы год. Як сустрэнеш
яго, так і пражывеш. Памятаеш, Божа,
мы з Пашкам пасварыліся перад самым
святам, і я пайшла ад яго... у ноч. Ішла,
ішла... Мароз... У белых пушыстых тап-
цах... Слёзы залівалі твар. (Слёзы цякуць
на твары.) І раптам чую гул ды страль-
бу — гэта куранты лупаць па тэлевіза-

рах, а за вокнамі, у кватэрах смех, на-
род шампань адкаркоўвае, бенгальскія
паліць... Гляджу наперад я, а там —
смеццязборнікі. Прывет, дзеткі! Ты на
памыйніцы! Шчаслівага Новага года!
Тут ты яго і сустрэнеш. Тут я яго і пра-
жыла... Чуеш мяне, Дзед Мароз, стварэн-
не барадатае? Зрабі мне НАРМАЛЬНЫ
Новы год. Каб Пашка забраў мяне да
сябе. А там — ёлка, «оливье», трусок
тушаны, тэлевізар, мандарыны і... вынік
адмоўны. Каб як у дзяцінстве, цуд ча-
каўся, а не адхадняк. Інакш я ў новы год
не пайду, застануся тут, у старым. І са-
псую табе ўсю гадавую справаздач-
насць... Чаго маўчыш? Усёк! Выконвай.
Ці, можа, мне вены ўспароць? Не, паве-
сіцца больш надзейна. (Робіць глыток з
бутэлькі. Дзверы ў пакой прыадчыняю-
цца. Заглядае Аркадзя і крадком за-
ходзіць у гасціную, усаджваецца за ка-
душкай з пальмаю. Падглядае.) Дарэм-
ная спадзяванка. У майго анёла чорныя
крылы... А можа, мне паляцець? (Пачы-
нае кружыцца на пакоі.) Вылецець з гэ-
тага акна на восьмым паверсе. (Пады-
ходзіць да акна, расчыняе раму. За ак-
ном падае снег. Ён залятае ў пакой,
вялікімі белымі мухамі садзіцца на пле-
чы і валасы Ніне. Яна глядзіць удаля-
чынь і дэкламуе каля расчыненага акна.)

Я выйду в окно
Из твоей квартиры
На тридцать восьмом этаже.
Давно решено,
И ты не в силах
Меня удержать.

(Садзіцца на падваконне. Залазіць на яго
з нагамі.)

Лишь шелковым шлейфом
Останется запах
Губ моих и волос.
И маленький эльф
Будет долго плакать
Росою на лапах роз.

(Устае з падваконня. Рапуча зачыняе
акно. Бярэ сваю дамскую сумачку і дас-
тае з яе, па адным, пятнаццаць бутэ-
лечак карвалолу.) Проста заснуць. Гэта
будзе так эстэтычна. І не абразіць нічый
вытанчаны густ. (Адкаркоўвае першую
бутэлечку карвалолу — вылівае ў рот.
Глытае, запіваючы гарэлкай.) Трэба на-
пісаць пісьмо маме. (Бярэ аркушок па-
перы і ручку. Садзіцца за стол. Задум-

ваецца.) Не, чаму толькі маме. Усім! Сціслаць — сястра таленту. (*Размашыста пііа*). «Я вас усіх люблю. Ніна».

Проста заснуць. Як проста. (*Глытае яшчэ адну порцыю карвалолу, запівае гарэлкай. Бутэлечку кідае на падлогу. Яшчэ і яшчэ. Аркадзя назірае з-за пальмы, амаль не дыхае.*) Няма чалавека — няма праблемы. (*Яшчэ выпівае карвалол.*) Божа, яшчэ дзесяць, а мне ўжо так хочацца спаць... Трэба ўсе... Каб напэўна. (*Вылівае ў рот адразу две бутэлечкі. Потым яшчэ дзве. Запівае гарэлкай.*) Гарэлка хутка скончыцца, а карвалол усё яшчэ ёсць. Просты карвалол. Але ж, як страшна. (*Аркадзя, як загінназаваная, назірае з-за пальмы.*)

Як многа карвалолу... І такі гадкі смак маты... Яшчэ бутэлечка... Яшчэ... Яшчэ... Яшчэ... Ды колькі ж іх... (*Апошнім глытком гарэлкі запівае апошняю порцыю карвалолу. Бярэ са стала Біблію. Кладзеца на канапу. Разгортвае.*) Кніга Эклезіяста. (*Пачынае чытаць*). Усяму свой час, і час усялякай рэчы пад небам: час нараджацца і час паміраць; час разбураць і час будаваць; час саджаць і час вырываць пасаджанае; час забіваць і час лячыць; час плакаць і час смяцца; час наракаць і час танчыць; час раскідаць і час збіраць каменне; час абдымацца і час ухіляцца ад абдымкаў; час шукаць і час губляць; час ашчаджаць і час кідаць; час раздзіраць і час сшываць; час маўчаць і час гаварыць; час кахаць і час ненавідзець; час вайне і час міру... (*Вырывае старонку, пакідае ў кнізе, кладзе кнігу на грудзі, заплюшчвае вочы.*)

Са схованкі выходзіць Аркадзя, па-дзелявому ідзе па мяцёлку і шуфлік на кухню, вяртаецца.

А р к а д з я. Час збіраць. (*Пачынае замятаць пустыя бутэлечкі ад карвалолу на шуфлік. Выносіць шуфлік і мяцёлку на кухню. Вяртаецца, садзіцца за стол, чытае запіску ад Ніны. Устае. Падыходзіць да сястры, накрывае яе пледам. Забірае Біблію... садзіцца побач, бярэ гітару, пачынае перабіраць струны і спявае*).

Баю-бай, усні, малышка,
Отложи скорее книжку.

За окошком ночь, одна
В небе пасмурном луна.

Не скрипят уже качели,
Птицы к югу улетели.
Оборвавшийся листок
Кружит легкий ветерок.

Баю-бай, усні, родная!
Землю пухом засыпая,
Ночью к нам придет зима,
Белым выкрасит дома.

(*Па твары Аркадзі цякуць слёзы.*)

Только свет в твоём окне
Не даёт покоя мне.
Я пою тебе бай-бай,
Спи, котёнок, засыпай.

Баю-бай, закрой же глазки,
И в страну волшебной сказки
Унесёт тебя волной
Задумчивый голос мой.

Баю-бай, часы застынут,
Облака луну обнимут.
Спи, малышка, засыпай,
Баю-баюшки, бай-бай.

Уваходзяць бабуля, Пашка, Вольга і Вадзім, пачырванелыя ад марозу. У Вольгі ў руках торт. У Пашкі — кветкі. У Вадзіма — шампанскае.

В о л ь г а. Што за соннае царства?
Дзе святочны стол?

А р к а д з я (*праз слёзы*). Ціха... Яна спіць.

П а ш к а. А ты чаму плачаш?

А р к а д з я. Мабыць, я таксама хачу заснуць. Назаўсёды...

Уваходзяць Самойлаў і Анжаліка.

С а м о й л а ў. Чаму стаім? А дзе Ніна?

Б а б у л я (*разгублена*). Яна спіць...
А н ж а л і к а. Як спіць?

С а м о й л а ў (*расштурхоўвае ўсіх*).
Прапусціце... Я ўрач.

З а с л о н а.

СЯРГЕЙ ГІРГЕЛЬ

Нарадзіўся 19 снежня 1976 г. у Мінску, Беларусь. Выпускнік гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, 1990) і Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (спецыялізацыя «рэжысура драмы»). Паставіў дыпломны спектакль «Эмігранты» па п'есе Славаміра Мрожака (Мінск, 2005).

2005 — п'еса С. Гіргеля «Жизнь и смерть Квентина Тарантино» ўвайшла ў лонг-ліст I Міжнароднага конкурсу сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

2005 — п'еса «Зигмунд Фрейд и его деревянные солдаты» ганаравана Дыпломам фіналіста I Міжнароднага конкурсу сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

2006 — п'еса «Москва Радиальная» ўвайшла ў шорт-ліст Міжнароднага конкурсу драматургіі «Евразия-2006», ганаравана Дыпломам фіналіста Міжнароднага фестывалю драматургіі «Любимовка-2006»). Публічная чытка п'есы адбылася ў «Театр.doc» (Масква, Расія).

2006 — прэм'ера спектакля «Москва Кольцевая» па п'есе «Москва Радиальная» ў Цэнтры імя У. Меерхольда (рэжысёр-пастаноўшчык С. Гіргель).

2006 — п'еса С. Гіргеля «Я — Она — Оно» надрукавана ў зборніку «Лучшие пьесы конкурса «Действующие лица» 2006 года».

ЖЫЦЦЁ І СМЕРЦЬ КВЕНЦІНА ТАРАНЦІНА

П'ЕСА ў ПЯЦІ АКТАХ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Квенцін.
Мама.
Джасцін.
Хоргеншлак.
О'Ніл.
Слоўлі.
Шэбарт.
Кавальскі.
Джэсіка.
Скот.
Банні.
Ханні.
Харві.
Самерс.
Скарлет.
Дамінік.
Достані.
Біллі.
Ск'ю.
Лайка Паўзучы.

АКТ ПЕРШЫ

Тварам да гледача сядзіць малады хлопец.

Квенцін. Прывітанне, мяне завуць Квенцін Таранціна. Мая мама называе мяне караценька — Квінт. Вядома, калі б так мяне называла, напрыклад, мая сяброўка Джэсіка, я ўваліў бы ёй, як трэба... А так, я многае дарую сваёй маме. І гэта ў тым жа ліку. У мяне ўвесь час пытаюцца, як я стаў зоркай. Я адказваю — вельмі проста. Аднойчы

пачуў голас, які сказаў мне, што я самы лепшы. Гэты голас ішоў з нутра. Я паслухаўся яго і пачаў дзейнічаць. А далей усё пайшло як па масле, гэта факт...

Мама. Квінт, перастань крыўляцца. Хопіць дурня строіць. На работу спознішся. Колькі можна сядзець перад люстэркам. Бутэльні піўныя я прыбіра-ла апошні раз. І перастань ціскаць Джэсіку. Гэтая дрэнная узнагародзіць цябе якой-небудзь зарадай.

Квенцін. Іду, мамуля. *(Не спяшаюцца выходзіць, прыхарошваецца перад*

люстэркам.) Гэта мая матуля. Увогуле яна нічога. Яна нарадзіла мяне ў шаснаццаць ад аднаго вырадка з іменем Тоні. Тоні Таранціна. Ад тых часоў яна і баіцца, каб я не заляцеў. Да таго ж у нас с Джэсікай нічога асаблівага няма. Але матуля гаворыць пра заразу пастаянна, на ўсякі выпадак. Проста так... ну, вы ведаеце, гэтыя мамы...

М а м а. Квінт, я разаб'ю гэтае чортава люстэрка. Ты вар'ячэш ад яго... Падымайся.

К в е н ц і н. Зараз, матуля. Вось толькі змажу свой кольт сорок чацвёртага калібру. Не магу ж я ісці на работу з неначышчаным кольтам.

М а м а. Не даводзь маці. Ідзі зараз жа.

К в е н ц і н. Ужо пайшоў. Я пра сябе ўвогуле добра думаю. Але шкадую, што не маю класічнага чорнага касцюма. Дарэчы, на зямлі няма хлопца, які не выглядаў бы трохі круцей, чым ён ёсць на самой справе, калі на яго надзець чорны касцюм і даць яму ў рукі «Магnum» сорок чацвёртага калібру. Ёсць дзве рэчы на ўвесь свет, ад іх мяне гоніць паспраўднаму — матухна і кефір. Ха-ха-ха... я схлусіў... спакойна, сябрук. Гэта кіно і коміксы. Калі жыццё збівае мяне на горкі яблык, я люблю прыдумляць. Я заплюшчваю вочы, і... (заплюшчвае вочы) мяне сапраўды нясе.

Д ж а с ц і н. Прывітанне, мяне завуць Джасцін. Ты гатовы да пераменаў, Квінт? Ці ты вечна збіраешся слухаць сваю матухну і тырчаць у сваім дурнаватым відэапракаце? Можна, сёння што-небудзь адбудзецца, Квінт?

К в е н ц і н. Не ўпэўнены, што менавіта сёння. Мне засталося сабраць нейкіх сто сорок долараў. Невялікая сума, але для таго, каб яна затрымалася ў маёй кішэні, мне, бадай што, спатрэбяцца гады. Але аднойчы я буду гатовы адправіцца ў доўгае таямнічае падарожжа. Вось што будзе, то будзе...

Д ж а с ц і н. Ты ўпэўнены, што ты адправішся, калі атрымаеш гэтыя грошы?

К в е н ц і н. Я абсалютна ў гэтым упэўнены.

Д ж а с ц і н. Але ж у цябе ўжо двойчы былі гэтыя чортавыя чатырыста баксаў. І кожны раз ты купляў мех папкорну, а астатнія спускаў з Джэсікай у бары.

К в е н ц і н. Не гэтым разам, Джасцін (расплюшчвае вочы). Джасцін — гэта маё альтэр эга. Маё другое Я. Па сутнасці — самае дарагое. Гэта мой Бог і суддзя. Калі-небудзь я і Джасцін будзем адно цэлае, і вось тады якраз усё і здарыцца. А пакуль што я займаюся розным дзярмом у сваім магазіне відэапракату. (Выстаўляе на прылавак пару касет.) Работа мая — не бі ляжачага. Цэлымі днямі я расказваю розным ідыётам пра сваё самае любімае кіно і прымушаю іх браць з нашага пракату тузін, а то і больш касетаў. Толькі з-за гэтага мой менеджэр мяне і трывае. (Заходзіць хлопец, дае Квенціну касету.). Прозвішча?

Х о р г е н ш л а к. Хоргеншлак.

К в е н ц і н. Як?

Х о р г е н ш л а к. Паўтараю для глухих: Хоргеншлак. Наступны раз я паўтараю для тупых.

К в е н ц і н. Добра... абыдземся без прозвішча. Праверым. Эй, даражэнькі, па-твойму, касету перамотваць на пачаток не трэба?

Х о р г е н ш л а к. Ды пайшоў ты... Буду я яшчэ марнаваць час на такое глупства.

К в е н ц і н. Што-што... Людзі ночы не спалі, каб зняць гэты фільм, а табе цяжка адарваць сваю задніцу і націснуць на кнопку перамоткі?

Х о р г е н ш л а к. Ды нічога мне не трэба адрываць. Для гэтага ў мяне ёсць дыстанцыйны пульт. Я проста не хачу марнаваць свой час на гэта... і ўсё. Чаму гэта я павінен перамотваць нейкія «Знесеныя ветрам»?

К в е н ц і н. Ты дорага за гэта заплаціш, хлопча. «Знесеныя ветрам» — гэта класнае кіно пра сапраўднае каханне. Пра амерыканскую мару.

Х о р г е н ш л а к. За тры гадзіны ніводнай голай цёткі. Якое яшчэ каханне?

К в е н ц і н. Табе не зразумець. Гані бабкі, хлопча. Пяцьсот баксаў за неперамотаную касету і за абразу класічнага амерыканскага фільма.

Х о р г е н ш л а к. Што? Ды за пяцьсот баксаў я скуплю ўвесь твой долбаны магазінчык, цябе і ўсе фільмы ў дадатак. Хто паставіў за прылавак гэтага ідыёта?

Квенцін выскаквае з-за прылаўка, валіць хлопца на падлогу і б'е яму ў вока.

О'Н і л. Фак, Квенцін, што тут адбываецца?

К в е н ц і н. Гэты вырадак не верыць у Амерыканскую мару.

О'Н і л. Фак, Квенцін, я не пацярплю такіх выхадак у сваім магазіне. У цябе роўна дзве хвіліны, каб даказаць гэтаму вырадку, што Амерыканская мара ёсць.

К в е н ц і н. Мне хопіць паўтары, містэр О'Ніл...

О'Н і л. Квенцін, трэба больш рэзка дзейнічаць левай... Паслухай, чаму ты зноў спазніўся на дзве гадзіны?

К в е н ц і н. Я да трох гадзін ночы вышукваў старыя рускія камедыі.

О'Н і л. Старыя рускія камедыі? Квенцін, ты поўны крэтын. Калі ты лічыш, што старую рускую камедыю можна ўперці якому-небудзь лоху з Бронкса, ты глыбока памыляешся. Я не сустракаў ніводнага ідыёта тут на ўсходнім узбярэжжы, які б разумеў тупы гумар рускіх.

К в е н ц і н. Але ў мяне атрымаецца, містэр О'Ніл. Ідзём у заклад? Стаўлю дзесятку, якую я вам вінен, на тое, што да канца дня я здам тузін старых рускіх фільмаў якому-небудзь з нашых кліентаў.

О'Н і л. Рабі што хочаш, Квенцін. І яшчэ... якога чорта ты зноў падсунуў містэру Слоўлі замест лёгкага порна шанхайскія баевікі?

К в е н ц і н. Ды ад порна, нават цяжкага, містэра Слоўлі даўно ўжо не плюшчыць. Квонг Ху зробіць з гэтага старога лавеласа выдатнага хлопца, запомніце маё слова, містэр О'Ніл.

О'Н і л. Добра, рабі, як лічыш патрэбным. Толькі прашу цябе, не прымушай сёння місіс Шэбарт браць на ўкэнд падборку з маладым Шварцам. *(Махнуў рукою і выходзіць.)*

К в е н ц і н. Кожны дзень мы з містэрам О'Нілам паўтараем адзін і той жа тэкст. Я выконваю ролю падначаленага, ён — майго грознага шэфа. Хаця, калі па шчырасці, ён выдатны хлапчына і ў яго заўсёды можна перахапіць дзесятку да зарплаты.

Уваходзіць містэр Слоўлі.

Добрай раніцы, містэр Слоўлі. Ці ўсё добра? Як бізнес?

С л о ў л і. Бізнес у парадку. Каляровыя вырадкі па-ранейшаму лічаць за

лепшае эканоміць пару баксаў і купляць у мяне лысыя шыны. Так змайстраваны чалавек, Квенцін. Мой бізнес вечны.

К в е н ц і н. Ці спадабаўся вам фільм?

С л о ў л і. Выдатная бойка. Ты ведаеш, гэты Вонг так на мяне падзейнічаў, што я ледзь не надаваў пад бакі сваёй суседцы місіс Шэбарт. Гэтая старая перачніца заўсёды выгульвае свайго нягетлага сабаку на маім газоне. Пасля «Разборкі ў Шанхайскай падземцы — 2» я ледзь стрымаўся, каб не пабіць ёй твар! Шкада, што ўжо была ноч, і я паленаваўся ўставаць з ложка.

К в е н ц і н. О, місіс Шэбарт, добрай раніцы.

Шэбарт. Прывітанне, яйцагаловы. Слоўлі, калі твая псіна яшчэ раз пераскочыць маю агароджу, я адарву яму яйца.

С л о ў л і. Але ж гэта сука!

Шэбарт. Тады я табе адарву яйца. Квенцін, дай мне падборку заняткаў па фітнесу. Твая Моніка Джонс выглядае як курыца квактуха. Містэр Слоўлі, спадзяюся, вы ўсё зразумелі? Калі ваш сабака яшчэ раз пераскочыць агароджу і нагадзіць у мяне пад арэямі... я выклікаю паліцыю.

С л о ў л і. Што? Ды гэта ты сама гадзіш у сябе пад арэямі. Рэкс.

Шэбарт. Ды я сама бачыла, як побач з Рэксам сядзелі вы, містэр Слоўлі, і паказвалі ёй, як правільна выкладваць на маім газоне какашыныя змейкі.

К в е н ц і н. Стоп!!!

З'яўляецца Джасцін. Слоўлі і Шэбарт заміраюць.

Джасцін. Што, Квенцін, дасталі?.. А табе ж яшчэ стаяць дзевяць гадзін. Праз чатыры хвіліны прыйдзе містэр Кавальскі і спытаецца, ці няма дзіцячага порна. Ты адкажаш, што няма. А потым прыйдзе Джэсіка і пацягне цябе ў кафэ.

К в е н ц і н. Заткніся, Джасцін. Я так болей не магу... Я хачу ўцячы...

Джасцін. Перастань, Квенцін. Цябе зноў адгавораць мама і Джэсіка. Ты будзеш тут да старасці. На, трымай дробныя, — купі сабе папкорну. Ты знойдзеш сваё маленькае шчасце ў арэхавай шкарлупіне і будзеш задаволены. Ты пастарэеш, забудзешся пра кіно і пачнеш гандляваць лысымі шынамі ў

магазинчыку Слоўлі, на скрыжаванні Паркер стрыт і 6-й Авеню...

К в е н ц і н. Заткніцеся. Лысыя шыны? Ды я лепш лом праглыну. (*Джасцін знікае. Спачальнікі ажываюць.*) Я не дазволю відэасалон ператвараць у прыбіральню. Вымятайцеся абое... Гадзіць не гадзіць. Сачыце за сабой і за вашымі шалёнымі сабакамі. Трымайце... Я вельмі вам раю паглядзець рускую камедыю... Разам.

Ш э б а р т. Чаму гэта я павінна глядзець рускую камедыю з гэтым падонкам?

С л о ў л і. Гэта хто падонак? Я? Місіс Шэбарт, я папярэджаю апошні раз. У мяне дома чатыры відэакасеты з вашымі абразамі на мой адрас. Яшчэ адзін выпад у мой бок — і я заяўляю ў паліцыю.

К в е н ц і н. Ціха. Спыніцеся. Глядзіце рускую камедыю і разам ганьбуйце рускіх. Вось тады вы дакладна будзеце ведаць, за што ненавідзіце адно аднаго.

Ш э б а р т. Глядзець кіно з гэтым вырадкам — ды ніколі. (*Выходзіць.*)

С л о ў л і. Ну, усё. Я іду ў паліцыю. Маё цяпенне лопнула. Яно лопнула як старая шына.

О'Н і л. Квенцін, што ў нас з выручкай?

К в е н ц і н. Яшчэ рана, містэр О'Ніл. (*Уваходзіць містэр Кавальскі.*) Містэр Кавальскі, мы не гандулюем дзіцячым порна. Дзіцячае порна забаронена. Калі вы не ведаеце, як адцягнуцца, — шыбуйце да місіс Шэбарт. Яны там з містэрам Слоўлі зараз будуць глядзець рускую камедыю. Станьце каля акна і падглядвайце. Большай сапсаванасці вы не знойдзеце.

К а в а л ь с к і. Але ж, Квенцін, я хацеў узяць «Сквіцы» Спілберга.

К в е н ц і н. «Сквіцы» Спілберга — дзярмо... Вядома, гэта таксама ненармальнасць... Акула на экране ўсяго пяць хвілін. Зроблена з мікрапорыстай гумы, а зубы з жоўтага пластыку. Навошта вам гэтая падробка?

К а в а л ь с к і. Мне б хацелася, Квенцін, каб ты падрабязней расказаў мне аб мікрапорыстай гуме. Магчыма, у цябе дома ёсць якія-небудзь кніжкі аб гэтым. Ці мы маглі б пайсці да мяне і пашукаць што-небудзь падыходзячае ў маёй бібліятэцы. А калі не хочаш, мы паглядзім мой альбом марак. Ён такі важкі, такі вялікі... мой альбом марак.

К в е н ц і н. Не, містэр Кавальскі. Я не люблю маркі і ненавіджу бібліятэкі. Я заняты. Працую. Прабачце.

К а в а л ь с к і. Што ж, Квенцін, я зайду пазней. (*Выходзіць.*)

К в е н ц і н. Каб на іх халера, на гэтых скажэнцаў. Не выношу. Здаецца, узяў бы японскі самурайскі меч і пасек бы ўсіх.

Д ж э с і к а. А як жа амерыканская паліткарэктнасць, Квенцін? Ты хочаш сказаць, што ты бы пасек усіх блакітных, Квенцін? А што было б тады з кіно, з модай, Квенцін? Хто будзе нас весяліць? З кім мы застанёмся жыць? Квенцін? З нуднымі натураламі?

К в е н ц і н. Не пачынай, Джэсіка, прашу цябе... І ў кафэ я не хачу.

Д ж э с і к а. І ты зусім не хочаш, Квенцін?

К в е н ц і н. Зусім. Зусім не хачу, Джэсіка.

Д ж э с і к а. І ты зусім не хочаш, каб мы пасядзелі ў куточку кафэ, каб я на тваіх вачах ела блінцы з кляновым сіропам, а ты б глядзеў, як я запіхваю іх сабе ў рот, ды як бы я выцірала пальцы аб твае штаны... Квенцін?..

К в е н ц і н. Я не хачу, Джэсіка, каб ты выцірала пальцы аб мае штаны. Стоп.

Д ж а с ц і н. Прывітанне, мяне завуць Джасцін.

К в е н ц і н. Ды ведаю я, што цябе завуць Джасцін.

Д ж а с ц і н. Дык, значыць, да містэра Слоўлі? Гандляваць шынамі?

К в е н ц і н. Я не хачу да містэра Слоўлі, Джасцін. Я хачу ўцячы. Я хачу ў Галівуд. Разумееш? Я хачу быць рэжысёрам...

Д ж а с ц і н. Гэта цікава... хаця і старая песня. З гэтага месца падрабязней.

К в е н ц і н. Канчай дурня строіць, Джасцін. Ты добра ведаеш: я хачу быць рэжысёрам. Маё першае кіно «Дзень народзінаў майго лепшага сябра» прайшло з фурорам... дома.

Д ж а с ц і н. Калі не лічыць, што прэктар два разы зажаваў плёнку, а твая мама заснула.

К в е н ц і н. Мама заснула спецыяльна... каб мяне пакрыўдзіць. Кожны раз, калі я гляджу чыё-небудзь кіно, я разумею, што я магу зрабіць не горшае. Я здольны. Я гатовы давесці каму заўгодна і як заўгодна, што я рэжысёр класны.

Джасцін. Але ж ты, Квенцін, доўбня. У цябе па прыродазнаўстве два.

Квенцін. Я проста пасварыўся з настаўлялкай. У Галівудзе пра гэта не спытаюцца. Там я змагу давесці, што я значу. Я праб'юся, вось пабачыш.

Джасцін. Гэта ўсяго толькі словы. Калі б ты сапраўды хацеў у Галівуд, ты б даўно паехаў... Табе хутка трыццаць. Ты так і будзеш здымаць «Дзень народзінаў лепшага сябра — 2, 3, 4» для сваёй мамы?

Квенцін. Перастань, гад, здзекавацца. Дапамажы...

Джасцін. Прабач, Квенцін, я магу ўладкаваць цябе толькі да містэра Слоўлі гандляваць шынамі. А ў Галівуд? Там талент патрэбен. Ці зад круглы. А ў цябе зад не круглы. У цябе ні таго ні другога...

Квенцін. Памажы, гад...

Джасцін. Не, Квенцін. У Галівуд дабірацца ты павінен толькі сам. Там я табе наўрад ці дапамагу. Ва ўсякім выпадку, першы крок за табой. Ты надакучыў мяне.

Квенцін. Але ж у мяне няма грошай.

Джасцін. Ды пайшоў ты. Зматаюся лепей у Расію. Вось там сапраўды ні ў кога грошай няма. Дапамагу якому-небудзь рускаму. Вось Валодзя Машкоў, напрыклад, — рускі Бандэрас — таксама ў Галівуд хоча.

Квенцін. Што ён тут рабіць будзе?

Джасцін. Бандытаў іграць.

Квенцін. А я?

Джасцін. Павінен жа нехта дапамагаць містэру Слоўлі... Да сустрэчы.

Квенцін. Доўбаны нігер!

Джасцін. Што? А вось гэта ты дарэмна, Квенцін. Я ж магу пакрыўдзіцца. І, крыў Божа, каб пра твае неасцярожныя слоўкі не даведаўся Самюэль Джэксан. Гэта сапраўды круты чорны хлопец. Калі-небудзь папрасім яго што-небудзь зрабіць, а ён — адмовіць. Трымай язык за зубамі, хлопчык. (*Выходзіць.*)

Квенцін. Джэсіка, мне трэба пагаварыць з табой аб адной справе. Толькі ніякага кляновага сіропу. Размова ў нас будзе сур'ёзная.

Джэсіка. Няўжо, Квенцін, гэта здарылася? Няўжо ты нарэшце вырашыў?

Квенцін. Так, я нарэшце вырашыў.

Джэсіка. Няўжо ты сур'ёзна гаварыў са сваёй мамай? Не магу паверыць, што ў цябе хапіла мужнасці расказаць ёй, што я твая каханая.

Квенцін. Не пра цябе зараз размова, дурніца.

Джэсіка. Прабач, мілы... пра нас, вядома... вядома ж, пра нас...

Квенцін. Джэсіка, у жыцці кожнага хлопца прыходзіць такая пара, калі ён павінен стаць мужчынам. Ён павінен памерацца сілаю з жыццём. Ён павінен кінуць выклік жыццю і... заваліць яго. Хлопцу трэба ўваліцца ў гэтае жыццё... і атрымаць ад яго на поўніцу. Інакш... інакш можна памерці цнатлівым, так і не зразумеўшы сапраўды, навошта ж ты нарадзіўся. Якое тваё прызначэнне, прыз... халера... прызначэнне... што ж яно такое — жыццё... і навошта ты нарадзіўся... гэта я ўжо сказаў...

Джэсіка. Квенцін, калі ты навучыўся так гаварыць, я пакахала цябе яшчэ больш. (*Хоча пацалаваць яго.*)

Квенцін. Не збівай мяне, трасцу табе ў бок. Мне цяжка знайсці патрэбныя думкі.

Джэсіка. Добра-добра, мілы, я маўчу.

Квенцін. Я не хачу, Джэсіка, лежачы на смяротным ложку, думаць аб тым, што я нечага не зрабіў ці не паспрабаваў зрабіць. Я хачу загінуць у баі, Джэсіка. Я не хачу гадамі прадаваць касеты ці шыны для старых машын у магазіне містэра Слоўлі.

Джэсіка. Але ж некаму давядзецца рабіць гэтую работу. Чаму ты вырашыў, што ты не павінен усім гэтым займацца? Да таго ж у цябе так здорава атрымліваецца прадаваць касеты. Я думаю, шыны ты змог бы прадаваць не горш.

Квенцін. Да д'ябла шыны. Я хачу сам прабіваць сабе дарогу. Я адчуваю, што маё месца там — у Галівудзе. Гэта ж здорава, калі людзі будуць ведаць, які я класны рэжысёр.

Джэсіка. Чаму, каб мяне кахаць, табе абавязкова быць рэжысёрам? Ты мне і так падабаешся, Квенцін.

Квенцін. Ты дурніца ці спецыяльна строіш з сябе дурніцу і робіш выгляд, што ты мяне не разумееш.

Джэсіка. Квенцін, але ж ты нічога не ўмееш. Ты ж нават і пішаш абы-як... рысуеш нейкія крамзолі...

Квенцін. Гэта няважна, Джэсіка. Важна ведаць, што ты — лепшы.

Джэсіка. Ты хочаш сказаць, што ты больш круты, чым Сцівен Спілберг? Што ты здымаеш кіно лепшае, чым «Сківіцы»?

Квенцін. Калі б я не ведаў цябе ад трох гадоў, я ўдарыў бы цябе і... вельмі балюча. Я зняў цэлы фільм. «Дзень нарадзінаў лепшага сябра».

Джэсіка. Так, прымусіў нас глядзець на Каляды, і твая мама заснула.

Квенцін. Мама заснула спецыяльна. Калі яна спіць па-сапраўднаму, яна такога храпака задае.

Джэсіка. Яна не паспела. Калі зажавала плёнку, ты пачаў крычаць і ўсіх пабудзіў.

Квенцін. Стоп!

З'яўляецца Джасцін.

Джасцін. Ты па-ранейшаму хочаш сядзець з гэтай дурніцай?.. Ці ўсё ж такі парвеш з ёю і ўпарадкуеш свой лёс?

Квенцін. У мяне дома ўсяго адзінаццаць долараў. Мне трэба яшчэ мінімум сорок, каб даехаць да Беверлі Хілз.

Джасцін. Квенцін, слабак заўсёды знойдзе прычыну, каб схавацца. На шчасце, ты ўжо сам усё зрабіў.

Слоўлі (уваходзячы ў кафэ). Квенцін, ты геній. Я і місіс Шэбарт такія ўдзячныя табе... Два рускія фільмы, якія мы паглядзім, так рассмяшылі нас... Мы глядзелі і смяліся да слёз... Дзякуй табе, дарагі Квенцін. Вось табе сто долараў да Міжнароднага дня кіно. Вялікі табе дзякуй.

Квенцін. Сто баксаў мне? За што?..

Слоўлі. Ты адкрыў нам рускі кінематограф, дзякуй. «Браняносец «Пацёмкін» проста супер. Засталіся яшчэ «Вясёлыя рабяты» і «Алмазная рука». Спяшаюся зноў да місіс Шэбарт глядзець далей...

Квенцін. Сто баксаў за рускія камедыі. Звар'яець можна! Што ж будзе, калі яны адкрыюць для сябе камедыйны баявік «Чапаеў». Можна, яны лопнуць ад смеху, а мне будзе завешчана ўся іх нерухомасць?

Джэсіка. І ты хочаш з'ехаць? Табе, чортаву вырадку, за звычайную кансультацыю выкладваюць жывыя грошы, а ты хочаш з'ехаць? Цераз пару гадоў ты будзеш увесць у шакаладзе. І ты збіраешся ў Галівуд, у якім ты нікога не ведаеш? Да таго ж нічога не ўмееш.

Кавальскі (уваходзіць). Квенцін, ты геній. У іх усё атрымалася, я назіраў за імі вунь з тых кустоў. За паслугі, Квенцін, трымай. Там такое выраблялася. У самы адказны момант у спальню місіс Шэбарт уварвалася Рэкс, ускочыла на містэра Слоўлі і пачала брахаць. На маёй галаве валасы заварушыліся. Такі кайф. Калі наклонецца яшчэ якая-небудзь парачка, толькі свісні. Калі хочаш, то пойдзем разам. (Дае Квенціну сто долараў і тут жа выбягае.)

Квенцін. О, чорт. Сто баксаў ад скажэнца. Гэта лёс, Джэсіка, я паеду.

Джэсіка. І табе не сорамна?..

Квенцін. Мне сорамна? Чаму гэта, Джэсіка, мне павінна быць сорамна? Ты хочаш сказаць, што я раблю нешта не так?! Разбіваю чыё-небудзь сэрца? Можна, маёй матулі, якая толькі і чакае, каб я хутчэй пайшоў на работу, каб можна было прыняць у нашым доме чарговага містэра Джонса? Ці, можа, ты хочаш сказаць, што я цябе кіну? Што я, можа, зусім не звяртаю на цябе ўвагі? Або не кахаю цябе? Так, ты мне... не цікавая. Дзевяноста працэнтаў хлопцаў не глядзяць на сваіх дзяўчат, а заглядваюцца на суседскіх. Яны прывыклі хлусіць, Джэсіка. А я хочу сказаць праўду.

Джэсіка. Ты мяне не кахаеш?

Квенцін. Я цябе не кахаю... Ды і ўвогуле, што такое каханне, Джэсіка?.. Па-мойму кахаць — гэта марнаваць час і сілы на памылкі, а потым кусаць локці. Чым мацней людзі кахаюць, тым мацней потым ненавідзяць. Мой другі бацька кінуў маці, калі мне было восем гадоў. А мой першы бацька, якога я зусім не ведаў! Ён быў мастаком, ён хацеў свабоды... А маці была дурніца, бо заляцела, калі ёй было шаснаццаць.

Джасцін. Калі б яна не была дурніца і не заляцела, не з'явіўся б на свет ты — вялікі рэжысёр Квенцін.

Квенцін. Згодзен. Ёсць і шчаслівыя памылкі. Але ёсць лёс... І некага ён вядзе, а некага цягне.

Джэсіка. Часамі цягне ў бездань, Квенцін.

К в е н ц і н. Хопіць, дарагая Джэсіка. Я — геніяльны рэжысёр. Скажы, з гэтым ты згодна, Джэсіка?

Д ж э с і к а. Не ведаю, я ніколі не думала пра гэта.

К в е н ц і н. Эй, дзетка, перастань... Ну, хай сабе... я гатовы вылецець са сваёй чортавай работы, але ўсё ж такі дагаварыць з табою. Што ты маеш на ўвазе, калі гаворыш: «Я думала?» А ці вядома табе, што жанчына ўвогуле не можа думаць. Ты аб гэтым думала? Што такое думаць? Думаць — не ёсць «жадаць нечага». А жанчына якраз жадае. Яна хоча. Ты разумееш? Яна — хоча. Пастаянна чаго-небудзь хоча, таму ёй здаецца, што яна думае. Мая праўда, Джэсіка. І не трэба рабіць такія вочы. Ты вечна хочаш клянцовага сіропу, выперці пальцы, а табе здаецца, што ты пастаянна думаеш пра мяне... кахаеш мяне. Але ж гэта хлусня, Джэсіка. Ты ўсяго толькі хочаш. А таму і зразумей мяне. Я хачу ў Галівуд. Я хачу там памерці ў промнях славы. Хачу, каб мяне на руках насілі. Спявалі мне гімны... пакланяліся. Я гатовы здохнуць пад гэтым. Вось гэта — хацець і думаць. А ты хочаш клянцовага сіропу...

Д ж э с і к а. Няўжо нельга быць проста шчаслівым? Няўжо абавязкова злавацца на некага і пастаянна даказваць нешта?..

К в е н ц і н. Ты прапануеш мне шчасце ў арэхавай шкарлупіне? Не, не. Ніколі. Так, так... менавіта так. Ніколі. І не раві, тоўстая дурніца.

Д ж э с і к а. Я не тоўстая.

К в е н ц і н. Калі-небудзь будзеш. Усе таўсцеюць калі-небудзь...

Д ж э с і к а. Тоўстая — значыць, добрая... Квенцін, за што ты мяне так крыўдзіш?... Я так хацела, каб у нас былі дзеткі. Такія маленькія Таранціны. Бегалі б па кватэры... крычалі б «тата». Мы б збіраліся ўсе на кушню. Ты іх на работу браў бы.

Д ж а с ц і н. Паказвай бы лысыя шыны. І гаварыў, як гэта прыемна пагладжваць рукамі гуму.

К в е н ц і н. Зыдзі... чорт! Ну добра... добра... перастань ныць, Джэсіка... Ну вось скажы... ты мяне кахаеш, сказала... ведаеш мяне ад самага дзяцінства. Ну вось скажы, на мне ёсць ружовыя рэчы? Скажы, трасцу табе ў бок, ёсць на мне ружовыя рэчы ці іх няма?

Д ж э с і к а. Я не ведаю.

К в е н ц і н. А я табе адкажу, Джэсіка. На табе чорныя стрынгі, а на мне ружовыя шкарпэткі. Ты ж нічога не бачыш, бо цябе больш хвалюе пытанне, чаму на цябе не вытаращваецца вунь той вырадак. Гэта ж праўда. Ты ж не можаш дараваць яму таго, што, калі мы зайшлі ў гэтае чортава кафэ, ён не падняў тваю сумку, калі ты ўпусціла яе якраз каля яго ног. А ён — блакітон! Ты разумееш? Ён скажэнец і... яго цікавіць зусім іншае. Ты яму — не патрэбная. І я не думаю, што ты калі-небудзь зразумееш, што гэта такое. Бо ты ж так і не разумееш, чаму я ад'язджаю.

Д ж а с ц і н. Стоп, Квенцін! Гэта ўжо занадта... Пры чым тут той хлопец? Ты трохі перагнуў. Гэта Хоргеншлак. Ён хавае вочы. Ты ж яго так размаляваў. Ён начапіў чорныя акулёры і робіць выгляд, што нас не бачыць. Ён зусім не скажэнец. І, калі ласка, перастань паводзіць сябе як свіння.

К в е н ц і н. Я паеду, Джэсіка. Бывай. Скажы містэру О'Нілу, што я яму за ўсё вельмі ўдзячны... і яшчэ скажы яму, што гэта я ў аўторак выліў фарбу на касеты з фільмамі Такешы Кітана. Думаю, што ён даруе мне... Вялікі яму дзякуй. Шэсць гадоў ён, па сутнасці, карміў мяне і паіў. Дзесятку, якую ён праіграў за рускія фільмы, хай сабе пакіне... ці не — хай табе аддасць... Схадзі, паеш блінцоў з кляновым сіропам. А дадому я не вярнуся. Не хачу, каб мама ўчыняла свае тэатральныя істэрыкі і прымушала мяне застацца. Урэшце, мне хутка трыццатнік. Чаго добрага — набліжаюся да ўзросту Бога. Не хачу ў гэты дзень проста напіцца. Хачу сабе падараваць што-небудзь вартаснае... Славу, напрыклад. Ну, бывай, Джэсіка. (Выходзіць.)

Джэсіка застаецца сядзець адна. Яна плача.
Да яе падыходзіць хлопец у цёмных акулёрах.

Х о р г е н ш л а к. Прабачце, я даўно за вамі назіраю. Я хачу сказаць вам, што той хлопец вам не пара. Ён — вар'ят. Звар'яцелама нельга быць шчаслівым. Шчасце — гэта мір і спакой. Цябе як завуч?

Д ж э с і к а. Джэсіка.

Х о р г е н ш л а к. А мяне Хоргеншлак.

Д ж э с і к а. Хоргеншлак... як прыгожа.

Хоргеншлак. Мама назвала мяне так у гонар аднаго літаратурнага героя.
Квенцін. Так, быў такі... Кніга пра заафілаў. Вось бачыш, родная, твая рана ўжо засыхае. Бывайце.

АКТ ДРУГІ

Джасцін. Квенцін, ты разумееш, што ты нарабіў? Ты кінуў маму, любімую работу, містэра О'Ніла. Джэсіку кінуў з дзіцяткам... з двума дзіцяткамі...

Квенцін. З якім яшчэ дзіцяткам? З якімі двума дзецьмі...

Джасцін. Самымі звычайнымі. Хлопчык і дзяўчынка...

Квенцін. Але... але... але... Ад таго, чым я з Джэсікай займаўся, дзяцей не бывае.

Джасцін. Добра-добра, не бывае, дык не бывае. Будзем лічыць, што пераканаў... Але з кім, урэшце, ты будзеш жыць... займацца сексам?

Квенцін. А ні з кім... Сексам я буду займацца сам з сабою... ці з табою... трасцу табе ў бок...

Джасцін. Ха-ха-ха... А цябе гэта задаволіць? Ты ж ведаеш, я ў гэтых справах недасведчаны... А вось Джэсіка і блінцы з кляновым сіропам?!

Квенцін. Джасцін, заткніся. Зрабі мне падарунак — зыдзі, калі ласка. Калі табе няма чым заняцца, наведай Валодзю Машкова. Яго ў «Роніне» зусім зацерлі. На самым пачатку фільма валяць як хлапчука. Ён як шчанюк гіне. Рускія Галівуду гэтага не даруюць. Машкоў жа — гэта рускі Бандэрас. Так і чакай — пачнецца... халодная вайна... Не дагледзеў, Джасцін... Амерыка... Галівуд... Краіна маёй мары. Сіняя птушка... Цябе хочуць тры чвэрці людзей у свеце. Альфа і Амега ўсіх пачаткаў і канцоў... Я да цябе працягваю рукі і прашу быць і мамай і татам. Прымі мяне і дай вечную свабоду і шчасце майму духу.

Скот. Амінь... Эй, дружа, згубіў што-небудзь?

Квенцін. Хто тут?

Скот. Нікога... толькі я. Мяне завуць Скот. Я жыву тут непадалёку. Сяджу ў бары... А ты, бачу, новенькі. Толькі што прыехаў? Ты адкуль прыехаў?

Квенцін. Гэта не мае ніякага значэння. Для мяне няма ніякай розніцы,

каму набіць морду. Хлопцу з Дэтройта ці з Філадэльфіі. Калі нам наканавана пабіцца, мы гэта зробім. Не сумнявайся.

Скот. Згода і мір, хлопча... Я не збіраюся з табою біцца.

Квенцін. Якога чорта ты тады прывязаўся? Калі ў цябе ёсць дзелавыя прапановы — выкладвай, калі не — кульгай адсюль і не перашкаджай мне гаварыць з Богам.

Скот. Ты сапраўды круты. Што ў цябе за трава, калі ты размаўляў з Богам?

Квенцін. Трава ні пры чым. Калі чалавек стаіць на каленях і гаворыць з небам — вялікі грэх перашкаджаць яму... Я, трасцу табе ў бок, ужо хачу набіць табе морду. І ўсё з-за таго, што ўсё тое, што я хацеў сказаць Богу, мне даводзіцца гаварыць табе, паршывы Скот.

Скот. Скот Эйвары, дружа. А ты не хочаш падумаць аб тым, што Бог, да якога ты толькі што звяртаўся, стоячы вось тут на каленях у пыле, цябе ўжо пачуў. Я, можа, і ёсць пасланнік Бога. Я, можа, і заўважыў цябе тут толькі таму, што гэта прамысел боскі. Ты аб гэтым не думаў?

Квенцін. Гэта занадта складана для мяне... Ведаеш, я аб гэтым не думаў.

Скот. А ці вядома табе ўвогуле, што такое думаць?

Квенцін. О фак... Пачакай-пачакай... не пачынай. Думаць не думаць... Хацець не хацець... Я ўжо аднойчы разважаў на гэтую тэму. Ведаеш, твая праўда... Мяне завуць Квенцін. Маці называе К'ю. Калі ты назавеш мяне Квінт, я не пакрыўджуся, але пры зручным выпадку добра змажу табе па мордзе.

Скот. Што за дзіўнае імя?

Квенцін. Калі маці мяне насіла, яна чытала кніжку пад назвай «Шум і шаленства». Дык вось там быў персанаж з імем Квенцін.

Скот. Я чытаў гэтую кнігу. Але паслухай... Квенцін — жаночае імя. Так звалі там гераіню.

Квенцін. Во-во! Таму давай закончым аб гэтым... Заві мяне Таранціна. Гэта прозвішча майго біялагічнага бацькі. Кажуць, ён быў індзеец чэрокі. Я яго ніколі не бачыў. Другі мой бацька збег з адной распутніцай, калі мне было восем гадоў.

С к о т. Я цябе разумею. Сам бацьку ніколі не бачыў. Магчыма, ён быў страшэнны вырадак... Збег у Галівуд тысячу гадоў назад. А нас з маці і сястрой кінуў... Добра, Квінт, ці то К'ю, ці то Квенцін. Таранціна, адным словам. Якога чорта пра сумнае? Мы — тыповыя дзеці Амерыкі... Я спыніўся ў атэлі «Пінк Мэрылін». Там нармалёва. Утульна і ціха. Калі не знойдзеш прытулак, заходзь... Спытаешся Скота...

К в е н ц і н. Эй, пачакай, Скот. За якім чортам я яшчэ куды-небудзь пацягнуся? Я тут нікога не ведаю... Я з табой...

С к о т. А... ды ты ж тут упершыню? Тады табе давядзецца пасядзець ад заходу да усходу ў адным файным месцы. Тут побач ёсць адна канюшня, дзе здарава ўпраўляюць мазгі навічкам і прыезджым... Прапусцім па шкляначцы — і спаць.

Дзікі дэнс і скокі са стрыптызам. Квенцін і Эйвары сядзяць зусім п'яныя.

К в е н ц і н. Тут шыкоўныя цёлкі.

С к о т. Во-во! Але не будзь лапухом, кожная з іх узнагародзіць цябе такім букетам, што потым не адчысціш наждаком.

К в е н ц і н. Я цябе зразумеў... Ха-ха-ха. Мне падабаецца тут.

С к о т. Гэта да тае пары, пакуль не прабіла паўночы і табе не прынеслі віскі ці то асліную мачу. Прыгажосць тут падманліва. У гэтым горадзе заўсёды побач смерць. Напэўна таму тут кожны дзень жывуць як апошні. Ведаеш, якія прафесіі тут самыя папулярныя?

К в е н ц і н. Рэжысёр і прадзюсер.

С к о т. Не. Псіхааналітык і святар. Першы грахі загладжвае, другі замольвае. Ёсць яшчэ варыянт — кока і герайн... Але гэта для экстрэмалаў.

К в е н ц і н. Так... у кожнага балота свае правілы.

С к о т. Калі хочаш ведаць... Галоўнае правіла Галівуда — не вер, не бойся, не прасі. Тут як у турме... І яшчэ адно — каб стаць кім-небудзь, тут трэба забыцца на сваё мінулае. Ты кім быў у мінулым?

К в е н ц і н. Вучыўся ў школе. Потым быў білечёрам у адным танненкім порнакінатэатры. А потым шэсць гадоў працаваў у відэапракаце.

С к о т. Зразумела... Паверыў у Амерыканскую казку... у мару... Яшчэ адзін, які зваліўся ўніз.

К в е н ц і н. Куды гэта ўніз?

С к о т. У жорны Галівуда, трасцу табе ў бок. Гэты храм стаіць на крыві. І яму патрэбны людзі. Да таго ж таленавітыя. Іншых Галівуд не прымае. Ад іншых у старых лядашчых вантробаў Галівуда пячайка. Ты таленавіты, Квенцін?

К в е н ц і н. Вядома, трасцу табе ў бок. Я рэжысёр. Я ведаю, як рабіць кіно. У мяне ёсць свае планы... і я дакладна ведаю, якая павінна быць мая кар'ера.

С к о т. Значыць, пойдзеш на закусь.

К в е н ц і н. Хопіць, дружа. Я веру ў сваю зорку і ўдачу.

С к о т. Усе зоркі — гэта чыесці пляўкі на неба. У Галівудзе плюе прадзюсер. Ён цябе падыме, ён цябе і апусціць. Хаця спачатку ўсё ж такі апусціць.

К в е н ц і н. Я прыехаў не для таго, каб слухаць тваю бязглуздыцу. Я прыехаў, каб стаць рэжысёрам.

С к о т. Месяц назад я прыехаў у гэты горад і вырашыў заваяваць яго па-іншаму. Мая сястра напісала сцэнарый. Называецца «Шалёныя сабакі». Мне здаецца, што так. Нічога асаблівага. Гэта гісторыя пра неданоскаў, якія абрабавалі банк, а потым перагрызліся. І ўсё таму, што сярод іх аказаўся пацук. Коп, паліцэйскі, ну ты мяне разумееш. Я ўзяў гэты сцэнарый і прыехаў сюды. У Галівуд. Пашукаць шчасця. Мая маці памірае ад нейкай хваробы. Ёй патрэбна аперацыя... Калі гэты сцэнарый не купяць — яна памрэ. Гэта дакладна. Але мяне адсюль... паслалі. Я няўдачнік. У гэты чортаў Садом павінна была ехаць мая сястра, каб прабіцца. Але яна... яна не захацела пакідаць маці адну. Уяўляеш?! Яна мне не давярае. Я веру ў яе, а гэтая малалетняя дурніца не верыць у тое, што я дагледжу нашу маці. Увогуле дык мне напляваць, Квенцін. Мяне выгналі з чатырох студый. У дваццаці чатырох месцах мяне проста паслалі. Сказалі: сцэнарый напісаны не па правілах. А адна цётка ўсё ж такі прачытала... першыя дзесяць старонак. Яна сказала, што большай чарнухі ніколі не бачыла. Уяўляеш... Я чакаю адказ яшчэ з аднаго месца і зматваюся.. Ты разумееш, Квенцін, я прыеду дадому і пахаваю сваю мару аб нейкім там шчасці разам

са сцэнарыем і сваёй мамай. Квенцін... І ўсе яны — гэтыя распусніцы і наркаманы — таксама ўсё пахавалі... Квенцін, Квенцін, дружа... Ты будзеш здымаць добрыя фільмы, праўда ж?

К в е н ц і н. Скот, трасцу табе ў бок. Ды ты не ўяўляеш, які я клёвы рэжысёр. Ды з мяне так і прущь усякія ідэі. Вось што б ты сказаў, глядзячы на гэтых неданоскаў, якія сядзяць побач з намі. Метадычна набіраюцца? Як думаеш, якую гісторыю можна было б замуціць тут, вось зараз жа?

С к о т. Ну... я не ведаю... бойку якую-небудзь.

К в е н ц і н. Правільна, дружа, бойку. Але менавіта так падумалі б дзевяноста дзевяць чалавек з сотні. А ты ўяўляеш, што было б... калі б гэта была бойка двух класных хлопцаў супраць... сотні вампіраў. І называлася ўся гэтая заварушка «Ад заходу да ўсходу», напрыклад. Ты ўяўляеш? Збіраюцца два хлопцы, пасля працоўнага дня, прапусціць па шкляначцы, а тут з усіх шчылін пачынаюць валіць усялякія мязотныя стварэнні, як у «Чужых».

С к о т. Не, Квенцін... Тады ўжо лепей хай гэта будуць два чортавыя браты, якія толькі што выйшлі з турмы, грабанулі банк, забілі тузін неданоскаў і ўзялі ў заложнікі святара.

К в е н ц і н. Выдатна, Скот.

С к о т. Не... святара і яго прыгажуню дачку.

К в е н ц і н. Во-во!.. і засадзіць ёй... А ў нейкі момант адзін з братоў, які ўжо даўно з глуду з'ехаў, у яе так і пытаецца: «А ці не хочацца табе, дзетка, яшчэ і...»

С к о т. Не, Квенцін, хай гэтаму хлопцу заўсёды толькі здаецца, што гэтая цёлка гаворыць усё гэта менавіта яму...

К в е н ц і н. Выдатна, Скот. Нам абавязкова трэба зняць гэтую гісторыю.

С к о т. Ды гэта не гісторыя, Квенцін. Гэта дзярмо. У гэтым задзяўбаным Галівудзе ні адзін прадзюсер не пойдзе на гэта. Ён не стане рызыкаваць сваімі бабкамі, таму што такое кіно нязвыклае нашаму глядачу. Тупыя амерыкосы не пойдучь у кіно на куцыю з усёй сваёй чортавай сямейкай.

К в е н ц і н. Ты што маеш супраць амерыканскіх сямеек, хлопча? Мне здаецца, ты памыляешся. Я гатовы суткамі рабіць кіно для маленькіх неданоскаў...

і іх бацькоў. Гатовы, праўда... прыпомніш мае словы. Я гатовы пайсці ў заклад на свой мезенец... даю яго на адсячэнне: народ за вушы не адцягнеш ад таго кіно. Яму не патрэбна больш тухляціна... нахштальт серыяла «Якія не спяць у Сіэтле»...

С к о т. Та-ак... «У Сіэтле» — рэдкае дзярмо.

К в е н ц і н. Дай мне пачытаць твой сцэнарыі. Дай.. і я, чорт, парву ўсіх, калі мне трэба будзе. Мы зробім з яго выдатны фільм.

С к о т. Перастань, Квенцін. Ты ж зусім хлопчук. Верыш у цуды. Цудаў не бывае. Не сёння-заўтра рассыльны прынясе паперку, на якой чорным па белым будзе напісана: «Ідзі на фіг, Скот Эйвары. Твая зляпаная гісторыя нічога не вартая». Едзь дадому гандляваць старымі шынамі ў магазінчыку старога Сміта. Табе не пашанцавала. Ты не той хлопец, які аднойчы раніцай прачнецца раптам знакамітым. Едзь дадому і вер у цуды рэінкарнацыі. Магчыма, у наступным жыцці ты станеш Будам, ці ўжо калі табе страшэнна пашанцуе, ты станеш Сцівенам Спілбергам.

З'яўляецца Джасцін.

Д ж а с ц і н. Эй, Квенцін, апамятайся. Гэта ж тыповы галівудскі лузер. Ён няўдачнік. Такія людзі гадамі ашываюцца ў барах, фантазіруюць, расказваюць, якія прадзюсеры вырадкі і свалата, співаюцца і здыхаюць ад наркаты. Квенцін, пашлі ты гэтага хлопца.. Ён напоіць цябе пракіслым мексіканскім бырлом і сцягне ў цябе бабкі.

К в е н ц і н (б'е Джасціна па твары). Скот, дзе твой сцэнарыі?

С к о т. Я не веру ў цуды, Квенцін.

К в е н ц і н. Дзе твой сцэнарыі, Скот?

С к о т. Ты не Сцівен Спілберг...

К в е н ц і н. Ды каціся ты са сваім Спілбергам... Скот Эйвары, Спілберг — дзярмо. Яго «Сквіцы» — дзярмо. Усё гэта дзярмо і гума. Я сам сабе Сцівен Спілберг. Назаві, назаві мне любы фільм... і я табе адкажу на любое пытанне. Хто, калі, колькі ў яго ўклаў, які прыбытак, хто на якіх здымках разбіўся... Не... ну давай... ну што ты?.. Правярай маю прафесійную прыдатнасць. Я хачу, каб ты быў першы, хто

даведаецца, што такое Квенцін Таранціна.

С к о т. Ну... добра. У якім годзе быў зняты «Ілжывы цярноўнік»?

К в е н ц і н. У 1960. У галоўнай ролі Харві Кейтэль. Акцёр з дзікага захаду. У 1980 «Оскара» за выкананне ролі другога плана ў фільме «На грабяні хвалі». Праз два гады арыштаваны па падазрэнні ў забойстве прадзюсера кампаніі «Мірамакс». Вызвалены з-за адсутнасці доказаў. У 1990 годзе арыштаваны за хуліганства і асуджаны на чатыры гады папраўчых работ у штаце Кентукі.

С к о т. Ну ты, брат, геній. Толькі пры чым тут рэжысура? Ты проста хадзячы даведнік. Ты акуляры не носіш? Давай з табою вып'ем.

К в е н ц і н. Канчай жлукціць, Скот. Пайшлі дадому. Апошні раз я спаў на тым жа ложку, на якім нарадзіўся. Дзе твой сцэнарый? Заўтра ж здымаем кіно.

С к о т. Вазьмі ключ ад нумара і валі... Я сёння хачу напіцца.

К в е н ц і н. Ключ я вазьму, але без цябе не пайду.

С к о т. Квенцін, у мяне пад ложкам, у нумары, ляжыць геніяльны сцэнарый, а ў гэтым задзяўбаным Галівудзе да яго нікому няма ніякай справы.

К в е н ц і н. Перастань, Скот.

Убягаюць двое рабаўнікоў — Ханні і Банні.

Б а н н і. Усім сядзецц! Рукі на сталы! Дасталі кашалькі і кінулі сюды ў мех. Гэта аграбленне! Усім стаяць!

Х а н н і. Дарагі, ты прасіў усіх сядзецц, потым ты сказаў: «Усім стаяць». Так забытацца можна. Аддавайце вашыя кашалькі і хутчэй. Ці вы хочаце, каб я прадзіравіла вам вашыя чортавыя мазгі?

Б а н н і. Але, дарагая Ханні, гэты чортаў пісталет у мяне, і ты не можаш сама дзіравіць мазгі каму захочацца. Мне здаецца, больш правільна было б сказаць, што, калі гэтыя неданоскі не аддадуць табе кашалькі, то я, разумееш, я, а не хто-небудзь іншы, прадзіравіць ім мазгі.

Х а н н і. Твая праўда, дарагі. Паспайся ж, трасцу табе ў бок.

Адзін з наведвальнікаў вымае пісталет.

Гэта Харві.

Х а р в і. І сказаў Іезекіль. Я есмь закон. Я буду вяршыць правасуддзе, і вы прызнаеце мяне сваім панам, бо сіла боская ў руках маёй (настаўляе пісталет на Банні).

Х а н н і. Дарагі, хто гэта? Што зараз будзе? Я хачу пі-пі...

Х а р в і. Не прымушайце мяне рабіць тое, аб чым потым будзем вельмі шкадаваць.

К в е н ц і н. Ды гэта ж... трасцу табе ў бок... Гэта сам Харві Кейтэль.

Х а р в і. Раю вам, маладыя людзі, пакінуць у спакоі шануюную публіку і знікнуць, пакуль жывыя... Мех з кашалькамі варта пакінуць.

Б а н н і. Рабі, што ён сказаў, трасцу табе ў бок... Не магу ж я палову жыцця стаяць з пісталетам каля скроні.

Х а н н і. Страляй, страляй. Забі яго. Я буду вечна цябе помніць. Я буду помсціць за цябе. Застрэль яго.

Х а р в і. Я лічу да трох. Два...

К в е н ц і н. Гэта ж тэкст з «Брудных вуліц. Частка другая». Зараз ён скажа: «Тры, два з паловай я сёння прапускаю».

С к о т. Ды заткніся ты.

Х а р в і. Тры... Два з паловай я сёння прапускаю.

Б а н н і. Кідай мех, дурніца. Ці ты хочаш, каб мне адстрэлілі галавешку?

Х а н н і. А чым жа ты будзеш есці, дарагі?

Б а н н і. Кідай мех, ідыётка! (Настаўляе на яе пісталет.)

Х а н н і. Я хачу пі-пі... (Кідае мех і выбягае.)

Х а р в і. На, вазьмі ёй што-небудзь выпіць. І валі адсюль, пакуль я не адстрэліў табе задніцу. (Банні выбягае. Харві зноў садзіцца за столік.) Дайце мне двайны «Марціньерас».

К в е н ц і н. Гэта ён. Так і ёсць. Ён амаль што не змяніўся. Такі ж, як у апошняй частцы «Разразаючы прастору». Магу ісці ў заклад на свой мезенец. Гэта Харві Кейтэль. Да яго трэба падсесці, пачаставаць.

С к о т. Ты паглядзі на яго. Ён жа — поўная развалюха... Толькі што выйшаў. Ён прыйшоў у гэты кабак дажываць свой ужо нядоўгі век. Ён няўдачнік. Галоўнае правіла Галівуда — з няўдачнікамі не вадзіцца. Запомні гэта, Квенцін.

К в е н ц і н. Падымай свой зад, ідыёт... інакш я наб'ю табе морду. Гэта рэальны шанец зачапіцца. Яго нельга ўпусціць... Прывітанне, Харві... Мяне

завуць Квенцін Таранціна. Ты не бачыў мае кіно «Дзень народзінаў лепшага сябра». Шкада. Як-небудзь паглядзі... Я рэжысёр. А гэта — Скот. Скот Эйвары. Мой прыяцель. Як справы? Бачу — ты не ў настроі. Лоўка ты разagnaў гэтых прыдуркаў. А я ведаю, хто ты. Харві Кейтэль. «Оскар» за лепшую ролю другога плана, фільм «Перасякаючы прастору».

Харві. Я атрымаў «Оскара» за ролю ў фільме «На грабяні хвалі».

Квенцін. Так-так... Я памыліўся. Мяне завуць Квенцін, а гэта мой прыяцель Скот.

Харві. Чаго ты хочаш? Калі ў цябе ёсць грошы на выпіўку, сядай. Калі не — ідзі прэч.

Квенцін. А... ну так... Мы сядзелі тут і абмяркоўвалі. У нас была са Скотам дзелавае размова. Я казаў свайму дружкаву Скоту, што сёння няма такіх зорак, як раней.

Скот. Перастань, Квенцін, я такога, я такога не гаварыў.

Квенцін. Значыць, думаў. А я яму сказаў, што калі б у мяне ў кіно была б хоць адна зорка. Я зрабіў бы суперхіт... на зайздрасць усім. А Скот гаворыць: ды перастань, Квенцін. Не засталася ўжо сапраўдных герояў.

Скот. Ды перастань, Квенцін, хлусіць.

Квенцін. І толькі я сабраўся набіць свайму прыяцелю морду за тое, што ён не верыць у герояў, як раптам — бабах... Падымаецца сам Харві Кейтэль і разганяе гэтых малойчыкаў па кутках, нібыта тараканаў...

Харві. Зоркі ёсць заўсёды...

Квенцін. Ну, што я табе казаў. Зорка, калі яна сапраўдная зорка, нікуды не знікае. Што б з ёю ні адбывалася. Куды б ні закідваў яе лёс.

Харві. Лёс — гэта тое, што не павінна было б адбыцца. Вы не павінны былі б мяне сустрэць, а я не павінен быў бы зараз сядзець побач з вамі і піць гэты агідны «Марціньерас».

Скот. Згодзен. Лёс — гэта збег абставін і больш нічога. Хаця чалавек лёс і не выбірае...

Убягаюць Ханні і Банні.

Ханні. Я табе гэтага ніколі не дарую. Здохні, чортаў неданосак. (Страляе ў бок Харві, але пацэліў у Скота.)

Банні. Куды ты паліш, дурніца?... сляпая! Уцякай... аддай пісталет.

Ханні. Заткніся, Банні, я ніколі не дарую крыўду.

Квенцін. Яна забіла яго... Гэтая сучка прадзіравіла яго. Яна забіла яго.

Джасцін. Ха, Квенцін. Вось, калі ласка, пачатак тваіх доўгіх прыгодаў. Я віншую. А цяпер адгадай за сто зарплат... памрэ ён ці не?

Квенцін. Адкуль я ведаю...

Джасцін. Правільна, Квенцін... Гэта пакуль вядома толькі мне.

Квенцін. Зыдзі, вырадак. Ён памірае.

Джасцін. Ха-ха. Хай будзе патвойму. Я цябе за язык не цягнуў...

Скот. Во чорт. Гэтая дрэнная прыстрэліла мяне... чорт... я паміраю.

Харві. Пайшлі, толькі гэтага не хапала.

Квенцін. Скот больш не дышае.

Харві. У мяне няма жадання выступаць па гэтай справе нават у якасці сведкі. Ногі ў рукі, хлопча. Гэтаму мы больш нічым не дапаможам. (Выбягаюць.)

Джасцін. Ха-ха... ты ўліп, Квенцін. Гэта другі няўдачнік за дзень. Добры знак, Квенцін.

Квенцін. Ён казаў, што ў яго засталася сястра і маці ў Кліўлендзе.

Харві. Кліўленд. Белья дамы і шыкоўная зеляніна. Страшэнная глуш. Знікаем, малы... Я чую сірэны.

Квенцін. Пачакай, Харві, мы так проста з табой не разбяжымся. Я спыніўся ў матэлі «Пінк Мэрылін». Мне трэба заскочыць туды на хвілінку.

Харві. «Пінк Мэрылін» — выдатна. У гэтым чортавым горадзе, калі шчыра, у мяне няма нават... уласнага жытла.

Квенцін. Разумею... Мы заглянем туды. Мне трэба забраць сякія-такія рэчы.

Харві. Нумар дваццаць восем? Ха-ха... смешны жарт. Я не быў тут гадоў дваццаць пяць, а можа, трыццаць. Ты глянь... той жа дыванок, тыя ж шпалеры... Вось неданоскі, так нічога і не памыялі.

Квенцін. Так... гэта тут. Дзе ж?... Дзе ж?..

Харві. Ты чаго так мітусішся, Квенцін? Як у сваёй хаце? Згубіў што-небудзь? Ці за нумар не заплаціў? Не

хвалюйся. Старэча Кейтэль знойдзе якую-небудзь сотку і ўсё ўладзіць.

К в е н ц і н. Ды Скот закінуў у нумар сцэнарыі. Я быў на важнай сустрэчы і... не ведаю, куды ж ён яго паклаў?.. Так... вось яно. Вось... не, не тое...

Х а р в і. Што ты, трасцу табе ў бок, шукаеш? У гэтай хатцы выпіўка стаіць на самым відным месцы. Ці ты касяк куды-небудзь схаваш. На — пі. Пасля перажытага стрэсу, самае лепшае — закінуць лыч... Я прабыў за кратамі больш, чым ты пражыў на гэтай зямлі, і ведаю, што пры жаданні копы могуць засадзіць нават невінаватага.

К в е н ц і н. А гэта ўжо хлусня. Вам далі чатыры гады за тое, што вы пабілі менеджэра кампаніі «Метро Голдвін Маер».

Х а р в і. А ты малайчынка, Квенцін. Палец у рот не кладзі. Так, сапраўды чатыры. Выключны быў неданосак. Я зусім не шкадую, што раскроіў яму чарапок тады ў Грынвіч Вільдэж.

К в е н ц і н. Во... знайшоў... не тое... чорт...

Х а р в і. Ды што ты там ўсё вышукваеш?

К в е н ц і н. Сцэнарыі. У Скота ў сумцы застаўся апошні экзэмпляр майго сцэнарыя. Яго нідзе не бралі. Скот абяцаў дапамагчы.

Х а р в і. А-а... старая песня... Я табе дапамагу стаць зоркай, але для пачатку закажы мне шкляначку і пераспі са мной.

К в е н ц і н. Мы з ім не спалі.

Х а р в і. Я спадзяюся... І што за дзярмо ты там пішаш?

К в е н ц і н. Гэта гісторыя пра хлопцаў, якія грабанулі банк, а потым перагрызліся з-за таго, што сярод іх аказаўся пацук. Коп значыць.

Х а р в і. Так... помню, помню... У шэсцьдзесят дзесятым, у Дэтройце, нейкі хлопец спрабаваў праціснуць падобную гісторыю. Скажу па шчырасці, яна была поўнае дзярмо. Там не было характараў... не было каго іграць. Суцэльная балбатня, я табе кажу. Дай глянуць... «Шалёныя сабакі»... Скот Эйвары.

К в е н ц і н. Так... Скот прымусіў мяне перарабіць тытул, сказаў, што з яго прозвішчам гісторыя пойдзе лягчэй.

Х а р в і. Ха-ха-ха... (Чытае сцэнарыі.) Я не даю чайных, таму што я лічу,

што я не павінен рабіць гэта. Што за чорт, ды гэта быццам бы пра мяне... Ну-ну, што там далей. Ну, я хачу сказаць, што дам на чай, калі гэта трэба будзе той, хто заслужоўвае, хто сапраўды прыкладае намаганні, тады я дам і што-небудзь зверху. А даваць чайныя аўтаматычна тое самае, што карміць птушак... Выдатны тэкст, Квенцін... Тое самае, што карміць птушак. Ну вядома ж... Чым больш гэтую свалату корміш, тым больш яны на галаву гадзяць...

К в е н ц і н. Так... сапраўды... ну... дык, можа, рушымся адсюль?

Х а р в і. Не-е, Квенцін. Куды спяшацца? Я чатыры гады не чытаў нічога падобнага. Такая чарнуха... Хачу дачытаць, даведацца, чым справа закончыцца... Да таго ж куды спяшацца? На сёння хопіць ужо прыгод. Ці не так... Містэр Блонд, містэр Браўн? Выдатны сцэнарыі...

К в е н ц і н. Харві, бяром ногі ў рукі і...

Х а р в і. Адчапіся. Я хачу чытаць. Магу я зрабіць сабе такое задавальненне?

З'яўляецца Джасцін.

Д ж а с ц і н. Гэты чорт тармазнуў моцна... Насядай на яго зараз жа. Рызыкуй. А не дык будзе позна.

К в е н ц і н. Харві, давай прапяхнём гэты сцэнарыі, я табе абяцаю гарантываны поспех.

Х а р в і. Ты што?! На гэта лясне палова жыцця. Ты — вар'ят. Ха-ха-ха... І выстраліў яму ў пуза. Якая чарнуха... Ні адна прыстойная кампанія не будзе здымаць кіно пра неданоска, які адразае вуха паліцэйскаму.

К в е н ц і н. Які жах... Ды ніхто і не збіраецца здымаць кіно пра неданоска, які адразае вуха паліцэйскаму. Чаму менавіта пра гэта?

Х а р в і. Ты што, не чытаў свой уласны сцэнарыі?..

К в е н ц і н. Ах, вуха... я і забыўся... Так-так!.. Дзеўбаны неданосак танцуе пад песні Бадзі Холлі і адразае копу вуха, а той вісіць на вяроўцы ўніз галавою.

Х а р в і. Сядзіць прывязаны да стула, Квенцін...

К в е н ц і н. А-а, ну так... да стула, вядома ж...

Х а р в і. А потым гэты вырадак хапае куфар з золатам, садзіцца ў самалёт і ляціць у Маямі.

К в е н ц і н. Менавіта так. Ён садзіцца ў самалёт, робіць усім ручкай і ляціць...

Х а р в і. Паслухай, хлопча, няма тут ніякага самалёта. У гэтай гісторыі ўсе гінуць. Ці ты скажаш мне, чый гэта сцэнарыі, ці я зараз жа праламлю табе чарапок.

К в е н ц і н. Харві, ды мой гэта сцэнарыі... проста чортаў Скот яго часта папраўляў. У яго пастаянна з'яўляліся ўсякія дурнаватыя ідэі, кшталтам адрэзанага вуха... і да таго падобнае. Ён пакрэмзаў маю гісторыю ўздоўж і ўпоперак. Колькі я біўся з ім, колькі сварыўся. Ён працягваў перапісваць мой сцэнарыі і... пляваў на мяне.

Х а р в і. Ты лічыш, маленькі неадносак, што я павінен табе паверыць? Ты думаеш, што можаш ашукаць старога Харві?

К в е н ц і н. Навошта хлусіць, Харві? Я спрабую пераканаць цябе ў тым, што я харошы... Дакладней, што сцэнарыі... добры. І я не хлушу. І хачу толькі аднаго, каб твая зорка зноў заззяла на кіношным небасхіле. Няўжо ты не можаш паверыць, што прыйшоў час новага кіно, якое я хачу зрабіць.

Х а р в і. Якое новае кіно ты можаш зрабіць, калі ты хлусіш... мне. Чалавек з гнілой душою не можа разам са мною рабіць кіно. Гэта закон. Калі ты, неадносак, нешта ўтойваеш ад мяне, гавары лепей зараз жа, бо праз паўтары хвіліны я сам усё буду ведаць, але тады ўжо... будзе позна.

К в е н ц і н. Харві, ты мой адзіны шанц на выратаванне. Ты мой кумір. Я няшчасны адзінокі чалавек. Мой бацька, Таранціна, кінуў нас з маці, калі я яшчэ не нарадзіўся. Другі бацька, музыкант Марцін Заступіл, таксама знік, калі я яшчэ не нарадзіўся.

Х а р в і. У цябе што — два бацькі?

К в е н ц і н. На самай справе — цэлыя тры. Мая маці бясконца жанілася.

Х а р в і. Выходзіла замуж.

К в е н ц і н. Так... і выходзіла замуж. Мой другі тата ўцёк, калі мне было восем гадоў. Я дрэнна вучыўся ў школе. Я не ўмеў плаваць аж да шостага класа, я не разумеў, што паказваюць механічныя гадзіннікі. Я гаварыў палавінкі і

цэлыя гадзіны... і толькі. Я суткамі сядзеў каля тэлевізара. Мая маці працавала фармацэўтам, а я сядзеў адзін... вечна... каля тэлевізара. Апроч кіно, у маім жыцці больш нічога не існавала. Я глядзеў на экран і бачыў жыццё, якога не меў ніколі. Не мог і марыць аб ім. Глядзеў твае фільмы.

Х а р в і. Ты ніякі акцёр, Квенцін. Не трэба нават і спрабаваць мяне расчуліць, малыш. У цябе нічога не выйдзе.

З'яўляецца Джасцін.

Д ж а с ц і н. Працягвай, Квенцін, працягвай. Ён доўга не вытрымае.

К в е н ц і н. У пятнаццаць гадоў я кінуў школу і пайшоў працаваць у кіна-тэатр. Я прыйшоў да сваёй мамы і кажу ёй: «Мама, я кінуў школу, каб працаваць у кіна-тэатры». Яна гаворыць: «Добра, сыноч». Толькі праз паўгода яна даведалася, што гэта быў порнакіна-тэатр. Я працаваў білецёрам, Харві, разумееш? Мама знайшла ў мяне фірмовыя запалкі з надпісам «Дзікая штучка».

Х а р в і. Ты ўжо тады хлусіў, Квенцін...

К в е н ц і н. Не, Харві... я выдумляў. Потым я працаваў у пракаце відэакасет і пісаў свае сцэнарыі. У мяне была запісная кніжка і дзве лямцавыя ручкі — чырвоная і чорная. Я запісваў свае ідэі. Праз два гады такой работы я напісаў свой першы сцэнарыі. Ён называўся «Сапраўднае каханне». Тады я быў маладым ідыётам і нічога больш талковага не мог прыдумаць. Гэта гісторыя пра хлопца, які працаваў у пункце пракату відэакасет і які любіў баевікі з Гонк-Конга. Фільмы Джона Ву... Ну ты ж ведаеш... Потым гэты хлопец сустрэў дзяўчыну, якая была прастытуткай, і ён, гэты хлопец, украў цэлы чамадан какаіну...

Д ж а с ц і н. Выдатна, Квенцін. Ён ужо табе верыць. Твае шанцы растуць.

Х а р в і. Дзярмо, Квенцін. Чамадан какаіну можна ўкрасці толькі ў кіно. У жыцці ні адзін прыстойны наркакур'ер какаін у чамаданах не возіць.

К в е н ц і н. Гэта чаму ж?

Х а р в і. Ды таму, Квенцін, што какаін возяць у кейсах. У кейсах, Квенцін. У серабрыстых квадратных кейсах. Вось чаму твая гісторыя дзярмо, як і ты сам.

Д ж а с ц і н. Не здавайся, Квенцін, працягвай. Цісні на яго — і ён хрусне.

Квенцін. Потым я яшчэ адну гісторыю напісаў. Яна называлася «Прыроджаныя забойцы».

Харві. Гэта ўжо цікава... працягвай.

Квенцін. Там пра парачку закаханых, якія ездзяць па ўсёй Амерыцы і забіваюць усіх без разбору. Абедзве гісторыі я загнаў аднаму хлопцу з прозвішчам Стоўн. Загнаў за бесцань, практычна падараваў.

Джасцін. Ты яго зламаў. Ён твой.

Харві. Які ж ты вырадак. Табе падабаецца смерць? Ты любіш забіваць?

Квенцін. Ну... я не ведаю...

Харві. А ты бачыў смерць... побач?

Квенцін. Сёння ў мяне на вачах Скота забілі.

Харві. Забойства агіднае, Квенцін. Ты глядзеў на свайго сябра, вочы якога згасалі, а сам думаў: як жа добра, што на яго месцы не быў ты — Квенцін Таранціна. Ты любавалася смерцю, Квенцін. Калі б я цябе не адцягнуў, ты б застаўся да раніцы. Дачакаўся б паліцэйскіх, пачаў бы расказваць, як усё гэта было, як адбылося забойства, хто адкуль страляў. Паказваў бы гэта як акцёр. Наігрываў бы, як сабака. А потым ты паехаў бы ў трупярню. Напрасіўся б на апаціраванне трупа. Пазіраў бы на сінія ліпкія вантробы Скота. Потым паехаў бы да яго сям'і. І састроіў бы жалобны твар. Цалаваў бы яго маці і сястру. А сам увесь гэты час любавалася б сабою і другімі. Так, Квенцін? Забойства агіднае, Квенцін. Запомні. І нават калі б ты стаяў на могілках і выціскаў з сябе слёзы, гэта таксама было б агідна, Квенцін. У цябе ж не баліць цела, як у гэтага хлопца, якому шызануты неданосак і яго сяброўка прастрэлілі пячонку і галаву. Не любуйся смерцю, Квенцін. З гэтага нельга рабіць куміра. Запомні. Забойства нічога не апраўдвае. Гэта агідна, Квенцін. Яны ездзілі па Амерыцы і забівалі ўсіх без разбору... які жах...

Квенцін. Я спрабую зрабіць свет не такім адчувальным... Насілле — гэта частка таго, што можна рабіць у кіно. Гэта ж толькі кіно, Харві...

Харві. Заткніся, Квенцін. У кіно забойства толькі для таго, каб у жыццямю не было месца. Калі ты ім любуешся, ты становішся такім жа вырадкам, як тыя двое ў бары...

Джасцін. Божа, які тэкст. Квенцін, распалуй яго... ну... Ты ж гэтага хочаш. Падыдзі, абдымі яго. Скажы, што ты гатовы змагацца за мір ва ўсім свеце, толькі б гэты стары затапаны чаравік пагадзіўся расказаць гэты ж тэкст, але ўжо ў тваім кіно, Квенцін... Ну, давай, Квенцін, не ўпускай свайго шанцу. Ідзі, пацалуй жа яго, ну...

Квенцін. Прабач, Харві. Я не паспеў сказаць табе ўсю праўду пра сябе...

Харві. Не трэба, хлопча. Лепш заткніся. Словы толькі хлусня. Адзінае, што чалавек можа зрабіць па-сапраўднаму талковага ў сваім задзеўбаным жыцці — гэта пакінуць добры след у сэрцах людзей. Гучыць не вельмі, ды гэта так, Квенцін. Аднойчы ты гэта зразумееш, Квенцін. І нават не ў словах справа. Справа ва ўчынках. Людзі прыдумалі чортавыя словы, каб хлусіць, ты разумееш? Усе словы — каб хлусіць. Каб хаваць у словах свае чорныя думкі і апраўдваць ганебныя ўчынкі... Эй, хто тут?

Джасцін. Ого... а вось гэта ўжо па-сапраўднаму цікава. Вечар перастае быць млявым. Квенцін, любуйся.

У кутку з'яўляецца постаць Ск'ю Самерса.

Харві. А, гэта ты, Ск'ю Самерс. Ха-ха-ха-ха... Ну вядома ж, якое пакаранне без цябе... З'явіўся, як сонца з-за ўзгорка... Якога чорта? Прыйшоў раскалупваць мае раны, шалудзівая псіна. Пайшоў... вон! Што табе тут трэба?

Самерс. Я даведаўся, што ты не здох у турме і ўсё ж такі выйшаў. Я тут, бо хачу, каб кожны атрымаў па заслугах, Харві Кейтэль. А вось ты што тут робіш?

Харві. Я прыйшоў да свайго сябра. Яго завуць Квенцін. Эй, малыш, ты дзе? Пазнаёмся: гэта Ск'ю Самерс, шалудзівы мязотнік з крымінальнага вышуку Беверлі Холз... Аддзел па асабліва важных справах.

Самерс. Прабач, Харві... Столькі гадоў прайшло... Я ўжо не ў паліцыі...

Харві. Вось так?! Значыць, ты зраз такі ж бяздомны сабака, як і я?

Самерс. Так, Харві. У мяне нічога не засталася. Пасля таго, як твае адвакаты даказалі, што ў ноч з чатырнацатага на пятнаццатае чэрвеня 1970 года ў гатэлі «Пінк Мерылін» у нумары дваццаць восем ты не забіваў Біллі Донава-

на, прадзюсера кінакампаніі «Мірамакс Джасцін», я пайшоў. Мне стала сорамна за наша прасудддзе, і я пайшоў... Харві... Зараз я проста Ск'ю Самерс... Прыватны дэтэктыў Ск'ю Самерс.

Харві. У-у-у старэча Ск'ю... Жыццё добра цябе пакамечыла, а ты паранейшаму трымаеш на мяне зуб... Дарэчы, як ты трапіў сюды?

Самерс. Да цябе заўсёды прыліпалі праблемы, Харві. Калі я даведаўся, што ты выйшаў з турмы, я заспяшаўся ў «Ад заходу да ўсходу». Я ведаў, што там ты будзеш. Будзеш сядзець і мачыць свае валасы ў віскі. Я хацеў пагаварыць з табой сам-насам. Але спазніўся...

Харві. Ты заўсёды познішся, Ск'ю.

Самерс. Калі я ўбачыў прастрэленае цела хлопца, я зразумеў, што сапраўды спазніўся. А калі даведаўся, што гэты хлопец з нумара дваццаць восем гатэля «Пінк Мерылін», я заспяшаўся сюды.

Харві. Інтуіцыя цябе не падвяла. Ты ўвайшоў сюды праз патаемныя дзверы, так?

Самерс. Так, Харві. Менавіта праз тыя дзверы, праз якія ты выйшаў у ноч забойства трыццаць гадоў назад.

Джасцін. Ты, можа, спыніш гэтую камедыю, Квенцін. Можа, скажаш сваё важнае слова? Колькі можна слухаць балбатню гэтых каўбояў?

Квенцін. Я хацеў бы яснасці ў нашых адносінах.

Самерс. Заткніся, малакасос!.. Харві, што прывяло цябе ў гэты нумар? Сумленне?

Харві. Выпадкова, Ск'ю. Ты ніколі не верыў у звычайную выпадковасць. І гэта цябе загубіла.

Самерс. А ты верыў...

Харві. Так... я заўсёды верыў у выпадковасць і цуд...

Самерс. Так... і таму ты заўсёды выходзіў з любой гісторыі пераможцам?

Джасцін. Квенцін, пераклучы на другі канал, я зараз зараву... Сустрэча старых палюбоўнікаў, гэта так чуліва...

Харві. Лёс — гэта тое, што не павінна было адбыцца.

Самерс. Так-так-так... Тысячу разоў гэта чуў. Элвіс не павінен быў учыніць рэвалюцыю ў музыцы... Элвіс павінен быў стаць дальнабойшчыкам.

Харві. Во-во! Гэта лёс прывёў яго ў студыю гуказапісу.

Самерс. Ты не змяніўся, Харві. Ты той самы, што быў сорок гадоў назад. Я не заткнуся. Харві, ты будзеш мяне слухаць. Такіх людзей, як ты, забівае толькі мінулае. Толькі мінулае можа разбудзіць тваё сумленне, якое моцна спіць, і плюхнуць табе на морду памы грахоў тваіх. Мінулае, мінулае, Харві, задушыць цябе і перавярне цябе ў нікчэмнае падабенства чалавека.

Харві. Заткніся, Самерс.

Самерс. Ха-ха-ха... Па-твойму, лепш выдумляць новае і забыцца на старое? Не, Харві. Я думаю, лепей мы разам успомнім старое і ты... атрымаеш па-новаму.

Харві. Не ты будзеш прад'яўляць мне рахунак за мінулае, Самерс.

Самерс. Я, Харві Кейтэль. Якраз я той чалавек, якому ты заплаціш. Я — чалавек, якога растапталі твае адвакаты... І цяпер, калі ты на дне ямы, у якую ты ўсё ж такі зваліўся, калі твая зорка закацілася, я магу сказаць усё. Менавіта я прыйшоў сказаць табе, што ты забойца. Я ўсё табе прыпомню. Я прыйшоў цябе мучыць, сказаць, што ты вылюдак. Ты кінуў цяжарную жонку, кінуў сваю двухгадовую дачку, прыпаяў цыгарамі ёй рукі, каб яна страціла прытомнасць ад болю і не крычала, калі ты біў яе маці... Ты пакінуў іх без цэнта грошай. Паехаў заваёўваць Галівуд... І вось ты, нарэшце, спатыкнуўся, Харві. Доўгія гады я чакаў, калі ты спусцішся на грэшную зямлю са сваіх зоркавых вышыняў. І я дачакаўся. Такія людзі, як ты, толькі хочуць выглядаць героямі... Але яны не героі. Яны — слабакі. Я засаджу цябе за краты, абячаю.

Джасцін. Вось ён — Галівуд, Квенцін. Крэтын на крэтыне. Вар'ят на вар'яце і вар'ятам яшчэ паганяе.

Харві. Ха-ха-ха... о-хо-хо... Няўжо ты такі дурны, Самерс, што не можаш зразумець, што я ўжо плачу за свае памылкі? Не трэба мне тыкаць у твар мае грахі, асабліва табе, стары баявы конь. Бо тады, трыццаць гадоў назад, мы проста не змаглі з табою старгаватца. Твая ўяўная сумленнасць каштавала занадта дорага. І маім адвакатам сапраўды танней было давесці тваю прафесійную некампетэнтнасць. Што да жонкі... і дачкі... Я іх любіў... толькі неяк пасабліваму. Табе не зразумець... бо яшчэ мацней я любіў гэты чортавы кінемато-

граф, гэтую чортавую славу... гэты прывід надзвычайнага шчасця. Я раскайваюся, я даўно раскайваюся, Самерс. А мая дачка, я веру ў гэта, яна мне даруе. Яна даведаецца пра мяне, калі я ўжо буду на могілках. Ёй будзе лёгка мне дараваць. Калі нам наканава на сустрэцца... Яна мне даруе. Я табе гарантую. У мяне дзесьці ёсць дачка. А ў цябе нікога няма. У мяне хаця б ёсць мінулае. А ў цябе і гэтага няма.

С а м е р с. Харві, будзе і на маёй вуліцы свята. Мінулае не такое бяскрыўднае, як табе здаецца.

Х а р в і. Калі ў чалавека ёсць душа, яму аднолькава цяжка і ў турме і на волі.

С а м е р с. Асабліва калі гэта душа Харві Кейтэля... чорная, як ноч. Я пайду, Харві Кейтэль, але я ўпэўнены, што мы сустрэнемся... *(Выходзіць.)*

Д ж а с ц і н. Трэба тэрмінова чаго-небудзь выпіць... валяр'янікі, напрыклад, ці газы. Такія жарсці... такія жарсці.

К в е н ц і н. Хто гэта быў, Харві?

Х а р в і. Пасланец, Квенцін.

К в е н ц і н. Які яшчэ пасланец?

Х а р в і. Ён прыйшоў сказаць, што жыццё маё завяршылася. Дык што: быць альбо не быць? Вось пытанне. Ха-ха... Пайсці ці застацца. Цярпець удары жыцця і пстрычкі.

К в е н ц і н. Эй, Харві, ты ў норме?

Х а р в і. Першы раз я забіў чалавека ў Камбоджы. Гэта было яшчэ да кіно. Калі б ты ведаў, Квенцін, што са мною было. Я, мабыць, звяр'яцеў. З другім было прасцей. А потым я забіваў толькі ў кіно. Амаль што... Мне жыццё не хацелася... Кіно мяне выратавала...

К в е н ц і н. Мяне таксама, Харві. Я так дрэнна вучыўся, што аднойчы вырашыў скончыць самагубствам. У мяне была срашная дэпрэсія, без даў прычыны, калі не лічыць вучобы. Нібы цёмная хмара вісела над маёй галавою. Я быў гатовы да самазбойства. Сапраўды, я мог гэта зрабіць. Я збіраўся наліць у ванну гарачай вады і перарэзаць вены. Я сур'ёзна збіраўся гэта зрабіць. Ведаеш, калі тры гады думаеш аб гэтым... Гэта па-сапраўдному жудасна...

Д ж а с ц і н. Перастань хлусіць. Ты яшчэ да гэтага снатворнае жраў... тры разы... ледзь адкачалі...

К в е н ц і н. Ведаеш, Харві, што мяне выратавала? Гэта была «Сям'я Партрыджаў», яна якраз павінна была пачацца.

Я хацеў яго паглядзець. І я падумаў: «О'кей, пагляджу «Сям'ю Партрыджаў», а потым... заб'ю сябе». Серыя, тая самая, дзе Дэнні трапляе ў бяду, такая атрымалася забавная, што мне ўжо не хацелася... самагубства. Усё неяк прайшло. З тае пары я і вырашыў здымаць кіно, каб не скончыць самагубствам.

Х а р в і. Кіно — гэта наркотык. І ад яго першымі гінуць тыя, хто гэты наркотык робіць...

К в е н ц і н. Але ж мы робім людзей шчаслівымі...

Х а р в і. Якога чорта ты заявіўся менавіта сёння і менавіта сюды, Ск'ю Самерс? Так, робім людзей шчаслівымі. Адцягваем іх ад рэальнага жыцця... Ашукваем. Ствараем хлусню дзеля добра... «И горькой правды нам дороже нас возвышающий обман». Якая я пачвара.

К в е н ц і н. Добра сказаў.

Х а р в і. Гэта не я так сказаў... Гэта Пушкін. Рускі паэт Пушкін.

К в е н ц і н. А хіба ў рускіх бываюць паэты?

Х а р в і. Рускія таксама людзі, Квенцін. І ў іх таксама бываюць паэты...

К в е н ц і н. Такія ж знакамітыя як дзі-джэй Рза?

Х а р в і. Не, вядома. І вершы ў іх таксама здараюцца неблагія... Квенцін, а што гэта за гісторыя з нумарам? Чаму Самерс прыйшоў менавіта сюды, хаця ты казаў, што нумар гэты твой, а Скот Эйвары тут практычна не бывае? Не адкажаш мне на гэтае пытанне? Старэча Квенцін? Ты зноў мне хлусіш?

К в е н ц і н. Харві, ды ты што... як можна?

Стук у дзверы.

Х а р в і. Трасцу табе ў бок, Квенцін. Каго ты яшчэ запрасіў на гэтую ноч? Калі гэта Ск'ю Самерс, я наб'ю яму морду. *(Адчыняе дзверы.)*

С а м е р с. Што ты глядзіш на мяне, Харві? Ты не разец, а я даўно ўжо не мрамур. Да вас госця. Гэта Скарлет Эйвары. Сястра Скота Эйвары. А далей разбірайцеся самі. Я замаўкаю. *(Паўза.)* Ну, добра. Я вас прадстаўлю. Гэта Харві Кейтэль — зорка кіно шасцідзсятых, а гэта хтосьці Квенцін Таранціна, без дзвюх хвілін сутэнэр і забойца.

Скарлет. Мне гэта не цікава. Я шукаю свайго брата. Мая маці памерла два дні назад. А дзе Скот? Ён хутка прыйдзе?

Самерс. Такія пытанні — любата. Хай на іх адкажуць вось гэтыя людзі. Яны вам дадуць вычарпальную інфармацыю. А я пакуль што прысяду.

Джасцін. Што зараз будзе, што будзе... Квенцін, давай лепш выйдзем. У нумары насупраць два мексіканцы забілі выдатны касячок. А на другім паверсе чатыры ведзьмы ўчынілі шабас. Пойдзем, Квенцін. Там будзе значна цікавей, чым зараз тут. Я табе рэкамендую.

Квенцін. Адзідзі, Богам прашу.

Харві. Скарлет, папрасіце Самерса выйсці. Я думаю: усё, што адбудзецца тут у бліжэйшыя некалькі хвілін, прынясе яму нямала задавальнення, а мне гэтага не хацелася б... Квенцін, праводзь прыватнага дэтэктыва ў калідор.

Скарлет. Што тут здарылася, урэшце? Пры чым тут дэтэктыў? Дзе мой брат? Гэта неяк звязана з наркотыкамі? Ці ён зноў каго-небудзь абрабаваў? Я вас усіх пытаюся... ды не маўчыце ж.

Харві. Скарлет, твайго брата забілі... у бары «Ад заходу да ўсходу». Стрлялі ў мяне, але прамазалі... Пацэллі ў яго. Гэта ўсё. Яго больш няма.

Скарлет. Што? Вы разыгрываеце мяне? Гэты неданосак пайшоў за паддачай, а вы вырашылі пажартаваць са мною?

Харві. На жаль, гэта праўда, Скарлет. Яго застрэлілі дзве гадзіны назад.

Скарлет. Гэтага не можа быць. Я ямуказала. Я прасіла яго не ехаць... прасіла вярнуцца. Я прасіла яго не тармазіць тут.

Квенцін. Скарлет, Скарлет, ну супакойся...

Скарлет. Як жа так... тры дні назад — мама, зараз — брат... не, я не веру.

Самерс. Гэта праўда, Скарлет, я пацвярджаю. Вось здымак *(паказвае палароідны здымак, дзяўчына траціць прытомнасць)*.

Харві. Ты яшчэ і сфатаграфаваш яго, неданосак.

Самерс. Так, Харві, ты ведаеш, пасля гісторыі з табой я вырашыў фатаграфаваш усе доказы... Дапамажыце мне... Патрэбен доктар...

Квенцін. Не патрэбен... Зараз апрытомнее.

Джасцін. Вазьмі вось гэта, Квенцін. Вазьмі вось гэты вялікі шпрыц і прама ў сэрца ёй... Уяўляеш? Усадзі ёй гэта прама ў сэрца... і яна ажыве. Клянуся здароўем маёй матулі. Яна ажыве. Укол у самае сэрца. З усяго маху...

Квенцін. Не мялі бязглуззіцу, Джасцін. Знікні.

Самерс. Вечар перастае быць млявым. Ёй патрэбна штучнае дыханне.

Харві. Квенцін, прашу цябе, выкінь гэтага неданоска за дзверы.

Самерс. Добра-добра, толькі без рук. Я пайду, Харві. *(Выходзіць.)*

Харві. Квенцін, схадзі да кансьержкі, прынясі нашатыр. Хутчэй. І прыхапі што-небудзь выпіць. *(Квенцін выходзіць, Харві б'е дзяўчыну па шчоках.)* Ну давай, даражэнькая, працянайся...

Скарлет *(апрытомнела)*. Я не хачу жыць. Калі гэта не жарт, калі майго брата больш няма, я... заб'ю сябе...

Харві. Перастань, дзетка. Самазабойства — гэта вечнае вырашэнне часовых праблем. Я ведаю, што гэта такое. Мой бацька і маці разбіліся на аўтамабілі. Я тады не хацеў жыць. Думаў скокнуць уніз з небаскроба. Але... неяк выкараскаўся. Мяне выхавала мая цётка. Сястра бацькі. Чалавек павінен змагацца, што б ні здарылася. Горыч стра ты згладзіцца... павер мне.

Скарлет. Мне няма для каго жыць. Ні брата, ні мамы.

Харві. Нічога, ты сустрэнеш класнага хлопца, які зможа зрабіць цябе шчаслівай. Ён будзе багаты, будзе кахаць цябе. Ну, супакойся. Ты адкуль сама, дзетка? Выпі гэта...

Скарлет. Я з Кліўленда. Усё жыццё там пражыла з маці і братам. Маці памерла тры дні назад. Ёй патрэбны былі грошы на аперацыю. А іх не было. Брат уляпаўся ў адну гісторыю. Ён і яшчэ некалькі ідыётаў вырашылі абрабаваць банк. Брат хацеў зарабіць грошы для маці. Але іх схапілі. У іх бандзе аказаліся паліцэйскі. Брат адседзеў у турме два гады. Калі ён вярнуўся, я прымусіла яго напісаць сцэнарый пра гэты выпадак. Мы назвалі яго «Шалёныя сабакі». Ну, пісала...яго я, а брат вырашыў завесці яго сюды, у Галівуд, і прадаць. Такая бязглуздая ідэя. Яго не было месяц. Маці памерла, і вось я прыехала да яго,

каб паведаміць гэтую навіну. А ён... не, я не веру, што яго больш няма. Дзе ён, калі будзе?

Харві. Перастань, дзетка, не мучай сябе... У цябе быў цудоўны брат. Супакойся.

Скарлет. Я засталася зусім адна. Бацька кінуў нас, калі мне было два гады. Я нават твар яго не помню. Маці казала, што гэта быў страшны вырадак. Ён учыняў такія істэрыкі, біў посуд, маці, а мне, калі я плакала, раскурнай цыгарай прысмольваў рукі. Сапраўдны фашыст. Ён так хацеў славы... Ён гаварыў маці, што не можа выносіць гэтае ціхае шчасце ў арэхавай шкарлупіне. Маці казала, што ён паехаў у Галівуд.

Харві. А-а-а. Бываюць жа на свеце вырадкі... А, чорт...

Скарлет. Што здарылася?

Харві. Сэрца... сэрца разбалелася ад твайго расповяду... А-а-а...

Скарлет. Я ніколі не паверыла б, што на зямлі бываюць такія звяры. Эгаіст ён быў... да таго ж закончаны. Ён мроіў кіношняй славаю і кінуў нас з май. Ад яго мне засталася толькі гэта (паказвае крыжык). Я некалькі разоў хацела выкінуць, але не змагла.

Харві. Крыжык? О Божа, як гэта гадка. Як жа гэта па-кіношнаму. Кіно і жыццё перамяшалася. Ха-ха-ха... Заснуць і бачыць сны. Раві бура, раві. Разрываў мяне на часткі. Час помсты тваёй прыйшоў. Божа...

Скарлет. А праз паўгода нарадзіўся мой брат Скот.

Харві. Скот Эйвары?

Скарлет. Так... мой брат. Маці казала, што бацька так і не ведаў, што ў яго нарадзіўся сын. Ён ні разу ў нашым доме так і не з'явіўся. Маці пераехала на новую кватэру там жа ў Кліўлендзе. Перабіваліся з хлеба на ваду... Скот не ведаў, хто яго тата. Маці яму казала, што тата Скота — лётчык, і ён разбіўся...

Харві. Лётчык? А чаму яна не сказала твайму брату, што яго бацька пажарны і ён... згарэў? Ці чаму не сказала, што ён вадалаз і яго праглынула акула, кіт, дэльфін... Як звалі тваю маму?

Скарлет. Марысбель...

Харві. Твой бацька апошняя жывёліна. Ха-ха-ха... Божа, няўжо такое бывае? Божа, за што такія пакуты...

Скарлет. У мяне баліць у грудзях. За чатыры дні я страціла брата і маму...

Харві. Я хачу выпіць. Я хачу памерці...

Уваходзіць Квенцін.

Квенцін. Чортава кансьержка сказала, што нашатыру ў яе няма. Давалася доўга вытлумачваць суседзям мексіканцам. Але ў іх валяр'янікі таксама няма... толькі тэкіла. Ты ўжо апрытомнела, Скарлет?

Скарлет. Скулу табе ў бок... Калі табе здаецца, што я магу так проста ачوماцца, значыць ты... грубая бессардэчная жывёліна. Ты не разумееш? У мяне больш няма мамы і брата.

Харві. Дай сюды сваю тэкілу. І пастарайся больш не трапляць мне на вочы. Мне трэба выйсці. Я хачу нажэрціся.

Квенцін. Харві, не трэба. Я занадта доўга шукаў такой сустрэчы, каб вось так проста цябе згубіць.

Харві. Я вярнуся, К'ю. Калі што-небудзь здарыцца з гэтай дзяўчынай, я... я не ведаю... Застанешся тут. Я вярнуся. Чуеш, Скарлет? Гэта я сказаў — Харві Кейтэль. Нікуды не выходзьце. (Выходзіць і забірае тэкілу.)

Квенцін. Усё забраў... Што тут здарылася? Ён прыставаў да цябе?

Скарлет. Заткніся, ідыёт.

Квенцін. А ты чаго такая злосная? Ты думаеш...

Скарлет. Заткніся, вырадак. Мне зараз так цяжка...

Квенцін. Добра. Я буду маўчаць.

Скарлет. Не, не маўчы. Раскажы лепей, як гэта было.

Квенцін. Што?

Скарлет. Як забілі майго брата, неданосак.

Квенцін. Пайшла ты... Чаму гэта я неданосак? Маці нарадзіла мяне, калі мне было дзевяць месяцаў і тры дні. Важыў я чатыры з палавінаю кілаграмы. Які я неданосак? Ты сама дурніца. Яшчэ невядома — брат ён табе ці не.

Скарлет. Што?

Квенцін. Ты бачыла цела? Ты яго не бачыла. Ты зможаш гэта зрабіць толькі заўтра... у абед. Толькі пасля анамівавання трупа цябе паклічуць на апазнаванне. І вось там ужо можна будзе лямантаваць. А зараз навошта плот гарадзіць? Можна, гэта не ён. Можна, прозвішча адно. Ведаеш, колькі такіх выпадкаў бывае?

Скарлет (*б'е Квенціна па твары*). Атрымай, свалата. Я фота бачыла. Гэта быў мой брат. Дык ты скажаш мне, як усё было... і як выглядалі твая вырадкі, што вырашылі прыкончыць майго любімага брата?

Квенцін. Навошта табе?

Скарлет. Я заб'ю іх... Што маўчыш? Ты даўно ведаеш Скота?

Квенцін. Паслухай, дзетка. Гэта доўгая гісторыя. Калі ты яшчэ раз мне ўлепіш, я вазьму стул і разаб'ю яго на тваёй сімпатычнай галюцы.

Скарлет. Добра, замялі, гавары.

Квенцін. Я пазнаёміўся са Скотам нядаўна... учора. Ну, я хачу сказаць, што калі мы пазнаёміліся, мне падалося, што я ведаю гэтага хлопца вечна.

Скарлет. Не гані лухту. Што далей было?

Квенцін. Мы вырашылі адзначыць наша знаёмства ў «Ад заходу да ўсходу». Селі, выпілі, абмеркавалі сякія-такія планы.

Скарлет. Ён гаварыў табе пра сцэнарыі...

Квенцін. Які сцэнарыі?

Скарлет. «Шалёныя сабакі». Не прыкідвайся больш тупым, чым ты ёсць на самой справе.

Квенцін. Так, гаварыў штосьці такое. Скажаў, што раскідаў па Галівудзе ўсе экзэмпляры і што ўсюды... адмовілі...

Скарлет. Ясна... Што было далей?

Квенцін. А потым мы выпілі яшчэ, а потым у бар заскочылі двое неданоскаў і вырашылі нас абрабаваць. Гэта сапраўды было як у крутым баевіку. Усе і вокам не паспелі міргнуць, як Харві выхапіў вось такі пісталет і крыкнуў: «Я есмь закон», — і ўсё такое. Гэта было вельмі крута. Ён выгнаў гэтых неданоскаў. А потым яны вярнуліся... пачалі страляць. Хацелі пацэліць у Харві, але... дасталося Скоту.

Скарлет (*плача*). Чорт, ну чаму не ў цябе пацэлілі, а ў Скота?

Квенцін. Яны не маглі пацэліць у мяне, бо Скот стаяў перада мною і вылучыўся прама на іх. А потым, калі Харві хацеў страляць, яны ўжо зніклі.

Скарлет. Як яны выглядалі?

Квенцін. Звычайна, як усе нарканы. Такіх сотні. Хлопец і дзеўка... яны называлі сябе Ханні і Банні.

Скарлет. Дзе мой сцэнарыі?

Квенцін. Скарлет, ты ведаеш, мне б не хацелася якраз цяпер абмяркоўваць з табою гэтую праблему.

Скарлет. Дзе мой сцэнарыі, неданосак? Адказвай або я праламлю твой чарапок.

Квенцін. А зараз лягчэй, дзетка. Я з такім жа поспехам магу і твой... Заткніся і не хлюпай. Калі ты хочаш, каб хаця адзін мільённы шанц здзейсніўся, слухай мяне.

Джасцін. Квенцін, я даўно назіраю за вамі, вунь з-за тых кусцікаў. Не ўмешваюся спецыяльна, але, як мне падалося, ты амаль што закахайся. Ты па самыя вушы ўтрэскаўся ў гэтае дзяўчо. У цябе, трасцу табе ў бок, так і цякуць слінкі. Ты думаеш: вось дык дзяўчына! Нібыта Мікі і Мелары Нокс разам узятыя, так?

Квенцін. Джасцін, нават калі я і закахайся, дазволь мне самому разабрацца ў сваіх пачуццях.

Джасцін. Успомні Джэсіку, Квенцін. Ты мяняеш шыла на мыла. (*Квенцін вытхівае Джасціна.*)

Квенцін. М'яне завуць Квенцін Таранціна, і... я збіраюся стаць рэжысёрам. Я не ведаю, куды ты пойдзеш заўтра раніцай, але калі я назаўсёды страціў Харві, то сцеражыся. Гэта была адзіная нітачка. І яе трэба было трымаць асцярожна. Ён прачытаў твой чортаў сцэнарыі. Але твой брат Скот загінуў, і я скажаў Харві, што гэты сцэнарыі мой. Вер мне, калі ты не будзеш крычаць аб тым, чый гэта сцэнарыі, у мяне хопіць розуму апрацаваць Харві так, што ён захоча здымацца ў гэтай карціне. І ён знойдзе на яе грошы.

Скарлет. Я не веру табе.

Квенцін. Давядзецца. Ва ўсякім выпадку, зараз «Шалёныя сабакі» ў Харві, і прасі Бога, каб ён не скарыстаў твой сцэнарыі для... Давай дамовімся: сцэнарыі мой і працуем мы разам.

Скарлет. Ведаеш, Квенцін, у мяне няма падстаў верыць табе. Я вельмі стомілася і хачу спаць. Я не кажу ні так, ні не. Давай пагаворым аб гэтым заўтра.

Джасцін. Квенцін, а можа, апамятаешся? Едзь дадому, не заварвай кашу. Хто высока залятае, той балюча падае. Што ж, Квенцін, бачу ты сам гэтага хочаш. Буду трымаць за цябе пальцы. Па галовах, па галовах, Квенцін. Хай Галі-

вуд здрыганецца і пашкадуе, што прыдумаў правілы, па якіх ты сам і абыграеш Галівуд. Жыццё адно, і гінуць трэба прыгожа.

Уваходзіць Харві, садзіцца на стул і маўчыць.

К в е н ц і н. Ты дзе быў, Харві? Адказвай, што маўчыш? Ты што — жлукціў тэкілу і закусваў сваім языком?

Х а р в і. Дзе Скарлет?

К в е н ц і н. Цішэй, яна заснула. Ты ведаеш, яна надзіва талковае дзяўчо. Такая бойкая. Яна мне спадабалася ў самым высокім сэнсе. Ведаеш, я нават не думаў, што такое бывае. Яна ўвайшла, а я адразу зразумеў, што яна класная. Вядома, яна вельмі расхвалывалася і ўсё такое, але ведаеш, можа, аб гэтым адразу і не гавораць, але мне здаецца, што я закахаўся. Гэта так дзіўна. А... скулу табе ў бок, Харві, ты ўжо дрыхнеш. Эй, Харві, слухай...

Х а р в і. Што табе трэба ад мяне?

К в е н ц і н. Ты памятаеш... Ну той сцэнарый, які ты чытаў... Ён жа табе спадабаўся, праўда? Давай прапіхнем яго, чуеш? Ёсць рэчы на парадак вышэй, чуеш? Я адчуваю, Харві, я адчуваю, што гэта будзе ўдача. Бо не можа быць такога, каб у цябе не засталася якіх-небудзь чортавых сувязяў.

Х а р в і. Квенцін, калі б ты толькі ведаў. Калі б ты мог уявіць... Я плакаў. Я хадзіў па брудных вуліцах гэтага пустэльнага горада і плакаў, Квенцін. Я быў як кароль Лір. Адзінокі і раздэрт.

К в е н ц і н. Ты што, Харві? Які яшчэ кароль Лір? Цябе так расстроіў вырадак Самерс. Плюнь на яго. Калі ён яшчэ раз з'явіцца, дазволь мне набіць яму морду — без размоў.

Х а р в і. Ты класны хлопец, Квенцін. Такі наіўны і чысты. Божа, што вырасце з цябе праз пару гадоў у гэтым горадзе? У якога вырадка ты ператворышся...

К в е н ц і н. Харві, ты што? Аб чым ты? Не трэба ўспамінаць мой твар. Галава як галава.

Х а р в і. Няўдачнікаў гэты горад не церпіць. Варта спатыкнуцца — і цябе заклуюць. Тут вайна паміж сем'ямі, кланамі, Квенцін. Я даўно ўжо страляная гільза.

К в е н ц і н. Нам абавязкова пашанцуе, Харві.

Х а р в і. Галівуд стаіць на касцях. Цябе будуць выкарыстоўваць як шырму, за якой будуць круціцца бабкі, а ты будзеш стагнаць і плакаць.

К в е н ц і н. Харві, давай не будзем размазваць соплі па сталё. Нас ужо трое. Ты, я і Скарлет. Гэта класнае дзяўчо. З'явіцца бабкі, ты зноў станеш знакамітым.

Х а р в і. Скарлет? Ты хочаш, каб я гэта зрабіў для Скарлет?

К в е н ц і н. Давай для Скарлет. Мне ўсё роўна. Калі ты хочаш, зрабі гэта для Скарлет. Пазнаём мяне з якім-небудзь босам, і я пакажу, на што я здатны. Мы зробім гэтых «Шалёных сабак», і ўсё будзе выдатна.

Х а р в і. Твая праўда, чортаў Таранціна. Я зраблю ўсё і ... здохну. Заўтра. Мярзотніка завуць Біллі Достані. Гэта прадзюсер «Мірамакс Пікчэрз»... і вырадак мне вінаваты. Ох, як ён перада мною вінаваты. Заўтра раніцаю выходзім.

С к а р л е т. Паслухайце, мне трэба ў бальніцу. Я хачу ўбачыць брата.

Х а р в і. Скарлет, хадзі сюды... я цябе абдыму. Па-бацькоўску. Ведаеш, у маім жыцці было многа смерцяў. Ведаеш... адным словам, пакуль што нікуды не хадзі, Скарлет. Гэтую ноч пабудзь тут. Розумам гэта цяжка зразумець, але, павер, прасцей і лягчэй ты сабе не зробіш, калі пойдзеш.

К в е н ц і н. Да таго ж дактары наўрад ці пусцяць нас ноччу... бо ноччу яны ўвогуле прывыклі дрыхнуць.

Х а р в і. Перастань, Квенцін. Гэта лепей зрабіць заўтра. Раніцай мы пойдзем у адно месца, дзе, можа быць, упадаюць «Шалёных сабак» Квенціна.

С к а р л е т. Пры чым тут Квенцін?

К в е н ц і н. Скарлет!.. Скарлет, я прашу цябе, не пачынай лішнія размовы.

С к а р л е т. Добра, я згодная... Дайце мне чаго-небудзь выпіць.

АКТ ТРЭЦІ

Х а р в і. Гэта галоўны корпус (офіс) кампаніі «Мірамакс Пікчэрз». Зусім нядаўна — «Мірамакс Джасцін». Калісьці тут месціліся «Метро Голдвін Меер» і «Панавіжн». Я тут яшчэ падлеткам бегаў.

Скарлет. У такі дзень я магла прыйсці сюды толькі з ідыётамі.

Квенцін. Скарлет, нельга апярэдзіць жыццё. Цела Скота можна будзе забраць толькі пасля абеду.

Скарлет. Змоўкні... змоўкні, вырадак. Божа, чаму я павінна трымаць побач з сабою двух вырадкаў?

Харві. Сёння, мяркуючы па ўсім, у гэтага хлява не самыя лепшыя часы. Стойце тут, я гляну... з другога боку. *(Выходзіць.)*

Квенцін. Скарлет, зразумей, я смуткую па тваім браце. Але жыццё такое, што часамі адна гадзіна вырашае цэлы лёс. Вер мне, дзетка. Пасля абеду мы пойдзем да твайго брата, і ўсё будзе... як трэба.

Скарлет. Што як трэба? Што яшчэ можа быць як трэба, калі мой брат мёртвы. Я хаджу невядома з кім і невядома дзе. Я бяздомная. Я есці хачу.

Квенцін. Перастань, Скарлет. Ты не ўяўляеш, як мне хочацца... клапаціцца пра цябе. У жыцці здараюцца перамены да лепшага за імгненне. Глядзі: хтосьці ідзе. Нам ужо пашанцавала. Эй, шаноўны, дзе кабінет Біллі Достані?

Дамінік. Містэр Достані хутка будзе. Вы можаце пачакаць яго тут. У яго, уласна, свайго кабінета няма, таму што арэнда танней, калі ён сядзіць у розных месцах. Магчыма, вам пашанцуе і ён сёння будзе праходзіць менавіта тут. Але містэр Достані вельмі заняты і наўрад ці будзе ён гаварыць з вамі. Прыходзьце заўтра ці, можа, паслязаўтра. Хача лепш не прыходзьце зусім. У містэра Достані вось-вось павінен памерці дзядзька, таму ён заняты зусім іншымі праблемамі. Прабачце.

Харві. А-а-а, чортаў Дамінік, ты яшчэ не паспеў закласці душу д'яблу. Гэты мярзотнік днямі сядзіць у букмекерскай канторы і з'яўляецца тут толькі для таго, каб пазычыць у свайго дзядзькі сотню другую.

Дамінік. Харві?! Выпусцілі ўжо? Спадзяюся, ты нядрэнна бавіў гэты час?

Харві. Аднойчы я добра размаляваў морду гэтаму хлопцу. Якраз з-за яго я і загрымеў на чатыры гады. Дзе твой гаспадар, Дамінік?

Дамінік. Дзядзька Біллі заняты. Во-во сканае яго дзядзька...

Харві. Гэтую казку я чуў яшчэ да адседкі.

З'яўляецца Біллі Достані.

Достані. Сябры, якая сустрэча, Харві. Ці ты гэта? Выглядаеш — адпачыў і пасвяжэў. А хто гэта з табою? Дзеці, унукі? О, якія сімпатулькі!

Харві. У мяне да цябе размова, Біллі.

Достані. Ну што ж, цудоўна. Я толькі што з бальніцы. Дзядзьку ўсё горш і горш. Яшчэ троху — і гэты стары перац аддасць мне, як нашчадку, чатыры абутковыя фабрыкі. І тады... гары, Галівуд, гары. Я паеду... Ты прыйшоў па грошы? Іх няма. Справы — горш не бывае... *(Бярэ трубку тэлефона.)* А-а, Брус, прывітанне, так... глядзеў твой «Моцны арэшак»... так, і другую частку глядзеў... Ну, не глядзеў... схлусіў... І як гэта ў цябе атрымліваецца босаму па шкле бегаць? Што? Запісалі ў кантракце? Цудоўна... Не, малыш, не заеду я да цябе. Спраў — па горла. Памірае мой дзядзька. *(Кладзе трубку.)* Вось бачыш, даводзіцца Брусу адмаўляцца. Калі шчыра, то хлопец поўнае дзярмо, але пад яго даюць бабкі. Эх, Харві, дзе твае гады залатыя, мы б з табой зараз... ух...

Харві. Стоп, Біллі, я прыйшоў... за табою доўг. Я не хлопчык, таму не трэба разыгрываць перада мною спектаклі.

Біллі. Нас маглі б пакінуць?

Усе выходзяць.

Харві. Біллі, навошта гэты спектакль? Які Брус?

Біллі. Уіліс.

Харві. Але ж вы, здаецца, рассталіся.

Біллі. Ну і што... Гара з гарою не сходзяцца, а чалавек з чалавекам...

Харві. Паслухай, Біллі, я хачу, каб ты дапамог аднаму хлопцу. Гэта — Квенцін Таранціна. Амаль што звар'яцелы неданосак, але ў ім нешта ёсць. Я хачу, каб ты яго праверыў у... сапраўднай рабоце. Для мяне, Біллі.

Біллі. Я разумею, Харві, што без цябе я стаў бы гаспадаром кампаніі значна пазней, але ж зразумей і ты мяне. Твая паслуга вырасла ў такі гемарой... Жоўтая прэса да гэтай пары кожнае лета прыходзіць да мяне і пытаецца, ці не трымаю я зла на забойцу свайго

дзядзькі. Да таго ж справы ідуць вельмі кепска. Камерон са сваім «Тэрмінатарам» усіх задушыў. Людзям не патрэбны больш людзі. Іх не цікавяць акцёры. Ім патрэбныя спецэфекты, Харві. А на гэта патрэбны грошы, а іх няма... Харві, зусім няма.

Х а р в і. Як думаеш, Біллі, колькі дадуць мне ў «Лос Анджэлес Ньюс» за чыстасардэчнае прызнанне аб нашай справе. Мільён... два..

Б і л л і. Э-э-э, Харві... ты не джэльтмен. Так паводзіць сябе са старым сябрам. Ну скажы — навошта варушыць мінулае? Асабліва віламі прэсы. Я думаю, што мы прыдумаем што-небудзь. Але ж не так хутка...

Х а р в і. У мяне ўжо няма часу, Біллі. Я вельмі стары. Да таго ж у мяне з'явілася прычына, пра якую я зусім гаварыць не хачу...

Б і л л і. Ва ўсіх праблемы і свае прычыны. Але ж я не прашу цябе, каб ты выносіў судна з-пад майго дзядзькі. У мяне ж хапіла на гэта розуму? Праўда?

Х а р в і. Перастань скуголіць, Біллі. Я прывёў табе хлопца, які сапраўды нечага ды варыць. Пачытай вось гэта — «Шалёныя сабакі», сцэнарыі Квенціна Таранціна.

Біллі бярэ сцэнарыі.

К в е н ц і н. Я не магу больш чакаць. Дай я ўсё растлумачу, Харві.

Б і л л і. Зачыніце дзверы, малады чалавек, калі не хочаце, каб я зусім перастаў з вамі гаварыць. Сцэнарыі — дзярмо, Харві. У ім няма ніякага дзеяння. Што гэта за гісторыя такая, якая пачынаецца, калі ўжо ўсё заканчваецца. Чаму гэтыя хлопцы толькі балбочуць? Ды і хто пойдзе рабаваць банк у чорных касцюмах? Падумаі, Харві. Хіба што ідыёты. Ты звязаўся з ідыётамі? Ты іх духоўны лідэр? Добра, добра, жартую. (Чытае.) А дзе пагоні, страляніна? Замест гэтага нейкі неданосак адразуе вуха паліцэйскаму. Вы што — зусім звар'яцелі? Хочаце, каб людзей вырвала прамі ў кінатэатры... на спіны тых, хто сядзіць уперадзе? Трэба ж некалькі больш гуманна. Хай містэр Блонд засуне гранату паліцэйскаму ў штаны... Трэба ж некалькі больш таленавіта старацца...

Х а р в і. Але паслухай, Біллі. Хлопец зусім яшчэ малады. Нельга ж так адразу.

К в е н ц і н. Паслухай, шаноўны, я не хачу... не ведаю... як там цябе завуць і хто ты ёсць, але калі мы ўжо дабраліся да твайго логава, то, зрабі ласку выслухаць мяне. Я размаўляў з Богам... Бог мне сказаў: «Паслухай, Таранціна, вы што, сапраўды ўсе павар'яцелі? Колькі можна глядзець тухляціну на экране? Або ты возьмешся за справу, або я ўчыню другі сусветны патоп».

Б і л л і. Харві, дзе ты выкапаў гэтага вар'ята? Я магу парэкамендаваць аднаго талковага псіхіятра...

К в е н ц і н. Шаноўны, я не вар'ят. Я магу прынесці мільёны баксаў даходу. Ты разумееш? Я ведаю пра кінематограф усё. Калі ты, трасцу табе ў бок, сапраўды хочаш зрабіць хоць што-небудзь талковае ў сваім задзеўбаным жыцці, то дай мне грошы на гэту чортаву гісторыю. Дай мне зняць «Шалёных сабак» і заткніся. Мы прынеслі занадта вялікую ахвяру, каб гэта здарылася. Брат вось гэтай дзяўчынкі... хадзі сюды, Скарлет, ляжыць зараз у трупярні. Яго забілі двое вырадкаў у гэтым чортавым горадзе. Мы хацелі разам падараваць гэтую гісторыю людзям. У цябе ёсць дзеці? Адказвай — ёсць?

Б і л л і. Ёсць недзе. Дамінік прынясі чаю.

К в е н ц і н. Дык вось: я хачу, каб твае дзеці ганарыліся табою. Я хачу, каб яны радаваліся, што ў іх таты хапіла розуму на добрую справу, а не проста дарыць пярсцёнкі сваім палюбоўніцам.

Б і л л і. Дзякуй, Дамінік.

Квенцін забірае чай з рук Біллі.

К в е н ц і н. Я люблю з лімонам. У наступны раз кідай дзве долькі лімона.

Б і л л і. Так, стоп... ці мы гаворым другім тонам... і вы злезце з майго стала... ці я выклікаю паліцыю і выкіну вас адсюль...

Х а р в і. Квенцін, Біллі мае рацыю. Гэта дзелавая сустрэча, а не разборка дзе-небудзь у Бронксе.

К в е н ц і н. Прашу прабачыць, але зразумейце і вы мяне. Яе брат ляжыць у трупярні...

Б і л л і. Мы ўжо чулі пра яе брата.

С к а р л е т. Перастань успамінаць майго брата, Квенцін. Я не хачу, каб па-

мяць пра яго становілася тут разменнай манетай.

Б і л л і. Цябе як завуць, дзетка?

Х а р в і. Біллі, не трэба.

Б і л л і. Супакойся. Я ж павінен ведаць, з кім мне давядзецца мець справу. Не бойся, дзетка. Хадзі сюды і расказвай, хто ты. Калі і ёсць тут чалавек, якому мне захацелася б дапамагчы, дык гэта — гэтая малышка. Цябе як завуць?

Х а р в і. Яе завуць Скарлет.

Б і л л і. Я не з табой, Харві, гавару. Я хачу, каб дзяўчына сама сказала сваё імя. Дык як жа цябе завуць, прыгажуня?

С к а р л е т. Мяне завуць Скарлет. Толькі, калі ласка, не задавайце мне больш пытанняў. Асабліва такім фанатэрычным тонам. Мне гэта непрыемна.

Б і л л і. Вас абразіў мой тон? Прашу прабачэння. Ды ведаеце, калі даводзіцца чытаць тоны макулатуры і выслухоўваць бязглуздыя дваццаці неданоскаў за дзень, міжвольна становішся больш строгім. Добра. Дам я вам грошы. Любы іншы прадзюсер выкінуў бы вас адсюль вон. А я дам вам грошы. Але няшмат. Ды і то толькі таму, што побач са мною мой стары сябар Харві і, вядома ж, вы — чароўнае стварэнне. Са мною нельга гаварыць з пазіцыі сілы, як гэта ні парадкальна. Я люблю прыгажосць і ласку. (*Прыкладае трубку да вуха.*) Алё, Брус... Не, я яшчэ не паглязеў другі «Моцны арэшак». Чым заняты? Я вяду перамовы. У мяне сядзіць рэжысёр Квенцін Таранціна. Класны хлопец... Не-не. Ты яго не ведаеш. Не, здаецца, ён не гомасексуаліст. Я не магу спытацца вось так у лоб. Яго прывёў старэча Харві Кейтэль. Хочуць здымаць кіно... Не, Брус, у гэтай карціне табе няма ролі. Нават у масоўцы. У наступнай будзе. Якая карціна? Яна будзе называцца «Крымінальнае чытво». Ты сыграеш баксёра з імем Буч. Прыемна чуць, што ты гатовы працаваць з Харві нават без ганаару... Пагляджу абавязкова. Ну што ж, шаноўныя, вы крута пацэллі. Грошы на «Сабак» я вам дам, але з умовай. Здымацца ў гэтай карціне будзеш ты, Харві Кейтэль, і праз год павінна выйсці «Крымінальнае чытво».

К в е н ц і н. А што гэта такое?

Б і л л і. Ды я сам толкам не ведаю. Толькі што прыйшло... у галаву. Калі вы не згаджаецеся — валіце адсюль. Калі згаджаецеся — будзеце працаваць па

жорсткіх правілах дарослага свету. А пакуль што дазвольце адкланяцца. Усе дэталі ўдакладніце з Дамінікам. Дамінік, больш чаю не прынось. Хопіць ветлівасці на сёння. А я пайду. У мяне дзядзька паміре. Яму ўсё горш і горш... У яго чатыры абутковыя фобрыкі і свой магазінчык ва Усходняй Еўропе. У абутковы бізнес я веру больш, чым у ваш талент. Бывайце, Скарлет... Не ўсякая работа чалавеку да твару. У мяне агідная работа. А вы — чароўная. (*Цалуе руку.*) Заўсёды можаце на мяне разлічваць...

Х а р в і. А што там за балбатня была ў цябе з Брусам?

Б і л л і. Прасіўся зняцца з табой. Я думаю, што не варта яму выцягваць ваш нікчэмны сцэнарый. У «Шалёных сабаках» у вас будзе адна зорка — Харві Кейтэль. Калі ў вас гэта атрымаецца і вы здымеце гэта чортава кіно, то ў «Крымінальным чытве» Брус сыграе для вас баксёра з імем Буч. Дарэчы, заўтра раніцай пастарайцеся прынесці мне заяўку... старонак... на пяць — дзесяць. Без гэтых старонак на «Шалёных сабак» я грошай вам усё ж такі не дам.

С к а р л е т. Гэта чаму ж?

Б і л л і. А дзе ваша ўзаемнасць?

Х а р в і. Пакінь дзяўчо...

Б і л л і. Напішыце гісторыю пра Буча і... атрымаеце грошы.

К в е н ц і н. Ды хто такі гэты Буч і чаму я павінен здымаць пра яго кіно?

Б і л л і. Хто гэта — я зусім не ведаю. Думайце самі. Але Буч павінен быць. Гэта мне інтуіцыя падказвае, калі хочаце. Я ўжо пазноўся. Дзядзьку капельніцу мяняюць праз чатыры хвіліны. (*Выходзіць, усе сядзяць моўчкі.*)

Д ж а с ц і н. Ну што, Квенцін? Мае спачуванні. Чаго дамагаліся, з тым і павіталіся. Віншую.

К в е н ц і н. У, чорт. Першая размова з прадзюсерам. А ў мяне такое адчуванне, што я гаварыў з крэтынам. Дзіўлюся, як гэта я морду яму не набіў. А, Дамінік... давай хуценька чаю, братка, і якіх-небудзь бутэрбродаў. Жраць ахвота страшэнная. Я так перахвалываўся.

Д а м і н і к. Дзядзька сказаў: чаю больш не насіць, а бутэрбродаў няма.

С к а р л е т. Дамінік, я не думаю, што містэр Достані адмовіў бы даме. Прынясі чаю, неданосак, ці я праламаю табе галаву.

Д а м і н і к. Пра галаву было лішняе. Хапіла б аднаго дзядзькі. (*Выходзіць.*)

Скарлет. А ты ведаеш, Квенцін, ты прыемна мяне здзівіў. Ты мне нечым брата напамніў. Той такі ж звар'яцелы... быў.

Квенцін. Харві, што за «Крымінальнае чытво» нам загадаў гэты вырадак?

Харві. Ды гэта танныя кніжкі ў мяккай вокладцы. Адзін мой прыцель хадзіў з імі ў туалет, для акультурвання і... агульнага развіцця.

Дамінік. А я, калі быў у Амстэрдаме, быў знаёмы з хлопцам, які хадзіў у туалет з томікам Шэкспіра. Ён чытаў старонку і тут жа адрываў. А калі прачытаў маналог Гамлета, нават расплакаўся... але старонку ўсё ж такі адрываў.

Скарлет. У туалете з Шэкспірам. Там у Еўропе зусім павар'яцелі.

Квенцін. Ды ў іх там проста няма «Крымінальнага чытва».

Харві. Давядзецца імпартаваць. Трэба пісаць сцэнарыі.

Квенцін. А вось гэта мы яшчэ пабачым. Прынясу заўтра яму сваю аўтабіяграфію, і хай толькі твой дзядзька не паверыць, што гэта сцэнарыі.

Дамінік. Ведаеце, як называюць біг маг у Еўропе? Леа маг...

Скарлет. Што ты сказаў, што калі быў у Амстэрдаме, я заўважыў, што шмат у якіх словах, у назвах... там і тут амаль што тое самае, але і нейкая розніца ёсць. Біг маг, напрыклад, называюць Леа маг, а чызбургер — райль з сырам.

Скарлет. Выдатна, мужыкі. У мяне ёсць ідэя. У нас будзе выдатнае «Крымінальнае чытво». Квенцін, лічы, што ты яго ўжо здымаеш...

Квенцін. Як гэта?

Скарлет. «Крымінальнае чытво» — гэта набор гісторый. Мы напішам чатыры гісторыі, якія будуць звязаны адна з другою па кругу. Гэта значыць, зразумела будзе толькі ў канцы...

Квенцін. Нічога не разумею.

Харві. Растлумач толкам...

Скарлет. Гэта будзе гісторыя пра двух кілераў — белага і чорнага. Адзін з іх толькі што прыехаў з Еўропы... з Амстэрдама.

Квенцін. А дзе ж тут Буч? Дзе баксёр? Можа, гэта баксёр скажэнца?

Харві. Ха-ха-ха. Квенцін, баксёра скажэнца глядач табе не даруе. Асабліва калі гэты баксёр будзе Брус Уіліс.

Скарлет. Выдатна, баксёр Буч трапляе ў палон да скажэнцаў.

Квенцін. І ўцячэ. Але як уцячэ? Дамінік. На верталёце?

Скарлет. Не... Скажэнцы будуць трымаць яго ў падвале, але ён як-небудзь уцячэ ад іх... на матацыкле.

Квенцін. Не, Скарлет, ён паедзе са сваёй каханай дзяўчынай на чоперы.

Скарлет. А што такое чопер, Квенцін?

Квенцін. Чопер — гэта ракета, Скарлет... ракета.

Дамінік. Стоп! А што будзе са скажэнцамі, якія захапілі Буча? Яны ж не адпускаць яго проста так.

Квенцін. Буч пасячэ іх на капусту самурайскім мечам.

Харві. Баксёр скажэнцаў мечам пасячэ?

Квенцін. Так, японскім мечам. Я гэта бачу... Буч у кімано прадзіраецца праз зараснікі бамбуку...

Харві. Але ж гэта ў падвале, Квенцін...

Скарлет. Выдатна... Гэта антыкварная крама... ці нешта падобнае на... Усё, хопіць. Пара запісваць... Рыхтуй бабкі, шаноўны.

Дамінік. Ага... во так? Сеў на чопер, завёў і паляцеў за бабкамі.

Квенцін. Скарлет, у нас усё атрымаецца.

Скарлет. Гэта ўсё толькі дзякуючы табе, Квенцін. Ты такі фантазёр. Ты падобны на майго брата.

Квенцін. Не, Скарлет, гэта ты вялікая выдумшчыца. Ты ўсё прыдумала... за мяне. Ты дорыш мне шчасце...

Скарлет. Ты так падобны на майго брата. (Квенцін абдымае Скарлет.) Я яго так любіла...

Харві. Гэтага толькі не хапала. Мне здаецца, што зачацце ўсіх сучасных дзяцей адбывался тады, калі іх таты і мамы глядзелі мексіканскія серыялы. Цярпець не магу серыялы. Ні грама праўды. (Адварочваецца.)

Джасцін. Яны закахаліся. Я гэта бачу... Ужо што-што, а ў гэтым я не памыляюся. Квенцін і Скарлет пакахалі... А я дзе быў? Хадзіў пакурыць? Во, чорт. Толькі адвернешся... (Квенцін і Скарлет цалуюцца.) Чатыры вяселлі і адно пахаванне. Не бачыў больш недарэчнай пары. Хача каханне, як людзі кажуць, сляпое. Тысячу разоў прапаноўваў ёй кантактныя лінзы. Старая аддае перавагу акульрам і вечна іх губляе.

К в е н ц і н. Давай бабкі, Дамінік. Іначай мы выб'ем іх з цябе сілай.

Д а м і н і к. Ды я з найвялікшым за-
давальненнем. Нават прэмію «Оскар»
даў бы вам за гэтую сцэну... Але... пры-
нясіце заўтра заяўку на сцэнарый, на-
пісаную на аркушыках фармату А-4...
А грошы? Ды што тут выбіваць? Якія
грошы. Усё, што можа прапанаваць вам
кантора — трыццаць тысяч. Гэта стан-
дартная стаўка за сцэнарную заяўку...
калі яе прымаюць, вядома ж.

К в е н ц і н. Усяго трыццаць тысяч?

Д а м і н і к. Але я ведаю, як сэка-
номіць. Вы мне сімпатычныя. Калі вы
абдымаліся, я ледзь не расплакаўся.
Я прапаную вам напратат старую, раз-
бураную кантору на ўскраіне горада.
Гэта трупярня, там страшэнна
смярдзіць, але затое ў ёй хопіць месца
для любога шэдэўра.

К в е н ц і н. Трасцу табе ў бок. Ды
ніхто не пойдзе здымацца за такія гро-
шы, тым больш у трупярні. Чым я за-
плачу акцёрам?

Д а м і н і к. Добра... ёсць яшчэ
адзін... яшчэ адзін надзейны спосаб зда-
быць грошы. Гэта скачкі... Рэкамендую.
Надумаецца — звяртайцеся.

Х а р в і. Я гатовы працаваць бяс-
платна.

К в е н ц і н. Дзякуй, Харві. Дзякуй,
ты сапраўдны сябар. А як жа астатнія?

Х а р в і. Зараз даведаемся... Алё?
Гэта Цім? Слухай, што робіш у бліжэй-
шыя выхадныя? Бульбу капаеш? А ў
наступныя? Хачу прапанаваць табе па-
працаваць разам са мною... Так. Адзін
хлопец, яго завуць Квенцін Таранціна,
вырашыў зняць неблагую гісторыю пра
неданоскаў, якія няўдала абрабавалі
банк. Спецыяльна для нас. Буйны план
недзе хвілін на дваццаць, дваццаць
пяць... Па грашах няшмат, але калі гэ-
тая гісторыя выстраліць, дадуць грошы
на наступную... Выдатна... Дзякуй,
Цім. Квенцін, у тваёй камандзе я і Цім
Рот. Астатніх набірай на свой густ. Гэта
гарнір.

Д а м і н і к. Як чуліва... дзе мая
насавачка...

Д ж а с ц і н. Трэба ж... Хто б мог
падумаць, што аслу Квенціну ўдасца так
хутка і тэхнічна закінуць трохачковы з
сярэдзіны пляцоўкі прама ў колца? Вось
дык так: лёс — гэта тое, што не павінна
здарыцца. Квенцін Таранціна здымае
кіно. Куды коціцца гэты свет?

Квенцін, Харві і Скарлет выходзяць.
Застаецца адзін Дамінік.

Д а м і н і к. Я іх не разумею. Як мож-
на марнаваць сваё жыццё на кіно, калі
ёсць столькі чудаўных спраў: скачкі,
рулетка, горныя лыжы...

Б і л л і. Абутковая фабрыка ўрэш-
це... Эй, балбатун, пайшлі гэтыя вар'я-
ты?

Д а м і н і к. Так, дзядзька Біллі.

Б і л л і. Запрасі да мяне Ск'ю Са-
мерса. Хачу, каб гэты вырадак заткнуў
рот Харві раз і назаўсёды.

С к'ю. Я ўжо тут, містэр Достані.

Б і л л і. Чудаўна... стары паліцэйскі
шпik... Заўсёды з'яўляешся, як толькі
трэба. Слухай мяне ўважліва. Я кінуў ім
гэтую падачку... Але калі гісторыя з
Харві зойдзе занадта далёка, калі ён пач-
не многа на сябе браць, ці пачне ўлазіць
у мае адносіны з гэтым... Таранціна...
ці знохаецца з кім-небудзь з газетчы-
каў... прапануй яму выпіць (дае біклаж-
ку) вось гэта. Біклажку мне Валодзя
Машкоў падараваў. Хоча працаваць у
Галівудзе. Але там не каньяк, ты разу-
мееш. Гэтая штучка дзейнічае праз тры
гадзіны. Яна назаўсёды завяжа язык
Харві. Я зусім не зацікаўлены, каб бруд
мінулых гадоў трапіў на старонкі друку.
Ад Харві ўсё роўна давядзецца пазбаў-
ляцца. Але я хачу зрабіць гэта бліжэй да
прэм'еры, калі яна, вядома, адбудзецца.
Харошы скандальчык, ва ўсякім выпад-
ку, не пашкодзіць.

С к'ю. Што па аплаце? Калі я атры-
маю грошы за гэтую работу?

Б і л л і. Ты атрымаш палову зараз,
а другую... як-небудзь потым. Калі яна,
вядома, спатрэбіцца. А цяпер абодва
знікніце. У мяне быў цяжкі дзень. Гэ-
тая неданоскі мяне расхвалывалі. Асаб-
ліва Таранціна. Ледзь не разламаў мой
стол. Ск'ю, даведайся больш пра дзяў-
чыну, што была з імі... Нешта ў ёй ёсць.
Толькі акуратна і... без рук. У яе ж з
Квенцінам каханне...

С к'ю. Усё зразумеў.

Б і л л і. Скарлет, знесеная ветрам...
Ха... Скарлет, Скарлет.

АКТ ЧАЦВЁРТЫ

Д ж а с ц і н. Квенцін, можа, запрасіць
Валодзю Машкова? Ты чаму такі невя-

сёлы. Добра, маўчу. Сам усё ведаю. Што зробіш, Квенцін. Капітана няўдачніка вешаюць на рэі ці выкідаюць за борт... Квенцін, ты не хвалойся. Як бы ні было, але Скарлет застанецца. Каханне даражэй за золата.

К в е н ц і н. Джасцін, знікні.

Д ж а с ц і н. Я згодзен, вядома ж. Звычайная закаханасць у Скарлет — гэта шчасце ў арэхавай шкарлупіне. Але ж на зямлі мільёны людзей, у якіх няма і гэтага.

К в е н ц і н. Я не хачу шчасця ў арэхавай шкарлупіне.

Д ж а с ц і н. Брава, Квенцін. Ты сапраўды гатовы да супергульні? Ты гатовы рызыкнуць сваім маленькім шчасцем дзеля славы? Дзеля вялікай славы?

С к а р л е т. Што здарылася, Квенцін, ты куды прапаў? Чаму цябе ад самай раніцы няма на пляжоўцы? Чаму ты не адказваеш на тэлефонныя званкі? Чаму я не бачыла цябе два дні? Што адбываецца?

К в е н ц і н. А... гэта ты, Скарлет.

С к а р л е т. Вядома ж. Квенцін, чорт, я спалохалася, падумала, што здарылася што-небудзь. А ты проста хаваешся.

К в е н ц і н. Не, Скарлет... Я не магу здымаць гэтае кіно. Скарлет, я зразумеў: здымаць кіно ў гэтым хляве немагчыма.

С к а р л е т. Давай тваё кіно здымам у чыстым полі, Квенцін. Давай здымаць, Квенцін. Усе гатовы. Толькі цябе няма.

К в е н ц і н. Я не магу працаваць з акцёрамі там, дзе смярдзіць трупамі.

С к а р л е т. Так ужо і смярдзіць...

К в е н ц і н. Старая трупятня, якую прапанаваў для работы Дамінік, — проста жажлівая. Харві і Тому даводзіцца ляжаць у страшэнным брудзе па чатырнаццаць гадзін... Там такая халадэча. Здымаць немагчыма. Мне шкада акцёраў.

С к а р л е т. Квенцін, не смяшы мяне. Чатыры тыдні ты нікога не шкадаваў, працаваў па восемнаццаць гадзін у суткі, а тут раптам — мне іх так шкада...

К в е н ц і н. Так, Скарлет. Мне іх шкада. Я не магу здымаць далей.

С к а р л е т. Але ж яны не скардзяцца. Харві гаворыць, што такая атмасфера дапамагае яму ў працы над роляй.

К в е н ц і н. Ён гэта спецыяльна гаворыць.

С к а р л е т. Квенцін, ты сам быў задаволены трупятняй. Бегаў і крычаў,

што гэта сам лёс паслаў табе такія шыкоўныя інтэр'еры.

К в е н ц і н. Так, было такое. Чорт... Скарлет, мне так цяжка. Абдымі мяне.

С к а р л е т. Квенцін, ты што — абкуруўся. Я цябе кахаю, Квенцін... падмайся. Пара ісці працаваць. Там усе чакаюць цябе.

К в е н ц і н. Скарлет, мне патрэбен яшчэ тыдзень здымак. А грошай няма.

С к а р л е т. Пагавары з Білі, з Харві... папрасі грошай. Ты ж усё можаш. Ты ж, калі захочаш, каго заўгодна ўгаворыш.

К в е н ц і н. Каго заўгодна...

С к а р л е т. Былі ж грошы да гэтай пары.

К в е н ц і н. Так, былі... каханне маё. На гэтае кіно Білі даў толькі трыццаць тысяч. Гэта — нішто... толькі бадчапіцца. Увесь час паміж здымкамі я даставаў грошы. Я дазваніўся нават да Лайзы Мінелі. Я пазычыў стольнік у Мадоны... проста на вуліцы. Я сабраў паўтара мільёна. Ты ўяўляеш? Гэта вялікія грошы...

С к а р л е т. Якія мільёны, Квенцін? Чаму я аб гэтым не ведаю. Дзе яны?

К в е н ц і н. Я іх усадзіў у кіно, Скарлет...

С к а р л е т. Божа мой. Гэта вар'яцтва нейкае.

К в е н ц і н. Скарлет, мне ўсё часцей здаецца, што ўсё гэта дарэмна. Чатыры тыдні ўсе называюць мяне рэжысёрам, а мне, калі шчыра, ужо даўно не зразумела, што я раблю... ты гэта разумеш? Чорт... мяне па-ранейшаму не пакідаюць словы старога Харві, што так здымаць кіно нельга.

С к а р л е т. Перастань, Квенцін! Табе проста нельга азірацца. Трэба ўвесь час ісці ўперад, не азіраючыся. І ўсё атрымаецца. Калі азіраешся на шлях, які прайшоў, — ты гінеш.

К в е н ц і н. Я з'еў нейкую дрэнь у сушы бары і... баліць жылот.

С к а р л е т. Квенцін, хопіць хлусіць... падмайся.

К в е н ц і н. Я не магу, Скарлет... у нас няма грошай на здымкі. Ужо тыдзень мы працуем у доўг.

С к а р л е т. Аддадзім. Падумаеш. Палова свету жыве ў доўг... і нічога.

К в е н ц і н. Скарлет!!! Я быў на скачках з Дамінікам і праіграў... Я думаю выйграць, Скарлет. Чортаў Дамінік пе-

равёў у наяўныя грошы бюджэт цэлага тыдня і... мы ўсё спусцілі. Гэта канец. Я разарыў нас.

С к а р л е т. Што? Ты гэта сур'ёзна? Не, пачакай, Квенцін. Тое, што ты ідыёт, я здагадалася. Але паверыць Дамініку?! Гэта занадта нават для цябе. Перастань мяне разыгрываць, мязотнік. Хопіць хлусіць. Ідзі працаваць.

К в е н ц і н. Ха-ха-ха, Скарлет, ты мне не верыш...

С к а р л е т. Прагуляў мільёны. У цябе, Квенцін, тупыя жарты. Пад'ём!

К в е н ц і н. Але грошы, Скарлет... Ты ж не дурніца? Дзе ўзяць грошы, каб заплаціць доўг за тыдзень? І мне патрэбен яшчэ тыдзень...

С к а р л е т. Здымай кіно, рэжысёр Таранціна. Гэта крызіс. Але трэба сабрацца. Здымай, скулу табе ў бок... я заклінаю цябе памяццю брата.

Б і л л і. Дзе гэты чортаў неданосак? А-а-а, Квенцін, ты тут, мой маленькі геній! Дайце мне палку. Нож!.. хто-небудзь мне дайце. Я прыкончу гэтага неданоска. Маўчаць... Прасадзіць за паўгадзіны пяцьсот тысяч. Навошта ты прымусіў Дамініка пайсці на іпадром? Я застрэлю цябе. Я даваў табе грошы для кіно ці для таго, каб ты канчаткова давёў да вар'яцтва майго прыдуркаватага пляменніка?!

Д а м і н і к. Дзядзечка, я папярэджваў яго. Я казаў яму... што шанцы невялікія... што на мінулым тыдні выйграў сорак долараў.

К в е н ц і н. Ты казаў, што выйграў чатырыста тысяч.

Д а м і н і к. Табе падалося... Дзядзечка, я казаў яму, што два разы запар выйграць прыктычна немагчыма. Я казаў яму: Квенцін, пайшлі да дзядзькі, дзядзечка — чалавек. У яго знойдуцца грошы...

Б і л л і. Якія грошы, каб вас чорт забраў. Вы ўжо чатыры тыдні здымаеце свой задзеўбаны шэдэўр. Брайн дэ Пальма здымаў свае фільмы за адзін уікэнд. І працаваць у яго за гонар лічыў сам Роберт дэ Ніра.

К в е н ц і н. Роберт у той час сядзеў без цэнта ў кішэні...

Б і л л і. Усё, Квенцін, зачыняй кантору. І адпускай мязотнікаў.

К в е н ц і н. Але мне патрэбен яшчэ толькі тыдзень здымак.

Б і л л і. Які тыдзень? Я зараз цябе прыстрэлю... вось з гэтага пальца. Я за-

душу цябе, Квенцін. Манціруй тое, што знята. Божа мой, паўтара мільёна... і каму? Нейкаму замухрышку: асталопу, пра якога нічога амаль што не ведаю. Я не дам больш ні цэнта. У, халера... І прасі Бога, каб які-небудзь ідыёт, тэлевізійны прадзюсер, купіў у мяне тваё гангстэрскае дзярмо. Тады, можа, удала вярнуць хоць палавіну. Манціруй свой фільм. Неданосак. Заўтра ж. Я вызваляю сябе ад усіх абавязатальстваў перад вамі...

С к а р л е т. Біллі, пачакай. Калі ласка, Біллі. Квенцін, не стой жа слупам... папрасі яго... зрабі што-небудзь.

Б і л л і. Ён прыходзіў да мяне ўжо чатыры разы. Два разы ён плакаў. Два разы крычаў, як шалёны, і размахваў рукамі. На пяты раз — ён не прыйшоў да мяне. Ён вырашыў абысці мяне з тылу, ударыць у маё самае балючае месца. Ён ашукаў майго пляменніка, прыдурка.

К в е н ц і н. Пайшоў вон. Я не збіраюся працаваць з табой... і нават абмяркоўваць гэтыя тэмы. Табе ж адразу было вядома, што за трыццаць тысяч я мог бы зняць толькі порна ў матэлі.

Б і л л і. Вось і не трэба было брацца. Мы б разышліся сябрамі. Ты ж пагадзіўся працаваць. А зараз ты са мной не расплацішся, нават калі я цябе растрыбушу на донарскія органы, а тваё чучала прадам з аўкцыёна.

К в е н ц і н. Дай мне апошні шанец. Тыдзень. Не заплюшчвай вочы на ўдачу...

Б і л л і. Стоп, Квенцін! Не трэба набіраць абароты. Я не хачу цябе слухаць. Ты можаш даводзіць што заўгодна. Заткніся. Не хочаш працаваць — валі адсюль. Дамінік зманціруе тваё кіно. Дамінік, ты дзе? Зманціруеш гэтае кіно, праўда?

Д а м і н і к. Так, дзядзечка, вядома. Але калі сумленна, то я ніколі не манціраваў фільмы. Я больш люблю займацца аплікацыяй. Не ведаю нават. Але калі пастарацца — вядома.

К в е н ц і н. Аплікацыяй? Біллі, лепей ужо тады — запрасіць на мантаж каруначніц. Хай лепяць узоры.

Б і л л і. Квенцін, як ты можаш? Я страціў увесь давер да цябе.

С к а р л е т. Квенцін, а цяпер па парадку. Раскажы мне, што здарылася?

К в е н ц і н. З-за Дамініка я прасадзіў усе грошы, якія былі на гэтым праекце, і залез ў даўгі.

С к а р л е т. Ідыёт... Біллі, я хацела б застацца з вамі сам-насам. Квенцін, выйдзі. Ён сапраўды прыходзіў да вас чатыры разы?

Б і л л і. Так, сапраўды. Я гатовы быў прыняць яго і пяты раз. Але маё цяпенне не бязмежнае. Ва ўсякім выпадку... у адносінах да яго.

С к а р л е т. Біллі, у яго зусім няма шанцаў?

Б і л л і. Зусім няма. Ніякіх.

К в е н ц і н. З кім ты гаворыш, Скарлет? Паглядзі на яго, гэта ж вырадак...

С к а р л е т. Заткніся, Квенцін. Ты называеш вырадам чалавека, які бачыў жыццё. Ён ведае, пачым фунт ліха і не будзе шукаць шчасця ў конскіх яблыках на іпадроме... Біллі, вам можна верыць?

К в е н ц і н. Скарлет, Скарлет, што я чую? Ты што?

С к а р л е т. Выйдзі, Квенцін. Бачыць цябе не хачу. Ты нам перашкаджаеш.

К в е н ц і н. Божа мой. Я губляю каханую жанчыну. Я губляю цябе, Скарлет.

С к а р л е т. Квенцін, каб губляць, трэба мець. Вымятайся.

К в е н ц і н. О, жанчыны, імя вам — вераломства. Джасцін, я хачу выпіць. Добра выпіць. *(Выходзіць.)*

С к а р л е т. Не ведаю, Біллі, ці магу я вам давяраць, але мне хацелася б вам прызнацца. Квенцін — вар'ят... яго не прыме ні адна бальніца. Усыпіць нельга, закон гэтага штата забараняе ўсыпляць ідыётаў старэйшых за восемнаццаць гадоў. Дык вось, Біллі. Ён забараніў мне нават успамінаць вашае імя. Ён называе вас тупым вылюдкам... кавалкам каровінай аладкі. Але ж гэта не так, Біллі.

Б і л л і. Ну які ж я тупы... вылюдак? Я не згодзен. А пра аладку тым больш. Яна зялёная і... дыміцца. А на мне — выдатны касцюм... Дамінік, прынясі нам выпіць. Хаця — не. Проста выйдзі. Ідзі... купі сабе ледзянцоў. Наяўныя ёсць?

Д а м і н і к. Так, дзядзечка Біллі.

Б і л л і. Вось і ідзі. Толькі дарогу пераходзь на зялёны.

Дамінік выходзіць.

С к а р л е т. Скажу шчыра — Квенцін мне агідны. Адсутнасць адукацыі... выхаванасці... А пазногці? Я ўпэўнена, што ён ні разу не быў за мяжой. Ён не ведае культуры.

Б і л л і. Я толькі ў мінулым годзе чатыры разы ездзіў у Рэйк'явік. Я бачыў культуру.

С к а р л е т. О, Рэйк'явік — сталіца свету... не была. Але я веру, што цікава. Давяраю вашаму густу. Давайце ж яму разам дапаможам, Біллі. Ён можа і забіць. Давайце дадзім яму гэты тыдзень. Хай пакалупаецца ў гэтай трупарні. У хлопца ж зусім мазгі закіпаюць... можа забіць сябе... ці каго-небудзь іншага. Часамі ён выкрадае пісталет з кішэні ў Харві і ганяецца за мной па кватэры... голы і крычыць на ўсё горла: «Не бойся, гэта запальнічка». А потым страляе ў люстру. Ён непрадказальны. Я не хачу, каб цень яго смерці азмрочвала нашы з табой адносіны.

Б і л л і. Скарлет, э-э-э не зразумеў?

С к а р л е т. Мне патрэбен новы гаспадар. Я хачу быць тваёй рабыняю. Чуеш, бруднае потнае цяля. Я хачу быць тваёю. Праўда. Мне патрэбен ты... Выкупі мяне ў Квенціна, мой уладар.

Б і л л і. А-а-акольні?

С к а р л е т. Дай яму грошай яшчэ на тыдзень работы, на мантаж і агучку.

Уваходзіць Харві.

Х а р в і. Што тут адбываецца? Дзе Квенцін? Эй, Квенцін...

Б і л л і. Чорт... Скарлет...

С к а р л е т. Чорт, табе перашкодзілі, Біллі! Дай Квенціну грошы, і мы з табой дагаворым.

Б і л л і. Я згодзен...

Х а р в і. А, Біллі, прывітанне, мы не бачыліся сто гадоў... Якога чорта ты тут тырчыш і прыліпаеш да гэтай чыстай дзяўчыны сваімі бруднымі рукамі?

Б і л л і. А гэта ты, Харві Кейтэль...

Х а р в і. Ну, дзе гэты чортаў хлапчук. Прасадзіць паўміліёна! Вось дык так. Калі Дамінік не схлусіў, я заб'ю Квенціна. Дзе ён, пытаюся? Калі я не ўбачу яго да абеду, я пачну піць... буду піць, піць... Мы будзем здымаць кіно? Скарлет... Як ты можаш стаяць побач з гэтым гнюсам, дзетка?

С к а р л е т. Харві, я хацела б, каб ты не абражаў Біллі... і не ўмешваўся.

Х а р в і. Не ўмешваўся? Ты хочаш сказаць: «Пайшоў вон, разбойнік Харві».

Б і л л і. Гадкі тэкст, Харві. Навошта гэты пафас? Калі не пойдзеш ты, пайду я, калі ласка... Я пайду, але што скажа Скарлет...

Х а р в і. Валі адсюль. Калі зараз жа не знікнеш, дык я цябе сваімі рукамі...

Б і л л і. Цішэй, п'яная пачвара...

Х а р в і. Калі не пакінеш у спакоі гэтае дзяўчо...

Б і л л і. Скарлет, я пайду...

Х а р в і. Давай-давай, і хутчэй.

С к а р л е т. Біллі, я з табой.

Б і л л і. Ты свабодны чалавек, Скарлет. Я не магу табе ні дазволіць, ні забараніць. *(Выходзяць.)*

Х а р в і. Ну і каціцесья... Непакорлівае дзіцятка. Што за гадасць... віскі. Чорт... я здаю. Нарэзаўся з другой бутэлькі. А колькі ж за дзень выжлукціў? Акцёры без работы — гэта пачвары... І ні аднаго чалавека, ні чалавечка. Эй, хто-небудзь... Квенцін... Ты дзе? Я хачу працаваць... *(З'яўляецца Джасцін.)*

Д ж а с ц і н. Прывітанне, мяне завуць Джасцін.

Х а р в і. А-а... прывітанне, старэча Джасцін. Ты адкуль? Я цябе не бачыў... Колькі ж я цябе не бачыў? Дзесяць, дваццаць гадоў? І ты прыходзіш да мяне менавіта сёння... Калі стары Харві набраўся... Дзе Квенцін? Я хачу есці. Франкенштэйн хоча есці, Квенцін.

Д ж а с ц і н. Бедны Харві. На каго ты стаў падобны. Галівуд цябе зусім рас-трушчыў. Дваццаць гадоў назад ты забіў бы неданоска Біллі, калі б ён толькі зірнуў на тваю дзяўчыну... А сёння, калі Біллі звёў Скарлет у рэстаран, ты толькі рыкаеш, як стары вадаправодны кран і больш нічога... Ён павёў тваю дачку, Харві. Ты разумеш, куды ён яе павёў?

Х а р в і. Ты што сказаў? Маўчаць, Джасцін.

Д ж а с ц і н. Біллі і Скарлет будуць праз дзве гадзіны чатырнаццаць хвілін блізкія, як ніколі. Твая дачка ахвяруе сабой дзеля неданоска Квенціна з яго кіно. Не бескарысліва, вядома. Ты ў курсе, што паміж ім адбываецца? Яны — па-любоўнікі.

Х а р в і. Што?

Д ж а с ц і н. Не рабі такі здзіўлены твар... ты ўсё добра ведаеш. Але заплешчываеш вочы. Табе падабаецца пра-

цаваць з Квенцінам... таму ты маўчыш. Ужо і не ведаю, ці кахаюць яны адно другога? Але спяць яны разам.

Х а р в і *(спрабуе схопіць Джасціна)*. Заткніся!

Д ж а с ц і н. Перастань, Харві. Ты ж — гэта я. Проста будзь хоць самім сабою шчыры.

Х а р в і. Перастань, вырадак. Ты — белая гарачка. Чорт, я перабраў... перабраў.

Д ж а с ц і н. Квенцін прасадзіў усе вашыя грошы. Ён хацеў неверагоднага, а атрымаў звычайнае. Так найчасцей бывае... Чорт... Скарлет спіць з Біллі, Біллі дае грошы... і вы працягваеце здымаць. Усё вельмі проста. Квенцін і Харві задаволены. Па-іншаму ў гэтым чортавым горадзе і не бывае.

Х а р в і. Я заб'ю яго.

Д ж а с ц і н. Каго? Квенціна ці Біллі? Перастань. Ты не здатны на сапраўдны ўчынак. Ты — слабак. Аддаеш дачку каму заўгодна, толькі б атрымаць хоць трошачку славы. Праўда?

Х а р в і. Ды як яна можа? З ім? З гэтым агідным дзялком...

Д ж а с ц і н. Перастань, Харві. Да таго ж Біллі хоць не забойца.

Х а р в і. Ты гэта пра каго... намякаеш, а?

Д ж а с ц і н. Ды хопіць ужо... Ты асуджаеш сваю дачку, Харві? Але ж, Харві, будзь шчырым. Ты дазваляў сабе рэчы больш дзікія... па маладосці.

Х а р в і. Заткніся, прашу...

Д ж а с ц і н. Навошта ж гэтая хлусня, Харві? Асабліва між намі? Скарлет сумленняя. Яна сумленна робіць тое, што вырашыла. Яна дапамагае Квенціну. А ты? Вырашыў ухапіць хоць кавалачак... славы. Цябе цешыць увага да тваёй персону гэтага жаўтаротага хлапчука. Ды ён цябе кіне. Ён плоне на цябе, як толькі падымецца на калена. Ты сам рабіў тое ж самае, калі быў маладзейшы. Такі Галівуд і такі закон жыцця ў ім.

Х а р в і. Заткніся, вылюдак.

Д ж а с ц і н. Прыйшоў час плаціць, Харві. Я тваё сапсаванае сумленне...

Х а р в і. Зыдзі, Богам прашу.

Д ж а с ц і н. Чаму я павінен пайсці? Ты... прывторшчык. І яшчэ: калі ў табе засталася хоць кропля сілы, не раскажвай Квенціну пра Біллі і Скарлет. Дай яму ў святым няведанні закончыць гэтае кіно.

Харві і. Згінь, згінь, вылюдак.

Уваходзіць Дамінік.

Дамінік. З кім гэта ты балбочаш? Дапіўся да белых чарцянят. Трымай ледзянец, Харві...

Харві і. А-а, гэта ты, квадратная мазгаўня...

Дамінік. Харві, ты думаеш гэта ветліва адказваць абразую чалавеку, які прапануе табе ледзянец, за які сам заплаціў?

Уваходзіць Квенцін.

Квенцін. Дамінік, ты тут? Харві, ты ўяўляеш? Дамінік аказаўся не такім ужо падонкам. Ён уламаў такі свайго дзядзьку, і той даў нам грошы. Ты ўяўляеш? Мы зноў працуем. Гэта неверагодна. Дамінік, дай я цябе абдыму. Мы здымаем яшчэ тыдзень. А потым мантаж і агучка. Я шчаслівы...

Харві і. Ты ў гэта верыш? Ты верыш, што менавіта гэты неданосак зрабіў цябе такім шчаслівым?.. Ты, Квенцін, ідыёт. Надзвычайны прыдурак... надзвычайны. Хаця, чаму? Я такі самы... А ты ведаеш, што здарылася на самой справе?

Джасцін. Харві, заткніся. Хлопчык заб'е сябе, калі даведаецца, што зрабіла Скарлет. Ён заб'е сябе, а потым тваю дачку. Апамятайся. На тваіх жа вачах загінуў твой сын Скот! Харві, не рабі гэтага.

Квенцін. Та-так, я ідыёт, Харві. Але я шчаслівы. Мы зноў працуем. Зразумеў? Нас чакае ўдача і слава.

Харві і. Пляваў я на славу.

Квенцін. Пайшлі—вып'ем. І ўзрадуем Скарлет. Дарэчы, дзе яна? То мяне шукае, то сама хаваецца...

Выходзяць. З'яўляюцца Біллі і Самерс.

Самерс. Яна яго дачка, ніякіх сумненняў. Я даведаўся і прааналізаваў.

Біллі. Ск'ю, ты не згубіў маю біклажку? Думаю, яна спатрэбіцца табе раней, чым ты меркаваў.

Самерс. Заўсёды са мной.

Біллі. Чорт... Калі Харві сапраўды ведае, што яна яго дачка... Наспывае канфліктчык. Ён будзе помсціць мне за дзяўчынку... я яго ведаю. Ды толькі, што

б там ні здарылася, будзе чакаць прэм'еры гэтага чортавага фільма. Пакуль Скарлет са мной — у іх ёсць грошы... і Харві мяне не кране. Але як толькі ўсё закончыцца... Чорт, бацька гэтай дзеўкі мне зусім не патрэбен. Самерс, чакай каманды.

Выходзяць. З'яўляецца Харві.

Джасцін. Чаму ты не загаварыў з ім? Чаму не накінуўся на яго і не разарваў?

Харві і. Заткніся... заткніся, Джасцін. Я не магу. Яна робіць гэта дзеля гэтага фільма. Фільма, у якім здымаюся я... ты разумееш? Для мяне, урэшце. Каб у Квенціна былі грошы.

Джасцін. Але ж усе яны для Таранціна.

Харві і. Заткніся. Гэта яе ахвяра... і яе выбар. Я не хачу перашкаджаць.

Джасцін. Не хочаш? Славалюбны Харві Кейтэль. Ты прадаў уласную дачку дзеля славы. Ты аддаў яе Біллі... І ўсё дзеля таго, каб працягваць здымацца? Харві — ты грэшнік. Ты надзвычайная свалата. Вузел усё больш зацягваецца...

Харві і. Я не магу ёй гэта забараніць.

АКТ ПЯТЫ

Джасцін. Ну што, Квенцін, ты ўсім задаволены?

Квенцін. Я на нябёсах, Джасцін. Поспех ашаламляльны. Мяне пазнаюць на вуліцах, нідзе не даюць праходу... Мы парвалі залу ў Сандэсе.. «Шалёныя сабакі» сталі хітом, суперфільмам. Біллі вязе яго ў Каны. Фільм акупіўся за два тыдні. Я больш нікому нічога не вінен.

Джасцін. Не вінен?

Квенцін. Не вінен, Джасцін. Не вінен і вольны... Я свабодны не ў сне, а наяве... Я свабодны...

Джасцін. А як жа «Крымінальнае чытво»?

Квенцін. Скарлет правіць сцэнарыі. Атрымліваецца... выдатна. Яна таленавітая... Я нават зайздросчу.

Скарлет. Квенцін, падрыхтуйся, да эфіра засталася пяць хвілін. Не хвалюйся.

Квенцін. Я не хвалюся, Скарлет. Сёння ўся Амерыка ўбачыць Квен-

ціна ў прамым эфіры. Ну і ўвалю ж я ім. У мяне нейкі прыдуркаваты настрой. Я быццам бы лётаю. Я не магу паверыць, што гэта я — Квенцін Таранціна. Я зняў гэтую карціну... Я знакаміты.

Скарлет. Толькі прашу цябе: не мацюкацца ў камеру і не размахваць рукамі.

Квенцін. Ды пайшлі яны... Чалавек, які зняў «Шалёныя сабакі», можа размахваць рукамі, колькі захоча і дзе захоча.

Лайка Паўзучы. Вы ўжо сабраліся? Выдатна. Як справы, Квенцін? Чатыры хвіліны да эфіра. Скарлет, я хачу пракансультавацца з вамі. Квенцін, я ўкраду Скарлет на некалькі хвілін? Ты гатовы?

Квенцін. Крадзі яе, цягні яе... Я гатовы да чаго заўгодна... я проста адчуваю, як запаўняю сабою ўсю сусветную прастору. Прывітанне, старэча Харві. Ты ўсё ж такі пагадзіўся? Прыйшоў... Дзякуй. Ты бачыў, як ціскалі мяне там, унізе, калі бралі аўтограф. Ты бачыў? Мяне так ціскалі... столькі фанатаў.

Харві. Яшчэ б. Тваё фота на вокладцы кожнага часопіса. Нават штотыднёвік «Каліфарнійскі фермер» уклеіў тваё фота і інтэрв'ю. Яшчэ трохку і ты... станеш нацыянальным героем.

Квенцін. А ты як, Харві? Таксама фанаты замучылі?

Харві. Не-е, у мяне з імі ўсё прасцей. Мяне проста... не пазнаюць на вуліцах.

Квенцін. Будзь каля мяне, старэча... Раптам якая-небудзь котка западзе на такога, як ты...

Харві. Я нікому не патрэбен, Квенцін. Гэта ты — герой дня. Толькі часопіс «Закон і парадак Нью-Йорка» надрукаваў маё інтэрв'ю. Усіх чамусьці цікавіць, як я сядзеў у турме. Усе нібыта забыліся, што і я здымаўся ў гэтым чортавым фільме.

Квенцін. Усё будзе добра. О, чорт, гэтыя тэлевізійныя неданоскі запрасілі на шоў і маю маму. Зраблю выгляд, што я яе не заўважыў.

Мама. Квенцін, ты куды, бессаромны хлопчук. Ты думаеш, што мама пачне табе папікаць за тое, што ты без дазволу ўцёк з дому? Не, Квенцін, я даравала табе гэта. Квенцін, я тут. Квенцін, мама цябе па-ранейшаму любіць.

Квенцін. Матуля, дарагая мая. Як мне прыемна... страшэнна прыемна, што ты прыйшла падтрымаць мяне... у маёй радасці. Знаёмся, гэта — Харві Кейтэль.

Мама. О-о, добры дзень. Дык гэта вы адсядзелі ў турме чатыры гады? Я выпісваю «Закон і парадак».

Харві. Так, гэта я.

Мама. Вы так ляжалі ў «Шалёных сабаках» у крыві... з тым худым хлопцам. Тая сцэна мяне так узрушыла. Вы былі як два палобоўнікі. Мне так спадабалася...

Харві. Рады за вас. Квенцін, я пайду... прысяду.

Мама. Эй, Пол, я тут. Квенцін тут, Пол. Квенцін, гэта — Пол Слоўлі, мой муж. Твой новы тата. Я спрабавала да цябе дазваніцца... расказаць... але не дазванілася. Ён галава сеткі магазінаў аўтагумы «Шыны што трэба».

Квенцін. Мой новы тата? Выдатна, матуля. Ты не траціш часу марна. Рады за цябе. Прывітанне, Пол. Мы, здаецца, знаёмыя.

Слоўлі. Прывітанне, Квенцін, рады за цябе. З твайёй мамай мы пазнаёміліся на рэтраспектыўным паказе тваіх фільмаў. Калі мы глядзелі твой фільм «Дзень народзінаў майго лепшага сябра», твая мама заснула на маім плячы. З гэтага ўсё і пачалося.

Мама. Квенцін, ты толькі падумай. Мне давалося пераадолець страшэнную рэўнасць місіс Шэбарт. Ты яе помніш... ну тая, якая ўсё жыццё марыла аб сіліконовых грудзях. Яна вырашыла, што Пол належыць ёй. Такая скандалістка.

Слоўлі. Перастань, дарагая. Проста тая істэрычка запусціла попелініцай у майго сабаку Рэкса. Я не магу ёй даравач. Квенціну гэта нецікава.

Мама. Чаму нецікава? Калі ты мне расказаў, як урэзалася попелініца ў галаву беднага сабачкі, я плакала. Я плакала, Квенцін. Я хачу, каб уся Амерыка ведала гэтую гісторыю. Хай людзі плачуць. Квенцін здыме пра гэта кіно. Праўда, Квенцін?

Слоўлі. Ой, Квенцін, ты ж кіно здымаеш... зусім забыўся. Віншуем з поспехам. Выдатнае кіно. Праўда, я яго яшчэ не бачыў. Пірацкія копіі ў нашую глуш яшчэ не дайшлі, а ліцэнзійных касет няма тым больш...

К в е н ц і н. Ну, гэта не праблема, Пол. Праз год фільм пакажуць і па тэліку...

С л о ў л і. Ты вырас у маіх вачах, Квенцін. Калі які-небудзь неданосак скажа, што я гандлюю лысымі шынамі, плюнь яму ў вочы... ад майго імя.

Д ж а с ц і н. Гандлюе, гандлюе, гандлюе...

К в е н ц і н. Добра, Пол, я плюну.

С л о ў л і. Калі хто-небудзь выдумае такое глупства, плюй смела, мае адвакаты цябе апраўдаюць. Калі прагарыш і твой бізнес праваліцца, прыходзь да мяне ў магазін... Ты помніш, дзе ён. Цераз дарогу, за булачнай. Для цябе — у мяне... абавязкова знойдзецца месцейка.

К в е н ц і н. Вялікі дзякуй. Вам пара садзіцца...

М а м а. Так-так, вядома... Я зараз разрыдаюся.

К в е н ц і н. Пол Слоўлі — мой новы тата. Фак...

К а в а л ь с к і. Прывітанне, Квенцін. Гэта я, не пазнаў мяне?

Ш э б а р т. Квенцін, золатка, добры дзень. О-о, гэты вылюдак Пол Слоўлі таксама тут? Пайду прыпудру носік. *(Адыходзіць.)*

К в е н ц і н. То як жыццё, шаноўны?

К а в а л ь с к і. Уяві, Квенцін... калі Слоўлі і Шэбарт глядзелі стары рускі баявік «Чапаеў», Рэкс Пола Слоўлі ўскочыў на ложак місіс Шэбарт з нямытымі нагамі. Уяўляеш? Місіс Шэбарт, вядома, абурылася і кінула попелніцу ў галаву Рэксу. Сабака адразу адключыўся. А містэр Слоўлі якраз выходзіў з душа. Ён усё гэта бачыў... яны пасварыліся... і містэр Слоўлі... пайшоў да тваёй мамы. Мне падалося, гэта выдатная гісторыя для кіно, Квенцін. Я назіраў за імі з-за кустоў і смяяўся... нібы рэзаны. Я хачу, каб уся Амерыка з гэтага пасмяялася.

К в е н ц і н. Дарагі мой, я не магу абцяцаць... ты ж разумееш.

К а в а л ь с к і. А потым місіс Шэбарт, калі Слоўлі пайшоў, хадзіла па кватэры зусім голая і румзала... няўцешнымі слязмамі. Ну, я яе суцешыў, вядома... Я разумею місіс Шэбарт. Старэча ж Слоўлі абцяцаў ёй новы сіліконавы бюст. А цяпер ёй даводзіцца разлічваць толькі на сябе. У мяне ж такіх грошай няма, Квенцін. Калі б ты мне дапамог...

К в е н ц і н. О-о, гэта складана. У мяне зусім няма наяўных...

К а в а л ь с к і. Добра, разумею... Скажы, Квенцін, сумленна: ты не збіраешся здымаць дзіцячую парнушку? У мяне ёсць класны сюжэт... прыходзіць хлопчык глядзець маркі...

К в е н ц і н. Не, Бобі... Праходзь на месца.

К а в а л ь с к і. Добра...

К в е н ц і н. Джэсіка. І яна тут, трасцу табе ў бок...

Д ж э с і к а. Прывітанне, Квенцін, як справы? Я знайшла сваё шчасце ў арэхавай шкарлупіне. Знаёмся, гэта — Хоргеншлак.

К в е н ц і н. Як?

Х о р г е н ш л а к. Прывітанне, Квенцін. Мяне завуць Хоргеншлак.

К в е н ц і н. Прывітанне Хх... х... чорт... харошы хлопец. Ты не трымаеш на мяне злосці?

Х о р г е н ш л а к. Не, вядома. Проста я раўнаваў цябе да Джэсікі. А зараз мы знайшлі сваё шчасце.

Д ж э с і к а. Так, Квенцін. Мы пажаніліся. Праз паўгода ў нас будзе двойня. Хлопчык і дзяўчынка. Мы вырашылі назваць іх Ханні і Банні. Будзеш хросным бацькам?

К в е н ц і н. Ну вядома ж, Джэсіка...

Д ж э с і к а. Дзякуй, Квенцін. Спадзяюся, ты не будзеш шкадаваць грошай на падарункі сваім хроснікам... Я чытала — у цябе добрыя ганарары...

К в е н ц і н. У мяне будуць хроснікі Ханні і Банні? Хто б мог падумаць.

Д ж а с ц і н. Квенцін, ты ж казаў, што ад таго, чым вы займаліся з Джэсікай, дзяцей не бывае.

К в е н ц і н. Заткніся. Ты на што намякаеш?

Д ж а с ц і н. На тое самае... Гэта, Квенцін, твае дзеці.

К в е н ц і н. Ды гэтага не можа быць...

С к а р л е т. Та-ак, усё... падрыхтаваліся, Квенцін...

Л а й к а. Містэр О'Ніл, хутчэй праходзьце... Вось туды сядайце, за маму... Біллі Достані, Дамінік, калі ласка, на першы рад.

Б і л л і. Давай, Квенцін. Давай, мой хлопчык. Ты — зорка! На цябе глядзіць уся Амерыка. Мы абышлі «Палёт над гняздом зязюлі» па касавых зборах. Ты — кароль. Ты — кароль, Квенцін... Галівуд твой...

Л а й к а. Цішыня!.. Мы ў эфіры. Прывітанне, мяне завуць Лайка Паўзу-

чы. І мы пачынаем ток-шоў «Шчыросці». Уся праўда пра герояў нашага часу. Наш госць — Квенцін Таранціна. Рэжысёр, чый дэбютны фільм літаральна скалануў нацыю.

К в е н ц і н. Прывітанне. Мяне завуць Квенцін Таранціна, мяне часцяком пытаюцца, як я стаў зоркай. Я адказваю: вельмі проста. Я пачуў голас усярэдзіне, у сабе... і пайшоў за ім. Далей пайшло ўсё, як па масле.

Л а й к а. Але зараз не пра гэта, Квенцін. Гэта «Шчыросці», Квенцін. У нашай праграмы іншыя законы. Не трэба ліць ваду. Ці праўда, што вы бераце для свайго кіно сюжэты, рэплікі, выпадкі з чужога жыцця?

К в е н ц і н. Ты што, Лайка. Мы не абмяркоўвалі гэтых пытанняў. Я не буду адказваць...

Л а й к а. Але гэта «Шчыросці», Квенцін. Нас глядзяць мільёны тваіх паклоннікаў па ўсім свеце. Калі ты адмаўляешся адказаць на пытанне ў нашай праграме, значыць — праіграць. Назаўсёды...

К в е н ц і н. Фак'ю. Значыць, па-твойму, я краду?

Л а й к а. Так, менавіта так. Так сцвярджаюць спецыялісты. Яны гавораць, што гісторыя «Шалёных сабак» як дзве кроплі падобная на «Вогненныя гарады». У шэсцьдзсят дзевятым адзін хлопец прыцягнуў падобны сцэнарыі на «Метро Голдэн Маер».

К в е н ц і н. Я там не краў.

Л а й к а. А дзе?

К в е н ц і н. Не там...

Л а й к а. Не там? А дзе? Дзе ты краў свае сцэнарыі, Квенцін?

С к а р л е т. Я пратэстую. Што гэта значыць? Гэта што — зала суда? Што гэта за допыт з прадудзятасцю? Можна, вы яго прымусіце яшчэ на Бібліі прысягнуць?

Л а й к а. Скарлет, я разумею ваша хваляванне. Але не перашкаджайце эфіру. Квенцін, ты будзеш адказваць?

К в е н ц і н. Чорт, што гэта такое? Што гэта значыць — краду? Гэта мая даніна традыцыі.

Л а й к а. Але, Квенцін, цяжка зразумець, дзе заканчваецца даніна традыцыі і пачынаецца сапраўдны крадзеж...

К в е н ц і н. Любая творчасць пачынаецца з крадзежу.

Л а й к а. Але творчасць не можа займацца крадзежом вечна.

К в е н ц і н. Так... так... так-так... Я краду... з кожнага фільма. Я краду з кожнага асобнага фільма, які калі-небудзь здымалі. Мне гэта падабаецца... Ты задаволеная, Лайка?

Л а й к а. Ну што ж, лічу Квенцін першы раўнд нашага тэле-шоў закончыў з перабітым носам. А ў нас — рэклама.

К в е н ц і н. Лайка, ідзі ты... я пайду са студыі. Што гэта за пытанні такія?

Б і л л і. Сапраўды, Лайка, ты што вырабляеш?

М а м а. Я не дазволю крыўдзіць майго хлопчыка публічна.

Л а й к а. Панове, супакойцеся. Гэта звычайны тэлевізійны ход. Зараз уся краіна пераклучыла тэлевізары на наш канал. Яны ўжо прыраслі. Першае пытанне для рэйтыngu. Супакойцеся. Далей пойдзе размова пра дзяцінства і першае каханне ў школе. Не збіраемся мы вас тут раздзяваць.

Д ж э с і к а. Пра каханне я раскажу. Ты не супраць, Хоргеншлак?

Х о р г е н ш л а к. Я не супраць.

Л а й к а. У эфіры «Шчыросці» і я — Лайка Паўзучы. Хвіліну таму назад Квенцін прызнаўся: ён крадзе — даніна традыцыі. Што вы елі ў трэцім класе, Квенцін?

К в е н ц і н. Ну-у, я не помню...

М а м а. Я помню.

Л а й к а. Выдатна. Мама помніць, што Квенцін еў у трэцім класе. А зараз мне хацелася б задаць пытанне прадзюсеру. Як усё пачыналася?

Б і л л і. Так... А як жа! Я помню. Я заўсёды шукаю маладых таленты. У нас на студыі ім дарога... прамая. Праўда, Дамінік?

Д а м і н і к. Ага... дзядзечка.

Б і л л і. Не называй мяне дзядзькам у прамым эфіры, прыдурак.

Д а м і н і к. А ты не называй мяне прыдуркам.

Л а й к а. Мы пасля эфіру разбяромся, хто з вас ху. Працягвайце.

Б і л л і. Я дапамагаю маладым талентам. Калі Квенцін прынёс свой сцэнарыі, я адразу зразумеў — гэта шэдэўр. Я сказаў яму: малайчына. Якраз так і трэба працаваць. Адваліў яму грошай. Квенцін чудаўна працаваў. З усім упраўляўся. На дзвярах яго кабинета вісела таблічка: «Геній на месцы» або «Геній адсутнічае». Мы жылі ў згодзе. Знялі карціну за пяць тыдняў. Усё ішло як па масле.

Л а й к а. Кашу маслам не сапсуеш. Такім маслам у «Шалёных сабаках» стаў Харві Кейтэль, зорка шасцідзiesiąтых. Харві, як вы пазнаёміліся з Квенцінам?

Х а р в і. Мне цяжка гаварыць пра гэта.

К в е н ц і н. Харві валяўся ў падваротні зусім п'яны. Я гляджу — ляжыць Харві Кейтэль. Чорт, думаю, зорка ўпала. Добра б яе зноў закінуць на небасхіл Галівуда. У мяне быў класны сцэнарый... і ў нас ўсё атрымалася.

Х а р в і. Квенцін, але я не ляжаў ў падваротні.

К в е н ц і н. Гэта алегорыя, Харві. Ты разумееш? Іншасказанне...

Х а р в і. У той дзень здарылася трагедыя. На нашых вачах застрэлілі выдатнага хлопца... яго звалі Скот Эйвары. Ён быў для мяне... як сын.

К в е н ц і н. Харві, перастань. Я быў побач, калі яго забівалі. Ты сказаў мне: эй, хлопец, бяры ногі ў рукі і ходу адсюль, пакуль нас не прыхапілі копы. Гэта ж «Шчыросці», Харві. Навошта ж тут хлусіць?

С к а р л е т. Харві, усё так і было?

Х а р в і. Во, чорт. Ды не... не. Хаця ў цэлым... так. Мы пайшлі ў дом, дзе жыў Квенцін... і там я ўпершыню ўбачыў сцэнарый.

С к а р л е т. Дык вы збеглі з бара і нават не разабраліся толкам, жывы мой брат ці не. Можна, яму яшчэ можна было дапамагчы?

Х а р в і. Не, Скарлет. Неданоскі пацэлілі яму ў галаву і печань. Ён памёр адразу, там жа.

С к а р л е т. Я вам гэтага не дарую... (Плача.)

Л а й к а. Выдатна... А мы працягваем праграму. Гэта «Шчыросці» і я — Лайка Паўзучы.

Д ж э с і к а. Калі ж я вам раскажу пра сваё першае каханне?

Л а й к а. Цяпер размова пра Квенціна. Квенцін, дык гэта быў ваш сцэнарый?

К в е н ц і н. А чый жа, трасцу табе ў бок? Вядома. Мы со Скотам пісалі яго доўгімі бяссоннімі ночамі.

С к а р л е т. Не трэба так перабольшваць, Квенцін.

К в е н ц і н. Прабач, Скарлет, трохі перагнуў. Мы пісалі яго... днямі.

Л а й к а. А зараз — рэклама. Я — Лайка Паўзучы. Заставайцеся з намі. Вы

хочаце запароць мне эфір? Скарлет, хопіць плакаць. Мы абазначылі факт... і хопіць. Цябе ўжо паказалі буйным планам на ўсю краіну. Табе спачувае ўся Амерыка. Супакойся. А цяпер дайце гэтай дзяўчыне раскажаць пра сваё першае каханне.

Х а р в і. Я хачу зрабіць публічную заяву, Лайка.

Л а й к а. Увага, мы ў эфіры. Харві Кейтэль сядзеў у бары. Ён не ляжаў пад плотам, калі яго знайшоў Квенцін Таранціна. Гэта шчыросці. Зараз слова Харві.

Х а р в і. Я хачу прызнацца.

Б і л л і. Не рызыкуй, Харві. Ты праранейшаму ў чане. Перш чым рабіць такія крокі, добра падумай.

Х а р в і. Я пакідаю кінематограф. Гэта хлусня і ашуканства. Акцёры атрымліваюць шалёныя грошы ні за што. Ходзяць перад камерай пустыя. Вар'яцеюць ад раскошы і распусты. Скандаляць, б'юць сваіх жонак і дзяцей. Спяць адзін з другім, незалежна ад полу. Ненавідзяць усіх і кожнага. Забіваюць і атручваюць, кідаюць і разбураюць свае сем'і. Атручваюць чужынцаў і нікога да сябе не дапускаюць. Кідаюць уласных дзяцей, дзеля прывіднай славы. Я здраднік і забойца... Я не магу больш жыць... У мяне ёсць дачка, пра якую ніхто не ведае...

Д ж а с ц і н. Заткніся, ты звар'яцеў...

Б і л л і. Што ты робіш, Харві?

Л а й к а. Толькі што Харві Кейтэль прачытаў нам тэкст сваёй новай ролі. У нас засталосё ўсяго некалькі хвілін эфіру. Я іду да нашых гасцей. Гэта людзі, побач з якімі Квенцін вырас. Я перадаю слова Джэсіцы Ланч — гэта першае каханне Квенціна.

Д ж э с і к а. Колькі сябе памятаю, я Квенціну заўсёды дапамагала. Я казала яму: «Квенцін, ты народжаны для славы. Кінь мяне і едзь у Галівуд». Я казала яму, што ён таленавіты і будзе славутым рэжысёрам.

О'Н і л. А яшчэ Квенцін працаваў у нашым відэаархіве. Цяпер столькі хлопцаў хочуць працаваць на яго месцы. Над яго сталом вісіць мармуровая таблічка: «Тут працаваў Квенцін». Заўсёды ляжаць... свежыя гваздікі. Ружы вельмі дарагія, мы не заўсёды можам іх купляць...

Шэбарт. А мы, пасля ад'езду Квенціна, арганізавалі таварыства аматараў рускай камедыі. На праглядзе камедыйнага баевіка «Чапаеў» я пазнаёмілася са сваім восьмым мужам.

Кавальскі. Так, Квенцін злучыў нашы сэрцы. Ён заўсёды быў выдатным хлопцам. Ён мог гадзінамі расказваць пра той ці іншы фільм. Яго заўсёды было прыемна слухаць. Помніш, Квенцін, як мы спрачаліся наконт «Сквіцаў». Ты яшчэ тады сказаў, што акула дзярмо, таму што яна ўся з мікрапорыстай гумы.

Квенцін. Так, помню...

Мамма. Мой хлопчык заўсёды быў паслухмяны. Я заўсёды ведала, што ён будзе вялікім чалавекам. Помніш цётку Саіру, Квенцін? Ты яшчэ тады казаў, што яна такая тоўстая, што калі-небудзь праломіць падлогу і праваліцца ў падвал. Памятаеш?

Квенцін. Памятаю...

Мамма. Я ведала, што ты свайго даб'ешся. Я ведала, што ты станеш вялікім чалавекам-рэжысёрам ці старшым прадаўцом у магазіне Пола Слоўлі... Я помню Квенціна яшчэ вось такім... Ён не хацеў хадзіць у школу і хаваўся ў нашай ваннай. Там ён спаў амаль што ўвесь дзень. Ён не цягаўся па вуліцах, з якімі-небудзь чорнымі хуліганамі і не прадаваў наркатыкі. Ён проста спаў у ваннай. Я яго не лаяла, калі аднойчы знайшла яго ў ваннай...

Слоўлі. Квенцін — выдатны хлопец. На такіх, як ён, трымаецца мой бізнес. Квенцін вельмі таленавіты. Мой магазін квітнее. Я гандлюю аўтагумаі. «Шыны што трэба». Калі ў Квенціна бізнес заглухне, у мяне заўсёды знойдзецца яму месца ў магазіне. Я гандлюю аўтагумаі «Шыны што трэба». Калі вы заязджаеце ў наш гарадок з поўначы, паварочвайце на поўдзень і міма бара «Бязногая кабыліца» трапляеце якраз да мяне. Па суботах мы не працуем, таму лепей прыязджайце да нас у аўторак. Але будзьце ўважлівыя. У аўторак дарога з поўначы зачынена. Таму, каб патрапіць у мой магазін, заязджайце з боку Дэтройта. Гэта крук... міль на пяцьсот, але, паверце вы мне, каб купіць выдатныя шыны, часам варта праехаць і больш... Я звычайна ў гэты час сяджу на верандзе і гляджу бейсбол. Калі па шчырасці, то ў гэтым сезоне «Зачумленыя пінгвіны» мяне зусім не радуюць, і

мы з прыяцелем вырашылі хварэць за «Канзаскіх сабак». Хаця не ведаю... без Гары Купера яны ні фіга не зробіць. Факт. Хаця... калі будуць гуляць на Біллі Драйвера, я думаю...

Лайка. Дзякуй-дзякуй... Дзякуй вялікі. Квенцін, падзякуй усім... Асабліва Пола Слоўлі. У цябе не засталася часу на заключнае слова. Гэта былі «Шчыросці». Сустрэнемся заўтра. Мяне завуць Лайка Паўзучы... Усім вялікі дзякуй... Вы ўсе свабодныя. Хто запрасіў у студыю гэтага ідыёта? (Выбягае.)

Харві. Квенцін, я па-сапраўднаму на цябе пакрыўдзіўся. Я лепш пра цябе думаў. Ты не павінен быў гаварыць мільёнам аб тым, што знайшоў мяне на памыйцы.

Квенцін. Але ж, Харві, я патлумачыў. Гэта алегорыя. Імі часта карыстаюцца паэты. Напрыклад: Эй, чорная задніца, перастань ужываць наркатыкі. Так спявае дзі-джэй Рза. Ён для мяне спявае. Я яго чую, але ж я не гавару, што я — чорная задніца.

Харві. Квенцін, гэта другое.

О'Ніл. Квенцін, мне хацелася б запрасіць цябе на ўікэнд. Добра б, каб ты пакінуў свой адбітак у бетоне на нашым ганку. У нас зараз рамонт. Ты мне гэтым вельмі дапаможаш. Твой адбітак прывабіць пакупнікоў.

Квенцін. Я не ведаю... ці будзе ў мяне на гэта час.

О'Ніл. Але ж тыя дзесяць баксаў. Помніш? За рускай камедыі?

Квенцін. Але ж ты праляцеў. У Слоўлі і Шэбарт усё атрымалася. Яны палюбілі старую рускую камедыю.

О'Ніл. Не, Квенцін. Нішто так не наганяе нуду, як старая руская камедыя. А ад нуды да распусты адзін крок. Яны падскоквалі на канапе, як... а па тэлеку круцілася старая руская камедыя... А потым яны ўсё ж такі палаяліся. Так што ты мне вінен.

Квенцін. Добра... прыеду.

Джэкс. Прыязджай хрысціць нашых дзетак, Квенцін. Я і Хоргеншлак будзем чакаць. Прывязі замест падарунка чэк. Ці наяўныя. Ну... як захочаш.

Квенцін. Так, вядома... Абавязкова прыеду.

Мамма. Прыязджай, сыноч, у госці. Дапаможаш у выхадных па гаспадарцы.

Слоўлі. Зазірнеш да мяне ў май-стэрню. Дапаможаш.

Джасцін. З табой развітваюцца як з нябожчыкам, Квенцін.

Квенцін. Чаму гэта?

Джасцін. Так смешна... Проста агідна. Усе гэтыя людзі выкрэсліваюць цябе са свайго жыцця. Ты для іх проста легенда. Мінулае забыта, Квенцін. Яно толькі помсціць. І я буду... радзей.

Квенцін. Чаму, Джасцін?

Джасцін. Таму, што я — мара, Квенцін. Чалавек, на руках якога кантракты, мары не мае. У яго абавязальствы... і не болей.

Біллі. Квенцін, я хацеў бы напамніць, што з заўтрашняга дня ты працуеш над «Крымінальным чытвом». Мы яго ўжо запусцілі. Усе акцёры атрымліваюць па паўтары тысячы долараў за дзень. Бюджэт восем мільёнаў. Брус пагадзіўся працаваць амаль што бясплатна. Ён бачыў «Шалёных сабак...», і ён у захапленні. Сядзіць зараз на студыі ў касцюмернай і падбірае трусы да вобраза Буча. Ага... і вазьмі ў сваё кіно Джона Траволту. Хай патанцуе. Мой дзядзька яго вельмі любіць. Гэта яго апошняе жаданне. Стары памірае. Зрабі, калі ласка.

Квенцін. Я хацеў бы адпачыць, Біллі. Я не фабрыка па вытворчасці. Я зараз у такім стане, што не хачу здымаць кіно...

Біллі. Бяры Скарлет і пачынайце. Ты яшчэ нічога не зрабіў. Крытыкі не задаволеныя. У Англіі «Шалёных сабак» забаранілі. Ты павінен адліць сябе ў бронзе. А потым адпачынак...

Квенцін. Скарлет!!!

Скарлет. Квенцін, у час эфіру ты не сказаў пра мяне ні слова.

Квенцін. Я не паспеў, Скарлет. Гэты Пол Слоўлі...

Скарлет. Ты пра мяне проста забыўся... і Амерыка пра мяне нічога не даведалася...

Квенцін. Скарлет, Скарлет, каханая, дапамажы мне, калі ласка. Ты заўсёды была побач. Будзь і зараз...

Скарлет. Ну, што табе трэба, наш геній?

Квенцін. Прабач, Скарлет, але нам трэба працаваць. Прабач мне дзеля імя твайго брата. Я абяцаю. Я табе абяцаю помніць цябе, Скарлет. Нам трэба здымаць «Крымінальнае чытво». Харві са мной ужо няма. Ён пакрыўдзіўся. Не пакідай жа ты мяне, Скарлет.

Скарлет. Ты няўдзячная жывёліна, Квенцін. Тваё шчасце, што ты дурнаваты... як крок... і нічога не бачыш... Добра, я табе дапамагу. Я зноў табе дапамагу, чаго б мне гэта ні каштавала. Давай адліём цябе ў бронзе...

Квенцін. Дзякуй, Скарлет. Я гэтага не забуду.

Скарлет. Не заракайся... геній. Прасачы лепш за чортавым Брусам. Ён не ўмее карыстацца японскімі мячамі. Навучы яго ці ён сапсуе табе «Крымінальнае чытво», Квенцін. Але паабяцай мне выканаць адну просьбу.

Квенцін. Якую?

Скарлет. Лайка Паўзучы хоча задаць табе некалькі пытанняў пра тваё дзяцінства.

Квенцін. Гані ты яе... Лайка Паўзучы... Хай сама выдумае пра мяне гісторыю...

Скарлет. Але Квенцін, з ёю нельга сварыцца... гэта ж Лайка Паўзучы.

Квенцін. Бачыць яе не хачу. Раскажы ёй, як я праваліўся ў воўчую яму і з'еў сваю бабулю, падсмажыўшы яе на запальнічцы «Зіпа».

Скарлет. Як ты мог, Квенцін? Гэта жахліва...

Квенцін. Эй, Скарлет. Не такія я ўжо і вылюдак. Я ж выводзіў бабулю з дому не спецыяльна, каб жэўці яе ў воўчай яме. Гэта выйшла выпадкова. Мы пайшлі вудзіць фарэль разам і, не дайшоўшы мілі дзве да Правінстоўна, зваліліся на дно забытай усімі пал'юнічай ямы... Астатняе выдумляй сама...

Скарлет. Але калі Лайка спытаецца пра бабулю?

Квенцін. Запальнічка ні разу не загарэлася. Я спрабаваў запаліць яе разоў дзесяць. Пайшоў дождж... пасля залёва... яма напоўнілася вадою, і мы з бабуляй выплылі.

Скарлет. І не патанулі?

Квенцін. Мы з бабуляй не патанем... Яна пражыла яшчэ пяцьдзсят гадоў і памерла ад слепаты. Так бы мовіць, хэпі энд, Скарлет. Гэта ж Галівуд.

Біллі. Самерс, з Харві трэба канчаць. Гэты вырадак амаль раскалоўся... у прамым эфіры.

Самерс. Ведаеш, Біллі, я стаў павважаць Харві. Хай ніхто і не зразумеў яго прызнання, але я... зразумеў. Я адзін зразумеў, што адбываецца. Мне здаецца...

ца, у Харві хопіць моцы, каб разлічыцца пад нуль... Я сядзеў у «Ад заходу да ўсходу» і ўсё гэта бачыў. Ён здзейсніў... учынак. Ён зноўку герой і мужык... Як я яго разумею...

Б і л л і. Эй-эй, асцярожней, не ўпадай у меланхолію. Ты яшчэ павінен мне... Помні пра біклажку. Грошы засталіся? Ці табе аддаць астатняе?

С а м е р с. Не... не трэба. Мне хапіла...

Б і л л і. Купіў маленькі востраў у Ціхім акіяне?

С а м е р с. Не. Я забаніраваў два месцы на могілках у Сан-Дыега.

Б і л л і. Вазьмі грошы, Самерс, закажы сабе надмагільны камень. Наймі паэта, хай эпітафію напіша: Тут спачывае Ск'ю Самерс...

С а м е р с. Я ўжо загадаў... На ім напісана THE END...

Б і л л і. Ты гэта сур'ёзна? Канец усяму... Усяму канец... Арыгінальна...

Ск'ю не адказвае, выходзіць, схіліўшы галаву.
За ім — Біллі.

С к а р л е т. Ну, давай, Квенцін. Мы зрабілі гэта. Скажы ім, як ты іх любіш. Павіншуй Кінаакадэмію.

К в е н ц і н. Прывітанне, кінаакадэмія. Мяне звучь Квенцін Таранціна. Я зняў «Крымінальнае чытво» і ганаруся гэтым. Атрымаць «Оскара» за сцэнарый у трыццаць два гады... Гэта, пагадзіцеся, цудоўна. Заўтра дваццаць васьмага сакавіка. У мяне — дзень народзінаў... і гэта цудоўны падарунак. Спадзяюся, вы далі мне «Оскара» не толькі з гэтай прычыны. Прызнаюся, я чакаў узнагароды за лепшы фільм. Але, калі вы так лічыце, што я магу атрымаць прыз толькі за лепшы сцэнарый, што ж... хай так і будзе. Я рады, што ў мяне ўсё атрымалася. Я ўпэўнены, што зняў кіно, якое будуць глядзець і праз сто гадоў...

С к а р л е т. Квенцін, жывёліна. Ты зноў не сказаў пра мяне ні слова. Ты нічога не сказаў пра мяне. Ты атрымаў «Оскара» за лепшы сцэнарый, а на мяне проста плюнуў... Як ты можаш так?

К в е н ц і н. На сцэне можна стаяць толькі трыццаць секунд... Паспець бы галоўнае сказаць і ўспомніць. Не магу ж я ўспамінаць усіх запар, Скарлет.

С к а р л е т. Усіх запар? Гэта значыць, я... усе... Ты помніш толькі пра сябе.

К в е н ц і н. Але Скарлет... Прэмія «Оскар» бывае не часта. Яе ўвогуле можна не заслужыць... ці атрымаць толькі раз у жыцці. Няма нічога дзіўнага, што я разгубіўся і... не ўспомніў. У наступны раз я абавязкова пачну з цябе.

С к а р л е т. Я цябе ненавіджу, Квенцін... Ты не помніш нікога, апроч сябе.

К в е н ц і н. Скарлет, не перабольшвай. Я цябе так моцна кахаю. Мы ж з табою адна каманда...

С к а р л е т. Я табе больш не веру, Квенцін. Пакінь мяне. Не хачу цябе бачыць...

К в е н ц і н. Але Скарлет...

С к а р л е т. Ідзі... ідзі... Я аддала табе ўсё... а ты — няўдзячны... (Выбягае.)

К в е н ц і н. О, чорт, толькі гэтага не хапала...

Б і л л і. Прывітанне, мой хлопчык. Вітаю, мой геній. У Амерыцы сапраўдны бум. Студыі завалены сцэнарыямі, напісанымі пад Таранціна. Мы наўсёгда чатаў. Квенцін, а ты казаўся курачкай, якая нясе залатыя яйкі. Я зноў паверыў у кінематограф. Мой дзядзька, калі ўбачыў на экране Буча і ўбачыў, як танцуе Джон Траволта, устаў з ложка. Цяпер невядома, калі і каму дастануцца абутковыя фабрыкі дзядзькі... Але я на цябе не трымаю злосці, Квенцін. Я да цябе з добрымі навінамі. У мяне куча дзелавых прапаноў табе.

К в е н ц і н. Да чорта ўсе твае прапановы, Біллі. У мяне дастаткова грошай, каб доўгія гады сядзець моўчкі на беразе мора і кідаць у ваду каменчыкі. Мне зараз чэ да кіно...

Б і л л і. Але Квенцін, ты не ўяўляеш, што ты зараз такое. Ты — брэнд. Адзін твой твар каштуе мільёны. Маленькія неданоскі будуць глядзець любую бязглуздыцу... толькі б пад ёю стаяла тваё прозвішча... Я буду раскручваць цябе больш і больш... Ты апынуўся ў патрэбным месцы і ў патрэбны час...

К в е н ц і н. Не трэба гэтага, Біллі. Я хачу адпачыць. Калі зыходзіць з таго, што я адчуваю зараз... я не хачу больш здымаць кіно.

Б і л л і. Але Квенцін! Гэта ж твая работа. Тваё прызвание.

К в е н ц і н. Да чорта гэтае прызвание. Жыццё занадта кароткае, каб рабіць адзін фільм за другім. Я хачу... любіць гэта. Я не хачу ператвараць гэта проста ў работу.

Б і л л і. Ты павінен працаваць, чортаў Квенцін. У мяне распісаны твой час да дзве тысячы дваццатага года. Ты павінен зняць «Гладыятар», «Уладар колцаў». Браты Вячоўскі прапанавалі зняць нейкую «Матрыцу», яшчэ «Гадзілу» нарэшце... Квенцін, ты за год павінен выпускаць па тры з паловай фільмы. А ўсяго — дваццаць штук за восем гадоў. Я ўжо ўсё пралічыў.

К в е н ц і н. Ды ідзі ты да чорта, Біллі. Я не хачу жыць такім жыццём. Разумееш, нельга жыць нармальным жыццём, здымаючы фільмы. Схадзіць да стамотага — не, аплаціць рахункі — не, прыбрацца ў доме — не... не...

Б і л л і. Але ж ты так хацеў стаць рэжысёрам... Добра. У цябе заўсёды будзе дантыст на пляцоўцы. Я найму спецыяльнага чалавека, каб ён прыбіраў твой пакой і сачыў за рахункамі... У цябе ўсё будзе.

К в е н ц і н. Я хачу ажаніцца і гадаваць дзяцей, Біллі.

Б і л л і. Жаніся, калі ласка. За гэтую навіну рэпарцёры будуць цябе на руках насіць. Я зайздросчу той дзяўчыне, у якой будзе такі славуты муж.

К в е н ц і н. Чаму тут зайздросціць, Біллі: калі ты бываеш на пляцоўцы дваццаць гадзін за суткі, пра якую жонку можна гаварыць? Ці ты знойдзеш для мяне спецыяльнага чалавека, які будзе спаць з маёй жонкай, пакуль я буду здымаць «Гадзілу»? У мяне няма ніякага асабістага жыцця. Я хачу мець сям'ю...

Б і л л і. Май... Квенцін, ну скажы, чым я магу дапамагчы табе? Я сасватаю за цябе любую дзяўчыну свету... За цябе пойдзе любая.

К в е н ц і н. Я хачу ажаніцца са Скарлет...

Б і л л і. Скарлет? Не трэба гэтага рабіць, Квенцін. Не рабі памылку, хлопча. Яна не кахае цябе.

К в е н ц і н. Гэта Скарлет мяне не кахае? Ды яна гатовая памерці за мяне. Яна мне столькі даравала... заўсёды была побач. Я кахаю яе.

Б і л л і. Паслухай, Квенцін, Скарлет любіць толькі грошы... толькі. Як толькі ты заробіш пабольш і ад цябе можна будзе адрэзаць больш тлусты кавалак, яна кіне цябе.

К в е н ц і н. Ды як ты можаш гаварыць такое?

Б і л л і. Ды яна са мною спала ўвесь гэты час. Ты думаеш, адкуль у цябе былі грошы? Ці ты наўна думаеш, што гэта Дамінік мяне расчуліў.

К в е н ц і н. Ды як ты можаш гаварыць такое? Скарлет спала з табой? Біллі, гэта найлепшы жарт за ўвесь час, што я цябе ведаю. Ды яе ванітуе ад аднаго твайго імя.

Б і л л і. Ванітуе ад майго імя? Не, Квенцін, яе ванітуе, таму што яна хутка стане мамай.

К в е н ц і н. Фу, Біллі, ад цябе патыхнула мексіканскім серыялам... Ты хочаш нас пасварыць, толькі б я працаваў на цябе як вол, кінуў Скарлет, праклінаў жыццё і... праца-аваў.

Б і л л і. Ну што ж, Квенцін, лепш адзін раз убачыць. Алё, Ск'ю... ты мне патрэбен... зараз жа. І твае матэрыялы... Так... Ск'ю Самерс здымаў, калі мы куляліся з гэтай козачкай. Чаму аддаеш перавагу: відэа ці фота? Яна любіць пірсінг, гэта так экстрэмальна...

С к а р л е т. Заткніся, Біллі. (*Стралае і забівае Біллі.*) Квенцін, не вер гэтаму вырадку. Гэтая свалата зайздросціць твайму шчасцю... Ён гатовы быў зрабіць усё, толькі каб разлучыць нас, каб ты звяр'яцеў і не бачыў нічога, апроч кіно.

К в е н ц і н. Што ты нарабіла, Скарлет?! Ты ж забіла яго... А як жа наша дзіця? Цябе ж пасадзяць...

Х а р в і. Не пасадзяць. Аддай мне пісталет, малыш. Хіба так можна. Забойства — агіднае. Хіба так забіваюць? Божа мой, як ты магла...

С а м е р с. Я чуў выстрал. У чым справа? Біллі...

Д а м і н і к. Дзядзечка, дзядуля памёр. Ён вырашыў станцаваць як Траволта, упаў і памёр. Цяпер чатыры абутковыя фабрыкі і магазінчык ва Усходняй Еўропе твае. Аддай іх мне... Дзядзька, ты мёртвы, цябе забілі?

С а м е р с. Хто страляў?

С к а р л е т. Харві...

Х а р в і. Перастань, дачушка, твой тата ведае, што рабіць...

С к а р л е т. Квенцін, Харві звар'яцеў...

С а м е р с. А чаму ў яе вочы як шклянныя? Чаму рукі дрыжаць?

Х а р в і. Гэта — шок, Самерс. Яна ніколі не бачыла такой смерці... Арыштуй мяне... Я не хачу ператвараць гэтую гісторыю ў доўгую пошлую камедыю...

С к а р л е т. Што ты нарабіў, Харві? Навошта ты так гаворыш?

Х а р в і. Не нагаворвай на сябе, дзяўчынка. Ты верыш мне? Я твой бацька. Я тата твой. Я гатовы рассмяцца... Чорт... Самерс, калі ў табе засталася хаця б кропля мужнасці, забудзься пра Біллі. Не рабі таго, дзеля чаго ты прыйшоў сюды. Дай людзям шчасця. Я цябе прашу. Ты перамог, Самерс.

С а м е р с. Я прыйшоў з пустымі рукамі, Харві. Я прыйшоў не дзеля Біллі. Я прыйшоў за табой. Я сведчу тваю паразу, Харві. Ты арыштаваны. Законам штата Нью-Джэрсі ты абвінавачваешся ў наўмысным забойстве.

Х а р в і. Я прызнаю сябе вінаватым...

С а м е р с. Але Харві, перш чым я надзену на цябе наручнікі і цябе пасадзяць на электрычны стул, я хачу выпіць з табой міравую. Як у старыя добрыя часы. Памятаеш?

Х а р в і. Так, Самерс, я помню... трасцу табе ў бок. Мы сядзелі з табой ў «Ад заходу да ўсходу» і марылі. Ты хацеў стаць добрым паліцэйскім.

С а м е р с. А ты выдатным акцёрам. У цябе ўсё атрымалася, Харві...

Х а р в і. У цябе таксама, дружа. Сапраўды... усё атрымалася. Хаця лёс — гэта тое, што не павінна было адбыцца. Тваё здароўе, Самерс.

С а м е р с. Тваё здароўе, Харві. *(Абодва п'юць з біклажкі, якую падарваў Біллі. Самерс надзявае наручнікі.)* Харві, ты быў калі-небудзь у Сан-Дыега?

Х а р в і. Вядома... там райскае месца... *(Выходзяць.)*

К в е н ц і н. Мне здаецца, старыя звар'яцелі, Скарлет.

С к а р л е т. Не ведаю, як Самерс, але Харві дакладна.

Д а м і н і к. Дапамажыце, дапамажыце мне... вынесці цела дзядзькі... *(Выходзіць.)*

С к а р л е т. Старэча Харві... так захаўся ў мяне, што назваў... дачушкай.

Ён такі адзінокі. Божа мой, гэта ж подзвіг. Ён сказаў, што ён забіў, Квенцін. Ён узяў віну на сябе. Ён выратаваў нас. Ён мяне выратаваў і... мае дзіця.

К в е н ц і н. Скарлет... я хачу быць толькі з табой.

С к а р л е т. Вядома, Квенцін... Але каб жыць — патрэбны грошы. Шмат грошай, Квенцін... Пачакай... Квенцін, у мяне ёсць ідэя. Давай здымем фільм «Забіць Біллі». Давай здымем і пакажам гэтага вырадка ў кіно. Як я стамілася... Колькі я вынесла, каб у нас з табой ўсё было...

К в е н ц і н. У нас сапраўды ўсё было, Скарлет... Адзінае, аб чым мне хацелася б папрасіць цябе, давай здымем дзве часткі «Забіць Біллі».

С к а р л е т. Я згодна забіваць Біллі нават восем частак... *(Выходзяць.)*

К в е н ц і н. Я хачу цябе, дарагая. Тут і цяпер. Вось тут... у цемры...

Х а н н і. Слухай, я ніколі б не падумала, што тут ёсць патаемныя дзверы.

Б а н н і. Я не такі ідыёт, дарагая, як ты прывыкла думаць пра мяне. У гэтым нумары спыніўся сам Таранціна. Калі пашанцуе, украдзём яго «Оскара». Ханні, паглядзі, ці няма яго ў тым кутку.

Х а н н і. Зараз, дарагі, пагляджу... Толькі дай мне пісталет. Я баюся цемры...

Б а н н і. Чаго яе баяцца. Хай яна баіцца нас. У доме нікога няма.

Х а н н і. Тады сам ідзі ў цёмны кут.

Б а н н і. Во, чорт і собіла ж мне пакахаць такую баязліўку! Трымай. Ды не выпусці. Ён жа зараджаны.

Х а н н і *(страляе ў кут, куды пайшлі Квенцін і Скарлет)*. Чорт, чорт... там нехта ёсць. Мабыць, мышы...

Б а н н і. Перастань страляць, дурніца. Ты паставіш на вушы ўвесь квартал. Уцякайма... *(Выбягаюць.)*

Д ж а с ц і н. Прывітанне, мяне звучуць Джасцін. Адгадайце за сто зарплат. Скарлет і Квенцін жывыя? Лёс — гэта тое, што не павінна было адбыцца. У гэтым горадзе смерць заўсёды побач... Вось гэтыя пулькі, глядзіце. Я даўно назіраў за гэтай парачкай вунь з таго кутка... І са мною быў містэр Кавальскі.

Гучыць віва фарэва.

НАТАЛЛЯ КАЛЯДА

Нарадзілася 26 кастрычніка 1973 г. у Мінску, Беларусь. Выпускніца Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта (спецыяльнасць «гісторыя»). Закончыла амерыканскі Хаббард-каледж па спецыяльнасці «бізнес-кіраванне».

Драматургічнай творчасцю займаецца з 2004 г.

2005 — напісана п'еса «Ім сніліся сны». Перакладзена на беларускую, французскую, англійскую мовы.

Лістапад 2006 — публічная чытка п'есы «Ім сніліся сны» на тэатральным фестывалі Impact у Нью-Ёрку (ЗША). П'есу Н. Каляды прадстаўляў брытанскі драматург Том Стопард.

П'еса «Ім сніліся сны» апублікавана ў зборніку сучаснай беларускай драматургіі (Францыя, выдавецтва «Дом Еўропы і Усходу»).

ІМ СНІЛІСЯ СНЫ...

ГІСТОРЫЯ ПРА КАХАННЕ І АДДАНАСЦЬ

(АСНОВА — РЭАЛІІ ЖЫЦЦЯ)

Прысвячаецца Ірыне

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Марыя, 45 гадоў.
Ганна, 30 гадоў.
Алена, 58 гадоў.
Вольга, 43 гады.
Таццяна, 30 гадоў.
Меліса, 49 гадоў.
Доктар.

Інтэр'ер добраўпарадкаванай кватэры: у гасцёўні стаіць ёлка, калідор святочна ўпрыгожаны. Гучыць спакойная музыка. Раздаецца меладычны гук званка ў дзверы. У калідор выходзіць Марыя, ідзе да дзвярэй і адчыняе іх.

Ганна, Вольга, Таццяна (хорам). З Ка-ля-да-мі! (Абдымаюць і вінішуюць гаспадыню.)

Ганна. Ты што ў такім выглядзе?

Марыя. Та-ак, я... Дзе Алена?..

Вольга. Да яе ўнукі прыехалі...

Чаму музыка нейкая пахавальная?! Свята сёння ці не свята?!.

Марыя. Гэта Бах...

Вольга. Хай сабе хоць Гендэль... трэба нешта весялейшае...

Таццяна (да Марыі). Не звяртай увагі. Яны вырашылі, што сёння свята, і ўсё... ты іх ведаеш...

Ганна, Вольга і Таццяна падчас размовы распранаюцца, здымаюць зімовы абутак і

пераабуваюцца ў туфлі. Усе адзеты элегантна і прыгожа.

Марыя. Якія прыгажуні!

Ганна. Так і ёсць. Ідзі пераадзявайся.

Марыя. Так-ак, настрой у вас... Неяк не зусім...

Вольга. Хопіць! Табе даецца пятнаццаць хвілін...

Марыя. Угаварылі...

Таццяна. Нядоўга нам давялося...

Марыя выходзіць.

Вольга (наўздагон). Музыку памянай!

Таццяна. Не прыставай... самі памяняем.

Вольга. Давай што-небудзь жыццесцвяджальнае.

Вольга і Ганна садзяцца ў крэслы. Таццяна займаецца музыкай. Прыгожая калядная мелодыя запаўняе пакой.

Таццяна. Вось... свята...
Ганна. А мы адны...
Вольга. Не пачынай.
Ганна. І сапраўды... А то свята закончым, не распачаўшы... Хаця, якое гэта свята, калі...

Таццяна. Я так і ведала.
Ганна. Табе гэтага не зразумець.
Таццяна. Але я...
Марыя (уваходзіць у пакой). Спадзяюся, я нездарма адзявалася...

Таццяна. Ты проста клас! І хутка...

Марыя. У мяне толькі віно і закусць.

Вольга. Вось і добра.

Марыя выходзіць на кухню.

Марыя (з кухні). Шампанскае адкаркоўвайце!.. Я ўжо нясу.

Ганна адкаркоўвае шампанскае і разлівае па бакалах, якія растаўлены на накрыўцы бара.
З нагружаным закуссю падносам у гасціную ўваходзіць Марыя.

Вольга. Та-ак, дапаможам...

Таццяна. Сюды, давай... (Яны перастаўляюць талеркі з закуссю на накрыўку бара.)

Таццяна (да Марыі). Ну, камандуй!

Марыя. А што тут камандаваць... бяром шампанскае і...

Вольга. У мяне тост. Давайце за справядлівасць! Калі загадаць што-небудзь на Каляды — яно збудзецца... Цуды ж здараюцца...

Марыя. Давайце! За справядлівасць!

Ганна. Не першыя Каляды мы гэта загадаем...

Таццяна. Да дна! (Усе чокаюцца і выпіваюць.)

Марыя. Дзяўчаткі, усаджвайцеся зручней... вечар доўгі, шампанскага... мора...

Вольга. Гэта добра.

Ганна. Скажаў бы мне хто-небудзь гады тры назад, што я так буду святкаваць Каляды...

Марыя. Я ўсе апошнія гады пра гэта думаю... Чаму менавіта мы?

Таццяна. Мне ў дзевятнаццаць гадоў аперацыю зрабілі і казалі, што дзяцей у мяне не будзе... Кашмар нейкі!

Мне здалася тады, што свет звужаўся да мяне адной, і чамусьці я адна павінна пакутаваць у гэты час... за ўсіх. Гэта, вядома, абсалютна розныя рэчы, але...

Вольга. Ха-аро-ошы пачатак вечара.

Марыя. Я недзе прачытала, што гора сыплецца з нябёсаў у нейкае адно месца і зусім выпадковыя людзі трапляюць туды — у гэтае кола...

Таццяна. А шчасце?

Марыя. А шчасце даецца за нешта.

Ганна. Ну што ж, у коле мы ўжо пабылі... А калі будзе шчасце?

Вольга. Будзе! Вось і Танечка таму пацверджанне — дачка ж нарадзілася...

Марыя. Ды яшчэ якая... І ў цябе, Вольга, абавязкова будзе.

Ганна. А ў нас з Марынкаю дык, відаць, не.

Таццяна. Усё! Апошні шанц добра правесці вечар... Кожная раскажа гісторыю пра сваё першае каханне. А ў каго такоўскага няма, хай прыдумляе.

Ганна. Вельмі своечасова.

Марыя. Тады яшчэ па бакалу. (Разлівае шампанскае.) Давайце за тое, што мы разам... і за тое, што ёсць сябры, якія нас разумеюць і падтрымліваюць!

Усе чокаюцца і выпіваюць.

Таццяна. Анют, пачынай...

Ганна. Вельмі смешна. Чаму я?

Таццяна. А таму, што чарга ўсё роўна да цябе дойдзе.

Ганна. Логіка жалезная.

Марыя. Тады пачынай.

Ганна (пасля паўзы). Ну, што ж... Першае каханне звалілася на мяне ў першым класе... Дакладней, яшчэ да таго, як я пайшла ў першы клас. У нашым двары жыў хлопчык, які мне вельмі падабаўся. Я тайком уздыхала і думала, што я кахаю яго, хаця мы з ім ні разу не гаварылі — я толькі бачыла яго ў двары...

Вольга. Каханне ад першага позірку?

Ганна. Ну, быццам бы так...

Марыя. І што, так з ім і не пазнаёмілася?

Таццяна. Вы слухайце, а не пытанні задавайце...

Ганна. Во-во... Прышла пара ісці ў першы клас. Мой брат пайшоў у шко-

лу даведацца, у якім класе я буду вучыцца. Ён вярнуўся і сказаў мне, што мой клас 1-ы «З»... Прыйшла я, значыць, першага верасня ў 1-ы «З», а ў спісах мяне няма...

В о л ь г а. І?

Г а н н а. Настаўнікі пачалі разбірацца і высветлілі, што я ў 1-ым «Е». Проста мой брат пераблытаў літару «Е» з літарай «З»... І вось заходжу я ў гэты клас, у якім павінна вучыцца... Заходжу, значыць...

М а р ы я. Ну! Не муч!

Г а н н а. ... і бачу гэтага хлопчыка! А яшчэ я ўбачыла там сваю лепшую сяброўку... Стала лёгка на сэрцы: і сяброўка, і маё каханне былі са мною на доўгія гады. Вось гэта было шчасце!

Т а ц ц я н а. Во як бывае... а вы кажаце...

В о л ь г а. Сяброўка хлопчыка не адбіла?

М а р ы я. Ну, Волька... І чым гэта ўсё закончылася?

Г а н н а. Вяселлем, вядома.

Усе смяюцца.

В о л ь г а (да Марыі). Ну, ты сказала... Забылася, колькі ёй тады гадкоў было?

М а р ы я. А што? Каханню, як ты ведаеш, узросты падуладны ўсе.

Т а ц ц я н а. Хто наступны? Давай, Вольга, ты.

В о л ь г а. Хай Марыя бацькаўна — яна ў нас ранняя.

Г а н н а. Як я — дык адразу, а як ты — дык Маняша.

М а р ы я. Ды хай сабе. Выручу цябе, а ты пакуль прадумай.

Т а ц ц я н а. Ведаеце што, давайце кожнаму наступнаму ўскладняць заданне.

Г а н н а. Так несумленна! Я — пра каханне, а ім дык можна ерунду якую-небудзь.

В о л ь г а. Правільна, давайце.

М а р ы я (усміхаючыся). Дык табе расказваць не было чаго.

Г а н н а. Ды кінце!

Т а ц ц я н а. Усё! Новае заданне: самае яркае ўражанне з дзяцінства.

М а р ы я. О, гэтага колькі хочаш!

Г а н н а. Я ж казалі — самае складанае было ў мяне.

Таяцяна бярэ бутэльку і разлівае шампанскае па бакалах.

Т а ц ц я н а. За першае каханне!

М а р ы я. Выдатны тост! Пра маё першае вы ўсе ўжо чулі... Анют, не бяры да галавы, я потым раскажу пра дарослае...

Г а н н а. Дзякуй, пра гэта мы і самі ведаем. Асабліва калі яго выкрадаюць.

М а р ы я. Самае яркае ўражанне з дзяцінства?.. Гэта — як сонечны зайка ў святдомасці... (Паўза.) Мабыць, паездкі ў цырк.

В о л ь г а. У цырк?

М а р ы я. Вам гэтага не зразумець. Гэта могуць зразумець толькі тыя, хто вырас у правінцыі... (Паўза.) Паездка ў цырк забірала цэлы дзень: нам выдзялялі маленькі аўтобус ад мацінай работы, мы ўсе ў яго садзіліся і ехалі ў сталіцу з бацькамі.

Г а н н а. І ты што, помніш тыя прадстаўленні?

М а р ы я. Не-а.

Г а н н а. Дык што тады там было такога яркага? Аўтобус?

М а р ы я. У цырку нам куплялі марожанае і цукеркі «Мішка касалапы», а мы былі па-святочнаму адзетыя... Такія маленькія, прыбраныя, смешныя... (Паўза.) Гэта было такое шчасце!..

В о л ь г а. І ўсё?

М а р ы я. Не, самае цікавае пачыналася, калі мы вярталіся, — мы спыняліся ў лесе. Бацькі даставалі хлеб, агурочки, купленыя ў горадзе цукеркі... Нашы бацькі выпівалі, а мы елі «доктарскую» каўбасу... І ўсім было так хораша! (Паўза.) Мы былі шчаслівыя. Я тады думала, што такое шчаслівае жыццё можа быць толькі ў нашай краіне.

Т а ц ц я н а. А яшчэ што-небудзь?..

М а р ы я. Яшчэ — суседзі... яўрэйская сям'я. Яны заўсёдна бралі ўдзел у маім выхаванні і вельмі цёпла да мяне адносіліся... Іх бабуля выдатна гатавала яўрэйскія стравы... найбольш я любіла, калі яна гатавала бонду — такі хлеб з бульбы... штосьці паміж беларускай бульбянай бабкаю і жытнім хлебам. Ён быў такога колеру... шэрага... Яго смак я ніколі не забуду.

Т а ц ц я н а. Бывае ж такое...

В о л ь г а. У дзяцінстве ніхто не ведае, што потым будзе ўспамінаць усё жыццё...

Г а н н а (уздыхнула). Што ўжо гаварыць пра нашых дзяцей?.. (Паўза.)

Таццяна. А цяпер...

Вольга. Наша дарагая тамада!

Таццяна. Не, я павінна быць апошня.

Вольга. Дзе гэта напісана?

Ганна. Вольга, ты ўвогуле ўжо...

Таццяна. Добра-добра... што вам расказаць?

Вольга. Раскажы, як цябе выхоўвалі?

Таццяна. О-о-о... (Паўза.) Татам.

Вольга. У сэнсе?

Таццяна. У прамым. Калі я што-небудзь рабіла не так, мама гаварыла мне фразу, пасля якой ногі рабіліся ватовымі, а ўсярэдзіне — халадзела.

Марыя. І што гэта за фраза?

Таццяна. «Таццяна, зайдзі да таты ў кабінет». (Усе смяюцца.) Гэта цяпер смешна. А тады я пачынала прасіць маму, каб яна ўгаварыла тату не выклікаць мяне да яго. Я са слязамі абяцала, што больш я ніколі нічога дрэннага не зраблю...

Вольга. А што там было?

Таццяна. Не ведаю, я там ніколі не была. (Усе смяюцца.)

Вольга. Ну і метады. Ведаеце, што я вам хачу сказаць...

Ганна. Няўжо?

Вольга. Усе аднолькавыя.

Таццяна. Метады?

Вольга. Мужчыны!

Ганна. Што гэта ты раптам?

Марыя. Ты што гэта?

Вольга. Так, толькі мужчыны так могуць адносіцца да дзяцей. Вы ўспомніце сваіх... (Паўза.)

Таццяна. Ты думаеш гэта да месца?

Марыя (Таццяне). Не перажывай. Раз ужо пачалі, хай...

Ганна. Памятаю, мяне мой прыемна здзівіў. Гэта адбылося, калі я нарадзіла малога. Мой жа хацеў узяць на сябе ўсе начныя клопаты і вырашыў, што я не павінна ўставаць да дзіцяці, а ён сам будзе... Надыйшла ноч, і ён устаў да Юрыка, які пачаў плакаць... Спрабаваў яго пакарміць, перапавіў, насіў на руках, а сын усё плакаў. Я, зразумела, не спала, але дала яму магчымасць зрабіць тое прыемнае, што ён хацеў для мяне зрабіць... Ён мучыўся ўсю ноч, а пад раніцу прыйшоў да мяне ўвесь мокры і кажа: «Усё! На, бяры!» Нічога ў яго не

атрымалася, але спроба дарагога каштавала...

Вольга. Я і кажу. Нічога яны не ўмеюць.

Таццяна. Зусім не згодная.

Марыя. Я таксама. Мае малыя больш дзеляцца з бацькам.

Ганна. Ты хацела сказаць «дзяліліся»?

Марыя. Ды ты што! Калі мы зараз пачнём...

Таццяна. Давай-давай расказвай. Мне цікава... У нас у сям'і такая ж гісторыя.

Вольга. Ну, як цябе выхоўвалі, мы ўжо чулі.

Таццяна. Марыйка, расказвай.

Марыя. У мяне заўсёды было адчуванне, што ён іх праблемы ведаў лепш, чым я... Усё вывучыў: з кім сустракаюцца, куды пайшлі, калі прыйдуць, якія прадметы, якая настаўніца... Ён неяк лёгка вызначае, што для дзіцяці важна якраз у гэты момант. (Паўза.) У іх быў вельмі цяжкі пераходны перыяд... (Паўза.) Усіх яе хлопцаў ведаў...

Таццяна. Нішто сабе.

Марыя. І нават дапамагаў гэтым хлопцам з выбарам прафесіі... А ў мяне ніколі не хапала часу і сілы на гэта... Затое зараз хоць адбаўляй... (Паўза.) Аднойчы прыйшоў у школу да малодшай... на бацькоўскі сход. Адзін раз за дзесяць гадоў там быў — у школе... А настаўніца пачала сваю бязглуздыцу: дзяўчынка актыўная — можа хоць каго пакрыўдзіць, хацелася б, каб больш старалася, вось двойку атрымала... Ён трохі паслухаў, а потым і кажа: «Вы ведаеце, я прыйшоў сюды ўпершыню, і, магчыма, больш у мяне на такі візіт часу не будзе. Таму я хацеў бы, каб вы расказалі мне што-небудзь добрае пра маю дачку». У настаўніцы мову адняло... А потым нешта добрае выціснула з сябе... Нешта мы загаварыліся... Пара ёлку запальваць... і яшчэ шампанскае адкаркуйце...

Таццяна. У нас хаця дзяўчынкі яшчэ малыя, але мой таксама...

Ганна. Якая ты малайчынка: ёлачку паставіла. А я...

Марыя. Ды ведаеш, неяк па інерцыі ўсё атрымліваецца... Ды і што там ставіць... цяпер ёлкі... дастаў з карабка, і ўсё.

В о л ь г а. Усё роўна малайчына... Малайчына, што сабрала нас сёння... Памятаеш, пару гадоў назад мы былі на нейкім прыёме, а ты потым прапанавала паехаць да цябе?..

М а р ы я. Вядома, помню. Дома нічога не было... гарэлка, сала і хлеб... агуркі солёныя.

В о л ь г а. Але было здорова.

Г а н н а. Мы як калекі... Тыя таксама могуць абмяркоўваць праблемы між сабою і не баяцца, што іх не зразумеюць...

М а р ы я. Хаця ўсярэдзіне тады было... жахліва...

Г а н н а. Шкада, Алены няма з намі...

Т а ц ц я н а. Унукі — гэта святое...

Г а н н а. Я ёй удзячная. Яна змагла растлумачыць, у якім накірунку рухацца...

М а р ы я. Галоўнае, што зараз ты тут... і Меліса... (*Усміхаючыся.*) Можна скажаць ідэальны жаночы калектыў...

Г а н н а. Для міжнародных турнэ.

В о л ь г а. Я нешта не зразумела... сёння Каляды, ці што?

М а р ы я. Сапраўды... Што мы ўсё... давайце за нас... за наша каханне, за годных і адданных мужчын...

В о л ь г а. Усе п'ём за іх!

Г а н н а. Так, Вольга... табе шанцуе...

М а р ы я. За каханне!!! (*Усе чокаюцца.*)

Т а ц ц я н а. А як усё пачыналася...

М а р ы я. Тады ж мы і пазнаёміліся...

В о л ь г а. Да сустрэчы з маім заставаўся ўсяго толькі...

Г а н н а. Як і да паездкі, па-мойму, два тыдні...

Яркая ўспышка святла. На сцэне шэсць крэслаў, быццам — офіс, Меліса і Таццяна.

М е л і с а. Два тыдні мала... Я, мабыць, не змагу дапамагчы...

Т а ц ц я н а. Зможаш.

М е л і с а. Не ведаю...

Т а ц ц я н а. Меліса, ім трэба дапамагчы...

М е л і с а. Так, я ўсё разумею. Але гэта не звычайныя вучні. Там проста, а тут я ўвесь час помню, хто яны такія, і...

Т а ц ц я н а. А навошта аб гэтым помніць? Ты ўспрымай іх як і астатніх. І ім будзе лягчэй... Можна проста неяк растлумачыць, што гэта дапамога... аднаўленню справядлівасці...

М е л і с а. Не ведаю... Ты хаця б уяўляеш, як ім будзе няпроста...

Т а ц ц я н а. Пасля таго, што ім давалася перажыць...

М е л і с а. І я ж пра гэта — ім даваецца перажыць гэта зноў і зноў...

Т а ц ц я н а. Дзякуй Богу, толькі на словах...

М е л і с а. Гэта тое ж самае.

Стук у дзверы.

М а р ы я (*адчыняючы дзверы*). Добры дзень... А мы ўжо прыйшлі... Дазволіце?

М е л і с а. Заходзьце-заходзьце... Мы тут загаварыліся...

У пакой уваходзяць Марыя, Алена і Вольга.

Т а ц ц я н а. Рассаджвайцеся. А Ганна будзе?

М а р ы я. Думаю, што будзе... Мы ўчора з ёю перазвоньваліся, абяцала прыйсці, хаця ёй вельмі цяжка... меней часу прайшло... чым у нас. Але яна малайчына і разумее, што гэта патрэбна...

Т а ц ц я н а. Год — гэта вялікая розніца...

Адчыняюцца дзверы — уваходзіць Ганна.

Г а н н а. Вы пра мяне?

Т а ц ц я н а. Так... Марыя даводзіла мне, што ты абавязкова прыйдзеш.

Г а н н а. Выбачайце за спазненне...

М е л і с а. Ну, то што?.. Можна пачынаць? Давайце, кожная коротка сваю гісторыю на вольную тэму...

М а р ы я. Пра дзяцінства можна?

М е л і с а. Зусім ранняе?

М а р ы я. Не зусім...

М е л і с а. Тады сочым за карткамі. Памятайце: зялёная — першая частка закончана, жоўтая — асноўная, чырвоная — заключная.

М а р ы я. Так, я помню. То я пачынаю?

М е л і с а. Калі ласка.

М а р ы я. Калі я вучылася ў першым класе, у мяне быў сусед — яго звалі Саша. З ім мне было вельмі цікава. Часам, калі мы гулялі дома, ён, у эмацыянальным парыве, абдымаў мяне за шыю і крычаў: «Я кахаю цябе!» А я адбівалася і крычала: «Дурань! Дурань!» (*Меліса паказвае зялёную картку, Марыя ківае ў адказ, маўляў, бачу.*) Калі мы з ім ішлі ў школу, ён гаварыў мне: «Паабя-

цай, што ты не будзеш сёння сваволіць!» Я яму ўрачыста адказвала: «Абяцаю!» Мы прыходзілі ў клас, пачынаўся ўрок, я не магла доўга вытрымліваць павучальнага тону нашай настаўніцы і пачынала ўстаўляць усялякія словы. Пасля чарговай маёй рэплікі яна пагрозліва гаварыла: «Ты застанешся сёння ў класе пасля ўрокаў!» Я заставалася для таго, каб што-небудзь пісаць ці чытаць. І заўсёды ў калідоры заставаўся Саша — ён чакаў да той пары, пакуль мне не дазвалялі пайсці дадому... Калі да настаўніцы заходзіла яе калега, яна пыталася: «Што гэта ў цябе тут такое?» Тая заўсёды адказвала: «Пакінула гэтую пасля ўрокаў, а гэты чакае яе...» Пасля ўрокаў мы ішлі да Сашкі дадому, дзе яго мама нас карміла і мы разам рабілі ўрокі... Потым яны паехалі... Мама сказала, каб я пайшла развітацца. Я прыйшла і сказала фразу, якой мяне навучылі: «Жадаю вам шчаслівай дарогі!» А ён кінуўся да мяне, абняў за шыю і закрычаў: «Маша, я цябе кахаю!» А я, традыцыйна, у адказ: «Дурань!...» (*Меліса паказвае жоўтую картку.*) На жаль, больш я яго ніколі не бачыла. Мабыць, усё ж такі гэта і было першае каханне, проста я тады яшчэ не ведала, што гэта такое...

Меліса (*усміхаючыся, паказвае чырвоную картку*). Дзякуй. На гэтым пакуль спынімся. Смешна, але, галоўнае, змястоўна. Вам ужо можна выступіць...

Марыя. Праўда? Дзякуй.

Меліса. Ну, што? Можа, хто-небудзь раскажа гісторыю з дарослага жыцця?

Ганна. Давайце я.

Меліса. Пра што?

Ганна. Пра сям'ю.

Меліса. Пра бацькоў?

Ганна. Не, пра нас з сынамі і мужам... Можна?

Меліса. Вядома.

Ганна (*цяжка ўздыхнула*). Кожная дзяўчына марыць аб тым, што да яе прыскача прынец на белым кані і што гэты прынец... засыпле яе кветкамі... будзе лашчыць і песціць... Мой муж з тых мужчын, хто гаворыць «Я цябе кахаю» адзін раз у жыцці... і больш ніколі. Цяпер я разумею, што такія мужчыны... яны надзейныя... (*Меліса паказвае зялёную картку.*) Мадэль нашай сям'і не будавалася, як лічаць псіхолагі, па мадэ-

лях сем'яў нашых бацькоў. Мы паспэбавалі стварыць штосьці сваё. Нашыя адносіны былі настолькі інтэлігентныя, што мы не маглі дазволіць сабе грубага слова... Нават жартам. Усе здзіўляліся, як гэта, ажаніўшыся ў такім юным узросце, мы да гэтай пары былі разам... Проста мы навучыліся саступаць адно аднаму... (*Меліса паказвае жоўтую картку.*) Кахаць — адно, а саступаць і быць цяпрым — гэта другі бок сямейных адносін. Калі гэта атрымліваецца, то людзі, якія кахаюць адно аднаго, як у казках, «будуць жыць шчасліва і памруць у адзін дзень...» (*Ўздыхнула.*) Вось такая вось гісторыя...

Меліса (*паказвае чырвоную картку*). Та-а-ак, вы ўжо гаворыце лепш за спікераў... Выходзіць, прыйшла пара перайсці да асноўнай тэмы... (*Паўза.*) Хто паспрабуе? Вольга, ці вы, Алена?

Алена. Я пакуль што не магу. Аджартавацца магу... Хаця не бачу ў гэтым сэнсу.

Меліса. Тады, відаць, Вольга — ваша чарга.

Вольга (*пэўны час рыхтуецца*). Маё імя — Вольга. Мне 43 гады. У мяне двое цудоўных дзяцей. Адной 16 гадоў, другой 8. Старэйшая — Ірына, малодшая — Свецік. Я другі раз замужам. Мой муж надзвычайны, энергічны чалавек. Ён проста вулкан. Там, дзе ён — усё мяняецца... (*Меліса паказвае зялёную картку.*) Ну, што яшчэ. Мы разам займаліся бізнесам. Але аднойчы раніцай...

Меліса (*адмоўна ківае галавой*). Толькі пра сябе.

Вольга. Так, я ведаю. Проста складана... блізкія людзі...

Меліса. Я разумею. Але для пачатку...

Алена (*перапіняе Мелісу*). Вы, калі ласка, даруйце мне, але калі вам здаецца, што гэта вельмі лёгка, то вы памыляецеся.

Меліса. Я так не думаю. Адзінае чаго я хачу — гэта дапамагчы вам... Разумею, што вы нават можаце крыўдаваць на нас за тое, што... Рамкі нашых сустрэч даволі жорсткія, але другога шляху няма. На жаль, у нас няма пяці гадоў для навучання прамоўніцкаму мастацтву...

Марыя. Два тыдні засталася.

Таццяна. Мы будзем супраджаць вас на ўсіх сустрэчах — вы не бу-

дзеце адны... Таму не хвалойцеся з-за гэтага...

Меліса. Давайце спрабаваць. Я разумею, што ніхто не можа прымусіць вас рабіць тое, чаго вы не хочаце, але вы павінны разумець, што гэта неабходна ім... (Паўза.)

Вольга. Проста цяжка пачаць...

Марыя. Якраз гэта і трэба зрабіць.

Меліса. Як толькі вы зрушыце гэты «камень» з месца, адчуеце, наколькі стане лягчэй... і ўсё пераменіцца...

Успышка святла. Кватэра Марыі.

Каляды працягваюцца.

Марыя. З той пары ўсё змянілася... хаця прайшло...

Вольга. Колькі б ні прайшло...

Ганна. Якімі ўсё ж такі мы былі дзікімі.

Марыя. Та-ак... Калі я ўбачыла журналіста, мяне пачало трэсці.

Ганна. Ой, і мяне... Здавалася, кроў халадзела ў венах.

Марыя. Кожны раз, калі гаварылі, што будзе прэс-канферэнцыя або інтэрв'ю, я хапала аркушок паперы і пачынала пісаць тэкст свайго выступлення. Потым з яго выпісвала тэзісы... Затым з гэтых тэзісаў заставаліся ўжо толькі асноўныя пункты, і я іх запісвала ў бланот, каб нічога не прапусціць... Як школьніца, далібог...

Таццяна. Сапраўды, твая дакладнасць заўсёды ўражвала... Дарэчы, як і цяпер. (Паўза.) Як вы змаглі вытрымаць гэтыя бясконцыя сустрэчы з журналістамі? Не ўяўляю.

Марыя. Ведаеш, я ім нават удзячная.

Таццяна. У якім сэнсе?

Марыя. Я столькі разоў прагаворвала ўсё тое, што адбылося, што паступова пачынала па-сапраўднаму разумець сітуацыю. У мяне з'явіліся новыя ідэі і другі погляд на праблему. Я пачынала па-іншаму бачыць сваю ролю. Журналісты — гэта як раз тыя людзі, якія дапамаглі перанесці праблему на другі ўзровень... Ды і мяне перавесці ў другі статус. Яны мяне зрабілі трохі другою... (Паўза.) Хаця і сярод іх хапае вырадкаў...

Вольга. Толькі сярод журналістаў? А тыя, хто абураецца нашымі паездкамі...

Ганна. Не пажадаю ім такіх замежных паездак... Ніколі, відаць, не зразумеюць, што гэта такое бясконцыю колькасць разоў расказваць сваю гісторыю... і пражываць яе зноў і зноў... (Паўза.)

Марыя. Здаецца, мы зусім забыліся на тое, што сёння Каляды.

Таццяна (падымае бакал з шампанскім). За вас!

Ганна. За гэта мы заўсёды...

Вольга. І з задавальненнем! (Усе чокаюцца і выпіваюць.)

Марыя. Мы — малайцы! З самага пачатку нежак усё прыстойна рабілі...

Вольга. Нават маленькія святы ладзілі...

Ганна. Ну так... самі сабе.

Марыя. Так, самі сабе. І што? Трэба было каго-небудзь у гасці запрашаць і расказваць нашы гісторыі?! У мяне нават сяброўкі пачынаюць румзаць, калі я што-небудзь успамінаю... Нельга гэтага рабіць. Чаму хтосьці павінен пражываць наша жыццё?.. (Паўза.) Гэта мае жыццё... мае.

Таццяна. Алена нежак сказала: «У нас не можа быць асабістага жыцця».

Ганна. Магчыма, яна мела рацыю.

Марыя. Бо-ожа... Я ўсё аддала б, каб у мяне было мае жыццё, а не гэтая... «публічная дзейнасць». Як я не хацела ў яе ўключацца, але давялося...

Раптоўнае зацімненне. Яркае святло ў пакоі, дзе сядзяць усе жанчыны.

Меліса. І нам давядзецца некалі пачынаць. Чым раней мы пачнем, тым хутчэй у нас усё атрымаецца.

Вольга. У мінулы раз я так і не паспела закончыць... давайце тады я і пачну.

Меліса. Калі ласка.

Вольга. Ад пачатку?

Меліса. Так.

Вольга. Цяжка... Хаця, напэўна, усё ж такі лягчэй, чым другім... (Паўза.) Пра дзяцей я ўжо гаварыла...

Меліса. Не-не, ад самага пачатку, калі ласка, і строга па картках.

Вольга (глыбока ўздыхнуўшы). Мая краіна знаходзіцца ў цэнтры Еўропы. У ёй жывуць чужацы людзі. І я... тут жыву. У мяне двое чужацкіх дзяцей і надзвычайны муж. Ён будзе дамы, у якіх жывуць людзі... (задумалася) шмат шчаслівых людзей. Такіх жа, як і мая

сям'я... (Меліса паказвае зялёную картку. Вольга працягвае гаварыць больш эмацыянальна, не звяртаючы ўвагі на Мелісу). Мы так цікава арганізоўвалі нашы святы... і працавалі разам... Яшчэ ён... дэпутат... апошняга сапраўднага парламента... (пачынае павышаць голас) але ён быў адным з ініцыятараў імпічмента... (Меліса паказвае жоўтую картку.) Як гэта было? Раніцай гэта было. Мы, як і заўсёды, паснедалі, выйшлі... Ну так, раніца... (Пачынае ціха плакаць.) Яны проста вырадкі... Яны арыштавалі нас каля дома!.. Вось так проста... каля дома... Я ж казала, не лезь ты ва ўсё гэта... Іх 75 чалавек падпісаліся. Не было ні першага, ні апошняга... Яны круг паперы нарысавалі і па ім ставілі подпісы... А арыштавалі майго. Мяне адпусцілі, а яго — не. (Паўза.) А дома дзеці... я адна... Гэта страшэннае пачуццё адзіноты. Яму далі чатыры гады... Сяброў амаль адразу не стала. (Паціху супакойваецца.) Дзякуй Богу, вы ўсё ёсць... Што я гавару? Прабачце, калі ласка... Неяк усё гэта... нахлынула...

Марыя. Ды што ты, супакойся. Засталося ж толькі два тыдні... Вернецца ён — усё будзе па-другому...

Рэзка ўспышка святла. Каляды.

Па-другому гэта ўсё было! Ён выйшаў і павёў нас у рэстаран. Няўжо вы не помніце?

Вольга. Так, твая праўда.

Марыя. Я яшчэ тады пыталася ў цябе: «Вольга, ты верыш у гэта?..» Помніш?

Ганна. А ты адказала — «не».

Таццяна. Гэта было неймаверна.

Вольга. Пасля столькіх жахлівых гадоў...

Ганна. Як ён тады сказаў...

Марыя (гаворыць нізкім голасам). Дзяўчаткі! Я перад вамі ў даўгу. Сёння ў нас — свята!

Вольга. Якое страшэнна дарагое віно пілі...

Ганна. І елі смачна.

Марыя. Якое гэта было шчасце! Здавалася, што пачуццё пустаты прапала, знікла... на адзін вечар.

Ганна. А я думала, што толькі ў мяне...

Рэзка ўспышка святла. Усе шэсць жанчын у рабочым пакоі. Алена стаіць асобна ад астатніх.

Алена. У мяне муж... Мяне завуць Алена. Я — жонка... (Пачынае плакаць, але працягвае гаварыць. Яна выцірае слёзы рукой. Меліса спакойна падае ёй хустцінку. Алена выцірае слёзы. Святло рэзка выключаецца. Успышка — прамень святла выходзіць з-за Алены, якая выцірае слёзы, побач з ёю контур фігуры чалавека ў медыцынскай уніформе.)

Доктар. Вы прабачце, я з рэанімацыі ўжо двое сутак не выходжу. Мне асістэнты казалі, што вы... Вы...

Алена (ціха плача). Так, я... я... жонка... Алена. Ён усё для мяне. Наш сын копія ён... Такі ж высокі... вялікі і... Ён добры. (На секунду заціхае.) Прабачце... Я пра сына... Мой муж... Ён дужы, вы не хвалюйцеся... Ён вытрымліваў і не такое, ён судзіў футбольны і... членкарэспандэнт Акадэміі навук. Ён заводзіў кіраваў і мэрам быў... Яго любілі ўсе... Што я гавару?! (Рэзка ўстае і пачынае гаварыць у голас.) Я ж казала, што яго могуць забіць! Я гаварыла, а ён... «Не хвалойся, гэта ерунда». Я казала, што яны заб'юць яго. (Падае на стул.)

Доктар. Прабачце, я не хацеў, мне падалося, што вам трэба...

Алена (крычыць). Мне нічога не трэба! Мне патрэбен мой муж!!! Калі я магу яго ўбачыць?!

Доктар. Ён у вельмі цяжкім стане...

Пачынае міргаць чырвоная лямпачка, што высвечвае слова «рэанімацыя».

Прабачце...

Алена. Я з вамі...

Доктар. Прабачце, але туды нельга.

Алена (сядзіць адна, апусціўшы галаву і абхапіўшы яе рукамі, ціха гаворыць сама сабе). Яму проста трэба перадыхнуць пару дзён. А заўтра ён зноў будзе з намі... Яму трэба адпачыць. Ён так стаіўся за гэтыя гады... Яму трэба адпачыць, хай паляжыць тут пару дзён... Тыдзень хай паляжыць...

Уваходзіць доктар. Высвечваецца толькі яго сілуэт.

Доктар. Алена...

Алена. Не... Не, ён не памёр! Не!!! (Паўза.) Яго забілі!!! Вы разумееце? Майго мужа забілі!

Успышка святла. На месцы Алены стаіць
Марыя.

М а р ы я (*гаворыць напайголаса*).
Майго мужа забілі... Забілі бацьку дзвюх
нашых дачок... У мінулым годзе было
25 з дня нашага вяселля. Я сустрэла гэты
юбілей без свайго мужа. Бачу цяпер яго
толькі ў сваіх снах... Яго выкралі. (*Паў-
за*.) Вечарам таго дня я чакала мужа
дома. Яны з сябрам... яны любілі хадзіць
у лазню кожны чацвер. І мяне клікалі
тым вечарам... А я так стамілася... Звы-
чайна пасля сауны вяртаўся дадому
гадзін у 11 вечара... А калі ўжо была
поўнач...

Зацямненне. Кватэра. Марыя сядзіць на канапе.
У кутку гарыць настольная лямпа. Цішыня. На
стале электронны будзільнік пачынае гудзець
пранізлівым гукам.

(*Марыя саскоквае з канапы, падбгае да
гадзінніка і пачынае біць па ім рукою.*)
Ды ведаю я, ведаю! Без вас ведаю якая
гадзіна... (*Садзіцца на падлогу, бярэ ма-
більны тэлефон, набірае нумар, пад-
носіць да вуха і слухае.*) Чаму ты не ад-
гукнешся? (*Пазірае на тэлефон.*) Ну,
чаму?! (*Чуеца шум ад праязджаючай
машыны. Марыя кідаецца да акна і ўгля-
даецца ў цемуру.*) Чаму так цёмна?.. Нічо-
га не відаць... (*Ходзіць па пакоі, завароч-
ваючы рукі світэрам.*) Дзе можна так
затрымлівацца? (*Зноў набірае нумар,
слухае, потым зноў пазірае на тэлефон.*)
Я больш не магу гэта чуць. (*Паўза. Пас-
ля паўзы звяртаецца да гледачоў.*) Ён
заўсёды знаходзіў магчымасць паве-
даміць мне аб сваім месцазнаходжанні,
дзе ён быў... Дзе ён быў!! Ён усё жыццё
мяне гэтаму вучыў... (*Паўза.*) Ты ж
мяне гэтаму вучыў усё жыццё!! А сам?!
Мне страшна... вельмі страшна... Я зра-
зумела, што нешта здарылася... Што?
Што магло здарыцца?! Чаму няма сувязі
з гэтым нумарам?! (*Бярэ тэлефон і на-
бірае.*) Скажыце, да вас не прывозілі?..
Не? Жанчына, мілая, дапамажыце...
Я абзваніла ўсе міліцэйскія ўчасткі,
бальніцы, моргі... Майго мужа нідзе
няма...

Зацямненне. Яркая ўспышка святла. Марыя
стаіць на тым жа месцы, дзе пачынала свой
расповід.

М е л і с а. Калі можна? Разумею, што
гэта вельмі цяжка. Паспрабуйце раска-
заць мне гісторыю выкрадання.

М а р ы я. Яны выйшлі з лазні недзе
каля адзінаццаці... На той час у лазні
заставалася толькі пажылая жанчына,
якая там працуе... Яна сказала: «Выйшлі
такія чысценькія, харошанькія... не
пілі... пажартавалі са мною, развіталіся,
выйшлі з лазні і селі ў машыну...» Яны
толькі ад'ехалі за паварот, як ім напера-
рэз выехала машына... Мой муж даў
задні ход, але ззаду іх заблакіравала дру-
гая машына. Пры рэзкім тармажэнні
дзверы нашай машыны заўсёды замы-
каліся, так адбылося і на гэты раз. Людзі,
што выскачылі з дзвюх машын, абкру-
жылі машыну і адначасова разбілі бака-
вое шкло з двух бакоў... (*Плача.*) Іх вы-
цягнулі... З машыны іх выцягнулі цераз
разбітыя вокны. (*Паўза.*) На наступны
дзень на месцы выкрадання знайшлі
кроў... Іх запіхнулі ў розныя машыны і
вывезлі. (*Супакойваецца.*) А наш джып
застаўся на месцы — ён жа быў забла-
кіраваны. Потым гэтыя... Яны яго за-
чапілі тросам і вывезлі... Далей амаль
нічога невядома... Але я ведаю, што іх
расстралялі ў лесе...

Зацямненне. Яркая ўспышка святла.
Марыя ў сябе дома адна.

Чаму ніхто не звоніць? (*Кладзеца на
канапу, падкурчвае ногі і заплюшчвае
вочы.*) Як холадна ўнутры... Гэтага не
можа быць... таму што гэтага не можа
быць... Яны ў турме... Іх схавалі ў дур-
дом... Ён ніколі не вернецца... не вернец-
ца...

Мяккае святло. Адчыняюцца дзверы ў пакой —
на парозе сілуэт мужчыны.

М у ж ч ы н а. Я вярнуўся...

М а р ы я (*радасна кідаецца яму на
шыю, абдымае і цалуе*). Божа мой, як
доўга я цябе шукала! Я так цябе чака-
ла...

Святло рэзка выключаецца.

Дзе ты?.. Дзе ты?! Дзе ты?!

Успышка святла. Марыя стаіць пасярэдзіне
пакоя.

Я сабе ўвесь час паўтарала: «Ты павінна стаць рэалістам. У дыктатарскай краіне людзей выкрадаюць не для таго, каб іх дзе-небудзь утрымліваць». Да гэтай думкі немагчыма прывыкнуць адразу... Трэба ўсвядоміць: тое, што здарылася — здарылася... У нейкія моманты я дазваляла сабе так думаць... і тады разумела, што яго няма... Але як толькі я ўсведамляла гэта, уключалася сэрца... (Паўза.) Тое, што адбылося самае страшнае, я зразумела толькі пасля таго, як былі апублікаваны дакументы... Усведамленне прыходзіла паступова... і калі яно прыйшло, я зразумела, што лепш пра гэта зусім не думаць... зусім. Таму што, калі думаць — можна звар'яець. Да каго я толькі не звярталася па дапамогу...

Успышка святла. Каляды.

Г а н н а. Як мне здаецца, да ўсіх... і варажбіткі, і астралагі...

М а р ы я. А псіхатэрапеўты?.. Я пасля сеансаў была такая спустошаная і вывернутая... зусім хворая... Потым кінула гэтую справу — зразумела, што не вытрымаю наступных сеансаў.

Г а н н а. Здавалася, што яшчэ горш робіцца. Або не здавалася, а сапраўды рабілася ўсё горш.

М а р ы я. А людзі добрыя... Зусім жа шчыра хочуць дапамагчы... Помню, яна сказала, што я павінна пачаць жыць так, нібыта ён памёр. Я нават думаць не магла аб гэтым. Лёгка сказаць, а паспрабуй... Як сказаць сабе: «Я буду жыць так, нібыта мой муж памёр».

Г а н н а. Толькі сям'я і выратоўвала...

М а р ы я. А я яшчэ шмат кніг прачытала па крызіснай псіхалогіі. Тэорыя — гэта адно, а практыка... Калі адольвае дэпрэсія, ты — зусім другі чалавек. Нібы і разумееш — трэба ўстаць, ісці, а сам не можаш паварушыцца... Звычайны выхад у магазін быў проста жаклівы... Каб перайсці сквер і падысці да магазіна, я павінна была прыкласці нейкія звышчалавечыя намаганні. Мне дапамагло тое, што трэба было пастаянна што-небудзь рабіць. Уся адказнасць за сям'ю і за дом ляжала на мне: прадукты купі, есці згатуй, рахункі аплаці... Напэўна, гэта і дапамагала... Хаця ўсё гэта было страшэнна балюча. (Паўза.) Калі

ішла па скверы — пачуццё адзіноты проста душыла. І раздвоенасць гэтая... нават сама з сабою размаўляла... Вось парадокс — крызісны псіхалаг, а самой выкараскацца немагчыма...

Г а н н а. Цяпер на нашым прыкладзе можна семінары па тваёй крызіснай псіхалогіі праводзіць. Жывая ілюстрацыя...

В о л ь г а. Вось так дык так... Нішто сабе ілюстрацыя.

М а р ы я. Ды правільна Анята гаворыць. Памятаю, калі першы раз пачула: дзесяткі тысяч у Кашміры, у Шры-Ланка...

Т а ц ц я н а. А Афрыка, Лацінская Амерыка...

М а р ы я. Помніце расповяд жанчыны... ну, жанчына з Калумбіі, у якой муж...

В о л ь г а. Помню-помню...

М а р ы я. Калі яна пачала гаварыць, што гэта быў позні вечар, ёй пазваніла жанчына...

Г а н н а... і спыталася, ці не ведае яна, дзе яе муж...

М а р ы я. Я думала, што страчу прытомнасць тады...

Г а н н а. Мне таксама было дрэнна. Там пад сто тысяч людзей прапала.

Т а ц ц я н а. Чаго па прыклады так далёка хадзіць: Чачню ўспомніце...

В о л ь г а. Добра, што хоць на Украіне высветлілася. Да гэтай пары ў галаве не ўкладваецца: як такое магло адбыцца ў цэнтры Еўропы?

Т а ц ц я н а. Вырадкаў усюды хапае. Яны ж не адрозніваюцца па колеры скуры ці месца нараджэння — знойдуць цябе, дзе б ты ні быў...

Успышка. Пакой для сустрэч. Усе шэсць жанчын сядзяць. Ганна ўстае са свайго стула і выходзіць на цэнтр.

Г а н н а (напраўляе валасы, аглядае прысутных). Гэта было вечарам... Я была дома. Пазваніў калега майго мужа. Мой муж павінен быў яго сустрэць у аэрапорце... на машыне. (Паўза.) Калега мужа сказаў, што зараз прыедзе. Да гэтага ён ніколі не быў у нас дома, а тут гаворыць, што зараз прыедзе. Я адчула, што нешта здарылася, але пра такое нават падумаць не магла. Вельмі добра памятаю, якія думкі былі тады: падумала аб тым, што мужа хочуць звольніць з

тэлекампаніі. (Паўза.) Нам прапаноўвалі пераехаць у Маскву, каб там працаваць. Падумала, што не атрымалася... Падумала, што ён разнерваваўся, сеў у машыну і паехаў... Чаму я аб гэтым думала? (Паўза.) Яго сябра мне ўсё расказаў... Не магу выказаць словамі, што я адчула... Машына стаяла каля аэрапорта... Потым... (Слёзы з'яўляюцца у Ганны на вачах, яна выцірае іх папяровымі сурвэткамі.) Знайшлі і лапату са слядамі яго крыві... Мне здавалася, што ўсё гэта адбываецца не са мной, што я бачу жахлівы сон... Я ўсю ноч не спала, толькі пад раніцу задрэмала...

Успышка. Ганна ляжыць на ложку. Цішыня.

Раптам гучыць мужчынскі голас.

Г о л а с. Анюта, мне холадна...

Г а н н а (саскоквае з ложка і крывіць). Яго не знойдуць! Яго ніколі не знойдуць!!! (Падае на калені.) Ніколі!.. Не знойдуць!..

Успышка. Зала для сустрэч. Усе жанчыны кідаюцца да Ганны.

М а р ы я. Анюта!..

М е л і с а (абдымае Ганну). Дзяўчынка мая...

Г а н н а (супакойваецца). Усё... усё нармальна... Я працягваю...

М е л і с а. Можна, не варта?

Г а н н а. Усё роўна некалі гэта павінна адбыцца. (Паўза.) Адкуль, чаму гэта — я і цяпер не магу зразумець... Прайшоў толькі дзень... Ён жа мог вярнуцца на наступны дзень, праз дзень... Калі апытомнела, я пыталася ў мамы: «Чаму я так гаварыла, а раптам зараз дзверы адчыняцца і ён увойдзе?» Я, мабыць, цэлы год не магла паверыць у тое, што гэта здарылася... Цэлы год я паўтарала сабе адны і тыя ж пытанні: «Чаму з усіх людзей выбралі мяне? Чаму гэта адбылося са мною?» Як і кожная з нас... Мой муж быў тэлевізійным аператарам. Ён не браў у рукі зброю і нікому не рабіў ніякага зла, але яго выкралі і забілі. Гэта зрабіла група людзей, якіх у нас называюць «Эскадронам смерці». Я не ведаю, за што яны забілі майго мужа, як не ведае гэтага і мой сын, але ад таго дня ў маім жыцці пачаўся новы перыяд: кашмарных сноў, жаху, бяссэнсавага чакання, нясцёрпнага болю і адчаю. На-

пэўна, трэба перажыць штосьці падобнае, каб нешта зразумець. Але што? Што я павінна зразумець?! Што галоўнае ў жыцці — гэта сям'я?

Яркая ўспышка. Каляды.

М а р ы я. Напэўна, сям'я.

Г а н н а. Сям'я зрабіла ўсё, каб я засталася на гэтым свеце... Калі б не мая сям'я, я не перажыла б гэтую трагедыю. Думка, што я не хачу жыць, была штодзённай і не знікала...

М а р ы я. Некалькі разоў я стаяла ў метро — едзе электрычка, а я думаю: скокнуць — найлепшы варыянт.

Т а ц ц я н а. А дзеці?

В о л ь г а. Малайчына! А дзеці, матухна?

М а р ы я. Потым думала: што будзе з мамай? што будзе з дзецьмі? дзе яны возьмуць грошы, каб жыць і плаціць за кватэру?.. А потым зразумела, што трэба жыць дзеля таго, каб адсунуць дзяцей ад гэтага жаху.

Г а н н а. А мае проста прызначылі шэфства: кожны вечар прыходзіў хтосьці і сядзеў са мной.

Т а ц ц я н а. Родныя людзі.

М а р ы я. Сярод сяброў таксама ёсць родныя...

В о л ь г а. Здраеца, але рэдка.

М а р ы я. Танька — мая сяброўка — пастаянна была побач са мною. Нават калі не была ў мяне, то званіла, званіла. Яна мяне ўсюды цягала за сабою. Гэта вельмі важна было, таму што, калі застаешся дома адзін і побач нікога — можна проста здохнуць...

Т а ц ц я н а. Гэта як заўсёдна... большую частку сяброў карова языком злізвае.

М а р ы я. А раней у нас дома... столькі народу, такія прыёмы, тусоўкі... а тут раптам — поўная адзінота. А яшчэ калі чалавек з бізнесу... раптам высяцяляецца, што грошай няма... Усе ішлі да мяне, разумеючы, што я — слабое звяно... Магутная кампанія і раптам — «А грошай няма...Мы тут крэдыты бралі, а твой муж...» Здавалася, што мне ў сярэдзіну загналі штыр і я не магла разгнуцца... і страшэнны холад усярэдзіне. Я не магла спаць на спіне, толькі на баку... Мне здавалася, што нехта не дае мне разгнуцца.

Та ц ц я н а. Як вы падняліся, да гэтай пары не ўцямялю.

Га н н а. Год як прайшоў, я зразумела, што рэальнасць вакол... што мне трэба жыць... Я зразумела: калі мы не будзем нічога рабіць, тэма выкрадзеных людзей забудзецца... Пройдзе час, і каго, апроч мяне, будзе турбаваць лёс майго мужа?.. Ніколі не цікавілася палітыкай...

Ма р ы я. А палітыка зацікавілася намі.

Га н н а. А што рабіць?

Паўза.

Ма р ы я. Я ім павінна...

Во л ь г а. Што?

Ма р ы я. Я з такімі словамі паднялася: «Я павінна дзецям, маме...» Я пачала займацца сям'ёй: купляць прадукты, карміць... і праўду шукаць...

Та ц ц я н а (да Ганны). А твой малы як?

Га н н а. Яму тады дзевяць гадоў было... Я і не ведала пра моц яго духу... Ніколі не мучыў пытаннімі: «Дзе тата? Што здарылася?» Разумеў, што здарылася нешта сур'ёзнае... Але, бачачы мой стан, лішні раз мяне не тузаў.

Ма р ы я. Я пры сваіх старалася трымацца — не плакаць, не раскісаць... Старалася захаваць наша жыццё такім жа ўраўнаважаным, каб яны маглі перажыць гэта лягчэй.

Га н н а. Столькі гадоў прайшло, а малы і цяпер плача, калі паказваюць фільмы аб прапаўшых без вестак.

Ма р ы я. Гэта як у мяне з любоўнымі сцэнамі ў кіно... адразу пачынала румзаць. А адзінай радасцю было, калі малодшую адвозіла раніцаю на заняткі. Купляла газету, вярталася назад, піла каву, чытала газету — адзіная радасць была тады. (Паўза.) А старэйшая хадзіла на работу... грошай увогуле не было... эканомілі, як толькі маглі...

Га н н а. Табе сябры дапамаглі... а ад мяне некаторыя адварнуліся... зусім...

Та ц ц я н а. Таму што не былі сябрамі.

Га н н а. Та-ак, згодна. Да таго ж у большасці сваёй не бедныя і не няшчасныя...

Во л ь г а. Гэта мы праходзілі...

Ма р ы я. І мы таксама. Як пацягнуліся крэдыторы... усю фірму расцягнулі...

Та ц ц я н а. Гэта сяброў не тычыцца.

Ма р ы я. Частка з іх проста баяцца... бізнесмены. З аднаго боку, асуджаюць тых, хто гэта зрабіў, а з другога... баяцца... Ай, глупства, галоўнае, што дзеці падтрымліваюць.

Га н н а. Мой заўсёды на акцыях са мною і заўсёды гаворыць: «Мама, ты не маеш права мяне не браць з сабою. Я ўсё роўна пайду!»

Ма р ы я. Гэта таму, што пакаленне такое — нічога не баяцца. Вунь, малодшая: «Ты павінна гэта рабіць. А хто яшчэ гэта зробіць?» А мама мая, як у дзяцінстве: «Нічога не гавары, нікуды не хадзі, нічога ты не паправіш...»

Та ц ц я н а. У нас дома пасля кожнага арышту паніка. Мама лічыць, што нас усіх павінны забіць.

Га н н а. На тое яны і мамы.

Ма р ы я. Мы тады вельмі часта пачалі гатаваць дома... Ніхто не плакаў, калі прыходзілі пабочныя асобы, ніякіх лішніх размоў. Як на вайне, чорт... А былі дні, калі ўсе пачыналі рыдаць.

Га н н а. Вось тады і прыйшло ўсведамленне...

Ма р ы я. Што мы на ўсё гатовыя.

Успышка святла. Зала для сустрэч. Усе жанчыны сядзяць.

Ме л і с а. Вы гатовыя да любых сустрэч на любых узроўнях.

Та ц ц я н а. І з любой аўдыторыяй.

А л е н а. Калі мы выязджаем?

Та ц ц я н а. Вязджаеце вы праз два дні.

Во л ь г а. А вы?

Ме л і с а. Сітуацыя такая... такая...

А л е н а. Я так і ведала.

Га н н а. Якая?

Та ц ц я н а. Мы не можам паехаць.

Ма р ы я. Вы ж абяцалі.

Та ц ц я н а. На жаль, гэта не ад нас залежыць.

Ме л і с а. Не хвалюйцеся — усё будзе ў поўным парадку.

А л е н а. Адны? Мы адны не паедзем!

Ме л і с а. Вы не адны, вы — разам.

А л е н а. Не, гэта выключана. Не ведаю, хто як, а я не паеду. Мы нічога не ведаем. Куды ісці? Пра што гаварыць?

Ме л і с а. Ну, гэта вы добра ведаеце.

В о л ь г а. А як мы будзем гэта гаварыць?

Г а н н а. А пераклад?

Т а ц ц я н а. Мы знайшлі выдатнага перакладчыка, ён ва ўсім дапаможа.

М а р ы я. Ужо лягчэй.

А л е н а. Гэта адзінота... Мы ва ўсім адны... і зноў адны...

Успышка святла. Каляды.

Г а н н а. Адны... які ўжо год...

В о л ь г а. Здаецца, мы зусім забыліся, што сёння Каляды.

Т а ц ц я н а. Гэта нам лёгка помніць, а ім...

М а р ы я. Запаўняем пустату надзеямі... Памятаеце, як тая жанчына з Калумбіі сказала: «Быць сваяком выкрадзенага чалавека азначае быць запоўненым пустатою: пустатою ў сэрцы, пустатою ў доме, пустатою ў сэнсе жыцця. Гэта азначае помніць кожны дзень... Але жыццё працягваецца не толькі для сябе самога, але для дзяцей, якім патрэбны надзея і праўда».

Г а н н а. Як вы думаеце, яны бачаць, што мы робім?

Т а ц ц я н а. Вядома ж, без сумніву.

М а р ы я. Мне тады было 14 гадоў... Да нас у школу прыслалі маладога настаўніка. Усе дзяўчынкі былі закаханыя ў яго. Ён быў нейкі зусім іншы — не такі, як усе. Яго ўрокі астраноміі праходзілі на вуліцы. Ён паказваў нам зоркі... У мінулым годзе ў нас было б сярэбранае вяселле. (Паўза.) Калі мы толькі пажаніліся, я паехала ў камандзіроўку на месяц і за гэты месяц ні разу не пазваніла. Я нават не разумела, што трэба пазваніць... Мне гэтаму ніхто ніколі не вучыў. Я нават падумаць не магла, што нехта будзе хвалявацца... за мяне. А ён аб кожным сваім кроку гаварыў мне, каб я не хвалявалася. Таму гаварыў, што быў прывучаны... Прывучаны клапаціцца пра другіх... Пад канец нашага жыцця ён і мяне навучыў. (Паўза.) Аднойчы паехала на стажыроўку ў Маскву... Іду па горадзе — шэра, холадна — і разумею, што я так стамілася ад гэтай Масквы і мне так цяжка, маркотна, сумна. І раптам у галаве бліснула думка, што я ж не адна, у мяне ёсць муж, які кахае мяне, і я кахаю яго. Думаю: трэба мне яму пазваніць — і адразу на душы лягчэй стала. Зайшла на пошту, заказала Мінск, званку, ён падымае трубку і пы-

таецца: «А чаго ты звоніш?» Я кажу: «Засумавала», а ён у адказ: «А-а, гэта цікава». (Паўза.) Аднойчы ён сказаў мне: «Я быў бы зусім шчаслівы, калі б ты кахала мяне напалову ад таго, як я цябе кахаю». Аднак жа я яго кахала вельмі... Я казала яму: «Я ж цябе вельмі кахаю. Чаму я павінна кахаць яшчэ мацней? Я проста не ўмею па-іншаму выказваць свае думкі і... выяўляць пачуцці». Аказваецца, любасці да бліжняга трэба вучыць. Ён усё ж такі навучыў мяне гэтаму... ды толькі цяпер яго няма побач са мною...

Г а н н а. А я свайго гэтаму вучыла... і заўсёды гаварыла яму: «Я кахаю цябе за дваіх: за цябе і за сябе».

Яркая ўспышка. На сярэдзіне сцэны сядзіць Марыя.

М а р ы я. За сябе і за іх мы жывём. (Паўза.) Тая паездка, да якой мы рыхтаваліся, адбылася... Пасля яе было яшчэ некалькі соцень... і цяпер ездзім... і будуць, пакуль мы не дазнаемся праўду... Ад таго моманту, калі знік мой муж, і да мяне сённяшняй, прайшло цэлае жыццё... І яно значна большае, сур'эзнае і складанае, чым усё папярэдняе. Цяпер я зусім іншая. (Паўза.) Спачатку вакол была толькі цемра... і жудасць. Жудасць ад таго, што яго не было побач... Яго не было побач і... ужо ніколі не будзе... Толькі ў снах. (Паўза.) Мой муж быў чалавек вялізнай вытрымкі. Я ніколі ў жыцці не бачыла яго слёз... Раней я часта прыходзіла дадому з работы расстроеная і плакала. Ён супакойваў мяне і тлумачыў, што для плачу павінна быць сур'эзная прычына, а з-за дробязі плакаць не варта. Ён быў для мяне апораю і абаронцам. Праз некалькі месяцаў пасля выкрадання я ўбачыла яго ў сне... Ён казаў мне: «Выратуй мяне»... і па яго твары цяклі слёзы. (Паўза.) Яны прымуслілі майго мужа плакаць. (Паўза.) Я стала такой, якой мяне хацеў бачыць мой муж: самастойнай, адказнай за сябе, свае ўчынкі, дзеянні, за жыццё, якое складаецца вакол мяне. Цяпер мне няма на каго перакладаць адказнасць, рашэнні. Я павінна захоўваць сваё ўнутранае жыццё, сябе, каб не апусціцца і не ператварыцца ў зласлівую бабу. Я павінна адказваць за сям'ю, хаця дочкі ўжо дарослыя і ў кожнай з іх сваё жыццё, але

тым не менш я — той астравок, які заўсёды гатовы прыняць іх... Каб усвадоміць усё гэта, трэба было столькі перажыць... такі стан душы...

З цемры выходзіць Ганна і садзіцца на крэсла каля Марыі.

Г а н н а. Стан разгубленасці — адзін з іх. Падчас першых паездак мы былі яшчэ трохі наіўныя, дурненькія. Не адчувалі аўдыторыю, не ведалі, у чым наша сіла, а ў чым — слабасць. Але ў нас была зладжаная каманда і адчуванне праўды. Паездкі па свеце і размовы з «магутнымі свету гэтага» далі мне надзею, што я даведаюся праўду пра лёс майго мужа. Можа, не заўтра і не ў бліжэйшы час, але я ўсё роўна яе даведаюся. (Паўза.) Уладам не выгадны наш рух. Ім зручна і ўтульна, каб мы па адной сядзелі дома і плакалі начамі. Каб мы аплаквалі нашых блізкіх, абвінавачваючы ў гэтым усіх, апроч улады... Цяпер я не магу быць слабою... мне нельга, у мяне ёсць сын. Ён — усё, што ў мяне ёсць: бязмежная любоў, адказнасць, боль, радасць... Гэта працяг майго мужа, гэта яго адлюстраванне... Цяпер ён гаворыць мне пра сваю любасць да мяне. Калі прайшла гадзіна, а ён не сказаў мне пяшчотнага слова, гэтая гадзіна жыцця змарнаваная для мяне і... для яго... А яшчэ мне вельмі падабаецца, што ён мне пра ўсё расказвае. Нават аб тым, што ўжо цалаваўся з дзяўчынкай на дыскатэцы. Так што мы з ім сябры...

Алена выходзіць з цемры і садзіцца недалёка ад Марыі і Ганны.

А л е н а. Сябры ўсё падрыхтавалі для ад'езду... Я больш не магла жыць у пастаянным страху. Кожны званок у дзверы ці па тэлефоне выклікаў у мяне поўнае здранцвенне. Я зразумела, што не змагу перажыць нават маленькі ўціск

на дзяцей. Мой сын такі падобны на свайго бацьку — проста копія. Дома засталіся родныя і блізкія, якія заўсёды дагледзяць магілу мужа. (Паўза.) Я перавезла дзяцей у Германію... зрабіла я гэта дзеля іх... і дзеля сваіх унукаў. (Паўза.) Напачатку было складана. Ды і зараз не лягчэй. Яны маладыя, а ў мяне ўжо сілы няма. Але тут я магу дыхаць і спакойна хадзіць па вуліцах... нічога не баяцца...

Выходзіць Вольга і садзіцца.

В о л ь г а. Нічога няма страшней, чым смерць чалавека... асабліва блізкага чалавека. А калі яго выкрадаюць і забіваюць... і ты ведаеш, што больш яго ніколі не ўбачыш... Мне пашанцавала... вельмі... мой муж жывы. Ён выйшаў з турмы і ў маіх дзяцей зноў ёсць бацька. Я спыніла ўсе паездкі неўзабаве пасля яго вызвалення — хацелася нагнаць той час, што прайшоў без яго... Хаця разумею, што пры сённяшнім рэжыме ўсё можа перамяніцца за адзін дзень...

Высвечваецца Марыя.

М а р ы я. Раптоўна маё жыццё было зламана. Я разумею: тое, што мы робім, павінна зрушыць сітуацыю з мёртвай кропкі. Нават калі б я ведала, што мае дзеянні ні да чаго не прывядуць, я ўсё роўна рабіла б гэта... Таму што я не магу спакойна назіраць за тым, як знішчаюць маю сям'ю. Я нікому гэтага не дазволю. Усё, чым я займаюся апошнія гады — барацьба: барацьба за гонар майго мужа; барацьба за спакой маёй сям'і; барацьба за шчасце маіх дзяцей; барацьба за здароўе маёй мамы, якая, дапамагаючы мне перажыць трагедыю, захварэла і больш не ўстае з ложка; барацьба за маю краіну і за сябе. Я не хачу, каб каму-небудзь яшчэ давялося бачыць тых сны, якія давялося бачыць мне.

ПАВЕЛ ПРАЖКО

Нарадзіўся 30 верасня 1975 г. у Мінску, Беларусь. Скончыў ВТВ № 38 г. Мінска (спецыяльнасць «слесар»). Мае незакончаную вышэйшую юрыдычную адукацыю (Міжнародны інстытут працоўных і сацыяльных адносін). Вучыўся ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтва (спецыяльнасць «драматургія»).

Працаваў слесарам, вяртаўніком, ахоўнікам, юрыстам, аглядчыкам ачышчальных збудаванняў, аўтаслесарам.

Драматургічнай творчасцю займаецца з 2004 г.

2004 — п'еса «Серпантин» ганаравана Спецыяльным прызам II Міжнароднага конкурсу драматургіі «Евразия-2004», перакладзена на польскую мову.

2004 — п'еса «Подари мне билет...» ганаравана званнем Лаўрэата Міжнароднага фестывалю тэатральнай творчасці «Панарама-2004», перакладзена на польскую мову.

2004 — п'еса «Вельветовые штаны» ганаравана 2-й прэміяй на I Міжнародным конкурсе сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр». На гэтым жа конкурсе П. Пражко ганараваны і Спецыяльным прызам «Преодоление» Грамадзянскай ініцыятывы «Мы помним».

2005 — чытка-прэзентацыя п'есы «Динозавр» у Цэнтральным Доме акцёра імя А. Яблачкінай (Масква, Расія).

2005 — п'еса «Родина № 2» прынята «Свабодным тэатрам» для пастаноўкі ў праекце «Мы. Самоідэнтыфікацыя».

2006 — п'еса «Беллівуд» увайшла ў шорт-ліст IV Міжнароднага конкурсу драматургіі «Евразія-2006», перакладзена на беларускую, англійскую, французскую, нямецкую і фінскую мовы.

17 сакавіка 2006 — прэм'ера спектакля па п'есе «Беллівуд» у «Свабодным тэатры» (Мінск).

2006 — прэзентацыя п'есы «Трусы» ў «Свабодным тэатры».

2006 — спектакль па п'есе «Трусы» — удзельнік фестывалю «Любимовка-2006» (Масква, Расія).

2006 — п'еса «Трусы» прадстаўлена на фестывалі «Новая драма» ў Маскве.

Студзень 2007 — п'еса «Трусы» сярод пераможцаў II Міжнароднага конкурсу сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

ВЕЛЬВЕТАВЫЯ ШТАНЫ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Ю р а, 26 гадоў.
Т о м а, маці Лены, 50 гадоў.
В а с я, бацька Лены, 50 гадоў.
Л е н а, жонка Юры, 27 гадоў.
П а в е л, сябар Юры, 27 гадоў.
В а л я, маці Юры, 50 гадоў.
С я р г е й, бацька Юры, 47 гадоў.
А н я, сяброўка дзяцінства Лены, 25 гадоў.
Д з і м а, сусед Лены па лесвічнай пляцоўцы, 28 гадоў.
Д в а падлеткі.

Гучыць кампазіцыя ў выкананні «Vincent Gallo».
Лета, парк. На лаўцы сядзіць Ю р а. Ён п'яны.

Ю р а (*імітуючы Вярцінскага, спявае*). Я сёння смеюся над собой. Мне так хочется счастья и ласки, мне так хочется глупенькой сказки, детской сказки наивной, смешной... ха-ха-ха. (*Анускае галаву*.) Гэта-а, а хто табе сказаў... ну, што я! Я не магу цягнуць усё адзін... (*Засынае*.)

Кароткая паўза. Юра спіць. На сцэну выходзяць два падлеткі. Падыходзяць да Юры.

1-шы падлетак. Толькі ты ціха, асцярожней.

2-гі падлетак. Не вучы вучонага, з'еш дзярма вяндржонага. Стань лепш на шухеры. (*Лазіць па кішэнях Юры.*) Ціха, ціха... (*Выцягвае грошы.*)

1-шы падлетак. Шуба, ліняем!

Юра кладзецца на лаўку, спіць.
Зацямненне.

Кватэра бацькоў Лены.
Т о м а абдымае Л е н у.
В а с я ходзіць па сцэне.

Т о м а. Юрык, Юрык.
В а с я. Нічога, нічога... што мы без яго не справімся? Па вялікім рахунку, справімся. Цябе вунь удваіх з мамай паднялі, ніхто не дапамагаў, і ўнука падымем.

Кароткая паўза.

В а с я. Можа, укралі, Лен?
Л е н а. Ды трахаўся ён, тата, што я не разумею, калі ўкралі?

В а с я. Супакойся, супакойся.

Т о м а. Усё Юрык гэты мандзюрык, усе сваякі яго такія ж. Я адразу табе казала, дык ты ж маці не слухаеш, сваімі мазгамі жывяце, вось і атрымлівайце зараз. Усё хутчэй хочаце.

Л е н а (*з папрокам*). Мам!

В а с я. Маці, не тое гаворыш!

Т о м а. Што не тое, Вася... мы з табою...

В а с я. Мы з табою, мы з табою... па вялікім рахунку...

Л е н а. Мам, ну навошта гэта зараз гаварыць, нервы мне яшчэ больш парваць хочаш, так? Ты гэтага хочаш, я бачу.

Т о м а. Сама хацела, аж пішчала, так клалася пад яго, ніхто не прымушаў!

Л е н а. Добра, я заўтра з'еду, не перажывай!

В а с я. Божа, дык цябе ж ніхто не гоніць! Мы ж за цябе якраз перажываем, не чужая ж, павінна разумець, а ты выпінаешся!

Т о м а. Яны так і вяселле, усё мы — і тамаду, і вяселле, і музыку, і стол.

В а с я. Хопіць, маці, што ты там падлічваеш.

Т о м а. А чаму мне не падлічыць?! Калі я гэтае вяселле толькі з аднаго боку і зрабіла.

Л е н а. Я ўсё табе потым аддам, я ж сказала.

В а с я. Ды што вы як не сям'я, сапраўды! (Да Лены.) Хіба цябе хто папікае? Проста маці гаворыць, а ты прыслухоўвайся і маўчы ціхенька.

Т о м а (да Лены). Пельмені будзеш? Разаграваць на цябе?

Л е н а. Я не хачу, дзякуй.

Т о м а. А ты Вася?

В а с я. Зрабі чаго-небудзь перакусіць, мне ўсё роўна. Пельмені дык пельмені.

Т о м а. А больш няма нічога.

В а с я. Заяляся ўжо, усё.

Т о м а. З такім жыццём...

В а с я. А што жыццё? Нармальнае жыццё, не бяры да галавы...

Т о м а. Ага. Як гэта мне навучыцца так, каб ні да галавы, ні да сракі не браць.

В а с я. А спакойней трэба, і ўсё.

Т о м а. Куды ты?

Л е н а. Пайду да дзіцяці.

Т о м а. Вы дзе, у сваім пакоі ляжаце?

Л е н а. Напэўна. (Выходзіць.)

Кароткая паўза.

В а с я. Тома, ты неяк пастарайся больш мякка з ёй...

Т о м а. Злая я, аж не магу.

В а с я. Я думаю, усё будзе нармальна, ён, вядома, хоць і засранец, але, можа, і праўда хто выцягнуў. У такога грэх не выцягнуць...

Т о м а. Ой, не ведаю.

В а с я. Разбярцуца. Іх жыццё, ім вырashaць. Ты не лезь.

Звоніць тэлефон.

Во... відаць, гэта ён ужо тарабаніць.

Т о м а (падымае трубку). Алё... добры вечар... яна ўжо спіць... так... добра... бывай.

В а с я. Хто?.. Ён?

Т о м а. А хто яшчэ?!.. Пайшлі, бацька, мы з табой есці.

В а с я. Пайшлі, матухна. (Цалуе Тома.)

Выходзяць.

Кватэра Юры і Лены. Пасярэдзіне стаяць банкі з фарбай і бутэлькі піва, на газеце ляжыць пэндзаль. Ю р а звоніць па тэлефоне, яму ніхто не адказвае, ён зноў набірае нумар. Чуцен шум вады ў туалете. На сцэну выходзіць П а в е л.

П а в е л. Кінь, Юра, не тарабань ты кожную секунду. (Адкаркоўвае бутэльку піва, працягвае Юру.) Сербані.

Ю р а. Я ж ведаю, яна не спіць яшчэ. (Бярэ піва.)

П а в е л. Корміць, можа. (Адкаркоўвае сабе піва, п'е.)

Ю р а. Можа, корміць... ай...

П а в е л. Раскажы мне яшчэ раз, толькі пастарайся з усімі падрабязнасцямі.

Ю р а. Павел, я табе адказваю: я іх не губляю, што я ўжо, блін, не кантрабую сябе, ці што?

П а в е л. Добра, не заводзься, не губляў.

Ю р а. Былі вось тут. (Паказвае на кішэні.) І вось тут з разліковым ляжалі.

П а в е л. Зразумела.

Ю р а. Усё выцягнулі, толькі навошта ім мой разліковы? ... не разумею. А прыйшла, ведаеш, і адразу ж: пакажы разліковы.

П а в е л. Вось дык уліп.

Ю р а. Блін, няма разліковага! Бульбы смажанай хочаш?

П а в е л. Не, Юра, дзякуй. Я дома паеў.

Ю р а. Слухай, ты не ведаеш, калі я яе зараз усю падсмажу, яна потым не пракісе?

П а в е л. Без паняцця, а ты што, ніколі не смажыў?

Ю р а. Да ў мяне жонка гатавала заўсёды. Я і да кухні амаль што не падыходзіў!

П а в е л. Не ведаю, Юра.

Ю р а. Ці халоднай пашамаць. Ты будзеш?

П а в е л. Не, я ж табе ўжо сказаў... слухай, мне як бы... ну, я ў цябе доўга не магу сядзець, там сяброўка да жонкі прыйдзе.

Ю р а (не слухаючы). Разумею, калі б, напрыклад, гуляў, праўда? Кожны дзень п'яны прыходзіў, зарплату прапіваў усю, на баб...

П а в е л. Ага. (Хоча пайсці.)

Ю р а. Дык жа не! Раз праляцеў... і ўсё; дык жа гэта можа з кожным здарыцца, ці не так?!

П а в е л. Ну, не з кожным. З ёй жа такога не адбылося ці з цешчаю, напрыклад, тваёю.

Ю р а. А, ну вядома! З цешчай такога не здарыцца ніколі, гэта факт. Затое зяць у яе лох.

П а в е л. Слухай, Юра, я ўжо даўно хацеў у цябе спытацца: ты вось жывеш тут, а гэта ж Ленчына кватэра.

Ю р а. І што?

П а в е л. Ну, як ты сябе пачуваеш, што вось ёй падаравалі хату на вяселле...

Ю р а. Як? Нармальна, а мне што?

П а в е л. Я не ведаю, мне было б, відаць, неяк няёмка.

Ю р а. Мне нармальна.

П а в е л. Пайду, усё.

Ю р а. Пабудзь, так гадка аднаму быць...

П а в е л. Трэба ісці...

Ю р а. Скажы толькі, што мне рабіць, толькі канкрэтна, як мне ў такой сітуацыі паступіць? Зараз, блін, яшчэ гэтыя сраныя рамы фарбаваць!

П а в е л. Я сапраўды не ведаю, Юра... пачакай пару дзён.

Ю р а. Ну, а ты, што зрабіў бы на маім месцы?

П а в е л. Я?

Ю р а. Ну.

П а в е л. Я, Юра, жонцы здрадзіў. Праўда. Я ніяк не магу быць на тваім месцы, ужо хаця б з-за гэтага! Нават калі б захацеў.

Ю р а. Гоніш.

П а в е л. Што значыць «гоніш», навошта?!

Ю р а. Ну, чувак, а жонка ведае?

П а в е л. Навошта?

Ю р а. Але ж гэта дрэнна, Паўлік...

П а в е л. Хто сказаў?

Ю р а. Во дае.. па ўсіх законах маралі... гонару ўсякага там.

П а в е л. Ты зараз лячыць мяне будзеш, ці што?

Ю р а. Тваё жыццё... не, вядома.

П а в е л. Дык і скончылі.

Ю р а. Ды ты не крыўдуй, проста я так бы ніколі не зрабіў! Як ты цяпер ёй у вочы глядзіш?... пасля гэтага.

П а в е л. Нармальна гляджу, нармальна... Пайду я... дзякуй за піва.

Ю р а. Паш, пабудзь... застанься, так гавёна нешта. Не хачу быць зусім адзін.

П а в е л. Мне трэба, зразумей. Мяне з вантробамі з'ядуць, калі я не прыйду.

Ю р а. Кліч тады іх сюды!

П а в е л. У фарбы гэтыя... ну, чувак...

Ю р а. А што?

П а в е л. Ну ты даеш. Яны потым тут... ванітаваць пачнуць...

Ю р а. Ладна, не хочаш — ідзі.

П а в е л. Ды не крыўдуй ты... я ж жартую.

Ю р а. А можна, я заўтра да цябе на рынак прыйду?

П а в е л. Вядома, прыходзь... буду чакаць.

Ю р а. Ну, тады ўсё, убачымся?

П а в е л. Так... Праводзь мяне, а то твае замкі, не ведаю як іх... (Выходзіць. Юра вяртаецца. Гучыць кампазіцыя «Honney bunney» у выкананні Vincent Gallo. Юра праводзіць рукою па галаве, затым яшчэ раз, глядзіць, ці сыплецца перхаць.)

Ю р а. Хмм. Дастала гэтая перхаць. (Бярэ банку з фарбай, другой рукою — пэндзаль і размешвае фарбу.) А гары яно ўсё гарам! (Кідае пэндзаль, бярэ бутэльку з півам, п'е.)

З а ц я м н е н н е.

Кватэра бацькоў Юры. Бацькі размаўляюць.

С я р г е й падчас размовы пастаянна падцягвае штаны. Калі гаворыць сам, то ўтварае гук, падобны на рохканне. В а л я збіраецца пайсці.

С я р г е й. Самае куды ты хм...

В а л я. Табе трэба што, Сяргей?

С я р г е й. Хм... самае, доўга не хадзі...

В а л я. Ты што, хвалюешся, хочаш сказаць?

С я р г е й. А то...

В а л я. Перастань, ты ўжо даўно ні за кога не хвалюешся.

Сяргей. Я самае хм... хвалюся і перажываю не менш твайго, хм... ён самае, сын...

Валя. Ну, вось я зараз з'езджу і пагляджу, як ён. А чаму, уласна, я табе справаздачу?!

Сяргей. Вядома, хм... (*Садзіцца, пазірае на сцяну.*)

Валя (*напаўголаса*). Сяргей... Сярожа!

Сяргей. Што самае... хм.

Валя (*падыходзіць да яго, прысядае, кладзе рукі Сяргею на калені. Сяргей усхваляваны*). Мне можна як-небудзь дастукацца?

Сяргей. Самае, што ты маеш на ўвазе, хм...

Валя. Ты ведаеш, Сяргей, сам. Табе нельга так.

Сяргей. Што самае?

Валя. Ты мучыш і сябе, і мяне, і ўсіх. Калі так дрэнна — кладзіся ў бальніцу.

Сяргей (*ускоквае*). Цудоўна самае. (*Нервова расхаджвае*.) Самае як гэты, хм... Я што, самае, хворы?!

Валя. Досьці, падабаецца табе... мучыць мяне, калі ласка.

Сяргей. Я самае што, хм... як у тым фільме?

Валя. Горш, ты... ад усіх адварнуўся ўжо...

Сяргей. Не разумею, хм... не разумею самае, што ты такое гаворыш такое пастаянна.

Валя. Я, Сяргей, толькі спадзяюся, што ты мяне ўсё ж такі... не ашукваеш мяне!

Сяргей. Зразумееш там самае... хм... каму прывітанне.

Валя ўважліва глядзіць на Сяргея.

Што самае, хм, глядзіш так?

Валя. Калі ты, Сяргей, ашукваеш, то гэта... то гэта... самы страшны падман. (*Выходзіць*.)

Сяргей. Хм... (*Праводзіць Валю позіркам*.) Самае... сама хм... ай...

Валя (*вяртаецца на сцэну*). Забылася сказаць, газ не ўключаў без мяне, разумеў.

Сяргей. Я самае... маленькі, ці што?

Валя. Не ведаю. (*Выходзіць*.)

Зацямненне.

Кватэра бацькоў Лены. Позні вечар. Леона сядзіць і курыць, глядзячы на акно. Васа выходзіць на сцэну ў піжамных штанах і майцы. У руках прыёмнік і мяшок.

Васа (*цалуе Лену ў лоб*). Не куры. Леона. Я ўсё роўна грудзямі не кармлю.

Васа. Малака няма?

Леона. Адкуль яно будзе, з такімі нервамі?

Васа. А ты ўсё роўна не куры! Што ўжо — неба абрынулася, ці што? Не абрынулася. Нічога... помні, ты — маці, у цябе сын расце, яго падымаць трэба.

Леона. А ты чаго не спіш?

Васа. Ды неяк так...

Леона. Ты вось не спіш, у цябе рэжым дня збіты зусім, потым ціск. Можна, зараз яшчэ і есці будзеш?

Васа. Вядома ж... не буду! І ўвогуле гэта толькі мая асабістая справа, нікога не тычыцца, сплю я, не сплю я...

Леона. Выйдзі, я хачу пазваніць.

Васа. Дачушка, мы, калі з мамай...

Леона. Выйдзі, калі ласка.

Васа. Ён спіць ужо, ці ты думаеш — сядзіць і вартуе? Хай жа ў цябе будзе хоць трохі гордасці жаночай, Лен. Ты павінна наадварот быць.

Леона. Проста я хачу сказаць яму, што ён скаціна... і ўсё, адразу кіну трубку.

Васа. Раніцай, раніцай скажаш, а зараз ідзі адпачываць.

Леона. Прышоў брудны, чаравікі брудныя, штаны брудныя, куртка заляпаная... о-ой...

Васа. А дзе твае вочы былі? Калі па вялікім рахунку?

Леона. Дзе былі! Хопіць мне адной мамы ўжо, ты толькі не пачынай пілаваць! Ён не быў такі... і каб шкарпэткі ў яго смярдзючыя калі-небудзь! Тат, ён зараз па тыднях шкарпэткі не мяняе. Я яму кажу, Юра, скінь ты гэтыя свае смярдзючыя... дзякуй жа Богу ёсць у чым памыць. (*Прыслухоўваецца*.)

Васа. Плача... плача, я чую. (*Лена выходзіць, бацька глядзіць ёй услед*.) Ох-ох-ох, дзеці, куды вас падзеці. (*Уключае радыёпрыёмнік, шукае патрэбную хвалю. Павінна быць рэтра-хваля ці якая-небудзь інсцэніроўка. Выцягвае з кішэні бутэрброд, хутка з'ядае, «каб ніхто не бачыў», вымае рыбалоўную сетку, прыладжвае яе на стул, для таго, каб вя-*

заць. Надзявае акуляры, садзіцца і вяжа. Звоніць тэлефон, падыходзіць і робіць званок цішы.

Л е н а (выбягае на сцэну). Тэлефон званіў?

В а с я. Не.

Л е н а. Я чула, тата.

В а с я. Ніхто не званіў.

Л е н а. Выйдзі, я пазваню.

В а с я. Ідзі да дзіцяці, кладзіся, дзіця зараз твой самы галоўны клопат. Ты маці найперш, а потым ужо — жонка.

Л е н а. Я памятаю, як ты з-за гэтага пакутаваў...

В а с я. Я не пакутаваў, я ўвогуле ніколі ў жыцці...

Л е н а. Добра-добра, я памятаю, як ты ўладкоўваўся.

В а с я. Таму што ў тваёй мамы дзеці заўсёды былі на першым месцы. Яна пра ўсё астатняе забывалася, быццам бы яе мазгі выключаліся зусім.

Л е н а. Дык ты хочаш, каб і ў мяне так было?! (Лена набірае нумар, кідае трубку.)

В а с я. Што, не падымае?

Л е н а. Занята.

В а с я. Ну вось, раніцай пазвоніш, ідзі адпачывай. (Лена выходзіць. Вася садзіцца і вяжа сетку. Звоніць тэлефон, вельмі ціха. Вася не рэагуе, тэлефон звоніць.) Ды колькі ж можна тарабаніць, ё-маё? Ай ды Юрык. (Выключае тэлефон, дастае з мяшка «чакушку» гарэлкі, адпівае.) Ааа... (Садзіцца і вяжа сетку.)

Зацямненне.

Гучыць кампазіцыя «Honney bunney» у выкананні Vincent Gallo. Кватэра Лены і Юры. Юра ляжыць, раскінуўшы рукі, каля банак з фарбай, ён спіць, на сцэну выходзіць В а л я, кідаецца да Юры.

В а л я. Юра! (Разумею, што ён спіць.) Ой... (З палёгкаю выдыхае, садзіцца побач, кладзе яго галаву сабе на калені, гладзіць па галаве.) Як тут фарбаю смярдзіць, Юра, Юра... (Катурхае яго.) Пайшлі, тут надта смярдзіць фарбаю. (Юра спіць.) Хадзем, ляжам на ложка. (Бярэ Юру на рукі і выносіць.)

Званок тэлефона. На сцэну выходзіць Сяргеі, падыходзіць да тэлефона і здымае трубку.

В а л я (убачыўшы Сяргея). Божа, чума, навошта ты прыехаў, Сяргеі? Ты хоць кватэру замкнуў, ці зноў забыўся?

Сяргеі. Я самае хм... тэлеграма во самае, пешча шыю зламала. (Падае Валі тэлеграму.)

В а л я. Гэтага мне толькі не хапала. (Бярэ тэлеграму.) А хто тэлеграму выслаў?

Сяргеі. Я самае адкуль ведаю?

В а л я. Ведаеш што, ты заставайся тут, з Юрам, а я паеду.

Сяргеі. Куды самае... хм... позна! Ноч самае якраз.

В а л я. Ну, пакуль збяруся і раніцаю паеду... добра, першым аўтобусам. (Набірае нумар.)

Сяргеі. Я самае якраз хм... не люблю тут.

В а л я. Алё... добры вечар... ці то ноч, не ведаю... А-а, дзякуй... падкажыце, калі выходзіць першы аўтобус на Баранавічы? Ага, дзякуй... (Кладзе трубку.)

Сяргеі. Калі?

В а л я. У пяць трыццаць.

Сяргеі. Ну... ты збірайся самае хм, што будзе балюча хм...

В а л я. Ты не перастаеш мяне здзіўляць... у якім сэнсе?

Сяргеі. Ну, самае хм... шыя ж не нага.

В а л я. Так, ясна. Ты зразумеў ці не? Газ не ўключай, пачакай, калі Юра працнецца. Захочаш ванну прыняць, не забудзься, а найлепш не залазь ты ў ванну ўвогуле. Я, калі прыеду ў вёску, пазваню з сельсавета, хаця, што табе!.. Ой, дай Божа, каб усё было добра!

Сяргеі. Ты самае хм...

В а л я (уздыхнула). Што?

Сяргеі. Валь, хм... самае, беражы сябе.

Паўза. Валя ўважліва пазірае на Сяргея, які вельмі ўсхваляваны.

В а л я. Добра... Юра спіць у тым пакоі... ага, адчыні тут форткі, хай ветрацца гэтыя фарбы і сам тут не будзь, а то надыхаешся ды яшчэ ўпадзеш, будзе мне тады. (Выходзіць.) Дзверы сама замкну. (Знікае ў кулісах. Сяргеі адкаракоўвае піва і прагна п'е.)

Зацямненне.

Кватэра бацькоў Лены. В а с я сядзіць і вяжа сетку. Чуцен шум вады ў туалете.

Т о м а (*выходзіць на сцэну, ідзе да радыёпрыёмніка*). Хопіць. (*Выключае прыёмнік.*) Цярпенне маё ўжо лопнуць можа.

В а с я. Томачка, што з... што такое?

Т о м а (*падыходзіць і пачынае рваць сетку*). Божа, ненавіджу, як павук які, кожную ноч туды-сюды, туды-сюды.

В а с я. Ды што я раблю, Тома?! Каму я перашкаджаю? Калі па вялікім рахунку?!

Т о м а (*рве сетку*). Вось так, так! (*Топча сетку нагамі.*) Завадзь марака... Ідзі спаць... (*Выходзіць.*)

В а с я. Я проста хацеў звязаць сетку! Спакойна, нікога не чапаючы, звязаць сетку! (*Крычыць у кулісы.*) Што мне ўжо і гэтага нельга?! (*Збірае сетку ў мяшок.*)

З а ц я м н е н н е.

Кватэра Лены і Юры. С я р г е й стаіць перад адчыненай фортакі, глядзіць праз акно. Чуцен шум вады ў туалете.

Ю р а (*выходзіць на сцэну*). О! А ты чаго тут?! (*Пазяхае.*)

С я р г е й. А а х м... сыноч, самае... перажываем з мамай хм...

Ю р а. Ты што — перажываць прыехаў. Ты ж баішся сюды ездзіць...

С я р г е й. Ты самае хм... з бацькам...

Ю р а (*перадражнівае*). Самае хм... хм... Усё піва ўжо маё выпіў?

С я р г е й. Ну самае хм, знаеш...

Ю р а. Ды хай сабе... іду спаць... і ты кладзіся. Дзе хочаш, заўтра пагаворым! (*Выходзіць.*) Фортку зачыні, а то ніколі не высахне. (*Знікае за кулісамі.*)

С я р г е й (*зачыняе фортку*). Самае, што гэта хм... хм... ніякай павагі. (*Пазірае ў акно.*)

З а ц я м н е н н е.

Раніца, кватэра бацькоў Лены. Л е н а ходзіць з дзіцем на руках.

Т о м а (*выходзіць на сцэну*). Вясёлая ноч.

Л е н а. Усе такія.

Т о м а. Можа валяр'янкі яму даць, трохі, пару кропель.

Л е н а. лепш сама прымі, мама.

Т о м а. Ты не ведаеш, ты тут не жы-веш, а ён вельмі змяніўся, Лена.

Л е н а. Не разумею, што ён такое зрабіў?

Т о м а. У тым жа і справа, што нічо-га. Хоць бы рабіў што... Пайшоў бы на рыбалку з ёю, хай бы, дык ён жа не пой-дзе.

Л е н а. Адкуль ты ведаеш?

Т о м а. Лена, я ж з тваім бацькам трыццаць гадоў пад адным дахам жыў, каму ж ведаць, як не мне?!

Л е н а. Усё роўна ты яго правакуеш.

Т о м а. Ой, ты ў сваім жыцці разбя-рыся спачатку, правакатарша знайшла-ся мне!

Л е н а. Чую знаёмыя інтанацыі.

Т о м а. Добра, усе граматныя.

Л е н а. Во-во!

Т о м а. Што во-во?

Л е н а. Мужа твайго інтанацыі, вось што. (*Звоніць тэлефон.*)

Т о м а, Л е н а (*адначасова*). Я пады-ду. (*Паўза, зноў звоніць тэлефон.*)

Л е н а (*бярэ трубку*). Алё... муж твай.

Т о м а. Скажы — сплю.

Л е н а (*у трубку*). Тата, яна спіць, што перадаць?.. Добра... (*Да Тома.*) Ён у магазіне, пытаецца, ці трэба хлеб?

Т о м а. Калі яму трэба, хай купляе.

Л е н а. Вазьмі палавіну, ага! (*Кладзе трубку.*)

Т о м а. Да Людкі з'ездзіць, ці што, каб толькі з гэтай хаты пайсці куды-не-будзь. (*Выходзіць.*)

Лена падыходзіць да тэлефона, набірае нумар.

З а ц я м н е н н е.

Уваход на рынак. П а в е л стаіць з пакетам, да яго падыходзіць А н я.

П а в е л. Вы, здаецца, а?

А н я. Так, я.

П а в е л. Вось, калі ласка, сіні вель-вет, як вы хацелі. (*Падае пакет.*)

А н я. Дзякуй. (*Бярэ пакет.*) Сорак, вы казалі?

П а в е л. Ага.

А н я (*усміхаецца*). Колькі скінецца?

П а в е л. Ніколькі. Мадэль хадавая і я не...

А н я. Добра, дзякуй... зразумела. (*Адае грошы.*)

П а в е л (*бярэ грошы*). Вам дзякуй, насіце на здароўе, проста мы яшчэ не параскладвалі...

А н я. Так, я помню, тады па тэлефоне казалі.

П а в е л. Падыходзьце на наступным тыдні, будзе новы завоз, прымярайце, прыходзьце.

А н я. На наступным тыдні ў мяне ўжо грошай не будзе.

П а в е л (*усміхаецца*). Так прыходзьце.

А н я (*усміхаецца*). Дзякуй, бывайце.
П а в е л. Усяго найлепшага.

Аня выходзіць.

Павел чакае Юрку, ён спяшаецца на работу, глядзіць на гадзіннік.

П а в е л (*махае некаму рукою*). Наташа, прывітанне! Ага... (*Усміхаецца*.)

Ю р а (*з'яўляецца на сцэне з бутэлькай піва*). Я спазніўся?

П а в е л. Не вельмі. Здароў... толькі што дзеўцы джынсы мужчынскія ўцюхаў, прыкінь!

Ю р а. Навошта?

П а в е л. А спадабалася, яшчэ прыйдзе.

Ю р а. А калі не прыйдзе?

П а в е л. Значыць, лошыца тупарылая. Што будзем рабіць?

Ю р а. Можа пойдзем пасядзім, бабкі ёсць.

П а в е л. У мяне часу мала. Давай туды адыдзем... станем, каб не на праходзе стаяць. (*Адыходзяць убок*.)

Ю р а. Табе што запadlo са мной пасядзець?

П а в е л. Юра, перастань, проста ў мяне зусім часу няма. У мяне работа пайшла, зараз сезон, чос.

Ю р а. Ясна... мне, можа, зараз найцяжэй, чым заўсёды было ў жыцці.

П а в е л. Юр, я што, адмаўляюся ад чаго, ці што?

Ю р а. Дык давай вып'ем!

П а в е л. Юр, я з раніцы не хачу...

Ю р а. Табе запadlo з сябруком выпіць?

П а в е л. Ой, Юра, ты зараз... я проста не хачу.

Ю р а. А мне, можа, проста хочацца пагаварыць з табой...

П а в е л. Давай пагаворым пасля работы, сур'ёзна.

Ю р а. Я хачу цяпер.

П а в е л. Добра, толькі не доўга.

Ю р а. Вось Ленка пайшла... з дурноты сваёй... і мне вельмі... хочацца ўсё кінуць і... пайсці на вайну. Пайшлі на вайну... дык ты ж не пойдзеш са мною?!

П а в е л. Я разумею... я таксама... не ведаю, што рабіў бы, каб мая пайшла.

Ю р а. Ды нават і не ў ёй справа.

П а в е л. А чаму ты не на рабоце?

Ю р а. Заяву напісаў...

П а в е л. На колькі дзён?

Ю р а. На пяць.

П а в е л. Та-ак, добра.

Ю р а. А ты яшчэ гуляеш з другімі?

П а в е л. Гэта мая справа, зразумеў?

Ю р а. А калі жонка даведаецца?

П а в е л. Не даведаецца, калі ты не скажаш.

Ю р а. Мой татусік...

П а в е л (*усміхаецца, махае некаму рукою*). Ага, прывітанне, зараз іду!.. Да-руй, працягвай...

Ю р а. Мой татусік, ён газам труціўся, так старую раўнаваў.

П а в е л. Ты раскажваў.

Ю р а. А я вась не ў яго пайшоў... у гэтым плане. Цяпер ведаеш, што робіць?

П а в е л. Ну?

Ю р а. Сочыць за намі, пастаянна, усюды. За мамай, за мною сочыць.

П а в е л. А як ён паспявае працаваць?

Ю р а. Ён жа на інваліднасці сядзіць, ідыёт.

Павел глядзіць на гадзіннік.

Што глядзіш, познішся куды?

П а в е л. Трохі ёсць, амаль што.

Ю р а. Паехалі да мяне.

П а в е л. Юра, ды зразумей ты!

Ю р а. Выпілі б, бульбачкі насмажылі.

П а в е л. Не, Юра, другім разам.

Ю р а. Я, Паша, п'яны, канкрэтна, зусім гатовы. Я сам не даеду дадому...

П а в е л. Ты сур'ёзна?

Ю р а. А ты як думаеш?

П а в е л. Па табе так асабліва не відаць, але калі сур'ёзна, я цябе... у таксі пасаджу...

Ю р а. У таксі сам сяду, не хачу таксі!

П а в е л. Ну, куды ж тады цябе?

Ю р а (*голасна*). Сядзеш са мной на «адзінку» і паедзем! Ты сябрук ці не?!

П а в е л. Ды не раві ты!

Ю р а. А што табе неяк няёмка?.. Грамадзяне, не звяртайце ўвагі, мы проста два «блакітныя»... пацаны...

П а в е л. Ды замкні зяпу... пайшлі.

Ю р а. Куды?

П а в е л. Пасаджу цябе на «адзінку», а сам пайду працаваць.

Ю р а. Стой! Стой, я сказаў!

П а в е л. Ну, што?

Ю р а. Калі б ты ведаў, як ты мяне прытаміў ужо за гэтую раніцу!

П а в е л. Ну дык ідзі, ідзі! Чаго ты прыйшоў, урэшце?

Ю р а (*спакойна*). У мяне, Павел, нікога не было з сяброў, апроч цябе... па-сапраўднаму! На заводзе Ігар... дзярмо. Ты быў маім сябрам, разумееш?!

П а в е л. Вядома, Юра. І ты сябар мне.

Ю р а (*крычыць*). Цяпер у мяне няма сябра! Я адзін, адзін, зразумела! Усё! Не звані мне і забудзь нават нумар майго тэлефона... мы...

П а в е л (*штурхае Юру ў плячо*). Пагаворым, калі цвярозы будзеш. (*Выходзіць*.)

Ю р а (*наўздагон*). Ха-ха-ха! Ідзі чаўночнік сраны! Што глядзіш, валі адсюль, пайшоў ты... (*Кідае бутэльку і выходзіць*.)

С я р г е й (*выцягвае Паху на сцэну, трымаючы за куртку*). Я самае хм, урою! Зразумеў, самае?!

П а в е л. Ідзі ты са сваім звар'яцелым сынам! Вы мяне ўжо дасталі сёння! Мне працаваць трэба, пусці!

С я р г е й (*адпускае Паху*). Я самае сказаў, хм... паўтараць не буду!

П а в е л. Ой, ды ідзіце вы ўсе... Самі разбірайцеся, а мне што да гэтага? (*Выходзіць*.)

Зацяменне.

Вуліца перад вакзалам. В а с я стаіць і есць хлеб. З'яўляецца В а л я, бачыць Васю, хоча пайсці. Потым, наважыўшыся, ідзе да яго. Вася заўважае Валу, збянтэжыўся, што есць на вуліцы хлеб. Не ведае, што з ім рабіць.

В а с я (*усміхаецца*). Хочаце хлеба, свежы?

В а л я (*усміхаецца*). Што вы кажаце? (*Яны абое адчуваюць няёмкасць*.)

В а с я. Гэта ранішні ўжо, толькі што спечаны, ламайце.

В а л я. Дзякуй, я снедала.

В а с я. Я таксама не галодны хаджу.

В а л я. Не сказала б.

В а с я. Ламайце, ламайце, не саромейцеся.

В а л я. Ой. (*Ламае хлеб*.)

В а с я. Больш, больш ламайце.

В а л я. Праўда, яшчэ цёплы нават. (*Есць хлеб*.) Умм...

В а с я. Смачны?

В а л я. Мгу. (*Есць хлеб*.)

В а с я. А то ж. На свежым паветры, яно цудоўна хлеб з'есці, яшчэ б сто грамаў да яго.. па вялікім рахунку.

В а л я (*смяецца*). І солі.

В а с я. Увогуле было б цудоўна. Солькі, гурочак — песня... Ламайце яшчэ.

В а л я. Дзякуй, дома не будзе чаго есці.

В а с я. Купім яшчэ. Гэта ж не праблема...

В а л я. Не, я сапраўды больш не хачу, дзякуй. (*Маўчаць, Валя ўздыхае*.)

В а с я. Дзеці, дзеці... так?

В а л я. Мгу.

В а с я. Куды вас падзеці... нічога, разбіраўца.

В а л я. Галоўнае, каб каханне і павага былі.

В а с я. Гэта так, а куды гэта ты самай ранічкай?

В а л я. Спазнілася на аўтобус, на вёску хачу да мамы з'ездзіць. Наступны толькі аж а палове дзевятай.

В а с я. А гэты на колькі быў?

В а л я. На пяць трыццаць.

В а с я. Дык вы даўно гуляеце ўжо, Валянціна Іванаўна.

В а л я. Так, а вы куды?

В а с я. Ды вось тут недалёка «Палляўніцтва і рыбалоўства» — магазін, хачу лёску купіць. Мне лёска трэба, у гэтым магазіне прадаецца.

В а л я. Толькі не гаварыце мне, што вы рыбак.

В а с я. Вы ненавідзіце рыбакоў?

В а л я. Зусім наадварот.

В а с я. Што, я не падобны на рыбака?

В а л я. Калі сумленна, то не.

В а с я. Я вельмі люблю вудзіць рыбу... калі па вялікім рахунку.

В а л я. Ведаеце, я таксама.

В а с я. Праўда?

В а л я. Праўда, навошта мне хлусіць? Але мне заўсёды было неяк няёмка за гэта.

В а с я. Вы не падобная на рыбачку, так што не хвалойцеся.

В а л я. Ну, дзякуй Богу!

В а с я (з *захапленнем*). Хто гэта мы адно аднаму, як гэта называецца: кум, свацця?

В а л я. Ой, не ведаю, забываюся ўвесь час...

В а с я. А вы ведаеце, яшчэ больш я люблю вязаць сетку.

В а л я. А я не ўмею, але заўсёды зайздросціла, мне падабаецца, калі мужчына ўмее вязаць... сетку. Мой тата так класна вязаў сетку! Днём жа работа, ён на чыгунцы качагарам працаваў, а на чачы сеткі вязаў. Мне так падабалася... (*Вася мяняецца з твару. Валя заўважае яго хваляванне.*) Яны такія вялікія атрымліваліся...

В а с я. Так.

В а л я. Моцныя.

В а с я. Я, калі шчыра, не рыбак і зусім не рыбак. Ціск трохі скача, трэба ж нечым адцягнуцца... Больш забаўляюся... калі па вялікім рахунку.

В а л я. Ціск... сасуды... хвароба XX стагоддзя.

В а с я. Не, у дзяцінстве дык я, вядома, як усе дзеці, на возера бегаў... ды толькі найбольш я люблю грыбы збіраць. Вось грыбы — гэта маё...

В а л я. А я грыбы зусім не люблю збіраць. (*Паўза.*)

В а с я. Та-а-ак... (*Валя маўчыць.*) Маладыя разбярцуца. Галоўнае, не лезці са сваімі парадамі. Тут, бывае, у сабе разабрацца не можаш.

В а л я. Так, хаця б у сабе разабрацца.

Сустрэкаюцца позіркамі.

В а с я. Будзем дапамагаць, у іх жа сын...

В а л я. Унук наш.

В а с я. Ім сына падымаць трэба. Ёсць пра каго падумаць.

В а л я. Так, дзеці гэта...

В а с я. Кветкі нашага жыцця. Ну, усяго вам добрага, Валянціна Іванаўна. (*Падае руку, развітваецца, выходзіць.*)

З а ц я м н е н н е.

Кватэра Лены і Юры. Ю р а
размешвае фарбу.

С я р г е й. Я самае хм... можа што дапамагчы, хм...?

Ю р а. Не трэба нічога.

С я р г е й (*хоча ўзяць у Юры пэндзаль*). Дай я, сыноч, самае...

Ю р а (*груба*). Ды адыдзі ты, чаго лезеш! Я сам усё зраблю, ідзі дадому, а то надыхаешся яшчэ!

С я р г е й. Сына, я ж самае хм... ай. (*Махнуў рукою, адыходзіць, глядзіць у акно.*)

Ю р а. Галоўнае, што я помню, вось сюды з разліковым паклаў, а ў гэтую кішэню яшчэ частку...

С я р г е й. Дык гэта самае, успомніш, можа...

Ю р а (*уздыхнуўшы*). Ай... як звычайна ішоў з работы... ды і выпілі ж мы ўсяго-нічога... (*Напявае.*) Как грустно на свете этом, одной только песней жить. Я больше не буду поэтом, я в море хочу уплыть. (*Размешивает фарбу.*)

С я р г е й. Сына, самае хм... можна, самае, абдыму?

Ю р а. Навошта?

С я р г е й. Ну, самае...

Ю р а. Хай сабе.

С я р г е й (*кідаецца да Юры, абдымае яго*). Я самае хм... вінаваты. (*Плача.*)

Ю р а. Да ты што?! (*Адштурхоўвае Сяргея.*) Зараз дадому выпраўлю, на тралейбус і хуценька паедзеш!

С я р г е й. Хай сабе, самае хм... (*Выцірае слёзы.*)

Ю р а. На, памяшай трохі. (*Падае пэндзаль.*)

Сяргей размешвае фарбу.

З д о н ц а б о л ь ш з г р а б а й!

С я р г е й (*усміхаецца*). Сына. Я самае хм... разграбёмся. (*Размешивает фарбу.*)

Ю р а (*ходзіць*). Вось так, як звычайна ішоў дадому... Яшчэ Ігара на метро пасадзіў, перад гэтым, праўда, піўка яшчэ сербанулі...

С я р г е й. Піва хм... самае лішняе гэта.

Ю р а. Нармальна, нармальна было... так, потым пайшоў цераз парк, сеў на лаўку пакурыць.

С я р г е й (*з дакорам*). Во!..

Ю р а. І... ўсё... нічога больш не помню... Добра яшчэ Ленка не ведае, што я пярсцёнак заручальны пасеяў... О-ой.

(*Расцірае далонямі твар.*) Дома ёсць там капейкі якія?

Сяргей. Самае хм... у мамкі...

Юра. Ясна. Калі яна сказала прыйдзе?

Сяргей. Самае... пазвоніць сказала.

Паўза. Сяргей размешвае фарбу, Юра пазірае ў акно. Гучыць кампазіцыя «Honney bunney» у выкананні Vincent Gallo.

Юра (*падыходзіць да тэлефона, набірае нумар*). Алё... Тамара Васільеўна, добры дзень, паклічце, калі ласка, Лену... Няма? Прабачце... (*Кладзе трубку.*) Дома яна! Няма! (*Хапае тэлефон і кідае яго на сцяну, адыходзіць да акна.*)

Сяргей (*перастаў размешваць фарбы*). Сына хм... не перажывай самае... (*Правярае, ці працуе тэлефон.*)

Зацямненне.

Кватэра бацькоў Лены. Лена курыць, побач сядзіць Дзіма. Тома робіць выгляд, што нешта шукае.

Дзіма. Во, і стаіць ён такі, пры бабках, відаць, мужык.

Тома. Дзімачка, што расказваеш?

Дзіма. Ну я вам з дзядзькам Васем расказваў... пра каробку.

Тома (*усміхаецца*). А-а-а... (*Робіць знакі Дзіму і выходзіць.*)

Дзіма. Ну, канкрэтны такі, можа, бізнесмен які і не гаворыць, у чым праблема... Я маўчу, таксама чакаю... стаю. А ён — доктар... гэта я значыць, ён — доктар. (*Стрымлівае смех.*) Доктар, дапамажыце. (*Ледзь стрымлівае смех.*) Я заўсёды гатовы, кажу, у залежнасці ад налітай шклянкі, так Лен?

Лена. Расказвай, Дзіма. (*Затушыла цыгарэту.*)

Дзіма. Ну дык вось: сядзьце, кажа, са мною ў салон і панюхайце... (*Змаўкае, каб стрымаць смех.*) Панюхайце, чым будзе пахнуць. Ці ўхапіла нітачку майго расповяду, Лен?

Лена (*уздыхнуўшы*). Расказвай.

Дзіма. Залажу, ён заводзіць і тут, Лен (*смяецца праз слёзы*) такі смурод шыбануў (*смяецца, Лена здзіўлена пазірае на Дзіму*) дзярмом, Лен, на ўвесь салон. Чуваку нехта ў каробку... наклаў.

(*Захліпаецца смехам.*) Ён...ён...ён заводзіць, а дзярмо... па ўсім рухавіку...

Лена. Та-а-ак... Дзіма... Людзі неяк мяняюцца, робяцца дарослымі з гадамі, а ты...

Дзіма (*праз смех*). Ты толькі падумай, якая свалата!

Лена. Нічога не разумею.

Дзіма (*супакойваецца*). Ну як жа, Лен, ты во глянь: рухавік — матор і каробка, счাপленне адціскаеш і вярчальны момант перадаецца каробцы.

Лена. Кітайская грамата.

Дзіма. Ну, каб колы круціліся, гэта ж элементарна, Ватсан.

Лена (*з'едліва*). Ага.

Дзіма (*здзіўлена*). Вельмі цікава, глядзі, я табе зараз усё на пальцах растлумачу... Вось дызельны рухавік, так?

Лена (*абьяжава*). Ну.

Дзіма. Ловіш, пра што я?

Лена. Дапусцім... расказвай.

Дзіма. Сачы за ходам. Дызельны рухавік, ключом бах стартэр паварот, а ад стартэра ў матор пайшоў рух, а ў маторы поршні, чатыры ці шэсць, ну, хай сабе чатыры, як у «гольфе», яны ўжо захадзілі і ў мёртвай кропцы пускаецца праз фарсунку дызпаліва, саляра, а тут свечкі напалены, момант максімальнага сціскання — і адбываецца дэтанацыя.

Лена. Ясна.

Дзіма. Разумееш? Гэта ж элементарна, Ватсан! Але самае цікавае, Лен, тое, што, вось цяпер уважліва... працэсы, якія адбываюцца ў рухавіку ўнутранага згарання, да гэтай пары не вывучаны.

Лена. Здрава. (*Смяецца.*)

Дзіма. Ты гэта разумееш? Энергію вылучаць навучыліся, а як яна... ой, мяне гэта так торкае. (*Лена адыходзіць.*) Куды, Лен?

Лена. Дзіця трэба карміць. У мяне дзіця, Дзіма, калі ты, можа, памятаеш. (*Выходзіць.*)

Дзіма. Ага... (*Сядзіць, разглядае пазногці.*)

Тома (*выходзіць на сцяну*). Ну, Дзімчык, як нашыя справы?

Дзіма (*уголас*). Не ведаю ўжо, што і расказваць ёй.

Тома. Ціха, цішэй гавары.

Дзіма. Цёця Тома, я ж не клоун, правільна?!

Т о м а. Правільна, правільна. Але ж ты малады чалавек, у вас жа агульнае штосьці павінна быць з Ленаю.

Д з і м а. Цёць Том, шчыра, я вас паважаю і дзядзьку Васіля...

Т о м а. Я ж не прашу цябе ажаніцца з ёю, Дзіма!

Д з і м а. Не, я нібыта так гэта і разу-мею.

Т о м а. Ну, дык у чым справа? (Дзіма маўчыць.) Раскажы што-небудзь пра музыку.

Д з і м а. Хее-е-е...

Т о м а. Кнігі там, яна кнігі любіць.

Д з і м а. Цёць Том, якія кнігі, я ж у гаражы з раніцы да ночы?!

Т о м а. Хай! Гавары і ўсё! Развеецца дзеўка, а то як замарачэнне якое найшло... з гэтым Юркам! Увесь час да тэлефона скача!..

Д з і м а. Пасяджу... хвілін 20 яшчэ... не больш.

Т о м а. Пасядзі, Дзімчык, пасядзі. (Чуваць званок у дзверы.) О, падарожнік Сянкевіч!

Д з і м а (усміхаецца). Дзядзька Вася, так?

Т о м а. А хто яшчэ! Клуб падарожнікаў, пайду адчыняць. (Выходзіць, паўза, выводзіць на сцэну Аню.) Вось Анюта, знаёмцеся.

А н я. Мы знаёмыя, прывітанне, Дзіма.

Д з і м а. Вось дык так, Анюта, якім ветрам?! Прывітанне...

А н я. Ды вось вырашыла...

Л е н а (выходзіць на сцэну). А я чую знаёмы голас, ну, добры дзень, Анютка.

А н я. Прывітанне, сяброўка. (Цалуюцца.) Я зусім ненадоўга забегла да вас. Званіла, але...

Л е н а. І што гэта за такія тэрміновыя справы ў цябе могуць быць, а, дзяўчынка?

А н я. Ды вось такія! Твой муж сказаў, што ты на старой кватэры.

Л е н а. Так, ён там вырашыў рамы пафарбаваць, дык мы сюды пераехалі з Уладзімірам на пару дзён.

А н я. А, я так і зразумела.

Д з і м а. Слухайце, што я вам раскажу... у нас такая хохма была ў гаражы, цёць Том, таксама слухайце. (Аня і Лена здзіўлена глядзяць на Дзіму.) Прыехаў чувак, такі менеджэр сярэдняга звяна. А яму з Германіі прыгналі тапняка. Пра-вяраю кампрэсію яму, значыць, ва ўсіх

цыліндрах за сорок, уяўляеце? (Стрымлівае смех.) Ён кажа, доктар, дык гэта ж выдатная кампрэсія. Я кажу: для машыны вашага класа — гэта нерэальная кампрэсія... нямецкія майстры банкі тры лінулі! А ён...

А н я. Лена, я потым як-небудзь зайду да цябе, пагаворым... Мне джынсы на рынку мужчынскія прадалі.

Т о м а. О!

Л е н а. Ды ты што?!

Т о м а. Та-ак, гэтыя камерсанты, ім бы толькі прадась!

А н я. Дык я падумала, можа, твайму падыдуць, глянь. (Паказвае штаны.)

Л е н а. Дык і нічога.

А н я. Я такія жаночыя хацела сабе.

Л е н а. Слухай, дык і нічога. І колькі яны?

Т о м а. Яму, Юрыку твайму, не трэба, хопіць ужо і шмотак і ўсяго. Во, Дзімчык, сядзіць, табе джынсікі не трэба? Глянь якія!

Д з і м а. Ай, я не разбіраюся.

Т о м а. Ну, хадзі паглядзі. Колькі яны, Аня?

А н я. Ай, цёця Тома, аддам за 50.

Д з і м а (панура). Ну, нармальныя штаны. Джынсы як джынсы, моцныя... ну...

Л е н а. Колькі, Ань?

А н я. 55 я аддала, але табе ўжо аддам за 50. Проста валэндацца няма часу, ездзіць на гэты рынак.

Л е н а. Здаецца, Юры будуць якраз.

А н я. Не, яны што трэба, стылёвыя і... усё такое. Я так і падумала адразу, што Юрыку твайму будуць...

Т о м а. Бары, Дзіма, прыгожыя штаны.

Д з і м а. Цёць том, мне не трэба, у мяне хапае штаноў.

Л е н а. Можаш з грашыма пачакаць пару дзён, тады я вазьму.

Т о м а (груба). За што браць сабралася? Сама з голым задам ходзіш!

Л е н а. Давай у пятніцу.

А н я. Добра, Лен, як скажаш; я пачакаю, мне не гарыць; толькі папярэдне сазвонімся.

Л е н а. Не гарыць, не?

А н я. Так, толькі сазвонімся.

Т о м а. Я проста не магу, якая ты, Ленка, усё ж такі дурная.

А н я. Ну, пабягу, пака! (Цалуюцца.)

Д з і м а. І я пайшоў.

Т о м а (незадаволена). І дзе гэты яшчэ ходзіць?!

Д з і м а. Пачакай, Ань, разам пойдзем! (Выходзяць.)

Лена разглядае штаны.

Т о м а. Купляй-купляй!

Л е н а. Можа, яшчэ не падыдуць. (Складвае і запіхвае ў пакет.)

Т о м а. Купляй-купляй, больш слова не скажу... гэтаму... свайму... Я заўсёды была супраць, ад самага пачатку, як толькі ты з ім сустракацца пачала.

В а с я (выходзіць на сцэну). Мы з Анютай размінуліся, прыходзіла?

Т о м а. Яшчэ адзін з'явіўся.

Л е н а. Так, тата.

В а с я (па-дзелаваму). Вось... (Выцягвае з мяшка.) Купіў лёску, тройка, тое што трэба, калі ласка. Пенапласта ў кантэйнеры для смецця знайшоў, гэта для паплаўкоў. (Да Тамары.) І буду вязаць сетку.

Т о м а (са злосцю). Пайду... куды-небудзь з гэтага дома, хоць у апрамет-ную! (Выбягае.)

В а с я (разглядае пакупкі). Выдатная лёска, моцная... сетка будзе вялікая, моцная... вось адразу і сяду... буду вязаць. А чаго чакаць? Правільна, дачушка, татка гаворыць? Павяжу трошку, потым пагуляю; зноў павяжу. Свежым паветрам схаджу падыхаю. Так і трэба жыць — для сябе, як некаторыя ўсё жыццё жывуць. Зараз сяду (уладкоўваецца на стале) і буду вязаць. Многім, дарэчы, жанчынам гэта вельмі падабаецца... па вялікім рахунку.

Л е н а (абдымае Васю). Што падабаецца?

В а с я. Ну, вось, калі мужчына вось так вось... умее... а некаторыя. (Лена прыкрывае даланёю Васю рот, а ён адсоўвае яе руку.) А некаторыя гэтага не заўважаюць і не хочуць цаніць!

Л е н а. А ты будзь разумнейшы.

В а с я. Ды надакучыла, дзіцятка ты маё, быць усё жыццё разумнейшым за некага, свой розум, на жаль, не ўставіш. Мама твая надзвычайны чалавек... і як жанчына, але...

Л е н а. Вы самі яшчэ як дзеці.

В а с я. Проста ў мяне, па вялікім рахунку, таксама можа быць прэтэнзія на асабістае жыццё.

Л е н а (усміхаючыся). Вось так.

В а с я. І ніяк іначай. (Паўза. Вася вяжа сетку, Лена пазірае на яго.)

Л е н а. Я вось думаю: а калі ён сапраўды згубіў?

В а с я. І такое можа быць... па вялікім рахунку... не выключана, бо ён жа гаворыць, што згубіў.

Л е н а. Ён гаворыць, што згубіў... ды толькі, калі нават і згубіў, то як гэта так можна, не разумею...

В а с я. Не даходзіць, ці што?

Л е н а (з'едліва). Так, можа, і не зарабляецца... па вялікім рахунку.

В а с я. Ты што маеш супраць?

Л е н а. Па вялікім рахунку, не! Я па вялікім рахунку...

В а с я. Задушу зараз, зараза такая. (Прыціскае Лену да сябе, тая смяецца.)

Звоніць тэлефон, Лена і Вася глядзяць на тэлефон.

Т о м а (выходзіць на сцэну). Падысці не можаце, задніцы адарваць?! (Бярэ трубку.) Алё... так... няма яе! (Кідае трубку, Лене.) Я ўсё правільна зрабіла, пяхотныя вы мае?! (Выходзіць.)

В а с я. А мне здаецца, ты яго ўжо дастаткова памучыла. У вас сын, сына падымаць трэба.

Л е н а. Учора ты другое казаў.

В а с я. Дык гэта ж учора было.

Л е н а. А што сёння адбылося?

В а с я. Адбылося!.. Я што, дачушцы сваёй зла жадаю?.. Ці як бацька не родны! Я што, Лена, не бачу, думаеш, што з табою робіцца... па вялікім рахунку?! Ты, Ленка, кахаеш яго, хадзі абдыму. (Абдымае Лену.) Дзіцятка ты маё... уся ў мяне, такая ж дурная...

Л е н а. Ага, галоўнае, што ён зусім не заслугоўвае!

В а с я. А хіба мы кахаем за заслугі?!

Л е н а. Ён такі... бездапаможны, няшчасны і смешны... і адважны! Праўда, ён вельмі адважны!

В а с я (усміхаецца). Вядома, адважны.

Л е н а. Я сур'ёзна хачу, мне трэба ведаць, скажы, калі я нарадзілася, ты хадзіў «налева»?

В а с я. Не зразумеў?

Л е н а. Ну, нельга ж...

В а с я. Што нельга?

Л е н а. Тата, ну... жыць... «што нельга»!

В а с я (з палёгкай). А, ды вядома! Ці то, я ў сэнсе нельга-нельга... не, вядома, нікуды я не хадзіў. А што ў вас... не?

Л е н а. Пакуль не...

В а с я. Ну, цяпер усё зразумела! Па вялікім рахунку, тады ўсё адбываецца, як і павінна адбывацца. Я таксама псіхаваў! Разумееш, Лен, мужчынскі арганізм так змайстраваны, што яму трэба скідваць...

Л е н а. Я ведаю, як змайстраваны мужчынскі арганізм.

В а с я. Ага... ну так. Вядома, усе ж граматыны! (Вяжа сетку.)

Л е н а. Дык што ты думаеш, не гуляе?

В а с я. У яго спытайся!

Л е н а. Не надзімайся... пакрыўдзіўся... хопіць, трэба мне ўжо, мабыць, дадому збірацца.

В а с я (працягвае вязаць). Пагасцюй яшчэ, ніхто ў шыю не гоніць, а калі вырасла, едзь.

Л е н а. Толькі пасля таго, як пазвоніць яшчэ раз, папрасіць прабачэння, скажу, што скаціна, а там... паглядзім. (Звоніць тэлефон.)

В а с я. Можа, гэта ўсё ж такі лёс?

Л е н а (здымае трубку). Алё, гаварыце... гаварыце, вас не чуваць... Юра? (З трывогаю.) Юра! Юра, нешта здарылася?! Юрачка, я еду, усё!

Ю р а (павінен быць чуцен яго голас). Прабачце, я памыліўся. (Юра кідае трубку, мы чуем кароткія гудкі.)

Лена бяжыць у кулісы.

В а с я (спыняе яе, пахмурна). Пачакай.

Л е н а. Ну што, тата! Не спыняй мяне! Я ўжо ўсё для сябе вырашыла. Ён мне патрэбен, усё!

В а с я. Юра там табе, магчыма... можа... будзе рознае гаварыць.

Л е н а. Добра, добра.

В а с я. Пра мяне, пра маму... проста не слухай яго! Мама яго вельмі харошы чалавек, вельмі харошы, зразумела?

Л е н а. Так, так, ды адпусці ж ты. (Вывіае.)

В а с я. Ох-хо-хо. (Вяжа сетку.)

Зацямненне.

Вуліца перад домам бацькоў Лены. Дзіма і Аня размаўляюць.

Дзіма. Ох, Ганна. (Хапаецца за галаву.)

А н я (смяецца). Перастань, лепш скажы, што можа быць? Я на гэтую машынку, ластаўку сваю, па капейцы, сумленна, клянуся, паўтара года збірала!

Дзіма. Гэта залёт. Усю хадавую трэба мяняць... ловіш маю думку?

А н я. Не палохай мяне, Дзімчык!

Дзіма (хітруе). Я не палохаю. Я табе як доктар зараз... усю хадавую, усе салеинт-блокі, шрузы, наканечнікі...

А н я. Што рабіць?

Дзіма (з пафасам). Звяртацца да доктара.

А н я. Дзімчык, я звярнуся, разлічуся.

Дзіма. Усё будзе залежаць ад паўнаты налітай шклянкі.

А н я. Дзімчык, перастань дурнястроіць, у мяне зараз — зусім па нулях.

Дзіма. Ну... мы тады можам знайсці другі метада...

А н я (засяроджана аглядае Дзіму). Які?

Дзіма. Ты гаспадыня, ты і... думай. Запцаккі я табе па сабекошту дастану, што не зробіш для школьнай сяброўкі... Думку злавіла?

А н я. Злавіла, Дзімчык, ты толькі зрабі.

Дзіма. Элементарна, Ватсан. Значыць, сёння што ў нас... (З'яўляецца Юра з букетам кветак.)

Дзіма. Юран з кветкамі!

Ю р а. Прывітанне.

А н я. Ой, Юра, такі загадкавы мужчына...

Ю р а (да Аняты). Ты не магла б падняцца... на хвілінку паклікаць... Ленку... выйсці?

А н я. Юрчык, я з радасцю б, але вельмі спяшаюся, не крыўдуй толькі, добра?

Ю р а. Зразумела, проста хвілінка, хацелася...

А н я. Усё-ўсё, Юра, ужо бягу, бягу! Усё бягом, хадзем Дзімчык. (Выходзяць.)

Дзіма (разводзіць рукамі). Вось так, Юрый. (Выходзіць, на хад.) А ты на мабілу!

Дзіма і Аня знікаюць у кулісах.

Ю р а. На мабільнік, а дзе ўзяць? (Ходзіць па сцэне.)

Чуецца жаночы смех, Юра адыходзіць у бок.
Выходзяць Вася і Валя.
Вася нясе кавалак пенапласту.

Вася (гуліва). Ну, па вялікім рахунку і ўсё...

Валя (выглядае ішчаслівай). Ой, я не магу, а пенапласт вам навошта?

Вася. Як гэта? — пенапласт для паплаўкоў.

Валя. А-а-а... для паплаўкоў. (Ста-
яць, пазіраюць адно аднаму ў вочы.)

Вася. З мамай...

Валя. Вы ўжо пыталіся, мама... з ёй ўсё добра, дзякуй.

Вася. Пытаўся, так... (Не ведае,
што сказаць.) А мы вось... бачыце, не-
далёка ад вакзала жывём.

Валя. Дзякуй вам, Васіль Ігаравіч.

Вася (сарамеецца). Валя, я... вось што... (Абдымае Валю.)

Юра (рашуча выходзіць на сцэну).
Віншую!

Валя. Ой!

Юра. Віншую ад ўсяго сэрца. (Ад-
дае Валі кветкі.) Жывіце ў любові і зго-
дзе, маладыя. (Выходзіць.)

Валя (наўздагон). Юра! Юра!

Вася. Юра!

Валя (незадаволена). Ой, як гэта...

Вася. Ды... па вялікім рахунку...

Валя. Прабачце. (Вызваліцца з
абдымкаў.)

Юра (вяртаецца). Ну, што?

Валя. Юрачка, тут...

Вася. Юрый... па вялікім рахун-
ку... мы з табой...

Юра. А ты ўсё ж такі... распусніца!
(Валя б'е Юру па твары.) Прыкольна,
дзякуй. (Выходзіць.)

Паўза. Валя і Вася адчуваюць сябе няёмка.

Вася. Маладосць, яна катэгарыч-
ная, Валянціна Іванаўна, заўсёды так
было.

Валя (усміхаецца). Так. Ды толькі
вам не здаецца, што мы з вамі выхавалі
інфантальных дзяцей?

Вася (пацпевае плячыма). Не ве-
даю...

Валя. А мне здаецца. (Уважліва
глядзіць на Васю, быццам хоча знайсці
нейкі водгук.)

Вася (напружана). Як бы ні было,
у іх сын, ім сына трэба падымаць. І мы
са свайго боку...

Валя. Усё правільна. (Выходзіць.)

Вася. Распусніца! (Выходзіць на
супрацьлеглы бок.)

Гучыць кампазіцыя «Honney bunney» у
выкананні Vincent Gallo.

Зацягненне.

Кватэра Юры і Лены. Сяргей абкручвае
тэлефон сіняй ізаляцыйнай стужкаю,
Юра глядзіць у акно.

Сяргей. Ну во, самае...

Юра. Зрабіў?

Сяргей. Ну, хм...

Юра. Выйдзі, я пазваніць хачу.

Сяргей. Пайду самае хм... па-
драмлю.

Юра. Ідзі-ідзі... (Набірае нумар.)
Алё, Тамар Васільеўна, паклічце ка...
няма, прабачце. (Кладзе трубку, ходзіць
па сцэне.) Не... (Рашуча.) Лен, коцік,
мне так многа трэба табе сказаць! Ты
нават уявіць сабе не можаш, як моцна я
цябе кахаю... Я кахаю цябе, Лен, коцік,
вяртайся, калі ласка. Гэта я павінен
пайсці, гэта твая кватэра, вяртайся. Калі
ты не... Лен, я проста не разумеў, як
многа ты для мяне... у маім жыцці...
Лен, у мяне нікога няма больш... баць-
ка дэбіл, ды што бацька?! Сябры?... Няма
сяброў... толькі ты... я звар'яцею, коцік,
без цябе! (З адчаем.) На самой справе
іх укралі! Я пайду на другую работу, на
трэцюю, я зямлю буду грызці, Лен! (Ра-
шуча ідзе да тэлефона.) Тамара Васіль-
еўна, я ведаю, што яна дома, дайце трубку
Лене! (Набірае нумар, чуваць доўгія
гудкі, затым Лена здымае трубку.)

Лена. Алё, гаварыце... гаварыце,
вас не чуваць... Юра? Юра! Юра,
штосьці здарылася?! Юрачка, я еду, усё!

Юра. Прабачце, я памыліўся. (Кла-
дзе трубку, заплюшчыўшы вочы, напя-
вае.) Это все ваши злые духи, это чер-
ные мысли как птицы, не жалейте вес-
ной поцелуев, когда расцветает мин-
даль... ох-ох-ох (цяжка ўздыхае).

Павел (выбігае). Звоніш, скаціна?!

Юра. Не зразумеў, як ты ўвайшоў?

Павел (крычыць). Ты што свой
гнілы язык распускаеш?!

Юра. Ты пра што, Паша?

Павел. Зараз зразумееш... Зоро з
сябе строіш! (Дастае нож, кідаецца на
Юру.)

Юра. Паш! (Супраціўляецца.)

Павел. Рыпаецца!

Ю р а. Паш, пусці!

П а в е л. Рыпаецца, праведнікі, свалата!

С я р г е й (выбігае). Стой, самае! (Адцягвае Пашу ад Юры, нейкі час ба-рукаюцца.)

П а в е л. Ды пусці ты! (Кідае нож.) Кінуў, усё! (Сяргей адпускае Паўла.) Сямейка дэбілаў! Вось дык дэбілы! Цьфу, свалата, ненавіджу! Самі не жы-вуць і другім...

С я р г е й. Прасі прабачэння... са-мае хоць.. хм

П а в е л. Што?

С я р г е й. Прабачэння, прасі, са-мае...

Ю р а. Тат, не трэба!

П а в е л. Ах, скаціна... ды што з вамі гаварыць! (Выходзіць.)

Юра садзіцца, ашчапервае галаву рукамі.

С я р г е й. Во, самае, сына, хм... зда-рэнне.

Ю р а. Ён думае, што я жонцы яго сказаў! (Гучна.) А я не гаварыў! Я ўво-гуле нікому, ніколі, нічога не гавару! А ты!!! (Супакойваецца.) Чаму маму не сустрэў?

С я р г е й. Дык самае хм... сына... ёсць каму...

Ю р а (зацікаўлена). Ты бачыў?

С я р г е й (уздыхнуўшы). Сына хм... самае... ёй цяжка са мною... я даўно не магу... самае хм... (Адварочваецца, глядзіць у акно.)

Ю р а. Пайшлі на вайну...

С я р г е й. Рукі самае... трасуцца хм... не магу... (Выцірае рукою вочы, паўза.)

Л е н а (выбігае на сцэну з дзіцём на руках, пакет з джынсамі вісіць каля локця, разгубленая). Юра? (Юра моўчкі глядзіць на Лену.) Я табе штаны купіла сінія, вельветавыя... якія ты даўно ха-цеў... (Юра бярэ на рукі дзіця, усміха-ецца, нешта шэпча яму.) Прымераеш?

Ю р а. Зрабі бацьку чаю.

С я р г е й. Не самае.. хм... я пайду самае... справа ёсць. (Хутка выходзіць.)

Л е н а. Ты праўда не здраджваеш мне?

Ю р а. Праўда.

Л е н а (абдымае Юру). Я кахаю цябе.

Зацямненне.

Парк, у якім абрабавалі Юру, даволі цёмна.

С я р г е й стаіць, апусціўшы галаву.

Т о м а. Што вы маўчыце? (Сяргей маўчыць.) Я ведаю, што нешта бачылі; тады паміж Васем і вашай жонкаю штосьці... здарылася.

С я р г е й. Не зусім хм...

Т о м а. Паслухайце, я паклікала вас, развальваюцца сем'і, а я не хачу, я ду-маю, што і вы... не хочаце таксама, Сяр-гей Аркадзевіч. Я зараз да вас звярта-юся, як да былога афіцэра, як да мужа, урэшце!

С я р г е й. Не... я самае тады хм... вось так адварнуўся... і што самае хм... чорт яго ведае... (Паціскае плячыма.)

Т о м а. Ну што ж, хай гэта застане-ца на тваім сумленні, Сярожа! І як яна з такім толькі жыве!.. (Штурхае Сяргея і выходзіць.)

Сяргей садзіцца на лаўку, есць яблык, глядзіць на гадзіннік, затым закідвае назад галаву, нібыта спіць. Моцна падхрапвае. Выходзяць два падлеткі, якія абрабавалі Юру.

1-шы падлетак. Глянь, нікога няма?

2-гі падлетак. Быццам не...

1-шы падлетак. Ціха... спіць?

2-гі падлетак (схіляецца над Сяргеем). Капец, як забіты!

1-шы падлетак. Стань на шухер.

2-гі падлетак. Я...

1-шы падлетак. Стань-стань... (Лазіць па кішэнях Сяргея.)

С я р г е й (хапае яго за горла). Ну, самае хм... папаўся?!

1-шы падлетак. Шэры, Шэры, памажы!

2-гі падлетак. Шуба, Шуба... Санёк, ліням! (Уцякае.)

1-шы падлетак. Дзядзечка, я больш не буду, калі ласка!

С я р г е й. Самае хм... вядома ж, па выніку. (Лазіць па кішэнях у злодзея, дастае грошы). Ідзі самае... хм... і не рабі так. (Адпускае яго.)

1-шы падлетак. Пайшоў ты, стары, на... (Выбігае.)

С я р г е й (сядзіць на лаўцы, лічыць грошы, смяецца). Во самае хм... ра-ботка...

Зацямненне.

Гучыць кампазіцыя «Honney bunney» у

выкананні Vincent Gallo. Кватэра Лены і Юры.

Позні вечар, Л е н а — курьш.

Ю р а (выходзіць на сцэну, вельветавыя штаны парваныя, запэцканыя крывёю). Сядзіш?

Л е н а. Не прайшло і паўгода.

Ю р а. Ну-ну, вартуй.

Л е н а. Ідзі кладзіся, я табе паслала.

Ю р а. Дзе?

Л е н а. У зале?

Ю р а. Зразумела... а я во... штаны парваў.

Л е н а (тушыць недакурак). Бачу.

Ю р а. З Ігарком трохі ўмазалі, ты ж ведаеш Ігарка? (Лена хоча пайсці, Юра затрымлівае, Лена вызваляецца, выходзіць). Ой-ёй... ну і парваў, дык што? Трагедыя вялікая адбылася. (Падыходзіць да попельніцы і дакурвае недакурак Лены.)

Зацямненне.

ПАВЕЛ РАСОЛЬКА

Нарадзіўся 2 траўня 1976 г. у Мінску, Беларусь. Скончыў прафтэхвучылішча, служыў у войску, працаваў інкасатарам, рабочым, будаўніком, менеджэрам.

Драматургічнай творчасцю займаецца з 2004 г.

2005 — п'еса «Дождь в декабре» ганаравана 3-й прэміяй на I Міжнародным конкурсе сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

2005 — п'есы «Дело принципа», «Карты и бырло в два ствола» прыняты для пастаноўкі «Свабодным тэатрам» у праекце «Мы. Самоидентификация». Гэтыя п'есы перакладзены на англійскую, французскую, нямецкую і фінскую мовы.

ДОЖДЖ У СНЕЖНІ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Дзмітрый Рагозін, мужчына 35 гадоў.

Лёня, 20 гадоў.

Саша, 17 гадоў.

Света, 25 гадоў.

Бацька Сашы і Лёні.

Першы опер.

Андрэй, глядач, 35 гадоў.

Таццяна, жонка Андрэя, 30 гадоў.

З'ЯВА І

На сцэне знаходзіцца праектар, які праецыруе выяву лагатыпа кампаніі UNIVEPSUM на экране, што вісіць у глыбіні сцэны. Злева і справа вісяць два сцягі кампаніі. Гучыць энергічная музыка. На сцэну з глядзельнай залы выбягае Рагозін. Апладысменты.

Мужчына, пляскаючы ў далоні, праходжваецца па сцэне. На ім дарагі касцюм, ён сам добра дагледжаны. Музыка і апладысменты заціхаюць.

Рагозін. Добры дзень, паважанае спадарства! Я рады вітаць вас у гэты цудоўны, зімні дзень, у гэтай утульнай зале. Мяне завуць Дзмітрый Рагозін (піша на чыстай плёнцы праектара імя і прозвішча, надпіс праецыруецца на экране), і я, як і шмат хто з прысутных у гэтай зале, з'яўляюся членам міжнароднага маркетынгавага клуба UNIVER-SUM!

Музыка і апладысменты.

Зараз многія з вас падумалі: Божа, куды я трапіў? Гэтая музыка, гэтыя апладысменты... на што гэта падобнае? (*На дом вар'ятаў!*) — рэпліка мужчыны з першага рада. Смех.). Так, магчыма многія прывыклі да атмасферы стро-

гасці і нудоты, таму тое, што адбываецца ў нас, выклікае некаторае неўразуменне. Чаму так адбываецца? Давайце ўявім, як выглядаюць нашы звычайныя дні? Дык вось: панядзелак, шэсць гадзін раніцы, звоніць будзільнік. Час прачынацца і збірацца на работу. Мы ідзем у ванны пакой. У люстэрку бачым уласнае адлюстраванне, якое дае канкрэтна-выразнае ўяўленне аб цудоўна праведзеных выхадных днях. (*«Ды ўжо ж...» — рэпліка. Смех.*) Мы мыемся і ідзем на кухню. Там выпіваем кубачак кавы, з'ядаем бутэрброд і бягом на прыпынак. Дабіраемся на работу ў такім камфортным, любімым грамадскім транспарце. (*«Ага...» — рэпліка. Смех.*) І, нарэшце дабраўшыся, з'яўляемся перад сваім шэфам: «Добрай раніцы! Вось ён я, што я магу зрабіць для вас?» Адпрацаваўшы свае гадзіны, мы спяшаемся дадому да газет і серыялаў. Потым вячэраем і... спаць. Так выглядае панядзелак. Што нам рыхтуе аўторак? (*«Во-во... дык і што?» — рэпліка.*) А аўторак выглядае абсалютна такім жа, як і панядзелак! Шэсць раніцы, будзільнік, кава, бітком набіты аўтобус-тралейбус, работа, «Што мне зрабіць для вас, бос?», дадому, серыялы і спаць, каб потым прачнуцца ў сераду, якая нічым не бу-

дзе адрознівацца ад панядзелка і аўторка. І так дзень за днём. Тыдні, месяцы і гады. (*«Замкнутае кола» — рэпліка.*) Ваша праўда. А ці можна вырвацца з гэтага кола? Ці ёсць такія магчымасці, якія дазваляць гэта зрабіць? Некаторыя з тых, хто сёння прысутнічае тут, добра ведаюць, што такія магчымасці ёсць! Вось пра гэта мы сёння і пагаворым. Мы пагаворым пра унікальныя магчымасці, якія дае вам міжнародны клуб маркетынгу UNIVEPSUM!

Музыка і апладысменты.

Клуб UNIVEPSUM з'явіўся ў нашай краіне нядаўна. Хаця ў цэлым дзейнасць яго паспяхова развіваецца ў дваццаці сямі краінах свету на працягу ўжо пятнаццаці гадоў. Таму праўленне клуба вельмі зацікаўлена ў папаўненні яго сяброў і на тэрыторыі нашай краіны. Але вы тут жа скажаце: а нам што да гэтага? (*«Сапраўды!» — рэпліка.*) Справа ў тым, што за павелічэнне колькасці сяброў нашага клуба прадугледжаны спецыяльныя ўзнагароды! (*Музыка і апладысменты. Мужчына пляскае ў далоні, праходжваецца па сцэне і зачэпіўся за дрот сілкавання праектара. Экран гасне. Але музыка гучыць. Мужчына на секунду збянтэжыўся, пазірае ў кулісы, ківае галавою. З кулісаў выходзіць жанчына сярэдняга ўзросту ў касцюме. Усміхаючыся, «вырашае» праблему з праектарам і выходзіць за кулісы. Мужчына пляскае рукамі і праходжваецца па сцэне. Музыка і апладысменты сціхаюць. «Тэхніка...» — рэпліка з залы.*) (*Спакойна.*) Жанчыны... што б мы без вас рабілі? (*Апладысменты, смех.*) Дык вось, давайце разам падумаем, што можа чалавеку перашкаджаць зарабляць грошы? Я намалюю, вядома, толькі схематычна, нашу глядзельную залу. (*Малюе на плёнцы праектара квадрат, а ў ім — мордачка.*) Гэта — вы. (*«А што, падобныя!» — рэпліка, смех.*) Схематычна, вядома ж. Вось гэты чалавек (*паказвае на адну з мордачак*) прыйшоў да нас і бачыць: утульная мэбля, ветлівыя людзі, новыя магчымасці. Быццам бы ўсё добра, але... (*«Што яму не падабаецца?» — рэпліка.*) Гэтая музыка і апладысменты!

Музыка і апладысменты.

Можа, ён прывык да іншай атмасферы, дзе царуе маркота і недавер... У нас гэтага няма. І калі наша атмасфера не падабаецца гэтаму чалавеку (*паказвае на мордачку*), то што мы зробім? (*«І што?» — рэпліка.*) Забудзем гэтую сітуацыю. (*Перакрэслівае мордачку.*) Мы забудзем сітуацыю, але не чалавека. Ён застаецца нашым сябрам ці сваяком, але членам ці то сябрам нашага клуба ён быць не можа. Ды такі, найхутчэй, і сам не захоча. А вось другі чалавек. (*Паказвае на другую мордачку. «Гэта я!» — рэпліка. Смех.*) Гэты прыйшоў да нас і ўбачыў: людзі ветлівыя, атмасфера што трэба, новыя магчымасці... і музыка, і апладысменты яго цалкам задавальняюць, але... (*«Што «але»?» — рэпліка.*) Не магу адважыцца і прыняць рашэнне! (*Смех. «Не, гэта, не я!» — рэпліка.*) Розныя бываюць людзі. Ёсць і рашучыя, што зусім нармальна. Але наўрад ці нам патрэбны нерашучыя людзі. Клуб зацікаўлены ў энергічных, камунікабельных і прыстойных людзях. І што мы робім з нерашучым чалавекам? Мы забываем сітуацыю. (*Перакрэслівае мордачку.*) А вось прыходзіць другі чалавек. (*Паказвае на другую мордачку.*) Гэты агледзеўся і застаўся ўсім задаволены. І музыка яго задавальняе, і людзі яму падабаюцца, і даведацца пра што-небудзь новае ён не супраць. Ды яшчэ і зарабіць можна! Гэты чалавек гаворыць: «О'кей! Мне хацелася б стаць членам гэтага клуба!» Гэты чалавек рашучы і мэтанакіраваны. І толькі такім людзям адчыняюцца ўсе дзверы ў жыцці. Такія людзі ўмеюць што? (*«І што яны ўмеюць?» — рэпліка.*) Зарабіць грошы! (*Малюе на мордачцы \$.*) І гэты задаволены новымі магчымасцямі (*малюе на другой мордачцы \$*), і так далей... (*Малюе на ўсіх мордачках на знаку \$.*) А чаму так адбываецца? А таму, што аптымізм аднаго чалавека прыцягвае да сябе і астатніх людзей! І я спадзяюся, што сярод вас (*звяртаецца ў залу*) ёсць аптымістычныя і мэтанакіраваныя людзі, якія і патрэбныя для ўзаемавыгаднай дзейнасці ў нашай краіне міжнароднага клуба UNIVEPSUM!

Музыка і апладысменты.

Як вы разумеете, наша прэзентацыя, мэта якой — пазнаёміць вас з сітуацыяй у нашым клубе, падыходзіць да завяршэння. І сваё выступленне мне хацелася б закончыць словамі аднаго вядомага чалавека, якія дасягнуў вялікіх поспехаў: «Пакажыце мне чалавека, які ўмее хутка прымаць рашэнні, і я вам назаву пераможцу». Да сустрэчы на субяседаванні!

Музыка і апладысменты.

З'ЯВА II

На сцэне дэкарацыя сутарэння загараднага дома. Загараецца лямпачка на столі. Адчыняюцца нізкія дзверы, праз іх упіхваюць Дзмітрыя Рагозіна два чалавекі — Саша і Лёня. Рагозін моцна пабіты, рукі звязаныя, касцюм парваны, на ім плямы крыві. Хлопцы апранутыя ў зімовую вопратку.

Лёня. Прыехалі. *(Б'е Рагозіна ў жывот, пасля чаго той стогне і качаецца на падлозе.)*

Лёня і Саша хутка прыкоўваюць левую нагу мужчыны ланцюгом да прабоў ў кутку; затым — развязваюць рукі.

Прынясі пласкагубцы, Санёк. Зрэжу разьбу на назе. *(Рагозіну.)* Пераварніся, хопіць скуголіць! *(Рэзка пераварочвае яго на спіну.)* Дастаў ужо.

Саша выходзіць. Лёня пачынае выкідаць на падлогу ўсё, што было ў кішэнях Рагозіна: мабільнік, партманэ, ключы, насоўку, аўтаручку, упакоўку прэзерватываў, запісную кніжку, пачак «Марльбара», запальнічку. Рагозін слаба супраціўляецца, стогне. Лёня б'е яго па твары.

Рагозін сціхае. Вяртаецца Саша з пласкагубцамі.

Давай! *(Бярэ пласкагубцы і плюшчыць разьбу балта на мацаванні прабоў. Рагозін «тузаецца».)* Рыпаецца, гад...

Саша *(б'е нагою мужчыну)*. Што рабіць, Лёка?

Лёня. Правер усе яго шмоткі, каб нічога такога не было... каб не вырываўся адсюль.

Саша ператрасае адзенне Рагозіна.

Гузікі ўсе рві!

Саша. Зразумеў.

Лёня. Гатова... *(Адкідае пласкагубцы, дапамагае Сашу з гузікамі.)*

Рагозін *(напauголаса)*. Вы папалі...

Лёня б'е Рагозіна па жываце і працягвае вырываць гузікі.

Лёня *(закончыўшы з гузікамі, хлопцы стаяць над мужчынам)*. Ну што? Цяпер гасцінна запрашаем у нашу, блін, утульную залу!

Хлопцы смяюцца.

Саша. Ага, у гэты цудоўны зімовы дзень!

Лёня. Шура, пакладзі ў мяшок усё гэта барахло з гузікамі.

Саша выходзіць, Лёня прысеў на куцішкі перад Рагозіным.

Ну што, урод, дзе твой аптымiзм?

Рагозін. Вы не жыльцы, вы людкі...

Лёня. А што так суро́ва? Не чакаў, што могуць быць выдаткі вытворчасці? А, пiдэр? *(Б'е мужчыну нагою.)* Які ты цяпер увесь круты!

Рагозін *(крычыць так гучна, наколькі хапае сілы)*. Памажыце!

Лёня *(б'е яго па твары)*. Чаго гарланіш, iдыёт? Хто цябе пачуе?.. зімою, за дзесяць кіламетраў ад горада, урод? *(Зноў б'е мужчыну.)*

Рагозін. Што вам ад мяне трэба?!!!!

Вяртаецца Саша, пачынае збіраць у пакет раскіданыя рэчы.

Саша. Ён гарланіў, ці мне падалося?

Лёня. А што, чуваць?

Саша. Ды не... На вуліцы дык... зусім галяк. Заткну рот яму, а?

Лёня. А навошта? Што ён зробіць?

Саша. Глядзі сам...

Рагозін *(спрабуе сесці на падлозе)*. Што вам трэба?

Лёня. А што ты можаш?

Саша. Лухту гнаць аб добрым жыцці ён можа...

Л ё н я. І ўсё, праўда? (*Глядзіць на Рагозіна.*) А тут ты ўжо не баец! Усё, прыплылі! Што, і грошы твае тут не дапамагаюць?!

С а ш а. Урод... (*Замахваецца.*)

Р а г о з і н. Хлопцы, вы хочаце грошай? (*Усхліпвае.*)

Саша кідае пакет у далёны куток. Хлопцы прысаджваюцца на кукішкі.

С а ш а (*працягвае руку з «Мальбара» Лёню*). На! Дзядзька частуе!

Л ё н я (*Рагозіну*). Дзякуй.

Хлопчыкі закурваюць, Лёня выпускае дым колцамі. Рагозін садзіцца на падлогу і абхоплівае галаву рукамі.

Р а г о з і н. Хлопцы, мяне ўсё роўна знайдуць... раней ці пазней...

Л ё н я. А прыкінь, Дзімас, калі пазней?

С а ш а. Бяда ж якая!

Хлопчыкі смяюцца; Рагозін смяецца.

Л ё н я. Увогуле, дык у нас другія планы. Дзімас, ты слухаеш? Ты нам дапаможаш у сім-там разабрацца. Ну і бабкі, вядома ж, вернем. З працэнтамі... за маральную шкоду.

С а ш а. Ты нас помніш, урод?

Рагозін маўчыць, ціха сплёўвае і стогне.

Л ё н я. Ты што, аглух, ці мне падысці?

Р а г о з і н. Чую...

С а ш а. Вось дык так... ні фіга не баец. Вось табе і...

Мужчына ванітуе на падлогу.

Ну і ўрод! (*Выбягае і вяртаецца з вядром.*)

Л ё н я (*не змяняючы становішча*). Таз наш!!! Нічога жалезнага! Я навошта тут дзве гадзіны выграбаў?!

Саша выходзіць. Лёня падыходзіць да мужчыны, хапае яго за валасы.

Ванітаваць будзеш у тазік! Зразумеў? І харкаць таксама! Ты ж у культурным месцы, ці ты яшчэ не ўехаў?!

С а ш а (*прыносіць пластмасавы тазік, ставіць яго каля Рагозіна*). Сюды! (*Паказвае нагою на тазік; чакае рэакцыі Рагозіна.*)

Л ё н я. Калі будзеш быкаваць — будзеш канкрэтна адграбаць. Зразумеў?

С а ш а. Не чуваць?

Л ё н я (*б'е Рагозіна нагою*). Зразумеў?

Мужчына падсоўвае тазік бліжэй да сябе і ванітуе ў яго. Хлопцы смяюцца, кідаюць недакуркі ў тазік і прысаджваюцца ў кутку.

Значыць, так. Асвяжу табе, неданоску, памяць. У тваёй цудоўнай пірамідзе мы са старым былі ў мінулую суботу.

Р а г о з і н. Хлопцы, я...

Л ё н я. Яшчэ ў фае доўга з імі базарыў, а мы з Шурыкам чакалі... на вуліцы. Успомніў, чмо?

Р а г о з і н. Успомніў...

Л ё н я. Малайцом.

С а ш а (*Рагозіну*). Ты чуеш?

Л ё н я (*штурхае Сашу; звяртаецца да Рагозіна*). Дык вось, я ўжо не ведаю, як ты там людзям па вушах ездзіш, але гэта ў цябе атрымліваецца клёва. Развёў старых на дзве тоны...

Р а г о з і н (*падймае галаву*). Хлопцы...

С а ш а (*перабівае*). Заткні зяпу!

Л ё н я. Паўтараю: развёў нашых старых на дзве тоны, гад!

С а ш а. І астатніх таксама...

Л ё н я. Ты сам усё разумееш, куды ўляпаўся. Твая работка вылезе табе бокам.

Р а г о з і н. Я ўсё растлумачыў вашым бацькам...

С а ш а (*перабівае*). Мне глыбока да сракі ўвесь твой клуб!

Л ё н я. Не быкуй, Санёк. Твая піраміда, Дзімас — поўны фуфел. Чысты развод на бабкі. У выніку — бацька закладвае нулёвы тэлевізар, мае грошы на вяселле сплылі...

Р а г о з і н. Мужыкі...

С а ш а (*падыходзіць і слаба б'е мужчыну па твары*). Заглухні!

Л ё н я. Ціха, Санёк! (*Саша вяртаецца і закурвае.*)

С а ш а. Дзядзька Максім скаціна яшчэ тая...

Л ё н я. Сваяк...

Рагозін. Гэта ўсё дарэмна...
Саша. Не ўжо, ты нам дурням растлумач! Як так здарылася?! А? (Паўза.)
Рагозін. Дайце закурыць.
Саша. Пайшоў ты...
Лёня. Табе пытанне зададзена, чмо!
Рагозін (ціха). Пайшлі вы на...

Лёня падыходзіць і моўчкі б'е мужчыну ў живот. Той схіляецца над тазікам і ванітуе.
Хлопцы смяюцца.

Лёня (прысядае перад Рагозіным).
Бачыш, ну ты ж разумны мужык. Давай хуценька разбяромся.

Рагозін хныкае.

Саша. Ты, урод, бацьку ў бальніцу паклаў!

Лёня. Не закіпай, Шура, разбяромся! Карацей. Гэта ўсё туфта. Табе (Рагозіну) трэба падумаць пра свае дрэнныя паводзіны, а мы з Шурыкам заўтра прыкацім у госці і прадоўжым наш базар у гэты, блін, цудоўны зімовы дзень.

Саша (падыходзіць да дзвярэй, на хадку замахваецца на Рагозіна). Фуфайку табе прынясу!

Лёня. Гузікі вырві.

Саша. Ясны пень. (Выходзіць.)

Рагозін. Мяне будуць шукаць...

Лёня. Не панікуй, Рагозін. Мы з табой разбяромся — і па хатах. А каб ты нікуды не накапаў, падэр, — у нас ёсць для цябе сюрпрыз.

Рагозін. Няўжо вы думаеце, што для вас усё гэта абыдзецца?..

Лёня. Табе ж твае прагоны ў пірамідзе абыходзяцца?..

Рагозін. Божа...

Лёня. Не квакай і не ўспамінай дарэмна імя госпада... Ты вось, урод, ніяк не прасячэш... круцяць штосьці...

Рагозін. Божа... Якія вы...

Лёня (з пагрозай). Ну якія?! (Вяртаецца Саша, кідае Рагозіну фуфайку.)

Саша. Трэцяя гадзіна, Лёка. Папёрлі, а то «батон» не паспеем загнаць. Яшчэ да Мінска трэба літраў пяць заліць.

Лёня. Ды зараз. Пакет забяры.

Саша падымае пакет з рэчамі Рагозіна, Лёня ідзе да дзвярэй.

Заўтра падвалім. А ты пакуль падумай, як нам дваццаць тон будзеш аддаваць, зразумеў?

Рагозін. Ды, хлопцы, гэта нерэальна...

Саша (здзіўлена глядзіць на брата). Лёка?

Лёня (Рагозіну). Заглухні!

Саша (Лёні). Нешта новенькае?

Лёня. Братан... Прарвёмся. А што яму дваццаць тон? (Сплёўвае.)

Саша (у захапленні). Лёка, ну ты...

Лёня (перабівае). Папёрлі, малы...

Хлопцы выходзяць, лямпачка на столі гасне.

З'ЯВА ІІІ

Веснічкі перад домам. Лёня цісне на званок.

З'яўляецца Света. На зацяганы халат накінута дарагое футра.

Лёня. Здарова.

Света. Прывітанне.

Лёня. Чым займаешся?

Света. Усім.

Лёня. Праўда?

Света. Што яшчэ?

Лёня. Нічога... Я вось табе падараваць сеё-тое хачу. (Нібыта выбірае нешта ў кішэні. Дастае мабільнік Рагозіна і падае яго Святлане.)

Света (не рэагуе на падарунак). Што яшчэ?

Лёня. Во. Класны?

Света. І навошта ён мне? Крадзены і без падзараднага.

Лёня. А што? (Апускае руку з тэлефонам.)

Света. Ды нічога, я пайшла...

Лёня. Хвілінку!

Света. Ну?

Лёня. Хочаш, я цябе звязу адсюль куды-небудзь?

Света (з'едліва). На тралейбусе?

Лёня. Ды ты што! Я сур'эзна. У мяне і грошы ёсць.

Света. Дык ідзі і купі сабе бутэлечку малачка з булачкай.

Лёня. Ды я, блін, сур'эзна! Во, глядзі! (Дастае з кішэні 5\$, тэлефон выкідае, рве купюру на дзве часткі.) Ну як?

Света (спакойна). Што яшчэ?

Лёня. Вось яшчэ! (Дастае яшчэ 5\$, разрывае.) Ты разумееш мяне?

Света. Яшчэ як. Сёння ў дурдоме выхадны, дык, відаць, усіх выпусцілі ў горад пагуляць.

Лёня. Ды ты што! Я ж табе талкую — грошай хопіць!

Света. Ну і дурань жа ты... Усё, пакуль што... (Стаіць на месцы.)

Лёня. Бывай. Ідзі. (Паўза. Застаюцца стаяць.)

Света. Ідыёт.

Лёня. Ідзі, ты што? (Паўза, дастае яшчэ 5\$, дэманстратыўна смаркаецца ў купюру, камечыць грошы і кідае Святане пад ногі.) Дык што?

Света (глядзіць на грошы пад нагамі). Гэта што, сапраўдныя?

Лёня. Ну ты даеш... За лоха мяне трымаеш?

Света. Ну...

Лёня. Дваццаць тышч, Светка. Кватэрку купім. Можна ажаніцца... ці так... А, Свет?

Света. Дурнота нейкая...

Лёня. Ну, глядзі сама... (Мыском чаравіка ўціскае пакалечаную «пяцёрку» ў зямлю.)

Света. Ты заходзь вечарам, пагаворым!

Лёня. Неа... я цябе выкрасці хачу. Як Дрытаньян... (смяецца) Канстанцыю, блін...

Света (уважліва глядзіць на Лёню). Угу...

Лёня. Ну?

Света. Глупства нейкае! (Зачыняе перад Лёнем веснічкі, ідзе ў хату.)

Лёня. А я зайду! Вось тады і пагаворым!

Света. Ага! Гуд бай!

Лёня (сплёўвае). Сцэрва... (Стаіць і чакае, пакуль Света зачыніць за сабою дзверы, азіраецца, хутка нахіляецца да «пяцёркі» ў зямлі, разгладжвае грошы, сплёўвае і адкідае грошы ўбок.)

З'ЯВА IV

На сцэне дэкарацыя бальнічнай палаты. На ложку ляжыць бацька Лёні і Сашы.
Заходзіць Саша.

Саша (разгублена). Прывітанне, баця. Вось памідоры... (Стаіць у разгубленасці з невялікім пакетам.)

Бацька. Бяры стул. (Саша падсоўвае стул да ложка. Садзіцца. Пакет у руках.) Ты адзін? (Паўза.)

Саша. Ты адзін? У сэнсе тут больш нікога... Толькі твой ложка.

Бацька. Лёнька дзе?

Саша. Што? (Збянтэжана.) Маці, можа, прыйдзе. Пасля работы...

Бацька. Лёня прыйдзе? (Паўза.) Чамусьці паварушыцца не магу... Нервы ўсё... (Паўза.)

Саша. Выкруцімся, баця.

Бацька. Вядома, Сашка. (Паўза. Саша падыходзіць да акна і становіцца спіною да бацькі.) Ты не помніш вядома... табе гадок усяго быў. Мы да бабулі ў вёску паехалі, а ў цябе там прыступ пачаўся. І ніхто нічога не разумее, ніколі ж нічога такога не было. А якія там урачы? Няма нікога... Я да Хведара пабег. Памёр ужо даўно Хведар... Ты, можа, яго яшчэ памятаеш. Насупраць магазіна жыў, чырвоны дом такі цагляны. Ён тады табе ўкол зрабіў... А ў цябе ўжо вочкі пачыналі закочвацца...

Саша (не паварочваючыся, стрымліваецца). Баця...

Бацька. Так, сыноч... Я тады падумаў, што калі ты памрэш, то і мне навошта жыць...

Саша (рэзка паварочваецца, на шчок слёзы). Бацька, усё ўжо прайшло, усё добра (падсаджваецца), выкруцімся. Гэта будзе апошні раз...

Бацька. Вядома, сын.

Саша. З грашыма разбяромся... разбяруся...

Бацька. Хопіць ужо, сыноч. Жыць трэба сумленна. Усе бядоты з-за гэтых грошай. Нікага шчасця за грошы не купіш...

Саша. Я табе абяцаю...

Бацька. Не лезь, сыноч, нікуды. Лёньку скажы таксама... (Паўза.) І Лёньку, сыноч, скажы таксама. Наробіць бяды яшчэ больш.

Саша. Маці прыйдзе... Ужо палова шоста (глядзіць на гадзіннік).

Бацька. Абход праз дзесяць хвілін...

Саша. Дзядзьку Максіму грошы, можа, заўтра...

Бацька (спрабуе прыпадняцца на локцях). Сашка, хопіць ужо. Вам мала?

Саша. Гэта апошні раз... Дзядзька Максім...

Бацька. Які раз? Не лезьце нікуды. З ім я сам разбяруся. Ты зразумеў? (Паўза.)

С а ш а. Я пайду.

Б а ц ь к а. Сашка! Не заганяйце маці ў дамавіну раней часу!

С а ш а (*стрымлівае слёзы*). Апошні раз, баця. Гэта праўда, апошні раз... Пайду. (*Хоча пайсці; пакет у руках*.)

Б а ц ь к а. Саша, прысядзь. (*Саша садзіцца на стул каля ложка*.) Не часта мы размаўляем, як мужчына з мужчынам.

С а ш а. Я ўсё разумею.

Б а ц ь к а. На наступны год табе ў армію. Там, сыноч, паважаюць добрых якасці. Узаемавыручка.

С а ш а. Баця, Толік...

Б а ц ь к а (*перабівае*). Толік. Што твой Толік? Шмат ён пабачыў? Слухай тое, што табе дарослыя гавораць. Дабрыня і прыстойнасць усюды ў пашане. І ў арміі ты гэта зразумееш, сыноч. Я служыў у Казахстане...

С а ш а (*перабівае*). Ужо другія часы.

Б а ц ь к а. Не перабівай. Час кожны раз другі, а людзі заўсёды тыя ж. Разумееш?

С а ш а. Тады чаму ты тут ляжыш? Узаемавыручка? (*Стрымлівае слёзы*.)

Б а ц ь к а. Глупства гэта, секундныя слабасці. Кожнаму хочацца зрабіць штосьці лепшае, вось толькі магчымасці, бывае, не дазваляюць. Народжаны поўзаць — лятаць не можа.

С а ш а. Так можа кожны загнаць сябе ў няўдачнікі.

Б а ц ь к а. Трэба жыць рэальнасцю...

С а ш а. А калі рэальнасць не задавальняе? А калі паспрабаваць змяніць жыццё? Што, нельга? (*Паўза*.)

Б а ц ь к а. Не ўлазьце больш нікуды. Табе з Лёнем трэба быць разам, вы ж браты. Падумайце пра маці. У яе, ведаеш, ад нерваў... У туалет так і ганяе. Як мы з Лёнькам намучыліся тады. Эх... (*Паўза*.) Соку хочаш? (*Паўза*.)

С а ш а. Пайду...

Б а ц ь к а. Ты машыну браў?

Паўза. Саша ўстае і ідзе да выхаду.

Дзе Лёня, сын? (*Паўза*.)

С а ш а. Пакуль...

Б а ц ь к а. Сашка, дзе Лёня?

С а ш а. На дачы! (*Выбягае*.)

З кулісаў чуцен жаночы голас: «Саша, ты куды? Саша!» Бацька спрабуе падняцца.

З'ЯВА V

На сцэне дэкарацыя сутарэння загараднага дома. Амаль што нічога не відаць. Рагозі н намагаецца вырваць прабой. Спрабуючы вызваліцца, мужчына пачынае ўскліпваць. Час ад часу крычыць: «Дапамажыце!» Румзаючы, сцягвае з сябе сарочку і пачынае размахваць ёю пад столлю, спрабуючы дакладней вызначыць месцазнаходжанне лямпачкі. Знаходзіць яе. Замахваецца тазікам (змесціва яго разлятаецца ва ўсе бакі), з усяе сілы кідае яго.

Прамахваецца. Сарочкаю зноў знаходзіць лямпачку, спрабуе яе разбіць. Безвынікова. Паўзе ў бок, дзе ляжыць тазік. Намацвае яго і зноў кідае. Лямпачка разбіваецца.

Рагозі н. Шчанюкі... (*Голас дрыжыць*.)

Мужчына асцярожна мацае рукамі па падлозе і падбірае асколкі шкла ад лямпачкі. Адрывае невялікі шматок сарочки і абкручвае ім частку самага вялікага асколка, пачынае штосьці скрэбіць на сцяне. Заціхае, прыслухоўваецца. Рэзка кідаецца на падлогу, робіць выгляд, што спіць. Адчыняюцца дзверы, з іх выглядвае Лё н я.

Лё н я. Што тут за фігня? Дзя святло? (*Паўза. Насцярожыўся*.) Дзімас, кукі! (*Паўза. Пстрыкае запальнічкай і асцярожна выходзіць на сцэну*.) Ты што тут нарабіў? (*Заўважае, што лямпачка разбітая, спрабуе разгледзець падлогу*.)

Мужчына накідваецца на хлопца. Паваліў яго на падлогу. Пачынаецца валтузня. Чуецца ляянка Лёні і яго пранізлівы крык. Затым чуваць глухія ўдары. Лёня перакочваецца ў другі вугал.

Гад, парэзаць мяне хацеў? Я цябе... урою. (*Ён цяжка дыхае, голас дрыжыць*.) Ты труп, Дзімас... Ты ўжо не жылец. (*Асцярожна падпаўзае да Рагозіна, намацвае яго галаву і моцна б'е. Выходзіць і праз нейкі час вяртаецца з новай лямпачкай. Зачыняе дзверы і закурвае. Укручвае лямпачку, загарэецца святло*.) Блін... (*Закасвае штаніну і разгледвае парэз пад каленам*.) Ладна чувак... Я табе дарую. Я на тваім месцы таксама... (*Рагозін варочаецца і стогне*.) Жывы? А загаджаны які... (*Паўза. Лёня курчыць, назіраючы за Рагозіным. Кідае на падлогу недакурак і выходзіць. Вяртаецца з вярочкаю і звязвае Рагозіну рукі за спіною. Прытірае яго да сця-*

ны, моцна страсянуў. Рагозін апрытомнеў, плача. *Лёня садзіцца на перавернуты тазік.*) Не баісь, Дзімас, прарвёмся... *Курыць хочаш? (Рагозін ківае. Лёня падпальвае цыгарэту і ўстаўляе ў губы Рагозіну.) Курні... (Паўза.) Разумееш, Дзімас, гэта ты сам усё зладзіў... ну і хаўруснікі твае, вядома ж. Згодзен? (Рагозін ківае. Курыць.)* Супакойся, чувак. Давай жа спакойна пабазарым. Хакей? *(Рагозін ківае.)* Давай ужо... Хопіць ківаць. Што ты як не мужык!

Р а г о з і н *(выплёўвае недакурак).* Давай.

Л ё н я. Усе шмоткі засмярдзелі *(нюхае свае рукавы)*... нічога, Дзімас, дробязі жытухі. Ты вось што раскажы: многа людзей вядзецца? А?

Р а г о з і н *(плача).* Пры чым тут «вядзецца»?

Л ё н я. Не хлюпай... ты ж мужык. *(Паўза.)*

Р а г о з і н. Зусім мала.

Л ё н я. А што так? У вас жа ўсё так крута...

Р а г о з і н. Гэта не наш менталітэт сістэма...

Л ё н я. Гэтая сістэма? Гэта лажа! На які яна менталітэт?

Р а г о з і н. Адпусці мяне. Я нічога не раскажу...

Л ё н я. Вядома, не раскажаш. Ты ж яшчэ пра сюрпрыз не ў курсах.

Р а г о з і н. У мяне няма такіх грошай.

Л ё н я. Каму ты гоніш? Гэта ты на сваіх вечарах такі фуфел будзеш выпарваць, усёк?

Р а г о з і н. Няма ў мяне дваццаці тысяч... *(Паўза. Лёня зноў закурвае.)*

Л ё н я. А колькі ў цябе ёсць?

Р а г о з і н. Нічога ў мяне няма. Партманэ бачылі?

Л ё н я. Ну? *(Пачынае нервавацца, спрабуе супакойцца.)*

Р а г о з і н. Такія вось справы... *(Паўза.)*

Л ё н я. А што твая піраміда?

Р а г о з і н. Пантоў больш. Я там так... прасты менеджэр...

Л ё н я. А грошы маіх радакоў куды пайшлі?

Р а г о з і н. Усё членскія складкі...

Л ё н я *(рэзка перабівае)*. Ды хопіць, слухай, парыць! Складкі, блін!

Р а г о з і н. Усе грошы адразу размяркоўваюцца. З тваіх бацькоў мне на-

лежала пяцьдзесят долараў і ўсё аўтаматам ідзе на даўгі. Тваім сваякам, што вас запрасілі, перапала трыста баксаў. Ну і так далей... цэлая сістэма.

Л ё н я *(разумее, што Рагозін гаворыць праўду)*. Ясна... чысты фуфел...

Р а г о з і н. Гэта унікальная сістэма, шкада, што не пад наш саўковы менталітэт. *(Лёня пачынае нервова хадзіць па сцэне.)* Я тады таксама павёўся... *(Сплёўвае.)* Адпусці мяне...

Л ё н я. Ціх-ціха... Ды што гэта... мабіла заглохла... *(Гасіць аб сяню недакурак.)*

Р а г о з і н. Адключаны за нявыплату... *(Накрываецца фуфайкай.)*

Л ё н я. Пінцэт... Ты што мне пургу гоніш?!

Р а г о з і н *(з адчаем)*. Ды не хлушу я! Навошта мне хлусіць... у маім становішчы?

Л ё н я *(замахваецца на Рагозіна)*. Блін!.. і бацька ў бальніцы...

Р а г о з і н *(плача)*. Адпусці мяне... я буду маўчаць...

Л ё н я *(ходзіць па сцэне, нагамі б'е ўсё, што трапляецца, Рагозін сціскаецца)*. І што цяпер рабіць?

Р а г о з і н. Адпусці мяне...

Л ё н я *(замахваецца)*. Ды змоўкні ты!

Р а г о з і н *(плача)*. Калі ласка...

Л ё н я. Я на нары не збіраюся... Санёк зараз прыйдзе... і што?!

Р а г о з і н. Калі ласка...

Л ё н я. Не ный ты! Што-небудзь прыдумаем... Санёк прыедзе... Я што-небудзь прыдумаю...

Р а г о з і н. У мяне тады была складаная сітуацыя. Заляпеў з уласным прэстам. А тут сябра кажа: пайшлі, можа, атрымаецца выправіць становішча...

Л ё н я. Фуфел... Кругом фуфел!

Р а г о з і н. Спачатку ўсё добра было. Хутка менеджэрам стаў...

Л ё н я. Шмат назбіваў?

Р а г о з і н. Калі штуку, калі дзве... за тыдзень...

Л ё н я. Во, блін. І куды ўсё падзеляся?

Р а г о з і н. Калі становішся менеджэрам, грошы знікаюць, як вада. Заўсёды трэба пыл у вочы гнаць... Напазычаўся...

Л ё н я *(сплёўвае)*. Суцэльны фуфел...

Р а г о з і н. Я так пажыў пару месяцаў. Хацеў вяселле зладзіць.

Л ё н я. Ты навошта мне гэтыя соплі вешаш?

Рагозін. Гэта не соплі... так было...

Лёня. Пінцэт...

Рагозін. Халадна вельмі...

Лёня. Мне б твае праблемы... *(Напружаная паўза.)*

Рагозін. Я магу пазычыць у ... трохі... у сяброў з клуба. Сямейная пара... Андрэй і Таня, ты іх не ведаеш...

Лёня. Колькі?

Рагозін. Не ведаю, пагаварыць трэба...

Лёня. Ты што, дурань?! Ці, можа, я — дурань?!

Рагозін. Можна падумаць...

Лёня. Ды заглухні ты, урод! Гэта поўны пінцэт! *(Прыслухоўваецца.)* Ціха! Санёк, Шура прыехаў... *(Накіроўваецца да дзвярэй.)*

Раптоўна дзверы адчыняюцца, і тры аператыўнікі ў цывільнай вопратцы ўрываюцца ў сутарэнне, збіваюць Лёню з ног, «зашпільваюць» яму наручнікі.

Лёня *(істэрычна крычыць)*. Шура!

Рагозін у шоку. Трэці аператыўнік, у форме МЧС, аглядае палоннага. З кулісаў чутны жаночы выкрыкі: «Сынуля! Сыноч! Ды адчапіся вы ад мяне, сволачы! Сыноч!»

Першы опер *(Лёню)*. Што ж ты нарабіў, шчанюк...

МЧС тым часам перакусае спецыяльным інструментам ланцуг на назе Рагозіна, дапамагае яму падняцца, падбздэргаючы банальнымі словамі, і яны павольна выходзяць.

Рагозін *(ашаломлена паўтарае)*. Куды?... Куды?... Куды?...

Аператыўнікі падймаюць пад рукі Лёню, і ўсе выходзяць. З кулісаў чутны вокліч жанчыны: «Сыноч! Сыноч! Што будзе, сыноч!» Воклічы жанчыны пераклікаюцца з крыкамі Лёні: «Мама, павер мне! Павер мне!»

З'ЯВА VI

На сцэне дэкарацыя гарадской кватэры.

Таццяна — жанчына, якая вырашала праблему з праектарам, глядзіць тэлевізар, лежачы на канапе; адзенне хатняе. Уваходзіць яе муж Андрэй — мужчына, які прамаўляў рэплікі з залы, у зімовай вопратцы.

Андрэй *(хвалюецца)*. Ну, вось і ўсё...

Таццяна *(спакойна)*. Здымі па-літо.

Андрэй выходзіць. Таня павялічвае гук тэлевізара. Вяртаецца Андрэй у дзелавым касцюме.

Андрэй. Я нават...

Таццяна *(перабівае, не кідаючы глядзець тэлевізар)*. А на вярчу нічога няма...

Андрэй *(нервуецца)*. Ды супакойся ты!

Таццяна. Гэта ты супакойся.

Андрэй. Табе зусім нецікава?

Таццяна. Мне ўсё гэта надакучыла. *(Паўза.)* Ты пастаянна невядома дзе, а вынікаў — нуль. Табе патрэбны ўсе гэтыя панты... Гэта ўсё так смешна. Бізнесмен з дзіркаю ў шкарпэтках. У ваннай гаспадарчае мыла — і для мыцця бялізны, і для мыцця рук... *(Андрэй падыходзіць да секцыі, дастае пачатую бутэльку гарэлкі, робіць добры глыток.)* Ты ўвогуле ўжо! *(Падыходзіць да Андрэя, вырывае з яго рукі бутэльку і ставіць на месца. Вяртаецца на канапу і працягвае глядзець тэлевізар.)*

Андрэй *(раздражнёна)*. Ты зашыла б! *(Паўза.)* Карацей, так. Ты ведаеш, чаму Рагозіна не было на раўндзе? Яго два хлопцы ў падвале катавалі! *(Чакае рэакцыі жонкі.)* Выключы скрынку!

Таццяна *(прыцішвае гук)*. Вы ўсе даскачаецеся...

Андрэй. Таня!

Таццяна. Што Таня! *(Глядзіць на мужа.)* Працаваць трэба, а не гойсаць за незразумела чым!

Андрэй. А сама што?

Таццяна. Калі наша галінка пачала абломвацца, тады трэба было ўжо падумаць.

Андрэй. А напачатку ты зусім другое спявала.

Таццяна. Думаць трэба!

Андрэй *(здымае пінжак, галыштук, садзіцца на канапу)*. Рому на допыт выклікалі... Дзіма ў бальніцы, а там мянтоў — процьма. Хлопец, адзін з тых, што катавалі, — павесіўся. Другі на «Валадарцы». Кірылавых памятаеш? Яны з Дзімам былі... у тую суботу падпісаліся...

Таццяна (ціха, даволі абьякава).
Даскакаліся, ідыёты...

Андрэй. Маці... ці то інфаркт у яе,
ці то звар'яцела... (Паўза.) Што рабіць?

Таццяна. А ты тут пры чым, Андрэйка!

Андрэй. Ды ні пры чым... мы...

Таццяна. Ну і ўсё... А Дзіма —
лох. Такіх яшчэ пашукаць. (Павялічвае
гук.)

Андрэй. А калі..

Таццяна (перабівае). Ціха! Над-
вор'е на заўтра...

Андрэй з нянавісцю глядзіць на жонку.

Даслухаўшы прагноз, Таццяна выключае
тэлевізар, адкладвае пульт.

Дождж заўтра. Вось табе і снежань ме-
сяц... нехта заплача...

Паўза. Нянавісьць пераходзіць у жаданне.
Андрэй павольна запускае руку пад адзенне
жонкі.

Андрэй (ціха). Перастань...

Пазіраюць адно на аднаго.

Таццяна (ціха). Пацалуй мяне...

Цалуюцца.

Заслона.

ЯНА РУСАКЕВІЧ

Нарадзілася 3 жніўня 1976 г. у г. Ухце, Расія. Выпускніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (спецыяльнасць «акцёрскае мастацтва»; 1998).

З 1998 працуе ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы.

Драматургічнай творчасцю пачала займацца ў 2002 г.

2002 — п'еса «Налу» заняла 1-е месца на конкурсе «Купалаўскія далягляды».

2003 — прэм'ера спектакля паводле п'есы «Налу» ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы.

Снежань 2004 — чытка п'есы «Правда, или То, что соответствует действительности» в Шведском Королевском театре.

ПРАЎДА, ЦІ ТОЕ, ШТО АДПАВЯДАЕ САПРАЎДНАСЦІ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Бомж.

1-шы паліцэйскі.

2-гі паліцэйскі.

Журналіст.

КАРЦІНА 1

Кабінет допытаў. Вечар.

1-шы паліцэйскі. Вы маеце права не гаварыць.

Бомж. Я не забіваў!

2-гі паліцэйскі. Усё, што вы скажаце, можа быць выкарыстана супраць вас.

Бомж. Вы што, ахранелі?!

1-шы паліцэйскі. Вы маеце права на адваката.

Бомж. Вы не таго ўзялі!

2-гі паліцэйскі. Калі вы не маеце грошай, адвакат вам будзе прызначаны дэпартаментам паліцыі... бясплатна.

Бомж. Ды не патрэбен мне ваш адвакат... я ведаю, што я ведаю.

1-шы паліцэйскі. Вы маеце права на адзін тэлефонны званок.

Бомж. Мне трэба адаслаць СМС, на гэта я маю права?

2-гі паліцэйскі. Вы маеце права на адзін тэлефонны званок!

Бомж. Увогуле, вы жывыя?

1-шы паліцэйскі. Што наконт адваката?

Бомж. Ды пайшоў ён... Адмаўляюся.

2-гі паліцэйскі. Вы адмаўляецеся ад адваката?! Вельмі добра. Падпісаць тут, тут і тут.

Бомж. Я сам дакажу, што не вінаваты.

1-шы паліцэйскі. Пачнём. Вы прысягаеце гаварыць праўду, толькі праўду і нічога апроч праўды!

Бомж. Прыгожая фраза, усе яе прамаўляюць, але ніхто не выконвае.

2-гі паліцэйскі. Прысягаеце, паклаўшы левую руку на сэрца, а правую на святое пісанне?

Бомж. «Не прысягайце: ні небам, таму што яно Прастол боскі; ні зямлёю, таму што яна падножжа ног Яго; ні галавою сваёй не прысягай, таму што не можаш ніводнага валаска зрабіць белым або чорным. Ды будзе слова ваша: «так, так», «не, не»; а што над гэтым, тое ад нячысціка».

1-шы паліцэйскі. Ад Матфея... Ваша веравызнанне?

Бомж. Раб Божы.

2-гі паліцэйскі. Як вас завуць? Імя і прозвішча.

Бомж. Эй! Мне ўжо даўно ніхто не называе... ніяк! Мне гэта задавальняе.

1-шы паліцэйскі. Але ў вас жа калісьці было імя? Гэта для пратакола.

Б о м ж. Было імя, але я... забыўся! Яно стала мне непатрэбнае. Усё, што ў мяне было, стала непатрэбнае! У мяне было ўсё.

2-гі п а л і ц э й с к і. Што вы рабілі ўчора ў 22.00 каля забітага?

Б о м ж. Піў! Піў гарэлку і глядзеў на тое, што адбывалася. Та-а-ак! Гэта было класнае шоў! Мне няма чаго губляць.

1-шы п а л і ц э й с к і. Гэта вы забілі прэм'ер-міністра?

Б о м ж. Я што, ідыёт? Навошта мне гэта рабіць?! Я нікога не забіваў... пакуль што.

2-гі п а л і ц э й с к і. Тады як вы апынуліся каля забітага? І чаму прылада забойства была ў вашай руцэ?

Б о м ж. Я ўжо казаў, што піў гарэлку, быў сведкам... я. А нож падняў... прыгожы ён... вось і ўзяў. Ну, калі б я быў забойцам, навошта ж мне там было заставацца?..

1-шы п а л і ц э й с к і. Можа, гэта ваша тактыка!

Б о м ж. Срактыка!

2-гі п а л і ц э й с к і. Так, тут мы задаём пытанні, ясна?

Б о м ж. Я ведаю... хто забойца.

1-шы п а л і ц э й с к і. Хто ж гэта, калі не вы? Паслухайце, хопіць прыдурвацца... вось не трэба гэта! Ну, чыстасардэчнае прызнанне вам палегчыць пакараненне.

Б о м ж. О-о, ды вы паэт, ужо свае статуты рыфмуеце. А я маю права на каву і цыгарэты?

2-гі п а л і ц э й с к і. Хоць што-небудзь скажыце! Атрымаеце і тое, і другое.

Б о м ж. А гарэлкі, гарэліцы дасцё?

1-шы п а л і ц э й с к і. У-у якая ўжо залежнасць... Даволі, вы нам прызнанне, а мы вам тое, што вы просіце... Дамовіліся?

Б о м ж. Ні фіга-а... Драбнавата гэта неяк!

2-гі п а л і ц э й с к і. Добра, вашы ўмовы?

Б о м ж. Мне б гарэлкі, пажраць і паспаць... а потым пагаворым.

1-шы п а л і ц э й с к і. Вось жывёліна! Гэтую ноч вы праводзіце ў камеры папярэдняга зняволення.

Б о м ж. А мне адзін... Гэта вы — чалавекі — усім не задаволеныя, а мне... усё адно, дзе быць... галоўнае, заставацца самім сабою.

2-гі п а л і ц э й с к і. Я прынясу вам паесці. Усё ж такі падумайце, можа, варта адразу ўсё расказаць?

Б о м ж. Я спаць буду. Заўтра... разам падумаем, што мне варта адразу ўсё расказаць.

КАРЦІНА 2

Камера. Ноч.

Б о м ж. О, харч! А гарэлка дзе?

2-гі п а л і ц э й с к і. Не прынята!

Б о м ж. Як жа я засну? Хаця б цыгарэты!

2-гі п а л і ц э й с к і. Я вам свае аддам. Трымайце. Да заўтра!

Б о м ж. Во ўліп! Гэта мне трэба? Я кажу праўду — мне не вераць, пачну хлусіць — скажучь дзякуй, дзядзька, за сумленнасць! Во людзі! Так, я там быў, бачыў я, хто забіў таго чувака, але толькі бачыў, я ж не забіваў! Ну не збег я, куды мне бегчы, навошта? Мая праўда — праўда! І што цяпер? Як я магу забіць, калі я супраць насілля?! Бог сказаў: не забі! Я яму веру. Што ж цяпер рабіць? А можа, паслаць усіх... ды прызнацца ў гэтым забойстве! Што я страчу? Нічога. У мяне з'явіцца харч і дах над галавою. Які-ніякі, але ж дом. Але ў мяне ўсё гэта было, ну, не такое — больш крутое. Я сам адмовіўся, гэта вар'яцтва нейкае! Хаця ўсё, што адбываецца невыпадкова, адбылося... значыць, хай так і будзе. Дык што, ісці супраць сябе, супраць сваёй праўды?! А ці правільная яна, мая праўда?! Толькі Бог ведае, што праўда, а што хлусня. Калі ён мне гэта пасылае, можа, гэта збавенне, хоча, каб у мяне нешта здарылася, напэўна, нешта добрае. Але што? А тэлефон? Там я знайшоў тэлефон. Прышла СМС ад жанчыны — я так зразумеў. Ёй такі неважнец быў... я нават падумаў, што капыты адкіне. Гэта таксама невыпадкова?! Я ёй адказаў... быў п'яны. Ёй дапамагло. Мы доўга сэмэскамі перамаўляліся. Прыкольна! Толькі яна не ведала, хто я... напэўна думала, што той, чый быў тэлефон. Потым сказала: дзякуй. Я заснуў. Толькі зараз датумкаў, што дзякуй — кароткая малітва. Дзякуй... гэта... як ратуі цябе Бог. І яна малілася за мяне, так здорава! Значыць, усё невыпадкова, усё ад Бога. Вядома ж, заўтра тады я прызнаюся ў забойстве. І той, хто сапраўды забіў, на-

пэўна, таксама скажа мне: дзякуй. І хто ведае, можа Бог даруе мне... нарэшце! Усё... я — спаць.

КАРЦІНА 3

Кабінет допытаў. Раніца.

1-шы паліцэйскі. Добрай раніцы! Вы падумалі, вы зразумелі, што няма сэнсу маўчаць?! Будзеце гаварыць праўду?

Бомж. Так! Праўду, якая патрэбная вам.

2-гі паліцэйскі. Тую праўду, якая сапраўды праўда.

Бомж. Ой, як складана! А-а-а... Добра хай сабе... я ўсё скажу! Толькі не біце, не біце мяне! Не трэба!

1-шы паліцэйскі. Што такое? Вас ніхто не чапае... гэта не па-нашаму.

Бомж. Што вы хочаце пачуць?

2-гі паліцэйскі. Раскажыце, навошта вы забілі чалавека? Такое простае пытанне.

Бомж. Можна жаданне?

1-шы паліцэйскі. Мы не чаруўнікі! Мы не можам выконваць вашыя жаданні.

Бомж. Ну чаму ж... учора вы прынеслі мне харч... я папрасіў, і вы прынеслі!

2-гі паліцэйскі. Гэта ўнутраны распарадак. Якое ў вас там жаданне?

Бомж. Пры затрыманні ў мяне ўсё адабралі. Хаця ў мяне амаль што нічога і не было... але... сёе-тое было... што ў мяне там было?

1-шы паліцэйскі. Так! Мабільнік, нож, бутэлька гарэлкі, плашч, красоўкі, штаны чорныя, штаны шэрыя, сарочка чырвоная, сарочка шэрая, футболка чорная, шапка чорная. Усе рэчы страшэнна брудныя. Усё.

Бомж. Во-во! Мне б хацелася, калі можна, бутэльку гарэлкі і мабілу. На пятнаццаць хвілін, калі ласка!

2-гі паліцэйскі. Нельга, зараз нельга. Калі ваша віна не будзе даказана, вам усё гэта выдадуць адразу ж.

1-шы паліцэйскі. Расказвайце!

Бомж. Не буду! Нічога не буду гаварыць... Во як захацелі, я ім душу наываварат, а яны фігу... без масла. Дайце гарэлкі, што-небудзь і скажу!

2-гі паліцэйскі. Так, гаварыце...

Бомж. Ты чаму мяне ўдарыў? Мне ж баліць! Я і так, блін, ахвяра!

1-шы паліцэйскі. Не трэба больш, а то яшчэ ўбачаць.

Бомж. Вось цяпер твар будзе зусім непрыгожы... губа распухае...

2-гі паліцэйскі. Прабачце, я... не буду больш... не ведаю, як гэта атрымалася... Даруйце!

Бомж. Ды канчай ты... Я не злуюся... Ты да псіхааналітыка схадзі... потым, добра? Ну, як там пачынаць?

1-шы паліцэйскі. Гаварыце: «Я захацеў яго забіць, як толькі ўбачыў. У яго было ўсё, у мяне — нічога. Я пачаў сачыць за ім, ішоў... ледзь на пяты не наступаў. Я не разумеў, для чаго ён патрэбны, чаму ён такі важны і такі неабходны? Па сутнасці, ён жа нічога не рабіў, а толькі гаварыў усялякую бязглуздыцу. Але для сябе меў усё, што хацеў. Лепшыя жанчыны падалі да яго ног, лепшыя машыны ён мяняў на суперлепшыя, колькі дамоў у яго было, ды якія наварочаныя. Але ён не выдатковаў на ўсё гэта ні капейкі, бо ўсё даставалася яму бясплатна. Ён выглядаў такім апекуном, але нікому нічога не даваў, сам жа меў усё! Яго гэта задавальняла, мяне — не!

Я не разумеў, што са мною адбываецца. А потым — вырашыў — гэта мая праблема. Я ад'язджаў адразу, адламваў, кроіў сябе на кавалачкі, але ён не заставаўся ва мне, заўсёды быў побач. Ён смяяўся з мяне. Смерць! Ці я, ці ён!

Першы раз я ўбачыў яго на тэлеэкране, у нейкай перадачы. Ён быў такі дагледжаны, шчаслівы... Яму да фені была праблема, пра якую ён гаварыў... Гэта была асалода ад улады, ад сваёй магутнасці. А ў маім жыцці ўсё было так хрэнова! Я кахаў дзяўчыну, яна таксама кахала мяне. Але, вось дзіва, калі мы былі разам, то нам было цяжка, мы сварыліся, біліся і нават пляваліся. А калі былі паасобку, то проста здыхалі... было дыхаць цяжка, невыносна! Неяк я падаваў ёй шкуру белага мядзведзя, натуральнага мядзведзя. Я папрасіў пакласці яе каля ложка... і раніцай, калі мая каханая прачыналася, уставала з ложка, то яе ножкі, яны ў яе такія маленькія, патавалі ў гэтай белай поўсці, і ёй становілася цёпла і ўтульна. У яе раніцай заўсёды быў дрэнны настрой, але яна радалася і ўспамінала мяне. Мяне з ра-

ніцы з ёю не было, я заўсёды адыходзіў ноччу, а яна заставалася адна, але... нібыта са мною. Усё было так добра, пакуль я... не пераспаў недзе, па п'яні, вядома ж, з нейкай другой... другой... Я нібыта заставаўся верны, але гэты выпадак... нешта памяняў ва мне. Я хацеў... тую... другую... пастаянна... і я пачаў сустракацца з ёю. Спачатку мы проста займаліся сексам, а потым я зразумеў, што займаюся з ёй каханнем, з тою... другою... Я не мог больш ашукваць... гэта было невыносна... Я прышоў да сваёй дзяўчыны і ўсё расказаў. Яна стаяла каля сцяны, глядзела на мяне і нібыта ўжо ўсё разумела... а я ёй так проста сказаў, ну каб не вельмі балюча было: «Я пакахаў другую жанчыну, у нас з табою больш не можа быць нічога агульнага». Яна некай дзіўнавата ўсміхнулася і... спаўзла па сцяне, якраз на шкуру мядзведзя... белага. Доўга глядзела, глядзела на мяне, а потым ціха, зусім ціха сказала: «Так, вядома. Нічога агульнага. Проста... я зацяжарала ад цябе». Потым зняла трусікі і... папісала на мядзведзя. Мгу, яна так зрабіла! Потым... шпурнула гэтую шкуру мне ў твар, сказаўшы: «Забірай і ідзі, гэта ўсё, што я магу табе даць».

Я сам завёз яе ў бальніцу на аборт. Трымаў яе, як хворую, супакойваў. А яна зусім спакойна выглядала, яна ж тады была ўжо мама, ёй трэба было быць спакойнай. Бязглуздзіца нейкая, навошта?!

Пакінуўшы яе ў бальніцы, я пайшоў у бар, мне вельмі хацелася выпіць, банальна! Сядзеў, глядзеў у адну кропку і... ніводнай думкі ў галаве. А тут тэлевізар уключаны, ну я туды ўтаропіўся... Вось тут яго і ўбачыў... адразу прасёк. Вось і пабеглі думкі-казюркі, запрацаваў мазгачок. У бары гучала музыка, а тэлевізар так, каб мільгацела. Ніхто не глядзеў, адзін я, як звяр'яцелы, утаропіўся ўсім, чым можна, і ўсё разумеў. Я нават пах чуў, яго і клінікі. Страшэнны смурод! Ён, як клоун, размахваў рукамі, разяўляў рот і ўсміхаўся... так вышчэрваўся! А ў гэты час скрэблі маю дзяўчыну, па кавалачках забівалі маё дзіця. Спачатку абцугамі раздушылі галаву, каб зручней было выцягваць, але малое паспела адкрыць роцік, балюча было, але яно не ўмела яшчэ крычаць. А гэты нешта казаў, і яму апладзіравалі. Дзіцяці адарвалі руку, гэты падняў руку, папра-

сіўшы цішыні, устаў, прайшоўся, малому рвалі цела кавалкамі, крэмсалі ножкі і ў вядро, у вядро, як смецце...

Яна?! Яна памерла адразу пасля аборта, проста спынілася сэрца. І ўсё!

Я даведаўся, аб чым ён балабоніў увесь вечар... Перадача называлася «Скажам абортам — НЕ!» Вядома, ён быў супраць. Але ж ён нічога не зрабіў, ён проста трындзеў, усміхаўся, зрываў апладысменты, а адначасова праводзіліся ўзаконеныя забойствы, ён з гэтым нічога не рабіў!

Я ўзненавідзеў яго, хахацеў яго смерці і таксама, як майму дзіцяці».

Б о м ж. Я ў гэтым прызнаюся і раскайваюся.

2-гі п а л і ц э й с к і. Можа, гарэлкі прынесці? А?!

Б о м ж. Не, не трэба, а то не змагу ўсё добра сфармуляваць. Вадзіцы б, у горле перасохла, калі можна?

1-шы п а л і ц э й с к і. А я закуру, не супраць?

2-гі п а л і ц э й с к і. Ты ж не курыш!

Б о м ж. Адну можна, бяры!

1-шы п а л і ц э й с к і. Дзякуй!

Б о м ж. Што?! Што ты сказаў зараз?

2-гі п а л і ц э й с к і. Давайце прадоўжым, зусім мала засталася!

1-шы п а л і ц э й с к і. Я сказаў, проста... дзякуй... за... цыгарэту.

Б о м ж. Зразумеў, не дурань, дурань не зразумеў бы.

2-гі п а л і ц э й с к і. Такім чынам, гаварыце: «Я, вядома ж, кінуў тую... другую. Цяпер мною завалодаў ён. Маё жыццё пайшло зусім па-другому... Я сачыў за ўсімі яго выступленнямі, за ўсім, што ён вырабляў! Адзінае, чаго я ведаць не хацеў, гэта яго імя! Але я ведаў, блін, я яго ведаў... толькі ніколі не прамаўляў яго ўслых, гэта б даканалася б мяне! Я пачаў піць, шмат... пастаянна... піў усё, у чым быў хоць які градус... не дапамагала, больш прыгнятала... прыгнятала! А калі ён загадаў перафарбаваць усе памыйніцы ў нашым горадзе, усё... тады я азвярэў... Вось у той дзень, калі мянялі колер на памыйніцах, адно дзярмо на другое, я купіў нож. Купіў нож і паехаў на вёску, да сястры. Не ведаю нават, чаму я так зрабіў?! Стаміўся, паветра захацелася, свежага!

Прыехаў, а сястра замуж выходзіць, вось дык так! Аказваецца, мне пра гэта паведамлялася на працягу трох месяцаў.

А я, лох педальны, ні разу не праверыў сваю паштовую скрынку. Сястра так радавалася, што я прыехаў. Паказаў ёй нож, яна сказала: «Дзякуй за падарунак!» Выходзіла замуж за некаханана чалавека, была цяжарная ад другога. Такія справы. Бацька яе дзіцяці, зусім нядаўна загінуў, недзе ў Польшчы. Дурная гісторыя, зусім не правільная, хаця?! П'яныя ўцякалі на машыне ад паліцыі, выключылі ўсе фары і ляцелі на страшнай хуткасці ў цемры, асвятлення на дарозе не было... ні фіга! Урэзаліся ў дрэва... ён вылецеў праз лабавое шкло і ўпаў на дарогу. Пакуль ляцеў, быў жывы, але на гладкай дарозе ляжаў адзін-адзіносецькі камень... ён упаў якраз на гэты камень правай скроняй. І ўсё... адразу смерць, адразу... тваю маці! Нікага шанца! Тыя двое, што былі ў машыне, яшчэ суткі прамучыліся ў рэанімацыі і... за ім, на той свет!

Сястра, калі даведалася пра яго, то нават не заплакала, хаця б загаласіла, ну ў вёсцы ж так заведзена?! Так, зусім проста сказала: «Я застаюся тут, буду жыць. Нашае дзіця гэтага хоча. Мужа мне знайдзіце!»

Вядома ж, добрыя сваякі знайшлі ёй хлопца, хорошага, праўда, вельмі хорошага! Ён нават спадабаўся маёй сястры!

І вось я на такім вось вяселлі. Пагулялі, упіліся... палеглі спаць, усе ў адной хаце. Я паваліўся на падлогу, бо падалося, што толькі падлога ў гэтай хаце не хісталася і спакойная. Як звычайна, апошняя цыгарэта на ноч, пасмаліў... потым раптам... дрэнна, горача... прачынаюся, а гэта паджар! Усё гарыць... нехта страшэнна крычыць... нічога не разумею! Я, голы, кінуўся туды, дзе дзверы нібыта былі... На вуліцу выскачыў... людзей навокал, мама родная!!! Бегаюць туды-сюды, туды-сюды... крычаць, мацюкаюцца, дурдом! А я адзін, голы, стаю... побач дзеткі нейкія зямлю ў далонькі набіраюць і кідаюць на дом, які прыгожа гарэў... такая свабода ў ім была... светла, як днём! Абрынуўся і... брыдка стала. І яшчэ сорамна... думаю, што гэта мне сорамна? Дык я ж голы стаяў, вось і сорамна, што я вось так, увесь голы, хаця па фільмах, дык быццам бы нармальна. Нехта накінуў на мяне коўдру, яна пахла малаком... моцны пах... пра маму падумаў, рукі яе так пахлі заўсёды.

Дом згарэў, згарэлі ўсе хто там быў. І мая сястра з дзіцяткам у жываце, і яе муж, такі хорошы хлопец. Бацькі мае таксама... згарэлі! Усе! Адзін я выскачыў, адзін застаўся. Цуд нейкі, на мне не было не драпінкі, ні апёкаў, нават валасы не кранутыя, увогуле не пацярпеў... знешне!

Раніцай, калі ўсё дагарэла, я знайшоў нож. Усе падарункі вясельных згарэлі, а ён — не... Я знайшоў яго ў руцэ... страшэнна абгарэлая рука сціскае нож. Гэта мая сястра, дакладней, рука сястры... па заручальным пярсцёнку пазнаў. Навошта яна нож узяла? Гэта ж шлюбная ноч... была?

Святар з мясцовай царквы мяне да сябе завёў, супакойваў увесь час, гаварыў, што на ўсё воля боская! А я спакойны быў, зусім спакойны, я нават паспаў трохі. Прачнуўся, тэлевізар уключыў, хацеў чамусьці мультфільмы паглядзець. Там, бывае, добрыя мультфільмы паказваюць. І тут ён!.. А я не магу выключыць, сяджу і гляджу, слухаю! А ён, гад, нешта, пра алкагалізм і курэнне ў ложку бамбіў... і пра тое, што шмат людзей гіне, згараюць! Я так і закіпеў... спачатку мяне званітвала, потым я рыдаў, як баба... а потым вырашыў: хопіць, пара заканчваць! Сабраўся, ніхто мяне не ўтрымліваў, адзенне і грошай далі, узяў я нож і паехаў у горад. Я не ведаю, дзе і як я заб'ю яго, але ўсё роўна заб'ю!»

Б о м ж. Дзе мне падпісваць? Прызнаюся і раскайваюся.

1-шы п а л і ц э й с к і. Вось тут, тут і тут. Можна, хопіць на сёння, вы дрэнна выглядаеце?! Паклікаць урача?

Б о м ж. Не, не трэба, я ў норме... нармальна, нармальна. Талькі стаміўся... Давайце заўтра прадоўжым... нешта сілы мае зусім на нулі...

2-гі п а л і ц э й с к і. Вядома ж, заўтра. Вам што-небудзь трэба?

Б о м ж. Мне б тэлефон... на пятнаццаць хвілін толькі... мабільнік, а гарэлкі не трэба!

1-шы п а л і ц э й с к і. Можна прынесці і гарэлкі, толькі каб ціха!

Б о м ж. Дзякуй... вы такія клапатлівыя...

2-гі п а л і ц э й с к і. Гэта вы сёння малайчына! І... дзякуй!

Б о м ж. Не зразумеў, што ты сказаў? Апошнія...

2-гі паліцэйскі. Я прынясу вам тэлефон.

Бомж. Па-мойму, хлопцы, я ў...

КАРЦІНА 4

Камера. Ноч.

Бомж. Та-а-ак! А ўсё ж праўда, усё рэальна! Вось здарылася, тое, чаго я так баяўся. Баяўся? А чаго я баяўся? Блін, ну што, сумленна! Зменаў баяўся! Мне ж было клёва, нішто не парыла! А цяпер што? Даведаўся... і што мне з усёй гэтай праўдай рабіць? Вось цяпер гарэлка трэба!

2-гі паліцэйскі. Вось вам гарэлка на пятнаццаць хвілін і тэлефон. Ці то — наадварот: тэлефон на пятнаццаць хвілін... не болей!

Бомж. Так, значыць так, СМС. Ого! Колькі тут назбіралася! Ага, спачатку глынуць. Першае: «Ты перавярнуў маё жыццё!» Другое: «Ну, зрабі з усім гэтым што-небудзь!» Трэцяе: «Чаму ты маўчыш?» Чацвёртае: «Ты памёр?» Пятае: «Я звяр'яцею, хутчэй скажы, што з табою?» Шостае: «Ды зразумей жа: я кахаю цябе, страшэнна хачу цябе, не магу больш!» Сёмае: «Добра, хай так! Я забітая!» Ціха-ціх-ціха! А-а-а! Дзе тармазы?! Найперш — трэба адказаць, бо чамусьці шкада дзяўчо. Так!.. Я жывы, я з табой! Я для цябе, толькі жыві! У мяне не было тэлефона, не мог адказаць, усё вельмі банальна. Усё будзе добра, абяцаю, вер мне! Паляцела. О, Божа! Што ж мне з ёю рабіць? Я яе зусім не ведаю, хто яна? Але зачэпіла мяне... а калі даведаецца, хто я, ці то... я ніхто?! Змушаны забойца... я — забойца! Напэўна, не буду патрэбны... тады ўсё бязглузда... я зараз звяр'яцею! Не! Я чалавек... значыць, ужо хтосьці!

КАРЦІНА 5

Кабінет допытаў. Раніца

2-гі паліцэйскі. Добрай раніцы! Сёння майго напарніка не будзе. Але вамі зацікавіліся СМІ. Вы ж не супраць, калі на допыце будзе прысутнічаць журналіст? Гэтая справа мае гучны рэзананс у грамадстве, і мы абавязаны прадас-

тавіць факты. Вам і нам ўтойваць няма чаго. Згодны?

Бомж. Ух ты, вось дык так! Добра, без праблем, стану вядомым. Дзе гэты пісака?

2-гі паліцэйскі. Ён не пісака, калі быць дакладным, ці, карыстаючыся вашай моваю, гаварун.

Журналіст. Маю гонар быць прадстаўленым: Першы грамадскі тэлеканал, маё імя...

Бомж. Во гэта не трэба... і так усё ясна, не люблю я гэтага! Што цябе цікавіць?

Журналіст. Усё!

Бомж. Гэта як?

Журналіст. Скажыце праўду... усю, якая ёсць!

Бомж. Вы на тэлебачанні гаворыце толькі праўду?

Журналіст. Вядома! Праўду і нічога апроч праўды! Мы самы лепшы, мы — першы тэлеканал!

Бомж. Твае словы ды Богу ў вушы! Значыць, так... Я чалавек, я нікому не вінен, не плачу падаткі, ненавіджу прэзідэнта і не прымаю ўсю яго палітыку, не прымаю на ноч ванную, не хаджу ў царкву! Не выношу вытворчыя правілы і пачынаю шалець, калі бачу таблічку: «зачынена». Я...

Журналіст. Калі можна, бліжэй да разглядаемай справы...

2-гі паліцэйскі. Во-во, раскажыце, як жа адбылося само забойства.

Бомж. Хочаце бліжэй да справы, ці то, бліжэй да цела!? Блін, такая заварушка з-за гэтага трупa. А яму ж гэта зараз зусім не патрэбна. У яго — там — другое. Здраецца, яму патрэбны нашы малітвы, можа, лепш памолімся, палегчым пакуты душы?

2-гі паліцэйскі. Гэта трэба нам! Трэба закрываць справу, а мы яшчэ не дабраліся да самай сутнасці. Як вы забілі яго? Адказвайце!

Бомж. Пішыце, здымайце! Усё скажу, усю праўду! Аб... рагочацесь! Значыць, так!

Журналіст. Гаварыце: «Вось прыехаў я ў горад, даведаўся, што ў яго прэс-канферэнцыя на тэму: «Скажам тэразму: «Не!» Тупа, ці не так?! Ну скажаў ён: «Не!», потым на банкет паехаў, дабрачынны. А я па горадзе цягаўся, то ў адзін бар зайду, то ў другім пасяджу.

І ўсюды ён — прамы эфір, запіс круцяць. У мяне канчаткова крыша паехала! Я бег, не ведаю куды, вочы заплюшчыў і бег, бег, падаў, уставаў і зноў бег! А калі зусім сілы не засталася, упаў галавою ўніз... так здохнуць хацелася! І тут — выбух! І машын вакол шмат, дарагіх машын. Дамы шыкоўныя паўсюдна, і ўсё ўзрываецца... як навагоднія хлапушкі: Бах! Бух! Бах-бах! Адзін за адным! А ў маёй галаве крык дзіцячы, жахлівы! Паварочваюся, а каля мяне дзіця, маленькае такое. І крычыць... так дзіка! Гляджу, а яму ножкі адарвала... Божа! Я яго на рукі ўзяў, пабег... яно так моцна мяне ручкамі абняло, думаў, задушыць! Бягу, а тут машын, штук дзесяць... усе разварочаныя, пакарабачаныя... Мёртвых у іх шмат і жывых... тыя і другія з адплюшчанымі вачамі... усе на мяне глядзяць і рукі цягнуць, а ў мяне дзіця на руках, нічога не магу зрабіць... Павярнуўся і ў другі бок пабег... Раптам — тупік! А там стогне нехта... я туды, дапамагчы... а цёмна... Кажу яму: «Вы цэлы, давайце на святло!» Дапамагаю, як магу, выводжу яго на святло, а гэта — ЁН! Я сказаць нічога не магу... пазіраю на яго... а ён плача... ды так жаласліва і праз слёзы: «Дапамажыце мне, калі ласка! Мне вельмі баліць». Я пытаюся: «Вы паранены? А ён шэптам: «Не! Я мёртвы!» Тады я павярнуўся і пайшоў... а ён: «Калі ласка, забіце мяне, вам нічога за гэта не будзе, гэта вайна...» І я зрабіў... як ён прасіў. Падышоў, выцягнуў нож... Ён толькі сказаў: «Прашу вас у сэрца, каб адразу і не балюча». Я зрабіў, як ён прасіў, у самае сэрца. Яму было не балюча, бо ён усміхнуўся і паспеў сказаць: «Дзякуй!»

Я доўга сядзеў каля яго, маліўся за яго няшчасную душу. А дзіця, што было ў мяне на руках, даўно памерла, проста талое так моцна трымалася за мяне, што мне не хацелася яго адпуская. Я адчуў сябе такім шчаслівым!

Раніцай я пайшоў у парк, каб пахаваць дзіця. Гэта было маё дзіця, мой сын! Цяпер я ведаю, дзе ён ляжыць. Не ў памыйным перафарбаваным вядры, а ў парку, чыстым, спакойным, сапраўдным парку. Там вы мяне і арыштавалі, на магіле сына. Так, сапраўды, мяне бацькі каля забітага, а я не збіраўся хава-

ца. Навошта?! Вось і ўся гісторыя, уся праўда! І рабіце з ёю што хочаце! Я ўсё сказаў».

Б о м ж. Больш мне дадаць няма чаго, усё гэта — праўда, прызнаюся, раскайваюся, спадзяюся, што прысуд будзе справядлівы... калі ўлічыць маё чыстасардэчнае прызнанне.

2-гі п а л і ц э й с к і. Паставім кропку. Можаче ісці... у камеру. Калі вы спатрэбіцеся, мы вас паклічам. Усяго добрага!

Ж у р н а л і с т. Так, дзякуй!

Б о м ж. Та-а-ак! Я чакаў, калі ты гэта скажаш.

Ж у р н а л і с т. Гэта нармальна — гаварыць «дзякуй»! Я пайду на павышэнне пасля такога інтэрв'ю. Толькі трэба падрэдагаваць — сёе-тое зняць, сёе-тое дапоўніць...

Б о м ж. Так-так! Праўда, толькі праўда і нічога, апроч праўды! Крэмзайце, хай вам Бог дапамагае! Я хачу ў камеру...

КАРЦІНА 6

Кабінет допытаў. Пасля суда.

1-шы п а л і ц э й с к і. Вы задаволены рашэннем суда? Па-мойму, гэта цуд! Вас абвясцілі невінаватым! Вы адпушчаны на волю, праўда... пад залог. Але ўсе выдаткі бярэ на сябе сям'я забітага. Містыка!

2-гі п а л і ц э й с к і. Вы ўчынілі забойства ў стане афекту, занадта шмат было выпрабаванняў вашай душы, не кожны чалавек здолее бы гэта вытрымаць. Вас апраўдалі і вы сапраўды невінаваты.

Б о м ж. Што мне цяпер рабіць?

1-шы п а л і ц э й с к і. Ідзіце, жывіце, кахайце! Цяпер у вас усё ёсць! Карыстайцеся свабодай, сваёй папулярнасцю. Вы знакамітая асоба, можаце балаціравацца на месца забітага. У вас атрымаецца, вы будзеце выбраны адразу.

2-гі п а л і ц э й с к і. Падумайце! Народ чакае вас, ён любіць вас; ён пойдзе за вамі, куды заўгодна!

Б о м ж. Хто быў ніхто, той стаў усё! Лепш бы я памёр. Згарэў бы на пажары ці ўзарваўся падчас тэракта. А яшчэ лепш — ад гарэлкі, па-простаму!

1-шы паліцэйскі. Што вы такое гаворыце? Людзі жыццё сваё кладуць, каб дасягнуць таго, што ёсць зараз у вас! Цаніць трэба!

2-гі паліцэйскі. Ведаеце, я вам нават трохі зайздросчу! Як гэта — мець усё. Самыя наварочаныя дамы — вашыя, самыя крутыя машыны вы будзеце мяняць на суперкрутыя, шыкоўныя жанчыны будуць класціся пад вас...

Бомж. Заткні фантан! Як мне адсюль выйсці? Мне патрэбны мае рэчы, мае брудныя рэчы і тэлефон. Аддайце і адпусціце мяне, калі ласка!!!

1-шы паліцэйскі. Даруйце, вашы рэчы былі такія... мы іх аддалі памыць, а яны... зусім разлезліся. Застаўся толькі тэлефон, а гарэлку вы... выпілі.

Бомж. Божа!!! Нічога сапраўднага! Забірайце турэмныя шмоткі, я пайду голы, мне не сорамна... усе ж любяць мяне, дык хай прымаюць такога... які я ёсць! Дзе выхад?

2-гі паліцэйскі. Выхад там. Толькі вы не можаце такое ўчыніць... гэта, як мінімум, непрыстойна! Вам прынеслі дыхтоўнае, дарагое адзенне.

1-шы паліцэйскі. Пачакайце, куды ж вы?

КАРЦІНА 7

Парк. Нікога

Бомж. На фіг! На фіг усіх! Я не буду думаць, не буду! Дзе гэтая магіла? Дзе? Хачу ў магілу, пад зямлю, да сына!

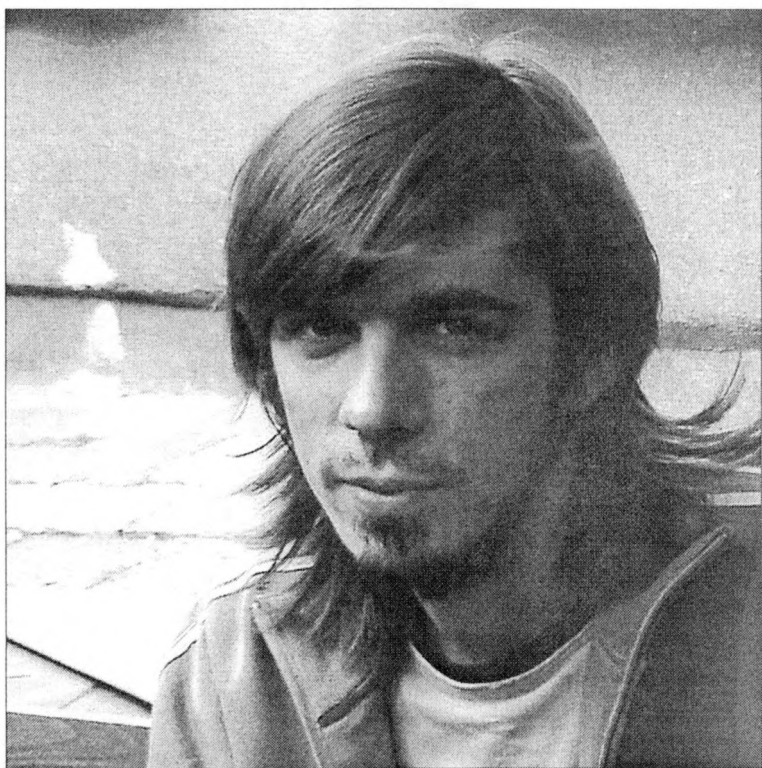
Якая маленькая, проста крупінка... ну так! У яго ж ножак не было, вось такая маленькая магілка і атрымалася!

Як ты там, маленькі мой? Ты побач з Богам? Вядома ж, побач. Малыш... папрасі яго дапамагчы мне... спытайся, што я павінен зрабіць? Што? Пазваніць? Ёй?.. Так!

Тэлефон, нумар... ёсць нумар! Як жа я раней не дадумаўся... проста пазваніць! Зараз я пачую яе голас, я ўсё раскажу ёй, тое, што адпавядае сапраўднасці. Яна ўсё зразумее, не можа не зразумець. Я прыйду да яе голы, яна ўсміхнецца і скажа: «Давай хутчэй рабіць дзяцей!» Мне не трэба ведаць яе імя, у мяне яго таксама няма. У нас будзе адно імя на дваіх — «Каханне». Мы будзем шчаслівыя. Вось ужо і гудкі пайшлі... Зараз, зараз... Ало! Ой, хто гэта? Паліцэйскі? А-а... Тут... гэта тэлефон... на гэтым нумары была жанчына... Дзе яна? Што? Прабачце, вы памыляецеся, я размаўляў з ёю зусім нядаўна. Пры чым тут маё імя?! Тут чалавек быў, жанчына! Дзе яна? Дайце ёй трубку... калі яна ўчыніла злачынства, я разбяруся... Вы ведаеце, хто я?! Што? Што яна зрабіла? Забіла?? Во дае!.. А каго яна забіла? Сябе? За што? Мёртва! Не, я не ведаў! Скажыце... а як яе звалі, вы імя... ведаеце? Не ведаеце! Дзякуй, бывайце!

Ну-у!.. Усё!.. Гарэлкі... наліце хто-небудзь... Дзякуй!

Канец.

КАСТУСЬ СЦЕШЫК

Нарадзіўся 8 красавіка 1979 г. у г. Салігорску, Беларусь. З 2000 г. жыве ў Мінску. Пісаць вершы і прозу пачаў у 1994 г., мае публікацыі ў беларускіх газетах, часопісе «Першацвет».

2005 — п'еса «Мужчина — Женщина — Пистолет» заняла 2-е месца ў намінацыі «П'еса на свабодную тему» на Міжнародным конкурсе драматургіі «Евразия-2005».

2005 — п'еса «Красная шапочка» ганаравана Спецыяльным прызам «Интерпретация» беларускага Малога тэатра на I Міжнародным конкурсе сучаснай драматургіі «Свабодны тэатр» (Мінск, Беларусь).

2005 — п'еса «Друг (Сестра для мертвеца)» прынята «Свабодным тэатрам» для пастаноўкі ў праекце «Мы. Самоідэнтыфікацыя».

2005 — напісана п'еса «М. т. Сцены жыцця». Перакладзена на літоўскую мову.

2006 — п'еса «Мужчина — Женщина — Пистолет» апублікавана ў альманаху «Современная драматургия».

Травень 2006 — Тальяцінскі тэатр «Варыянт» (Расія) прэзентуе спектакль паводле п'есы «Мужчина — Женщина — Пистолет» на фестывалі «Майские чтения».

Верасень 2006 — п'еса «Спасательные работы на берегу воображаемого моря» — удзельніца фестывалю «Любимовка-2006» (Масква, Расія).

Снежань 2006 — прэм'ера спектакля паводле п'есы «Спасательные работы на берегу воображаемого моря» ў Маскоўскім Тэатре.doc.

МУЖЧЫНА — ЖАНЧЫНА — ПІСТАЛЕТ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

М у ж ч ы н а — у чорным плашчы, у руках зацяганы пакет.
Ж а н ч ы н а — у белай куртцы.

М у ж ч ы н а. У нейкага французскага рэжысёра... Гадар, здаецца, я не памятаю... у яго быў такі фільм... ды я нават яго і не бачыў ні разу... так, толькі ўрыўкі... і яшчэ ў часопісе нейкім... там артыкул пра французскае кіно шасцідзясятых... і кадр з гэтага фільма... Хаця тут і не ў гэтым справа, не ў фільме самім... Не ведаю, як тут растлумачыць... Карацей, сам вобраз: яшчэ зусім малады Бельмандо, у капелюшы, плашч вось так вось, цераз руку... А можа, і не было плашча? Я ўжо не помню. Няважна... Проста вось ён у капелюшы, худы такі, прыгожы... Увесь у чорным... А побач з ім — дзяўчынка... ну зусім яшчэ школьніца. Такая, валасы не вельмі доўгія... Як гэтая прычоска называецца? Паж? Ці карэ? Не ведаю... Але, карацей, не вельмі доўгія валасы... Белая вадалазка ў абліпку, пад горла... І, здаецца, яны... ну, Бельмандо з дзяўчынкай, — здаецца, яны каля машыны нейкай стаялі, такая ўся круглая машына... смешная... Не памятаю... Была нібыта машына...

Паўза.

Ж а н ч ы н а. Ну і што далей?

М у ж ч ы н а. А?

Ж а н ч ы н а. Далей... што? Там была смешная машына. І што далей?

М у ж ч ы н а. А-а!.. Так! Дык вось! Проста сам вобраз... Я вось не ведаю

чаму, але ён мяне так тузануў!.. Са страшэннай сілаю проста... Нешта такое... вельмі такое французскае... Я нават той фотаздымак выразаў і... у рамку, і на сцяну... Прыходзіць дадому, а дома цябе чакае кавалачак Францыі... нешта такое вельмі свежае, жывое... сапраўднае... нават небяспечнае трохі. Ведаеш, гэта нібыта такое вочка, як у дзвярах... Дзверы такія вялізарныя, таўшчэзныя, з надзвычай тоўстага жалеза... І ключоў у цябе няма... Прарвацца туды, за дзверы, — ну ніяк! — а хочацца ж! І вось для такіх, якім страшэнна хочацца, ёсць вочка спецыяльнае... Шмат не ўбачыш, але хоць нешта...

Ж а н ч ы н а. А чаму ты фільм не паглядзеў?.. Ну, Гадара гэтага... Я думаю, яго зусім не складана знайсці...

М у ж ч ы н а. Я баюся.

Ж а н ч ы н а. У сэнсе?

М у ж ч ы н а. Проста баюся...

Паўза.

А раптам там зусім не тое?.. Бязглуздзіца якая-небудзь?

Ж а н ч ы н а. Ну і што?

М у ж ч ы н а. Ну як гэта «ну і што»?! Усё ж зламаецца тады!.. Разумееш? Гэта зусім другое будзе!.. А я не хачу... І вельмі добра, дарэчы, што я ўрыўкаў зусім не памятаю!.. А фотаздымак...

Ж а н ч ы н а. Пачакай, а што на фогтаздымку?.. Толькі ты мне вась дакладна ўсё... з усімі дробязямі...

М у ж ч ы н а. Я табе ўжо казаў...

Ж а н ч ы н а. А я ўжо не памятаю. Давай яшчэ раз... і галоўнае — дробязі...

М у ж ч ы н а. Не магу я дробязі... не памятаю...

Ж а н ч ы н а. Як не памятаеш? Ты ж казаў, ён у цябе дома, на сцяне, у рамцы... Праўда ж? Атрымліваецца, ты яго кожны дзень бачыш... павінен тады ўсё помніць: дзе хто стаіць... Бельмандо справа, дзяўчынка злева, ці наадварот... быў плашч ці не было плашча нікага... тая ж машына — якая смешная, круглая... Ну?

Паўза.

Чаго маўчыш?

М у ж ч ы н а. Ды нічога... Я прадаў сваю кватэру...

Ж а н ч ы н а. У сэнсе?

М у ж ч ы н а. У прамым! Прадаў, і ўсё... Грошы амаль усе ўжо патраціў...

Ж а н ч ы н а. І дзе ты зараз жывеш?

М у ж ч ы н а. У гасцініцы... Ды хопіць, якая цяпер розніца? Была кватэра, была і фотка на сцяне, цяпер няма — ні таго... ні другога...

Ж а н ч ы н а. Фотку мог бы і з сабою забраць... Як жа! — вочка, Францыя, усе справы!

М у ж ч ы н а. Тады было не да таго...

Доўгая паўза.

Ж а н ч ы н а. Неяк холадна тут... Паслухай, можа, пойдзем куды? У кавярню якую-небудзь?.. Я ўжо замерзла, калі...

М у ж ч ы н а. Ты... гэта... Я ж...

Ж а н ч ы н а. Што?

М у ж ч ы н а. Ну-у... Я доўга цябе не затрымаю... Я сапраўды толькі... ну...

Ж а н ч ы н а. Што «ну»?

М у ж ч ы н а. Як бы гэта...

Паўза.

Паслухай... Давай я... гэта... з самага пачатку... А то ў мяне не атрымаецца ўсё растлумачыць... Я ад самага пачатку, добра?

Ж а н ч ы н а. Добра, давай...

Паўза.

Холадна, ё маё!..

М у ж ч ы н а. Я хутка, ты не хвалойся! Тут, па сутнасці, і раскажаш няма чаго... І ўсё гэтыя дробязі... не ў іх жа справа... дзе хто стаяў, справа, злева... Гэта ўсё, ведаеш, так неяк... Тут у іншым усё... Гэта як мара такая, ці што, не ведаю... Усё самае апошняе... Вось калі навокал змрок суцэльны, шэры змрок, няўтульна — жудасць! — такое адчуванне... Гэта, ведаеш... ну, бывае, скажа нехта: «Каб табе пуста было!» — дык вась гэта якраз такое ж адчуванне... Гэта значыць «пуста» мне, усюды «пуста» — і дома нават... Так вась гэты здымак, ён...

Ж а н ч ы н а (перапіняе). Што — так дрэнна, га?

М у ж ч ы н а. Што — дрэнна?

Ж а н ч ы н а. Табе — дрэнна?

М у ж ч ы н а. Ну... Я не сказаў бы, што вельмі добра, калі сумленна...

Ж а н ч ы н а. Паслухай, калі мы з табой апошнім разам бачыліся?.. Чатыры гады назад, так?

М у ж ч ы н а. Я не памятаю...

Ж а н ч ы н а. Выпадкова, у парку... хіба не так?

М у ж ч ы н а. Так, здаецца...

Ж а н ч ы н а. Цікава, вась як ты жыў усе гэтыя чатыры гады?

М у ж ч ы н а. Што ты хочаш гэтым сказаць, пытаннем сваім?

Ж а н ч ы н а. Ды нічога асаблівага... Проста цікава...

Паўза.

Я ўчора якраз думала пра цябе... Думала, як ён там, цікава?.. Чым займаецца... можа, з'ехаў куды-небудзь за мяжу... вялікім чалавекам стаў... а? Не стаў вялікім чалавекам?

М у ж ч ы н а. Не, не стаў... І не збіраўся...

Ж а н ч ы н а. Хм... А кім тады стаў, калі не вялікім чалавекам?

М у ж ч ы н а. Гэта... ты мяне збіваеш пастаянна! Я ж да гэтага і вяду! ...Пачакай!.. Давай, я ўсё па парадку!

Ж а н ч ы н а. Ну давай, давай... Францыя там, усе справы!

М у ж ч ы н а. Так! Гэта... пра фотку... Ну, карацей, ты ж зразумела, што яна, гэтая фотка, значыла для мяне?.. ды і цяпер яшчэ значыць... Зразумела ж, так?..

Ж а н ч ы н а. Ну, зразумела, зразумела... Астравок надзеі ў моры няшчасця, так?

М у ж ч ы н а. Можна і так сказаць... Дык вось! Я ўжо казаў табе, што выразаў гэты фотаздымак з нейкага часопіса пра кіно?.. Там, на той жа старонцы, яшчэ артыкул быў... Пра французскае кіно шасцідзiesiąтых... Нічога не помню з таго артыкула, акрамя аднаго... Здаецца, гэты самы Гадар сказаў штосьці... Зараз... секунду...

Паўза.

Вось! Так, здаецца: каб зняць фільм, не трэба нічога, апроч камеры, мужчыны, жанчыны і пісталета!..

Ж а н ч ы н а. Яшчэ рэжысёр патрэбен...

М у ж ч ы н а. Ды будзе!.. Не ў гэтым сутнасць!.. Проста... Вось спалучэнне гэтай фразы і... таго, што на фотцы... Я як уяўляю сабе, што вось стаіць Бельмандо, а ў кішэні плашча яго — рэвальвер! — дык у мяне аж мурашы па спіне!..

Паўза.

Ж а н ч ы н а. І да чаго ты ўсё гэта?

М у ж ч ы н а. Разумееш, мне патрэбна твая дапамога... Ты не думай, нічога такога!.. І не палохайся!.. Я табе ўсё растлумачу потым... Навошта гэта ўсё... І ты не думай, я не збіраюся цябе ўблыт-ваць...

Ж а н ч ы н а. Так, пачакай!.. Гэта што, якая-небудзь помста такая, а-а? Сапсаваная?

М у ж ч ы н а. Ды што ты?! Нічога такога!.. Глядзі... тут у мяне капялюш ёсць... вось...

Мужчына асцярожна вымае з пакета чорны капялюш і насоўвае яго сабе на макаўку.

Ж а н ч ы н а. Паслухай, ты можаш мне нармальна растлумачыць — чаго ты ад мяне хочаш? Навошта ты мяне паклікаў? Жарты бязглуздыя жартаваць?.. Чатыры гады — ні слыху, ні дыху, ні званка, ні пісьма, хай самага кароцень-

кага... нічога! І тут з'яўляецца!.. Капялюш у яго!.. Бельмандо!.. Ты здзекуешся?..

М у ж ч ы н а. Не.

Ж а н ч ы н а. Што за фігня ўвогуле? Я не разумею!

М у ж ч ы н а. Я ўсё табе растлумачу...

Ж а н ч ы н а. Ты мне мог тады хаця б пазваніць?

М у ж ч ы н а. Не, не мог... Праўда, не мог!

Ж а н ч ы н а. Ты пастаў сябе на маё месца!.. Падумай галавой сваёю, як гэта мне тады балю!

М у ж ч ы н а. Я ўсё табе растлумачу, праўда!..

Ж а н ч ы н а. Ды навошта?! Навошта?!

М у ж ч ы н а. Ну... як жа?

Ж а н ч ы н а. Ты хоць памятаеш, як усё было?.. Тады, у парку?.. Ты памятаеш, што ты мне сказаў тады?.. Памятаеш?..

М у ж ч ы н а. Калі сумленна...

Ж а н ч ы н а. «Дарагая, пасядзі трохі, я на пару хвілін, па цыгарэты!..» Не памятаеш?!

М у ж ч ы н а. Я...

Ж а н ч ы н а. Я проста не разумею — навошта?!

М у ж ч ы н а. Я табе ўсё растлумачу...

Ж а н ч ы н а. Ды якая цяпер розніца?! Тлумачыць усё тады трэба было, разумееш?! А не знікаць няведама куды на чатыры гады... А потым цырк тут паказваць...

М у ж ч ы н а. Паслухай...

Ж а н ч ы н а. А я яшчэ яму і падыгрываю... Дурніца...

Доўгая паўза.

Бельмандо!

Паўза.

Паслухай, за што ты так са мною?! За што ты мне так помсціш?! Што я табе зрабіла?

Паўза.

Чаго маўчыш?.. Ты мне можаш раска-заць хаця б, як ты жывеш гэтыя чатыры

гады... як зараз жывеш?.. Цыгарэты купіў тады?..

М у ж ч ы н а. Не...

Ж а н ч ы н а. А я цябе тады да трох гадзін ночы чакала... разумееш?.. Ад самай раніцы і да трох гадзін ночы... Чакала, дурніца, нарачонага са свежым тытунём...

Паўза.

Як там мама твая? ... Паздаравела?..

М у ж ч ы н а. Мама памерла ў мінулым годзе...

Ж а н ч ы н а. Даруй... я не ведала...

М у ж ч ы н а. Ды кінь... Тут тут прычым?..

Ж а н ч ы н а. А, ну вядома, вядома!.. Я, як заўсёды, ні пры чым!..

М у ж ч ы н а. Не, ну сапраўды...

Ж а н ч ы н а. Добра, забыліся!..

Паўза.

Пра сябе хоць што-небудзь раскажы... Кватэру ты прадаў, жывеш у гасцініцы... Фотаздымак з Бельмандо згубіў... Што яшчэ?.. Можа, ты ажаніўся?..

М у ж ч ы н а. Ты ж добра ведаеш, што не!

Ж а н ч ы н а. Адкуль гэта я магу ведаць?..

М у ж ч ы н а. Няўжо па мне не вядно?.. Я падобны на жанатага чалавека?..

Ж а н ч ы н а. Хто цябе ведае...

Паўза.

Паслухай, холадна... Давай пойдзем куды-небудзь...

М у ж ч ы н а. Не, нельга... Я магу перадумаць...

Ж а н ч ы н а. Што?.. Не разумею...

М у ж ч ы н а. Ну-у...

Ж а н ч ы н а. Зноў цырк?

Паўза.

Я, мабыць, зусім тупая і сляпая дурніца... Таму што я ну ні фіга не разумею, што тут адбываецца і якая мая роля ў гэтым...

Паўза.

Я ўжо падумала — усё... Памёр чалавек... Пад машыну трапіў... ці зарэзалі... Думаю, трэба было б бальніцы і трупярні абзваніць... А потым... Я ж нават твайго прозвішча не ведаю... І па бацьку... Як твайго бацьку звалі?

М у ж ч ы н а. Я не ведаю... Мама мне так і не сказала...

Ж а н ч ы н а. Што?..

М у ж ч ы н а. Ай, тут цэлае кіно!.. (Крыўляецца.) Тата пайшоў ад нас, калі мне было два месяцы... Я ніколі не бачыў яго, нават на фотаздымку...

Ж а н ч ы н а. Ну добра!.. Але ж... па бацьку ты ўсё роўна нешта пішаш?

М у ж ч ы н а. Ну ёсць... Толькі майго бацьку звалі інакш, не Іван...

Ж а н ч ы н а. Адкуль ты ведаеш?

М у ж ч ы н а. Мама сказала, што бацькава імя не Іван, а нейкае другое... Паслухай, хіба гэта мае якое-небудзь значэнне?..

Ж а н ч ы н а. Вядома ж, мае! Як ты не разумееш!.. Я ж пра цябе нават такіх простых рэчаў не ведала... як па бацьку... А тут усё так цікава выходзіць!..

М у ж ч ы н а. Ай!.. Усё гэта глупства!..

Ж а н ч ы н а. Не, ну чаму глупства?.. Мне вельмі цікава, а як у пашпартным сталё... ці ў загсе? Дарэчы, дзе гэта ўсё афармляецца?.. калі дзіця нараджаецца?..

М у ж ч ы н а. А хіба ў цябе няма дзяцей?

Доўгая паўза.

Ж а н ч ы н а. Я толькі-толькі трохі супакоілася... перастала ўскокваць да кожнага тэлефоннага званка... ці калі ў дзверы звоняць... Я ўжо думала... ну ўсё... здаецца... ужо пачала больш-менш спаць... А потым... неяк...

Паўза.

Гляджу ў акно, а там па вуліцы маці з каляскай... Хм, маці!.. Яшчэ зусім дзяўчынка... А мне ўжо...

Паўза.

Гумава якая нейкая маладосць у мяне атрымалася... бясконца...

Доўгая паўза.

Паслухай, а навошта ты кватэру прадаў?..

М у ж ч ы н а. Так было трэба... Грошы былі патрэбны...

Ж а н ч ы н а. Зразумела...

Паўза.

Ты зараз як партызан... Або тайны агент якой-небудзь... Ні слова ворагу!.. Можа, ты і сапраўды працуеш дзе-небудзь... у якой-небудзь такой структуры, а? Я ж пра цябе абсалютна нічога не ведаю... Ну, хіба толькі пра тваю маму трохі... якой ужо няма... А мы ж з табою больш за год... ды ці не кожны дзень...

Паўза.

Мяне тады, у парку, як абухом па галаве... Сяджу і думаю: што рабіць, трэба трупярні абзваніць... і тут раптам разумею, што не ведаю пра цябе... зусім нічога!.. А здавалася ж!..

Паўза.

Ну што ты маўчыш?.. Чаго згас?.. Такі вясёлы напачатку быў... радасны... жывы апельсінавы сок... Чаго раскіс?..

Паўза.

Ну і хай сабе. Тады гавары, чаго ты хачеў ад мяне?.. Якая такая дапамога ад мяне патрабуецца?..

Доўгая паўза.

М у ж ч ы н а. Самы страшны месяц для мяне — гэта кастрычнік... Вось прачынаешся раніцай, падыходзіш да акна... а там усё нібыта попелам засыпана... Нейкае такое савецкае кіно сямідзесятых, васьмідзесятых... з якім-небудзь Янкоўскім... напрыклад... Такое дрэннае, нуднае кіно...

Паўза.

Пуста...

Ж а н ч ы н а. Дык гэта зразумела!.. Думаеш, ты адзін такі?.. Восень... такая пара...

М у ж ч ы н а. Не, не! Ты не разумееш!.. Справа зусім не ў восені... Гэта цяжка растлумачыць... Я проста вельмі востра адчуваю, што мой фільм закон-

чыўся... усё... канец ужо быў... а я недзе боўтаюся... па інерцыі... як прывід нейкі... ценё бацькі Гамлета... разумееш? Усё ўжо... я так больш не магу...

Ж а н ч ы н а. Што?.. Што ты хочаш сказаць?..

М у ж ч ы н а. Ну... Ужо проста хопіць... разумееш?..

Ж а н ч ы н а. Што хопіць?!.. Ты што надумаў?.. Пачакай!..

М у ж ч ы н а. Я проста... Вось гэты фотаздымак... кадр з фільма... з Бельмандо... Гэта такі... ну, быццам бы самы светлы момант у маім жыцці... мара... Вось у мяне капялюш, плашч...

Ж а н ч ы н а. Пачакай!.. А як жа... Я, атрымліваецца...

М у ж ч ы н а (перапыняе). Не, не!.. Я ж таму з табою... што ты...

Ж а н ч ы н а (перапыняе). Так. Хопіць!.. Урэшце, у чым справа?

Паўза.

Ты што?.. Наважыўся забіць сябе?..

Паўза.

Ты ідыёт?.. Ці ўсё яшчэ лечышся?

Паўза.

Я так разумею... у кішэні плашча ў цябе...

М у ж ч ы н а. Пісталет.

Доўгая паўза.

Ж а н ч ы н а. Слухай... Давай пажэнімся, а?..

Паўза.

М у ж ч ы н а. Гэта зусім немагчыма.

Ж а н ч ы н а. Чаму? Ну чаму? Навошта табе жыць у гасцініцы? Ты будзеш жыць у мяне... мы будзем жыць у мяне!.. Нам жа ніхто не будзе замінаць!.. І яшчэ... вось уяві сабе... народзіцца ў нас сын... ці дачка... ці яшчэ лепей — блізнят!..

Паўза.

Ну што ты маўчыш?! Ты кінь гэтую дурноту!.. Паслухай!.. Усё ж пераменіцца, будзе зусім па-іншаму!..

М у ж ч ы н а. Гэта зусім па-іншаму!.. Гэта зусім немагчыма.

Ж а н ч ы н а. Ну чаму?? Ты... што... ты мяне... ты... мяне...

Паўза.

М у ж ч ы н а. Усё гэта падобнае на дрэннае савецкае кіно... Нейкая поўная бязглуздіца!.. Бо ў тым, што зараз са мной адбываецца, няма ніякага жыцця ўвогуле... Ні грама!.. Нуль!.. Што гэта такое навокал?.. Гэта змрок, разумеш, змрок! Шэрая пустата!.. Канец фільма... Нічога не пераменіцца...

Ж а н ч ы н а. Што ты сабе ў галаву ўбіў? Поўны ідыёт...

Доўгая паўза.

Давай тады разам...

М у ж ч ы н а. Што разам?

Ж а н ч ы н а. Спачатку ты заб'еш мяне, а потым — сябе... Разам... Калі другога выйсця няма, то і сапраўды — канец фільма...

М у ж ч ы н а. Ды немагчыма разам!.. Усё роўна паасобку атрымаецца!.. Людзі не могуць быць разам, ніколі, разумеш?! Гэта татальная адзінота, абсалютная!.. Назаўсёды, разумеш?! Я — адзін!.. Я проста прашу цябе трошку мне дапамагчы!.. Сімуляваць хоць як-небудзь кавалачак сапраўднага шчасця... хаця б на трошачку... аказацца за дзвярмі... хай і не сапраўды, але проста паверыць... Францыя... вуліцы Парыжа... празрыстае паветра... Я — Бельмандо, ты — дзяўчынка ў белай вадалазцы... смешная круглая машына... наша машына... ну прыкнісься!.. калі ласка!.. хоць на хвіліну...

Ж а н ч ы н а. Я... я не ведаю...

Паўза.

Секунду!.. Зараз... Я настроюся...

Паўза.

Зараз, зараз!..

Доўгая паўза.

М у ж ч ы н а. Гэта будзе сапраўднае добрае кіно!.. Хай і зусім кароткае...

Ж а н ч ы н а. Зараз, адну секунду...

Паўза.

Паслухай... Я згодна... толькі... можа, не трэба?..

М у ж ч ы н а. Не трэба — што?

Ж а н ч ы н а. Ну... не трэба забіваць сябе... Я цябе вельмі прашу!

Паўза.

М у ж ч ы н а. Дзякуй табе...

Ж а н ч ы н а. Ну пачакай!..

М у ж ч ы н а. Ды ўжо... Мужчына... жанчына... пісталет... Не выйшаў фільм...

Мужчына выцягвае з кішэні плашча рэвальвер, глыбока засоўвае яго сабе ў рот і націскае на курок. Выстрал. Мужчына падае на спіну.

Вельмі доўгая паўза. У поўнай цішыні раздаецца прымітыўная вясёленьская мелодыя. Жанчына выцягвае з кішэні куртку мабільны тэлефон.

Ж а н ч ы н а. Ало... прывітанне... Ды не, я ўжо хутка... Так, з сяброўкамі каву з пірожнымі... У Валькі ж сёння... Во-во... Што там у цябе на рабоце?.. Ага... Добра... Ага... Ды я зараз, тут метро недалёка... Так... Як там малы?.. Пакармілі?.. Малайчынка... Мама там блізка?.. Ага, дай ёй трубочку... Мам, прывітанне!.. Так, я ўжо... Так... Як Віцёнька, усё нармальна?.. Не плакаў?.. Выдатна... Ага... Ну, дабро...

Паўза.

Ага... Еду... Ну, усё, пакуль...

Жанчына кладзе мабільнік у кішэню і выходзіць. Мужчына ляжыць нерухома.

З а с л о н а.

М. М. СЦЭНЫ ЖЫЦЦЯ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Сяргей, 28 гадоў.
Дзіма, 28 гадоў.
Алена, 26 гадоў.
Пусты чалавек.

СЦЭНА ПЕРШАЯ

Сяргей і Дзіма сядзяць за сталом.
Сяргей — справа, Дзіма — злева. Дзіма разглядае цыгарэтны пачак, што ляжыць на сталё, Сяргей курыць (цыгарэта ў левай руцэ — ляўшун), пазногцем указальнага пальца правай рукі пастукае па круглай шкляной попелніцы.

Сяргей. Вось скажы... ты мне — сябра?

Дзіма. Ну... сябра.

Сяргей. Давай без гэтага... без гэтых «ну» усялякіх... Ты мне нармальна скажы: ты мне сябар?

Дзіма. Сябар...

Сяргей. Сябар?

Дзіма. Вядома, сябар... Пытанне, калі шчыра, трохі дзіўнае...

Сяргей. Пытанне простае... здаецца... А ў нашым з табой выпадку... дык нібыта і не зусім нармальнае... так?

Дзіма. Я і кажу — дзіўнае...

Сяргей. Ты мяне колькі гадоў ведаеш?

Дзіма. Ну...

Сяргей. Давай без «ну», я ж прасіў...

Дзіма. Добра... Адказваю на тваё пытанне...

Сяргей. Так. Яшчэ раз: колькі гадоў ты мяне ведаеш?

Дзіма. Н-н... гэта... Калі ўлічваць, што мы з табой ў адным радзільным доме нарадзіліся...

Сяргей. Гэта яшчэ нічога не значыць...

Дзіма. Хай сабе... добра... адказваю на тваё пытанне.

Сяргей. Такім чынам, яшчэ раз, апошні: колькі гадоў ты мяне ведаеш?

Дзіма. Я цябе ведаю дваццаць восем гадоў... і яшчэ некалькі месяцаў.

Сяргей. Упэўнены?

Дзіма. М-м... Так... напэўна.

Сяргей. Дык так?... ці напэўна?

Дзіма. Тут нейкі падвох...

Сяргей. Во-во!.. пацэліў. (Паўза.)

Дзіма. Але ж мы з табой нават у адзін дзіцячы сад...

Сяргей. А ноччу?

Дзіма. Што — ноччу?..

Сяргей. Ноччу?..

Дзіма. Ой... сапраўды...

Сяргей. Во-во... а канікулы? А калі ў бальніцы кожны год па некалькі тыдняў?..

Дзіма. Значыць... выходзіць, што тут дакладна і не...

Сяргей. Так. Але мы акруглім...

Дзіма. Як гэта?..

Сяргей. А вось так... мы дапусцім, што ведаем адзін аднаго дваццаць восем гадоў і некалькі месяцаў... Акруглім. Не будзем улічваць той час, які...

Дзіма. Які мы праводзілі... не разам... паасобку... так?

Сяргей. Абсалютна. Проста будзем улічваць. (Паўза.) Дык вось... цяпер наступнае пытанне...

Дзіма. Яшчэ?

Сяргей. Толькі адказвай адразу, асабліва не думай...

Дзіма. Добра, я паспрабую... але...
Сяргей. Я запытаюся, а ты адразу... тое, што ў галаву...

Дзіма. Ты ж ведаеш, я цяжкавата...

Сяргей. Нічога. Гэта простае пытанне.

Дзіма. Давай паспрабуем...

Сяргей. Дык вось... пытанне. Толькі... ты ўлічыў, так?..

Дзіма. Так, я помню... адразу...

Сяргей. Добра... Пытанне.. (Паўза.) Дарагі сябар... скажы мне, калі ласка, якога колеру мае вочы?

Дзіма (марудзіць, пазірае на Сяргея). Э-э...

Сяргей. Ну вось! Я так і ведаў!.. Табе трэба было паглядзець! Ты не помніш! Ты не можаш сказаць адразу, таму што ты ніколі не звяртаў увагі! Ты проста не ведаеш!

Дзіма. Не, пачакай! Магчыма, гэта рэфлекторна...

Сяргей. Ды не!.. Справа не ў рэфлексах!.. Ты проста ніколі не звяртаў увагі... бо не было патрэбы...

Дзіма. Так... неяк... і праўда... Навошта мне?..

Сяргей. Але ж ты мой сябар, так? Ты ж сам сказаў?

Дзіма. Так...

Сяргей. Ты ж ведаеш мяне дваццаць восем гадоў...

Дзіма. Гэта калі акругліць...

Сяргей. Ды няважна гэта, хай сабе ўдвая меней, чатырнаццаць гадоў — гэта ўсё роўна шмат!.. Хай нават у тры разы...

Дзіма. Не, у тры — не.. Мы ж за адной партай...

Сяргей. І што толку?!.. Ты нават не ведаеш, якога колеру мае вочы...

Дзіма. Не, а сапраўды — навошта мне гэта?.. (Паўза.) А калі падумаць, то і ты... таксама... сто працэнтаў...

Сяргей. У гэтым жа якраз і... жак!

Дзіма. Не вельмі разумею...

Сяргей. Добра, яшчэ адно пытанне...

Дзіма. Можна, не трэба?..

Сяргей. Пачакай!.. Ужо каб зусім сумленна... калі ты мне сябар...

Дзіма. Гэта ўжо...

Сяргей. Так, шантаж. Я ведаю. Ды ўсё ж такі...

Дзіма. Дарэмна ты ўсе гэтыя размовы... Даўно ўжо з табой не было...

Сяргей. Але мне важна ведаць.
Дзіма. Ну так... вядома... давай, заводзься...

Сяргей. Ды што ты... Перастань! Скажы: будзеш адказваць на пытанне...

Дзіма. Ці што?

Сяргей. Ты ж мне сказаў, што ты — мой сябар... А сябры...

Дзіма. Сябры... Сябры сваіх сяброў не дастаюць...

Сяргей. Добра. Дык вось... пытанне.

Дзіма. Валяй...

Сяргей. Пытанне... Які ў мяне... пах? (Паўза.)

Дзіма. Гэта ты ўжо нешта... зусім...

Сяргей. А што?

Дзіма. Ды неяк не зусім прыстойна...

Сяргей. Мы ж сябры, так?

Дзіма. Ну...

Сяргей. А хіба сябры не павінны быць шчырыя... хай не заўсёды... але ў асаблівых сітуацыях?..

Дзіма. А цяпер якраз такая?..

Сяргей. Якраз... мне здаецца...

Дзіма. Ну... я не ведаю... Мне не падабаецца гэтае пытанне, таму што яно нейкае...

Сяргей. Якое?

Дзіма. Ну я ж не педзік, каб цябе нюхаць...

Сяргей. Ды пры чым тут «нюхаць»! Мы з табой столькі гадоў за адной партай! У школе, потым ва ўніверсітэце... На рабоце насупраць сядзім... Ну павінен жа быў заўважыць!..

Дзіма. А што, што-небудзь...

Сяргей. Ды не!.. Ад мяне нічым не смярдзіць... Я чалавек ахайны... І ўвогуле, не ў гэтым справа... Мыйся не мыйся, а ад чалавека заўсёды нечым пахне... Вось Алена мая... Арэхі такія... кеш'ю... ведаеш жа?

Дзіма. Ага!.. Толькі фісташкі...

Сяргей. Ды не пра тое!.. Дык вось Алена... яна вельмі... ці то, валасы, скура... разумееш?

Дзіма. Ну так...

Сяргей. Я вельмі доўга не мог зразумець... не мог успомніць... Ды і як? — кеш'ю гэтыя тады яшчэ... Гэта ўжо потым, цераз пару гадоў... Дарагія, праўда, але...

Дзіма. А я неяк з адной дзяўчынкай... малалетка... так, выпадкова ўсё

атрымалася... Гэта калі мы з табою на каток пайшлі, у мінулым годзе... і згубіліся...

Сяргей. Ды помню я.

Дзіма. Дык у яе валасы... смажанай каўбасою, уяўляеш?.. Тонка так, амаль непрыкметна... але неяк... вельмі ўяўна, ці то...

Сяргей (смяецца). Ну вось. Я пра гэта якраз...

Дзіма. Але твайго паху я не ведаю... Ты ўжо не крыўдуй...

Сяргей. Ды ты што...

Дзіма. Проста ў мяне як бар'ер нейкі...

Сяргей. Вельмі баішся, каб за педзіка не прынялі.

Дзіма. Ды не, ты...

Сяргей. Не баішся?..

Дзіма. Пачакай!.. Не трэба так!.. Ты ж сам ведаеш — я тупы ў параўнанні...

Сяргей. Ды нічога ты... Увагнаў сабе ў галаву...

Дзіма. А проста... Мне заўсёды падабаліся...

Сяргей. Хлопчыкі.

Дзіма. Так... Не! Стой!..

Сяргей (смяецца). Ну вось, сам прызнаўся!..

Дзіма. Дарэмна ты...

Сяргей. Ды будзе... Што ў гэтым такога?.. Мы ж не ў дзіцячым садку... Я ж не буду на цябе пальцам паказваць і гаварыць...

Дзіма. Не, сур'ёзна — перастань!.. Я прашу цябе!

Сяргей. Добра-добра... (Паўза.) Карацей... Ты проста не ўяўляеш маштабў... усёй, так бы мовіць... катастрофы... (Паўза.)

Дзіма. Ды кінь ты... катастрофа...

Сяргей. А ты падумай... Вось я памру... А я ж калі-небудзь памру?

Дзіма. Не... Ці то — так, вядома, але ж гэта яшчэ... калі будзе...

Сяргей. Адкуль такая ўпэўненасць, мой дарагі сябар?

Дзіма. Ну... не ведаю... але я чамусьці заўсёды...

Сяргей. А раптам заўтра? Ці нават сёння вечарам?..

Дзіма. Не, пачакай... ад чаго?..

Сяргей. Быццам бы я магу гэта ведаць...

Дзіма. Трэба быць проста акуратым... і ўважлівым... і ўсё...

Сяргей. Усяго толькі?..

Дзіма. Няўжо так цяжка?

Сяргей. Для некаторых — дык амаль што немагчыма...

Дзіма. А мне...

Сяргей. Гэта можа здарыцца, калі заўгодна... нават, можа, і цяпер... Які-небудзь там прыступ... кровазліццё ў мозг, напрыклад...

Дзіма. Чаму? Ты ж зусім малады яшчэ...

Сяргей. Ну і што?.. Я вось куру... Шмат ем салонага... Я гарэлку... і піва, урэшце...

Дзіма. Ай, што ты глупства...

Сяргей. Ды ўсялякае можа здарыцца... Ні з вечара ні з ночы... Вось як мой бацька.

Дзіма. Ну... гэта... (Паціскае плячамі.)

Сяргей. Ішоў чалавек па вуліцы... ўяўляеш... зусім цвярозы, не курыў ніколі... здаровы лад жыцця... вадою халоднай абліваўся... ну, гэтае... вучэнне Парфірыя Іванова... Ішоў на работу, дыпламат у руцэ...

Дзіма (ціха). Дык вось, можа, таму і... што абліваўся.

Сяргей (не чуе). Трамвайныя рэйкі перайшоў і проста на роўным месцы ўпаў... У нас жа як? Чалавек ляжыць, значыць, п'яны... Ды нават калі і не п'яны... Усё роўна — у гразь упаў... даставай яго, пэцкайся...

Дзіма. Што ты ўсё...

Сяргей. А я ж, зразумей, ні вачэй яго не помню, ні паху... Ён у дамавіне ляжаў... вочы ж заплюшчаныя... І я вось, праўда... стаю і думаю: блакітныя ці шэрыя?.. Не жартую...

Дзіма. Блакітныя...

Сяргей. Ды ты ж адкуль ведаеш...

Дзіма. Мне здаецца, я...

Сяргей. І пах таксама... Я калі нахіліўся пацалаваць... такім, ведаеш, skleпам...

Дзіма. Табе падалося...

Сяргей. Нічога не падалося... (Паўза.) Вось успомніш потым... калі я ў дамавіне...

Дзіма. Ды хопіць табе...

Сяргей. А што? Ты думаеш, што гэта не будзе? Ці я, ці ты... нехта ж будзе першым...

Дзіма. Ну... ёсць яшчэ адзін варыянт...

Сяргей. Які ж?..
Дзіма. Разам...
Сяргей. Ага, у адной дамавіне...
(*Усмixaецца амаль што цёпла.*)

Дзіма. Ды што ты прычапіўся да гэтых дамавін?! Памру, памру... Ты пра жыццё думай...

Сяргей. А што пра яго думаць? Заўтра...

Дзіма. Ну так, заўтра зноў на работу, ну і што? Хіба гэта дрэнна?..

Сяргей. Не, вядома...

Дзіма. Ну і ўсё!.. У цябе Алена, дачка вунь... можна яшчэ адну пастарацца... ці сынка... Дарэчы, надумалі, як дачушку?..

Сяргей. Алена хоча, каб... Анастасія... Але мне гэтае імя зусім не падабаецца... цяпер скрозь адны Насці... Я думаю, што будзе Зоя...

Дзіма. Нармальна, таксама імя! (*Паўза.*) Гэта... Чым пахне?

Сяргей. Дзе?

Дзіма. Дачка твая, а не дзе! Зойка...

Сяргей. Што гэта ты раптам?.. Цікава, ці што?

Дзіма. Ды сам вінаваты... Пахне не пахне... (*Нюхае рукаў сваёй кашулі.*) Парашком пральным...

Сяргей. Якойка? Хм... Тут справа такая...

Дзіма. Не ведаеш?..

Сяргей. Не... проста... напэўна, як і ўсе дзеці... дзіцячы такі пах... Як табе сказаць... не магу падабраць аналаг... Не тое, каб асаблівым нечым...

Дзіма. Ды кінь ты... Няважна.

Сяргей. Не, дарагі мой, гэта вельмі важна... Я так разумею, што...

Дзіма. Зноў пра дамавіну...

Сяргей. Не без гэтага... Ты падумай... Мы ж з табою сябры... сапраўдныя сябры... Мы ж с табой і ваявалі разам...

Дзіма. Гэта калі?

Сяргей. Ну, вобразна... Не ваявалі, а біліся, у дзяцінстве... не адзін з адным...

Дзіма. Ды зразумела... У школе, помню...

Сяргей. І я помню, як кроў з носа... а ты мне сваю насовачку...

Дзіма. Як гэтага казла... я не помню ўжо... Калян Мыльнікаў?.. Ці не Мыльнікаў?.. Пачакай... як яго?

Сяргей. Та-ак, Мыльнікаў, мыла які... рыжы такі...

Дзіма. Ён табе так урэзаў тады... аж захрабусцела... Я, памятаю, падумаў: ну ўсё, зламалі Шэраму шнобель... будзе цяпер... як дзядзька Сева-баксёр... Спалохаўся вельмі...

Сяргей. Я яшчэ руку разбіў аб вушак... (*Паўза.*) Ваявалі, бачыш...

Дзіма. Ну так, быццам бы...

Сяргей. І хавалі...

Дзіма. Ды кінь ты...

Сяргей. Не, ты ўспомні... Хто першы быў?

Дзіма. Ай... перастань...

Сяргей. Успамін на гэту тэму нам нервовую псуе сістэму, так?..

Дзіма. Зноў ты...

Сяргей. Няўжо ты так смерці баішся?..

Дзіма. Ну што ты прычапіўся...

Сяргей. Я хачу, каб ты мне сказаў, хто быў першы! (*Паўза.*)

Дзіма. Саша Чаркоўскі... у пятым класе...

Сяргей. Так... А што Сашка?

Дзіма. Патануў... пад лёд праваліўся...

Сяргей. А ў мяне яго маркі, дарэчы, да гэтай пары на шафе валяюцца... Так і не аддаў...

Дзіма. А што б ты?..

Сяргей. У дамавіну трэба было пакласці...

Дзіма. Не гавары глупства...

Сяргей. Сам ты... А што ў гэтым такога?..

Дзіма. Маркі... у дамавіну...

Сяргей. Так, маркі!.. У зялёным такім альбоме... ці як ён там называецца... не памятаю.

Дзіма. Я тым больш...

Сяргей. Ды кінь ты... Надзьмуўся... Ведаеш, як я плакаў з-за марак гэтых?.. Быццам бы гэта... Я амаль што ўкраў іх... Сорамна перад Сашкам... Я яго ашукаў, а ён... памёр... (*Паўза.*)

Дзіма. Вечна ты...

Сяргей. Ты мне лепш скажы, хто другі...

Дзіма. Я толкам не помню... Валя, здаецца...

Сяргей. А што — Валя?..

Дзіма. Валя... з пятнаццатага паверха... у акно... Татулька яе... пры ёй... маці супам на твар... кіпенем...

Сяргей. А я ўжо і не помню...
Слухай, дзіўна неяк...

Дзіма. Не, успомніў!.. Валька трэцяя, а да яе — Андрэй Каліновіч...

Сяргей. Ага, Андрэя помню...
Уяго са здароўем...

Дзіма. Слухай, хопіць, можа?!
У нас што — вечар мёртвых? Навошта гэта ўсё? Памерлі людзі... хай... ляжаць спакойна...

Сяргей. А ты вочы Валі... памятаеш, якога колеру? (Паўза.)

Дзіма. Не...

Сяргей. Я да чаго вяду... Мы з табою шмат што перажылі... і сяброў паспелі пахаваць... І яшчэ... самыя, так бы мовіць, моманты... Значыць, мы з табой — сапраўдныя, разумееш?.. Не проста так — прыяцелі... а самыя сапраўдныя сябры... у самым канкрэтным сэнсе гэтага слова, разумееш?.. — у прамым сэнсе!..

Дзіма. Ну-у... я не ведаю...

Сяргей. Што ты не ведаеш?! Ты разумееш, што калі я памру, а ты нават вачэй маіх помніць не будзеш!.. (Усхопліваецца, перакульвае попелніцу.) Я нікога з іх не помню, нікога!.. Ні Сашку, ні Валю, ні Андрэя, ні Светку, якую медсястра на той свет... выпадкова... не тое ўкалола... Нікога не помню... Замест твару нейкія цёмныя плямы... Ад Сашкі хоць маркі засталіся... А астатнія?.. Дзе яны, астатнія?

Дзіма. У зямлі...

Сяргей. Во-во, у зямлі!.. А вось тут (пляскае даланёю па сабе) — нікога з іх, нікога!.. Ні вачэй, ні паху, ні голасу... Ні адзінага дотыку... А гэта ж былі нашы сябры... якіх мы любілі... Хай і не вельмі добра... не ўсведамлялі... Але любілі!.. А іх не...

Дзіма. Ну што ж...

Сяргей. Нічога!.. Нічога не засталося... А ты тут нейкую сарамлівасць разыгрываеш...

Дзіма. Ды пры чым тут...

Сяргей. Ды пры тым!.. Памру ж...

Дзіма. Дык і я памру...

Алена (уваходзіць, амаль шэптам).
Вы чаго раскрычаліся? Насцю пабудзіце...

Сяргей. Зою...

Алена. Якую Зою?

Сяргей. Такую...

Алена. Ах, Зою!.. (Пагрозліва.)
Добра, гэта мы з табою потым абмяркуем...

Сяргей. Лен...

Алена. Кладзіцеся вы спаць... Насмярдзелі цыгарэтамі сваімі...

Сяргей. Лен...

Алена. Ну што табе?

Сяргей. Якога колеру мае вочы?

Алена. Карыя... Што за пытанні дурнаватыя?

Сяргей. Лянок... А чым я пахну?..

Алена. Ты не пахнеш, ты смярдзіш — тытунём гэтым і нямытай галавою...

Дзіма. А казаў — ахайны.

Сяргей. Ну Лен!.. Ты што, сапраўды! Нічога я...

Алена. А галаву трэба мыць. Тады ніякага паху цяжкага ад цябе не будзе...

Сяргей. Ды няпраўда гэта, Лен! Ну што ты!.. Як можа галава чым-небудзь пахнуць?!

Алена. Не гарлань, Насцю пабудзіш...

Дзіма. Зою...

Алена. І ты туды ж... Ну добра, я з вамі заўтра разбяруся... Марш спаць!.. А то раніцай не дабудзішся... як заўсёды.

Сяргей. Сама ты...

Алена. Усё, хопіць. Давайце сапраўды спаць будзем...

Сяргей. Мы яшчэ... па цыгарэтцы...

Алена. Ніякіх цыгарэтак!.. Хопіць ужо... І так насмярдзелі...

Дзіма. Шэры... сапраўды... пайшлі спаць. Заўтра рана ўставаць... Засядзеліся...

Сяргей. Добра... здраднік... пайшлі...

Выходзяць.

Зацямненне.

СЦЭНА ДРУГАЯ

Сяргей і Алена сядзяць на вялізнай канапе і глядзяць тэлевізар. Сяргей трымае ў руках вялікі кубак з надпісам «Сяргей»; Алена нешта вяжа пруткамі, вакол яе — рознакаляровыя клубкі. Мяккае святло таршэра.

Сяргей. Ну вось жа ні фіга не падобна!..

Алена. Дай ты хоць раз фільм нармальна паглядзець!

Сяргей. Ой, няма на што тут глядзець... Глупства нейкае...

А л е н а. Дык ты ж сам гаварыў...
С я р г е й. Ці мала, што я гаварыў...
Ну... памыляўся, значыць...

А л е н а. Табе апошнім часам нічога не падабаецца... Што б мы ні глядзелі...

С я р г е й. Так, мне не падабаецца... таму што гэта суцэльнае ашуканства...

А л е н а. Сярожа... дык гэта кіно...
У кіно так і павінна быць...

С я р г е й. Я разумею, што гэта кіно... Але, блін! Хаця б такія моманты маглі б рабіць больш рэалістычна!.. Глядзі, як ён заваліўся! Гэта ж балет самы нату-
ральны... А дзірка ад кулі дзе?..

А л е н а. А ты хочаш, каб у яго гру-
дях дзірка была... на паўметра...

С я р г е й. Ды ты зразумей, калі з такой дурніцы ў чалавека выстраліць, дык ён вось так вось... *(паказвае)* пры-
гожанька... падаць не будзе!.. А гэты...
яму ў грудзі такім зарадам... а ён яшчэ
паспявае паглядзець з дакорам... Маў-
ляў, навошта вы так, свалата?.. Мяне
дома сыноч чакае!..

А л е н а. Не прыдурвайся... Гэта
кіно...

С я р г е й. Фуфло гэта, а не кіно.

А л е н а. А ты што хочаш?.. Каб нам
паказвалі, як мазгі з галавы вылятаюць,
калі ў яе куля?..

С я р г е й. Менавіта гэтага я і хачу!..
Абсалютнай рэалістычнасці!.. Як у да-
кументальным кіно, разумееш?.. Без уся-
лякіх гэтых прыгажосцяў... А то тут так
рамантычна... паміраюць... што, блін,
самому хочацца... вось так вось...

А л е н а. Ну што ты вярзеш? Перас-
тань...

С я р г е й. А што?! Гэта ж усё назна-
рок!.. Я проста бачу, як вось гэты акцёр
устае, абтрасаецца, а рэжысёр яму —
малайчына, Джон, прыгожа заваліўся!
І выраз твару, галоўнае, правільны!.. Ге-
раічны!.. Усё як трэба...

А л е н а. Я не разумею — чаго ты
завёўся раптам, а?

С я р г е й. Ды нічога я не завёўся...
Проста хлусні не выношу...

А л е н а. Ну гэта ж кіно!.. Тут і па-
вінна так быць...

С я р г е й. Я разумею... не ма-
ленькі...

А л е н а. Уяві, калі б яны зрабілі, як
ты хочаш... ну, з мазгамі па сценках...
А калі дзеці гэта глядзяць?..

С я р г е й. Так вось хай і глядзяць!..
І ўвогуле, замест усялякіх там мульці-

каў дурнаватых... трэба больш паказ-
ваць дакументальных фільмаў!.. Каб
ведалі...

А л е н а. Пачакай... гэта ж не даку-
ментальны...

С я р г е й. Так, і вельмі шкада...

А л е н а. Што ты ўвогуле... глупства
нейкае панёс?.. Сачы за мовай... ужо
загаварвацца стаў...

С я р г е й. Вось толькі не трэба... Са-
мною усё нармальна. Проста я лічу, што
дзяцей трэба ад самага маленства...
прывучаць...

А л е н а. Да чаго?.. Да мазгоў, якія з
галавы на экран вылятаюць?.. Ты чаго
хочаш?.. Каб дзеці з маленства псіхапа-
тамі станавіліся? Ты і Насці, можа, бу-
дзеш мазгі паказваць?..

С я р г е й. Ну, дапусцім, Зоя... і не
абавязкова мазгі. Што ты прыкіпела да
гэтых мазгоў?.. Проста дзіця трэба ад-
разу ж... прывучыць... што ёсць такая
страшная штука... якая называецца...

А л е н а. Ты што? Зусім звар'яцеў?..
Што ты такое гаворыш? Ты хочаш, каб
дзеці маньякамі вырасталі, ці што?..

С я р г е й. Ды пры чым тут... хм, ма-
н'які... Ман'якамі не таму становяц-
ца...

А л е н а. А ты ў нас ведаеш чаму!..

С я р г е й. Пачакай! Давай не будзем
паняці падмяняць...

А л е н а. Ды не падмяняю я нічога...
Проста...

С я р г е й. Пачакай! Дай я сваю дум-
ку да канца давяду, добра!

А л е н а. Думкі ў цябе...

С я р г е й. Ты ж яшчэ не ведаеш,
што я хачу сказаць!.. Навошта ж пера-
біваеш?!

А л е н а. Таму, што ты гаворыш
страшныя рэчы!.. А я не хачу, каб На-
сця...

С я р г е й. Зоя!

А л е н а. Якая Зоя, урэшце?! Я не
хачу, каб наша дачка...

С я р г е й. Ды пачакай ты!!! Паслу-
хай жа мяне, каб на цябе халера!..

А л е н а. Ну вось... ужо і на мяне
халера...

С я р г е й. Не чапляйся за словы...

А л е н а. Ну вядома ж...

С я р г е й. Можаш ты мяне выслу-
хаць хаця б?! *(Паўза.)* Дык вось...
Я проста хачу, каб дзеці ад самага па-
чатку ведалі, што ёсць такая страшная і

непрыемная штука, якая называецца... смерць. Што нічога добрага і прыгожага ў ёй няма... Што людзі паміраюць зусім непрыгожа... Ты глядзела, па Дыскаверы, здаецца, паказвалі... як прэзідэнта Румыніі... Чаўшэску... разам з жонкай... як іх расстралялі?..

А л е н а. Не бачыла і бачыць не хачу...

С я р г е й. А вось дарэмна ты так... Вельмі, дарэчы, павучальнае відовішча... Пасля такога ўсе падобныя фільмы... (Паказвае на экран.) А ёсць яшчэ такі дакументальны фільм... «Абліччы смерці»...

А л е н а. Гэта ўсё для ненармальных...

С я р г е й. Чаму, Лянок?

А л е н а. Нармальны чалавек глядзець такое не будзе... як чалавеку ў твар страляюць з аўтамата...

С я р г е й. Ага! — але ты ж глядзела?

А л е н а. Я не па добрай волі...

С я р г е й. Што? Няўжо прымусілі?

А л е н а. Амаль што... Я ўсё роўна да канца не даглядзела...

С я р г е й. І ванітавала... мабыць...

А л е н а. Так, таму што такое паскудства!..

С я р г е й. Якое ж паскудства, Лен? Гэта ж зусім нармальная з'ява!.. Усе паміраюць, усе, разумееш! Кожны чалавек!.. Кожны звярок!.. Кожнае насякомае!..

А л е н а. Але не ўсе, пагадзіся, паміраюць так страшна...

С я р г е й. А ты ведаеш, колькі чалавек трапляе ў аварыі на Зямлі... за дзень? І колькі з іх памірае?.. я дакладнай статыстыкі не памятаю... але вялікая колькасць... І там ніякай прыгажосці няма... Разарванае цела... крывішча... косці тырчасць, вострыя такія... А часам і паленае мяса...

А л е н а. Ды што ты сёння завёўся?.. Мяне зараз званітуе ад тваіх размоў!..

С я р г е й. Я табе кажу толькі, што вялікая колькасць людзей на зямлі памірае вельмі непрыгожа і страшна... як у фільме «Абліччы смерці»... А не як у гэтым бязглуздым кіно...

А л е н а. Дык і не глядзі!.. А лепей спаць ідзі! А то разышоўся тут...

С я р г е й. Не... ты ўсё роўна не разумееш, што я хачу табе ўтлумачыць...

А л е н а. Так, я дурніца. Задаволены? Я нічога не разумею, дурніцай нарадзілася, дурніцай памру, і тлумачыць мне нічога не трэба — усё роўна не зразумею...

С я р г е й. А ты не ўхіляйся...

А л е н а. А я не ўхіляюся!.. Я проста не хачу слухаць тое, што ты гаворыш... таму што гаворыш ты брыдоты...

С я р г е й. Ну вось... зноў пяць на пяць — дваццаць пяць... Чаму брыдоты? Брыдоты — гэта якраз тое, што па тэлевізары паказваюць тады, калі любіць школьнік...

А л е н а. Пачакай, ты ж сам казаў, што ад самага маленства...

С я р г е й. Ды я ж не пра тое!.. Зразумей ты! — хіба дзіця, калі яно вось такое бачыць... хіба яно задумваецца над тым, што гэта кіно ўсё, што гэта не сапраўднаму?.. Хіба яно гэта разумее? Хіба яно разумее, што, калі паміраюць, не падаюць так прыгожа, што смерць — гэта крывішча і мазгі?! Што чалавек, якому выстралілі ў галаву, падае, як мех з дзярмом — шлёп! — і ўсё?! Што, калі чалавеку з аўтамата Калашнікава ў жывот выстраліць, то з жывата не проста кроў прыгожа пацячэ? А кішкі палезуць...

А л е н а. Перастань!.. Хопіць ужо!

С я р г е й. А што такое, Лен? Я ж гавару пра тое, што ёсць... сапраўды ёсць, а...

А л е н а. Ды адкуль табе ведаць, што на самой справе ёсць?.. Ты што? — ваяваў, ці што?

С я р г е й. Не, я не ваяваў... Але мне хапіла аднаго дакументальнага фільма... і плюс яшчэ — расстрэл Чаўшэску... ды і, калі сумленна... нават вунь той алкаш з суседняга пад'езда, які на лаўцы зімою замёрз, памятаеш?

А л е н а. Не хачу нават і ўспамінаць...

С я р г е й. Вось так — ніякіх вантробаў і мазгоў не трэба... І так страшна... аж...

А л е н а. А я вось не хачу глядзець кіно, у якім усё будзе па-сапраўднаму!.. Не хачу!.. Я хачу глядзець нармальнае кіно!

С я р г е й. Так, у якім ніхто паміраць не будзе, таму што людзі, увогуле ж, ніколі не паміраюць, а калі і паміраюць, то так — зусім трошачку, так?

А л е н а. Людзі паміраюць, але кіно здымаецца не для гэтага...

С я р г е й. А для чаго? Скажы — для чаго? Для чаго ўсе гэтыя фільмы жахаў і баевікі? Што нам рэжысёры хочуць сказаць гэтымі фільмамі? Гэта напамін нам... праўда, нязграбны нейкі... з-за ўсякіх там ахоўнікаў маралі...

А л е н а. Ай...

С я р г е й. Што — ай? Што — ай?... Помніць пра смерць трэба пастаянна!.. Таму што памяць пра смерць вучыць чалавека цаніць жыццё, разумеш ты?..

А л е н а. Не веру я ва ўсё гэта... Жыццё можна цаніць і проста так...

С я р г е й. Як?! Якім чынам?! Цаніць можна толькі тое, што канчаецца, як ты не разумеш?! Толькі тое, чаго хутка не будзе!.. Бо калі б мы былі бессмяротнымі...

А л е н а. Было б вельмі добра...

С я р г е й. Што ты такое гаворыш?! І ўвогуле, ты хоць разумеш, што ты гаворыш?!

А л е н а. А што?..

С я р г е й. Ды ты толькі ўяві сабе: ты сядзіш вось так вось, з клубкамі, мільён гадоў...

А л е н а. Не абавязкова ўвесь час з клубкамі сядзець... увесь мільён...

С я р г е й. Ну добра! Не з клубкамі! Але ўсё роўна! Ты мільён гадоў ужо жывеш і нічога не змяняецца... нічога, разумеш?.. Дакладней, вакол змяняецца, вядома... Але не ў табе!..

А л е н а. Я думаю, што за мільён гадоў...

С я р г е й. А ты вось падумай... ты ж вось учора скардзілася, што, маўляў, надакучыла трэці год сакратаркай!.. Тры гады толькі прайшло, а табе ўжо надакучыла... Усяго толькі нейкіх тры гадоўкі... А тут мільён!

А л е н а. Што я мільён гадоў працаваць збіраюся, ці што?.. Калі б я была бессмяротнай... я падарожнічала б...

С я р г е й. І ты думаеш, што табе было б цікава гэта... на працягу мільёна гадоў? Мільён гадоў падарожнічаць?.. Ты паспрабуй хаця б год пападарожнічаць, тады і пагаворым на гэтую тэму... (Паўза.) Зразумей ты, дурненькая, што наша жыццё... увогуле ўсё, што нас акружае... толькі тады мае цану і сэнс... толькі тады!.. калі мы можам усё гэта страціць!.. І людзей трэба навучыць цаніць гэта!.. Нельга рамантызаваць

смерць, нельга!... Смерць — гэта ўсё, канец!.. Пустата!.. Гэта заканамерна, але гэта страшна... А ў нас, на тэлебачанні, я гляджу... павальная рамантызацыя... (Паўза.)

А л е н а. Пайшоў бы ты спаць... філосаф...

С я р г е й. Я каву піў... не хочацца...

А л е н а. Што не хочацца?

С я р г е й. Спаць... спаць не хочацца. Блін, які ідыятызм!..

А л е н а. Дык не глядзі, чаго ты глядзіш?

С я р г е й. А што яшчэ рабіць?.. Ды я і не гляджу... я размаўляю з табой...

А л е н а. Мгу... размаўляеш... Крычыш толькі на мяне...

С я р г е й. Ды не крычу я... проста вельмі эмацыянальна...

А л е н а. Ты лепей бы так эмацыянальна плінтусы папрыбіваў бы...

С я р г е й. Я што?.. Во цяпер плінтусы буду... Я што, зусім? (Круціць пальцам каля скроні.)

А л е н а. Я ж не кажу — зараз... Я ўвогуле... А то ўжо другі месяц пайшоў... Лінолеум ужо колькі ляжыць...

С я р г е й. Заўтра зраблю...

А л е н а. У цябе ўсё заўтра... Заўтра мама прыязджае, якія такія... плінтусы...

С я р г е й. У-у, ё!.. А што, у наступныя выхадныя нельга было?..

А л е н а (глядзіць на Сяргея з дакорам і амаль што злосна). Не нельга!..

С я р г е й. Я нават з Дзімкам дамовіўся...

А л е н а. Нічога. Перадамовішся. Пазвоніш заўтра з раніцы... і...

С я р г е й. Блін... Мы ў наступныя выхадныя якраз на рыбалку...

А л е н а. Нічога. Адзін раз ваша рыбалка перажыве... Зробіце плінтусы і паедзеце...

С я р г е й. Ай, што ты разумеш?!

А л е н а. Ну вядома... я нічога не разумею... Гэта ты ў нас... філосаф, які ніяк плінтусы не прыб'е...

С я р г е й. Можа хопіць ужо, а?..

А л е н а. Во-во! Ідзі спаць...

С я р г е й. Што гэта ты гоніш мяне?.. Я, можа, пасядзець хачу яшчэ, тэлевізар паглядзець?..

А л е н а. Глядзі... Толькі не балбачы, ты мне фільм перашкаджаеш глядзець...

Сяргей. Ой, нібыта яна і штосьці...
Алена. Так, я — дурніца!.. Што далей?!

Сяргей. Ды мы ж не глядзелі толкам...

Алена. Гэта ты не глядзеў... а я глядзела...

Сяргей. Што ты там глядзела...

Алена. Што трэба, тое і глядзела...
(Паўза.)

Сяргей. Лянок... А, Лянок?..

Алена. Што табе?

Сяргей. Ну ты ж ўсё роўна не глядзіш...

Алена. Чаму ж гэта?

Сяргей. Ты ж вяжаш...

Алена. Ну і што? Я ўсё бачу...

Сяргей. Ну што ты вось... мне хлусіш?..

Алена. Слухай, чаго ты чапляешся?.. Што табе ад мяне трэба?

Сяргей. Давай пераклучым, а?.. Можа, на Дыскаверы перадача якая-небудзь цікаўская... Разбуральнікі Міфаў, можа...

Алена. Твае разбуральнікі ўжо даўно закончыліся... Яны ў восем былі...

Сяргей. Во блін!.. Зноў я права-роніў...

Алена. Нічога страшнага... Будзе паўтор...

Сяргей. А калі я памру?.. Якраз сёння ноччу?

Алена. Паплой і... не гавары глупства...

Сяргей. Ну, а калі?! Усякае ж бывае...

Алена. Перастань...

Сяргей. А чаму ты выключаеш такі варыянт?

Алена. Таму...

Сяргей. Вось памру я... не паглядзеўшы сваю любімую перадачу?..

Алена. Паглядзіш...

Сяргей. Дзе?.. У замагільным свеце, ці што?.. Не ўпэўнены, што там такое паказваюць...

Алена. Там табе не да гэтага будзе... Цьфу, што я такое гавару?! Дастаў ты мяне ўжо са сваімі смерцямі!.. Памру, памру!.. Не памрэш!.. Будзе паўтор, тады і паглядзіш сваіх Разбуральні-каў...

Сяргей. Хто ведае... (Паўза.) Вось ты зараз... ты ж нават вачэй маіх не бачыш...

Алена. Я занятая...

Сяргей. Бачу я, што ты занятая... Потым, ведаеш, як шкадаваць будзеш?.. Я ж у дамавіне ўжо з заплюшчанымі ляжаць буду...

Алена. Ідыёт, ты мяне задраў ужо!.. Канчай ты свае крэтынічныя размовы і ідзі спаць!..

Сяргей. Потым доўга будзеш ус-памінаць... якога колеру...

Алена. Усё!.. Не хачу слухаць... нічога!.. Ідзі ты адсюль!

Сяргей. Вядома... (Паўза. Сяргей пакрыўджаны разглядае дно кубка. Алена працягвае вязаць.)

Алена. Пайшоў бы... посуд памыў, ці што...

Сяргей. Што ты ўсё мяне выганяеш?..

Алена. Таму што стамілася... ад тваіх... усіх гэтых... разважанняў... Ты нават кіно нармальна глядзець не ўмееш...

Сяргей. Хіба гэта кіно?..

Алена. Кіно як кіно... нармальнае, для ўсіх... Не тое што... гэтыя твае...

Сяргей. Я ўвогуле думаю зусім на дакументальнае перайсці... Надакучылі ўсе гэтыя выдумкі...

Алена. Толькі давай не будзем зноў пачынаць...

Сяргей. Ды нічога я не буду... Я спаць пайду...

Алена. Вось і ідзі...

Сяргей. А ты?..

Алена. А мне тут трошку засталося... Я хутка...

Сяргей. Добра... я пайшоў...

Алена. Кубак занясі на кухню... не пакідай тут...

Сяргей. Я нясу... (Устае з канапы і ідзе да левай кулісы.)

Алена. Сяргейка...

Сяргей (спыняецца, паварочваецца да Алены). Ну?..

Алена. Падыдзі сюды... на секунду... (Сяргей падыходзіць да Алены, яна вяжа. Сяргей разглядае кубак.)

Сяргей. Ну?..

Алена. Нахіліся...

Сяргей (нахіляючыся). Ну?..

Алена (адкладвае вязанне, прыўзнімаецца, абдымае Сяргея за шыю, цалуе яго ў губы, глядзіць яму ў вочы). Харошы мой... разумненькі... Прабач мяне...

Сяргей. Што?..

А л е н а. Накрычала на цябе...
(Гладзіць Сяргея па валасах.)

С я р г е й. Ды кінь ты...

А л е н а. Вочкі плакальныя ў нас, так?..

С я р г е й (усміхаецца). Не... зусім... і не кропелькі... Вочкі спаць ужо захацелі... (Паўза.)

А л е н а. Ты ж ведаеш, што я цябе кахаю?..

С я р г е й (дурасліва). Ага... Я цябе таксама кахаю...

А л е н а. Ну ўсё, мой харошы... Ідзі... (Цалуе Сяргея ў губы.) Толькі кубак на мыйку пастаў... я сама посуд памыю...

С я р г е й. Мгу... (Выпростаецца.) Ну, я пайшоў...

А л е н а. Спакойнай ночы...

С я р г е й. Спакойнай...

Выходзіць. Алена ўсаджваецца больш утульна, бярэ вязанне, глядзіць на яго, адкладвае. Застывае, задуменна глядзячы на экран тэлевізара.

СЦЭНА ТРЭЦЯЯ

С я р г е й адзін у ледзь асветленым пакоі, ходзіць. У левай руцэ Сяргея дыктафон.
У цэнтры пакоя — стул.

С я р г е й. Сёння... трынаццатага верасня... дзве тысячы пятага года... Я, Сяргей Башлакоў... вырашыў вось... (Кароткая паўза.) Блін, нека па-дурнаватаму выходзіць... Трэба прасцей, мабыць... (Паўза.) Я... Сяргей Башлакоў... (Паўза. Сяргей спыняецца, глядзіць на стул, падыходзіць да яго.) Ідыятызм!.. Трэба нека інакш... (Паўза.) Вось жа... зусім не ўмеем... і, галоўнае, баімся гаварыць, так бы мовіць, ні з кім... з сабою... Пачынаецца нейкі ідыёцкі афіцыёз... Гульні нейкія... Нібыта я вучоны які-небудзь з фільма... Ці гэты... як яго... з Твін Пікса... які ўсё запісваў... на дыктафон. Як жа яго звалі?.. Не помню... Не, Фокс Малдэр — гэта ў сакрэтных матэрыялах... Во! Акцёра ўспомніў! Кайл МакЛохлан! Здрава!.. А як героя... не памятаю... Дык вось я зараз... як гэты самы МакЛохлан, сапраўды... прасцей бы трэба... Я ж не злачынства расследую... Я проста хачу сёе-тое расказаць... каб пакінуць пасля сябе хоць нейкую такую...

метачку, ці што... Вось ён я — Башлакоў Сяргей, калісьці быў... І рукі ў мяне былі, і ногі, і твар, і вочы на гэтым твары... І вось хадзіў я так... (Ходзіць вакол стула.) І штосьці там такое яшчэ і гаварыў... (Паўза.)

Я вось не ведаю, што са мною такое... але апошнім часам... я нешта стаў вельмі баяцца... Мне здаецца, што ўсё, што вакол мяне... яно як пясок... яго ніяк нельга ні ўзяць... ні захаваць як-небудзь... Яно пастаянна некуды прападае... І быццам бы вось... ідзеш па вуліцы... яно ўсё вакол цябе... яно ёсць. Але яго і няма адначасова... такое ўсё хісткае... Вось здаецца... у дзяцінстве асабліва здавалася: ну куды яно ўсё можа дзецца?! Яно ж ёсць!.. (Кароткая паўза.)

Вось так і з бацькам... Колькі разоў я на яго крычаў... Як ідыёт, як апошні прыдурак... Ды якая розніца, хто правы, а хто вінаваты... Хіба справа ў гэтым?.. Нельга хіба было проста вось так вось разам пасядзець дзе-небудзь... ні пра што... Я ж ні разу за жыццё толкам з бацькам не гаварыў... 3 мамай — так, але ж гэта мама!.. А бацька?.. У дзяцінстве я яго амаль што не бачыў... ды нават нека і не задумваўся пра тое, дзе ён, чаму так позна прыходзіць... У мяне была мама, у мяне была бабуля... А таты ў мяне, па сутнасці, не было... Я ж тады не думаў... А цяпер ужо... (Паўза.)

А вось як будзе з маёй Зойкай?.. Няўжо ўсё дакладна паўторыцца?.. Няўжо я буду для яе проста яшчэ адным чалавекам, які жыве ў адной кватэры з ёю?.. І часамі крычыць, таму што, разумееш... (Запнуўся.) Але мой бацька... ён жа ні разу не павысіў на мяне голас... Якое там рамянём!.. Ні разу проста не сказаў мне ніводнага грубага слова... Так, ён быў трохі сам па сабе, недзе там, не тут... Але, магчыма, я ў гэтым вінаваты?.. Я не ведаю... Усе гэтыя яго захапленні... Іваноў гэты... ідыёцкі... Напэўна, мой бацька быў проста абсалютным эгаістам... Дарэмна я... мабыць... Але, блін, гэта ж быў мой тата! Мой!.. Якога зараз няма!.. Ніякага... нават самага такога... адлучанага... і недзе там... увогуле ніякага няма зараз... Вось Дзімчык... мы, маўляў, з бацькам жа, мы гэта... На рыбалку вось утраіх ездзілі з ім... Ну, закладвае сябрук... Але ж жывы чалавек, які ёсць... Які і па мор-

дзе можа даць, калі што не так, як яму хочацца... Я, праўда, быў бы рады за раз кожны дзень па мордзе атрымліваць ад свайго... толькі б ён быў... хоць які-небудзь... хай нават такі, я ў Дзімчыка... (Паўза.) Вось што зараз... (Паўза.) Ён калі ў дамавіне ляжаў... дык мне здавалася, што ён дыхае... І я вельмі баяўся падысці да яго... Я так і бачыў... вась я падыходжу, нахіляюся... а ён мяне рукамі сваімі жоўтымі... за горла... халоднымі такімі рукамі... цвёрдымі... як дзве вялікія свечкі... Я мёртвых... вельмі баюся... Мне заўсёды здаецца, што яны не памерлі, а толькі прыкідваюцца чамусьці... Я сур'ёзна!.. заўсёды колькі разоў на пахаваннях ні быў... Яны ж дыхаюць!.. Я ж бачу!.. І галавой я разумею, што гэта прывыканне... мы прывыклі, што людзі дыхаюць... мы вельмі рэдка бачым тых, хто не дыхае... мы не прывыклі іх бачыць... а жывы чалавек павінен дыхаць... І я вась ніяк не магу паверыць, што вась ён памёр... і што ўжо ўсё... Зараз яго закрываюць векам дамавіны, цвікамі века пазабіваюць, а потым — у зямлю. І ўсё!.. Больш ніколі!.. Хіба што толькі ў сне... Але ж гэта не тое зусім... Я гляджу на яго, я ўпэўнены, што ён жывы... І бачу, што ён дыхае... І я баюся... Таму што мерцвякі... яны — злыя... Яны нас кінулі... Быў жывы чалавек... і раптам — раз! — перамяніўся карэнным чынам, перастаў быць сабою... разлаваўся... стаў чужым... Гэта ж не мой бацька ў дамавіне ляжаў... Не можа такога быць!.. Мой бацька зусім не такі быў... Гэта нехта чужы і злы... з чужым тварам... А пра майго бацьку там, у галаве — нічога... пляма нейкая... І ўсё... Я разумею, што больш няма... як і не было... І памяць мая... ніякага толку ад яе... Мутная пляма... (Паўза.) Я не хачу... не хачу... такой плямаю ў некага быць. Я жывы. У мяне ўсё ёсць... Але апошнім часам мне ўсё здаецца, што... Штосьці такое я адчуваю...

Уыходзіць А л е н а. Сяргей спешна загіхвае дыктафон у заднюю кішэню штаноў.

А л е н а. Сярожка...

С я р г е й. М-м?

А л е н а. Ты гэта што?.. Сам з сабою...

С я р г е й. Ды не, нічога... табе падалося...

А л е н а. Хм... А мне здаецца, я чула.. як ты...

С я р г е й. Ды не... я так... (Дастае з кішэні дыктафон.) Вось, правяраў...

А л е н а. Гэта той, што табе Дзіма падарыў?..

С я р г е й. Ну а які ж яшчэ!.. Мне аднаго хапае... Навошта мне другі нейкі?..

А л е н а. Дык ён жа нібыта нармальна працаваў...

С я р г е й. Ды тут... нешта... з плёнкай...

А л е н а. Дык разбірайся хутчэй і есці ідзі.. Мы цябе чакаем ужо... з Насцяй...

С я р г е й. Я праз пяць хвілін...

А л е н а. Давай-давай... хутчэй... (Выходзіць.)

Сяргей націскае на стоп, вымае касету і кладзе яе ў нагрудную кішэню сарочкі. Дыктафон шпурляе на стул і выходзіць.

СЦЭНА ЧАЦВЁРТАЯ

Сяргей і Дзіма сядзяць за сталом і кураць. Сяргей ляготна пакручвае правай рукою попелішніцу. Дзіма без асаблівай цікавасці гартае Playboy.

С я р г е й. Нешта я ператаміўся...

Д з і м а. Я казаў табе... меней за камп'ютэрам сядзець трэба...

С я р г е й. Ну... я ж не проста так...

Д з і м а. Ты там што? Раман пішаш, ці што?.. Калісь давай...

С я р г е й. Ды не... не раман... так... штосьці падобнае на дзённік...

Д з і м а. А навошта табе?..

С я р г е й. Ты ведаеш... штосьці апошнім часам...

Д з і м а. Зноў ты пра гэта...

С я р г е й. Ды не... проста... проста вась хочацца што-небудзь пасля сябе пакінуць... каб Зойка хача б пачытаць магла... каб ведала, які я быў...

Д з і м а. Што ты ўсё паміраць збіраешся?.. Колькі можна?.. І адкуль гэта з'явілася ў цябе, што памрэш?.. Ну, памрэш, вядома, але чаму ты...

С я р г е й. Ну не ведаю я!.. Здаецца мне — вась і ўсё! Нічога зрабіць з сабой не магу... Адчуваю!

Д з і м а. Глупства ўсё гэта...

С я р г е й. Выраз ведаеш такі: Memento mori?..

Д з і м а. Ідзі ты... дурнота...

С я р г е й. Сам такі... (Паўза.) Я спачатку на дыктафон спрабаваў... Паракасет засталася... я іх схаваў...

Д з і м а. Навошта?.. А раптам ніхто не знойдзе?

С я р г е й. Знойдуць... Галоўнае, каб раней, чым трэба, не знайшлі...

Д з і м а. Не зразумеў... ты што? На самагубства сабраўся, ці што?

С я р г е й. Ды не!!.. Што я, зусім дурань?.. Нічога падобнага... Проста вось адчуваю... як халадок такі... ліпучы... быццам бы хтосьці дыхае ззаду... на шыю...

Д з і м а. Ты проста перапрацаваўся... І за кампом начамі сядзіш... Ноччу спаць трэба... а не дзённікі пісаць...

С я р г е й. Потым, можа, будзе ўжо позна... часу вельмі мала...

Д з і м а. А я чамусьці так не думаю...

С я р г е й. Ну... а я што магу зрабіць?.. Я ж не магу ўзяць ды проста выключыць свае думкі... адчуванні...

Д з і м а. Табе трэба нечым такім заняцца... І ўвогуле! Пара ўжо на прыроду нам выбрацца. Мы з табой ужо колькі на рыбалцы не былі?..

С я р г е й. А чорт яго... не помню... Але даўно. Твая праўда... Трэба ехаць парываліць...

Д з і м а. Во! Давай тады паслязаўтра... у чатыры раніцы... на прыпынку... твай велік як? — на хадзе?

С я р г е й. Ды велік... нармальна велік... Ты лепш заўтра начаваць прыходзь, а то я не ўстану адзін так рана...

Д з і м а. Без проблем!.. Заўтра вечарам я ў цябе... з усім барахлом...

С я р г е й. Ага... (Вельмі доўгая паўза.) Страшнавата неяк...

Д з і м а. Чаму страшнавата?..

С я р г е й. А ты вось уяві... прыязджаеш ты заўтра, а табе Алена... маўляў, яго няма... Ты пытаешся, бо яшчэ не ўехаў, а калі будзе?.. Алена ў адказ: а ўжо ніколі...

Д з і м а. Як ты мяне дастаў!.. Ё мае!..

С я р г е й. Не, сур'ёзна!.. Можа ж такое быць, можа?

Д з і м а. Ды не можа!.. Мне б Ленка адразу на мабільку пазваніла б...

С я р г е й. Увогуле то так... Твая праўда... (Паўза.) Ты ведаеш, чым ад цябе пахне?..

Д з і м а. А што?.. (Нюхае рукаў сваёй сарочкі.) Парашком пральным... і тытунём... як заўсёды...

С я р г е й. Ды не сарочку нюхай! Ты сябе нюхай!.. Сарочку ён нюхае...

Д з і м а. Ай, ды адкуль я ведаю... (Засяроджана нюхае далонь.)

С я р г е й. Ну?.. (Усміхаецца.)

Д з і м а (паціскае плячамі). Не ведаю... скурай пахне... Слухай, ты чаго прычапіўся? Я што, педзік, каб нюхаць сябе?

С я р г е й. Дык жа нюхаеш!.. Значыць...

Д з і м а. Змоўкні!.. Што ты лухту ўсялякую вярзеш?! Прыліп з гэтым нюханнем...

С я р г е й. Вось табе здаецца, што гэта лухта, глупства... А гэта ўсё вельмі важна... Ты ж чалавек... ты — мой сябар... А я цябе практычна не ведаю...

Д з і м а. Слухай, нешта мне гэта зусім не падабаецца... У цябе што — праблемы нейкія з арыентацыяй?..

С я р г е й. Ды што ўсё пераводзіш на адно?! Гэта ў цябе праблемы... Я не пратое! Ты вось паслухай спачатку, а потым будзеш гаварыць... пра арыентацыю я... ці не... Будзеш слухаць?

Д з і м а. Добра. Але толькі давай без падколак усялякіх... на гэтую тэму...

С я р г е й. Ды кінь ты, якія там падколкі... Дык вось... слухай. Гатовы?

Д з і м а. Ну, гатовы... давай ужо...

С я р г е й. Ну вось... (Паўза.) Уяві сабе... У цябе пяць пачуццяў... Ну там, зрок спачатку, потым слых, нюх, пачуццё дотыку... і смак...

Д з і м а. Дотыку?.. Гэта што?

С я р г е й. Ну... тактыльныя адчуванні... Ты што, не ведаеш? Ну, дакрананне, блін!

Д з і м а. А! Зразумеў!.. Проста я заўсёды блытаю... абаянне... датыканне...

С я р г е й. Не абаянне, а нюх... Абаянне — зусім другое...

Д з і м а. Я ж і кажу, што блытаю...

С я р г е й. Добра, слухай... Вось ёсць у цябе пяць гэтых пачуццяў... Зрок, слых, смак... скажам так: магчымасць адчуваць пахі і... датыканне яшчэ... калі скурай...

Д з і м а. Зразумеў.

С я р г е й. Ну дык вось!.. Бачыць ты мяне бачыш... Скурай... рукамі там... таксама можаш... І чуць — таксама... як я размаўляю... хаджу там... стукаю

чым-небудзь... А вось пах?.. Ты адразу засаромеўся... табе адразу нейкі секс у гэтым мроіцца... А смак? Які я на смак?

Д з і м а. Я цябе што, есці буду, ці што?.. Жаваць?

С я р г е й. Навошта жаваць? Ты проста падумай: усе ж людзі маюць свой унікальны пах... і смак... Для нечага ж ён нам патрэбен? Не проста ж так, праўда?

Д з і м а. Ну... я не ведаю... Гэта вось хай Алена цябе... спрабуе... на смак і пах... А мне — навошта? Ты і так мой самы лепшы сябар...

С я р г е й. Зноў ты баішся, што я цябе падазраваць у нечым буду... Не збіраюся я з табою спаць, зразумей ты!..

Д з і м а. Толькі гэта не хапала...

С я р г е й. Я проста вось зразумець ніяк не магу... Навошта вось гэта ўсё?.. Сяброўства гэтае... Калі не адчуваць усё напоўніцу... усімі пяццю ды нават і шасцю... органамі...

Д з і м а. Ты ж казаў пяць...

С я р г е й. Чуў такое — шостае па-чуццё?

Д з і м а. Ну чуў... толькі я не вельмі веру ў гэтае...

С я р г е й. Ну і дарэмна... Я вось упэўнены, што яно ёсць...

Д з і м а. А мне неяк... ні цёпла ні холадна...

С я р г е й. Дарэмна... вельмі дарэмна... Разумееш... я вось што думаю... мы, калі жывём, мы сябе не выкарыстоўваем... увесць свой патэнцыял... на ўсю магутнасць... ці як гэта сказаць?.. Разумееш... дзевяноста пяць працэнтаў нашай істоты... большасць усяго вось гэтага... *(Стукае сябе па грудзях.)* Яно прастойвае... не працуе... Як, зрэшты, і душы... дзевяноста пяць працэнтаў...

Д з і м а. Я чуў, гэта пра мозг гаварылі... што дзевяноста пяць...

С я р г е й. Ды зразумей ты, Дзімчык! Не толькі мозг! Усё, усё, што ёсць!.. Не працуе, як трэба, не працуе!.. Таму што мы не ведаем, як трэба... Мы не ўмеем... ці развучыліся некалі... у старажытнасці... а мо ў дзяцінстве...

Д з і м а. Ты, праўда, ператаміўся, як я пагляджу... Што ты сабе забіваеш галаву ўсялякімі глупствамі?.. Жыві, як жывеш — і ўсё!.. Навошта табе ўсё гэтыя пытанні? Я вось жыву, і мне нікога не хочацца ні лізаць, ні нюхаць... Нават

самых лепшых сяброў... таму што заўсёды ёсць нейкая мяжа...

С я р г е й. Гэта ўсё мараль задзяўбаная!.. Усе гэтыя рамкі!.. Ты калі быў зусім малы... ты ўспомні — мурашак елі разам з табою... Таму што кісленькія такія... прыемна кісленькія...

Д з і м а. Дык зусім жа малыя былі!.. Што там у той пяцігадовай галаве... дурнота адна...

С я р г е й. Вось што ты зараз такое гаворыш?.. Ты разумееш хоць, што ты гаворыш?.. Ты на святое наехаў!.. На ўласную святыню!.. Ты зразумей, што такога вольнага часу ў цябе ніколі больш не будзе... Усё ўжо!.. Скончылася... Упакавалі цябе... у касцюмчык... школа, універсітэт, работа...

Д з і м а. Ды ведаю я ўсё!

С я р г е й. Нічога ты не ведаеш... Вось чаму ты курыш?

Д з і м а. Ну... бацька смаліць... ну і я...

С я р г е й. А ў мяне не курыць... цыфу, не курыў!.. Але ж чамусьці куру! Навошта?

Д з і м а. Не ведаю...

С я р г е й. А я ведаю!.. Таму што курыць — гэта дрэнна, разумееш?.. Гэта няправільна... Хоць што-небудзь дрэннае рабіць, не па правілах... Ды і тут, увогуле ж...

Д з і м а. Усе кураць...

С я р г е й. Не ўсе... але вельмі шмат... Гэта такое дзеянне, якое супраць цябе самога... супраць гэтага касцюмчыка... *(Паўза.)* Мы з табой баязліўцы...

Д з і м а. Не сказаў бы...

С я р г е й. А ведаеш, чаму баязліўцы?

Д з і м а. Ну?

С я р г е й. Таму што занадта правільныя... І жыць баімся... А яшчэ больш — памерці...

Д з і м а. Ну, я дык, дапусцім...

С я р г е й. Ты дык, дапусцім, больш за ўсіх баішся... таму што нават проста пагаварыць на гэтую тэму...

Д з і м а. Я проста не хачу...

С я р г е й. Расказвай-расказвай!.. Хочаш... але ж боязна!.. Праўда ж, Дзімчык?

Д з і м а. Ды нічога мне не боязна!.. Проста не хачу... Ёсць і другія тэмы для размоў... А ты апошнім часам... усё дамавіны... трупы...

Сяргей. Таму што я хоць сабе прызнаўся, што — так, я баюся! Страх як баюся... (Паўза.) А яно ўсё бліжэй з кожным днём...

Дзіма. Што — яно?

Сяргей. Дыханне гэтае... праціўнае... халадок такі... нават живот ад яго баліць...

Дзіма. Глупства ўсё гэта...

Вельмі доўгая паўза. Дзіма раптам неяк дзіўна згорбіўся, доўга і няўмела расшпільвае верхні гузік сарочкі. Сяргей нічога не заўважае, ён разглядае попелініцу. З цемры выходзіць Пусты чалавек, падыходзіць да Дзімы, лёгенька цалуе яго ў патыліцу. Дзіма хрыпіць, ірве на сабе сарочку, адарваныя гузікі скачуць па сталю, потым падае тварам на стол.

Сяргей (звяртае ўвагу). Дзімчык... канчай прыкалвацца...

Дзіма не рэагуе. Пусты чалавек падыходзіць да Сяргея, абдымае яго за плечы, дыхае ў вуха. Сяргей амаль што нічога не заўважае, толькі курчыцца — яму трохі холадна.

Дзім... ты што?

Дзіма не рэагуе. Пусты чалавек адпускае Сяргея і ідзе да правай кулісы.

Дзіма... Дзім? Эй! Хопіць так жартаваць...

Дзіма не рэагуе. Сяргей ускоквае і кідаецца да Дзімы, прыпадамае яго. Галава Дзімы непрыемна матляецца.

Алена! Алена! Алена-а!!! Хуткую!!!

На крык з левай кулісы выбягае Алена ў начной сарочцы, яна перапалоханая.

Алена. Што здарылася?! Чаго ты крычыш?!

Сяргей (спаўзае на падлогу). Лянок, хуткую... (Паўза.) Здаецца, Дзімка памёр.

Алена стаіць, не рухаючыся. Яна нічога не разумее.

Заслона.

МІКАЛАЙ ХАЛЕЗІН

Нарадзіўся 30 сакавіка 1964 г. у Мінску, Беларусь.

Адзін з заснавальнікаў і мастацкі кіраўнік «Свабоднага тэатра», які распачаў сваё творчае жыццё вясной 2005 г. у Мінску. На працягу першага тэатральнага сезона прадстаўляў свае спектаклі на фестывалях і гастроях у Рызе, Вільнюсе, Хельсінкі, Маскве, Парыжы, Тальяці, Візбадэне, Стакгольме, Сент-Эцьене.

Травень 2004 — п'еса «Я прішел» была ганаравана Спецыяльным прызам журы II Міжнароднага конкурсу драматургіі «Евразия-2004» (Екацерынбург, Расія).

Лістапад 2004 — п'еса «Я прішел» на II конкурсе сучаснай драматургіі «Действующие лица» (Масква, Расія) ганаравана дыпламам журы, спецыяльным прызам расійскага тэлеканала «Культура» — «За оригинальность в освещении темы судьбы человека и самоопределения». Спецыяльным прызам «Радио России» — «За верность гуманистическим идеалам», Спецыяльным прызам кампаніі «Alianz-РОСНО» — «За самую жизнеутверждающую пьесу».

27 лістапада 2005 — прэм'ера радыёспектакля паводле п'есы «Я прішел на радио «Россия».

17 сакавіка 2006 — «Свабодны тэатр» паказвае прэм'еру манаспектакля «Поклонение Jeans». Аўтар п'есы (з удзелам Наталлі Каляды), рэжысёр-пастаноўшчык і выканаўца М. Халезін.

Травень 2006 — чытка п'есы «Я пришел» акцёрамі Берлінскага тэатра *Volkshne* (журы Берлінскага тэатральнага фестывалю выбрала гэтую п'есу і яшчэ чатыры драматургічныя творы з 557 п'ес драматургаў 29 краін Еўропы).

Верасень 2006 — прэм'ера спектакля паводле п'есы М. Халезіна «Полуночная жертва» ў Омскім драматычным тэатры.

П'есы М. Халезіна друкаваліся ў расійскім часопісе «Современная драматургия», літаратурных зборніках «Балтийские сезоны», «Действующие лица», французскім зборніку беларускай сучаснай драматургіі выдавецтва «Дом Европы и Востока», нямецкім зборніку выдавецтва *Drei Masken Verlag*, польскім часопісе «Dialog».

П'еса «Я пришел» перакладзена на беларускую, літоўскую, нямецкую, польскую мовы. П'еса «Поколение Jeans» перакладзена на беларускую, польскую, нямецкую, французскую, англійскую мовы.

На тэрыторыі Федэратыўнай Рэспублікі Германія інтарэсы М. Халезіна прадстаўляе выдавецтва *Drei Masken Verlag*.

Я ПРЫЙШОЎ

ПРЫПАВЕСЦЬ У СЯМІ КОЛЕРАХ

Наташы

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Г в і д о, мужчына гадоў пад сорок.
А н ё л, проста анёл.
М а м а.
Ф р а н к, сябар.
Д а м і н і к, любая.
Т а т а.
М а р ы я, дачка.

На сцэне сем пакояў, якія размешчаны на спіральным коле. Кожны наступны пакой знаходзіцца трохі вышэй папярэдняга. Апошні, сёмы пакой знаходзіцца найвышэй, аднак жа ўзроўнем падлогі стыкуецца з узроўнем столі першага пакоя. Апошняя сцяна, якая павінна завяршаць анфіладу, адсутнічае. Знаходзячыся ў сёмым пакоі, можна паглядзець уніз і ўбачыць, што адбываецца ў першым. Усе пакоі паслядоўна злучаюць дзверы. Кожны пакой і прадметы, якія яго напаўняюць, маюць свой дамінуючы колер.

З'ЯВА І

Чырвоны пакой. У гэтым пакоі амаль што нічога няма. На падлозе, пазіраючы ў залу паверх галоў глядачоў, сядзіць А н ё л — думае пра нешта сваё. З левых дзвярэй з'яўляецца Г в і д о — аголены мужчына гадоў пад сорок. Нейкі час стаіць моўчкі, азіраючыся па баках.

Г в і д о. Я прыйшоў..
А н ё л. Што вы казалі?
Г в і д о. Я сказаў... прыйшоў... я.
А н ё л. А-а-а... разумею. Прыйшоў, значыць?
Г в і д о. Ну так... прыйшоў вось.

А н ё л. Прысаджвайся, калі прыйшоў.
Г в і д о. А куды прысаджвацца?
А н ё л. Ды хоць бы куды, вось каля мяне прысаджвайся..
Г в і д о (*прысаджваецца побач*).
Дзякуй.
А н ё л. Няма за што.

Паўза.

Г в і д о. Ведаецца, я неяк няёмка сябе пачуваю без адзежы.
А н ё л. Са мною можна на «ты».
Г в і д о. Ведаеш, я неяк няёмка сябе пачуваю без адзежы.
А н ё л. Проста ты яшчэ не прыйшоў на самой справе.
Г в і д о. Як гэта «не прыйшоў»? Вось жа я... тут.
А н ё л. Ну так, ты тут, а каб прыйсці, трэба ўвайсці вунь праз тыя дзверы. (*Паказвае на дзверы, што справа ад яго.*) Пакуль табе складана гэта зразумець... справа ў тым, што ты прыйшоў, але... быццам бы прыйшоў..
Г в і д о. Даруй, я не вельмі разумею...

А н ё л. Я і кажу: табе пакуль што складана зразумець.

Г в і д о. Растлумач, калі ласка.

А н ё л. Паспрабую... Вось ты быццам бы прыйшоў і ўжо штосьці адчуваеш, бачыш, чуеш, думаеш, гаворыш са мною, нават саромеешся... А на самой справе цябе яшчэ няма. Ці то ты, магчыма, будзеш, а можа, і не.

Г в і д о. А калі я зараз устану і ўвайду ў гэтыя дзверы? Я адразу буду?

А н ё л. Увогуле... так...

Гвідо ўстае і ідзе да дзвярэй.

Але нельга ўвайсці праз іх раней вызначанага тэрміну.

Гвідо спыняецца ў роздуме, вяртаецца і садзіцца побач з Анёлам.

Я табе ўсё растлумачу... На самой справе, правілаў няшмат і яны даволі простыя, але іх трэба добра засвоіць. Правіла першае: усё павінна адбывацца своєчасова.

Г в і д о. Гэта як?

А н ё л. Прыйдзе час — і ты ўвойдзеш у наступны пакой. Але ты не ўвойдзеш туды раней, чым у гэтым не будзе неабходнасці.

Г в і д о. У каго?

А н ё л. Будзе ўвогуле... Не «ўкагосьці», а «ўвогуле...» Паспрабуй падысці да гэтага ірацыянальна.

Г в і д о. Што такое «ірацыянальна»?.. Я нядаўна прыйшоў... і ведаю яшчэ не ўсе словы...

А н ё л. Ты проста павер.

Г в і д о. Без тлумачэнняў?

А н ё л. Ну так. Проста павер, што такія правілы... І ўсё будзе добра.

Г в і д о. Добра. Я веру.

А н ё л. Скажы галасней «я веру».

Г в і д о. Я веру!

А н ё л. Яшчэ галасней!

Г в і д о. Я веру!

А н ё л. Яшчэ галасней!!

Г в і д о. Я веру!!!

А н ё л. Галасней!!!

Г в і д о (зусім ціха). Я веру.

А н ё л. Цяпер веру, што верыш.

Г в і д о. Другое правіла.

А н ё л. Ага-а. Правіла другое: трэба прайсці праз усё.

Г в і д о. Зразумела. А вярнуцца можна?

А н ё л. Гэта трэцяе правіла: вяртацца нельга.

Г в і д о. Чацвёртае?

А н ё л. Чацвёртага няма — усяго тры.

Г в і д о. Не густа.

А н ё л. Табе хопіць.

Паўза.

Г в і д о. А што там, за дзвярамі?

А н ё л. Другія дзверы.

Г в і д о. А за другімі дзвярамі?

А н ё л. Наступныя дзверы.

Г в і д о. А за імі зноў дзверы?

А н ё л. Малайчына. Зноў дзверы.

Г в і д о. І так бясконца?

А н ё л. Не ведаю, як табе і сказаць... Увогуле дык так. Але, так бы мовіць, з перыядычнасцю...

Г в і д о. З якой?

А н ё л. З запланаванай.

Г в і д о. Зразумеў.

А н ё л. Наўрад ці.

Г в і д о. Мне неяк дыскамфортна без адзення. Быццам бы і нармальна, але неяк не зусім...

А н ё л. Там, за дзвярамі, атрымаш адзенне.

Г в і д о. Калі?

А н ё л. Ды практычна адразу.

Г в і д о. Дык, можа, я пайду ўжо?

А н ё л. Можаш ісці...

Гвідо падымаецца і ідзе да дзвярэй.

Толькі час яшчэ не прыйшоў.

Г в і д о (вяртаецца назад). А калі ён прыйдзе?

А н ё л. Своечасова.

Г в і д о. Не скажу, што ўжо надта дыскамфортна, але ў адзенні было б больш прыемна.

А н ё л. Адзінае, што я магу табе даць, гэта — кашулю. Кашулі я ўпаўнаважаны выдаваць, а вось усё астатняе — не.

Г в і д о. Кім?

А н ё л. Увогуле ўпаўнаважаны. Не «кім», а «ўвогуле».

Г в і д о. Ты мне дасі кашулю?

А н ё л. Табе — дам. Але ўвогуле дык я іх выдаю рэдка... Ды хай сабе... чаго ўжо там... (Дастае белую кашулю і аддае яе Гвідо.)

Г в і д о. Дзякуй.

А н ё л. Няма за што.

Г в і д о. Як гэта «няма за што»? Кашулю ўсё ж такі...

А н ё л. Ды я абавязаны быў табе яе аддаць.

Г в і д о. Чаму?

А н ё л. Яна табе выпала.

Г в і д о. Выпала?

А н ё л. Не думай аб гэтым.

Г в і д о. А пра што думаць?

А н ё л. Думай аб тым, што цябе чакае там. *(Паказвае на дзверы.)*

Г в і д о. Як жа мне думаць, калі я не ведаю, што там?

А н ё л. Думай, раздумвай, прыкідвай мадэлі паводзінаў у розных сітуацыях...

Г в і д о. Але ж я не ведаю, якія сітуацыі там могуць узнікнуць.

А н ё л. Там сітуацыі могуць узнікнуць любыя... Абсалютна любыя.

Г в і д о. Зразумеў.

А н ё л. Наўрад ці.

Паўза.

Г в і д о *(надзявае кашулю)*. Быццам бы як на мяне.

А н ё л. Вядома.

Г в і д о. А штаны?

А н ё л. Выдадуць у наступным пакоі... магчыма.

Г в і д о. Чаму «магчыма»?

Анёл. Таму што некаторым выдаць не паспываюць...

Г в і д о. Жажліва!

А н ё л. Не думаю.

Г в і д о. Ведаеш, мне тут ужо сумнавата.

А н ё л. Ідзі, пастукай.

Г в і д о. А адчыняць?

А н ё л. Не. Час яшчэ не прыйшоў.

Г в і д о. Навошта тады стукаць?

А н ё л. Яны будуць ведаць, што ты жывы і здаровы. Парадуюцца таму, што ты нармальна развіваешся, напамінаеш пра сябе. Адчуюць, урэшце, што цябе заела нецярпячка... Ну, не ведаю, што ім яшчэ ў галаву ўлезе — яны такія нелагічныя...

Г в і д о. Пайду я, мабыць... Тут сапраўды сумна.

А н ё л. Не спяшайся... Я ж сказаў: час яшчэ не прыйшоў.

Г в і д о. Прыйшоў — не прыйшоў... *(Устае, падыходзіць да дзвярэй і спрабуе іх адчыніць. Тузае за ручку, штур-*

хае, стукае па іх — дзверы не адчыняюцца. Вяртаецца на сваё месца.)

А н ё л. А ты гарачы.

Г в і д о. Цябе мая гарачлівасць зусім не тычыцца.

А н ё л. Дарэмна хаміш. Потым будзеш маліць аб дапамозе, а я табе ў адказ: «Цябе мая дапамога зусім не тычыцца».

Г в і д о. Чаму буду маліць?.. А чым ты можаш дапамагчы?

А н ё л. Ды хоць чым-небудзь.

Г в і д о. Тады дапамажы адчыніць дзверы.

А н ё л. Калі ласка. Толькі давай дамовімся так: калі ты абсалютна ўпэўнены, што дачаснае адчыненне дзвярэй табе не нашкодзіць, — я іх адчыню. Але ты павінен быць абсалютна ўпэўнены, на сто працэнтаў... *(Паўза.)* Ну што, адчыняць?

Г в і д о. Не думаю.

А н ё л. А я — ведаю.

Г в і д о. Колькі ў нас яшчэ ёсць часу да таго, як дзверы адчыняцца?

А н ё л. Усё менш...

Г в і д о. Тады раскажы мне што-небудзь... Або навучы чаму-небудзь.

А н ё л. Ухвальныя памкненні. А чаго табе хочацца болей — майго расповяду ці навукі?

Г в і д о. А гэта не адно і тое ж?

А н ё л. Пашанцавала мне з табою...

Г в і д о. Мабыць, усё такі будзе лепей, калі ты мяне нечаму навучыш — я ж зусім нічога не ўмею.

А н ё л. Чаму цябе навучыць?

Г в і д о. Не ведаю... А-а, вось... Навучы мяне вызваляцца ад адчування трывогі.

А н ё л. А табе што, трывожна?

Г в і д о. Не вельмі... Ды ўсё ж такі трохі ёсць... Не па сабе неяк — круціць у верхняй частцы жывата... і чамусьці гарача ўсярэдзіне. Не ведаю, адкуль гэтая трывога, я ж прыйшоў зусім нядаўна, яшчэ не паспеў нічога...

А н ё л. Гэта не набытая трывога — прыроджаная. Ад яе пазбавіцца пакуль што лёгка.

Г в і д о. Як?

А н ё л. Падыдзі да сцяны і пагрукай па ёй кулакамі.

Г в і д о. Гэта я ўжо рабіў.

А н ё л. Тады ты ўвайсці хацеў — грукаў у дзверы, а зараз хочаш трывогу

зняць — грукай у сцяну. Гэта розныя рэчы.

Г в і д о. Дзіўна. *(Падымаецца і падыходзіць да сцяны. Некалькі імгненняў раздумвае, затым моцна б'е ў сцяну кулаком. Вяртаецца назад.)*

А н ё л. Ну, як?

Г в і д о. Дзіўна.

А н ё л. Што дзіўна?

Г в і д о. Дзіўна, што дапамагло.

А н ё л. Кінь, усе дзіўнасці яшчэ наперадзе.

Г в і д о. Ты не мог бы адказаць мне на адно пытанне?

А н ё л. На адно — мог бы.

Г в і д о. Што там, за дзвярыма?

А н ё л. Пакой.

Г в і д о. А ў пакоі?

А н ё л. Гэта другое пытанне...

Г в і д о. Няўжо, знаходзячыся перад замкнёнымі дзвярамі, ніколі не ведаеш, што чакае цябе там, далей, у наступным пакоі?

А н ё л. Як правіла, не ведаеш. Можаш толькі варажыць, меркаваць, дапускаць... І нават калі, увайшоўшы, убачыш тое, пра што думаў, то ўсё роўна, тое што будзе адбывацца, будзе другое.

Г в і д о. Кашмар.

А н ё л. Гэта ўсяго толькі правілы гульні. Калі не ведаеш, што можа быць па-іншаму, цябе задавальняе тое, што маеш.

Г в і д о. А хто вызначае гэтыя правілы?

А н ё л. Ты яго не ведаеш.

Г в і д о. Ён тут галоўны?

А н ё л. Не тут.

Г в і д о. А дзе?

А н ё л. Усюды.

Г в і д о. Ты хочаш сказаць, што акрамя «тут» ёсць нешта яшчэ?

А н ё л. Нічога я сказаць не хачу. Гэта ты хочаш пачуць штосьці ад мяне і адмаўляешся разуменьц прастую ісціну — у кожнага ёсць свая мяжа кампетэнцыі. У кожнага... акрамя яго.

Г в і д о. Акрамя каго?

А н ё л. Ты мог бы мне адказаць на адно пытанне?

Г в і д о. Так, вядома. Хаця, я пакуль мала што ведаю, аднак жа...

А н ё л. Скажы, чаго табе зараз хочацца больш за ўсё?

Г в і д о. Шчыра?

А н ё л. Шчыра.

Г в і д о. Штаны.

А н ё л. Штаны?

Г в і д о. Штаны. Якія-небудзь нармальныя штаны да гэтай кашулі.

А н ё л. Я так і думаў.

Г в і д о. Што ты думаў? Ды і ўвогуле, што можна думаць пра чалавека без штаноў?

А н ё л. Калі ты ведаеш аднаго чалавека без штаноў — думаць практычна няма чаго, але калі ведаеш шмат людзей без штаноў — прасочваеш тэндэнцыю.

Г в і д о. Ты хочаш сказаць, што акрамя нас ёсць хтосьці яшчэ?.. Дзе яны?! За дзвярамі?!

А н ё л. Няўжо ты думаў, што свет складаецца толькі з нас дваіх?

Г в і д о. Я, шчыра кажу, на гэтую тэму падумаць яшчэ не паспеў... Хаця, прызнаюся, калі б нас было толькі двое — мне гэта было б прыемна.

Паўза.

А н ё л. Па-мойму, табе пара.

Г в і д о. Адкуль ты ведаеш?

А н ё л. Табе варта паспяшацца — пазніцца нельга, таксама як і прыходзіць раней. Ты ж памятаеш правіла — усё павінна адбывацца ў свой час.

Г в і д о. Мы яшчэ ўбачымся?

А н ё л. А ты як думаеш?

Г в і д о. Мы яшчэ ўбачымся.

Гвідо падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і крочыць у наступны пакой.

З'ЯВА II

Аранжавы пакой. У пакоі стаіць прасавальная дошка. На ёй М а м а прасуе штаны. Г в і д о паспешна ўваходзіць у пакой у адной кашулі.

Г в і д о. Мам, хутка?

М а м а. Так, сыноч, пачакай пяць хвілін.

Гвідо прысаджаецца ў крэсла, што стаіць побач з прасавальнай дошкаю, надзявае шкарпэткі, нейкі час чакае, пазіраючы ў глядзельную залу.

З кім ты ідзеш?

Г в і д о. Якая розніца?

М а м а. Мне хочацца ведаць, з кім сустракаецца мой сын... Як яе завуць?

Г в і д о. Дамінік.

М а м а. Прыгожае імя. Ты не ведаеш, што яно азначае?

Г в і д о. Мам, годзе.

М а м а. Што я такое сказала? Я чытала, што кожнае імя штосьці азначае... І, дарэчы, імя чалавека вельмі ўплывае на тое, як ён пражывае сваё жыццё.

Г в і д о. Мам, ну ты што... Калі яе імя перакладаецца са старажытнаарамейскай як «тарбнтул», мне не варта з ёю сустракацца?

М а м а. Што ты такое гаворыш? Я проста расказваю табе тое, што прачытала ў кнізе...

Г в і д о. А ў ёй нічога не напісана пра тое, што бацькам не варта лезці ў справы дзяцей?..

М а м а. Ды я ж нічога не сказала... Чаму ты ўсё ўспрымаеш з такой варожасцю?!

Г в і д о. Таму, што толькі ў мяне бацькі лезуць ва ўсе справы... Асабліва ў ця, якія іх не тычацца. У Віктара, напрыклад, бацькі ўвогуле не ведаюць, с кім ён ходзіць у кіно і дзе начуе.

М а м а. Таму твой сябар Віктар ледзь не трапіў у турму адразу пасля шаснаццацігоддзя. Магчыма, у яго бацькоў шмат грошай і яны гатовыя наймаць дарагіх адвакатаў для свайго дзіцяці, а мы з тваім бацькам...

Г в і д о. Я заўсёды прашу вас толькі аб адным — не звяртаць на мяне такую пільную ўвагу.

М а м а. Усім пашанцавала з бацькамі, акрамя цябе...

Г в і д о (*падыходзіць да Мамы і абдымае яе за плечы*). Даруй, матуля, узрост першых спатканняў абсалютна не падыходзіць для кантактавання з бацькамі.

М а м а. Мажліва, ты і вырас хорошим чалавекам толькі таму, што мы з бацькам шмат удзялялі табе ўвагі.

Г в і д о. Я ведаю. Праблема ж у тым, што цаніць гэта мы пачынаем недзе пасля трыццаці.

М а м а. Надзень штаны, а то ты зараз напамінаеш мне бацьку. Ён, як быў маладзейшы, хадзіў па пакоі без штаноў да самага адыходу на работу. Я ў яго заўсёды пыталася: табе проста зручна хадзіць без штаноў ці ты нудыст?

Г в і д о. Нудысты ходзяць без сподняга... Што ж ён адказваў?

М а м а. Адказваў, што «порткі каменяцца...». А калі ён надзявае іх перад са-

мым выхадам на работу, то суседзі думаюць, што ў яго гаспадарлівая жонка, якая не выпускае мужа з дому ў пакаменчаных штанах.

Г в і д о (*надзявае штаны*). Мам, я хачу адкрыць табе адну тайну.

М а м а. Ты хочаш ажаніцца?

Г в і д о. Не, што ты. Я хачу сказаць табе, што не надзяваю штаны да самага выхаду з тае прычыны, што і бацька.

М а м а. Натуральна. Ты ж яго сын.

Г в і д о. А ты — мая маці.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушыўся ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Мам, чаму я ненавідзеў дзіцячы сад, з цяжкасцю вытрымліваў школу і цяпець не мог універсітэт? Гэта твае гены ці татавы?

М а м а. Ты хочаш сумленны адказ ці той, які павінны даваць сапраўдныя бацькі?

Г в і д о. Той, які павінны даваць бацькі.

М а м а. Гэта таму, што ваша пакаленне другое — у ім больш індывідуалізму... Вы пагарджаеце калектывізмам, які быў у нас. Ваша пакаленне больш прафесійнае, прагнае да славы, амбіцыйнае, вядома ж, у добрым сэнсе гэтага слова. Зрэшты, як кожнае наступнае пакаленне... Вы больш ведаеце, больш умееце.

Г в і д о. А сумленна?

М а м а. Сумленна... Мы з бацькам таксама на дух не прымалі гэтыя бясконцыя калектывы аднагодкаў. Калі ты расцеш і развіваешся ў нармальнай сям'і, то хочацца кантактаваць з людзьмі, старэйшымі за сябе, — аднагодкі здаюцца нейкімі нецікавымі, неразумнымі... Напэўна, я не павінна так гаварыць...

Г в і д о. Так, мам. Ты павінна гаварыць пра тое, што ўсе людзі роўныя і кожны чалавек па-свойму цікавы. Правільна?

М а м а. Малайчына, правільна. Так і гавары дачушцы...

Г в і д о. Так і гавару... Па-мойму, яе пакаленне больш схільнае да калектывізму, у адрозненне ад нас... Яны ўсе падзеленыя на нейкія групы: геймеры, хакеры, байкеры... Чорт ведае што. Мне часам здаецца, што...

М а м а. Што вы такімі не былі?

Г в і д о. Ну, так.

М а м а. Супакойся, былі. Толькі вы былі горшыя.

Г в і д о. Яна ўчора заявіла мне, што выходзіць замуж.

М а м а. Ці не ранавата?

Г в і д о. У мяне апошнім часам усё часцей з'яўляецца жаданне сабраць яе рэчы і выправіць з дому на ўсе чатыры бакі.

М а м а. Гвідо, як ты думаеш, колькі разоў у мяне ўзнікала такое ж жаданне адносна цябе?

Г в і д о. А што, узнікала?

М а м а. Калі коратка — так.

Г в і д о. Раскажы-раскажы... Як гэта было?

М а м а. Зараз не прыпомню...

Г в і д о. Ты ўсё помніш, ну, раскажы...

М а м а. У дзяцінстве... дрэнна помню... Помню, калі ты толькі нарадзіўся, мне трэба было пяць разоў за ноч уставаць да цябе... Кашмар! Я — яшчэ зусім дзяўчо, думала: собіла ж мне нарадзіць... Навошта? Такія пакуты...

Г в і д о. Жак! Такія думкі пра мяне... Пра мяне!

М а м а. Я ўвесь час хацела спаць... Ты мне так надакучыў тады.

Г в і д о. А потым?

М а м а. Потым, напэўна, твая вучоба...

Г в і д о. Але ж гэта ты магла зразумець? Ці ты любіла вучыцца?

М а м а. Не скажу, што любіла, але ставілася да вучобы, як да работы, якую трэба рабіць.

Г в і д о. Не думаю, што да вучобы трэба адносіцца менавіта так.

М а м а. Зараз я ўжо не ведаю... Дзякуй Богу, адказнасць за будучыню сям'і ўжо не на мне.

Г в і д о. Давай вернемся да пытання аб тым, калі ў цябе з'яўлялася жаданне выправіць мяне на ўсе чатыры бакі.

М а м а. Успомніла! Самае вялікае жаданне цябе выперці з'явілася ў мяне, калі ты знохаўся з гэтай Софіяй.

Г в і д о. Уяўляю.

М а м а. Не ўяўляеш! Гэта ўсё роўна, што ты сустрэў бы сваю дачку з мужчынам, які па ўзросту мог бы быць тваім сябрам.

Г в і д о. Так ужо і «сябрам». Яна ўсяго на шэсць гадоў старэйшая за мяне.

М а м а. Ты проста не хацеў заўважаць відавочнага. Калі табе васемна-

цаць, а ёй — дваццаць чатыры, розніцы амаль што не відаць. Але калі мужчыне будзе сорок, а яго жонцы сорок шэсць — адчуванне, што ён ажаніўся з грашмыма.

Г в і д о. Чаму «з грашмыма»?

М а м а. Таму што саракагадовы мужчына жадае ісці па вуліцы побач з дзяўчынай, якая маладзейшая за яго на дзесятак гадкоў. А калі ён ідзе з жанчынай, якая старэйшая за яго, значыць, ён ажаніўся з грашмыма.

Г в і д о. Праўда?

М а м а. Не, але ўсе так думаюць.

Г в і д о. Але ж не заўсёды мужчына хоча, каб яго жанчына была маладзейшая.

М а м а. Пасля сарака — заўсёды, Гвідо. Проста не заўсёды гатовы страціць штосьці з таго, што набылі за прайшоўшае жыццё.

Г в і д о. А тата?

М а м а. Тата — асобы выпадак. Ён не такі, як усе...

Г в і д о. Зразумела.

Паўза.

М а м а. Хочаш есці?

Г в і д о. Не ведаю... Мабыць, хачу.

М а м а. Зрабіць табе салату?

Г в і д о. Хаця, не, ты ведаеш, я паем у рэстаране. А то непрыгожа атрымаецца — яна будзе есці, а я — глядзець ёй у рот.

М а м а. Няблага. Палічыць цябе эканомным.

Г в і д о. Або скнарам.

М а м а. Аднойчы тата запрасіў мяне ў рэстаран. Мы тады былі зусім маладыя... Вучыліся ва ўніверсітэце — стыпендыі не хапала... Я надзела ружовую сукенку, туфлі на высокім абцасе...

Г в і д о. Чаму ў тых часы ўсе сукенкі — ружовыя?

М а м а. Адчапіся. Дык вось, прыйшлі мы ў рэстаран... Тата ў габардзінавым касцюме.

Г в і д о. А касцюм, вядома, сіні.

М а м а. Так, сіні. Ну і што, усе ж так хадзілі...

Г в і д о. Даруй, працягвай.

М а м а. Прыйшлі мы ў рэстаран.

Г в і д о. Хлопчык — у сінім, дзяўчынка — у ружовым.

М а м а. Не хочаш — раскажыць не буду...

Г в і д о. Даруй, матуль... Гэты цынiзм лезе з мяне, быццам бы ў галаве нястраўнасць. Хрэнь нейкая.

М а м а. Тата не дазваляў сабе такіх слоў у маёй прысутнасці.

Г в і д о. Гэта з табою ён не дазваляў. Хаця, думаю, усё ён дазваляў, проста ты ідэалізуеш яго вобраз, як і ён твой. Прыйшлі мы ў рэстаран...

М а м а. Я ўжо забылася, што хацела расказаць.

Г в і д о. Мабыць, што-небудзь павучальнае.

М а м а. Ага, вось. Хацела расказаць пра тое, як ён еў торт сталавай лыжкаю. Афіцыянт забыўся падаць да дэсерту лыжку... А як да яго трапіла сталовая лыжка?.. Не помню... Карацей, на сталае чамусьці засталася сталовая лыжка, а дэсерт ужо прынеслі...

Г в і д о. Вельмі павучальная гісторыя, я атрымаў з яе мноства ўрокаў. Папершае, не варта хадзіць у танныя забягалаўкі, дзе афіцыянт забываецца прыбіраць і прыносіць прыборы. Па-другое, не трэба, ідучы з дзяўчынай вечарам у рэстаран, заказваць суп. І трэцяе, неабходна своєчасова вывучыць правілы паводзін за сталом. Інакш праз пару дзесяткаў гадоў жонка будзе ўспамінаць, як ты еў спагечі баланзье рукамі.

М а м а. Што табе яшчэ расказаць?

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Г в і д о. Калі ты памерла, я ўспрыняў гэта як здраду.

М а м а. Гвідо, бацькі некалі адыходзіць... Дзецям не варта адыходзіць раней за бацькоў. Мабыць, не бывае нічога жаклівай...

Г в і д о. А мне што рабіць?

М а м а. Напэўна, я вінаватая ў тым, што не падрыхтавала цябе...

Г в і д о. Так. Ты пакінула мяне аднаго...

М а м а. Навошта ты так? У цябе ёсць жонка, дачка, сябры...

Г в і д о. Гэта дзіўна. Са мною адбылася нейкая трансфармацыя... У дзяцінстве вы з татам мне так надакучылі сваёй апекаю, што... часамі я жадаў вам смерці.

Паўза.

М а м а. Не засмучайся, сыноч, у дзяцінстве гэта бывае з усімі. Дзеці, трэба адзначыць, жорсткія істоты. Ім зусім лёгка пакрыўдзіць чалавека або жадаць яму смерці...

Г в і д о. Гэта жакліва.

М а м а. Але з узростам гэта ж прайшло?

Г в і д о. Так, мам, гэта прайшло. Потым мне здавалася, што я пачаў жыць зусім незалежна, аднак часамі адчуваў дыскамфорт, таму што мне чагосьці не хапала... Калі я расстаўся з Софіяй і вярнуўся часова ў ваш дом, мне падалося, што мне не хапала менавіта вас — цябе і таты.

М а м а. Не засмучайся, проста ты пражываў сваё жыццё так, як яго пражываюць усе...

Г в і д о. А потым мне стала не хапаць вас, як кульгаваму не хапае яго ампутаванай нагі.

М а м а. Ну што гэта за алегорыі?

Г в і д о. Менавіта так. Я думаю, што жонка не можа зразумець мяне так, як зразумела б мяне ты... Мне здавалася, што лепш, чым гатавала ты, варыць-смажыць не можа ніхто. Я заўсёдна хацеў твайго пірага з капустаў...

М а м а. Дурненькі. Проста ты прывык да такой яды з дзяцінства, і ніхто не гатуе яе так, як гатавала я ў тваім дзяцінстве. Але гэта зусім не азначае, што я лепшы кулінар ва ўсім свеце.

Г в і д о. Азначай! Я больш ніколі не еў такога смачнага пірага з капустаў...

М а м а. Гэта таму, што ты вырас.

Г в і д о. Узрост ні пры чым. Наколькі я становіўся старэйшы, настолькі больш патрэбнай мне становілася ты.

М а м а. Гвідо, ты нічым не адрозніваешся ад мяне, таты ці любога іншага чалавека. З узростам бацькі становяцца больш патрэбныя, асабліва тады, калі вырастаюць уласныя дзеці. Проста гэта жыццё.

Г в і д о. Не. Я не хачу такое жыццё. Я хачу, каб бацькі не надакучалі ў маладосці сваімі павучаннямі і былі побач, калі разумееш, што даражэй за іх няма нікога ў жыцці...

М а м а. Так не бывае, Гвідо. Калі б такое здарылася, напэўна, зямля пачала б круціцца ў другі бок.

Г в і д о. Колькі табе было гадоў, калі памерла бабуля?

Мама. Сорак пяць.

Гвідо. А мне — пяцідзесят тры, калі памерла ты. На пахаванні я адчуваў сябе бездапаможным дзіцёнкам...

Мама. Я таксама, калі мама памерла...

Гвідо. Што б ты хацела з'есці зараз з таго, што гатавала бабуля?

Мама. Не ведаю... Я не памятаю, як называлася гэтая страва... Яна абсмажвала кавалкі бараніны, моцна прычыла іх... Потым абсмажвала лісты капусты і пракладвала імі бараніну слямі. Гэта было надзвычай смачна. Я аднойчы паспрабавала зрабіць такую ж смакату, але...

Гвідо. Не помню.

Мама. Нічога не атрымалася.

Гвідо. Нядаўна я зразумеў простую ісціну: пакуль жывыя твае бацькі — ты дзіця.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Сёння хацеў так многа сказаць, а неяк не атрымліваецца. Усё спантанна... На ўсё не хапае часу... Трэба ісці, а я адчуваю, што не дагаварыў.

Мама. Потым дагаворыш... Гэта так і адбываецца — усё жыццё здаецца, што чагосьці не... не паспяваеш... Потым надыходзіць час збірацца, і разумееш, што недаробленага нічога не засталася... Быццам усё паспеў.

Паўза.

Гвідо. Штосьці мне расхацелася ісці ў рэстаран з Дамінік. Тым больш, з ёю я пачуваю сябе не вельмі камфортна... Яна неяк занадта фрывольна гаворыць пра сваіх ранейшых кавалераў. І сяброўкі яе мне не падабаюцца...

Мама. Не спяшайся з высновамі, сыноч. Я твайму бацьку напачатку таксама шмат распавядала пра сваіх кавалераў... набівала цану. Потым гэта пракодзіць... разам з сяброўкамі.

Гвідо. А яны куды знікаюць?

Мама. Не ведаю... Яны знікаюць беззваротна.

Гвідо. А што з'яўляецца замест?

Мама. Муж.

Гвідо. І ўсё?

Мама. Не, яшчэ дзеці і дом.

Гвідо. Добра, будзем лічыць, што ты мяне пераканала.

Мама. Будзем.

Гвідо. Ты мне не пазычыш трохі грошай да стыпендыі?

Мама. Пазычу. Я палажыла іх табе ва ўнутраную кішэню пінжака.

Гвідо. Ты ў мяне самая лепшая.

Мама. А калі б не пазычыла?

Гвідо. Тады была б лепшая, але не самая.

Мама. Прашу цябе: не прыходзь позна.

Гвідо. Мам, ты ж ведаеш.

Мама. Во-во, ведаю.

Гвідо. Усё, будзь. Бацьку скажаш, што я ў бібліятэцы.

Мама. Вельмі смешна. (Наўздагон.) Не позна!

Гвідо падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і крочыць у наступны пакой.

З'ЯВА III

Жоўты пакой. У пакоі стаіць стол, на ім — камп'ютэр. За камп'ютэрам сядзіць Франк, не спяшаючыся, папраўляе тэкст на экране. Гвідо ўваходзіць з дзвюма бутэлькамі піва ў руках.

Гвідо. Ты адарвешся ад сваёй пісаніны?

Франк. Гледзячы дзеля чаго.

Гвідо. Дзеля кантактавання з дарогім табе чалавекам.

Франк (не адрываючыся ад экрана). Мама паехала да сястры.

Гвідо. Я не прэтэндую на званне самага дарагога чалавека... А дзеля халоднага піва?

Франк (наварочваецца да Гвідо). Гэта іншая справа.

Гвідо. Светлае.

Франк. Ты што, каб паздзекавацца, прыносіш заўсёды светлае піва ці баішся, што я набяру лішнюю вагу?

Гвідо. Проста я...

Франк. Купляю сваё любімае светлае піва і не вельмі задумваюся над тым, якое піва любіць Франк. Таму што ўсе павінны зразумець: лепшае піва — гэта тое, якое п'ю я.

Гвідо. Ды не...

Франк. Трэба сказаць, ты ўжо маеш пэўныя поспехі на гэтай ніве, — я п'ю тваё любімае піва ўжо без агіды.

Г в і д о. Ты дасі мне слова ўставіць?

Ф р а н к. Не. Таму што калі я дам табе ўставіць слова, ты абавязкова ўставіш яго не ў тое месца, дзе б яно гучала па-сапраўднаму. Ты разумееш, што такое «па-сапраўднаму»?

Г в і д о. Так.

Ф р а н к. Не! Ты проста прыстаўляеш словы, як даміно — адно да другога, і не задумваешся аб іх гучанні і... іх значэнні.

Г в і д о (*наварочваецца да дзвярэй, з якіх выйшаў*). Я пайшоў.

Ф р а н к. Я шэсць з паловай гадзін сядзеў перад экранам манітора, не прамаўляючы ні слова. Я магу выказацца?

Г в і д о (*вяртаючыся і ўсаджваючыся на падлогу*). Можаш... пасля таго, як я пайду.

Ф р а н к. Добра, памаўчым.

Паўза.

Што-небудзь здарылася?

Г в і д о. Не.

Ф р а н к. Я ж бачу, штосьці здарылася.

Г в і д о. Ды не, нічога не здарылася. Проста нешта раздзірае ўнутры, нейкае самаўніжэнне... Мне здаецца, што я нікчэмная істота, не вартая жыцця на гэтым свеце.

Ф р а н к. Кінь. Жыць на гэтым свеце — не вялікі гонар. Гэтага вартыя істоты і драбнейшыя за цябе калібрам. Ты перажываеш банальны крызіс сярэдняга ўзросту. Мне здаецца, мы пра гэта ўжо гаварылі.

Г в і д о. Колькі ні гавары — лягчэй не робіцца.

Ф р а н к. Слова мае вялікую вылечную сілу. Просты набор слоў можа забіць чалавека, вылечыць ад хваробы, дазволіць бязбольна хадзіць па вогнішчы ці не адчуваць болю падчас аперацыі...

Г в і д о. Лірыка.

Ф р а н к. Рэальнасць.

Г в і д о. Вылечы мяне словам.

Паўза.

Ф р а н к. Учора сустрэў даўняга прыяцеля — разам вучыліся ва ўніверсітэце: я — на філагіі, ён — на эканоміцы.

Г в і д о. І што?

Ф р а н к. Расказаў мне сваю гісторыю.

Г в і д о. Пры чым тут я?

Ф р а н к. Ты тут ні пры чым, проста гісторыя.

Г в і д о. А я ўжо падумаў, што ты мяне лечыш.

Ф р а н к. Крыў Божа. Дык вось, гісторыя. Адразу пасля заканчэння ўніверсітэта мой прыяцель уладкаваўся на працу ў пасяховую фінансавую кампанію. Адразу пачаў зарабляць добрыя грошы.

Г в і д о. Дай азначэнне слова «добра».

Ф р а н к. Гэта такія, якіх хапае на жыццё ў любой краіне свету, а на тыя, што застаюцца ад дзённага заробку, можна вечарам паляцець на самалёце куды-небудзь.

Г в і д о. Зразумеў.

Ф р а н к. Зарабіўшы суму, якой бы хапіла, каб купіць той самы самалёт, на якім можна вечарам куды-небудзь паляцець, ён расслабіўся... Ажаніўся, завёў дзіця, сабаку... Але пасля восеньскага крызісу ўсе яго капіталы згарэлі на біржы, і ён застаўся без капейкі за душою.

Г в і д о. Цяжка.

Ф р а н к. Гэта не канец гісторыі. Жонка забрала дзіця і пераехала да яго лепшага сябра, які трымаў грошы наяўнымі ў дэпазітнай скрынцы і ад крызісу практычна страціў не меў...

Г в і д о. Усё?

Ф р а н к. Не. Сабака памёр ад тугі.

Г в і д о. Жах!

Ф р а н к. Як настрой цяпер?

Г в і д о. Лягчэй.

Ф р а н к. Бачыш, як лечыць слова.

Г в і д о. Гісторыю прыдумаў толькі што?

Ф р а н к. А ты думаў, што не спаўначамі, прыдумваючы такое глупства?

Г в і д о. Спадзяваўся.

Ф р а н к. Не спадзявайся — няма часу.

Паўза.

Г в і д о. Што пішаш?

Ф р а н к. П'есу.

Г в і д о. Пра што?

Ф р а н к. Пра любоў, зразумела.

Г в і д о. Да радзімы?

Ф р а н к. Пра каханне да жанчыны двух мужчын, якія перажываюць крызіс

сярэдняга ўзросту. Ім па трыццаць сем гадоў: адзін з іх кароль, другі — мастак.

Г в і д о. Пра нас.

Ф р а н к. Амаль што.

Г в і д о. Не цікава.

Ф р а н к. Чаму?

Г в і д о. Мне цікава чытаць тое, што дае адказы на пытанні. А навошта мне чытаць пра сябе, калі ў маім жыцці адны пытанні... без адказаў.

Ф р а н к. Гэта толькі здаецца. У цябе адказаў больш, чым у большасці насельніцтва планеты. Ты — эліта чалавецтва.

Г в і д о. Ці сусвету?

Ф р а н к. Ці сусвету. Толькі без гарантый.

Г в і д о. Калі я пачну так думаць, ты першы назавеш мяне снобам.

Ф р а н к. Глупства. Гэта не эмоцыі, а элементарная арыфметыка. На жаль, я не маю дакладных лічбаў, але калі ў чалавека ёсць жыллё — ён уваходзіць у семдзсят працэнтаў зямлян, калі ёсць работа — у пяцьдзсят працэнтаў... Далей ідзе ўзровень дастатку, аўтамабіль, магчымасць перамяшчацца па свеце... апошнія — камп'ютэр. Калі ўсё гэта ёсць у наяўнасці, хай сабе нават дрэненькай якасці, — ты ўваходзіш у адзін працэнт зямлян.

Г в і д о. Звар'яецца. А ордэн мне за гэта дадуць?

Ф р а н к. Не. Ордэны на нашай планеце даюць у асноўным за знішчэнне некалькіх тысяч чалавек, якія ўваходзяць у нізавыя падгрупы насельніцтва. А лепш — некалькі мільёнаў...

Г в і д о. Калі я — эліта, то чаму мне так хрэнова?

Ф р а н к. Быць элітаю — не ганаровы абавязак, а бязмежная адказнасць.

Г в і д о. Які пафас!

Ф р а н к. Гэта не пафас — канстатацыя спазнанай рэальнасці.

Г в і д о (пасля паўзы). Франк!

Ф р а н к. Што?

Г в і д о. Ты сабе падабаешся?

Ф р а н к. У якім сэнсе?

Г в і д о. Ва ўсіх сэнсах...

Ф р а н к. Дзіўна пастаўлена пытанне, але я, здаецца, разумею, аб чым ты... Не, не падабаюся.

Г в і д о. Цярпець не магу гэтую тваю манеру адказваць сцісла якраз тады, калі мне патрэбен разгорнуты адказ.

Паўза.

Ф р а н к. Ты — хрэстаматычны чалавек...

Г в і д о. Гэта абраз?

Ф р а н к. Камплімент. Ты ўсё робіш у тэрмін: у дваццаць тры — закончыў універсітэт, у дваццаць шэсць — ажаныўся, трыццаць — стаў дарослы, у трыццаць тры перажыў першы сямейны крызіс... Цяпер трыццаць сем — час перажываць крызіс сярэдняга ўзросту.

Г в і д о. А ты?

Ф р а н к. Я свой крызіс перажыў на два гады раней за цябе.

Г в і д о. Шкада.

Ф р а н к. Чаго шкада?

Г в і д о. Шкада, што не зараз — разам весялей.

Ф р а н к. Дзякуй.

Паўза.

Г в і д о. Мярзотныя пачуцці: раніцаю хочацца забіць сябе, а вечарам — каго-небудзь. У цябе тое ж было?

Ф р а н к. Горш. У мяне — толькі сябе.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Г в і д о. Ты як думаеш, мне пайсці?

Ф р а н к. Ты пра Дамінік?

Г в і д о. Так.

Ф р а н к. Ты чакаеш парадку ці слова падтрымкі?

Г в і д о. Я хачу, каб рашэнне прыняў за мяне хтосьці другі.

Ф р а н к. Ты ж ведаеш, што так не бывае.

Г в і д о. Бывае. У час вайны камандзір пасылае байцоў у атаку — на немінучую смерць і бярэ на сябе адказнасць за смерць маладых людзей.

Ф р а н к. А што табе гаворыць Камандзір?

Г в і д о. Ён маўчыць.

Ф р а н к. Бачыш, нават ён не хоча браць на сябе адказнасць.

Г в і д о. Я хачу, каб ты сказаў мне, што рабіць.

Ф р а н к. Параіў?

Г в і д о. Ну, так, быццам бы...

Ф р а н к. У мяне незаўздросны лёс, да таго ж у абодвух варыянтах. Варыянт першы: я раю табе кінуць Дамінік і пайсці да Эмі. Ты пакідаеш Дамінік, але хутка пачынаеш разумець, што пачы-

наць трэба ўсё спачатку — прывыкаць, вучыць, выхоўваць... Для мужчыны ў сорок восем гэта можа стаць непасільнай задачай. А разам з гэтым ты спасцігнеш яшчэ адну ісціну — акрамя Дамінік, цябе ніхто не разумее і не зразумее да канца жыцця... Але масты спалены, і вяртацца няма куды.

Г в і д о. Але ёсць жа плюсы ад жыцця з маладой дзяўчынай — мяняецца энергетыка, з'яўляецца смак да жыцця...

Ф р а н к. Кожную раніцу ты будзеш углядацца ў люстэрка ўсё больш і больш пільна: жыццё з дзяўчынай, якая маладзейшая на пятнаццаць гадоў, абавязвае мець узорны знешні выгляд. Ты павінен будзеш забыцца пра мехаватыя світэры і заношаныя вельветавыя пінжакі. Такія мужчыны пачынаюць насіць нязграбныя касцюмы ад Fezze і блазенскія куртачкі ад Huqo Boss... Ты пачынаеш думаць не аб творчасці і сэнсе жыцця, а пра тое, ці не з'явілася ў цябе лысіна і ці не занадта выпіраецца жы-вот з-пад тэніскі Lacoste.

Г в і д о. Высновы?

Ф р а н к. Ты хутка пачынаеш быць незадаволены жыццём і абвінавачваеш за ўсё гэта мяне — твайго добрага дарачка.

Г в і д о. А другі?

Ф р а н к. Варыянт нумар два. Я раю табе кінуць Эмі і застацца з Дамінік. Ты застанешся с жанчынай, з якой пражыў больш за дваццаць гадоў і ад якой у цябе цудоўная дачка. Быццам бы ўсё добра, трыумфе мараль і розум... Аднак ты ўсё жыццё, якое ў цябе засталася, будзеш думаць пра тое, што ў цябе магло быць нейкае выключна вялікае каханне, але ты прапусціў момант. Гэты роздум будзе прыгнятаць цябе ў твая хвіліны, калі будуць адбывацца абстрактныя адносіны з Дамінік... Аж да самай імпатэнцыі. Адгадай, каго ты будзеш лічыць галоўным віноўнікам твайго загубленага жыцця і прыйшоўшай імпатэнцыі?

Г в і д о. Цябе.

Ф р а н к. Вось бачыш. Таму не чакай ад мяне парады. Я прыму любое тваё рашэнне, нягледзячы на тое, што мне вельмі падабаецца Дамінік.

Г в і д о. Гэта намёк?

Ф р а н к. Думай, як хочаш.

Г в і д о. Хачу думаць, што гэта сяброўская парада.

Ф р а н к. Ведаеш, падараваць некаму мех адказнасці можна толькі ў тым выпадку, калі чалавек гатовы яго прыняць... Я не гатовы.

Паўза.

Г в і д о. Калі размова пра сямейнае жыццё, ты заўсёды ўхіляешся...

Ф р а н к. Мы толькі што паўгадзіны прагаварылі аб тваім сямейным жыцці.

Г в і д о. І ў выніку я зноў нічога не памяняю.

Ф р а н к. Мажліва, гэта мая памылка. Можа, нам абодвум варта было б штосьці памяняць у нашым жыцці шмат гадоў таму назад.

Паўза.

Г в і д о. Не зразумеў. Ты маеш на ўвазе што-небудзь канкрэтнае?

Ф р а н к. Не, гэта я так...

Г в і д о. Ты дагаворвай, дагаворвай.

Ф р а н к. Ды няма чаго дагаворваць.

Г в і д о. Што значыць «памяняць шмат гадоў назад»? Што памяняць? І колькі гэта — «шмат»?

Ф р а н к. Хопіць. Я проста меў на ўвазе, што, магчыма, мы маглі б пражыць па-іншаму гэтыя гады — без крызісаў і праблем.

Г в і д о. Гэта калі б мы зрабілі што? Кажы, Франк, не выкручвайся.

Ф р а н к. Я не выкручваюся...

Г в і д о. Я цябе вельмі добра ведаю. Па адным тваім уздыху я магу зразумець, чаго ты хочаш: піва ці віскі! Скажы, што ты меў на ўвазе, інакш...

Ф р а н к. (пасля паўзы). Я проста падумаў, што калі б тады, дваццаць пяць гадоў назад, з кавярні праводзіць Дамінік пайшоў я...

Г в і д о. То...

Ф р а н к. То жыццё магло б павярнуцца па-другому...

Г в і д о. Гэта ж у які з бакоў? Ты будзеш гаварыць ці не ???

Ф р а н к. Што ты хочаш, каб я сказаў?

Г в і д о. Праўду! Я хачу, каб ты сказаў праўду!

Паўза.

Ф р а н к. Добра, я скажу праўду, ды толькі ці спадабаецца яна табе.

Г в і д о. Слухаю.

Ф р а н к. Мне заўсёды падабалася Дамінік, ад першага дня, калі ты пайшоў праводзіць яе з «Бясконнага каўбоя». І ўсе гэтыя гады я разумеў, што табе дасталася жанчына, якой ты не варты. (Паўза.) Ты атрымаў чужы прыз. Разумееш? (Паўза.) Ты мог сядзець са мною ў бары і гаварыць ёй па тэлефоне, што знаходзішся на рабоце. Ты круціў раманы з жанчынамі, якія не вартыя яе мезенца, а яна чакала цябе дома, згатаваўшы вячэру... смачную вячэру! Ты думаў толькі пра сваю ўласную персону! Ты быў эгаістам! Ты быў... свіннёю! (Паўза.) Я ніколі не паводзіў бы сябе ў адносінах да Дамінік, як паводзіў сябе ты. Я, у адрозненне ад цябе, заўсёды разумеў, што «лепшае вораг добрага»... А на самой справе, я проста яе кахаў... заўсёды.

Гвідо сціскае шклянку, якая выпадкова трапіла яму ў рукі. Нейкі час стаіць моўчкі, затым кідае шклянку на падлогу, паварочваецца і ідзе да дзвярэй. Падышоўшы, нейкі час стаіць перад зачыненымі дзвярамі і... пачынае плакаць. Франк, які пакорліва чакаў рэакцыі Гвідо, паварочваецца да другіх дзвярэй і шумна выдыхае паветра.

Вось і палягчэла.

Г в і д о (супакойваючыся). Чаму ты маўчаў?

Ф р а н к. Раней мне здавалася, што я быў бы для яе яшчэ горшым мужам, чым ты.

Г в і д о. А цяпер?

Ф р а н к. А цяпер — тым больш.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Г в і д о. Паехалі заўтра ў стралковы клуб?

Ф р а н к. Заўтра выбары.

Г в і д о. Вельмі смешна.

Ф р а н к. За каго будзеш галасаваць?

Г в і д о. Я не пайду.

Ф р а н к. Чаму?

Г в і д о. Абырдыла.

Ф р а н к. Што значыць «абырдыла»?

Г в і д о. Тое і значыць. Я хадзіў некалькі разоў, але ніколі не адгадваў пераможцу.

Ф р а н к. Ты гэта што: адгадваць ходзіш?

Г в і д о. Не зусім, але пастаянна задумваюся: чаму я заўсёды сярод меншасці? Абырдыла! Вось пройдуць гэтыя выбары без мяне, а на наступны дзень хто-небудзь запытаецца: «Гвідо, за каго ты галасаваў?..» Ты, напрыклад...

Ф р а н к. Добра. Гвідо, за каго ты галасаваў?

Г в і д о. За пераможцу, Франк! А ты?

Ф р а н к. А я, як заўсёды, за таго, хто прайграў.

Г в і д о. Ну, і скажы, які ў цябе настрой?

Ф р а н к. Не вельмі.

Г в і д о. А ў мяне цудоўны.

Ф р а н к. Няблага... Але цынічна.

Г в і д о. Мой добры настрой каштуе значна даражэй любых вынікаў любых выбараў.

Ф р а н к. А як жа грамадзянская пазіцыя?

Г в і д о. Добра. Уяві сабе сітуацыю: мы ідзем на выбары і галасуем за кандыдата «Ікс». Нам падалося, што ён чалавек харошы, прыстойны і непадкупны. Падалося, Франк! Падалося!!!

Прывыкнуўшы да вялікага плюшавага крэсла, ён пачынае паводзіць сябе не зусім адэкватна — здзекуецца з падначаленых, крадзе грошы, сільнічае палітычных апанентаў. Не спатоліўшы смагу ўлады, ён пачынае вайну... Потым яго былыя суседзі па лесвічнай пляцоўцы расказваюць у газетах пра тое, што ён у дзяцінстве катаваў розных жывёлін, даносіў на аднакласнікаў і краў у іх сняданкі. Але пра ўсё гэта мы даведаемся пасля таго... Больш, Фрэнк, я не хачу адказваць за людзей, якіх зусім не ведаю.

Ф р а н к. Але калі ты не захочаш вырашаць, за цябе гэта зробіць другія людзі... якіх ты таксам не ведаеш.

Г в і д о. Хай сабе! Хай яны выбіраюць людзеда і адказваюць за гэта перад Богам! Я адкажу перад ім за свае грахі... якіх у мяне і так хапае.

Ф р а н к. Гэта, вядома, пазіцыя... Але, мне здаецца, гэта слабая пазіцыя... (Паўза.) Свет не прыдумаў лепшага алгарытму кіравання групамі людзей, чым дэмакратычныя выбары. Так, гэты алгарытм недасканалы і часамі дае жажлівыя збоі, аднак другіх правілаў, на жаль, няма. А калі ты далучаны да эліты свету, то абавязаны паказваць прыклад выканання гэтых правілаў.

Г в і д о. Я нікому нічым не абавязаны.

Ф р а н к. Абавязаны! Ты абавязаны свайму дзіцяці, якое пакуль што не можа само прымаць удзел у агульным выбары.

Г в і д о. Хай яна выбірае індывідуальна: духмянасць ледзянцоў і памер лялек. А калі ёй хто-небудзь паспрабуе забараніць гэта рабіць, мой абавязак перавезці яе туды, дзе ніхто не будзе перашкаджаць выбару. Але я не збіраюся праводзіць жыццё ў барацьбе з барацьбою. У мяне на гэта няма часу...

Ф р а н к. Ведаеш, мяне заўсёды здзіўляла, што пазіцыя адмаўлення ад грамадскага жыцця мацней за пазіцыю ўдзелу. Мае перакананні, у адрозненне ад тваіх, больш маральныя і правільныя, аднак я выглядаю такім звар'яцелым рэвалюцыянерам, а ты — сумленным змагаром за сямейныя каштоўнасці. Кашмар!

Г в і д о. Мне вельмі падабаецца ацэнка «больш правільныя». Калі няцяжка, дай азначэнне «правільнага».

Паўза.

Ф р а н к. Добра. Правільным з'яўляецца тое, што не прырэчыць заповедзям.

Г в і д о. Цуд! Ты мне іх напамніш?

Ф р а н к. Напомню: няма Бога, акрамя Госпада твайго; не ствары сабе куміра; не ўспамінай імя Госпада марна; святкуй дні святых; шануй бацьку і маці сваіх; не забі; не пралюбадзейнічай; не ўкрадзі; не лжэсведчы; не зажадай жонку бліжняга.

Паўза.

Г в і д о. Выходзіць так. Калі я пазверску лупцюу свайго сабаку, што не прырэчыць дзесяці заповедзям, то раблю правільна...

Ф р а н к. Так можна давесці да абсурду любую ідэю...

Г в і д о. Або, як прыклад, калі я спалю бліжэйшы лес — гэта правільна? Бо пра лес у Бібліі нічога не сказана...

Ф р а н к. Гэта ўсё — удары ніжэй пупа.

Г в і д о. Ды нармальныя ўдары... проста ў той інструкцыі, па якой ты адрозніваеш правільнае ад няправільнага, не хапае адной заповедзі.

Ф р а н к. Якой жа?

Г в і д о. Не будзь дурнем.

Ф р а н к. Трэба прызнаць, што заповедзь усеабдымная...

Г в і д о. Так, ёю лёгка можна замяніць усе астатнія.

Ф р а н к. Я думаю, мы адхіліліся ад тэмы размовы.

Г в і д о. Адхіліліся, толькі я не памятаю, аб чым гэта мы гаварылі.

Ф р а н к. Заповедзі, правільна, няправільна, дзеці, выбары... Палітыка. Мы гаворым пра палітыку.

Г в і д о. Я прасіў цябе не гаварыць пра палітыку.

Ф р а н к. Гэта ты пачаў.

Г в і д о (пасля паўзы). Я запрасіў цябе паехаць у стралковы клуб.

Ф р а н к. Ты думаеш, мне не надакучылі гэтыя бясконцыя размовы пра палітыку? Ты думаеш, я хачу пісаць публіцыстычную бязглуздыцу пра тое, што такое грамадзянскае грамадства?!

Г в і д о. Перастань. Пагаварылі і пагаварылі, чаго коп'і ламаць?

Ф р а н к. Мне надакучылі гэтыя бясконцыя спрэчкі і невыкараняльнае чалавечае неўцтва! Мне прыкра таму, што нічога не мяняецца!..

Г в і д о. І што гэта такое ты гаворыш? Ты — паспяховы мужчына, прыжыццёвы класік, публіцыст, драматург, сцэнарыст... усе твае поспехі і не ўспомніць...

Ф р а н к. Кінь! Паспяховы чалавек — гэта чалавек, які мае поспехі ў галоўным — у сямейным жыцці. Гэта чалавек, якога ў спальні чакае каханая жонка, а ў дзіцячым пакоі спяць двое мілых дзетак.

Г в і д о. Гэта ты кінь! Ты не хочаш панізіць свае запатрабаванні... Ты заўсёды хацеў сустрэць такую жанчыну, якой не існуе на свеце.

Ф р а н к. Дык мне што, пагадзіцца на сумеснае жыццё з той, якую не кахаю... або з закончанай дурнічкаю? Дзякуй, гэтага мне хапіла.

Г в і д о. У цябе была Тацыяна — далёка не дурнічка. І, як мне падалося, ты не быў да яе раўнадушны.

Ф р а н к. Мне падабалася яе імя. Але ў ёй не было таго, што вы называеце сексуальнасцю.

Г в і д о. А ты?

Ф р а н к. Што?

Г в і д о. А ты гэта як называеш?

Ф р а н к. А-а! Ну, напрыклад, шар-
мам або... не ведаю... Я не ведаю, Гвідо,
чаго хачу... Можа, уся справа ў гэтай
пісаніне, якая не дае мне заснуць кож-
ны дзень...

Г в і д о. Магчыма, табе не варта
пісаць пра высакародных, прыгожых і
разумных жанчын, а, Франк? Напішы
што-небудзь пра непаўнацэнную, страш-
ненькую няўдаліцу, якая сустракае
пісьменніка... сляпога. А голас у яе, маж-
ліва, нават вельмі прыемны... Можаш
так і назваць свой раман — «Гук твайго
голосу».

Ф р а н к. Дзякуй. А хто будзе чы-
таць гэты раман, ты?

Г в і д о. Чаму я? Сляпыя пісьменнікі
і страшненькія няўдаліцы.

Ф р а н к. А хто заплаціць мне гана-
рар?

Г в і д о. Як хто? Ты хочаш сказаць,
што ў свеце ўжо няма выдаўцоў-няўдач-
нікаў?

Ф р а н к. Дзякуй табе за добрыя сло-
вы, якімі ты заўсёды можаш суцешыць.

Паўза.

Г в і д о. Ісці трэба.

Ф р а н к. Пасядзі яшчэ.

Г в і д о. Пасядзеў бы, але трэба да-
дому — Дамінік чакае... і Марыя.

Ф р а н к. Пацалуй іх за мяне.

Г в і д о. Абавязкова. Заўтра пабачым-
ся. Бывай.

Ф р а н к. Бывай.

Гвідо падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і
кочыць у наступны пакой.

З'ЯВА IV

Зялёны пакой. У цэнтры стаіць двухспальны
ложак. На ім ляжыць Дамінік — чытае
кнігу пад святлом бра.

У пакой уваходзіць Гвідо.

Дамінік. Ты сёння рана.

Гвідо. Стаміўся.

Дамінік. Трэба больш адпачы-
ваць.

Гвідо. А працаваць трэба менш?

Дамінік. А працаваць менш.

Гвідо. І менш зарабляць?

Дамінік. Цікава, колькі разоў на
працягу сумеснага жыцця можна паўта-
раць адны і тыя ж словы?

Г в і д о. Думаю, гэта залежыць ад
колькасці пражытых гадоў.

Дамінік. Добра, пастаўлю пытан-
не па-другому: колькі разоў на год ся-
рэднестатыстычная сям'я мае моўныя
зносіны на гэтую тэму? Тады можна бу-
дзе перамножыць колькасць разоў на
колькасць гадоў...

Г в і д о. Мяркую, прыблізна раз на
тыдзень.

Дамінік. Выходзіць, каля пяцідзе-
сяці разоў на год, калі выключыць велі-
кодныя і калядныя тыдні.

Г в і д о. У нашым варыянце — гэта...

Дамінік. Каля трохсот пяцідзе-
сяці разоў.

Г в і д о. Мы не тыповая сям'я —
думаю, варта абмежавацца лічбаю сто.

Дамінік. Гэта не мяняе хаду на-
шага жыцця.

Г в і д о. Дамінік, хопіць. Мяркую,
хаця б адзін раз з гэтай сотні ты зразу-
мела, што я думаю наконт гэтага.

Дамінік. У мяне адчуванне, што
мы апынуліся ў тупіку.

Г в і д о. Не пачынай.

Дамінік. Што значыць «не пачы-
най»? Няўжо ты думаеш, калі я выходзі-
ла замуж, дык марыла ляжаць кожны
вечар на канапе і чытаць чарговы раман
для хатніх гаспадынь?

Г в і д о. У такія моманты ў мяне ад-
чуванне, што я гляджу танны фільм пра
няўдалае жыццё сямейнай пары.

Дамінік. На жаль, гэта не фільм,
Гвідо, — гэта наша жыццё.

Гвідо. Цытата з таго самага фільма.

Дамінік. Ты проста цынік!

Г в і д о. Перастань!

Паўза.

Дамінік. Што мне рабіць, Гвідо?
Падкажы.

Г в і д о. Я не ведаю.

Дамінік. Можа, нам варта пажыць
асобна?

Г в і д о. Паўтараю: я не ведаю.

Дамінік. Ты мяне даводзіш да
шаленства гэтым заўсёдным «не ве-
даю»!

Паўза.

Што з табой адбываецца апошнім ча-
сам?

Г в і д о. Нічога асаблівага са мной не адбываецца.

Д а м і н і к. Можа, у цябе нехта з'явіўся? З'явіўся?!

Г в і д о. Ну чаму, калі ў сямейным жыцці штосьці не так, адразу «нехта з'явіўся»?

Д а м і н і к. А што яшчэ можа быць? Што?! Толькі не кажы «я не ведаю»!

Г в і д о. Магчыма, мне часова трэба пераехаць да мамы?

Д а м і н і к. Ну, вядома, да мамы. Яна знойдзе табе пару трохі лепшую, чым цяперашняя нявестка — бурклівая і скандальная.

Г в і д о. Яна ніколі мне нікога не падшуквала.

Д а м і н і к. Яна толькі тлумачыла табе, як выправіць мае недахопы.

Г в і д о. Пакінь маму ў спакоі.

Д а м і н і к. (пасля паўзы). Рабі што хочаш, але так больш працягвацца не можа.

Г в і д о. Мне трэба нейкі час пажыць асобна і падумаць...

Д а м і н і к. Жыві, дзе хочаш і думай, што хочаш... (Плача.)

Гвiдо апраанаецца і iдзе да тых дзвярэй, праз якія ўвайшоў у пакой. Спыняецца на парозе і бярэцца за ручку дзвярэй.

І можаш больш не вяртацца...

Некаторы час Гвiдо стаіць моўчкі, затым у пакой штосьці мяняецца. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год два, пяць, дзесяць. Гвiдо паварочваецца да ложка. Дамiнiк ускочвае яму насустрач.

Чаму ты не пазваніў, што прыедзеш сёння...

Г в і д о. Хацеў зрабіць табе сюрпрыз.

Д а м і н і к. Я што-небудзь згатавала б.

Г в і д о. Я пaeў у самалёце.

Д а м і н і к. Ты своєчасова...

Г в і д о. Што значыць «своечасова»?

Д а м і н і к. Распранайся...

Г в і д о. Дык што значыць «своечасова»?

Д а м і н і к. У нас з Марыяй штосьці разладзілася за гэты тыдзень.

Г в і д о. Усё заканамерна. Успомні сябе ў чатырнаццаць гадкоў.

Д а м і н і к. Не помню.

Г в і д о. Я таксама.

Д а м і н і к. Яна аспрэчвае любое меркаванне і не прымае ніякіх парад, увесь час сядзіць у сваім пакоі ды слухае жаклівую музыку.

Г в і д о. Жакліва гучную ці жакліва незразумелую?

Д а м і н і к. Жакліва дэпрэсіўную.

Г в і д о. Перыяд нігілізму.

Д а м і н і к. Ты заўсёды толькі канстатуеш тое, што адбываецца. Пагавары з ёю.

Г в і д о. Мне здаецца, я чуў такую ж фразу ў нейкім фільме пра канфлікт бацькоў са сваім дзіцяткам.

Д а м і н і к. Не, там была фраза «мы яго губляем».

Г в і д о. Не, там была фраза «а цяпер пастарайся заснуць».

Д а м і н і к. Напэўна, ты — занадта сучасны бацька, а я — жудасная рэтраградка.

Г в і д о. Не. Проста ты — маці, а я — бацька.

Д а м і н і к. «Бацька» і «абыякаваць» — сінонімы?

Г в і д о. Не. У слова «бацька» толькі адзін сінонім — «мудрасць».

Д а м і н і к. Вельмі смешна... Кладзіся спаць, Мудрасць. (Паўза.) Раскажы мне казку.

Г в і д о. Якую?

Д а м і н і к. Якую-небудзь... добрую. З добрым канцом.

Г в і д о. Казкі ўсе з добрым канцом. Таму яны і казкі.

Д а м і н і к. Раскажы тую, якую любіць Марыя.

Г в і д о. Пра залатых папугаяў?

Д а м і н і к. Пра залатых папугаяў.

Г в і д о. Яна доўгая.

Д а м і н і к. Гэта добра, што доўгая.

Г в і д о. А ты не заснеш?

Д а м і н і к. Вядома ж, не.

Г в і д о. (пасля паўзы). Добра. Слухай. (Паўза.) Жыла-была дзяўчынка. Звалі яе Вераніка. Яна добра вучылася, была паслухмяная і ніколі не спрачалася з бацькамі. Тата і мама ганарыліся сваёй дачушкай і лічылі яе лепшай дзяўчынкай на свеце...

Д а м і н і к. І вось аднойчы...

Г в і д о. І вось аднойчы ноччу, недзе каля дванаццаці гадзін, у акно спальні Веранікі нехта пастукаў. Ой, забыўся, здарылася гэта ў ноч перад самымі Калядамі... дык вось, пачуўся стук у акно. Вераніка прыадчыніла яго, і ў пакой за-

ляцеў цэлы рой белых іскрыстых сняжынак. Яны віхурай пранесліся па пакоі, запахла шакаладнымі цукеркамі і толькі што спечанымі пернікамі... Сняжынкі раптам расталі, і на сярэдзіне пакоя з'явіўся сімпатычны вушасты троль. Ён быў ружовага колеру, і толькі яго смарагдава-зялёны нос сведчыў аб тым, што знешнасць можа быць падманлівай, а на выгляд дабрадушная істота можа пастаяць за сябе і за гонар сваіх блізкіх...

Д а м і н і к. Я не зразумела: ён быў добры ці злы?

Г в і д о. Добры... але толькі для добрых людзей. А ўвогуле, я ж сказаў: мог пастаяць...

Д а м і н і к. Зразумела. Давай далей.

Г в і д о. Працягваю: гэтага троля звалі Гілбертам. Ён верай і праўдай служыў сваім гаспадарам вось ужо паўтары тысячы гадоў...

Д а м і н і к. Выходзіць, ён нарадзіўся ў пяцсот нейкім годзе нашай эры?

Г в і д о. Ты будзеш слухаць ці не?

Д а м і н і к. Даруй, працягвай.

Г в і д о. Так, вось... Гілберт дастаў з паветра сярэбраны скрутак, раскруціў яго і прачытаў: «Найвышэйшым указам загадваем! Лічыць Вераніку сапраўдным лаўрэатам звання «Лепшае дзіця года» і прэтэндэнткай найвышэйшага звання — «Прынцэса балю». Баль будзе праведзены ў традыцыйныя тэрміны і ў традыцыйным месцы. Давесці гэты дакумент да ведама прэтэндэнткі і арганізаваць яе прыезд на баль у карэце першага класа. Подпіс: Дванаццаць залатых папугаяў».

Так Вераніка даведалася пра найвялікшае свята з усіх святаў — «Баль залатых папугаяў». Гілберт расказаў ёй аб тым, што кожны год у замку «Castle Dream» на Каляды праходзіць баль, на які з'язджаюцца з усёй галактыкі тры тысячы лепшых дзяцей. Дванаццаць залатых папугаяў выбіраюць прынца і прынцэсу балю. Імі становяцца лепшыя з лепшых.

Д а м і н і к. А я магла бы стаць прынцэсай балю?

Г в і д о. Гэта можа здарыцца толькі з тым, хто не лічыць сябе дарослым.

Д а м і н і к. Ніколі не думала пра гэта... Ты як думаеш, я дарослая?

Г в і д о. Не ведаю. Ведаю толькі, што на гэтым балі на прынца і прынцэсу пра-

ліваецца дождж з залатых пялёсткаў руж, якія растуць толькі на тэрыторыі «Castle Dream» і цвітуць раз на год — у ноч перад Калядамі.

Калі Вераніка выслухала Гілберта, яна вырашыла, што ехаць на баль ёй неабходна. Расчыніўшы акно, яна ўбачыла, што ў паветры на ўзроўні чатырнаццаціга паверха, дзе знаходзілася іх кватэра, пагойдваецца шыкоўная блакітная карэта, запрэжаная васьмерыком цудоўных серабрыстых аленьяў. Вераніка ступіла з падваконня ў карэту, і ў гэты момант на ёй ужо была дзівосная сукенка колеру марскога блакіту. Гілберт ляснуў пугаю, і блакітная карэта, запрэжаная васьмерыком аленьяў, паляцела над горадам у краіну, дзе ніколі не заканчваецца дзяцінства...

Дамінік засынае, гучыць ціхая калядная музыка, у пакой сыплецца дождж з залатых пялёсткаў.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Куды б ты хацела паехаць, Дамінік?

Д а м і н і к. Не ведаю. Можа, на другую планету...

Г в і д о. Перастань. Жыццё не спынілася, проста год назад на зямлі на аднаго дарагога чалавека стала меней...

Д а м і н і к. Калі я падумаю, што гэта чакае і нас з табою... Жэх!

Г в і д о. Не трэба думаць аб гэтым, усё ў свеце адбываецца ў свой час.

Д а м і н і к. Я не хачу, каб ты паміраў раней за мяне... Я не змагу жыць адна...

Г в і д о. Не трэба... Перастань... А то я зараз таксама заплачу...

Д а м і н і к. Ты мяне здзіўляеш. Нават на пахаванні ты не заплакаў... Нібыта гэта была не твая мама. Ты не плакаў?

Г в і д о. Я плакаў у туалете — ніхто не бачыў.

Д а м і н і к. І як ты змог стрымацца ў час пахавання?

Г в і д о. Мне ўвесь час здавалася, што яна не хацела б бачыць, як я плачу... А цябе — хацела.

Д а м і н і к. Чаму?

Г в і д о. Не ведаю... Мне здаецца, для яе заўсёды была больш важная твая любоў, чым мая...

Д а м і н і к. Чаму ты так думаеш?

Г в і д о. Таму што я — яе сын... А ты... тваю любоў яна заўсёды хацела заслужыць... Калі плачаш, значыць, яна ўсё рабіла правільна.

Д а м і н і к. Часамі я была з ёю рэзкаю.

Г в і д о. Кінь. Ты заўсёды была харадой нявесткаю.

Паўза.

Д а м і н і к. Я хацела б паехаць у Партугалію.

Г в і д о. Чаму менавіта ў Партугалію?

Д а м і н і к. Не ведаю, але чамусьці хочацца ў Партугалію. Мне здаецца, што там ёсць двухпавярховы гатэль на беразе акіяна, у якім я хачу пажыць пару месяцаў.

Г в і д о. Пару месяцаў?

Д а м і н і к. Так, пару месяцаў.

Г в і д о. Пару месяцаў — гэта многа.

Д а м і н і к. Гэта здаецца, Гвідо, што пару месяцаў — многа. На самой справе, мы ўсё жыццё не можам выкраіць час на тое, каб пабыць разам хача б які-небудзь значны тэрмін. (Паўза.) Я вельмі хачу пабыць з табою... хачу нагаварыцца, каб хапіла на ўсё жыццё...

Г в і д о. На ўсё жыццё ўсё роўна не хопіць.

Д а м і н і к. Хачу, каб нам было што ўспамінаць, калі некага з нас не будзе.

Г в і д о. Зноў жахлівыя думкі?

Д а м і н і к. Яны не жахлівыя...

Г в і д о. Нам ёсць што ўспамінаць.

Д а м і н і к. А што ты ўспамінаеш, калі табе цяжка?

Г в і д о. Калі мне цяжка, я ўспамінаю пра нешта... ад чаго робіцца яшчэ цяжэй.

Д а м і н і к. Правільна гаварыла твая мама, што ўсе мужчыны шызафрэнікі, і толькі некаторыя з іх і параноікі.

Г в і д о. У людзей не можа адначасова быць шызафрэніі і параноі. Гэта яна жартавала, калі тата пачынаў падазраваць, што я смалю.

Д а м і н і к. А ты курьё?

Г в і д о. Так, але бацькі пра гэта не ведалі.

Д а м і н і к. Ты мне пра гэта не расказваў. І колькі гэта працягвалася?

Г в і д о. Сем гадоў.

Д а м і н і к. Потым давялося прызнацца?

Г в і д о. Не, давялося кінуць. Я вельмі хацеў, каб праўда была матуліна.

Д а м і н і к. Адносна таго, што ўсе мужчыны шызафрэнікі?

Г в і д о. Адносна таго, што я не смалю.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Д а м і н і к. Можа, нам завесці другое дзіця?

Г в і д о. Не ведаю... Думаеш, мы зможам удзяляць яму належную ўвагу?

Д а м і н і к. Марыі хутка шэсць... Год-два — і будзе амаль дарослая.

Г в і д о. Мне здаецца, цяпер для гэтага не лепшы час...

Д а м і н і к. Гвідо, лепшага часу для нараджэння дзіцяці ніколі не бывае. Заўсёды ёсць нейкія справы: то ў цябе шмат работы, то мне трэба падлячыцца, то не хапае часу...

Г в і д о. Не пачынай. Я сапраўды зараз такі загружаны...

Д а м і н і к. Калі б я не паставіла цябе перад фактам, то і Марыі сёння не было б на свеце...

Г в і д о. Дамінік, спыніся. Ты добра ведаеш, як я адношуся да дзяцей... Што цябе сёння...

Д а м і н і к. Што значыць «сёння»? Гвідо, мне трыццаць шэсць гадоў! Пройдзе яшчэ пару гадоў, і пра другое дзіця нават думаць нельга будзе!

Г в і д о. Ты драматызуеш сітуацыю.

Д а м і н і к. Я не хачу прыйсці да свайго дзіцяці ў школу на выпускны вечар і пачуць з вуснаў якога-небудзь падлетка: «А чыя гэта бабуля?»

Г в і д о (падыходзіць і абдымае яе). Ты і бабуля будзеш ого-го... Упэўнены, хто-небудзь з іх скажа: «Я з гэтай бабуляю час не марнаваў бы...»

Д а м і н і к. Я сур'ёзна, Гвідо.

Г в і д о. Я таксама.

Д а м і н і к. Ты не хочаш другое дзіця?

Г в і д о. Хачу, але я не хачу сёння гаварыць пра гэта.

Д а м і н і к. Ведаеш, Франк мае рацыю, калі гаворыць, што твайму развіццю калі што і перашкаджае, дык гэта ўласны эгаізм. Ты заўсёды думаеш толькі аб рабоце, аб сваёй творчасці,

сваіх ідэях, але ніколі — пра мяне і прасям'ю...

Гвідо. Калі гэта ён гаварыў?

Дамінік. Якая розніца калі? Важна, што гэта праўда.

Гвідо. Я не чуў падобнага ад Франка.

Дамінік. А я чула!

Гвідо. Вы што, гаворыце пра мяне ў маю адсутнасць?

Дамінік. Даводзіцца, цябе ж дома практычна не бывае.

Гвідо. Я неяк дрэнна разумею, што адбываецца. (Паўза.) У вас с Франкам нейкія адносіны? Можа, вы палюбоўнікі?

Дамінік. Перастань!

Гвідо. Дамінік, вы палюбоўнікі?!

Дамінік. Перастань!

Гвідо. Я хачу, каб ты мне адказала на пытанне: вы палюбоўнікі?!

Дамінік (плача). Перастань.

Гвідо. Так ці не?!

Дамінік (праз слёзы). Не! Не! Не!

Гвідо падыходзіць да Дамінік, абдымае яе, цалуе. Дамінік плача.

Гвідо. Перастань. Перастань, калі ласка. Перастань, прашу цябе... Прабач мяне, калі ласка... Прабач, я — ідыёт. Прабач...

Дамінік. Так нельга...

Гвідо. Прабач мяне, калі ласка... Прабач, я больш так не буду...

Дамінік (румзаючы). Як ты можаеш так?..

Гвідо. Прабач мяне, калі ласка. Проста я падумаў... Глупства нейкае... прабач.

Дамінік. Ты не хочаш дзіця? Не хочаш?

Гвідо. Хачу. Ну, вядома, хачу... Давай зараз жа...

Дамінік. Ты жартуеш?

Гвідо (падводзіць яе да ложка). Не, не жартую. Нам пара рабіць дзіця.

Дамінік. Перастань, Гвідо... перастань!

Гвідо перакульвае Дамінік на ложак. Святло тухне. Паўза. Святло павольна запальваецца.

Гвідо і Дамінік ляжаць на ложку.

Гвідо. Дык у вас штосьці было з Франкам?

Дамінік. Так.

Гвідо. Што «так»?

Дамінік. Так, было.

Гвідо. Та-а-ак! І што ж?

Дамінік. Сяброўская бядеда.

Гвідо. Ф-фу. Жартачкі ў цябе сёння.

Паўза.

Дамінік. Ты мне калі-небудзь здраджваў?

Гвідо. Так... да нашай сустрэчы.

Дамінік. Вядома, ты не прызнаешся, нават калі здраджваў.

Гвідо. Цяпер бы ўжо прызнаўся...

Дамінік. Не прызнаўся б ніколі, нават стоячы каля маёй дамавіны.

Гвідо. Калі ты перастанеш ужываць словы «смерць», «дамавіна» і «пахаванне»?

Дамінік. Перастань, ты ж разумееш, што я ў добрым сэнсе?

Гвідо. Ды хоць у якім сэнсе...

Дамінік. Здраджваў ці не? Прыз-навайся!

Гвідо. Нават лежачы ва ўласнай дамавіне: «не!»

Дамінік. Хлус! А як жа Нора?

Гвідо. Якая Нора?

Дамінік. Твая былая капірайтар?

Гвідо. Вельмі смешна.

Дамінік. Што смешна? Калі бачыла я, як яна глядзела на цябе, у мяне не было сумніву, што паміж вамі штосьці было.

Гвідо. Што рабіць, калі табе дастаўся муж-прыгажун?

Дамінік. Ты гэта пра каго?

Гвідо. Прапуская тваю дзёрзкасць міма вушэй. Калі я і зацікавіў Нору, дык толькі сваёй вытанчанасцю.

Дамінік. Ты гэта пра што?

Гвідо. Нору цікавілі выключна жанчыны.

Дамінік. Колькі новага з узростам даведваешся. А чаму яна на цябе так глядзела?

Гвідо. Хацела падхваліць.

Дамінік (пасля паўзы). Хай сабе. А офіс-менеджэр Вольга?

Гвідо. Ты што сур'ёзна ці працягваеш жартваць?

Дамінік. Супакойся, працягваю... Чарговы жарт: табе праз сорок хвілін трэба быць у аэрапорце.

Г в і д о. Кашмар! *(Падохпліваецца з ложка, хутка адзяваецца, бярэ чамадан і збіраецца выйсці.)*

Д а м і н і к. На колькі дзён?

Г в і д о. На чатыры. Што табе прывезці?

Д а м і н і к. Сябе. А Марыі — Барбі.

Г в і д о. Ненавіджу Барбі.

Д а м і н і к. Ты не пачуў, я сказала «Марыі — Барбі», а не «Гвідо — Кена». Цябе праводзіць?

Г в і д о. Не трэба. *(Падыходзіць да ложка і цалуе Дамінік.)* Я цябе кахаю... вельмі.

Д а м і н і к. Я таксама цябе кахаю, толькі значна больш. Хутчэй вяртайся.

Гвідо падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і крочыць у наступны пакой.

З'ЯВА V

Блакітны пакой. Г в і д о ўваходзіць у пакой. Пасярэдзіне на стале стаіць Т а т а, які трымае рукамі паліцу, прымацаваную да сцяны з аднаго боку. Спрабуе зрабіць на сцяне паметку алоўкам.

Г в і д о. Прывет, тат!

Т а т а. Дабрыдзень, Гвідо... Ты своечасова.

Г в і д о. Дапамагчы? *(Падыходзіць да паліцы і падтрымлівае рукою яе не замацаваны край.)*

Т а т а. Так, падтрымай, калі ласка.

Г в і д о. Што гэта?

Т а т а. Ты быццам бы на зрок не скардзіўся... Паліца.

Г в і д о. Бачу я, што паліца. Што гэта за паліца?

Т а т а. Паліца як паліца. Трымай мацней...

Г в і д о. Тата, што гэта за кепска абструганая драўніна? Ты не мог выбраць нічога лепшага? Трэба было пазваніць мне — я купіў бы табе нармальную паліцу...

Т а т а. Адпускаяй.

Гвідо адпускае паліцу, яна застаецца вісець на адным цвіку. Тата падключае дрыль.

Г в і д о *(здымаючы плашч)*. Тат, я заўтра прывязу другую паліцу.

Т а т а. Мне другую не трэба.

Тата пачынае свідраць сцяну для таго, каб павесіць паліцу. Шум дрыля заглушае голас Гвідо, які нешта гаворыць. Тата заканчвае свідраць, калі Гвідо заканчвае сваю тыраду.

Г в і д о... можна было выбраць нармальную!

Т а т а. Мне патрэбна менавіта гэтая паліца — яна ідэальна падыходзіць па параметрах і колеры.

Г в і д о. Упёрся ты ў гэтую паліцу...

Т а т а. Так, упёрся — я зрабіў спецыяльна, каб павесіць тут!

Г в і д о. О, божачка!

Паўза.

Т а т а. І ты павінен паважаць чужую працу!

Г в і д о. Прабач, тата, я не ведаў...

Т а т а. Што не ведаў?

Г в і д о. Не ведаў, што ты сам яе зрабіў.

Т а т а. А што б гэта змяніла? Яна стала б прыгажэйшая ад таго, што яе зрабіў я?

Г в і д о. Ды не, забудзься...

Т а т а. Ды і якая розніца, што вісіць на сцяне ў чалавека, да якога ніхто не заходзіць, апроч паштальёна і малочніцы.

Г в і д о. Справа густу.

Т а т а. Мой густ позна фарміраваць, зрэшты, як і твой... Гэтая паліца заняла восем дзён майго жыцця *(Паўза.)* Ты думаеш лёгка ў маім становішчы заняць восем дзён.

Г в і д о. Прабач, тат.

Т а т а. Пасля таго, як памерла твая мама, гэтая паліца ці не адзіны асэнсаваны занятак...

Г в і д о. Тат, ну я ж папрасіў прабачэння.

Т а т а. Ты думаеш я сляпы і не бачу, што яна крываватая... Ды і з колерам не вельмі патрапіў.

Г в і д о. У мяне адносна самаробных паліц кепскія асацыяцыі.

Т а т а. У тваім узросце ў мяне калі і былі кепскія асацыяцыі, дык толькі адносна жанчын.

Г в і д о. Гэта амаль адно і тое ж.

Т а т а. Самаробныя паліцы і жанчыны?.. Мабыць, я вельмі стары...

Г в і д о. Аднойчы я пазнаёміўся з дзяўчынай...

Т а т а. Гэта да сустрэчы з Дамінік?

Г в і д о. Так, задоўга. Дык вось, калі я з ёю пазнаёміўся...

Т а т а. Яе імя?

Г в і д о. Не помню... Ды гэта і не істотна... Я прыйшоў да яе дадому і ўбачыў недарэчныя кніжныя паліцы таксама незразумелага колеру...

Т а т а. Што значыць «таксама»?

Г в і д о. Ды не, не «таксама»... Гэта я агаварыўся... Проста незразумелага колеру. Проста крывыя паліцы незразумелага колеру...

Т а т а. Спадзяюся, ты не агучыў свайго меркавання адносна гэтых паліц у сям'і, якую ты ледзь-ледзь ведаў?

Г в і д о. Вядома, агучыў.

Т а т а. Вы рассталіся тым жа вечарам?

Г в і д о. Не, праз дваццаць хвілін. Высветлілася, што гэтыя бязглуздыя паліцы змайстраваў яе бацька ў вольны ад работы час.

Т а т а. Ад якой работы?

Г в і д о. Якая розніца?.. Здаецца, ён быў дантыстам... Мабыць, добрым дантыстам, але пачварным сталяром. А імя дзяўчыны Лора... Дакладна, яе звалі Лора, а бацька ў яе быў дантыст.

Т а т а. Гэты не самы страшны выпадак у жыцці.

Г в і д о. Гэта быў не самы, а вось наступны...

Т а т а. Яшчэ адзін?

Г в і д о. Калі б гэта быў адзіны выпадак, то, мабыць, я не ўспрыняў бы тваю паліцу так сур'ёзна...

Т а т а. Што ж адбылося другі раз?

Г в і д о. Усё тое ж самае, толькі ў дзяўчынкі было другое імя, а ў яе бацькі другая прафесія.

Т а т а. Ты ў мяне ўдачлівы.

Г в і д о. Ведаеш, я ненавіджу самаробныя паліцы... Мне здаецца, у тых дамах, дзе ўся радня ганарыцца паліцамі, зробленымі непрафесійнымі рукамі галавы сям'і, жыццё абсалютна невыноснае. І нават калі я атрымаю Нобелеўскую прэмію, жонка і цешча будуць расказваць гасцям не пра мае поспехі, а пра ўбогія кніжныя паліцы, якія зляпіў крывымі рукамі мой дарагі цесць.

Т а т а. Не закіпай. (Паўза.) Ведаеш, мне калісьці, на дошціку нашых адносін, твая мама прадэманстравала стул, зроблены рукамі твайго дзеда. Даволі ўбогі твор, трэба прызнацца...

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Г в і д о. Тат, твая работа табе падабаецца?

Т а т а. Адказ залежыць ад таго, што ты маеш на ўвазе.

Г в і д о. Я ж кажу — работу.

Т а т а. Яна складаецца з розных элементаў...

Г в і д о. Паслухай, ты ўсё спрабуеш ускладніць. Я ўсяго толькі задаў пытанне: табе падабаецца твая работа?

Г в і д о. Чаго ты шуміш? Я спрабую сказаць табе, што гэтае пытанне не такое простае... Добра, калі спрасціць: творчая частка — падабаецца, рамесніцкая руціна — не.

Г в і д о. Ну.

Т а т а. Што «ну»?

Г в і д о. Расшыфроўвай.

Т а т а. Калі б ты мяне не перапыняў, я ўжо даўно б растлумачыў...

Г в і д о. Тат, тлумач, я не буду цябе перапыняць, выбачай...

Т а т а (насля паўзы). На самой справе ўсё проста. Кожны працэс мае дзве завершаныя складальныя, творчую і рамесную — адна без другой існаваць не могуць. Творчая складальная, як правіла, з'яўляецца прызам за вялікі аб'ём рамесніцкай работы... Праўда, творчая частка амаль заўсёды знаходзіцца напачатку, а рамяство крочыць за ёю... Штосьці не склейваецца ў мяне з прызам...

Г в і д о. Стоп! Калі...

Т а т а. А, вось! Рамяство з'яўляецца неабходнай аплатаю за радасць заняткаў творчасцю. І наколькі творчы працэс быў радасны і жыватворны, настолькі доўгім і нудным з'яўляецца рамеснае выкананне задумы. Во!

Г в і д о. Гэта з падручніка?

Т а т а. Дробненькая асоба, са сваім заўсёдным сумнівам! Гэты, неверагодны па сваёй глыбіні тэзіс толькі што спарадзіў твой бацька!

Г в і д о. Тады пішы падручнікі.

Т а т а. Не хачу.

Г в і д о. А чаго хочаш?

Т а т а. Хачу займацца толькі творчасцю... без рамяслухі.

Г в і д о. Няўжо ў занятках творчасцю ёсць такое страшэннае задавальненне?

Т а т а. Не тое слова, Гвідо. Спачатку дзіця даведваецца, што такое цацка, якую яно хацела мець; затым юнак уведвае жанчыну, якую горача жадаў; потым застаецца ўведаць толькі творчасць...

Г в і д о. Ты сёння ў гуморы.

Т а т а. Ведаеш чаму? Учора заказчык прыняў мой праект.

Г в і д о. Я гатовы паверыць ва ўсё, што ты гаворыш пра творчасць, але не магу зразумець, чаму ты стаў праяваць самыя звычайныя дамы?

Т а т а. Яны не звычайныя, Гвідо, — у іх жывуць сем'і.

Г в і д о. Не бачу розніцы — «жывуць сем'і» ці «працуюць людзі».

Т а т а. Не ведаю, як гэта табе растлумачыць, але... людзі мяняюцца. Усе. І я таксама, як гэта ні дзіўна.

Г в і д о. Давай далей, без пабочных сказаў.

Т а т а. Чаму ты не даеш мне гаварыць?

Г в і д о. Даю-даю. Гавары, калі ласка.

Т а т а. Дык вось. Калі я толькі пачынаў працаваць, мне хацелася праяваць замкі.

Г в і д о. Тыя, што ў дзіцячых кніжках?

Т а т а. Калі папраўдзе, то так — прыгожыя замкі, што стаяць на макаўках цудоўных пагоркаў. І каб унізе абавязкова брўлася рака, а ў ёй бы плёскалася фарэль.

Г в і д о. З маленькімі вежамі?

Т а т а. Што?

Г в і д о. Замак з вежамі.

Т а т а. Так, зразумела, з вежамі... Аб гэтых вежах мараць усе, асабліва тыя, у каго ў дзяцінстве не было свайго пакоя. Здаецца, што менавіта ў вежы павінна быць заключана нейкая тайна, і менавіта там можна займацца нечым надзвычай рамантычным і наймаверна важным для ўсяго свету. (Паўза.) Так, абавязкова хацелася некалькі вежкаў, адна з якіх амаль раствараецца ў воблаках...

Г в і д о. Прыгожа.

Т а т а. Вось! Менавіта — «прыгожа». Але потым, калі мне было ўжо каля трыццаці, захацелася стварыць геніяльны праект небаскроба.

Г в і д о. Самага высачэзнага.

Т а т а. Самага. Абсалютна «самага». Самага высокага, самага прыгожага, са-

мага сучаснага, самага арыгінальнага, самага...

Г в і д о. Я зразумеў. Далей.

Т а т а. І каб там працавалі тысячы прыгожых мужчын у бялюткіх сарочках, цёмна-сініх касцюмах і галыштуках стрыманых таноў. І каб ім прыносілі каву чароўныя бландзінкі ў строгіх касцюмах, але абавязкова з кароткімі спадніцамі. І каб у іх абавязкова здараліся раманы...

Г в і д о. Далей.

Т а т а. А калі мне было сорок, я захацеў свой дом. У сэнсе, наш дом... для нашай сям'і. Я вельмі добра яго ўяўляў — асабняк з трыма ссоўнымі ўзроўнямі. А на падворку — тэраса і басейн... І яшчэ камін, у якім я мог бы смажыць курыныя крыльцы барбекю, пакуль вы, разам з гасцямі, плёхаецеся ў басейне і дураслівіце.

Г в і д о. Зразумела.

Т а т а. Наўрад ці.

Г в і д о. Што «наўрад ці»?

Т а т а. Наўрад ці табе зараз зразумела, што ўсё гэта значыць. Ты пакуль што павінен хацець замак... з вежкаю.

Г в і д о. Я хачу.

Т а т а. Ну, вось бачыш...

Г в і д о. Ты не зразумеў, я хачу...

Т а т а. Што?

Г в і д о. Толькі ты не крычы.

Т а т а. Чаму я павінен крычаць? Штосьці здарылася?.. Што?! Гвідо, твая дзяўчына зацяжарала? Ты зараз і ўся якой-небудзь мязготнай хваробаю? Што здарылася, Гвідо?!

Г в і д о. Не... Мяне выключылі з універсітэта.

Паўза.

Т а т а. За што?

Г в і д о. Я не магу здаць экзамен па тэхналогіі вытворчасці.

Т а т а. Што значыць «не магу?»

Г в і д о. «Не магу» — гэта значыць, што я цярэць не магу жалезныя валы, якія круцяцца; прэсы, якія грымяць; канвееры, якія грукуюць, і людзей, якія ўсё гэта любяць.

Т а т а. Але ж ты неяк вучыўся там.

Г в і д о. Менавіта «неяк». Вось-вось!

Т а т а. Табе ж гэта падабалася... мабыць. Ці не?

Г в і д о. Ці не.

Паўза.

Т а т а. Я і сам усё гэта не выношу... Ведаеш, я ўвогуле не меў станоўчых эмоцый ад кантактавання з аднагодкамі, якія бясконца рамантавалі ў гаражы адзін і той жа матацыкл... або машыну. Мне заўсёды здавалася, што яны пазбаўлены нечага важнага і патрэбнага, што дадзена мне і другім людзям. Такім, як я.

Г в і д о. Чаму ты не казаў мне гэтага раней, тата?

Т а т а. Не ведаю. Можа, мне здавалася, што ты не па мне пайшоў... Можа...

Г в і д о. Калі я не па табе пайшоў, дык са мною не трэба быць шчырым?

Т а т а. Ды не, што ты. Проста я не хацеў тлуміць табе галаву. Гэта страшэнная адказнасць — гаварыць людзям пра іх здольнасці ці магчымасці.

Г в і д о. Ты пра што?

Т а т а. Што будзе, калі я штодня пачну пераконваць цябе ў тым, што ты — геніяльны кампазітар?

Г в і д о. Я паспрабую пісаць музыку.

Т а т а. А калі я не маю рацыі?

Г в і д о. Я перастану спрабаваць.

Т а т а. І адчуеш страшэннае расчараванне. Бывае, што людзі не могуць падобнае расчараванне перажыць.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

Г в і д о. Тат, ты не мог бы пазычыць мне грошай?

Т а т а. Колькі?

Г в і д о. Чатыры тысячы.

Т а т а. Колькі?

Г в і д о. Чатыры тысячы. Ты так здзіўіўся, нібыта для цябе гэта такая ўжо надзвычайная сума. Праз тры месяцы я аддам.

Т а т а. Ды не, сума не вельмі вялікая... Проста я не прыпомню выпадку, каб ты пазычаў такія грошы.

Г в і д о. Хачу памяняць машыну.

Т а т а. Памяняць машыну?!

Г в і д о. Ну так, памяняць машыну. Тат, ты сёння так здзіўляешся, быццам бы да цябе прыйшоў Франкенштэйн і просіць талерку ячнай кашы на вячэру.

Т а т а. Навошта табе новая машына?

Г в і д о. Тат, ты хочаш заняцца маім выхаваннем?

Т а т а. Перастань на мяне гыркаць. Я задаў табе элементарнае пытанне: навошта табе новая машына?

Г в і д о. Табе гэта сапраўды цікава ці хочаш...

Т а т а. Ды ну цябе...

Паўза.

Г в і д о. Апошнім часам настрой не вельмі... хачу спрычыніцца хоць да нейкай радасці.

Т а т а. На пазычаныя?

Г в і д о. Тат, я не магу ездзіць на машыне дваццаць гадоў.

Т а т а. Ты ездзіш на сваёй машыне ўсяго чатыры гады...

Г в і д о. Тры...

Т а т а. Тым больш.

Г в і д о. У маім атачэнні не прынята ездзіць на машыне, як ездзіш ты, — во сем гадоў.

Т а т а. Дзесяць.

Г в і д о. Тым больш.

Паўза.

Т а т а. Дзе іх вытвараюць?

Г в і д о. Каго?

Т а т а. Стэрэатыпы вашы.

Г в і д о. Ты пра што?

Т а т а. Вы дзіўныя людзі...

Г в і д о. Пачакай. Хто такія «мы»?

Т а т а. Вы — пакаленне гэтае, у творчасці якога я прымаў удзел.

Г в і д о. Зразумеў. Дык чаму мы дзіўныя?

Т а т а. Вы загразнулі ў стэрэатыпах... На машыне трэба ездзіць тры гады, гадзіннік павінен быць ручной зборкі, мыскі чаравікаў — вузкія... Кашмар.

Г в і д о. Я магу пагадзіцца з тым, што пэўная надуманасць у гэтым ёсць, але гэтыя правілы складваліся стагоддзямі. Кожнае пакаленне ўкладвала свае элементы ў гэтую піраміду стэрэатыпаў. І ты, дарэчы, таксама: разам са сваім пакаленнем.

Т а т а. Вось-вось, піраміду недарэчных каштоўнасцяў...

Г в і д о. Мне здаецца, гэта нармальна, калі па знешнім выглядзе можна вызначыць маёмасны стан чалавека.

Т а т а. Аб чым ён сведчыць, маёмасны стан? Я сустракаў вялікую колькасць небагатых людзей, кантактаванне з якімі прыносіла мне сапраўдную радасць, і

прыблізна такую ж колькасць багатых, з якімі не было пра што пагаварыць.

Г в і д о. Гэта банальнасць.

Т а т а. Ды не банальнасць гэта, не банальнасць. Вы чамусьці выбралі для кантактавання адзін параметр адпаведнасці — узровень дабрабыту...

Г в і д о. А чаму не?

Т а т а. Не дык не. Гэта твая справа.

Паўза.

Г в і д о. Я заўсёды не мог зразумець цябе. Ты — чалавек, які зарабляў заўсёды немалыя грошы, іх цяпець не можаш... Гэта што, поза ці нейкія дэфармаваныя левыя ідэі? Тат, ты антыглабаліст?

Т а т а. Для антыглабаліста я занадта добра паголены і вельмі часта мыно галаву.

Г в і д о. Значыць, поза.

Т а т а. Выходзіць, так.

Г в і д о. Ну, вядома, не так. Раствучаю мне адзін раз у жыцці, калі ласка.

Т а т а. А ты зноў скажаш, што гэта банальнасць?

Г в і д о. Не заводзься. Я сапраўды хачу цябе зразумець у гэтым грэбаванні грашыма.

Т а т а. Я табе задам тры пытанні, а ты адкажы на іх максімальна сумленна.

Г в і д о. Дамовіліся.

Т а т а. Калі ты купіў папярэдняю машыну, колькі часу ты радаваўся пакупцы?

Г в і д о. Ведаеш, зараз наўрад ці ўспомню... Думаю, з тыдзень... можа, два.

Т а т а. Пункт другі: заплюшчы вочы.

Г в і д о (*садзіцца прама і заплюшчвае вочы*). Заплюшчыў.

Т а т а. Цяпер успомні, што ў тваім жыцці было самае прыемнае. Карацей, які вобраз узнікае ў тваім уяўленні ад словаспалучэння «прыемны ўспамін з мінулага».

Г в і д о (*пасля паўзы*). Мы з Дамінік сядзім ноччу на стромкім пясчаным беразе. Уперадзе мора, над намі зоркі... Я п'ю халоднае піва, яна — белае віно з такой маленькай бутэлькі з доўгім рыльцам...

Т а т а. Хопіць. Далей. Заплюшчы вочы. Цяпер уяві, аб чым ты марыш. Чаго ты вельмі хочаш... вельмі?

Г в і д о (*заплюшчвае вочы, нейкі час садзіць моўчку*). Мару змяніць работу.

(*Адплюшчвае вочы*.) Я хачу, як ты і Франк, — займацца творчасцю.

Т а т а (*пасля паўзы*). Простая шчырасць... Якой творчасцю?

Г в і д о. Давай спачатку закончым з грашыма... Якія вынікі тэста?

Т а т а. Вельмі простыя. Усе твае лепшыя ўспаміны, мары і мроі звязаны з кім заўгодна, але ніяк не з грашыма. Такі іх кошт у жыцці індывідуума.

Г в і д о. Не ўпэўнены, што да грошай трэба адносіцца так пагардліва.

Т а т а. Кінь. Гэта ўсяго толькі пафарбаваная папера, якую не вельмі разумныя людзі паспрабавалі зрабіць эквівалентам усяго існага. Абсурд.

Г в і д о. Але ж усё-такі эквівалент?

Т а т а. Эквівалент чаго, таленту? Тады Вінсент Ван Гог — нікчэмны маляр. Ці розуму? Тады колькі мільёнаў павінна было быць у Эйнштэйна? Бязглуздзіца.

Г в і д о. Тат, ды я ўсё разумею, проста вельмі хочацца новую машыну.

Т а т а. Проста хочацца?

Г в і д о. Проста хочацца...

Т а т а. Такую аргументацыю прымаю. Праўда, калі ты вырашыў кінучь работу і заняцца творчасцю, то грошы табе спатрэбяцца для іншых пакупак. А чым ты хочаш заняцца?

Г в і д о. Яшчэ не вырашыў. Пакуль што проста абрыдла цяперашняя работа...

Т а т а. Я, мабыць, дрэнны бацька, але на змену прафесіі гатовы выдаць табе восем тысяч бестэрміновага беспрацэнтнага крэдыту.

Г в і д о. Дзякуй, тата. Я заўсёды ведаў, што ты мяне разумееш.

Т а т а. Накішталт галівудскага кіно. Зараз павінна загучаць такая спецыяльная музыка-музыка, што дорыць надзею. Вось пад яе ты і павінен пайсці.

Г в і д о. Чаму ўсе творчыя асобы такія цынічныя?

Т а т а. Мы не цынічныя — мы абвострана аб'ектыўныя.

Г в і д о. Вельмі смешна. Добра, тат, я заеду на гэтым тыдні — пагаворым аб творчасці.

Т а т а. Давай. Прывітанне Дамінік і Марыі.

Г в і д о. Дзякуй. Будзь.

Гвідо падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і крочыць у наступны пакой.

З'ЯВА VI

Сіні пакой. У пакоі раскіданы рэчы. На сценах наклеены постэры з часопісаў і фотаздымкі. На невялікім ложку ляжыць расчынены чамадан. Перад ім на каленях стаіць М а р ы я. У пакой уваходзіць Г в і д о. Ён у паліто, у руках — кейс.

М а р ы я. Татуля! Дзякуй Богу, ты прыехаў...

Марыя кідаецца да яго, абдымае, цалуе. Гвідо незадаволена круціць галавою. Ён раззлаваны, але спрабуе стрымаць негатыўныя эмоцыі.

Г в і д о. Выходзіць, ты жывая і здаровая.

М а р ы я. Тат, ну вядома. А ты што падумаў?

Г в і д о. А што я магу падумаць, калі ты пішаеш «тэрмінова прыезджай»?

М а р ы я. «Тэрмінова прыезджай» — гэта значыць мне патрэбна твая дапамога.

Г в і д о. Калі чалавек жывы і здаровы, ён не павінен пісаць «тэрмінова прыезджай». Дастаткова напісаць «мне патрэбна дапамога». Калі чалавек піша «тэрмінова прыезджай», можна падумаць, што яго жыццём штосьці пагражае.

М а р ы я. Так, майму жыццю пагражаюць.

Г в і д о. Хто?!

М а р ы я. Не «хто», а «што» — маркота і бязвыхаднасць.

Г в і д о. І табе не сорамна? Я сапраўды думаю — з табою нешта здарылася.

М а р ы я. Тат, здарылася. Гэта больш сур'ёзна, чым ты думаеш.

Паўза.

Г в і д о. Ну, давай расказвай пра маркоту і бязвыхаднасць...

М а р ы я (пасля паўзы). Не ведаю, з чаго пачаць.

Г в і д о. З канца.

М а р ы я. Добра. (Паўза.) Тат, я ад'язджаю ў Італію.

Г в і д о. Куды?!

М а р ы я. У Італію.

Г в і д о. Навошта ў Італію?

М а р ы я. Вучыцца.

Г в і д о. Не зразумеў. Ты ж тут вучышся... Няўжо ты думаеш, што там

табе дадуць лепшую адукацыю, чым тут — у адным з лепшых універсітэтаў?

М а р ы я. Тата, я хачу вучыцца рысаванню.

Г в і д о. Рысаванню?!

М а р ы я. Рысаванню.

Г в і д о. Я не разумею... Адкуль гэта? Што за глупства, Марыя? Якое рысаванне? Два гады вучыцца на эканоміцы, каб захацець рысаваць. Я не разумею...

М а р ы я. Што тут незразумелага, тата?! Я не хачу праседжваць у кабінце дарагое скуранае крэсла, займаючыся нарошчваннем прыбавачнай вартасці.

Г в і д о. Чаму?! Ты хацела гэтага... Табе падабалася тут вучыцца... Ты была ў захапленні ад тутэйшых нораваў і традыцый...

М а р ы я. Захаплялася. Цяпер не захапляюся. (Паўза.) Тыдзень назад я сядзела на семінары па бухгалтарскім ўліку... і раптам у мяне з'явілася думка: што я тут раблю? Чаму я займаю чужое месца? Тат, гэта не маё, я не люблю эканоміку і не хачу займацца бізнесам... Я не гатовая прысвяціць сваё жыццё гэтаму.

Г в і д о. Але чаму ты думаеш, што мастацтва — гэта тваё?

М а р ы я. Мяне гэта цягне. Я буду працаваць з раніцы да ночы...

Г в і д о. А ты ведаеш, колькі мастакоў становяцца вядомымі? Пяць-дзесяць працэнтаў, не больш.

М а р ы я. А колькі бізнесменаў становяцца банкрутамі?

Паўза.

Г в і д о. Мабыць, гэта гены.

М а р ы я. Я размаўляла з дзядулем — ён ухваліў маё рашэнне.

Г в і д о. Не сумняваюся.

М а р ы я (падыходзіць, абдымае яго плечы). Татулька, усё будзе нармальна.

Г в і д о. Я хацеў, каб у цябе была прафесія... сур'ёзная прафесія. Мне падалося, што будучы вялікія поспехі ў бізнесе...

М а р ы я. Я даб'юся поспехаў у мастацтве.

Г в і д о. Ты не ўяўляеш, што такое расчараванне ў мастацтве. Гэта не банкруцтва — гэта доўгая пакутлівая смерць на вачах усяго свету.

М а р ы я. Або захапляльны палёт, як гаворыць дзядуля.

Марыя заглядае ў чамадан, дастае з яго вялікую папку з малюнкамі, кладзе яе на калені Гвідо.

Г в і д о. Адкуль гэта ў цябе?

М а р ы я. Мама дала.

Г в і д о (*перабірае малюнкi, што ляжаць у папцы*). У мяне адчуванне, што пра твой адыход з універсітэта не ведаю адзін я. (*Трымае ў руках малюнак*.) Ня-дрэнна, праўда?

М а р ы я. Я іх пераглядаю кожны дзень... Чаму ты не стаў мастаком?

Г в і д о. Збаяўся няўдачы.

М а р ы я. А няўдачы ў рэкламе не збаяўся?

Г в і д о. Рэклама — гэта работа. Не ведаю, але яна так і не стала для мяне творчасцю.

М а р ы я. А мне падабаюцца твае ідэі.

Г в і д о. Яны ўсім падабаюцца... апроч мяне.

М а р ы я. Тат, пазыч грошай.

Г в і д о. Колькі?

М а р ы я. Восем тысяч... Дзядуля даў чатыры.

Г в і д о. Дарагавата ты мне абыходзішся. Навошта столькі?

М а р ы я. Пералёты, вучоба, пражыванне, тэлефон, пэндзлі, харчаванне, музеі...

Г в і д о. Музеі для студэнтаў бясплатныя.

М а р ы я. Сем тысяч дзевяцсот.

Г в і д о. Добра... нібыта ў мяне ёсць выбар...

М а р ы я (*абдымае яго і цалуе*). Ты ў мяне самы лепшы тата ў свеце.

Г в і д о. А прыдумаць менш банальную фразу не атрымалася?

М а р ы я. Я не выдумляла — гэта праўда.

Г в і д о. Тады дзякуй.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

М а р ы я. Як добра, што ты прыехаў!

Г в і д о. Ты ўвесь час спрабуеш мяне напалохаць... Я ўжо не баюся.

М а р ы я. Затое ты хутка прылятаеш.

Г в і д о. Што зусім не проста, як ты разумееш.

М а р ы я. Разумею. Але і ты павінен разумець, што даражэй за дачку можа быць толькі... нават не ведаю, што можа быць даражэй.

Г в і д о. Любімая... работа.

М а р ы я. І табе не сорамна?

Г в і д о. Тут прыгожа. Мне спадабалася Італія. (*Паўза*.) Як твая вучоба?

М а р ы я. Вучоба добра. Вельмі добра.

Г в і д о. А што дрэнна?

М а р ы я. Калі за «дрэнна» прыняць смерць або цяжкую хваробу, то ўсё добра.

Г в і д о. Скончыліся грошы?

М а р ы я. Грошай поўна. Траціць няма калі, плюс стыпендыя, плюс прадала чатыры работы на панелі.

Г в і д о. Дзе?!

М а р ы я. На панелі. Не палохайся, гэта на слэнгу плошча, дзе мастакі самастойна прадаюць карціны.

Г в і д о. Надзвычайна.

М а р ы я. Не самая ўдалая назва, але сутнасць схоплена дакладна...

Паўза.

Г в і д о. Мне што, абцугамі выцягваць з цябе праўду?

М а р ы я. Ды няма ніякай праўды... Ці то, праўда ёсць, але няма ніякай ярка сфармуляванай праблемы.

Г в і д о. Ты здэкеуешся з мяне? (*Аглядае пакой*.) Падобны на твой пакой ва універсітэце.

М а р ы я. Так, толькі няма страшэннага тупацнення ў калідоры.

Г в і д о. Дык што, я магу ляцець?

М а р ы я. Тат, прабач. Проста я вельмі сумую... Мне цяжка. Я не думала, што мне будзе так не хапаць цябе, мамы, дзядулевых расповядаў...

Г в і д о. Ты хочаш кінуць і гэты універсітэт?

М а р ы я. Акадэмію.

Г в і д о. Добра, акадэмію. Ты хочаш зноў усё кінуць і пачаць спачатку?!

М а р ы я. Не, ты мяне няправільна зразумеў. Я засумавала.

Г в і д о. І ўсё?

М а р ы я. І ўсё.

Г в і д о (*абдымае яе*). Дзякуй Богу! (*Паўза*.) Дык вось я і прыехаў! У цябе віно ёсць?.. Я таксама засумаваў.

М а р ы я. Ёсць. Зараз.

Г в і д о. А мама гаворыць, што ты нарэшце адпачнеш ад нас.

М а р ы я. Глупства. (*Бярэ віно, рэжа сыр.*)

Г в і д о (*адкаркоўвае бутэльку*). Гэта не глупства. Ты думаеш, мама зможа калі-небудзь забыцца на твае ўцёкі з дому?

М а р ы я. Ну вось. Трэба помніць усе дурнаватыя дзіцячыя ўчынкі... Мне было тады гадоў дзесяць.

Г в і д о. Дванаццаць.

М а р ы я. Ну, дванаццаць.

Г в і д о. Ты ведаеш, многія дзеці стамляюцца ад апекі сваіх бацькоў, але далёка не кожны можа збегчы з дому.

М а р ы я. Чаму гэта раптам пачаў успамінаць гэта?

Г в і д о. Ды не раптам. Проста мама ўпэўнена, што ты пачуваеш сябе камфортна толькі тады, калі знаходзішся далёка ад нас, ад сям'і.

Паўза.

М а р ы я. Калі папраўдзе, я ўпершыню перажывала такое пачуццё. Таму, мабыць, і напісала, што мне дрэнна...

Паўза.

Г в і д о. Я ўпершыню адчуў нястачу сям'і ў трыццаць пяць... Быў у камандзіроўцы... Аднойчы вечарам стала так маркотна... У бары выпіў чатыры віскі... чыстыя. А потым паехаў у аэрапорт і вылецеў дадому. Мне было напляваць, звольняць мяне ці не... як буду апраўдвацца... кашмар.

М а р ы я. І чым гэта закончылася?

Г в і д о. Нічым. Ніхто нічога не зразумеў, а я своечасова здаў справаздачу.

М а р ы я. Смешна.

Г в і д о. Смешна.

Паўза. Штосьці мяняецца ў пакоі. Час зрушваецца ўперад ці назад, на год, два, пяць, дзесяць.

М а р ы я. Неяк трэба табе сказаць, а я не ведаю як...

Г в і д о. У цябе будзе дзіця?

М а р ы я. Не, што ты, яшчэ не.

Г в і д о. Яшчэ? Яшчэ?! Ты хочаш сказаць, што ўжо ёсць ад каго?

М а р ы я. Заўсёды ёсць ад каго. Што ты расхвалываўся?

Г в і д о. Гавары, гавары... Я адчуваю, што гэта не проста так.

М а р ы я. Я толькі хацела табе сказаць, што ў мяне ёсць, як гэта ў вас называецца, «малады чалавек».

Г в і д о. Пра сваіх ранейшых кавалераў ты так афіцыйна не паведамляла. Дык гэта што, усё так сур'ёзна?

М а р ы я. Ну, увогуле дык... так.

Г в і д о (*пасля паўзы*). Добра. Хто ён? Чым займаецца? Хто бацькі?

М а р ы я. Тата дырэктар маленькай юрыдычнай кампаніі, а мама памерла.

Г в і д о. Позняе дзіця?

М а р ы я. Ды не, звычайнае дзіця...

Г в і д о. Ну-ну, раскажвай... Раскажвай, хто мой будучы зяць.

М а р ы я. Ён педагог.

Г в і д о. Вучыцца на педагога... Добра хоць, што не рок-музыка.

М а р ы я. Не, не вучыцца. Ён педагог. Выкладае ў мяне гісторыю сусветнай культуры.

Г в і д о (*наступова супакойваецца*). Ужо лягчэй. Колькі яму гадоў?

М а р ы я. Ён маладзейшы за цябе... на год.

Паўза.

Г в і д о. І як гэта ты сабе ўяўляеш?

М а р ы я. Што канкрэтна?

Г в і д о. Як ты сабе ўяўляеш мае з ім узаемаадносіны?

М а р ы я. Я свае больш уяўляю.

Г в і д о (*пасля паўзы*). Та-ак...

М а р ы я (*падыходзіць і абдымае яго*). Татачка, ён харошы.

Г в і д о. Спадзяюся... Спадзяюся, што ён не пачне заляцацца да цешчы.

М а р ы я. Бачыш, усё не так страшна, да цябе вяртаецца пачуццё гумару.

Г в і д о. Калі б у мяне яго не было, я даўно б звяр'яцеў. (*Паўза.*) Ты што гэта, не магла знайсці каго-небудзь з аднагодкаў?

М а р ы я. Ведаеш, яны мне здаюцца нейкімі нецікавымі, нават дурнаватымі...

Паўза.

Г в і д о. Яго імя?

М а р ы я. Джаспер.

Г в і д о. Гаспадар незлічонага багацця?

М а р ы я. Ды не, не вельмі... Што за дзіўны меркантилізм?

Г в і д о. Імя Джаспер перакладаецца з фарсі, як «гаспадар незлічонага багацця».

М а р ы я. Надзвычайна! Адкуль ты гэта ведаеш?

Г в і д о. Сябра маёй галоўнай гераіні завуць менавіта так — Джаспер.

М а р ы я. Што значыць «маёй галоўнай гераіні»?

Г в і д о. Хіба я табе не казаў?

М а р ы я. Што ты мне не сказаў? Тат, заканчвай гаварыць загадкамі...

Г в і д о. Хіба я табе не казаў, што заканчваю раман?

Паўза.

М а р ы я. Раман?! Заканчваю? Ты хочаш сказаць, што даўно яго пішаш.

Г в і д о. Ну так, сем месяцаў...

М а р ы я. І табе не сорамна?!

Г в і д о. А чаму мне павінна быць сорамна?

М а р ы я. Таму, што твая дачка даведваецца апошній пра тое, што ты заканчваеш раман. Я ад цябе ніколі нічога не ўтойвала. Выходзіць, калі б імя майго прыяцеля было не Джаспер, а якое-небудзь іншае, то я зусім бы і не даведлася пра тое, што мой бацька стаў пісьменнікам...

Г в і д о. «Пісьменнікам» — занадта гучна... Я не хацеў табе гаварыць, бо не быў упэўнены, што ў мяне атрымаецца нешта талковае. Цяпер кажу.

М а р ы я. Ты што ж, кінеш работу?

Г в і д о. Узіў адпачынак на некалькі месяцаў.

М а р ы я. Фантастыка! І вы з мамай пражываеце накопленыя грошы?

Г в і д о. Не. Я атрымаў ганарар ад выдавецтва. Пакуль, вядома, невялікі, але, магчыма, далей будзе лепш...

М а р ы я. Фантастыка... ганарар ад выдавецтва... Пра што раман?

Г в і д о. Гэта казка.

М а р ы я. Казка?! Я думала, што гэта што-небудзь пра жыццё рэкламнага менеджэра... Пра яго прыгажуню жонку, якая выкладае ў каледжы, і пра разумніцу дачушку, не абы-якую мастачку.

Г в і д о. А гэта казка пра дванаццаць залатых папугаяў.

М а р ы я (пасля паўзы). Гэта тая казка?

Г в і д о. Гэта тая самая казка, якую я штовечар прыдумляў, каб сказаць табе перад сном... Наўрад ці ты зможаш па-

верыць, што прайшло амаль трыццаць гадоў.

М а р ы я (па яе твары цякуць слёзы). Тат...

Г в і д о. Ну, што ты, дзіцятка маё? Не трэба плакаць. Усё ж добра... нават вельмі добра. Ведаеш, я падумаў, што нядобра атрымаецца, калі гэтая казка прападзе... калі забудзецца... Я ўсё пакінуў, як было. Толькі памяняў імя галоўнай гераіні. Цяпер яе ўжо завуць не Вераніка.

М а р ы я (плача). А як?

Г в і д о. Вельмі прыгожа — Марыя.

М а р ы я. А тату дзяўчынкі завуць Гвідо?

Г в і д о. А маму — Дамінік.

Паўза. Нейкі час Гвідо і Марыя сядзяць у цішыні.

М а р ы я. Хочаш, я пакажу табе сапраўдную Італію?

Г в і д о. Не, дзякуй, я страшэнна стаіўся ад дарогі... ды і ад навін.

М а р ы я. Гэта недалёка.

Г в і д о. Не хачу... Калі побач знаходзіцца больш за аднаго італьянца, мяне ахоплівае пачуццё трывогі.

М а р ы я. Там няма італьянцаў. Там увогуле нікога няма. (Прыстаўляе лесвіцу да люка, што знаходзіцца на столі накой.)

Г в і д о (жахнуўся). На дах?!

М а р ы я. На дах.

Г в і д о. Не трэба нават і гаварыць!

М а р ы я. Хадзем, не пашкадуеш.

Г в і д о. Не, я не магу.

М а р ы я. Што значыць «не магу»?

Г в і д о. Не магу, і ўсё!

М а р ы я. Тат, пойдзем, ну, калі ласка.

Г в і д о. Скажаў жа: не магу.

М а р ы я. Не разумею, табе што, цяжка зрабіць дзесятак крокаў?

Г в і д о. Цяжка.

Паўза.

М а р ы я. Ты што, баішся вышыні?

Г в і д о. Так, баюся вышыні.

Паўза.

М а р ы я. Ніколі нават дапусціць не магла, што ты ў мяне нечага баішся... Ты што, заўсёды баіўся вышыні?

Г в і д о. Заўсёды.

М а р ы я. І ніколі не спрабаваў перасіліць пачуццё страху?

Г в і д о. Спрабаваў. Калі мне было шаснаццаць гадоў, я ноччу залез на будаўнічы вежавы кран... Калі я глянуў уніз, мне падалося, што ў мяне адначасова пачнуцца ваніты і панос. Жак!.. Калі я спускаўся ўніз і ўбачыў, што зямля амаль што побач, мне захацелася скочыць уніз, каб хутчэй адчуць яе цвёрдасць пад нагамі. Дзякуй Богу, не скокнуў — быў я на вышыні метраў сямі...

М а р ы я. Ты быў адзін?

Г в і д о. Адзін... і ноч.

М а р ы я. Зараз таксама ноч, але ты не адзін — я з табою. Не бойся, хадзем.

Г в і д о. Колькі разоў я гаварыў табе гэтую фразу — «не бойся, я з табою», колькі разоў я чуў яе ад таты... А цяпер чую яе ад цябе. Мабыць, штосьці змянілася ў свеце, а я яшчэ не паспеў гэта ўсвядоміць...

Пераадольваючы страх, Гвідо падымаецца па лесвіцы на дах, за ім падымаецца Марыя. Яны выходзяць на дах і моўчкі стаяць, пазіраючы ўдалечынь. Яны абсалютна адны: пад імі — зямля, над імі — зоркі.

М а р ы я. Табе падабаецца?

Г в і д о. Якая прыгажосць! (Паўза.) Гэта яна?

М а р ы я. Яна.

Г в і д о. Цікава, адсюль здаецца, што яна стаіць прама.

М а р ы я. Так, а я адзіны чалавек на ўвесь свет, хто не заклапочаны яе падзеннем. Калі я чытаю ў газетах ці бачу па тэлебачанні людзей, якія разважаюць аб тым, падае яна ці не, я падымаюся сюды і бачу, што яна стаіць прама.

Г в і д о. Смешна.

М а р ы я. Яна цікава збудаваная: у сярэдзіне лесвіца, а знадворку, па акружнасці, галерэі. Калі падымацца па лесвіцы, не спыняючыся, — хутка будзеш наверх. Ды гэта не цікава. Цікава выходзіць на кожным узроўні і рабіць круг па знадворнай галерэі...

Г в і д о. Навошта?

М а р ы я. Тады ты бачыш, што з кожным вітком прадметы і людзі робяцца ўсё драбнейшыя, а неба і птушкі — усё бліжэй...

Г в і д о. А навошта яна нахіленая?

М а р ы я. Каб ты заўсёды памятаў, што падымацца ўверх доўга і цяжка, а апынуцца на самым нізе можна імгненна. Дастаткова зрабіць адзін недакладны крок.

Г в і д о. Не хочацца ўніз.

М а р ы я. Дык і не падай.

Г в і д о. Я стараюся.

М а р ы я. І правільна робіш. А то я перастану любіць цябе.

Г в і д о. Не перастанеш.

М а р ы я. Адкуль такая ўпэўненасць? Гэта ж здараецца ў людзей.

Г в і д о. Дык гэта ў людзей... пайшлі.

Гвідо падыходзіць да люка і спускаецца ў пакой. Марыя спускаецца следам.

М а р ы я. Табе не было страшна, калі ты кінуў работу?

Г в і д о. Страшна было на вежавым кране. А работа?.. Жыццё занадта кароткае, каб адносіцца да работы сур'ёзна.

М а р ы я. Ты так выкладваўся на гэтую рэкламу... У цябе такая хорошая рэпутацыя...

Г в і д о. Не трэба баяцца перамен. Інакш можна стаць страшэнным буркуном.

М а р ы я. А як жа імя? Прызнанне?

Г в і д о. Я мяркую, важна толькі тое, што будзе ў жыцці далей... асабліва пасля смерці.

Гвідо ўстае, збіраючыся пайсці. Ён босы, на ім толькі чорныя штаны і белая кашуля.

М а р ы я. Тат, ты хочаш пайсці?

Г в і д о. Пайду прагуляюся перад сном. Вельмі прыгожы вечар...

Гвідо цалуе Марыю, падыходзіць да дзвярэй, адчыняе іх і крочыць у наступны пакой.

З'ЯВА VII

Фіялетава пакой. У гэтым пакоі практычна нічога няма. На падлозе, глядзячы ў залу, сядзіць А н ё л — пазірае паўзверху галоў гледачоў, у роздуме аб нечым сваім. З левых дзвярэй з'яўляецца Г в і д о. Нейкі час стаіць моўчкі...

Г в і д о. Прывітанне. Я прыйшоў.

А н ё л. Прабачце?

Г в і д о. Прыйшоў, я кажу.

А н ё л. А-а, прывітанне, Гвідо.
Прыйшоў, значыць?

Гвідо прысаджваецца побач з Анёлам і пазірае ў залу.

Ну, як табе?

Г в і д о. Ты што маеш на ўвазе?

А н ё л. Ды ўвогуле.

Г в і д о. «Увогуле» — добра.

А н ё л. Спадабалася?

Г в і д о. Што канкрэтна?

А н ё л. Усё.

Г в і д о. Па-рознаму... Штосьці спадабалася, штосьці — не.

А н ё л. Што спадабалася?

Г в і д о. Спагечці спадабалася... з сырам. На машыне спадабалася ехаць позна вечарам па пустэльнай шашы. Яшчэ спадабалася купацца ў моры, калі сонца заходзіць... і калі ўзыходзіць... Сок свежавыціснуты вельмі спадабаўся, асабліва ківі з апельсінам... Успомніў: спадабалася ў ваннай сядзець з жонкай, каб многа пены... і разважаць на філа-софскія тэмы.

А н ё л. А падарункі на Каляды?

Г в і д о. Вельмі. І вячэра калядная.
А яшчэ ведаеш што?

А н ё л. Што?

Г в і д о. З дачушкай гуляць у чыгунку.

А н ё л. А самому?

Г в і д о. І самому спадабалася, але з дачушкай цікавей.

А н ё л. А слухаць яе спадабалася, калі зусім маленькая была?

Г в і д о. Вядома... смешна.

А н ё л. А кахаць?

Паўза.

Г в і д о. Так.

А н ё л. Усяго толькі?

Г в і д о. А ты чаго хочаш, каб я не тоячыся, з усёй адкрытасцю?

А н ё л. Мне ж цікава.

Г в і д о (*пасля паўзы*). Складана гэта... не ведаю. Спадабалася, вядома... не тое слова. але адказнасць... ты не ўяўляеш, якая адказнасць.

А н ё л. Уяўляю.

Г в і д о. Наўрад ці.

А н ё л. Ды ўяўляю, кажу.

Г в і д о. Як ты можаш гэта ўявіць? Думаеш, зверху ўсё відаць? Зусім не. Ты ж не можаш адчуць тое, што адчу-

ваў я, калі ішоў на першае спатканне ў заапарк... Або, напрыклад, калі дачка нарадзілася... Ты прысутнічаў на родах?

А н ё л. Прысутнічаў.

Г в і д о. Магчыма і прысутнічаў, але ж не ў якасці бацькі.

А н ё л (*збянтэжыўся*). Ну так, не ў якасці...

Г в і д о. Вось бачыш.

Паўза.

А н ё л. А што не спадабалася?

Г в і д о. Трэба падумаць...

А н ё л. А пра тое, што спадабалася, думаць не трэба было?

Г в і д о. Калі пра негатыў гаворыш — адказнасць вырастае бязмежна.

А н ё л. Увогуле... так. Але ж ёсць рэчы бяскрыўдныя — нахштальт спагечці. Можна, табе спаржа не падабаецца...

Г в і д о. Не падабаецца, але гэта не значыць, што яна кепская. Дамінік вельмі любіць спаржу... з іковым соусам. Соус робіш на аснове смятаны з ікрою ласосевых рыб. Дарагавата, вядома, але яна гаворыць, што вельмі смачна. Я спрабаваў соус — сапраўды смачна, а вось спаржу...

А н ё л. Я ж не пытаюся, што трэба адмяніць раз і назаўсёды... Я пытаюся: што табе не спадабалася?

Паўза.

Г в і д о. Не спадабалася, калі родным балюча... У Марыі зуб балеў, ёй гадкоў шэсць было, я хацеў выкінуцца з акна. Жахліва! Усё тады аддаў бы, каб боль суцішыць... Потым плакаў у туалете, так крыўдна было за сваё бяссілле...

А н ё л. Так, я ведаю.

Г в і д о (*перадражнівае*). «Я ведаю». Дапамог бы, калі ведаеш.

А н ё л. Не мог я дапамагчы.

Г в і д о. Вось і не хваліся сваёй дасведчанасцю.

А н ё л. Ды я не хвалюся. Дапамог бы, але не мог..

Г в і д о (*пасля паўзы*). Успомніў: бюракратыя не спадабалася. Усе гэтыя паперкі, даведкі, дакументы... Якая гадасць!

А н ё л. А чыноўнікам падабаецца.

Г в і д о (*не пачуўшы*). Каму?

А н ё л. Чыноўнікам.

Г в і д о. Чыноўнікі... Якая гадасць!
А н ё л. Во разышоўся! Сярод іх ёсць прыстойныя людзі.

Г в і д о. Дома.

А н ё л. Што «дома»?

Г в і д о. Дома яны ўсе — прыстойныя людзі, а на рабоце яны чыноўнікі. Вельмі люблю тых, што дома, а да тых, якія на рабоце, за ўсё сваё жыццё так і не прывык.

А н ё л. Яшчэ да каго не прывык?

Г в і д о. Да хамаў не прывык, да холоду... да новага абутку...

А н ё л. А да таго, што блізкія людзі адыходзяць з жыцця?

Г в і д о (*пасля паўзы*). Не хачу я пра гэта.

А н ё л. Некага тут саромеешся?

Г в і д о. Не трэба блюзнерыць. Я не люблю гэтую тэму...

А н ё л. Яна ўжо здаду.

Г в і д о. Хаця, так, ужо здаду... Ведаеш, калі блізкія людзі адыходзяць, шкадуеш не іх, а сябе... Шкадуеш так, быццам бы ў цябе адрэзалі жыццёва важны орган.

А н ё л. Ну і што?

Г в і д о. Што «ну і што»?

А н ё л. Ну і што, калі адрэзалі?

Г в і д о (*пасля паўзы*). Не ведаю. Можа, прыклад не вельмі красамоўны.

А н ё л. Прыклад красамоўны. Проста незразумела, чаго вы плачаце, калі блізкі вам чалавек пакідае людское жыццё?

Г в і д о. Зараз нібыта разумею, што бязглуздіца, а тады не мог стрымацца.

А н ё л. Не стрымлівацца трэба, а...

Г в і д о. Разумець?

А н ё л. Ды не «разумець», а верыць. Верыць!

Г в і д о. Разумны ты! Гэта цяпер лёгка верыць, а там — адны сумненні.

А н ё л. Добра. Цяпер жа якая розніца?

Г в і д о. Цяпер — ніякай.

А н ё л. Вось так.

Паўза.

Г в і д о. А далей што?

А н ё л. Далей — жыццё.

Г в і д о. Якое жыццё? Наступнае?

А н ё л. Чаму наступнае? Усё тое ж.

Г в і д о. А Страшны суд?

А н ё л. Суд?

Г в і д о. Ну так, Страшны суд.

А н ё л. Суд — разумею, а чаму «страшны»?

Г в і д о. Называецца так: «Страшны суд».

А н ё л. Я часамі вас не разумею. Што за недарэчная афарбоўка — «страшны»? Ты чаго хочаш?

Г в і д о. Я думаў, што да Госпада чарга. Страшны... прабач... суд, потым рай або пекла... Вось так я думаў.

А н ё л. Ну, у цэлым практычна так, але не зусім...

Г в і д о. Як гэта «не зусім»?

А н ё л. Ды вось так! Калі вашай чалавечай моваю гаварыць, то яно, можа, так і называецца, а калі ў рэальнасці... то не зусім.

Г в і д о. Вось дык так! Пачынаюцца сюрпрызы! Зараз высветліцца, што раю няма, а ёсць толькі апраметная, і мне трэба «ўніз па левіцы, налева, там убачыш кацёл, у якім кіпіць смала, — гэта твой». Так, ці што?

А н ё л. Ды не, што ты! Гэта ўсё мастацкія прыёмы: метафары, гіпербалы, алегорыі. Усё прасцей... я табе растлумачу, пайшлі. (*Бярэ Гвідо за руку і падводзіць яго да краю, што размешчаны над перышм накоем.*)

Г в і д о (*глядзіць уніз*). Я тут быццам бы быў?

А н ё л. Быў.

Г в і д о. Гэта што, пекла?

А н ё л. Калі карыстацца вашай тэрміналогіяй.

Паўза.

Г в і д о. Я зразумеў. (*Паўза.*) І колькі кругоў можна так натаптаць?

А н ё л. Колькі заўгодна.

Г в і д о. Тэрмін?

А н ё л. Пакуль усё не зробіш правільна.

Г в і д о. А што такое «правільна»?

А н ё л. Сам павінен зразумець.

Паўза.

Г в і д о. Дык мне што — туды?

А н ё л. Не ведаю.

Г в і д о. А альтэрнатыва?

А н ё л. Ёсць.

Г в і д о. Якая?

А н ё л. Уверх.

Г в і д о. Без лесвіцы?

А н ё л. Лесвіца не вядзе ўверх —
уверх вядзе дух.

Г в і д о (*пасля паўзы*). Ты не ведаеш,
я ўсё зрабіў правільна?

А н ё л. Не ведаю.

Г в і д о. Сумленна?

А н ё л. Сумленна... Не хвалюйся,
хутка ўсё высветліцца.

Г в і д о. Як хутка?

А н ё л. Вельмі хутка.

Паўза.

Г в і д о. Развітаемся?

А н ё л. Можам развітацца, калі хо-
чаш, хаця я нікуды не адыходжу.

Г в і д о. Добра, не будзем. Мне так
нават лягчэй...

А н ё л. Ну што, гатовы?

Г в і д о. Пачакай, я хацеў спытацца:
а што там, наверху, рай?

А н ё л. А гэта мае значэнне?

Г в і д о. Не, я проста так спытаўся.
(*Паўза.*) Ну што, я пайду?

А н ё л. Шчасліва.

Гвідо заплюшчвае вочы, стаіць нейкі час на
краі, затым робіць крок і ідзе ўверх, спакойна і
ўпэўнена. Святло павольна гасне.

З а с л о н а.

ДЗЕНЬ УДЗЯЧНАСЦІ

ПРОСТАЯ ГІСТОРЫЯ ў ДВУХ АКТАХ

Дзень Удзячнасці. Сёння ўсе шчыра і пакорліва ўсхваляюць Бога — усе, апроч індыкоў. На астравах Фіджы не ядуць індыкоў, там ядуць водаправодчыкаў. Але хто мы з Вамі такія, каб знеслаўляць звычаі Фіджы?

Марк Твен

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

А н д р э й, 37 гадоў.
Д ж о, 79 гадоў.
М е л і с а, 27 гадоў.
Э в а н, 45 гадоў.

АКТ I

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Дзеянне адбываецца ў невялікім гарадку, што знаходзіцца ў адным з сярэдніх штатаў Амерыкі. На сцэне: вялікі пакой-студыя ў цокальным паверсе добрага амерыканскага дома. Злева стаіць бальнічны ложка; на вокнах жалюзі, каб святло не турбавала таго, хто ляжыць на ложку. Недалёка ад ложка стаіць інваліднае крэсла. Справа — кухня. У цэнтры пакоя — стол, з раскладзенымі на ім элементамі макета нейкай пабудовы. Пад столлю — акно, цераз якое можна бачыць кавалачак неба і ногі людзей, якія праходзяць міма. На ложку ляжыць Д ж о. На кухні А н д р э й нешта гатуе.

Д ж о. Эндрыю! (*Паўза.*) Гэта канец!
А н д р э й. Што зноў?
Д ж о (*трагічна*). Элвіс памёр!
А н д р э й. Малайчына!
Д ж о. Ты — бяздушная жывёліна!
Ён загінуў за ўсіх нас!
А н д р э й. Ты яго не пераблытаў з Ісусам Хрыстом?

Д ж о. Як жа я цябе ненавіджу, мярзотны эмігранцік...

А н д р э й. Змоўкні, зараз будзеш есці.

Д ж о. Вы людзі, якія выраслі на задворках цывілізацыі...

А н д р э й. Ты супакойся?

Д ж о. Я не магу прыняць ежу з тваіх брудных рук. Ты ніколі не...

А н д р э й (*падыходзіць да ложка з талеркай у руках*). Ціха!!

Джо імгненна замаўкае, садзіцца на ложку і разяўляе рот. Андрэй круціць ручку, рэгулюючы ложка пад спіну Джо, садзіцца побач і пачынае карміць таго з лыжкі. Джо пакорліва есць.

Д ж о. Чаму ты адсунуў крэсла?
А н д р э й. Бо не хачу падымаць цябе з падлогі. Еш і маўчы!

Д ж о. Ты не маеш права забараняць мне выказваць думкі. Наша Канстытуцыя кожнаму грамадзяніну гарантуе свабоду слова.

А н д р э й. Вельмі смешна.

Д ж о. У гэтым няма нічога смешнага. Я, як грамадзянін Злучаных Штатаў, карыстаюся ўсімі правамі, якія падаравала мне Канстытуцыя. (Паўза.) Ты, дзякаваць Богу, гэтых правоў не маеш.

А н д р э й. Я маю права заклеіць табе рот скотчам. Гэтае права падараваў мне твой сын.

Д ж о. У мяне няма сына... У мяне шэсць дачок: Віўен, Джудзі, Марлен, Грэта, Мэрылін і...

А н д р э й. Вупі.

Д ж о. Якая Вупі?

А н д р э й. Голдберг... Вупі Голдберг. І адзін сын — Эван.

Д ж о. Эван? Эван... можа, Эвандэр?

А н д р э й. Эвандэр — гэта Холіфілд. Усё! Надакучыў! (Выцірае сурвэткай рот Джо.) Пара спаць! (Ідзе на кухню і прыбіраеца там: выцірае стол, хавае посуд у машыну для мыцця талерак.)

Д ж о. Успомніў! Эван! Ён які, меншы?! (Паўза.) Навошта адсунуў крэсла?

А н д р э й. Не даставай мяне, я вельмі стаіўся. Калі ласка, паспі.

Д ж о. Эван не прыходзіў? Эндру, Эван не прыходзіў?! Ён абяцаў прынесці мне сліваў.

А н д р э й. Я, здаецца, прасіў цябе не называць мяне Эндру. Я — Андрэй. Слівы табе нельга — яны слабяць. (Паўза.) Лепш бы ты любіў грушы, я не так часта мыў бы твой гаршчок. (Паўза.) Як я мару, каб у цябе на галаве была лямпачка, якая б запальвалася, калі ты пачынаеш трывіць...

З ложка чуецца сап — Джо заснуў. Ён нешта гаворыць... пахрапвае. Андрэй садзіцца за стол і пачынае склейваць нейкія дэталі макета. Пакуль што не зусім зразумела, што гэта за макет. Званок у дзверы. Андрэй здзіўлена ўстае, ідзе да дзвярэй і адчыняе іх. На парозе стаіць сімпатычная дзяўчына. М е л і с а, у руках трымае пяць нумароў газеты USA Today.

Добры дзень.

М е л і с а. Добры дзень.

Нейкі час яны стаяць, не ведаючы, што рабіць. Затым Меліса пераступае парог.

Мяне завуць Меліса. Я ваша новая суседка. Мы пераехалі ў суседні дом тры дні назад... Які злева... Калі стаяць тва-рам да вашага...

А н д р э й. Андрэй... мае імя.

М е л і с а. Я ўбачыла на вашым ганку газеты, пяць штук, і падумала: можа, што-небудзь здарылася, каму-небудзь дрэнна... магчыма. Падумала, што захварэў чалавек і не можа газеты забраць... Не ведаю... (Паўза.) У вас імя дзіўнае — Андрэй. Ніколі не чула такога.

А н д р э й. Гэта рускае імя... беларускае. Ну, увогуле дык гэтае імя... яно біблейскае... А з грэчаскай, значыць, — чалавек, муж... яшчэ — мужны, адважны, храбры...

М е л і с а. Ціка-ава.

А н д р э й. А я сам з Беларусі — гэта краіна такая паміж Польшчай і Расіяй. Ды вы праходзіце...

Меліса праходзіць у пакой. Андрэй паказвае ёй на крэсла.

М е л і с а. Дзякуй (садзіцца). Вы гаварылі нешта пра Расію...

А н д р э й. А, так. Паміж Расіяй і Польшчай — Беларусь. А вы ведаеце Расію?

М е л і с а. Так, я ведаю Расію. Я вывучаю ва ўніверсітэце права, і нам расказваў пра Расію выкладчык гісторыі юрыспрудэнцыі. У яго там хтосьці з родных памёр у лагеры... Я таксама была ў скаўцкім лагеры, але ў нас ніхто не памёр. Гэта было ў Арызоне, там вельмі прыгожа. А пра Польшчу я нічога не чула... А вы з Польшчы?

А н д р э й. Не, я з Беларусі. Гэта побач... з Расіяй. Ды якая розніца? Я з Еўропы, так прасцей будзе. (Паўза.) Гэта на другім баку зямлі...

М е л і с а. А чаму вы не забіралі газеты?

А н д р э й. У мяне няма часу чытаць... Ды я, уласна, не выходзіў на вуліцу пяць дзён. У нас так бывае... Проста Джо...

Д ж о. ...хоча ў туалет.

Меліса палюхаецца і здзіўлена глядзіць у той куток пакоя, дзе стаіць ложка Джо.

А н д р э й. Ну вось... Гэта Джо. Ён, увогуле...

Д ж о. Хоча ў туалет.

А н д р э й. Так, хоча. І, як заўсёды, нясвоечасова. (Ідзе да ложка, дастае з пад яго судна і падкладвае яго пад Джо.)

Меліса. Прабачце, я, мабыць, не ў час...

Джо. Не хвалойцеся, мая дарагая, я зараз папісаю, і вы працягнеце сваю гутарку. Праўда, ужо са мною разам.

Меліса (*адступае да дзвярэй*). Прабачце, я зайду як-небудзь іншым разам... потым. Бывайце. (*Паспешліва выходзіць з пакоя.*)

Андрэй. Стары дурань! Ты заўсёды не ў пару са сваімі выпаражненнямі. Трэба купіць табе памперсы... і ўсё ж такі заклеіваць рот скотчам.

Джо. Ты не можаш загахацца ў амерыканку, аміга. Вы, эмігранты, павінны знаходзіць сабе эмігрантак і жыць у вашых эмігранцкіх раёнах: чайна-таўн, Гарлем, макаронінстрыт...

Андрэй. Паскудны расіст. Калі б ты жыў у Германіі гадоў семдзесят назад — быў бы любімцам Гітлера. Вылюдак!

Джо. Семдзесят гадоў назад я жыў у Аклахоме.

Андрэй. У такой правінцыі?

Джо. Ты не смееш так гаварыць. Аклахома — гэта нафта, а нафта — гэта кроў Амерыкі. Мы, амерыканцы, вельмі разумная нацыя: калі цэны на нафту нізкія, мы затыкаем нашы свідравіны і завозім яе з вашых недаразвітых краін; калі высокія — адкаркоўваем. (*Паўза.*) Але так было не заўсёды. Калі мы ваявалі з паўночнымі, сітуацыя была далёка не прастая. Аднойчы я стаяў на варце... Генерал Лі быў добры хлопец, і толькі табе я магу сказаць, што лёгка аддаў бы за яго жыццё. Сваё... ды і чужое.

Андрэй. Фу-ты, ну-ты... зноў пачалося! Джо! Калі б ты ваяваў за паўднёвых, то сёння мы адзначалі б тваё двухсотгоддзе! Ты проста... Ды што я... Цьфу!

Андрэй садзіцца за стол і спрабуе займацца макетам. Джо нешта мармыча сабе пад нос. У пакой уваходзіць Эван.

Эван. Прывітанне, Эндрю!

Андрэй. Прывет! Не Эндрю, а Андрэй.

Эван. Не крыўдуй, Эндрю. Як стары?

Андрэй. Трызніць.

Эван. І паскудзіць?

Андрэй. Ды што там... нармальна. Ты абяцаў прынесці яму сліў.

Эван. Забыўся, заўтра прынясу. Помніць жа...

Андрэй. Ён помніць нават вайну поўначы з поўднем...

Эван. Ну, і як там было? Дарэчы, гэта ў якім годзе?

Андрэй. Што «ў якім годзе»?

Эван. Стары ваяваў.

Джо. З 43-га па 45-ы. Сіцылія, сыноч. Мы высадзіліся на гэтым запаскуджаным астраўку, дзе, апроч віна і макаронаў, нічога не было. Такого дэсанта Еўропа не бачыла нават у страшным сне.

Эван. Тата, ты зараз трызніш ці ўсвядомлена?

Джо. Зараз усвядомлена. Ты прынес слівы?

Эван. Якія слівы?

Джо. Гэта ў мяне правалы памяці ці ў цябе?

Эван. Ой, прабач! Заўтра прынясу... Зусім забігаўся і не зайшоў у магазін.

Джо. Калі я яшчэ канчаткова не здурнеў, твой офіс якраз насупраць магазіна, а каля яго стаяць латкі. І адзін з іх са слівамі. А, Эван?

Эван. Так, тата. Прабач, калі ласка, заўтра абавязкова прынясу.

Андрэй. І пра камп'ютэр не забудзься. Ты ўжо трэці тыдзень абяцаеш.

Эван. Добра-добра, абавязкова. Я званіў, яго ўжо адрамантавалі.

Андрэй. Гэтую навіну ты паведаміў мне пяць дзён таму назад.

Эван. Так-так, Эндрю, я заўтра ж яго абавязкова забяру... і слівы таксама. Усё! Я прыйду заўтра.

Андрэй. І не забудзься, што ў гэтую нядзелю ў мяне выхадны.

Эван. А што, ужо два тыдні прайшло?

Андрэй. Прайшло ўжо тры тыдні.

Эван пахіху накіроўваецца да выхаду, стараецца зрабіць гэта ціха і нязмушана. Каля самых дзвярэй ён паварочваецца да Андрэя і Джо.

Эван. Усё помню! Камп'ютэр і слівы! У нядзелю ў цябе выхадны! Пакуль! (*Хутка выходзіць з пакоя. Паўза.*)

Джо. Прапаную заклад: заўтра ён зусім не з'явіцца, паслязаўтра прынясе мне яблыкі замест сліў, забудзецца на твой выхадны, а камп'ютэр ты забярэш

у аўторак сам, калі ён успомніць, што раз за два тыдні табе належыць адзін дзень адпачываць ад мяне. То як, аміга? Я стаўлю на кон твая яблыкi, якія ён мне прынясе.

А н д р э й. Давай. Я згодзен з усім, акрамя яблык — ён прынясе кiвi.

Д ж о. Чаму кiвi?

А н д р э й. Ён сам любіць кiвi. (Паўза.)

Д ж о. Я што, расказваў табе пра вайну поўначы і поўдня?

А н д р э й. Так.

Д ж о. Ну і як, цікава?

А н д р э й. Ты, па сутнасці, нічога не ўспомніў... агульныя словы.

Д ж о. Ды ўжо ж... (Паўза.) А яна нішто.

А н д р э й. Нішто...

Д ж о. Можа, саступіць табе мой лажак на пару гадзін? А, аміга?

А н д р э й. Я магу пакарыстацца ложкам Эвана. Толькі, мне здаецца, у вашай краіне ложка ўвогуле не патрэбныя...

Д ж о. Ты, бадай што, маеш рацыю, Эндру... Раней яны былі патрэбны часцей. Амерыканцы здрабнелі і сталі пурытанамі. Але я яшчэ памятаю твая часы, каля дзяўчыну можна было запрасіць на вечарынку, а пасля... суткі не выходзіць з ёю з аўтамабіля.

А н д р э й. І ты ганьбіш маю краіну. Я не ведаю, колькі мне павінны заплаціць, каб я займаўся гэтым у машыне! Гэта блюзнерства, Джо! Для сапраўднага сексу існуе лажак... падлога, урэшце... прырода... А ў аўтамабілі... гэта ідыятызм!

Д ж о. Проста ў вашай жабрацкай краіне людзі купляюць машыны ў тым узросце, у якім ужо не хочацца займацца сексам. (Паўза.) Калі я быў малады, дзяўчаткі ліплі да мяне, як мухі на мёд. Аднойчы да нас у Луісвіл прыехала Джудзі Гарленд... У твая часы мала які юнак не ўспамінаў яе, калі ляжаў у ваннай... Яна ішла па Луісвіле ад царквы да мэрыі, а я ішоў ёй насустрэч... Нашы вочы сустрэліся, і ўжо нікая сіла не магла раз'яднаць нас. Праз год у нас ужо было два сыны — Чарлі і Паркер.

А н д р э й. Луісвіл у Кентукі.

Д ж о. Чарлі стаў выдатным музыкантам, а Паркер... мне здаецца, таксама...

А н д р э й. Ну ты... Ніяк не магу прызвычаіцца. Калі ўжо ты...

З ложка Джо чуецца сапенне. Ён... спіць. Андрэй садзіцца за стол, нейкі час сядзіць у роздуме, затым пачынае займацца сваім незакончаным макетам.

КАРЦІНА ДРУГАЯ

А н д р э й нешта гатуе на кухні. Д ж о сядзіць у інвалідным крэсле і глядзіць у акно, што знаходзіцца пад столлю. Праз нейкі час у акне відаць жаночыя ногі.

Д ж о. Яна! Дакладна яна!

Андрэй хутка перабягае на сярэдзіну пакоя і глядзіць у акно.

Не паспеў — ужо прайшла.

Андрэй вяртаецца на кухню. Праз нейкі час у акне зноў з'яўляюцца жаночыя ногі, якія ідуць ужо назад.

О! зноў прайшла.

Андрэй хутка перабягае на сярэдзіну пакоя і глядзіць у акно.

А н д р э й. Дзе?

Д ж о. Зноў спазніўся. Пайшла назад.

А н д р э й. Ты мяне разыгрываеш?

Д ж о. Не! Яна некуды хадзіла і толькі што вярнулася. Можа, нешта дома забылася...

Андрэй вяртаецца на кухню. Праз нейкі час у акне зноў з'яўляюцца жаночыя ногі, якія праходзяць міма.

Во! Ідзе, ідзе, аміга!

Андрэй камечыць ручнік і кідае яго ў Джо.

А н д р э й. Хопіць мяне накручваць!

Д ж о. Яна пайшла у горад. А раней — вярталася дадому, мабыць, нешта забылася. (Паўза.)

А н д р э й. Хочаш чыпсы?

Д ж о. Хачу Маргарыту.

А н д р э й. І што будзеш з ёю рабіць?

Д ж о. Піць.

А н д р э й. Што?

Д ж о. Кактэйль «Маргарыта».

А н д р э й. А-а.

Д ж о. Вось табе і «а-а». Вы там, у сваёй Расіі, што п'яце?

А н д р э й. Дзесяцітысячны раз кажу:
я з Беларусі, а не з Расіі.

Д ж о. Якая розніца?

А н д р э й. А якая розніца: Амерыка
ці Канада?

Д ж о. Вялікая розніца, аміга. Ты ў
Амерыцы знаходзішся нелегальна і хо-
чаш легалізавацца тут, каб атрымаць
стэйк таўсцейшы і суп гусцейшы. Вось
якая розніца!

А н д р э й. Пры чым тут гэта?.. Ды
ідзі ты...

Д ж о. Эндру, вы едзце сюды з Расіі,
Беларусі, Кітая, Пакістана і яшчэ чорт
ведае з якіх краін. Сюды, у Амерыку! У
маю Амерыку, для якой ні фіга не
зробілі... Таму я магу называць усе вашы
краіны Расіяй або, скажам, Трыфлянды-
яй. А калі я захачу калі-небудзь эмігры-
раваць у вашу Трыфляндыю, то не буду
крыўдаваць, калі ты пачнеш называць
маю краіну якой-небудзь Расіяй.

А н д р э й. Чаму ты ніколі не пачы-
наеш трызніць, калі хочаш сказаць га-
дасці пра маю краіну, а? (Паўза.)

Д ж о. Пра што мы гаварылі, Эндру?

А н д р э й. Ты пытаўся, што п'юць у
маёй краіне.

Д ж о. І што там п'юць?

А н д р э й. Чай, каву... піва.

Д ж о. Гэта ўсюды п'юць, а што
п'юць такое, чаго не п'юць у Амерыцы?

А н д р э й. Ну, не ведаю...

Д ж о. Вось бачыш... Што гэта за краі-
на, дзе нават няма свайго напою. (Паў-
за.)

А н д р э й. А што ў вас ёсць?

Д ж о. Віскі.

А н д р э й. У Шатландыі віскі леп-
шы.

Д ж о (пасля паўзы). Кока-кола.

А н д р э й. Ага, во-во... Хаця, вядо-
ма, гаўно ваша кока-кола... і дзеці ад яе
хварэюць.

Д ж о. Гаўно не гаўно, а ўвесь свет
глушыць. Кока-кола — найвялікшае да-
сягненне нашых харчавікоў.

А н д р э й. Не харчавікоў, а хімікаў.

Д ж о. Хоць фізікаў, але свет п'е. І з
кожным годам усё болей. (Паўза.)

А н д р э й. Самагон.

Д ж о. Што?

А н д р э й. Самагон — найвялікшае
дасягненне беларускіх харчавікоў.

Д ж о. На што гэта падобнае?

А н д р э й (пасля паўзы). На пажар.

Д ж о. А з чаго робяць гэты ваш са-
магон?

А н д р э й. Яго можна рабіць прак-
тычна з усяго. Самыя папулярныя га-
тункі самагону з буракоў і пшаніцы. З
пшаніцы — самы смачны.

Д ж о. Колькі градусаў?

А н д р э й. Семдзесят.

Д ж о. Семдзесят?!!

А н д р э й. Семдзесят... але п'ецца
як дваццаць. (Паўза.)

Д ж о. Эндру...

А н д р э й. Што?

Д ж о. Эндру, я хачу паспрабаваць
гэты цуд да таго, як памру. (Паўза.)

А н д р э й. Я пастараюся, Джо... я
пастараюся. Хочаш спаць?

Д ж о. Не, не хачу. (Паўза.) Ведаеш,
чаго я хачу?

А н д р э й. Чаго?

Д ж о. Я хачу апынуцца на беразе
акіяна, калі сонца заходзіць... і хачу
выпіць твайго самагону. А потым...

Чуецца стук у дзверы.

А н д р э й. Не замкнёна!

У пакой уваходзіць М е л і с а, у яе руках два
нумары газеты USA Today.

М е л і с а. Добры дзень! Я прынесла
вашы газеты. Вы два дні не выходзілі?

А н д р э й. Ага, два дні. А вы адкуль
ведаеце? (Паўза.) А-а! Зразумеў...

Д ж о. Мы не выходзілі ўжо месяцы
тры.

М е л і с а. А газеты толькі дзве...

А н д р э й. Не, гэта ён пра сябе. Джо,
мы заўтра выйдзе... абяцаю.

Д ж о. Мне здаецца, вас завуць Ме-
ліса?

М е л і с а. Так, а вас — Джо?

Д ж о. Так, а яго — Эндру.

А н д р э й. Джо!

Д ж о. Хаця ў іх, у Партугаліі, яго
прынята называць Андрэй.

М е л і с а. А вы хіба не з Расіі?

А н д р э й. Я з Беларусі — гэта каля
Расіі.

Д ж о. Якраз паміж Кубай і В'етна-
мам.

А н д р э й. Ды вы прысаджвайцеся.
(Ставіць перад Мелісай крэсла.)

М е л і с а. Дзякуй. (Садзіцца. Паў-
за.)

Д ж о. Увогуле дык я не вельмі здаровы.

М е л і с а. Я разумею. Але выгляд у вас вельмі...

Д ж о. Дзякуй. Я ведаю, што выглядаю як персік... які ўпаў з дрэва... два тыдні назад.

М е л і с а. Не, што вы...

Д ж о. І прайшоў тарнада.

М е л і с а. Дзе? У Флорыдзе?

Д ж о. Па персіку.

А н д р э й. Ён жартуе.

М е л і с а. (усмixaецца). Смешна.

Д ж о. Сумна.

М е л і с а. Не, вы сапраўды нармальна выглядаеце.

А н д р э й. Вы ўжо ўладкаваліся на новым месцы?

М е л і с а. Так, амаль што. Толькі яшчэ не купіла кніжную шафу ды ў мамы...

Д ж о. Кніжную шафу?! Вы што, столькі чытаеце кніг, што яны не змяшчаюцца ў тумбачцы каля ложка?

А н д р э й. Джо!

М е л і с а. Так, я вучуся ва ўніверсітэце, і мне даводзіцца чытаць шмат рознай літаратуры. Я вывучаю права...

Д ж о. Я чуў ужо пра вашу вучобу. І што ж, вы будзеце адвакатам, калі закончыце ўніверсітэт?

М е л і с а. Я яшчэ не вырашыла, але пакуль што думаю — адвакатам. Хаця адвакатам магу ўжо працаваць... я вучуся ў магістратуры...

Д ж о. Цярпець не магу адвакатаў — яны на вачэру ядуць маленькіх дзяцей.

М е л і с а. Не, што вы, адвакаты займаюцца пытаннімі права і дапамагаюць грамадзянам вырашаць праблемы.

Д ж о. Так, яны дапамагаюць грамадзянам вырашаць адны праблемы і ствараць другія — яшчэ большыя.

М е л і с а. Вы лічыце, што прафесія адваката...

Д ж о. ...занадта добра аплачваецца.

А н д р э й. Твая аплачвалася не горш.

Д ж о. Гэта таму, што ў мяне не было прафесіі. Маёй прафесіяй можна лічыць уменне купляць дзіркі ў зямлі, з якіх фантазіруе нафта. (Паўза.) Я дапамагаў амерыканцам запраўляць аўтамабілі, а адвакаты дапамагалі ім пазбаўляцца гэтых аўтамабіляў... яны дапамагаюць амерыканцам станавіцца пешаходамі. (Паўза.) Эндру, колькі ты плаціш адвакату, які вядзе справу тваёй натуралізацыі?

А н д р э й. Не трэба, Джо.

М е л і с а. Андрэй, а ў вас што — няма пасведчання на права жыхарства?

Д ж о. Так, мілае дзяўчо, такіх, як ён, называюць у Мексіцы «чыканас» — мокрая спіна. Яны гатовыя цягаць тачку з дзярмом па Таймс-сквер, каб толькі вечарам атрымаць міску з поліўкай і развітацца, урэшце, з кардонкай, у якой спалі на лужку у Цэнтрал-парк.

М е л і с а. Андрэй, а чаму вы паехалі з радзімы?

Д ж о. Ён захацеў пакаштаваць сапраўдны біг-мак...

А н д р э й. Змоўкні! (Melise.) Так склаліся абставіны... Мне давялося выехаць...

Д ж о. І цяпер яго ўтрымлівае мой сын Эван.

А н д р э й. Таму, што я каштую ў тры разы танней, чым утрыманне гэтага старога маразматыка ў доме для састарэлых.

М е л і с а. А вы даўно ў Амерыцы?

А н д р э й. Больш за два гады.

М е л і с а. Вам тут падабаецца?

А н д р э й. Я амаль нічога не бачыў, апроч Джо, Эвана, свайго адваката і вас. Па такім маленькім гарадку не вызначыш, як тут людзі жывуць. (Паўза.) Пасля натуралізацыі я хачу пераехаць у Канаду.

М е л і с а. Чаму менавіта ў Канаду?

Д ж о. Таму, што туды з'яджаюцца ўсе леснікі свету...

А н д р э й. Таму, што яна больш падобная на Беларусь.

М е л і с а. А якая яна — Беларусь?

А н д р э й. У нашай краіне жыве дзесяць мільёнаў чалавек... цудоўная прырода... сімпатычныя і добрыя людзі... прыгожыя дзяўчаты...

М е л і с а. А ў вашай краіне ёсць «зоркі»?

А н д р э й. Як жа іх можа не быць... У нас жа тое самае неба, хаця мы і пазіраем на іх з другога паўшар'я.

М е л і с а. Не, я маю на ўвазе вядомых людзей — «зорак».

А н д р э й. А-а! Вядома, у нас многа вядомых людзей. (Паўза.) Янка Купала, напрыклад.

М е л і с а. Не ведаю, на жаль.

А н д р э й. Якуб Колас... гэта пісьменнік.

М е л і с а. Не чула. А што ён напісаў?

Д ж о. Я таксама нічога не чуў пра вядомых людзей Пакістана. Эндру, а як завуць вашага міністра юстыцыі? Можа, яго Меліса ведае?

А н д р э й. Пайшоў ты!

М е л і с а. Мне таксама не вельмі падабаецца, што ўсе вядомыя людзі — амерыканцы.

А н д р э й. Можа, што-небудзь вып'еце: чай, кава, ліманад?

Д ж о. Давай ліманад, аміга.

М е л і с а. Так, я таксама з задавальненнем вып'ю ліманад.

Андрэй ідзе на кухню па ліманад.

Скажыце, Джо, а што ў вас за хвароба?

Д ж о. Старасць.

М е л і с а. Але ж гэта не дыягназ.

Д ж о. Старасць — гэта дыягназ, а маладосць — прызвание.

М е л і с а. Мой дзядуля памёр ад раку. Яго пачалі лячыць ад пнеўманіі, а ў яго быў рак лёгкіх. Ён выкурваў па два пачкі цыгарэт і не хадзіў да ўрача.

Д ж о. Я не ведаю, што ў мяне не так. Урачы кажуць, што я стары. Хаця, калі па шчырасці, я да іх не хадзіў усё жыццё, а мой сын Эван — дзярмо такое — таксама не вадзіў мяне да ўрачоў. Цяпер я, бывае, хаджу пад сябе і нясу бязглуздіцу, але Эндру нават рады гэтаму — праз маё трызненне ён пазнае гісторыю Амерыкі. Нядаўна я расказаў яму пра вайну Поўначы і Поўдня.

М е л і с а. Праўда?

А н д р э й (*прыносіць і падае Мелісе і Джо ліманад*). Так, ён расказаў мне, як ваяваў на баку паўднёвых.

М е л і с а. Джо, а чаму вы не любіце эмігрантаў, сярод іх жа ёсць і добрыя людзі?

А н д р э й. Таму, што ён расіст, фашыст і шавініст.

Д ж о. Аміга, пакладзі мяне на ложка, я хачу пісаць і спаць.

А н д р э й. Чаму б табе не зрабіць гэта пад сябе. Меліса, напэўна, яшчэ не бачыла такога атракцыёна.

М е л і с а. Ведаеце, я, мабыць, пайду... Мне яшчэ трэба зайсці ў магазін і заказаць кніжную шафу. (*Устае і ідзе да Андрэя і Джо*.) Бывайце. Выздараўлівайце, Джо. Андрэй, жадаю, каб ваша натуралізацыя хутчэй закончылася.

А н д р э й. Бывайце, Меліса. Заходзьце да нас.

М е л і с а. Дзякуй за запросіны. (*Выходзіць*.)

Д ж о. Дэмакратка.

А н д р э й. Стары хрэн!

Д ж о. Усе дэмакраты любяць эмігрантаў... а рэспубліканцы — Амерыку.

Андрэй падкочвае крэсла і рэзка перакульвае Джо на ложка. Той войкае, крэчка. Андрэй падкладвае пад яго судна.

А н д р э й. Як жа я цябе ненавіджу.

Д ж о. Я не веру, што ён п'ецца як дваццаць.

А н д р э й (*дастае з-пад яго судна*). Заткніся і спі, стары эсэсавец!

Андрэй садзіцца за стол. Пэўны час ён сядзіць, засяроджана пазіраючы на адну кропку. З ложка чуюцца спакойнае пасапванне Джо. Неўзабаве Андрэй ачуньвае і пачынае займацца макетам.

КАРЦІНА ТРЭЦЯЯ

А н д р э й сядзіць за сталом, перад ім — партатыўны камп'ютэр. Побач з камп'ютэрам ваза, поўная ківі. Д ж о ляжыць на ложку. Пэўны час Андрэй захоплена ўглядаецца ў манітор, затым адрываецца ад яго.

А н д р э й. Джо!

Д ж о. Ты мяне клічаш?

А н д р э й. Не, Джо Луіса, у яго сёння бой з Майкама Тайсанам.

Д ж о. Ты трызніш, Эндру? Джо Луіс пакінуў рынг, калі Майка яшчэ на свеце не было.

А н д р э й. Бачу я, ты сёння ў форме.

Д ж о. Я заўсёды ў форме. Мая піжамы...

А н д р э й. Я ведаю твой дыягназ, Джо.

Д ж о. Я таксама, Эндру. Мой дыягназ — час.

А н д р э й. Не, Джо, усё значна сур'ёзней... У цябе... хвароба Альцгеймера.

Д ж о. Гэта нічога не мяняе. Я ўсё роўна не стану тваім аднагодкам.

А н д р э й. Слухай! «Змены ў мазгах, якія прыводзяць да таго, што мы называем старэчым маразмам, а медыкі — хваробай Альцгеймера, закладваюцца ў самым росквіце жыцця — ва ўзросце ад 20 да 40 гадоў, задоўга да

таго, як чалавек пачынае заўважаць, што забыўся, як называецца лыжка».

Д ж о. Я помню, як называецца лыжка... яна называецца — лыжка.

А н д р э й. Не перабівай! «Адбываецца паступовае зніжэнне разумовых здольнасцяў, звязанае са стратай памяці і змяненнем асобы. Гэта выклікана разбуральным працэсам распаду нейронаў, ці то клетак галаўнога мозгу. Цалкам жа дэградацыя праяўляецца ў пажылым узросце».

Д ж о. Пра маю дэградацыю я чуў толькі ад цябе і Эвана. Можа, вы прыдумляеце маё трызненне, каб трымаць мяне за дурніцу?

А н д р э й. Хочаш, я здыму твае трызненні на відэа і мы разам паглядзім гэта?

Д ж о. Відэа, усё ж такі не.

А н д р э й. Мне таксама не хочацца слухаць тваю бязглуздыцу па некалькі разоў. (Паўза.)

Д ж о. Што яшчэ там напісана?

А н д р э й. Зараз. Во: «Захворванне найчасцей сустракаецца ў людзей з нізкім адукацыйным узроўнем, якія валодаюць прафесійай нізкай кваліфікацыі». Гэта ўсё ад таго, Джо, што ты не трэніраваў свае мазгі...

Д ж о. Мазгі немагчыма трэніраваць... гэта не ногі.

А н д р э й. Можна, Джо. Проста трэба займацца сваёй галавой, як ты займаўся сваім банкаўскім рахункам. Дзе гэта? «Рацыён... вітаміны А, С, Е... віно...» А, вось: «Руціннае аднастайнае штодзённае жыццё, пазбаўленае духоўных падзей, пазбаўленае ўсякай творчасці, зведзенае толькі да заробку грошай і тупой «забаўлялаўкі» — ідэальная глеба для развіцця хваробы Альцгеймера... Гімнастыкай для мазгоў з'яўляецца чытанне, вывучэнне замежных моў і камп'ютэра, гульня ў шахматы і нават адгадванне красвордаў. Людзі, занятыя творчай працаю, якія ўмеюць радавацца жыццю, перамагаюць біялагічную старасць». (Паўза.)

Д ж о. І ты верыш таму, што напісана ў гэтай скрынцы?

А н д р э й. Гэта не скрынка... Я чытаю інфармацыю на самым вялікім сайце па псіхіятрыі.

Д ж о. Хто гэта напісаў?

А н д р э й. Што значыць «хто»? Доктары!

Д ж о. Іх цікавяць толькі грошы, як і тваю цяперашнюю сяброўку.

А н д р э й. Гэта бясплатная інфармацыя.

Д ж о. Бясплатнымі бываюць толькі тараканы ад новага суседа.

А н д р э й. Слухай, а ты... ніколі... ну, толькі ты не здзіўляйся...

Д ж о. Ты што, трызніш?

А н д р э й. Ды не, проста пытанне дзіўнае... Джо, ты любіш аблізваць алюмініевыя пакрыўкі ад ёгурта?

Д ж о. Што?!

А н д р э й. Ты любіш аблізваць алюмініевыя пакрыўкі ад ёгурта?

Д ж о. Эндру, табе трэба да доктара... Цярпець не магу ёгурт... А каб пакрыўкі... алюмініевыя...

А н д р э й. Ды гэта тут на форуме... Жанчына нейкая піша, што рызыка захворвання Альцгеймерам павялічваецца, калі чалавек аблізвае алюмініевыя пакрыўкі ад ёгурта.

Д ж о. Гэта яна з вар'яцкага дома ў інтэрнет выходзіць?

А н д р э й. Не ведаю.. піша, што ўрач.

Д ж о. Урачы — гэта прайдохі. Яны выдумляюць хваробы з мудрагелістымі назвамі, палохаюць людзей, а потым гавораць, што ад гэтай хваробы дапамагае новы аспірын, які ў сорок разоў даражэйшы за стары... Урачы павінны вісець на суседніх дрэвах з адвакатамі... Аднойчы я ехаў па Аклахоме на сваім мустангу... Мне тады было сорок тры... Я спыніўся ў невялікім гарадку. Гарадок быў, трэба сказаць, страшнейшая глухань... Я зайшоў у бар і ўбачыў здаравеннага бармена — ростам ён быў сем футаў дзевяць дзюймаў...

А н д р э й (адарваўшыся ад экрана камп'ютэра). Хлусіш!

Д ж о. Ён мне адразу не спадабаўся: здаровы бугай без пярэдніх зубоў. Я загадаў двайны віскі без содавай і залпам выпіў... У гэты момант я ўбачыў, што па лесвіцы спускаецца дзяўчына асляпляльнай прыгажосці. Яе залатыя кучары рассыпаліся па плячах...

А н д р э й. А пры чым тут урачы?

Д ж о. Я запрасіў яе патанчыць, а бармен... ён выпягнуў з кабуры кольт, прыставіў да маёй скроні і выстраліў...

А н д р э й. Як ты мне надакучыў са сваёй лухтою! Джо, гэта з нейкага таннага фільма пяцідзясятых гадоў! Ты гэта разумееш, стары маразматык?!

Д ж о. Куля прайшла праз мяккія тканкі і... цуд — не закранула жыццёва важныя органы.

А н д р э й. Не, Джо! Ён страляў з пушкі, якая саяла на лаўцы бара, а ядро засела ў тваёй галаве, не закрануўшы мозг. (Паўза.) Таму што мозг у цябе знаходзіцца ў задніцы, Джо! Ты мяне зразумеў, стары хрэн?!

У дзвярах з'яўляецца Э в а н.

Э в а н. Весялімся? Прывітанне! Як справы, Эндру? Як стары?

А н д р э й. Трызніць... надакучыў... Ты калі, Эван, падвысіш мне зарплату? Ты павінен даплочваць па 10 працэнтаў за кожную яго загану. Ён шавініст, фашыст, расіст, жанчынаненавіснік і мізантроп. Давай 50 працэнтаў надбаўкі.

Э в а н. А як гэта цябе тычыцца яго жанчынаненавісніцтва?

А н д р э й. Ды як жа...

Э в а н. Сёння я падпісаў добры кантракт, таму раблю табе падарунак — 10 працэнтаў надбаўкі. Ты рады?

А н д р э й. Дзякуй, не чакаў. Я пачынаю задумвацца над тым, а ці не занадта танны я для цябе?

Э в а н. Не занадта, Эндру. Хаця дом састарэлых быў бы даражэйшы.

А н д р э й. У тры разы.

Э в а н. Ну, хопіць, што гэта ты сёння разышоўся? Камп'ютэр працуе?

А н д р э й. Працуе, дзякуй. (Паўза.) Дарэчы, сёння я знайшоў у інтэрнеце дыягназ твайго бацяхны-расіста.

Э в а н. Я здагадваюся — хвароба Альцгеймера.

А н д р э й. Дык ты ведаеш?

Э в а н. Не. Проста пра гэта гаварыла мая асістэнтка. У яе бабулі пацверджаны ўрачамі Альцгеймер.

А н д р э й. Ліцэнзійны?

Э в а н. Мгу... а ў Джо — пірацкі.

А н д р э й. Дык звярніся да ўрача — будзе і ў твайго бацькі сапраўдны Альцгеймер.

Э в а н. Навошта?

А н д р э й. Каб ведаць, што яму лячыць.

Э в а н. Які сэнс? Каб заплаціць дзсятку за абследаванне і сотню тысяч за лячэнне? Мне лягчэй утрымліваць цябе і даць старому спакойна пайсці да маёй матулі.

А н д р э й. Ты яе любіў так жа, як і бацьку?

Э в а н (пасля паўзы). Як табе новая суседка?

А н д р э й. Нармальна.

Э в а н. Можа, ажэнішся? Станеш працаваць у яе матухны ў магазіне, дома будзеш хадзіць у тапцях-мікімаўсах, скляпаеце парачку амерыканчыкаў.

А н д р э й. А перад пенсіяй пераеду ў Флорыду?

Э в а н. Чаму не?

А н д р э й. А потым малодшы з сыноў аддасць мяне ў багадзельню, дзе я памру ў час жудасных трызненняў, прапахлы мачою і рвотным.

Э в а н. Ну, гэта горшы з варыянтаў... Але ён усё роўна лепшы, чым памерці ў цябе на радзіме, так і не спазнаўшы смак ананаснага соку.

А н д р э й. У мяне на радзіме ананасны сок прадаецца ў любым супермаркеце.

Э в а н. Хорошая краіна. Чаму ж ты адтуль з'ехаў?

А н д р э й. Былі прычыны.

Э в а н. Добра, кожны грамадзянін свету мае права прыехаць у Амерыку.

А н д р э й. Але не кожны захоча тут застацца.

Э в а н. Не сустракаў тых, хто вярнуўся б з Амерыкі ў сваю Мексіку.

А н д р э й. Таму і не сустракаў, што яны ўсе паехалі назад.

Э в а н. Лагічна.

Паўза. З ложка Джо чуецца пасапванне і мармытанне.

А н д р э й. Што ты будзеш рабіць, калі я атрымаю права на жыхарства?

Э в а н. Найму яшчэ каго-небудзь з эмігрантаў... пажадана з тваёй краіны... вы нядрэнна спраўляецеся... А калі, ты мяркуеш, гэта можа здарыцца?

А н д р э й. Спадзяюся, што на працягу месяца. Ва ўсякім выпадку, так гаворыць мой адвакат.

Э в а н. Калі адвакат сказаў месяц, значыць, у мяне ёсць, як мінімум, тры.

А н д р э й. Спадзяюся, што твая нянавісць да адвакатаў не затрымае маё знаходжанне ў гэтым доме. (Паўза.) Хочаш чаю ці кавы?

Э в а н. З задавальненнем вып'ю каву.

А н д р э й. Табе па-еўрапейску — нармальны кубачак, ці па-амерыканску — вядро?

Э в а н. Сярэдні аб'ём, я — англасаксонскага паходжання.

Андрэй ідзе на кухню і гатуе каву. Эван разглядае элементы макета.

Што гэта будзе за будыніна?

А н д р э й. Мой будучы дом.

Э в а н. Мяркуючы па яго памерах, ты збіраешся завяршыць кар'еру нянькі і заняцца гандлем наркотыкаў.

А н д р э й. Я збіраюся заняцца тым, чым займаўся дома.

Э в а н. А чым ты там займаўся?

А н д р э й. Бізнесам.

Э в а н. Якога профілю?

А н д р э й. У тых часы мы займаліся ўсім. Нехта ж павінен быў рэагаваць на пустоты рынка, і мы стараліся запоўніць вакантныя месцы.

Э в а н. Гэта значыць: ты раніцаю быў у магазіне, вечарам шыў бейсболкі, а ноччу мыў падлогу ў рэстаране?

А н д р э й. Не. Раніцай я купляў вагон жуйкі, днём прадаваў фуру кантрабандных цыгарэт, а вечарам падлічваў — ці хопіць мне грошай, заробленых на кантрабандзе, каб пакрыць страты ад украдзенага ў мяне вагона жуйкі. Назаўтра гісторыя паўтаралася, толькі замест жуйкі быў лом каляровых металаў, а замест цыгарэт — ліфчыкі.

Э в а н. У вас што, няма спецыялізаваных кампаній?

А н д р э й. Дзвесце гадоў назад у Амерыцы існавалі спецыялізаваныя кампаніі?

Э в а н. Не, вядома. У нас тады быў «дзікі» рынак — кожны спрабаваў зарабіць на чым заўгодна і купіць зямлю...

А н д р э й. Вось і ў нас тая ж гісторыя, за выключэннем таго, што зямля нікому не патрэбная... акрамя як у горадзе.

Э в а н. Дзіўная вы нацыя.

А н д р э й. А вы — не. (Паўза.)

Э в а н. Чаму мы ніколі не гаварылі пра тваю краіну? Гэта цікава. Я падумаў, а ці не паехаць мне туды, каб навучыць вашых бізнесменаў маркетынгу.

А н д р э й. Спачатку навучыся жываць у такіх умовах, у якіх працуюць яны, зарабі мільёнаў сто, а потым яны, можа... Можа!.. пачнуць цябе слухаць. Калі вывучыш беларускую мову... ці рускую. Яшчэ яны разумеюць украінскую і польскую. (Паўза.) Ты ніводнай не ве-

даеш, і таму педагог для маёй краіны непрыдатны.

Э в а н. Ты хочаш сказаць, што вашы бізнесмены не ведаюць англійскую мову?

А н д р э й. Чаму? Я ж ведаю. Ёсць яшчэ некалькі.

Э в а н. І ўсё?

А н д р э й. Для дзесяцімільённай краіны дастаткова. (Паўза.)

Э в а н. Ты жартуеш?

А н д р э й. Жартую... трошку.

Э в а н. Дзякуй Богу, а то я падумаў, што і сапраўды ў вас ёсць бізнесмены, якія не ведаюць англійскую мову.

З ложка Джо раздаецца дзікі крык. Эван ускочвае, а Андрэй — не зварухнуўся.

Д ж о. Не страляць! Не страляць!!

Крык заціхае. Паўза.

А н д р э й. Уся штукавіна ў тым, што зараз ён прачнецца... як нармальны чалавек, а мы так і не даведаемся, на якой вайне ён быў — Другой сусветнай ці Англабурскай.

Э в а н. Здзіўляюся тваёй вытрымцы. І часта ён так?

А н д р э й. Бывае, што некалькі дзён ціха, а бывае — па тры разы за гадзіну. (Паўза.)

Д ж о. Гэта хто... Эван?

Э в а н. Так, тата, гэта я.

Д ж о. Ты прынёс мне словы?

Э в а н. Зусім забыўся. Заўтра абавязкова прынясу.

Д ж о. Яны зноў будуць зялёныя і валасатыя? Запомні на будучыню, гэта — ківі, а словы — цёмна-ліловыя і драбнейшыя.

Э в а н. Я ведаю, тата.

А н д р э й. Можа, я схаджу па словы, а ты пасядзіш з Джо?

Э в а н. Не, дзякуй, Эндрэ, я сам з'езджу, не турбуйся.

А н д р э й. Дык ідзі... з Богам.

Э в а н. А чаго я прыходзіў?

А н д р э й. Ты хочаш, каб я адказаў на гэтае пытанне?

Э в а н (пасля паўзы). Успомні! Тата, дзе тваё пасведчанне вадзіцеля? Мне яно патрэбнае, каб аформіць сямія-такія дакументы.

Д ж о. Пасведчанне аб смерці?

Э в а н. Ну што ты такое гаворыш? Дык дзе яно?

Д ж о. Там, дзе яму і належыць быць — пад падушкаю. (*Дастае з-пад падушкі вадзіцельскія правы.*)

Э в а н. Дай мне іх.

Д ж о. Навошта?

Э в а н. А табе яны навошта?

Д ж о. Збіраюся паехаць у Вашынгтон.

Э в а н. Тат, кінь дурыць. Ты хадзіць нават не можаш... І навошта табе ў Вашынгтон, што за глупства?

Д ж о. Хачу наведаць сенатара Хэлмса. Нам трэба абмеркаваць сякія-такія праблемы, звязаныя з прытокамі эмігрантаў у краіну.

Э в а н. Сенатар Хэлмс ужо даўно не сенатар... Я думаю, што ён памёр гадоў сорок таму назад.

Д ж о. Усе так думаюць, але сенатар Хэлмс жыве і будзе жыць, пакуль існуе Амерыка, і пакуль кроў цячэ ў жылах хаця б аднаго амерыканца.

Э в а н. Я зразумеў — ты трызніш. Дай правы. (*Спрабуе забраць правы, але Джо не аддае іх.*)

А н д р э й (*падыходзіць да Джо і забірае правы*). Не, ён не трызніць. Думаю, што яму не церпіцца дэпартаваць мяне і...

Д ж о. А вось і не, аміга. Я хацеў дапамагчы табе натуралізавацца ў маёй краіне. А Джэсі... ён быў бы рады дапамагчы мне... Я ж не які-небудзь вашывы дэмакратык, які просіць дапамагчы зрабіць нелегальны аборт сваёй сяброўцы, з якой нагуляў тайком ад жонкі і чацвярых дзяцей.

Э в а н. Што вы абодва балбочаце? Эндру, давай правы, я пайду...

А н д р э й (*гартэе вадзіцельскія правы Джо*). Якое сёння чысло?

Э в а н. Чатырнаццатае, а што?

А н д р э й (*аддае правы Эвану*). Праз тры дні ў Джо дзень народзінаў.

Э в а н. У яго жыцці іх было ўжо столькі...

А н д р э й. Семдзiesiąт дзевяць.

Э в а н. Так, семдзiesiąт дзевяць.

А н д р э й. А гэты будзе васьмідзiesiąты.

Д ж о. Цяжка паверыць, аміга.

Э в а н. Выходзіць, і я ўжо стары.

А н д р э й. Гэта юбілей, Эван.

Э в а н (*накіроўваецца да выхаду*). Так, восьмы юбілей, калі не лічыць тыя, які заканчваюцца лічбай пяць.

А н д р э й. А сур'ёзна?

Э в а н. Будзь! Мне яшчэ трэба да адваката, а потым хачу забегчы да Гары... (*Хутка выходзіць і зачыняе за сабой дзверы.*)

А н д р э й (*наўздагон Эвану*). Юбілей належыць святкаваць!.. (*Паўза.*) Джо, ты сапраўды хацеў пагаварыць з сенатрам Хэлмсам пра мяне?

Д ж о. Так, аміга, я хацеў, каб ён паскорыў тваю натуралізацыю.

А н д р э й. Але ж ты не любіш эмігрантаў.

Д ж о. Гэта не значыць, што я людаед... Калісьці і мае продкі прыплылі сюды, каб стаць амерыканцамі. (*Паўза.*)

А н д р э й. Дзіўна, мне заўсёды здавалася, што ты мяне цяпець не можаш.

Д ж о. Калі б я цябе цяпець не мог, то табе не было б калі займацца тваім кардонным домакам... Які ты, аднак жа, ніяк не можаш закончыць. Ты што, хочаш паставіць яго недаробленым на маю магілу?

А н д р э й. Кінь, проста мне няма куды спяшацца. Пакуль прышлюць дакументы, я змагу, напэўна, зрабіць дзесьці такіх домакаў.

Д ж о. Мне пляваць на дзесціак... я хачу ўбачыць гэты ў гэтым выглядзе.

Андрэй прысіджаецца на падлогу каля ложка Джо. Пэўны час ён сядзіць апусціўшы галаву і думае пра нешта сваё.

А н д р э й. Джо!

Д ж о. Што?

А н д р э й. А ты мог бы ўявіць, што я твой унук?

Д ж о. Гэта не цяжка.

А н д р э й. І што б ты пра мяне сказаў?

Д ж о. Скажаў бы, што мой унук — нармальны хлопец... хаця і дэмакрат. (*Паўза.*) Хаця, у мяне быў лепшы сябар — таксама дэмакрат. Яго звалі Эван Маршал. Ведаеш, пасля вайны быў такі «План Маршала»? (*Андрэй з недаверам пазірае на Джо.*) Ды не, я ў форме. Дык вось, той самы Маршал, які «План», быў яму ці то дзядзька, ці то зводны брат... я не памятаю. Ды і сутнасць не ў гэтым... Проста мы былі сябрамі «не разліць вадую». Я і сына назваў у яго гонар — Эванам. (*Паўза.*) Толькі вось Эван Маршал быў класным хлопцам, а мой Эван — бесталач і здраднік...

А н д р э й. У мяне дзеда не было... ніводнага. Матулінага бацьку забілі на вайне, калі яна была яшчэ маленькая. (Паўза.) Нічога пра яго не ведаю. (Паўза.) Татаў бацька памёр, калі мне было тры гады... Адны бабулі... А бабулі толькі «шалік завяжы» ды «ўсё даеш». Джо, а ў цябе быў дзед?

Д ж о. Быў... адзін. Пражыў дзевяноста сем гадоў. Надакучыў усім да зялёных чарцянят...

А н д р э й. А ён табе расказваў гісторыі?

Д ж о. Ён, як гавораць нашы чырванаскурныя браты, «з'ехаў у даліну шчасця»: хадзіў пад сябе, кідаўся посудам і спяваў пахабныя песні...

А н д р э й. А да таго... калі быў нармальны?

Д ж о. А нармальным мы яго не бачылі... Ён быў вельмі багаты і не любіў ніякіх сваякоў... нават тых, якія таксама былі багатыя. Ён любіў свайго сабаку... Вось яму, відаць, гісторыі і расказваў. (Паўза.) Хаця праўду мы ўсё адно не даведаемся, бо сабаку ўсыпілі адразу ж, як толькі мой дзед памёр. Сабака пачаў хадзіць усюды, дзе яму захацацца, і нават не рэгаваў на сваё імя... Заразіўся, мабыць.

А н д р э й. А я ў дзяцінстве так хацеў, каб мой дзед раскажаў мне гісторыю пра тое, як ён ваяваў... як знішчаў ворагаў.

Д ж о. У вашай краіне, акрамя вайны, і расказаць няма пра што?

А н д р э й. Ну, увогуле, так. Яшчэ прынята расказваць пра галоднае дзяцінства.

Д ж о. Цікава было б паслухаць...

А н д р э й. Ды дзе там. (Паўза.)

Д ж о. А што ты сказаў пра мой дзень нараджэння?

А н д р э й. Проста ў нас прынята адзначаць дні народзінаў, а юбілеі — тым больш.

Д ж о. Не магу сказаць, што ў нас гэта не прынята... хаця не магу сцвярджаць і тое, што гэта прынята.

А н д р э й (пасля паўзы). Хочаш, адзначым твае восем дзесяткаў?

Д ж о. Якім чынам?

А н д р э й. Я сёе-тое згтую, паклічам гасцей...

Д ж о. Гэта ў цябе Альцгеймер ці ў мяне? Якіх гасцей?

А н д р э й. Ну... мы з табой...

Д ж о. Ага.

А н д р э й. Сынрок твой нядбайны...

Д ж о. А далей?

А н д р э й. У цябе ёсць хоць адзін сябар?

Д ж о. Ёсць.

А н д р э й. Хто?

Д ж о. Гэтая дзяўчына, што стала нашай новаю суседкай. Ты ж, здаецца, хацеў, каб я назваў яе?

А н д р э й. Дзя звар'яцелага старога ты занадта праніклівы.

Д ж о. Ведаеш што, пакладзі мяне спаць, пакуль я не пачаў расказваць табе пра тое, як я знішчаў паўночных...

Андрэй папраўляе ложка Джо і садзіцца за стол.

Пэўны час ён ціха сядзіць, глядзячы перад сабою, затым, дачакаўшыся мернага пасапвання Джо, пачынае займацца сваім макетам.

КАРЦІНА ЧАЦВЁРТАЯ

Джо сядзіць у інвалідным крэсле і глядзіць на акно, Андрэй штосьці гатуе на кухні. На стале ляжыць часопіс і шарыкавая ручка. Часопіс разгорнуты на старонцы з крыжаванкаю. Андрэй гатуе, перыядычна заглядаючы ў часопіс і ўпісваючы ў крыжаванку словы.

А н д р э й. Так! «Акцёр, выканаўца галоўнай ролі ў фільме «Панесеныя ветрам». Пяць літар, другая «е».

Д ж о. Кларк Гейбл. Мне ніколі не падабалася яго самазадаволеная фізіяномія.

А н д р э й. Малайчына! Далей... (Заглядае ў часопіс.) «Амерыканскі сенатар, індзеец». Сем літар, чацвёртая «п», апошняя «л»...

Д ж о. Ты што, сам не ведаеш?

А н д р э й. Адкуль я магу ведаць амерыканскага сенатара, ды яшчэ індзейца?

Д ж о. І то праўда! Сенатараў шмат, а сенатар-індзеец — адзін. Гэта сенатар Бэн «Найтхорс» Кэмпбел. Калі ты надумаешся напісаць гісторыю Амерыкі, то на літару «к» можна абмежавацца адным персанажам — сенатарам Кэмпбелам.

А н д р э й. Не заўважаў за табою такой гарачай прыхільнасці да прадстаўнікоў улады.

Д ж о. А хто табе сказаў, што мне падабаецца ўлада? Кангрэсмены і сенатары — гэта не ўлада, а лепшыя сярод амерыканцаў, абраныя свядомымі гра-

мадзянамі. А ўлада — гэта зборышча карупцыянераў і прыдуркаватых, прызначаных прэзідэнтам. Ухапіў адрозненне?

А н д р э й. Не. Ты сам выбіраеш прэзідэнта — лепшага з лепшых, а потым ненавідзіш тых, каго ён запрашае працаваць з ім. Не стыкуецца неяк...

Д ж о. Усё стыкуецца! За тых, каго я выбраў — я адказваю, а за тых, хто пралез ва ўладу сам — не.

А н д р э й. І чым жа сенатар Кэмпбел лепшы за якога-небудзь чыноўніка Сміта, які працуе ў казначэйстве?

Д ж о. Напрыклад тым, што калі спатрэбілася перайсці з дэмакратычнай партыі ў рэспубліканскую, дзеля сваіх выбаршчыкаў, Бэн зрабіў гэта.

А н д р э й. Не разумею я, Джо, што ў гэтым гераічнага... Прыстасавальніцтва нейкае...

Д ж о. Проста ты яшчэ зусім малады. (Паўза.) Памяняць партыю, каб працягваць барацьбу на карысць свайго народа... (Паўза.) Я не перайшоў бы ніколі, а Бэн «Найтхорс» Кэмпбел зрабіў гэта. І за яго прагаласавалі ўсе — і рэспубліканцы і дэмакраты. (Паўза.) І яшчэ, ён ездзіць у Сенат на матацыкле, на вялізным прыгожым матацыкле. І байкеры, якія праязджаюць міма, здымаюць свае шлемы, як знак павагі да сенатара Бэна «Найтхорса» Кэмпбела. Цяпер усё зразумеў?

А н д р э й. Не зусім, але галоўнае — зразумеў, што Кэмпбел харошы чалавек і талковы сенатар, калі вы ўсе ўжо за яго галасуеце. (Паўза.) Пакаштуй паштэт. (Працягвае Джо лыжку з паштэтам, які сам толькі што гатаваў.)

Д ж о. Смачна! Вельмі! У тваёй краіне ўсе мужчыны так гатуюць?

А н д р э й. Ты яшчэ не каштаваў, як гатуюць нашы жанчыны... Калі мая мама раніцаю ў суботу пячэ пірагі, суседзі спыняюцца на лесвічнай пляцоўцы, каб хаця нанюхацца гэтай духмянасці.

Д ж о. Мая жонка ўмела гатаваць толькі індзейку на Дзень удзячнасці... ды і то за яе гэта рабіла духоўка.

А н д р э й. Што гэта мы тармазнулi... Далей. «Італьянскі легкавы аўтамабіль». Чатыры літары.

Д ж о. Ну... «Хюндай», нібыта шэсць...

А н д р э й. «Хюндай» — карэйскі аўтамабіль.

Д ж о. Не ведаю я. Давай далей.

А н д р э й. Ты ведаеш, Джо. Ну, падумай...

Д ж о. Я ведаю амерыканскія машыны. Магу табе назваць іх усе, нават у алфавітным парадку. (Паўза.) Адкуль мне ведаць, што за машыны кляпаюць гэтыя макароннікі...

А н д р э й. А ты ведаеш «Мерседэс» ці «БМВ»?

Д ж о. Вядома, гэта немцы робяць.

А н д р э й. А італьянцы робяць...

Д ж о. Ды не ведаю я! Скажы, я запамню.

А н д р э й. Добра. Першая літара «ф».

Д ж о. «Фантом».

А н д р э й. Другая — «і».

Д ж о. «Фінт».

А н д р э й. Амаль. «Фіят».

Д ж о. Бязглуздая назва для машыны.

Паўза. Андрэй працягвае нешта гатаваць.

А н д р э й. Які ты хочаш салат на халодны закус?

Д ж о. Ну і пытанні ў цябе. Адкуль я магу ведаць, якія бываюць салаты. (Паўза.) Ты называй... а я выберу... якая назва мне больш спадабаецца.

А н д р э й. «Цэзар». «Аліўе». «Грэчаскі». «Селядзец пад шубаю»...

Д ж о. Што было апошняе?

А н д р э й. «Селядзец пад шубаю».

Д ж о. Во! Яго хачу.

А н д р э й. А чаму менавіта яго?

Д ж о. Я ўспомніў, што «Цэзара» еў раней і не адзін раз, «Аліўе» — французскі — з жабамі, а грэкаў не вельмі люблю... Слухай, а чаму гэты «пад шубаю»?

А н д р э й. Пакаштуеш — даведаешся. Паехалі далей... Так... «Актрыса, выканаўца галоўнай ролі ў фільме «Некаторыя любяць больш гарачае». Пяць літар, апошняя «о».

Д ж о. Гэта нават дзеці ведаюць.

А н д р э й. Ты думаеш, што еўрапейскія дарослыя абавязаны ведаць тое, што ведаюць амерыканскія дзеці?

Д ж о. Ты што, не бачыў «Некаторыя любяць больш гарачае»?

А н д р э й. Не, а што тут такога? Ты, напрыклад, я ўпэўнены, не бачыў ніводнага фільма, знятага ў Беларусі.

Д ж о. Трэба папрасіць Эвана купіць для цябе касету з гэтым фільмам.

А н д р э й. Дык што за актрыса?

Д ж о. Мэрылін Манро.

А н д р э й. Дзіўна, што я не бачыў...
Мне падабаецца Мэрылін.

Д ж о. Гэта адзін з самых смешных амерыканскіх фільмаў. Падзеі адбываліся ў часы «сухога закона». Два музыканты пераадзяваюцца ў баб і ўладкоўваюцца ў жаночы аркестр. Адзін з іх закахваўся ў Мэрылін... За ім ганяюцца гангстэры... Мэрылін іграе на укулеле і чароўна спявае... Як яна тады мне падабалася... пакуль не звязалася з гэтымі распуснымі Кенэдзі...

А н д р э й. Пачакай... дык я яго бачыў. Там яшчэ кантрабас прастрэлены і забойца з торта страляў... Але ён называецца «У джазе толькі дзяўчаты».

Д ж о. Ты што, трыніш? Ён называецца «Некаторыя любяць больш гарачае» — гэта ведае любы амерыканскі школьнік.

А н д р э й. А ў нашым пракаце ён называўся «У джазе толькі дзяўчаты».

Д ж о (пасля паўзы). Ты не ведаеш, як можна перакласці фразу «некаторыя любяць больш гарачае» — «у джазе толькі дзяўчаты»? У тваёй краіне сапраўды няма людзей, апроч цябе, якія ведаюць англійскую мову?

А н д р э й. Я ўжо і сам не ведаю...

Паўза. Андрэй працягвае нешта гатаваць.

Д ж о. А чаму ты не закажаш ежу з рэстарана?

А н д р э й. У нас на свята гатуюць самастойна.

Д ж о. Дзіўныя ў вас традыцыі.

А н д р э й. Уяўляю, як бы ты здзівіўся, пабачыўшы наш святочны стол.

Д ж о. І што ж на ім такога дзіўнага?

А н д р э й. Пяць-сем відаў салатаў.

Д ж о. У вас што, краіна Ракфелераў?

А н д р э й. Не, проста мы ўсе грошы трацім на ядзенне і адзенне.

Д ж о. Чаму?

А н д р э й. Не ведаю. Думаю, што ад няўпэўненасці ў заўтрашнім дні... канца свету чакаем. Баімся памерці на галодны страўнік...

Д ж о. А адзенне? Каб у труне прыгожымі ляжаць?

А н д р э й. Не ведаю, ці паверыш ты, але ў нас многія старыя загадзя купляюць усё для ўласнага пахавання.

Д ж о. Добрая традыцыя. Катафалк увесць гэты час стаіць пад акном?

А н д р э й. Па-мойму, катафалк — гэта адзіны атрыбут, які заказваюць пасля смерці кліента. (Паўза.) Мая бабуля купіла ўсё для пахавання яшчэ калі ёй стукнула шэсцьдзесят, а жывая і цяпер.

Д ж о. І колькі ёй?

А н д р э й. Ды ўжо дзевяноста два было.

Д ж о. А дзе ж дамавіна захоўваецца?

А н д р э й. Ну, гараджане, дамавіны загадзя не набываюць, а вось у вёсках...

Д ж о. Жартуеш?

А н д р э й. Не, я сур'ёзна. Бывае, што дамавіну сваю яны трымаюць у павесці, а бывае — проста сухія дошкі.

Д ж о. Вядома, у сухой дамавіне ляжаць больш камфортна...

А н д р э й. Мая бабуля, наважыўшыся памераць у шэсцьдзесят, заказала ў атэлье чорную аксамітную сукенку... на апошнія грошы. А памерці ўсё не атрымлівалася... Прайшло гадоў пяць-сем, і бабуля пачала худзець — людзі з узростам худзеюць... І яна пачала худзець, а сукенка стала ёй вялікая... Тады яна пайшла ў атэлье і ёй сукенку ўшылі... Яшчэ гадоў праз пяць яна зноў пахудзела... І зноў ушылі... і так паўтаралася ўжо разы ці не чатыры. А потым усім гэта надакучыла, і было вырашана, што пахваюць бабулю ў тым, што будзе... або ўшыюць, калі стане вядома, якой яна будзе кандыцыі, калі засне вечным сном... (Паўза.) А яна ўсё жыве, дай, Божа, ёй здароўя. (Паўза.) Некаторыя са сваякоў, якія яе даглядалі, ужо памерлі... але для іх ніхто нічога не перашываў... (Паўза.)

Д ж о. Эндру, можна я прылягу?

А н д р э й. Вядома, Джо.

Д ж о. А то мне штосьці... не зусім... Баюся парадаваць цябе якім-небудзь расказам са старажытнай гісторыі...

Андрэй падкочвае крэсла да ложка і асцярожна перакладвае на яе Джо. Той укладаецца зручней і хутка засынае. Андрэй стаіць пасярэдзіне пакоя і глядзіць на акно, затым апускаецца на падлогу і плача. Праз некаторы час раздаецца стук у дзверы. Андрэй выцірае слёзы, хутка перабягае на кухню.

А н д р э й. Адчынена.

У пакой уваходзіць Меліса.

Меліса. Добры дзень, Андрэй.
Андрэй. Добры дзень, Меліса.
Меліса. У вас газет няма. Я паду-
мала, а раптам што-небудзь здарылася...
Андрэй. Не, усё ў парадку.
Меліса. А чаму ў вас слёзы? Вы
плакалі? Усё ж такі нешта здарылася?
Андрэй. Ды не, што можа здары-
ца... Проста я рэзаў цыбулю для сала-
ты... Вы праходзьце.
Меліса. Вы самі гатуеце — гэта
дзіўна.
Андрэй. У нашай сям’і ўсе ўме-
юць гатаваць.
Меліса. А чаму вы не заказваеце
ежу з рэстарана ці не купляеце паўфа-
брыкаты? Гэта ж так зручна.
Андрэй. Не ведаю... Мама прыву-
чыла мяне гатаваць самастойна... Я не
вельмі люблю рэстаранныя стравы... Да
таго ж я не зусім упэўнены, што тут за-
кладваюць якасныя прадукты.
Меліса. А хіба можна згатаваць
смачней, чым у рэстаране? Там жа пра-
цуюць прафесіяналы...
Андрэй. Ды не... Увогуле... лічы-
це, што гэта маё хобі — гатаваць ежу.
Меліса. А-а, зразумела. А мая ку-
зіна займаецца танцамі. Вы ніколі не
займаліся танцамі?
Андрэй. Ну, я хадзіў на дыска-
тэкі... бывала, што і танцаваў. Але я не
магу сказаць, што гэта маё хобі.
Меліса. Не, я не пра дыскатэкі. Я
гавару пра лацінаамерыканскія танцы —
румба, самба... У іх праходзяць конкур-
сы, фестывалі... гэта вельмі дарагое хобі.
Андрэй. Не, я не займаюся танцамі.
Я люблю рабіць мадэлі.
Меліса. Якія мадэлі?
Андрэй. Розныя — замкаў, карэт,
паркаў...
Меліса (*паказваючы на стол, дзе
раскладзены элементы канструкцыі*). Я
яшчэ ў мінулы раз хацела спытацца, што
гэта ў вас на сталі. Гэта замак?
Андрэй. Замак.
Меліса. Для прынцэсы?
Андрэй. Не зусім.
Меліса. А для каго?
Андрэй. Для прынца.
Меліса (*пасля паўзы*). А дзе Джо?
Андрэй. Спіць... (*Паўза.*) Меліса,
вы маглі б адказаць на адно пытанне?
Меліса. Вядома. (*Паўза.*)
Андрэй. У вас... вы... Што вы пла-
нуеце рабіць заўтра бліжэй да вечара?

Меліса. Нічога сур’ёзнага пакуль
што не планавала.
Андрэй. Прыходзьце заўтра а шо-
стай гадзіне на Дзень нараджэння.
Меліса. Да вас?
Андрэй. Не, да Джо.
Меліса. У яго Дзень нараджэння?
Андрэй. Так, юбілей.
Меліса. І колькі ж яму?
Андрэй. Восемдзесят.
Меліса. Добра, я абавязкова прый-
ду. А што яму падараваць?
Андрэй. Не ведаю, у яго быццам
бы ўсё ёсць... Можа, якую-небудзь ца-
ку...
Меліса. Добра, што-небудзь пры-
думаю, хаця я ніколі не рабіла падарун-
каў васьмідзесяцігадовым мужчынам.
Андрэй. Усё калі-небудзь адбыва-
ецца ўпершыню. Меліса, можна я вам
задам не зусім сціплае пытанне?
Меліса. Што значыць «не зусім
сціплае»?
Андрэй. Ну, гэта значыць... у нас
так называюць пытанні... вось... у вас за
такія пытанні жанчына можа падаць на
мужчыну ў суд.
Меліса. Я не падам у суд.
Андрэй. У цябе ёсць малады чала-
век?
Меліса. Як сказаць... увогуле... не
ведаю, што адказаць... не.
Андрэй. Гэта добра.
Меліса. Не ведаю...
Андрэй. Не, я ў тым сэнсе, што...
добра, увогуле...
Меліса. А ў цябе?
Андрэй. Што «ў цябе»?
Меліса. Ну... ёсць дзяўчына?
Андрэй. А-а, не, што ты... у мяне,
апроч Джо, у Амерыцы ўвогуле нікога
няма. Яшчэ, можа, Эван... Не, што ты...
Хочаш піва?
Меліса. Ага... з задавальненнем...
Я люблю піва.

Андрэй кідаецца да халадзільніка па піва і
працягвае гаварыць з кухні.

Андрэй. А раней у цябе быў хло-
пец?
Меліса. Быў. Мы з ім разам вучы-
ліся. Ён гуляў за бейсбольную каманду
нашай школы...
Андрэй. І што?
Меліса. Нічога... проста ён... ну...
нават не ведаю, як гэта сказаць.

А н д р э й. Пайшоў да другой?
М е л і с а. Не, ён...
А н д р э й. Памёр?
М е л і с а. Не, што ты... Ён проста
аказаўся... геём.

А н д р э й. Педыкам?
М е л і с а. Так гаварыць нельга.
А н д р э й (*прыносіць піва і падае
бакал Мелісе*). У вас нельга, у нас —
можна.

М е л і с а. Гэта не паліткарэктна.
А н д р э й. Ды кінь... А навошта тады
ён да цябе заляцаўся?

М е л і с а. Я не ведаю... Ён сказаў,
што хацеў бы сябраваць са мной... што
я яму падабаюся.

А н д р э й. Дурнота нейкая... Ды хай
сабе... (*Паўза*.)

М е л і с а. А ў цябе?
А н д р э й. Што ў мяне?
М е л і с а. Была дзяўчына?
А н д р э й. Дзяўчына? Была, вядо-
ма... Дый не адна.

М е л і с а. А колькі?
А н д р э й. Ну... некалькі.
М е л і с а. «Некалькі» — гэта тры ці
«некалькі» — гэта трынаццаць?

А н д р э й (*пасля паўзы*). «Некалькі»
— гэта столькі, колькі можа быць у спа-
койнага і не распуснага мужчыны да
трыццаці сямі гадоў.

М е л і с а. Я ў гэтым не вельмі раз-
біраюся...

А н д р э й. Лічы, што няшмат.
М е л і с а. А хто была твая апошняя
дзяўчына?

А н д р э й. Яна музыкант.
М е л і с а. І на чым іграе?
А н д р э й. На скрыпцы.
М е л і с а. Чаму вы рассталіся?

А н д р э й. Я не ведаю... Мабыць, я
нешта рабіў не так... А можа... яна...
(*Паўза*.) Я не ведаю, чаму людзі разы-
ходзяцца. Але гэта адбываецца.

М е л і с а. Яна гетэрасексуалка?
А н д р э й. Прабач, што?
М е л і с а. Ну... яна традыцыйнай
сексуальнай арыентацыі?

А н д р э й. А-а... так, безумоўна. Яна
абсалютна традыцыйнай арыентацыі...
Я, дарэчы, таксама... абсалютна... (*Паў-
за*.)

М е л і с а. А табе... падабаюцца аме-
рыканскія дзяўчаты?

А н д р э й. Сумленна?
М е л і с а. Вядома, сумленна... Не
бойся, я ў суд на цябе не падам...

А н д р э й. Тады — не! Толькі я не
пра цябе сказаў...

М е л і с а. І чаму так?
А н д р э й. Ну... прычын шмат...
М е л і с а. А больш дакладна... Чым
вашы дзяўчаты адрозніваюцца ад аме-
рыканскіх?

А н д р э й. Ды яны зусім іншыя...
Яны любяць, калі мужчыны да іх заля-
цаюцца: дораць кветкі, падаюць паліто,
носяць сумку... цяжкую.

М е л і с а. Але жанчыны могуць усё
гэта рабіць і самі: купляць кветкі, апра-
наць паліто, насіць сумку...

А н д р э й (*пасля паўзы*). Вось гэтым
вы і адрозніваецеся.

М е л і с а. Дзіўна, але ж мужчыну
спадручнай усяго гэтага не рабіць.

А н д р э й. Так... але ж рабіць гэта
вельмі прыемна.

М е л і с а. Насіць сумку?
А н д р э й. Ну, так... насіць сумку
таксама. (*Паўза*.) Піва хочаш яшчэ?

М е л і с а. Можна.
А н д р э й (*ідзе да халадзільніка і
прыносіць з кухні адкаркаваную бутэль-
ку віна і два бакалы*). А можа, віна?

М е л і с а. Чаму і не, можна віна.
А н д р э й (*разлівае віно па бакалах*).
Давай вып'ем за тое, каб амерыканскія
дзяўчаты не саромеліся падаваць руку
мужчынам, выходзячы з аўтамабіля.

М е л і с а. Навошта?
А н д р э й. Тосты не абмяркоўваюц-
ца. Пі да дна!

Яны выпіваюць віно залпам. Андрэй зноў
налівае.

М е л і с а. Я ніколі так не піла віно.
А н д р э й. Гэта беларуская трады-
цыя — першыя тры тосты хутка і да дна.
Тост другі: за тое, каб усе амерыканскія
дзяўчаты навучыліся смачна гатаваць і
ніколі не гаварылі сваім хлопцам: «у мя-
не сёння баліць галава».

М е л і с а. Як цікава... А пры чым
тут галава?

А н д р э й. Выпіваеш хутка і да дна.

Яны залпам выпіваюць віно і Андрэй зноў
налівае.

М е л і с а. Так цікава... гэта. У вас
так прынята? У нас... ведаеш... я нека...
нешта...

А н д р э й. І трэці тост: за пачуцці, якія просты беларускі хлопец можа адчуць да простаі амерыканскай дзяўчыны.

М е л і с а. Пачуцці... ага... за пачуцці... *(Залпам вытывае віно і падае на Андрэя.)*

А н д р э й. Я ж казаў... беларускія традыцыі...

М е л і с а. Мгу... яны... цудоўныя... гэтыя традыцыі... чароўныя... *(Абдымае Андрэя і прысмоктваецца да яго вуснаў сваімі. Іх пацалунак доўжыцца вечнасць.)*

Д ж о. Прынесеныя ветрам.

Андрэй адной рукою ўтрымлівае Мелісу ў абдымках, а другою апускае жалюзі перад ложкам Джо, не перапыняючы пацалунка.

З а ц я м н е н н е.
Канец першага акта.

АКТ II

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Пасярэдзіне пакой стаіць прыгожа сервіраваны стол. На сталі: бутэлька чырвонага віна, паштэт з індычкі, «Селядзец пад шубаю», іншыя стравы. На сцяне пакой вісіць плакат «3 Днём нараджэння, Джо!», упрыгожаны паветранымі шарамі. За сталом ў інвалідным крэсле сядзіць Д ж о, на ім чорныя штаны, пінжак у дробную чорна-белую клетку, белая сарочка і галыштук колеру бардо. А н д р э й — гаспадарыць на кухні каля духоўкі, дзе смажыцца гарачая страва.

Д ж о. Эндру!

А н д р э й. Што, Джо?

Д ж о. А госці і праўда прыйдуць?

А н д р э й. Спадзяюся. *(Паўза.)* А калі не прыйдуць — пасядзім удвух. Ці табе мая кампанія не падабаецца?

Д ж о. Не, што ты, вельмі падабаецца. Проста я так даўно не святкаваў свой дзень нараджэння... Добра б, каб госці былі... *(Паўза.)* Мож, гэта мой апошні дзень нараджэння...

А н д р э й. Кінь... Мы яшчэ можам адзначыць пару дзесяткаў такіх дзён.

Д ж о *(пасля паўзы)*. У Канадзе?

А н д р э й. Джо... ведаеш... я пакуль што яшчэ тут... Сёння зусім невядома, як усё павернецца ў жыцці... давай сёння не будзем пра гэта.

Д ж о. Эндру, падыдзі, калі ласка.

А н д р э й *(падыходзіць да Джо)*. Табе што-небудзь падаць?

Д ж о. Не, аміга. *(Паўза.)* Я не ведаю, як закончыцца сённяшні дзень, але я хачу табе сказаць... хачу сказаць... Дзякуй, Эндру... *(Бярэ далоні Андрэя ў свае рукі. Па яго твары цякуць слёзы.)*

А н д р э й. Перастань, Джо. Ну, што ты... усё ж добра... Ну, зараз госці прыйдуць... *(Бярэ са стала сурвэтку і выцірае слёзы на твары Джо. У гэты момант раздаецца стук у дзверы.)* Ды адчынена!

У пакой уваходзіць Э в а н. На ім дарагі касцюм, прыгожы галыштук. Толькі кароткія штаны гавораць аб яго нядбайных адносінах да адзення. У руках Эван трымае яркі пакет.

Э в а н. Прывітанне, тата! Прывітанне, Эндру! Тат, чаму ў цябе слёзы? Што-небудзь здарылася?

А н д р э й. Не... Гэта ён мне дапамагаў... рэзаў цыбулю.

Д ж о. Так, Эван, я дапамагаў Эндру рабіць салату «Селядзец пад шубаю».

Э в а н. Дзіўная назва. Чаму «пад шубаю»?

Д ж о. Нічога дзіўнага, пакаштуеш — даведаешся.

Э в а н. Я не люблю гэтыя еўрапейскія штучкі — намяшаюць усё ў кучы...

Д ж о. Ты — тыповы амерыканскі абывацель, ніяк не можаш перамагчы сваё жаданне з'есці хот-дог.

Э в а н. Тата, не пачынай...

Раздаецца стук у дзверы.

А н д р э й. Адчынена!

Дзверы адчыняюцца, і ўваходзіць М е л і с а. Яна трымае ў руках кардонку і букет кветак.

Прывітанне... Праходзь, калі ласка...

М е л і с а. Дзякуй.

А н д р э й *(Эвану)*. Вы знаёмыя?

Э в а н. Так, Эндру.

М е л і с а. Мне здаецца, што ў нашым гарадку нельга быць незнаёмым з кімсьці больш за тры дні.

Э в а н. І гэта добра — заезджага зламысніка адразу відаць.

А н д р э й. І як даўно тут з'яўляўся «заезджы зламыснік»?

Д ж о (Андрэю). Нядаўна. У час той самай вайны, пра якую я табе раскажваў.

А н д р э й. Чаго стаім? Давайце рас-саджвацца.

М е л і с а. А падарункі? (Падыходзіць да Джо і падае яму кветкі і кардонку. Джо сарамліва прымае падарунак. Меліса цалуе яго ў ічаку.) Віншую Вас, мілы Джо!

Д ж о (пасля паўзы). Мяне ніхто ніколі не называў «мілы Джо».

Э в а н (падае падарунак Джо). Так, тата, віншую цябе.

Д ж о. Дзякуй, Эван. Ты сёння перасягнуў самога сябе.

Э в а н. Ну, я ўсё ж такі твой сын. (Паўза.)

А н д р э й. Ну што, Джо, паказвай падарункі.

Д ж о. Цяпер?

А н д р э й. А калі? Вядома, цяпер. Ты ж у Амерыцы, а не ў Беларусі. Гэта ў нас прынята глядзець падарункі, калі госці ўжо пайшлі... Ведаеш, што галоўнае на нашых днях народзінаў? Запомніць, хто які карабок прынёс. Тады можна зразумець, хто падараваў антыкварны чайны сервіз, а хто — ручнік, звезены з правінцыйнай гасцініцы.

Д ж о (пачынае распячатваць падарунак Эвана: разарваўшы каляровую паперу і адчыніўшы кардонку, ён бачыць там танны падсвечнік, нафарбаваны «пад золата»). Так, Эван... Мушу сказаць, ты... варты свайго бацькі сын... Ніколі не вызначаўся добрым густам... Я дык хаця б прыслухоўваўся да меркавання блізкіх...

Э в а н. Тата...

Д ж о. Не «таткай». А што мне падаравала мая лепшая сяброўка?

М е л і с а. Джо... я таксама... ну... у мяне таксама... густ... не вельмі.

Д ж о. А па адзенні не скажаш.

М е л і с а. Адзенне — гэта мама... яна... умее... (Яе голас паступова цішэе, наколькі Джо, разарваўшы каляровую паперу і адчыніўшы кардонку, дастае адтуль набор антыкварных алавяных салдацікаў часоў вайны Поўначы і Поўдня.)

Д ж о (разглядаючы салдацікаў). Гэта вельмі прыгожа... вельмі. Меліса... гэта вельмі прыгожа. (Паўза. Джо не можа нагледзецца на алавяных салдацікаў. Урэшце ён ад іх адводзіць позірк.)

М е л і с а. Яны... спадабаліся вам?

Д ж о. Падыдзі, калі ласка. (Меліса падыходзіць да Джо і нахіляецца да яго. Джо нясмела цалуе Мелісу ў ічаку.) Дзякуй, дзетанька... дзякуй. Вельмі падабаецца. Я марыў аб такім падарунку... Ён, відаць, вельмі дарагі?

М е л і с а. Але ў вас юбілей.

А н д р э й. Джо, госці хочучь есці.

Д ж о. Ах, даруйце... Сядайце, калі ласка, за стол.

Усе рассаджваюцца за сталом. Джо і Эван сядзяць за тарцамі стала, Андрэй і Меліса — побач адно з другім.

А н д р э й (разлівае віно і падймае бакал). Эван, скажы першы тост.

Э в а н. А што гаварыць... я ўвогуле... не вялікі спецыяліст у гаварыльні.

Д ж о. А калі агітаваў на выбарах за гэтага распуснага Біла, немагчыма было спыніць...

А н д р э й. Пажадай што-небудзь народжанаму.

Э в а н. Ну, не ведаю...

А н д р э й. Паўтарай за мною: дарагі тата!

Э в а н. Дарагі тата!

А н д р э й. Віншую цябе з васьмідзесяцігоддзем!

Э в а н. Віншую цябе з васьмідзесяцігоддзем!

А н д р э й. Жадаю табе здароўя і доўгіх гадоў жыцця!

Э в а н. Жадаю табе здароўя і доўгіх гадоў жыцця!

А н д р э й. П'ём!

Э в а н. П'ём!

А н д р э й. Гэта гаварыць не абавязкова.

Э в а н. Гэта гаварыць... а-а, зразумеў...

А н д р э й. І чокаемся. (Усе чокаюцца і выпіваюць.)

М е л і с а. А па беларускай традыцыі выпіваюць тры тосты запар і да дна.

А н д р э й. Не, Меліса, гэта толькі ў тых выпадках, калі выпіваюць мужчына з жанчынай...

Э в а н. Цікава...

Д ж о. Выдатная традыцыя! Амерыканцы да гэтага не дадумаліся... хаця і вялікая нацыя.

А н д р э й. Давайце есці.

Д ж о. Ага. Толькі давайце пачнём з «Селядца пад шубаю»... Я дапамагаў яго згатаваць.

Андрэй раскладвае «Селядца...» на талеркі.

Э в а н. Дзякуй, мне не трэба... я...
еўрапейскую кухню... ну, не вельмі.

Д ж о. Або ты пакаштуеш, або ідзеш
на кухню гатаваць сабе хот-дог.

Усе каштуюць салату. Меліса зацікаўлена, Эван
грэбліва, Джо засяроджана, Андрэй звычайна.

М е л і с а. Вельмі смачна... вельмі!
Андрэй — ты сапраўдны кухар.

Э в а н. Жак! Навошта вы ўсё змеш-
ваеце? І ўвогуле, што там у сярэдзіне?
Чаму яно чырвонае? Ненавіджу маянэз...
(Адсоўвае салату на край талеркі.)
Можна што-небудзь іншае?

А н д р э й. Вазьмі паштэт. У ім нічо-
га не дабаўлена... проста паштэт.

Д ж о. Цудоўна! Вельмі смачна! (Паў-
за.) Проста амерыканцы не ведаюць,
што з чым змешваць...

Эван накладвае сабе на талерку паштэт і бярэ
два кавалкі беллага хлеба. Ён тоўста намазвае
адзін з іх паштэтам, кладзе зялёны ліст салаты,
накрывае ўсё гэта другім кавалкам хлеба і
пачынае есці гэты своеасаблівы сандвіч.

А н д р э й. Малайчына, Эван, усё ж
такі з'яднаў еўрапейскую кухню з аме-
рыканскай.

Э в а н. Смачна!

М е л і с а. Я ўспомніла: мая бабу-
ля — маміна мама — гатавала падобную
салату, толькі без селядца. Праўда. Там
было многа бурака, бульба, морква...

А н д р э й. Ведаю, гэта называецца
«вінегрэт». Мы яго таксама робім.

Д ж о. Як вінегрэт? Меліса, дзе на-
радзілася твая бабуля?

М е л і с а. У Еўропе — у Славакіі.
Яна жыла ў Браціславе, а ў часы Другой
сусветнай вайны ёй давялося ўцякаць...
нейкі мясцовы начальнік хацеў яе
згвалціць... Яна нейкім чынам трапіла ў
Італію, а там пазнаёмілася з амеры-
канскім салдатам — маім дзядулем. Ка-
рацей, яны разам прыехалі ў Амерыку і
пажаніліся... У іх нарадзілася мая мама...
потым ужо...

А н д р э й. Вось дык так! Чаму ж ты
маўчала?

М е л і с а. Я дрэнна ведаю гэтую
гісторыю... бабуля не любіла пра гэта
гаварыць... Я ніколі не была ў Еўропе, а
бабуля вельмі хацела, каб я з'ездзіла
туды... не ведаю...

Д ж о. А дзядуля?

М е л і с а. Што «дзядуля»?

Д ж о. Дзядуля адкуль?

М е л і с а. А-а, ён з Бостана, а яго
тата прыплыў на караблі з Ірландыі.

Д ж о. Дзякуй Богу, дзядуля — англа-
сакс.

А н д р э й. Ты лічыш, што гэта важ-
на?

Д ж о. Ціха-ціха, не крыўдуй, Эндрэ,
гэта я так...

Паўза. Усе ядуць.

А н д р э й. І што гэта мы не п'ём? У
нас гавораць: паміж першай і другой
пуля не павінна праляцець. Меліса, твой
тост...

М е л і с а. Я?

Д ж о. Так-так, вельмі хочацца па-
чуць, што скажа мая лепшая сяброўка.

М е л і с а. Добра. Праўда, я не рых-
тавалася...

А н д р э й. Ніхто з нас не рыхтаваў-
ся... хаця трэба было б.

М е л і с а. Дык вось... Я ведаю Джо
зусім мала... але... Не ведаю, што адбы-
лося са мною, але нешта мяняецца... не
ведаю... Пасля таго, як я пазнаёмілася з
Андрэем... і Джо...

Э в а н. Дык з Андрэем ці Джо?

Д ж о. Памаўчы, я не даваў табе сло-
ва. (Мелісе.) Гавары, дзетка, гавары...

М е л і с а. Так, з Андрэем і Джо. Для
мяне яны чамусьці непадзельныя...
(Паўза.) І яны абодва мне падабаюцца.
Я хачу выпіць за тое, каб яны абодва...
былі... у маім жыцці. Я не ведаю... Што
я гавару?

Д ж о (расчулена). Дзякуй, дзетань-
ка...

А н д р э й. То вып'ем! Рускія не чо-
каюцца толькі на памінках.

Усе чокаюцца і выпіваюць.

Э в а н. Ты ж нібыта не рускі, а бела-
рус?

А н д р э й. Ну, так. Толькі для аме-
рыканцаў усе, хто гаворыць па-руску —
рускія. Ты, напрыклад, чуў, што ёсць
такія нацыянальнасці: узбекі, латышы,
асеціны, украінцы?

Э в а н. Не чуў. Дзіўныя назвы, нібы-
та з астравоў нейкіх: гаіцяне, барба-
досцы...

А н д р э й. Таму табе лягчэй называць усіх, каго ведаеш, рускімі.

Э в а н. А то як жа. У нас усе амерыканцы, і кропка.

А н д р э й. І мексіканцы?

Э в а н. Ну, ведаеш... (Паўза.) Расія вялікая, а твая Беларусь — маленькая, таму ўсіх вас называюць рускімі.

А н д р э й. У Амерыцы ёсць кітайцы?

Э в а н. Хапае.

А н д р э й. Па колькасці насельніцтва Кітай большы за Амерыку ў пяць разоў. Ты не супраць, калі я пачну называць цябе кітайцам?

Э в а н. Супраць.

А н д р э й. Вось і ты мяне называй беларусам, а рускім сябе магу называць толькі я сам — жартам або пасля таго, як сам заяўлю, што я рускі.

Д ж о. Брэк! У першым раўндзе перамог Эндрю. Чаму мы не п'ём?

М е л і с а. Андрэй, твая чарга гаварыць тост.

А н д р э й (налівае ўсім віно і падыхвае свой бакал). Так. (Паўза.) Не ведаю, што занесла мяне ў Амерыку... Мабыць, я хацеў шчасця для сваёй сям'і... для мамы, таты, сястры, пляменніцы... мабыць. А зараз я не ведаю... не ведаю. (Паўза.) Джо так надакучыў мне за ўсе гэтыя месяцы... а цяпер я адчуваю, што ён... мне... нібы... родны... І Меліса... Мне здавалася, што ўсе амерыканскія дзяўчаты... ну, увогуле... нешта я хвалюся. (Паўза.) Карацей, адбываецца нешта хорошае... і я не хачу, каб яно стала дрэнным. Вось так. (Паўза.) Вып'ем за ўсё гэта.

Э в а н. Я так і не зразумеў, за што мы п'ём.

Д ж о. За тваё здароўе.

Э в а н. Вы, рускія, заўсёды шматслоўныя, а таму сэнс сказанага часта губляецца.

А н д р э й. Затое вы, кітайцы, вельмі лаканічныя, і таму ўсё зразумела нават без слоў.

М е л і с а. Я хацела сказаць адну важную рэч!

Д ж о. Давай, маё дзіцятка. Цябе мне прыемна слухаць, незалежна ад настрою.

М е л і с а. Я хацела сказаць, што ў Джо няма хваробы Альцгеймера — у яго адна з формаў старэчага знясілення. Да таго ж у слабавыяўленай форме — фраг-

ментарная страта памяці і кароткачасовыя трызнненні. (Паўза.) Джо ў добрай форме для яго гадоў... Джо, прабацце, што я гавару пра вас у трэцяй асобе.

Д ж о. Гавары, дзіцятка, гавары. Мне падабаецца ўсё, што ты гаворыш, асабліва, калі ты гаворыш пра мяне.

М е л і с а. Дык вось: Джо абсалютна зразумела выказваецца і ў яго своеасаблівае пачуццё гумару... Калі і можна гаварыць пра старэчае знясіленне, дык толькі як пра самы пачатковы перыяд захворвання... (Паўза.) Але ж гэты пачатковы перыяд можа доўжыцца і дзесяць гадоў... Вось.

А н д р э й. Дзе ты гэта прачытала?

М е л і с а. Я хадзіла ва ўніверсітэцкую бібліятэку... некалькі дзён. Я прачытала ўсё пра хваробы, звязаныя з надыходам старасці: хваробы Альцгеймера, Піка, Генцінгтона, пра сістэмны атэрасклероз, артэрыяльную гіпертэнзію, спангіёзную энцафалапатыю...

Э в а н. Жахліва!

Д ж о. Дзеля мяне ты праседзела ў бібліятэцы некалькі дзён?

М е л і с а. У гэтым няма нічога гераічнага, Джо.

А н д р э й. А мне падалося, што ў яго тыповы Альцгеймер.

М е л і с а. Не, Андрэй, там не супадае цэлы рад сімптомаў: няма выразнай дынамікі развіцця хваробы, правалы ў памяці кароткачасовыя, абсалютная яснасць розуму ў паўзах паміж прыступамі, добра артыкулюемая мова...

А н д р э й. Як медык, ты мяне абставіла.

М е л і с а. Ды не... проста...

Э в а н. А якая розніца, Альцгеймер — не Альцгеймер?

М е л і с а. Розніца ў доглядзе...

А н д р э й. У харчаванні, рэжыме... Ты хочаш, каб твой бацька пражыў болей?

Э в а н. Вядома... але на ўсё воля богава.

Д ж о. Яму ўсё роўна. (Паўза.)

М е л і с а. Андрэй, я даведалася пра беларускіх «зора».

А н д р э й. Ты пра Янку Купалу і Якуба Коласа?

М е л і с а. Іх значна больш, чым гэтыя два пісьменнікі.

Э в а н. Ох ужо гэтая схільнасць амерыканскіх студэнтаў да вывучэння творчасці абарыгенаў астраўных дзяржаў.

А н д р э й. Я таксама, дарэчы, успомніў аднаго чалавека, які жыў у Мінску і які вядомы кожнаму амерыканцу.

Э в а н. Кожнаму?

А н д р э й. Кожнаму! Хочаш правесці?

Э в а н. Давай. Стаўлю «дзiesiąтку», што нехта з нас траіх яго не ведае. *(Дастае з кішэні дзiesiąцідоларавую купюру.)*

А н д р э й. Адказваю!

Э в а н. Ну?

А н д р э й. Лі Харві Освальд! *(Працягвае руку і забірае ў Эвана купюру.)* Джо, купім табе сініх і не валасатых сліў.

Д ж о. У вас там, на Беларусі, харшцы цэнтр па падрыхтоўцы забойцаў дэмакратаў. Трэба абавязкова парэкамендаваць яго нашаму Савету бяспекі.

Э в а н. Глупства! Освальд быў амерыканцам!

А н д р э й. А я і не сказаў, што ён быў беларусам. Я сказаў «чалавек, які жыў у Мінску». Освальд з'ехаў з Амерыкі і жыў у Мінску, працаваў на радыёзаводзе. А потым вярнуўся ў Штаты...

Д ж о. Як толькі навучыўся добра страляць...

М е л і с а. А я ведаю яшчэ некалькі беларусаў, якія вядомыя кожнаму амерыканцу.

А н д р э й. Відаць, ты вывучыла беларускую гісторыю лепш чым я.

М е л і с а. Хто-небудзь жадае пасатавіць...

А н д р э й. Спачатку вып'ем, Джо, за тое, каб у крыжаванцы не заставалася ніводнага неадгаданага слова! Рускія не чокаюцца толькі на памінках!

Усе чокаюцца і выпіваюць.

М е л і с а. Дык хто-небудзь хоча зрабіць стаўку?

Э в а н. А колькі ты назавеш?

М е л і с а. Ну, скажам... траіх.

Э в а н. І ўсіх траіх мы ведаем?

М е л і с а. Та-ак.

Э в а н. Я стаўлю сто долараў на тое, што хто-небудзь з нас не ведае хаця б аднаго з гэтых беларускіх абарыгенаў. *(Дастае з кішэні стодоларавую купюру і кладзе на цэнтр стала пад талерку з паштэтам.)*

А н д р э й. Я адказваю! *(Ідзе на кухню і дастае з шафкі стодоларавую купюру, вяртаецца за стол і таксама*

кладзе банкноту пад талерку з паштэтам.)

Д ж о. Я на Мелісу... сто долараў. Эндру, дастань, калі ласка, з-пад ложка карабок для абутку.

Андрэй ідзе да ложка Джо і дастае з-пад яго карабок для абутку.

Не, другі — шэры.

Андрэй дастае шэры карабок і прыносіць яго Джо, той адчыняе яго — усярэдзіне акуратна складзеныя пачкі стодоларавых купюр. Джо бярэ адну з іх і кладзе пад талерку з паштэтам.

Э в а н. Тата, адкуль у цябе столькі наяўных?

Д ж о. Хацеў з'ездзіць у апошні адпачынак на Кі-Уэст, ды вось прыхварэў...

А н д р э й. У нас звычайна дзеці робяць занадкі адбацькоў...

Д ж о. За справу. Эндру, схавай карабок на месца. Меліса, тры прозвішчы, калі ласка.

Андрэй хавае карабок з грашыма пад ложка.

М е л і с а. Добра. Першае — Керк Дуглас.

А н д р э й. Ого!

Э в а н. Спартак?!

М е л і с а. Так, гэта яго лепшая роля ў кіно. Не помню дакладна, як гучыць яго сапраўднае прозвішча, але дакладна ведаю, што яго бацька прыехаў у Амерыку з Беларусі... і ён яўрэй.

Д ж о. Во як бывае... А на выгляд — тыповы англасакс.

Э в а н. Добра, з першым згодзен. Другі!

М е л і с а. Лары Кінг. Ён нарадзіўся ў Мінску... бацькі яго таксама... прывезлі.

Д ж о. І ён таксама яўрэй?

М е л і с а. Таксама.

Д ж о. А падобны на паляка.

А н д р э й. Ты проста антраполаг.

Э в а н. Та-ак, добра... дапусцім... і другога прынялі. Давай трэцяга, Меліса. Спадзяюся, Джордж Вашынгтон ім не будзе.

Д ж о. Вашынгтон якраз не будзе. Я думаю, Майкл Джордан.

М е л і с а. Не, гэта Ірвін Берлін.

Э в а н. Дзякуй Богу, не Джордан. Дарагая Меліса, на вялікі жаль, але я

ніякага ўяўлення не маю, хто такі гэты Ірвін Берлін.

Дж о. Я, прызнаюся, таксама... (Паўза.)

М е л і с а. Часам у жыцці так бывае: ведаеш чалавека ўсё жыццё і не маеш уяўлення пра яго прозвішча і імя. (Паўза.) Якую амерыканскую песню вы ведаеце?

А н д р э й. На памяць? Мабыць, ніякую...

Э в а н. Я ведаю «Jingle Bells» і «Happy birthday to you».

Д ж о. А я — «Cod bless you, America!»

М е л і с а. Во!... Вось яе і напісаў Ірвін Берлін. (Паўза.)

Э в а н. Ну, так... я ведаю Ірвіна Берліна.

Д ж о. Меліса, віншую, ты сёння няблага зарабіла.

М е л і с а. Ды не, што вы... гэта проста я прачытала ў бібліятэцы...

А н д р э й. Джо, ты не хочаш перадыхнуць?

Д ж о. Так, Эндру, я прылёг бы ўжо... Хаця, вядома, хацелася б парадаваць вас якой-небудзь гісторыяй...

Андрэй падкочвае крэсла да ложка, здымае з Джо пінжак і вешае яго на спінку крэсла, затым асцярожна перакладвае Джо на ложак.

Д ж о. Толькі вы не разыходзіцеся, добра?

А н д р э й. Не, што ты, яшчэ ж гарачае і дэсерт.

Д ж о. Гарачае можаце з'есці без мяне, а дэсерт — ні-ні.

А н д р э й. Мы пачакаем цябе. (Апускае жалюзі перад ложкам Джо і вяртаецца да стала.)

КАРЦІНА ШОСТАЯ

А н д р э й садзіцца за стол і налівае ў бакал віно.

М е л і с а. Ты ўжо адчуваеш, калі Джо робіцца не па сабе?

А н д р э й. Так, мы ўжо другі тыдзень абыходзімся без трызненняў. Я зразумеў, што ён пачынае гаварыць бязглузды, калі стамляецца. І калі яго своечасова пакласці адпачыць, то праз паўгадзіны, ну, гадзіну, ён зноў у нармальнай форме.

Э в а н. І як гэта ты адчуваеш, што ён стаміўся?

А н д р э й. Не ведаю... Як глядзіць, як гаворыць... не ведаю... Раптам падумаю: Джо стаміўся... і ўсё. (Паўза.)

М е л і с а. Мая бабуля па татавай лініі пражыла дзевяноста сем гадоў.

А н д р э й. А мама майго таты яшчэ жывая, ёй дзевяноста два.

Э в а н. У тваёй краіне так доўга жывуць людзі, значыць, там не так і дрэнна.

А н д р э й. А хто кажа, што там дрэнна?

Э в а н. Але ж ты чамусьці з'ехаў?

А н д р э й. Людзі, бывае, з'язджаюць з дому не таму, што там дрэнна, а таму, што дрэнна ўсярэдзіне, вось тут (прыціскае руку да сэрца).

Э в а н. Гэта лірыка... Мы, амерыканцы, нікуды не з'язджаем...

А н д р э й. Не смяшы мяне, я сустрэкаў амерыканцаў і ў Беларусі, і ў Расіі, і ў Еўропе. Большасць з іх не хочуць вяртацца дадому... ім пачынае падабацца іншы спосаб жыцця — еўрапейскі... ці славянскі... не ведаю. Карацей — не амерыканскі.

Э в а н. Ну, ты ж разумееш, што лепшай за Амерыку няма краіны?

А н д р э й. Гэта амерыканскае пытанне. Замест адказу на яго любы еўрапеец засмяецца...

М е л і с а. Чаму?

А н д р э й. Таму што Амерыка адрозніваецца ад іншых краін толькі адным — узроўнем дабрабыту.

Э в а н. Правільна! Я цябе за язык не цягнуў, ты сам гэта сказаў.

А н д р э й. Ты лічыш, гэта галоўнае?

Э в а н. Вядома, галоўнае. А што яшчэ?

А н д р э й. Яшчэ? Яшчэ каханне, сяброўства... новыя сустрэчы... творчасць.

Э в а н. Ты лічыш, што ў амерыканцаў усяго гэтага няма? (Паўза.)

А н д р э й. Давай вып'ем.

М е л і с а. Давай.

Андрэй налівае віно ў бакалы, усе чокаюцца і выпіваюць.

А н д р э й. Ёсць! У вас усё ёсць, але ўсё недаробленае, усё... крывое. Разумееш пра што я?

Э в а н. Не разумею, чым наша каханне адрозніваецца ад вашага. (Паўза.)

А н д р э й. Ведаеш, як кахаюць беларусы? (Паўза.) Ты маляваў на асфальце пад акном каханай дзяўчыны метровымі літарамі «Я кахаю цябе!»?

Э в а н. Не. Ну і што?

А н д р э й. Сотню ружаў падараваў? Начаваў пад акном? Біўся да паўсмерці з яе былым хлопцам? Рэзаў сабе вены?... (Паўза.)

Э в а н. Гэта ўсё... нейкія забавы абарыгенаў. Мне не прыходзіла ў галаву, што дзяўчыне можа быць прыемна, калі яе хлопец рэжа сабе вены.

А н д р э й. Можа быць! Можа... калі хлопец кахае яе больш, чым любіць сябе... больш, чым... усё на свеце.

М е л і с а. Можа.

Э в а н. Асабліва, калі абое яны — садамазахісты. (Паўза.)

А н д р э й. Эван... хочаш я скажу табе, што думаю пра Амерыку і амерыканцаў... Я нікому гэтага не гаварыў. Напэўна, калі я выкажу гэта ўслых, мне стане лягчэй... не ведаю.

Э в а н. Гавары, Эндру... Нарэшце я пачую, што думаюць эмігранты пра Амерыку.

А н д р э й. А-а, ды што там. Давайце вып'ем і забудземся на гэтае глупства...

М е л і с а. Андрэй, ты хацеў сказаць Эвану...

А н д р э й. Ды нічога я не хацеў сказаць. (Налівае віно ў бакал.)

Усе выпіваюць. Паўза.

Э в а н. Я не магу зразумець аднаго: чаму вы ў сваіх пакістанах і расіях не зробіце жыццё нармальным, а лезеце ў Амерыку і пачынаеце нам указваць, што мы тут жывём няправільна?

А н д р э й. Твой прадзед прыплыў у Амерыку і быў тут такім жа эмігрантам, як і я, таму правы на выказванне прэтэнзій у гэтай краіне ўсе маюць роўныя. Усе!

Э в а н. Але вы едзеце сюды зараз, а не сто пяцьдзсят гадоў назад!

А н д р э й. Якая розніца, хто калі прыехаў? Калі ваш урад абвесціць, што Амерыка закрытая для ўезду — ніхто сюды не паедзе... Ты сур'ёзна думаеш, што ўсе мараць жыць толькі ў Амерыцы?

Э в а н. Так. Таму што гэта краіна неабмежаваных магчымасцяў і...

А н д р э й. ...такой жа неабмежаванай бязвыхаднасці.

Э в а н. Для каго, Эндру? Для такіх, як ты — эмігрантаў без капейкі ў кашальку і да таго ж якія не маюць прыстойнай прафесіі?

А н д р э й. Так, у тым ліку і для такіх, як я. (Паўза.) Эван, якая ў цябе адукацыя?

Э в а н. Каледж... у Аклахоме.

А н д р э й. Табе дастаткова?

Э в а н. Мне дастаткова. Для таго, каб кіраваць кампаніяй і адчуваць сябе адукаваным чалавекам. Хаця, я разумею, што універсітэт мне бы не зашкодзіў... Я лёгка мог бы стаць менеджэрам горада ці балаціравацца ў мэры.

А н д р э й. А спытайся ў мяне, «якая ў цябе адукацыя, Эндру?»

Э в а н. Якая ў цябе адукацыя, Эндру?

А н д р э й. Добрая, Эван. Я закончыў з адзнакай гістарычны факультэт педагагічнага універсітэта ў Мінску і атрымаў ступень доктара бізнескіравання па спецыяльнасці «карпаратыўная этыка» ва універсітэце Кенэдзі.

Э в а н. Гэтага не можа быць!

Андрэй ідзе да шкафы, дастае адтуль дакументы і вяртаецца да стала. Ён кладзе перад Эванам два дакументы ў цвёрдай вокладцы. Эван іх уважліва разглядае, затым перадае Мелісе.

М е л і с а. Андрэй, чаму?

А н д р э й. Чаму я даглядаю васьміндзесягадовага старога, а не з'яўляюся прэзідэнтам кампаніі Эвана? Таму, што жыццё больш складанае, чым «неабмежаваныя магчымасці». Таму што ў маім жыцці адбылося нешта, што перакруціла логіку падзей... што прымусіла прыехаць сюды, у краіну, якая не можа падабацца чалавеку майго складу.

М е л і с а. А што канкрэтна табе не падабаецца тут? Можа, варты пераехаць у другі горад? Амерыканцы за жыццё мяняюць, у сярэднім, дваццаць месцаў жыхарства.

А н д р э й. Я ведаю... і шэсць прафесій. Не, Меліса, мне не падыходзіць гэты стыль жыцця. Я не магу жыць без сям'і, без сяброў, без дома...

Э в а н. Заводзь сям'ю і сяброў, купі дом... Што перашкаджае? Чаму твае прэтэнзіі не да сябе, а да Амерыкі?

А н д р э й. У мене няма прэтэнзій да Амерыкі... проста гэта не мая краіна. Тут людзі ходзяць у госці, папярэджваючы аб сваім візіце за месяц. А мне трэба прыйсці да сябра, калі мне цяжка... мне трэба прыйсці да яго з бутэлькай віна, выпіць яе і паплакаць... Разумееш, Эван, паплакаць.

Э в а н. Не разумею, Эндрю. Я не разумею, чаму ты не паплачаш дома, адзін, калі табе цяжка? Чаму ты хочаш некаму паказаць свае слёзы?

А н д р э й. Во-во! Менавіта гэтага вы і не зразумеце, Эван. Так жа, як вы не зразумеце, што адзін брат можа аддаць другому брату, які трапіў у бяду, усё, што ў яго ёсць... Што сябар можа аддаць свайму сябру, які трапіў у бяду, усё, што ў яго ёсць... І не зразумеце, навошта браць у дом напаўжывога сабаку з вуліцы, каб хача на некалькі гадзін падоўжыць яго жыццё...

Э в а н. Але ў нас ёсць спецыяльныя службы, якія даглядаюць бадзяжных сабак.

А н д р э й. Так-так, Эван, ёсць спецыяльныя службы...

Э в а н. Так, Эндрю, у нас усё вельмі добра арганізавана. Ты прапануеш нам разбурыць гэта ўсё і прымусіць дзяцей несці ў дом сабак, якія хворыя невядома на якія хваробы?

А н д р э й. Так, Эван, у вас усё занадта добра арганізавана. Занадта добра!.. Як вы лічыце. І вы гаворыце свету: «Паглядзіце, як у нас усё цудоўна арганізавана! Мы і вам зараз усё арганізуем!» І пачынаеце арганізоўваць... Спачатку арганізуеце афганцам Талібан, а потым бамбардзіроўку гэтага Талібана. Спачатку арганізуеце Бен Ладэна, а потым — ратуеце ад яго Амерыку. Потым адбываецца сусветны эканамічны крызіс, і вы першыя яго перадоўваеце, таму што самі яго і арганізавалі. Вы ўвесь час прапагандуеце дэмакратыю, забываючыся пра яе, калі вам гэта выгадна. Вы гатовыя цалавацца з людэдам, калі ён пагодзіцца танней заправіць ваш аўтамабіль... (Паўза.) Эван, вы замянілі Бога... Арыстоцель даказаў, што Бог ёсць першапрычына ўсяго існага, а вы сёння спрабуеце гэта абвергнуць. Вы ўсё вызначаеце і ацэньваеце, гаворачы свету: «Амерыканская дэмакратыя — гэта добра!» І свет слухаецца... А як не паслухацца?.. Вы абвешчаеце: «Бівіс і

Батхед — гэта цудоўна!» І ўвесь свет спрабуе разгледзець у гэтых двух вырадаках сучасных прарокаў... А мусульмане вам адказваюць: «Пра Бівіса і Батхеда ў Каране не напісана». Але вы гатовыя хуценька зняць кіно, у якім Індзіяна Бонд шукае старэнькі кейс прарока Махамеда, дзе ляжыць свяшчэнны папірус з інфармацыяй аб прылічэнні гэтых двух дэбілаў да ліку святых... Мне млосна робіцца ад гэтага прымітыву, Эван.

Э в а н. А ты жыві так, як табе падабаецца, і не глядзі MTV.

А н д р э й. А што глядзець? CNN? Я ні разу за час знаходжання ў Амерыцы не бачыў у навінах сюжэта пра маю краіну... а там жа дзесяць мільёнаў чалавек жыве. Дзесяць мільёнаў, разумееш? І ніхто з гэтых дзесяці мільёнаў не варты амерыканскіх навінаў? Затое я два дзесяткі сюжэтаў бачыў пра тое, як у Фрыска сабачанё навучылася катацца на скейт-бордзе.

М е л і с а. А ў вас паказваюць у навінах Амерыку?

А н д р э й. Кожны дзень... кожны божы дзень!

Э в а н. І што паказваюць?

А н д р э й. Паказваюць вашых кіраўнікоў і расказваюць, як нядобра яны дзейнічаюць.

Э в а н. Толькі гэта?

А н д р э й. А для цябе навіна, што амаль увесь свет ненавідзіць Амерыку?

Э в а н. Чаго ж вы лезеце ў гэтую краіну, калі так яе ненавідзіце?

А н д р э й. Гэта ірацыянальна, Эван. Хаця... я думаю, усе разумеюць, што краіна дзярмо, але... як бы ў глабальным сэнсе, а на самай справе тут самы вялікі гамбургер.

Э в а н. Па яго вы і едзеце з усяго свету?

А н д р э й. А як не ехаць, Эван, калі за год вы траціце дзесяць мільярдаў долараў толькі на харч хатнім жывёлам? Мы ў сваіх краінах можам толькі марыць аб такім валавым прадукце, які жывраюць вашыя сабачкі і кошачкі! Вось і промся сюды, каб дапасці да «Вялікай жратвы».

Э в а н. І што, вас не цікавяць нашы традыцыі, мастацтва, спорт? Толькі гамбургер?

А н д р э й. У любой краіне Еўропы, нават самай заняпалай, традыцый хопіць на дзесяць Америк... А спорт?.. Спорт

нармальны... ды толькі не трэба называць футбольныя і бейсбольныя першынствы Амерыкі «чэмпіянатамі свету»! Не трэба, Эван, таму што гэта смешна — чэмпіят свету, у якім спаборнічаюць адны амерыканцы... смешна.

Меліса. Андрэй, не трэба... не бяры да галавы. (Паўза.)

Эван. Ты хочаш сказаць, што ў вашай краіне ўсё добра?

Андрэй. Не, не добра... Але яно нядобра па-іншаму. Яно больш па-чалавечы і... больш зразумела. (Паўза.) У нас няма снабізму і ўпэўненасці, што мы абсалютна ва ўсім маем рацыю... не... І калі я працую ўрывак з Бібліі, дзе гаворыцца, што садомія — грэх, на мяне ніхто з гомасексуалістаў не падасць у суд. Разумееш?

Эван. У вашай краіне адсутнічае паліткарэктнасць ці як?

Андрэй. У нас больш чалавечага, Эван. Калі ты пакрыўдзіў гея, ён можа даць табе па мордзе... але ён не пойдзе ў суд.

Эван. А калі ты яго пакрыўдзіш ды яшчэ «дасі яму па мордзе»?

Андрэй. Тады... гэта будзе... несправядліва. Тады яго пашкадуюць людзі... скажуць, што ён несправядліва пацярпеў...

Меліса. Гэта неяк няправільна.

Андрэй. Няправільна... але так ёсць. (Паўза.)

Эван. Ты ганарышся тым, што не адпавядае сучаснаму грамадству.

Андрэй. Я не ганаруся... не. Проста тут, у Амерыцы, я адчуваю, што ў маёй душы пустата... зусім пуста...

Меліса. А дома?

Андрэй (пасля паўзы). А дома я не думаю аб гэтым.

Эван. Не спрабуй змяніць Амерыку, Эндру, інакш яна праглыне цябе, як праглынула тысячы падобных «рэфарматараў». Едзь у Нью-Ёрк і пасяліся ў «чорным» раёне: там усе ходзяць адзін да другога ў госці ноччу, не думаючы пра тое, ці адчувае хто-небудзь няёмкасць ад іх візіту. А яшчэ там часцяком плачуць і па-ідыёцку рагочуць... наглытаўшыся наркаты... Ці пераязджай у Мексіку — там наплачашся, а калі надакучыць, пачнеш перапаўзаць цераз мяжу назад у Штаты... І калі спроба будзе ўдалая, станеш тыповым амерыканцам, таму што

на той час ты ўжо будзеш цаніць гэтую краіну, як цэняць яе трыста пяцьдзесят мільёнаў чалавек.

Андрэй. Наўрад ці... Што я тут убачыў добрага, Эван, каб пажадаць вярнуцца? Толькі твайго бацьку, які праз два гады, аказаўся зусім іншым чалавекам, і Мелісу, якая... такая, якая была і раней...

Эван. Гэтага дастаткова, каб «пусціць карані»... плюс твая адукацыя... Ты мог бы стаць сапраўдным амерыканцам, Эндру.

Андрэй. Ты хочаш сказаць, што можна жыць у краіне, якою пагарджаеш, і радавацца жыццю?

Эван. Чаму не. Пачні працаваць, купі дом, ажаніся, завядзі дзяцей і... радуйся.

Андрэй. Але ж мне давядзецца выходзіць на вуліцу, хадзіць на работу, кантактаваць з амерыканцамі...

Эван. Гэта не самая дурная вата нацыя.

Андрэй. Ты так гаворыш, таму што сам амерыканец. Кантактаваць з вамі — сур'ёзнае выпрабаванне.

Меліса. Чаму, Андрэй?

Андрэй. Я не пра цябе, Меліса... Давайце вып'ем. (Налівае ў бакалы віно.)

Усе чокаюцца і выпіваюць.

Вы слухаеце, аб чым гавораць людзі на вуліцах, у парках, офісах?

Эван. Людзі гавораць пра жыццё... Я думаю, што гэта адбываецца ва ўсіх краінах.

Андрэй. Людзі ў Амерыцы гавораць пра ўсялякае глупства... абсалютную лухту... А тыя, з кім можна пагаварыць — гэта універсітэцкія прафесары і людзі, якія сур'ёзна займаюцца мастацтвам... Астатнія не ведаюць нічога... нічога.

Меліса. Андрэй, я вывучаю каля дваццаці дысцыплін...

Андрэй. Я ведаю, Меліса, але пройдзе пяць гадоў, ты пачнеш працаваць у амерыканскай кампаніі і зможаш падтрымліваць размову на адну тэму — на тэму тваёй работы. Я зараз магу задаць Эвану дзесяць пытанняў на агульную эрудыцыю, і ён не адкажа ні на адно.

Эван. Цікава.

Андрэй. Хочаш паспрабаваць?

Э в а н. Гэта нічога не будзе значыць... абсалютна. У кожнага свае інтарэсы...

А н д р э й. Калі хочаш, я гатовы здаваць табе пытанні.

Э в а н. Гэта нічога не значыць, але... цікава,...

А н д р э й. Ты гатовы?

Э в а н. Ну... давай.

А н д р э й. Добра. Пытанне першае: самая доўгая рака?

Э в а н. Місісіпі.

А н д р э й. Ніл. Наступны: хто аўтар рамана «Калыска для кошкі»?

Э в а н. Не чытаў.

А н д р э й. Курт Вонегут.

М е л і с а. Я вельмі люблю Вонегута, асабліва «Сняданак для чэмпіёнаў».

А н д р э й. Далей: сталіца Венгрыі?

Э в а н. О, Божа, без паняцця.

А н д р э й. Будапешт. Хто вынайшаў рэнтген?

Э в а н. Не ведаю.

А н д р э й. Рэнтген.

Э в а н. Кажу табе: не ведаю.

А н д р э й. А я табе адказваю — Рэнтген вынайшаў рэнтгенаўскі апарат.

Э в а н. А-а, можна было здагадацца.

А н д р э й. Хто вынайшаў тэлефон?

Э в а н. Тэлефон.

А н д р э й. Аляксандр Бел.

Э в а н. Хопіць! Натуральна, тваёй адукавансці хопіць на тое, каб мучыць мяне тыдзень пытаннямі, адказы на якія мне не цікавыя.

А н д р э й. Адукацыя тут ні пры чым. Гэтыя адказы ў нас ведае любы школьнік.

М е л і с а. Я не разумею, чаму ў вас такія разумныя людзі, а жывяце вы горш за нас?

А н д р э й. Над гэтым пытаннем думае ўвесь свет... і ніхто не знаходзіць адказу.

Э в а н. Не думаю, што ўвесь свет заклапочаны ўзроўнем жыцця беларусаў...

А н д р э й. Не, Эван, людзі свету заклапочаны пытаннем, чаму ўвесь свет жыве горш за амерыканцаў. Увесь свет, Эван! (Паўза.)

М е л і с а. Але ж нейкае тлумачэнне павінна быць?

Э в а н. Безумоўна... яно ёсць. Замест таго, каб дасягнуць поспехаў у нейкай галіне, яны чытаюць прорву кніжак, каб здзіўляць свет сваёй эрудыцыяй...

А н д р э й. Можа, і так.

М е л і с а. Ды не, не так. Так не можа быць. Разумныя людзі павінны жыць лепш за неразумных...

А н д р э й. Ты зараз падобная на маю пляменніцу, якая не пагаджаецца прыняць несправядлівасць у любым выглядзе... (Паўза.) Я трохі ўтрырую... Усё, вядома ж, можна рацыянальна растлумачыць...

Э в а н. Цікава было б паслухаць, як растлумачваецца яўны парадокс.

А н д р э й. Усё вельмі проста: гісторыя Еўропы — гэта гісторыя войнаў.

Э в а н. І ўсё тлумачэнне?

А н д р э й. Калі хочаш — расшыфрую. Апошнія пяцьсот гадоў у Еўропе ішлі бясконцыя войны, і вельмі многія з іх — на нашай тэрыторыі. На апошняй вайне загінуў кожны трэці беларус. Уяўляеш, Эван, калі б загінула сто мільёнаў амерыканцаў?.. Да таго ж амаль усё яўрэйскае насельніцтва было знішчана ў канцэнтрацыйных лагерах, а большасць тых, хто застаўся жывы, у хуткім часе з'ехалі... да вас.

Э в а н. А пры чым тут яўрэйскае насельніцтва?

А н д р э й. Эван, простая ісціна: адкуль з'яджаюць яўрэі, там заканчваецца эканоміка.

Д ж о (з ложка). Гэта праўда, Эндру, яўрэі — бензін эканомікі... і не толькі.

Э в а н. Добрай раніцы, тата!

Д ж о. Дзякуй. Эндру, пасадзі мяне ў крэсла, калі ласка.

А н д р э й (пераносіць Джо ў крэсла і дапамагае яму надзець пінжак). Даць мокры ручнік?

Д ж о. Бадай што.

Андрэй ідзе на кухню, мочыць ручнік цёплай вадой і прыносіць Джо, той выцірае ручніком твар і рукі.

Э в а н. Тата, ты чуў, пра што мы гаварылі?

Д ж о. Напэўна, не ўсё.

Э в а н. І што ты думаеш пра тое, што чуў?

Д ж о. Думаю, што табе належала б ведаць, хто вынайшаў тэлефон, а мне — самую доўгую рэчку... (Паўза.) Эндру, ажаніся з Мелісаю.

М е л і с а. Што вы, Джо... я... не... вы што...

А н д р э й. Я падумаю над тваёй панавою.

М е л і с а. Вы што... я... як вам не сорамна...

Э в а н. Добрая ідэя... Выратуеш хоць адну амерыканскую душу, якая загрузла ў твані меркантилізму.

М е л і с а. Мне яшчэ замуж рана... я не закончыла універсітэт... і ўвогуле... глупства нейкае.

Д ж о. Не трэба бянтэжыцца, дзіцятка, гэта сапраўды для цябе найлепшая партыя... другое жыццё... другія адносіны. Ведаеш, якія сумныя амерыканскія сем'і? Вядома, ведаеш... ты ж расла не ў сям'і лацінасаў, дзе кожны дзень радасць...

А н д р э й. Ты зараз сур'ёзна, Джо?

Д ж о. Так, Эндрю, я зараз сур'ёзна...

Э в а н. Тата, табе што, не падабалася ўласная сям'я?

Д ж о. Зусім не падабалася. Мы сумна жылі, і ў нас ніколі не было сапраўдных святаў.

М е л і с а. А Дзень удзячнасці? А Каляды?

Д ж о. Гэта ўжо не святы, гэта рытуал... амаль што пахавальны. Толькі нябожчык на стала мяняецца: у Дзень Удзячнасці — індычка, а на Каляды — качка. Я заўсёды зайросціў нашым суседзям... У тым доме, што побач з домам Мелісы, жыла сям'я Пакіта Рывейры, ён займаўся продажам аўтамабіляў... У іх заўсёды было весела... яны нават сварыліся весела... Я вельмі хацеў апынуцца на Каляды ў іхнім доме... там былі песні, танцы, яны запускалі петарды... (Паўза.) А ў нас — цела качкі і нуднае абмеркаванне таго, што сям'я Рывейры не дае спаць цэламу раёну...

Э в а н. Не, у нас таксама было весела... Мы глядзелі тэлевізар, танцавалі...

Д ж о. Гэта ўжо калі ты падрос... я спрабаваў весяліць вас з маці...

Э в а н. Мне не падабаюцца гэтыя ліхаманкавыя святы... на мяжы істэрыкі.

Д ж о. Проста ты яшчэ не зразумеў, што такое сапраўдная радасць жыцця... Таму і Эндрю кіпіць, бо адчувае, як набліжаецца страта.

А н д р э й. Якая страта, Джо?

Д ж о. Ты можаш стаць стопрацэнтным амерыканцам, Эндрю, для гэтага ў цябе ёсць усё — сіла, мазгі, стараннасць... І як толькі ты ім станеш... най-

лепшы варыянт — ператворышся ў мяне.

А н д р э й. А горшы?

Д ж о. А горшы — у Эвана.

Э в а н (пасля паўзы). Ну, хопіць, мне пара. Трэба яшчэ сёе-тое зрабіць. Так што, я пайшоў...

Д ж о. Давай. І каб у дзевяць лёг спаць.

Э в а н. Тата, хутка ты канчаткова станеш рускім эмігрантам.

Д ж о. Не праблема... гэта ж ненадоўга.

Эван выходзіць, знарок ляпнуўшы дзвярмі.

Андрэй налівае віно ў бакалы.

А н д р э й. Давайце вып'ем.

Д ж о. Давайце. Урачы кажуць, што віно — лепшы сродак ад Альцгеймера. За што?

М е л і с а. За тое, каб нашы мары спраўдзіліся.

Д ж о. Я люблю цябе, дзяўчынка. Відаць, ты і сапраўды закахалася.

Усе чокаюцца і выпіваюць.

КАРЦІНА СЁМАЯ

Д ж о сядзіць у інвалідным крэсле каля стала, на якім раскладзены элементы макета. Ён спрабуе разабрацца, які элемент да якога трэба мацаваць. Праз нейкі час стукаюць у дзверы.

Д ж о. Адчынена... як заўсёды.

Дзверы адчыняюцца, і ў пакой уваходзіць М е л і с а.

М е л і с а. Добры дзень, Джо.

Д ж о. Добры дзень, дзетка.

М е л і с а. Як вы сябе пачуваеце? (Падыходзіць да Джо і цалуе яго.)

Д ж о. Як заўсёды, дарагая, цудоўна. Эндрю сказаў, што ўчора быў месяц, як у мяне не стала прыступаў... Шкадуе, што я не раскажваю яму нічога цікаўскага.

М е л і с а. А дзе Андрэй?

Д ж о. Ты без яго ўжо не можаш і гадзіну пражыць. Умеюць гэтыя славяне ўлюбіць у сябе амерыканскіх дзяўчынак.

М е л і с а. Ну не трэба, Джо. Зноў вы пачынаеце...

Д ж о. Калі б ты ведала, як я хачу пагуляць на вашым вяселлі. Я павёў бы цябе да алтара, замяніўшы нябожчыка бацьку, а потым паплакаў бы разам з мамай Эндру... А пасля гэтага напіўся б ушчэнт разам з сябрамі жаніха...

М е л і с а. Джо... (Паўза.)

Д ж о. Што, дзіцятка? Ты хочаш спытацца, ці кахае цябе Эндру?

М е л і с а (засаромелася). Ну... увогуле, так.

Д ж о. Падобна на тое, што кахае. У такіх хлопцаў, як Эндру, усё напісана на лбе... Калі б не кахаў, то мы б у гэтым не сумняваліся. Хаця я ўжо, калі па шчырасці, кепска разумею, што значыць «кахаць па-амерыканску». Напэўна Эндру мае рацыю... мы нешта губляем як нацыя... Ведаеш, апошнім часам я даволі часта ўспамінаю свае маладыя гады... Старыя маразматыкі заўсёды лепш помняць тое, што было семдзсят гадоў назад, чым тое, што адбылося ўчора... так... Дык вось... Пра што я гаварыў?

М е л і с а. Што мы нешта губляем як нацыя...

Д ж о. Во, успомніў... Дык вось, калі я быў малады, мы кахалі не так, як зараз... Мы неяк інакш усё гэта рабілі... Ці не... тое самае рабілі, але неяк інакш... Разумееш, пра што я?

М е л і с а. Так, Джо, я здагадваюся.

Д ж о. Вы глытаеце гэтыя сінтэтычныя наркатыкі... Можа, якраз з-за гэтага ў мяне ад вас такое дзіўнае ўражанне... А гэтыя славянскія хлопцы — яны другія... Не ведаю, я мяркую па адным Эндры... Можа, там, у яго краіне, хлопцы такія ж, як і ў нас... можа... Але ён... ён зусім другі. Ён можа адносіцца на роўных да мяне — старога ідыёта, і да цябе — чароўнай дзяўчынкі. (Паўза.) Зразумей, мы з табой не ведаем і дзесяці працэнтаў ад таго, што ведае ён... Гэта я табе гарантую.

М е л і с а. Я гэта разумею, Джо. Але мне чамусьці здаецца, што я занадта... не разумная... для яго... занадта.

Д ж о. Я ніколі не адносіўся да сваёй жонкі так, як ён адносіцца да цябе. У іх, у славян, ёсць такая... нейкая... пшчота... Ты не паверыш... я яе на сабе адчуваю... першы раз у жыцці, Меліса... першы раз.

М е л і с а. Я не ведаю, пра што мне гаварыць з ім, Джо. Ён разумны, а я...

У мяне не хапае эрудыцыі. Я гавару ўсё неяк неўпапад, нешта не тое... гэта кашмар нейкі.

Д ж о. Дурненькае дзяўчо, ты што ж, думаеш, што мужчыны любяць, калі жанчына вызначаецца інтэлектам і сыпле мудрымі думкамі? Гэта поўная бязглуздыца! Адзінае, што трэба мужчыну — гэта каб жанчына ўмела яго слухаць. Толькі тады жыццё мужчыны мае хоць нейкі сэнс... Мая жонка ніколі не хацела мяне слухаць... у яе, бачыце, пра ўсё была свая думка... вядома ж, зусім бяздарная. Гэта ўсё яе бацькі, у іх было столькі грошай, што яны маглі пераканаць усіх у тым, што кожная яе думка — брыльянт.

М е л і с а. Што мне рабіць, Джо?

Д ж о. Эх, дзяўчынка, мне б твае праблемы... я пайшоў бы за ім туды, куды б ён мяне паклікаў, і ні ў чым бы не сумняваўся.

М е л і с а. Але ён мяне не кліча... (усхліпвае) не кліча...

Д ж о. Пакліча, я яго ведаю. Ён пакліча, а ты пойдзеш... што б я вам ні раіў. Таму што вы ўжо заразіліся адно другім... Мне б скінуць гадкоў дваццаць, я вам паказаў бы, як трэба жыць... я вас навучыў бы кахаць... (Паўза.) Гэта я зараз так гавару, а дваццаць гадоў назад сам быў дурань дурнем... жыў, як гарбуз на градзе... Работа — дом, дом — работа, раз на год — Фларыда, два разы на год — чучала птушкі на стале... быццам бы свята... Жонка — качка, сын — індык... Хацеў паехаць на Кі-Уэст... адзін... у адпачынак... назбіраў грошай — карабок... так і не выбраўся. (Паўза.) Думаў: прыеду, найму катэдж з прыслугаю... кожны дзень вечарынкі... дзяўчаты ў басейне, бильярд... па набярэжнай на арэндаваным «Мустангу кабарыялет»... самалётам на астравы... ды так... месяцы тры! А потым, калі грошы скончацца, заплыву ў акіян, выдыхну ўсё паветра... да апошняй грамулькі і... бывай, Амерыка! (Паўза.) Не паехаў... Нікуды не паехаў... Жонка — качка, сын — індык...

У час маналога Джо ў пакой уваходзіць

А н д р э й. Меліса і Джо яго не чуюць і не бачаць, захопленыя размоваю.

Андрэй, пачуўшы іх галасы, ціха прысаджваецца на стул каля дзвярэй.

Меліса. А я паехала б... Паехала б хоць куды... Я ў дзяцінстве хацела стаць тэлевізійнай вядучай. Хацела весці праграму «Добрай раніцы, Амерыка!..» у прыгожай блакітнай сукенцы... ці ў ружовым касцюме...

Дж.о. Што, другіх колераў няма, апроч блакітнага і ружовага?

Меліса. Ды не, зараз ужо не хачу... а ў дзяцінстве — толькі блакітны ці ружовы... (Паўза.) Мне здавалася, што так у жыцці і будзе: я вывучуся на журналіста, прайду суб'яседаванне ў добрай кампаніі, і мяне тут жа возьмуць... ну. Хача б для пачатку, скажам, рэпартажам на CNN. А потым я зраблю там некалькі сенсацыйных рэпартажаў, і ўжо тады мяне запрасяць на вядучую «Добрай раніцы, Амерыка!». А недзе праз гадоў я сустрэла б цікавага мужчыну — рэдактара ці журналіста, і мы пажаніліся б... (Паўза.) Зараз Андрэй сказаў бы, што гэтая гісторыя з кепскага амерыканскага кіно... (Паўза.) Я разумею, Джо... разумею... з кепскага кіно... (Паўза.) Джо, чаму Андрэй разумеє, што гэта з кепскага кіно, а мы не? Чаму мне да гэтай пары здаецца, што кіно гэтае добрае, Джо?!

Дж.о. Таму, што кіно тваё ўжо ідзе... Тваё кіно. Не тупагаловай Барбі, якая вядзе рэпартажы са «Свята самага вялікага гамбургера Кентукі», а тваё кіно... разумнай дзяўчынкі з амерыканскай правінцыі...

Меліса. І што мне рабіць з гэтым кіно?

Дж.о. Здымацца. Толькі не ў ружовым касцюме, а... не ведаю... у зялёным, напрыклад... або ў бэжавым. Сур'ёзныя людзі любяць стрыманыя тоны. Я нават свайго бесталковага сына гэтакім змог навучыць... Хача, дай яму волю, таксама хадзіў бы ў ружовым.

Меліса. Я, Джо, баюся, што гэтае кіно раптоўна закончыцца... плёнка парвецца ці святло выключыцца...

Дж.о. Не хвалойся, яно пройдзе да канца. Ты нават уявіць не можаш, што гэта за кіно... Думаеш, я ведаў, што ў апошняй серыі свайго фільма буду ляжаць, як агурок на градцы? (Паўза.) У мяне быў лепшы сябар. Яго звалі Эван Маршал. Ведаеш, пасля вайны быў такі «План Маршала»? Дык вось, той самы Маршал, які «План», быў яму ці то

дзядзька, ці то зводны брат... я не помню. Ды і не ў гэтым сутнасць... Проста мы былі сябрамі «не разліць вадою». Я і сына ў яго гонар назваў Эванам. (Паўза.) Дык вось, Эван Маршал быў выдатным хлопцам, а мой Эван — бесталковы і здраднік. Але я табе хацеў расказаць не пра гэта... А пра што? (Паўза.)

А-а, успомніў... Во! Гісторыя, як мы з Эванам правялі Каляды ў доме яго бацькоў. Дакладней нават не «калядную», а «перадкалядную ноч». Усё было вось як! Мы з Эванам сабралі чалавек трыццаць-сорок, каб адзначыць Каляды ў доме яго бацькоў. Святкаваць пачалі 21 снежня, а калі я ўпершыню пасля пачатку вечарыні паглядзеў на гадзіннік, то была ўжо ранняя раніца 24-га. Мы з Эванам, як сапраўдныя выкідалы, выкінулі з дому ўсіх сабутэльнікаў, за гадзіну-другую навялі марафет, а самі хуценька патэпалі да нашага сябра Джона Армстронга.

Сям'я Эвана прыехала дадому гадзін у сем вечара, калі прыслуга ўжо заканчвала сервіроўку стала. Праз гадзіну, прыбраўшыся, сабраліся ўнізе, у холе, каля каляднага стала... Калі яны з'елі халодную закуску і чакалі ўрачыстага вынасу качкі, то ўбачылі, як зверху, па лесвіцы, да іх спускаўся наш непрытомны прыяцель Рыч Корні, якога мы забыліся ў адной са спальняў трэцяга паверха.

Усё магло б закончыцца больш-менш нармальна, калі б Рыч меў прыстойны выгляд... Але ж ён быў толькі ў трусах, валасы ўскудлачаныя... да таго ж правай рукою Рыч пачэсваў тое, што было ў трусах... Ён спускаўся па левай лесвіцы, а адначасова з ім, па правай, спускалася тоўстая чарнакурая кухарка Джой, на ёй быў белы фартух і каптурок. Яна несла на вялікай талерцы труп каляднай качкі... Усё гэта было добра відаць усім, хто сядзеў за сталом... Калі іх шляхі перакрываўліся на лесвічнай пляцоўцы, Рыч здзіўлена паглядзеў на Джой, ляпнуў яе па плячы левай рукою, а правай працягваў пачэсвацца... а затым гучна прамовіў: «Што ты робіш тут? ідзі дадому, рабства ўжо адмянілі!»

Андрэй не вытрымлівае і пачынае рагатаць.

Джо і Меліса трохі сумеліся.

Меліса. Андрэй?! Ты даўно тут?
Андрэй. Не, увайшоў падчас рас-
повяду Джо пра вызваленчы рух на
поўдні Амерыкі.

Джо. Табе спадабалася мая гісто-
рыя?

Андрэй. Вядома ж! Чаму ты мне
ніколі не расказваў такіх гісторый, а для
Мелісы гатовы ўспомніць усё лепшае са
свайго жыцця?

Джо. Калі б у цябе быў такі бюст і
такія ногі...

Меліса. Джо, перастаньце... так
нельга...

Джо. Можна, маё дзіцятка, можна...
Эндрэ кажа, што такім жанчынам камп-
ліменты гавораць ва ўсіх краінах, апроч
Амерыкі.

Андрэй. Меліса, проста ён ведае,
што ты не падасі на яго ў суд за сексу-
альнае дамаганне, а калі і падасі, то ўсё
роўна ён выйграе працэс, спаслаўшыся
на свайго адваката з прозвішчам Альц-
геймер.

Меліса. Куды ты хадзіў?

Андрэй. Не хадзіў, а ездзіў — у
горад.

Меліса. Мог бы папрасіць мяне, я
адвезла б цябе на машыне.

Андрэй. Не хацеў загружаць цябе
праблемамі... гэта ж магло доўжыцца
цэлы дзень.

Меліса. Ну і што.

Джо (вельмі сур'ёзна). Куды ты
ездзіў?

Меліса. У наступны раз абавязко-
ва скажаш мне і я цябе адвязу...

Джо. Эндрэ, куды ты ездзіў? (Паў-
за.)

Андрэй. Гэта трэба адзначыць.
(Накіроўваецца на кухню, дастае бу-
тэльку віна, адкаркоўвае яе і налівае
тры бакалы.)

Меліса. Што адзначыць?

Джо (мякчэй). Эндрэ, дзе ты быў?

Андрэй. Ездзіў у горад, каб наве-
даць адну ўстанову, якая мне вельмі за-
пазычылася.

Меліса. Ты ездзіў у банк? Я магла
адвесці цябе ў банк у любы час.

Андрэй вяртаецца ў пакой з трыма бакаламі
віна на падносе. Ён раздае бакалы Мелісе і Джо,
трэці бярэ сам.

Андрэй (падняў бакал). Я хацеў
бы выпіць за ўрад Злучаных Штатаў

Амерыкі, які прадаставіў мне права на
жыхарства ў сваёй краіне. Ад сёння я
магу карыстацца ўсімі правамі, акрамя
выбарчага.

Джо выпускае бакал на падлогу — бакал
разбіваецца. Меліса і Андрэй кідаюцца да Джо,
які траціць прытомнасць.

Меліса. Джо! Джо!.. Што з та-
бою?.. Джо!

Андрэй выбягае на кухню, хапае ручнік, мчыць
яго халоднай вадою і кідаецца да Джо. Ён
распільвае кашулю на грудзях Джо і расцірае
яму грудзі мокрым ручніком.

Андрэй. Джо, ты не павінен так
рабіць... не павінен... Усё добра... Усё
добра... Я тут... я з табою... Джо, ты паві-
нен ачуняць... гэта не сумленна. (Яго
голас гучыць усё грамчэй.) Джо, глянь
на мяне ці я... Джо! Ты не можаш так са
мною абыходзіцца!.. Не маеш права так
абыходзіцца, скаціна!! Джо!!

Джо (адплюшчвае вочы і чуе апош-
нюю фразу Андрэя). Чаго ты крычыш,
аміга?

Андрэй асядае на падлогу і выцірае лоб мокрым
ручніком.

Меліса. Джо, ты... ты так напало-
хаў нас.

Джо. Вы што, сапраўды захвалява-
ліся?

Андрэй. Не, мы гэта так... (Устае,
ідзе на кухню і налівае сабе віна, залпам
выпівае яго, налівае яшчэ і вяртаецца з
бакалам у пакой.)

Джо. Эндрэ... ты гэта... не звяртай
увагі... гэта... ну... проста прыхапіла
мяне...

Андрэй. Не, Джо, гэта не проста...
зусім не проста. (Паўза.)

Меліса. Усё добра, Джо?

Джо. Так, дзетка, усё добра. Дай
мне, калі ласка, віна.

Меліса. Можна... вады?

Джо. Не, усё нармальна, віна.

Андрэй ідзе на кухню, бярэ чысты бакал і
налівае трохі віна. Ён вяртаецца ў пакой, аддае
бакал Мелісе, а яна перадае бакал Джо.

Нешта я і праўда... (Па твары яго ця-
куць слёзы.) Эндрэ, калі ты ад'язджа-

еш?.. Заўтра?.. Можа, застанешся да канца... тыдня? А, Эндрэ?..

А н д р э й (*прысаджваецца на калені перад Джо*). Пачакай, Джо, пачакай... пакуль што я нікуды не ад'язджаю. Пра гэта мы пагаворым потым...

Д ж о (*плача*). «Потым»... «пагаворым»... усё ж такі ад'язджаеш... Эндрэ, нам так нельга... разумееш... мне аднаму нельга... я ж... не магу ж я адзін... Мне без цябе... я яшчэ не хачу паміраць, Эндрэ... не хачу... яшчэ не час... Ты ж сам казаў, што ў мяне няма прыступаў... Эндрэ, я ж... ты... я не буду нічога патрабаваць... Мне нічога не трэба... я магу амаль што не есці... толькі не ад'язджай... Андрэй.

Меліса плача. Яе рыданні немагчыма спыніць.

У нейкі момант яна разумее, што плача ў прысутнасці Андрэа і Джо, бяжыць да дзвярэй, спыняецца, спрабуе спыніць слёзы, але ў яе нічога не атрымліваецца. Выбігае з пакоя.

А н д р э й (*плача*). Не трэба, Джо... не трэба... Я так не магу... Давай потым пагаворым... Мне... ведаеш, я сам не ведаю... Што я гавару... Джо... я... (*Сядзіць на падлозе, паклаўшы галаву на калені Джо, які глядзіць яго на галаве. Паўза.*)

Д ж о. Мы тут з Мелісай гаварылі... Меліса!

А н д р э й. Яна выйшла, Джо.

Д ж о. Куды гэта яна выйшла? (*Паўза.*) Мне здаецца, яна кахае цябе, Андрэй. (*Паўза.*) А як цябе мама называла?

А н д р э й. Андрэйка.

Д ж о. Цікава... Андрэйка... А мяне — Джэлоў.

А н д р э й. Ты што, тоўсты быў?

Д ж о. Мгу, да дзесяці гадоў быў таўстуном... потым прайшло...

А н д р э й. Дразнілі?

Д ж о. Дразнілі... Потым аднаму хлопчыку даў добра... перасталі.

А н д р э й. Моцна ўдарыў?

Д ж о. Моцна... стулам.

А н д р э й. Стулам?.. Малайчына. (*Паўза.*)

Д ж о. Ды ты не думай, Андрэйка, я ў норме... Я разумею, што сваё пражыў, а табе трэба пачынаць... Ты занадта разумны, каб даглядаць звар'яцелага старога... Я магу пазваніць у Дэтройт, у мяне там ёсць уплывовыя сябры... Яны хоць і старыя, але яшчэ ў форме... Тако-

га, як ты, любая кампанія возьме на работу...

А н д р э й. Не ведаю, Джо... не ведаю. Я калі ад'язджаў з дому, думаў, што еду дзеля гэтага — атрымаць месца ў прыстойнай кампаніі... кар'ера, машына, дом... Забыцца пра ўсё, што было... Нічога не атрымліваецца... нічо-ога. Усё помніцца... нічога не забылася...

Д ж о. Ты мне чаму ніколі не раскажваў пра тое, чаму з'ехаў?

А н д р э й. А няма чаго раскажваць... (*Паўза.*) Так здарылася...

Д ж о. Раскажвай.

А н д р э й. Ну, значыць... я працаваў... віцэ-прэзідэнтам вялікай кампаніі... добрай кампаніі...

Д ж о. Чым займаўся?

А н д р э й. Усім... Тады ў нашай краіне кампаніі займаліся ўсім: гандлем, будаўніцтвам, фінансамі, ну... усім. Мы паспяхова працавалі на рынку... грошай было шмат... Я сябе пачуваў вельмі добра... фінансава... Я нават утрымліваў аркестр класічнай музыкі. У сэнсе, не тое, каб цалкам утрымліваў, а плаціў зарплату, аплачваў паездкі... Гэта можна было сабе дазволіць... у іх жа зарплату былі невялікія... Што гэта я пра аркестр? А-а, так... грошай хапала... мы развіваліся... А потым... (*Паўза.*) Аднойчы...

Д ж о. Не цягні... Ты жывы, а гэта — галоўнае. Раскажвай... Што, нешта здарылася? Грошы растраціў?

А н д р э й. Не, не растраціў... наадварот...

Д ж о. Зарабіў, ці што?

А н д р э й. Ды не... Крэдыт узяў... у банку... на развіццё. Карацей, грошай абаротных не хапала, узяў крэдыт... трыста тысяч.

Д ж о. Ваших... песа?

А н д р э й. Не, ваших долараў.

Д ж о. Харо-ошыя грошы...

А н д р э й. Харошыя. Узяў грошы і аформіў іх на сябе, а калі трэба было аддаваць, мой партнёр — прэзідэнт кампаніі — мяне... «кінуў». Вось так.

Д ж о. Трэба было дом залажыць.

А н д р э й. Не было ў мяне дома.

Д ж о. Аркестр утрымліваў, а дома не было?

А н д р э й. Та-ак... Гэта асаблівасць нашага нацыянальнага характару... аркестры ў нас ёсць, а дамоў — няма.

Д ж о. І што далей?

А н д р э й. За невяртанне крэдыту мне «свяціла» восем гадоў турмы.

Д ж о. Ого! Гэта законы ў вас такія ці яшчэ цябе на гандлі наркатыкамі застукалі... з забойствам?

А н д р э й. Законы такія... Але тут адзін мой стары прыяцель прапанаваў мне дапамагчы з грашыма і выплаціць за мяне доўг...

Д ж о. Проста так?

А н д р э й. Не, што ты... вядома не проста так. Я павінен быў адпрацаваць гэтыя грошы... для яго кампаніі... зразумела, з працэнтамі.

Д ж о. І што? Ды гавары ты!

А н д р э й. Вось і ўсё, уласна. Адпрацаваў тры гады, вярнуў доўг... жыві абы-як, бацькі пакутавалі, сястра страшэнна перажывала... кашмар... А потым... зразумеў, што трэба з'ехаць.

Д ж о. Дзіўныя вы... вырашаеце ад'язджаць, калі справы наладжваліся... У нас — наадварот.

А н д р э й. Гэта ў мяне так... у другіх, мабыць, інакш. Нешта перавярнулася ў сярэдзіне... Думаў: паеду, усё зменіцца... другая краіна, новыя людзі... не ведаю... Глупства нейкае. А цяпер? Здаецца, атрымаў, што хацеў, а радасці няма... няма радасці... Разумееш, Джо, пра што я?

Д ж о. Разумею, Андрэйка. Я таксама хацеў на Кі-Уэст... і не паехаў. Не таму, што захварэў і не змог... Не паехаў... (Паўза.) Зразумеў, што ехаць не трэба. Чаго ехаць, калі нічога не зменіцца?.. (Паўза.) А ты паехаў... ты мацнейшы за мяне... ты паспрабаваў. А вынік? Не ведаю... напэўна няма яго, ці як?.. Не ведаю... (Паўза.) Я заўсёды стараўся на Дзень удзячнасці вярнуцца дадому. Ехаў, ляцеў... спяшаўся... дадому ж... Прыязджаў, і думаў: навошта я сюды?.. Дзе дом? Чаму сюды, а не ў Вайомінг? Ці, скажам, чаму не ў Каліфорнію... у паўночную? Не ведаю... Мне здаецца, гэта не дом... не дом... Месца жыхарства гэта, а не дом, Андрэйка.

А н д р э й. Якое сёння чысло?

Д ж о. Не помню я.

А н д р э й (насля паўзы). Выклікалі мяне на васемнаццатае ў бюро... значыць, сёння васемнаццатае... пятніца. Праз тыдзень Дзень Удзячнасці. У чацвер, Джо, у наступны чацвер... Кладзіся спаць, Джо, ты стаміўся сёння, а стамляцца нельга — хутка Дзень Удзяч-

насці... (Устае і коціць крэсла да ложка. Ён перакладае Джо на ложак, апускае жалюзі, а сам садзіцца за стол, каб заняцца сваім макетам, які ўжо амаль што закончаны. У яго дзеяннях — спакой і рашучасць.)

КАРЦІНА ВОСЬМАЯ

На сярэдзіне пакой стаіць інваліднае крэсла, у якім сядзіць Д ж о. Яго рот заклеены скотчам, рукі прывязаны да падлакотнікаў. У пакой уваходзіць А н д р э й, на ім цёплая куртка, у руках — невялікая сумка, спыняецца перад крэслам.

А н д р э й. Вось жа вырадак! (Асцярожна адклеівае скотч з рота Джо, затым развязае яго рукі.)

Д ж о. Ніколі не думаў, што дыхаць толькі праз нос так непрыемна.

А н д р э й. Эван?

Д ж о. Ён сказаў, што я занадта шмат патрабую... а яму трэба на сустрэчу.

А н д р э й. Як ты мог выхаваць такога вылюдка? Ты што, не біў яго ў дзяцінстве?

Д ж о. Не біў.

А н д р э й. А трэба было! Трэба было, Джо, хаця б раз у жыцці ўзяць рэмень... Бейсбольныя біты вы навошта прыдумалі, па мячыках малаціць? Гадуеце вылюдкаў, а потым яны ў школы прыходзяць з кулямётамі і расстрэльваюць паўкласа!!

Д ж о. Маці яго не дазваляла.

А н д р э й. Пры чым тут...

Д ж о. Маці яго, кажу, біць не дазваляла. Гаварыла: «Ударыш па галаве, на ўсё жыццё дурнем застанецца».

А н д р э й. Бачыш, які парадокс атрымаўся... Біць ты яго не біў, а дурнем ён усё адно застаўся! (Здымае куртку, вешае на вешалку.)

Д ж о. Ты дзе быў два дні, Андрэйка? Мне было цяжка... вельмі.

А н д р э й. Уладжваў справы.

Д ж о. Ты пераязджаеш.

А н д р э й. У нейкай ступені. (Паўза.)

Д ж о. У якой?

А н д р э й. Я хачу з табой пагаварыць.

Д ж о. Толькі не скажы, што ты... ад'язджаеш... не гавары.

А н д р э й. Ты павінен выслухаць мяне...

Д ж о. Калі пра пераезд, то я не хачу нічога слухаць... зараз у мяне пачнецца прыступ... У мяне ўчора быў прыступ... Эван казаў... вось.

А н д р э й. Паўтараю яшчэ раз: ты павінен выслухаць мяне да канца... (Паўза.)

Д ж о. Я не магу, Андрэйка... не магу.

А н д р э й. Я не скажу табе нічога дрэннага.

Д ж о. Мне ўсё роўна страшна. (Паўза.)

Андрэй бярэ сумку, з якой прыйшоў, і дастае адтуль бутэльку без этыкеткі. Ён ідзе на кухню, бярэ там дзве шклянкі, налівае ў іх бясколерную вадкасць і падыходзіць да Джо, падае яму адну шклянку.

(Бярэ ў руку шклянку). Што гэта, Андрэйка?

А н д р э й. Пі... залпам.

Д ж о (прынохваецца). Ці не зашмат?

А н д р э й. Пі, не прынохайся.

Д ж о (доўга трымае шклянку перад сабою, настройваецца і залпам выпівае). Ай-ё-е...

Андрэй паўтарае працэдуру следам за ім. Пэўны час яны сядзяць моўчкі, пазіраючы ў глядзельную залу. Паўза зацягнулася.

А н д р э й. Ну як?

Д ж о. Пажар. (Паўза.) Беларусы — вялікая нацыя! Дзе ты ўзяў?

А н д р э й. Сябры перадалі.

Д ж о. Сябрам — вялікі дзякуй.

А н д р э й. Перадам. Цяпер мы можам пагаварыць?

Д ж о. Гавары, Андрэйка. (Паўза.)

А н д р э й. Я не ведаю, з чаго пачаць... Я гаварыў з Эванам... карацей... Джо... ты хочаш паехаць са мной?

Д ж о. Так.

А н д р э й. Ты не зразумеў... я...

Д ж о. Так, я хачу паехаць з табою.

А н д р э й. Выслухай мяне, калі ласка.

Д ж о. Што такое? Ты спытаўся, я адказаў... Хочаш? Так!

А н д р э й. Ды даслухай ты! Я ад'язджаю. Ты хочаш паехаць са мною?..

Д ж о. Так!

А н д р э й. Джо, я ад'язджаю дадому! У Мінск! Ты хочаш паехаць са мною?

Д ж о (пасля паўзы, ціха). Так.

А н д р э й. Ты чуў, што я сказаў, Джо? Д ж о. Так. (Паўза.) Я чуў, што ты сказаў, Андрэйка... чуў. І я кажу табе: так.

А н д р э й. Ты разумееш, што нам лянецца цераз акіян? Ты разумееш, што гэта зусім іншая краіна, Джо?.. Гэта зусім не проста... гэта...

Д ж о. Я разумею, хлопча, што гэта не проста... Напэўна, мне ўжо не варта так моцна трымацца за карані, аміга... (Паўза.) Проста там будзе другі пакой... але ў ім будзеш ты... (Паўза.) Я не хачу заставацца тут адзін, Андрэйка.

А н д р э й (ціха). Гэта тваё канчатковае рашэнне?

Д ж о. Так, канчатковае. (Паўза.) Не кожнаму дадзена ўбачыць на дзевятай дзесятцы жыцця новую краіну... (Паўза.) Мусіць, яшчэ ні адно рашэнне ў жыцці мне не давалася так лёгка...

А н д р э й (дастае з сумкі папку з нейкімі дакументамі). Джо, гэта дакумент... калі ты яго падпішаш, то адмовішся ад усёй уласнасці, якая належыць табе: дом, акцыі кампаніі, зямля...

Д ж о. Пачакай, Андрэйка, я хацеў перагледзець тэстамент... я хацеў там... ну, гэта... я хацеў запісаць цябе і... Мелісу.

А н д р э й. Эван твой апякун. Ён пагадзіўся падпісаць дакумент аб перадачы апякунства на маё прозвішча, толькі ў тым выпадку, калі ты адмовішся ад маёмасці... без права вяртання. Калі ты адмаўляешся, то Эван прыязджае ў аэрапорт і мы там абменьваемся дакументамі, у прысутнасці яго адваката. (Паўза.)

Д ж о. Я хацеў, каб мае сябры... ты, Меліса... каб вам хоць нешта засталося пасля мяне... Андрэйка, вам хопіць на тое, каб... там добрыя грошы... А так... толькі звар'яцелы стары на тваёй шыі...

А н д р э й. Ты едзеш?.. Ці ты не едзеш?

Д ж о (бярэ ручку і рашуча падпісвае дакумент). Еду... Я еду!.. Андрэйка, вазьмі мой пашпарт.

А н д р э й. Дзе?

Д ж о. Пад матрацам.

Андрэй дастае з-пад матраца пашпарт Джо, падыходзіць да макета і замацоўвае на будынку дах. Завершаны макет аказваецца прыгожым сярэднявечным замкам, такім, якія падабаюцца хлапчукам падлеткавага ўзросту.

Прыгожы. Я ў дзяцінстве марыў аб такім.

А н д р э й. Я таксама. *(Апранае Джо ўцёпную куртку, абувае ў зімовыя боты, насаўвае вязаную шапку. Бярэ сумку і папку з дакументамі.)*

Д ж о. А Меліса? Нам трэба зайсці развітацца...

А н д р э й. Не трэба.

Д ж о. Вы пасварыліся?

А н д р э й. Не. Мне здаецца, з ёю немагчыма пасварыцца. *(Паўза.)* Яна чакае нас у аэрапорце... мы ляцім знаёміцца з мамай.

Д ж о. У мяне... слоў няма... *(Паўза.)* Хоць нешта добрае ты павязеш з Амерыкі.

Паўза. Джо і Андрэй аглядваюць пакой.

Ледзь не забыўся. Андрэйка, вазьмі карабок пад ложкам, ён не ўваходзіць у паняцце «акцыі» ці «нерухомасць»... а нам на нейкі час спатрэбіцца.

А н д р э й *(дастае з-пад ложка карабок)*. Спадзяюся, нас не прымуць за перавозчыкаў наркаты.

Д ж о. Не, хутчэй — за рускую мафію, якая вяртаецца дадому.

А н д р э й. Дадому... дадому...

Д ж о. Заўтра Дзень Удзячнасці.

А н д р э й. Чацвер? Так і ёсць — Дзень Удзячнасці. Мы прыляцім дадому ў Дзень Удзячнасці!

Д ж о. Так, дадому і... без спазнення. Андрэйка, скажы маме, каб яна не смажыла індычку... Хай згатуе што-небудзь беларускае...

А н д р э й *(каціць крэсла да дзвярэй)*. Добра, яна згатуе... самагон. Табе спадабаўся самагон?

Д ж о. Самагон? А хіба гэта ў вас ежа?

А н д р э й. Вядома ж... а запіваем мы яго гарэлкаю.

Д ж о. Не, я так доўга не працягну... Лепей «Селядца пад шубаю». Во! Скажы маме, каб зрабіла «Селядца пад шубаю»... Калі не ўмее, я яе навучу...

Андрэй і Джо знікаюць за дзвярмі, святло ў пакоі павольна гасне, а ў сярэдневечным замку засвяціліся вокны. Яны свецяцца жоўтым вабным святлом, і здаецца, што ў замку ідзе сваё жыццё — прыгожае і ціхамірнае.

З а с л о н а.

ПАКАЛЕННЕ JEANS

ОДА НОВАЙ ГЕНЕРАЦЫІ

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ

Герой.
Дзі-джэй.
Мыш за сталом.
Мыш за спіною.
Лейтэнант.

I

Пасярэдзіне сцэны стаіць шырма, складзеная з чатырох крацістых металічных панеляў.

У глыбіні сцэны пульта дзі-джэя. За пультам Дзі-джэй рыхтуецца да працы — перабірае пласцінкі, наладжвае пульта. З кулісаў выходзіць Герой — ён нясе вялікую сумку, з якой будзе, на працягу ўсяго спектакля, даставаць розныя прадметы. Герой усаджаецца на краёчку сцэны і... пэўны час пазірае ў залу... Пачынае гучаць музыка. На працягу ўсяго спектакля паміж Гераем і Дзі-джэем адбываецца маўклівы дыялог, часамі зразумелы толькі ім двум.

Музычны акцэнт. Musik Intro U.F.O. Музычны акцэнт. Monassa «day and night» FSOJ 9 (COMpost)

Герой. Я свае першыя джынсы не помню. (Паўза.) Помню нейкія... як бы і не джынсы... Бацькі купілі нам с бра-там, калі мы ездзілі сям'ёю адпачываць у Друскінінкай... (Кароткая паўза.) Пашытыя, быццам бы, як джынсы, а тканіна не выпіраецца... Не выпіраецца, хоць ты яе... Імітацыя такая... быццам бы джынсы, а быццам бы — не. (Кароткая паўза.) Як Літва ў былыя часы — быццам бы — радзіма, а быццам бы — за-межжа.. Некаторыя, каб апраўдаць на сваім целе гэтыя недарэчныя штаны,

называлі іх «тэхасамі» і сцвярджалі: «У Амерыцы ёсць джынсы, ёсць і тэхасы. Джынсы труцца, а тэхасы — не».

Нехта цэглаю шараваў. Глупства! Нікога ж на дурніцу не купіш... Кожны ведаў, як шво павінна быць прастроча-на, дзе кожны лейбл, дзе сцяжок ушы-ты, якія на маланцы, якія на гузіках... Лохаў, вядома, хапала, і заўсёды можна было фуфел за фірму ўляпаць... (Паўза.) А яшчэ хлоркай! Гэта каму цэглай ля-нота...

Мой дваюрадны брат ленаваўся цаг-лінаю, дык ён паехаў па хлорку ў аптэ-ку... прыпынкаў пяць трамваем. Пады-шоў да аддзела, кажа, маўляў, хлорка трэба... Яму цётка адказвае: «Сем капе-ек у касу». Заплаціў, прынёс цётцы чэк, а тая яму: «Хадзем». Пайшлі на склад. Яна паказвае на мех велічынёй з кола ад трактара: «Забірай». (Паўза.) Забраў. Спрабаваў у трамваі забыцца, пільны ветэран не дазволіў: «Стой, гаўнюк!!! Мяшок забыўся!!!» Так і дацягнуў да ўласнага балкона... (Паўза.) А джынсы прапаліў — з хлоркай перабраў...

Добра памятаю джынсы свайго род-нага брата — заношаныя да дзірак, з латкаю вось тут (паказвае на правы клуб). Купіў за 70 рублёў. Па тым часе —

касмичная цана — месячны заробак пры-
біральшчыцы. Бацькам не спадабалася...
(Паўза.) Зараз гэта нават уявіць цяжка.
(Паўза.) Калі б вы прынеслі дадому па-
літон з бамжовага плечука, па якім ска-
чуць блохі, і «казырнулі» маме: «Пяць-
сот даляраў — vintage»... (Паўза.) І баць-
ка не ўхваліў... Пагадзіўся, але не
ўхваліў. А як ухваліць?! Як?! Сын
ходзіць з кудламі на плячах і ў штанах,
якімі падлогу мыць у прыстойнай сям'і
не будуць... Як?! (Паўза.) З такімі вала-
самі ходзіць па горадзе ці не трыста ча-
лавек, і сярод іх — твой сын. А штаны ў
яго... (Кароткая паўза.) І мама не ўхва-
ліла... (Паўза.) Але ж купіў за свае... Ці
то, не за тыя, якія штомесця мы адда-
валі бацькам да апошняй капейкі, а «за
свае» — за тыя, якія зарабіў недзе і
неяк... гэта значыць, нейкім чынам...

Музычны акцэнт. Medeski Martin & Wood «end
of the world party» (Blue note).

Мае нелегальныя заробкі пачаліся, калі
вучыўся ў школе — у класе дзевятым-
дзясятым... (Паўза.) Прадаваць што-не-
будзь сур'ёзнае ў школе таго часу было
наўрад ці магчыма, але адно найменне
тавару там ішло без асаблівых праб-
лем — цэлафанавыя пакеты. (Выцягвае
з сумкі цэлафанавыя пакеты.)

Не, ён, вядома ж, быў не такі... Куды
падзеліся тыя пакеты, я ведаю — яны
знікліся. (Паўза.) Так, знікліся... як
зношваецца адзенне ці абутак... Сёння
ў гэта цяжка паверыць — сучасныя па-
кеты заканчваюць сваё жыццё на смет-
ніках, ледзь з'явіўшыся на свет божы.
(Паўза.)

А тады ўсё было зусім інакш. Пакет
прыязджаў з-за мяжы і пражываў тут
паўнаважнае жыццё: здабыванне
сям'і, сталенне, старэнне і смерць... Яго
жыццё суправаджалася беражлівым до-
глядам... трапяткімі адносінамі... вод-
нымі працэдурамі... Тады не знаходзіла-
ся вар'ята, які наваліў бы ў пакет пяць
кілаграмаў бульбы і абарваў ручкі. (Паў-
за.) Хіба можна насіць бульбу ў пакете,
які каштаваў пяць рублёў?! За пяць руб-
лёў можна было купіць сорак кілагра-
маў бульбы... ці адзін фірмовы цэлафа-
навы пакет.

За пяць рублёў я прадаваў пакеты ў
школе. (Паўза.) Купляў за тры, а прада-
ваў за пяць. Тады гэта называлася фар-

цоўкай, цяпер — бізнесам. Карцінкі са
сваіх першых пакетаў шмат хто запамніў
на ўсё жыццё: жаночая задніца, упака-
ваная ў джынсы Wrangler, з рамонкам,
што тырчыць з кішэнні; губы, што тры-
маюць гузік ад джынсаў Lee Cooper; пры-
гажуні-блэндзінкі зноў жа ў джынсах на
фоне кабрыялета... (Паўза.) Але прада-
ваць джынсы ў самой школе было нерэ-
альна... зусім... Такіх грошай у школьні-
каў тады не было... Дзіўны быў час — у
школьнікаў не было грошай... (Паўза.)

Заробкі ад фарцоўкі пакетаў пры-
носілі 30-40 рублёў за месяц — памер
студэнцкай стыпендыі. (Паўза.) Вядома,
яшчэ можна было гандляваць пласцін-
камі, але ёмістасць гэтага рынку ў
школьных калідорах была... ну зусім нія-
кая... ды і рэнтабельнасць... таксама нія-
кая. Фірменная пласцінка каштавала
каля сарака рублёў, купіць яе можна
было не танней, як за 35, а пакупніка
шукаць... Ды і прапаноўваць адну плас-
цінку было несур'ёзна...

З пласцінкамі справы складваліся
так.

Музычны акцэнт. Зодіак «пасіфік» (Мелодыя).

Яны былі розныя. Я ўжо не буду ўспамі-
наць тыя недарэчныя пласцінкі «на рэб-
рах», — якія накатваліся на рэнтгенаў-
скія здымкі, або «гнуткія» — пачварныя
тоненькія блакітныя міньёны, што
ўкладваліся ў часопіс «Кругозор». Не,
гэтае дзярмо на той час мы ўжо праехалі.

Я вяду гаворку пра вінілавые
пластінкі. Яны падзяляліся на некалькі
катэгорый — па кошту.

Першая катэгорыя — савецкія ліцэн-
зійныя пласцінкі. Яны былі зусім кры-
вой якасці і вырабляліся адзінай кампа-
ніяй — фірмай грамзапісу «Мелодія». Па
надпісах на ўпакоўках часамі немаг-
чыма было вызначыць, што за група на
пластінцы запісана — «Мелодія» любі-
ла перакладаць назвы: «Катящиеся кам-
ни», «Середина дороги», «Жуки»... Са-
вецкую пласцінку якога-небудзь Кліфа
Рычарда можна было купіць з рук руб-
лёў за дзесяць або ў магазіне, па знаём-
стве, за тры.

Другая катэгорыя — пласцінкі краін
сацлагера: польскія або венгерскія. Па-
лякі прадавалі Чэслава Немена, «Скаль-
ды», «Чэрвоны гітары», «Breakout»;
венгры — «Амегу», «Lokomotiv GT»,

«Піраміш»... Ад 12 да 20 рублёў каштаваў сацлагер, у залежнасці ад якасці.

I, нарэшце, трэцяя катэгорыя — самая жаданая — пласцінкі брытанскай і амерыканскай вытворчасці. Выпускалася ўсё! Каштуе ад 40 рублёў. Двойныя альбомы даходзілі да 120.

Абмен і продаж пласцінак адбываўся, найчасцей, суботняй раніцай на тэрыторыі якой-небудзь танцзала пад шылдай «Клуба філафаністаў». Ідэалогія абмену была простая: кожны мела-ман хацеў атрымаць за адну сваю пласцінку ўсе пласцінкі апанента. Дыялог выглядаў прыблізна так.

— А што ты хочаш з майго?

— Ну, не ведаю, — хаця дакладна ведаў, што хацеў «Dark Side of the Moon» Pink Floyd.

— Дык што, нічога не хочаш?

— Ну, можа, «Dark Side» узяў бы, — можа! Не «можа», а ўзяў бы, тэрэтычна пагаджаючыся забіць сякерай апанента, як Раскольнікаў старую працэнтшчыцу.

— I што ты дасі за «Dark Side»?

— Ну, можа, «Амегу» б аддаў перадапошнюю...

— Дадому ідзі! «Амегу» за «Dark Side».

— Яна сапраўдная — венгерская, а ў цябе «Флоіды» польскія.

— Што?! Польскія?! Польскія, бя... Грэйт Брытан, лох ты бабруйскі!

Той разглядае пласцінку, спрабуючы знайсці хаця б адну загану. Нічога не атрымліваецца, і за «Dark Side» ідзе сольнік Міка Джагера «She's The Boss» і давесак: добра патрыманы Bony Tailor польскай вытворчасці і міньён групы Marillion.

Музычны акцэнт. J. Carter — M. Daniel «shack up» (Jeril Lynn Musik — Avalanche Musik).

Пласцінкі пласцінкамі, але больш за ўсё на свеце хацелася прадаваць джынсы і называцца фарцоўшчыкам. Выходзіць вечарам на «Паркавую», завальвацца ў «Рамонак», выпіваць так кактэйль з чарнаслівам, перакідвацца парай фраз з мясцовымі «зондэршамі» і ісці ў «Юбілейку» «бамбіць паноў». (Паўза.) Разумею, што гэта цяпер амаль што незразумелая балбатня, але так было... было такое... (Паўза.) «Паркавая» — гэта Паркавая магістраль; «Юбілейка» — гасці-

ніца «Юбілейная»; «зондэршы» — валютныя прастытуткі... а выраз «бамбіць паноў» не меў у сабе ні кроплі агрэсіі, бо значыла — «купляць тавар у заездных палякаў». (Паўза.) Школа раптоўна закончылася, і мара сталася явай...

Бадай, самае бяспечнае месца для купляння джынсаў — таўкучка, або, як просты люд мовіць, — «таўчок». У Мінску не было свайго «таўчка», таму мы ездзілі на бліжэйшы — у Вільнюс. Гэта сёння Вільнюс знаходзіцца ў суседняй дзяржаве, а тады ўсе мы жылі ў адным агульным, вельмі савецкім, саюзе...

Музычны акцэнт. Mick Jagger — Keith Richards «honky tonk women» (Gideon Musik).

Справа адбывалася на вялікай адкрытай пляцоўцы, што прылягала да рынку сельгаспрадукцыі. Аўдыторыя падзялялася на дзве часткі: адна частка маладых людзей стаяла па ўсёй пляцоўцы, а другая — сноўдалася паміж імі. Збоку здавалася, што пляцоўка была запоўнена прадстаўнікамі таварыства сляпых. Па-першае, амаль на ўсіх прысутных былі начэплены цёмныя акуляры, а па-другое, усе мацалі адзін на адным адзенне.

Стаяць на рынку, як цяпер — са скрынкамі тавару, было небяспечна, бо «таўчок» быў напаўлегальным вынаходніцтвам камуністычных лібералаў нібыта для таго, каб можна было прадаць нейкую рэч, якая не падышла табе... ці то па памерах, ці яшчэ па чым-небудзь...

На «таўчку» стаялі людзі, якім ніколі нічога не падыходзіла — не падыходзілі партыі джынсаў і сонцахоўных акуляраў, не падыходзілі жаночыя кофтакі вельмі крыклівых расфарбовак, не падыходзілі кажушкі і калготкі, красоўкі і залатыя ланцужкі...

Міліцыя паглядала на гэты напаўлегальны гандаль скрозь пальцы, але раслабляцца не дазваляла. Трымаць тавар у руках не рэкамендавалася, таму ў натоўпе стаялі жанчыны ў трох кофтах з ангорскай воўны; маладыя людзі, на якіх было па некалькі джынсавых куртак. А на вуліцы — ліпень месяц.

Калі б гэта ўсё адбывалася ў Беларусі ці на Украіне, то ўся фарца, бавячы час, лускала б семкі, але ў Літве эстэтыка спажывання сланечніку практычна адсутнічае, таму ўсе безупынна елі...

соленыя агуркі. Адвесці вочы ад маладога чалавека ў цёмных акулярах, жаночым футра з норкі, з распухлымі ад укусу губамі і з агурком у руцэ было немагчыма, як немагчыма адарваць позірк ад сталавара, які выплаўляе за змену сэмсот тон чыгуну.

Мой прыяцель Гена прыехаў на вільнюскі «таўчок» па красоўкі Adidas. Ён доўга не мог знайсці тое, што хацеў. І ўжо перад самым адыходам убачыў тое, што хацеў купіць — сінія скураныя красоўкі з трыма белымі палоскамі. Гена пабег да фарцоўшчыка, выхапіў у таго з рук адну красоўку, пакамечыў яе ў руках, каб праверыць якасць скуру, і перавярнуў... На падэшве былі... шыпы. Гена доўга пазіраў на іх, потым звярнуўся да гандляра з рэзонным пытаннем: «А шыпы на фіга?». Фарцоўшчык адказаў: «Каб бегаць. Хочаш хадзіць — выкруці». Гена купіў шыпоўкі адносна нядорога — 70 рублёў. На жаль, у іх вельмі складана было хадзіць у памяшканнях з падлогай, выкладзенай керамічнай пліткай. Некалькі сур'ёзных падзенняў на бетонную падлогу прымусілі «павесіць шыпоўкі на цвік», і Гена знік з вялікага спорту.

У Мінску «таўчка» не было, а таму ўсё было зусім па-іншаму.

Музычны акцэнт. Roy Budd «goodbye carter»
(Boddy Hughes Experience mix) (Sanctuary).

У гасцініцу трэба было ўваходзіць ціха, выпраменьваючы ўпэўненасць у тым, што ты тут жывеш... (*Паўза.*) Якое там «жывеш»? Бабуля-калідорная, як мінімум капітан КДБ у адстаўцы, умела прасвечваць сцены нумара позіркамі і селязёнкай выяўляць у табе дыверсанта... (*Паўза.*) Ты выходзіў з бара і аказваўся ў холе гасцініцы. У тым выпадку, калі ў рэцэпцыі не тоўпілася якая-небудзь дэлегацыя, ты трапляў пад перакрывацтва позіркі ўсіх — швейцара, адміністратара, прыбіральшчыцы... І тут самым важным была твая вытрымка... Як у Шцірліца, які прыйшоў у кавярню «Elephant» на канспіратыўную сустрэчу з жонкай.

Нельга было сустрэцца позіркамі ні з кім... Ідэальны варыянт, калі ты выходзіў з бара з чужаземцам — ён забіраў увагу на сябе, п'яна мармычучы нешта пра беларускіх дзяўчат і чысціню горада...

Цяпер найлепш было б падштурхнуць яго да лесвіцы, не набліжаючыся да ліфта — ліфт пад пастаянным абстрэлам варожых войскаў... Якраз каля ліфта цябе можа чакаць страшнае пытанне: «А ты гэта куды?!» Адказаць на яго немагчыма.

Калі дабіраўся да нумара, можна было лічыць, што тавар ужо ў цябе — таргавацца было недарэчна. Недарэчна не таму, што гэтага не магло быць, а проста ты ведаў, колькі пан скіне, а пан мог са стопрацэнтнай упэўненасцю сказаць, колькі максімальна ты можаш даць. Пяць-дзесяць хвілін на гандаль, яшчэ столькі ж на аглядзіны тавару. (Прафесійна разглядае джынсавую куртку, затым выцягвае з левай шкарпэткі савецкія грошы і разлічваецца). Цяпер можна было забіраць тавар і адыходзіць.

«Адыходзіць» і «адыходзіць з таварам» — гэта дзве вялікія або чатыры маленькія розніцы. Проста адыходзіць — значыць, выйсці з нумара, сесці ў ліфт, спусціцца на першы паверх і выйсці з гасцініцы, памахаўшы на развітанне швейцару дзядзьку Мішу. «Адыходзіць з таварам» трэба ціха. Спачатку паслухаць калідорныя гукі, затым выйсці і дабрацца да лесвіцы, ціхенька прашмыгнуўшы каля пакаёўкі, потым — уніз па лесвіцы, хол, вуліца... Але ўсё гэта толькі ў тым выпадку, калі швейцар дзядзька Міша і старая ключніца не «стукнулі»... Ну, а калі стукнулі...

Ну, а калі стукнулі, то на шляху да лесвіцы цябе чакаюць двое мужчын у шэрых касцюмах. Яны кінулі вока на тваю спартыўную сумку, набліжаюцца, і адзін з іх гаворыць такім жа, як касцюмы, шэрым голасам: «Пройдзем»... Лаканічна так — «пройдзем». У гэты момант можна было зрабіць такі выгляд, які яскрава гаварыў бы: «Я — пасол Злучаных Штатаў Амерыкі. Я маю дыпламатычную недатыкальнасць». (*Кароткая паўза.*) Менавіта такія позірк і выгляд гэтыя дзве шэрыя мышы бачылі некалькі разоў за вечар... і ніколі не верылі. (*Кароткая паўза.*) Не верылі таму, што ведалі — пасол ЗША ніколі не пойдзе ў гасцініцу «Юбілейная» купляць джынсы ў заезджага польскага будаўніка.

Мышы заводзілі цябе ў адзін з самых звычайных нумароў на другім паверсе, у якім мог жыць камандзіраваны інжынер. Але інжынера там не было — гэта

была ціхая мышыная норка, у якой злы і добры следчы вучылі жыццю фарцоўшчыкаў і валютных прастытутаў. (*Паўза.*)

Музычны акцэнт. V.A.Dime Bag: Lab Rats «hydro la la» (Manic).

Адна мыш садзілася за стол, другая прахаджвалася за тваёй спіною, прыкідваючыся раз'юшаным катом. У гэты момант ты павінен быў «уклучыць дурня» — іншых алгарытмаў паводзін гэтая сітуацыя не дапускала.

Мыш засталом. Адкуль чатыры пары джынсаў?

Герой. Сябрук прывёз.

Мыш засталом. Які сябрук? Прозвішча? Адрас? (*Бярэ ручку, штосьці запісвае.*)

Герой. Ды ён паехаў.

Мыш засталом. Куды паехаў? (*Піша.*)

Герой. У Стэрлітамак.

Мыш за спіною (*устаўляе ў вочы палавінкі тэніснага шарыка*). Які, нах, Стэрлітамак? Што ты круціш?! Гавары, бя, праўду, разумнік, як цябе ў камсамоле вучылі! Або паедзеш, нах, да сябрука... у Стэрлітамак!

Герой. Прывязджаў у адпачынак... Ён буравік... нафтавік... У іх на буравой прадаюць... забеспячэнне там добрае...

Мыш засталом. А чаму чатыры пары?

Герой. Мне, брату, бацьку, сястры...

Мыш за спіною. Якому, нах, брату? Няма ў цябе брата!

Герой (*ічыра*). Ёсць брат!

Мыш за спіною. Сястры, бя, няма!

Герой (*няшчыра*). Ёсць сястра!

Такая размова магла працягвацца і гадзіну, і дзве... У ёй перыядычна ўсплывалі бацькі, якім павінна быць сорамна за такога сына; інстытут, з якога хутчэй за ўсё цябе выключаць; турма, дзе давадзецца пражыць бліжэйшыя пятнаццаць гадоў... Калі ты гатовы быў аддаць усе чатыры пары джынсаў і ў прыдачу ўсе, што былі наяўныя, гутарка падымалася да ключавога моманту (*паўза*): «Ну, добра, на першы раз мы цябе адпусцім...». Тут жа рабілася лягчэй... Далей ішоў маналог, які ты ведаў на памяць.

Мыш засталом. Ведаеш, нам і сапраўды нецікава, што нехта купіў сабе ці свайму брату джынсы... Ды хоць бы і прадаць дзве-тры пары трохі даражэй... справа маладая... грошы патрэбныя.. гэта мы разумеем. Але ведаеш, ёсць такія людзі, якія купляюць у чужаземцаў валюту: долары, франкі, нямецкія маркі...

Тут твой тавар павінен так пачырванець або пабляднець... ад праведнага гневу, што будзе яскрава сведчыць, што лёс краіны хвалюе цябе не меней, чым пытанне «ці аддадуць гэтыя неданоскі твой тавар?».

Мыш засталом. Дык вось, калі ты раптам даведаешся што-небудзь пра такіх людзей або калі раптам табе прапануюць купіць валюту... (*паўза*) трэба пазваніць мне. Завуць мяне Сяргей Іванавіч, вось мой тэлефон.

І тут жа на тваю далонь кладзецца лісток перакіднога календара, на якім было напісана «Сяргей Іванавіч 229-33-15». Усё складвалася нармальна, заставалася толькі адно пытанне, задаваць якое ўслых было не прынята — ці аддадуць тавар? Ты стаяў пасярэдзіне нумара на паўзе, не адважваючыся пайсці. І тут мыш прамаўляла: «Усё, ідзі». Ты накіроўваўся да выхаду, і раптам агіднае стварэнне, якое ўвесь час знаходзілася ў цябе за спіною, прамаўляла: «Стаяць!» Манаткі забяры!» Гэтыя словы гучалі, як гітарны рыф Рычы Блэкмара. Ты хапаў сумку, мармытаў сабе пад нос недарэчныя словы ўдзячнасці і вылятаў з нумара. (*Паўза.*) Цяпер можна было ісці ў бар і здымаць стрэс. Ісці было лёгка — тавар быў легалізаваны...

У бары заўсёды можна было сустрэць каго-небудзь са знаёмых. Адны з іх прыходзілі патусавацца і «зняць» дзяўчат, другія — па справах фарцы, а трэція... Пра трэціх гаварыць было не прынята — яны жылі зусім у іншым свеце. Менавіта пра іх «мышы» хацелі атрымліваць нейкую інфармацыю. Але якую?! Якую інфармацыю мог даць звычайны фарцоўшчык пра валютчыкаў, каталаў, цэхавікоў?.. Фарцоўшчык мог даць інфармацыю толькі пра такіх жа, як ён, фарцоўшчыкаў. А каму яна была патрэбная? Толькі самому фарцоўшчыку, з кім можна вырашыць пытанне з таварам або з закупніком. Фарцоўшчыкі кантактавалі з фарцоўшчыкамі, а валют-

чыкі з валютчыкамі. Менавіта з-за гэтага урны для смецця былі поўныя каляндарных лістоў з надпісам «Сяргей Іванавіч 229-33-15».

Нас не цікавілі валютчыкі і каталы. Па вялікім рахунку, нас нішто не цікавіла — нас цікавілі толькі музыка і джынсы.

Адным з лепшых каналаў продажу тавару былі рэстаранны музыканты — пастаянная плынь грашовай кліентуры, высокі кошт, дэманстрацыя тавару прама на сцэне. Праўда прафесія музыкантаў адносілася да групы рызыкі — можна было атрымаць ад падпіўшага «аўтарытэта» стулам, а то і зазірнуць у ствол пісталета.

У рэстаране «Зялёны луг» збіраліся спартсмены і бандыты — іх заўсёды было прыблізна пароўну — па палове залы. Грэх быў упускаць такую кліентуру, тым больш што расход джынсаў тут быў вялікі — практычна кожны вечар мацакі наладжвалі масавае пабоішча. Мы зайшлі ў пакой, што за сцэнай, прызначаны для музыкантаў, а хвіліны праз тры пачулі, як у зале пачаўся святочны феерверк: звон разбітага посуду, грукат і трэск зламаных сталюў, крыкі і стогны. Гукі вестэрна працягваліся хвілін пятнаццаць, пасля чаго стала ціха. Нехта з музыкантаў ціха сказаў: «Трэба звальваць».

Музычны акцэнт. London beats.

Мы ціхенька выйшлі з пакоя і ўбачылі... Герніку... Пампею... Карфаген. Мэбля валялася каля сцен, мацакі расцягвалі параненых, у кутках залы падвывалі іх баявыя сяброўкі, падлога была завалена роўным слоём салатаў і бітага шкла. Прабіраючыся да выхаду, мы ўбачылі, як у дзвярах вырасла постаць міліцыянера. Гэта быў мясцовы ўчастковы — мужычок гадоў на пяцьдзсят з неабдымным жыватам і чорнай скураной папкай. Ён акінуў позіркам залу і голасна запытаўся: «Так, хто тут курыць?»

Музычны акцэнт. The Vioneers «55 dollars» 7 (Omniiverse).

Джынсы былі для нас сімвалам свабоды — свабоды даступнай. Да таго ж яны былі кавалачкам Амерыкі ці Брытаніі — недаступных нам цэнтраў свету сапраў-

днай музыкі і сапраўднага кіно. Сапраўдных! Не нашых вечных падробак «пад...». Не кіно пра Амерыку, знятае ў Прыбалтыцы... Са-праўд-ных!!!

Ведаеце, чаму мы фарцавалі джынсамі і пласцінкамі? Навошта нам патрэбны былі грошы? (Паўза.) Каб купляць джынсы і пласцінкі. (Паўза.) Ну, яшчэ, магчыма, добры магнітафон... (Паўза.) І ўсё. Усё!

Мы не ведалі, што можна хацець яшчэ чагосьці. Джынсы і музыка былі нашымі сімваламі дастатку. А што ж яшчэ?! Пласцінка Джымі Хендрыкса амерыканскай вытворчасці была нам даражэйшая за модныя зімовыя боты, а 501-ы Levi's засланяў снім пацёртым джутам буржуазныя кашушкі...

Мы не маглі і падумаць, каб купіць кватэру ці добрую машыну. Аб гэтым думалі нейкія спецыяльныя людзі, якія круціліся ў нейкіх спецыяльных сферах... У тых сферах, дзе фігуравалі іншамаркі і брыльянты, пасольствы і гандлёвыя прадстаўніцтвы, прадуктовыя пайкі і леккамісіі... Нашым прадуктовым пайком быў кактэйль з чарнаслівам у «Рамонку»; гандлёвым прадстаўніцтвам — «Юбілейка»; пасламі — прыезджыя польскія будаўнікі, а брыльянтамі — пласцінкі Led Zeppelin і Rolling Stones.

Мы хацелі ведаць усё пра Міка Джагера, і нічога — пра камуністычную партыю. Таму што разумелі — менавіта гэтая сраная партыя не пускае да нас Міка і не дазваляе нам ужывую пачуць Satisfaction!

Амерыканскія і брытанскія сцягі сталі для нас сімваламі свабоды — і чым больш камуністычныя ўлады расказвалі нам пра «бясчынствы амерыканскіх агрэсараў», тым больш нам хацелася мець майку з зорна-паласатым флагам на грудзях. Мы марылі таксама быць «агрэсарамі» і бясчынстваваць... на канцэртах Sex Pistols або AC/DC.

Майку з флагам на грудзях малады чалавек мог і не мець, але ён абавязаны быў мець джынсы. (Паўза.) Вышэрытыя блакітныя джынсы — яны сталі нашай мэтай, нашай марай, нашым фетышам... Менавіта блакітныя, бо іншых джынсаў не бывае... Не, яны, вядома, бываюць: чырвоныя, зялёныя, карычневыя... бываюць. (Паўза.) Бываюць, бываюць... бываюць... але гэта не джынсы. У тым

сэнсе, што яны з джынсавай тканіны, але не джынсы... Джынсы — толькі сінія, блакітныя, індыга... ну, яшчэ за апошнія гады давялося пагадзіцца, што чорныя — таксама джынсы... Мы доўга супраціўляліся, спрабавалі неяк процістаяць гэтаму, але ўрэшце згадзіліся, абвясціўшы свету: «Чорныя — таксама джынсы!» (Паўза.) Яшчэ яны могуць быць белыя... белымі могуць быць... могуць, калі ты выварваў блакітныя да стану беласці... Варыў, варыў, падсыпаў парашок адбелвання, нейкія хімікаты... Варыў, варыў і выварыў — яны сталі белыя! Высушыў, нацягнуў, выйшаў на вуліцу... трэснулі на тым месцы, што ніжэй спіны... (Кароткая паўза.) Таму што нельга так здэкавацца з высакароднага матэрыялу.

Я ніколі не любіў касцюмы. Па-рознаму не любіў: таму што яны нязручныя; таму што з касцюмам трэба насіць гальштук; таму што ў касцюме нельга сесці на падлогу ці пералезці цераз плот... нельга ў касцюме дагнаць тралейбус ці аўтобус... у ім нельга есці без нажа, я ўжо не кажу пра відэлец... У касцюме нельга пайсці з дзіцем у парк, таму што ўсе будуць думаць, што ты дырэктар гэтага парку. І на футбол у касцюме нельга — будуць думаць, што ты трэнер... або ідыёт. Ды і працаваць жа ў касцюме, здаецца, не вельмі... Не, сядзець за сталом можна, а працаваць... (Паўза.)

Калі ўжо зусім шчыра, то я вам скажу так: касцюм — гэта адзенне для вар'ятаў. Для тых, хто напрыдумляў нешта сабе і спрабуе нам цераз касцюм давесці... Касцюм крычыць пра чалавека: «Я дзелавы, акуратны, разумны, прыгожы!!!» (Паўза.) Калі носіш джынсы, ты сам павінен быць чалавекам — разумным, прыгожым, добрым... не адзенне павінна, а ты сам!

II

Музычны акцэнт: I Maniaci Dei Dischi ««ciao ciao»» (Right Tempo).

Г е р о й. У дзяцінстве я хацеў стаць уніфармістам. Уніфармісты — гэта такія людзі, якія ў час цыркавага прадстаўлення ўсё выносяць на манеж, а потым выносяць... Яны ходзяць у такіх кароткіх чырвоных куртках, вышытых золатам, і

здаецца часамі, што калі б артыст захварэў, то любы уніфарміст лёгка бы яго замяніў... «Гордыя вольныя прафесіяналы» — так думаў я пра уніфармістаў.

Я нават чамусьці не адважваўся нікому гаварыць пра тое, кім хачу стаць, таму што думаў, што стаць уніфармістам хочучь усе. А яшчэ я думаў, што дарослыя, якія абралі сабе другія прафесіі, зрабілі гэта толькі таму, што з іх не атрымаліся уніфармісты. (Паўза.) Ды з мяне б таксама... не атрымаўся...

Зараз я ўжо і не ведаю, хто з мяне атрымаўся... Калі я кідаў інстытут народнай гаспадаркі, я дакладна ведаў, што хачу займацца творчасцю. Якой? — я не ведаў. Але ўпэўнена мог сказаць, што не буду мець адносінаў да аперэты і фальклору. Аперэту ніколі не любіў за фальш і дураслівасць, а фалькларысты здаваліся мне хаўруснікамі дыктатур.

Я прыйшоў у дэканат і паклаў на стол сакратарцы сваю заяву аб адыходзе з інстытута па ўласным жаданні. Мажная цётка з «батонам» на галаве і залатым зубам у роце, ажывілася, гуліва падміргнула мне і зрабіла традыцыйную ў такіх выпадках выснову: «Выцвярэзнік?» Я адказаў амаль што сур'ёзна: «згвалтаванні...» Мая заява была падпісана праз тры хвіліны, а яшчэ праз тры я ішоў прэч з інстытута, які за два з гакам гады згвалціў мяне, спрабуючы ператварыць у бухгалтара сярэдняй рукі.

Потым былі завод, кааператыўная дзейнасць, нейкія халтуры, тэатр... Тэатр дазволіў мне прафесійна займацца выяўленчым мастацтвам, і ўсяго праз тры гады я адкрыў сваю галерэю.

Галерэйнае жыццё дазволіла глянуць на свет шырэй тэатральных куліс. Выставы, замежныя паездкі, новыя людзі... Здавалася, што ніколі не будзе канца гэтаму гімну свабоды... і ніколі не растане ў цемры перабудовы бясконца чарада спонсараў... Ды лета 1994 года ўсё ж такі прыйшло... а спонсары пайшлі... Разбыліся спонсары па турмах і катаргах...

Мастацтва не выжывае без спонсараў і пакупнікоў — гэта я тады зразумеў. А яшчэ зразумеў, што мастацтва — рэч зусім бескарысная... калі не выжывае без спонсараў ці пакупнікоў. Не, ну сапраўды, якая ад мастацтва карысць? Ніякай! Неразумныя людзі любяць гаварыць: «мастацтва выходзіць». Як выходзі-

вае?! Каго?! Ленін бясконца слухаў «Апасіянату»... Не выхавала Леніна «Апасіяната»... (Паўза.) Гітлер млеў ад Вагнера. Я таксама люблю Вагнера... Не дапамог Вагнер Гітлеру... Не скажу, што і мне дапамагае. (Паўза.) Граблі, калі на іх наступіш, дапамагаюць, а Вагнер — не. (Кароткая паўза.) Таму што граблямі можна гной да кучы зграбаць, а «Тангейзерам» не зграбеш...

Спонсары самі вінаватыя — яны здрадзілі ідэалам свабоды. (Паўза.) Нельга не здымаючы насіць малінавы пінжак, калі ўсё жыццё прахадзіў у джынсах! Нельга!!! (Паўза.) Калі з дзяцінства насіў касцюм, то з узростам можна ацаніць і джынсы... Але наадварот нельга! Нельга палюбіць няволью, калі хоць раз у жыцці адчуў свабоду!!! (Паўза.) Я не забараняю насіць касцюмы... насіце... Ды толькі не трэба пры гэтым зазнаваць шчанячую радасць, нібыта халопу дазволілі даесці вячэру з панскага стала! І не трэба, ледзь ці не да сутаргавасці, выструньваць спіну, дэманструючы «арыстакратызм»! Не трэба!!!

Музычны акцэнт. Dutch Rhythm Combo
«Bonaire» (Pulvers).

Ну так, вядома ж, час прабіў і лета 94-га ўсё ж такі прыйшло. (Паўза.) Вось тут у мяне сумненні... (Кароткая паўза.) Як увогуле... гэта з намі здарылася? Я-як?! Нібыта ж і не дурні зусім!.. Прыязджаеш у другую краіну — людзі такія ж ходзяць... як мы — ногі, рукі, галава, а жывуць зусім інакш: весела жывуць, спакойна... Ну так — спакойна, але весела... Многія прозвішча свайго прэзідэнта не ведаюць. (Паўза.) Мне здаецца, што дэмакратыя — гэта калі ты маеш права не ведаць прозвішча свайго прэзідэнта. А лепей ведаць, але забыцца... (Паўза.) Ну так, гэта і ёсць дэмакратыя. Калі цябе дамагаецца мужчына і гаворыць: «Гэта я — твой прэзідэнт, а ты зараз вазьмі і зрабі ведаеш што...» І ты маеш поўнае права, без якіх-небудзь наступстваў, адказаць: «Ведаеш што? Ідзі ты ў сраку, прэзідэнт!»

Не магу сказаць, што я цалкам прадбачыў тое, што будзе адбывацца. Што пакупнікі твораў мастацтва закончацца разам са спонсарамі — прадбачыў, але што так хутка — не.

Што займуся журналістыкай, у прынцыпе, дапускаў... у прынцыпе... А вось што тры газеты, у якіх працаваў, закрываюць — не.

Што гэты «баян» надоўга — разумеў, пагаджацца не хацеў, але разумеў... разумеў, што надоўга... але што на так доўга!!!

А што мяне занясе ў палітыку... Ды я свае джынсы мог паставіць на кон, што гэта немагчыма... Немагчыма таму, што (сачыце за губамі) не-маг-чы-ма!!! Немагчыма таму, што ў джынсах прайшло ўсё маё жыццё. (Паўза.) Ну, не зусім ужо ўсё, але большая яго частка. (Паўза.) Нядаўна прабіраў малодшую дачку за тое, што яна запэцкала свае джынсы. Пачаў нешта нудзець пра тое, што адзенне можа быць не моднае, але яно абавязкова павінна быць чыстае... пра сваё саплівае дзяцінства... пра тое, што ў гэтым маім дзяцінстве ўвогуле не было джынсаў... Яна засяродзіла на мне свой позірк, даволі няўцямыны, і запыталася: «У цябе ў дзяцінстве не было джынсаў?» (Паўза.) Не, нават не так, а вось так: «У цябе ў дзяцінстве не было джынсаў?!» (Паўза.) Ну так, не было... Да чаго гэта? (Кароткая паўза.) А, вось што...

Палітык у джынсах — нонсэс. Палітык — гэта касцюм. Калі палітык левы — касцюм сціплы, калі правы — касцюм дарагі. Палітыкі не ходзяць у джынсах — у джынсах ходзяць змагары за свабоду. Для касцюмаў — кабінеты, для джынсаў — барыкады. Дыктатары не любяць джынсаў — яны любяць цёмныя касцюмы і ваенныя фрэнчы. Я не люблю касцюмы, і таму маё месца аказалася на вуліцы... на барыкадах. (Паўза.)

III

Музычны акцэнт. The Herbaliser «Ginger jumps the fence» Live Session (Department).

Г е р о й. Свой першы арышт я помню вельмі добра. Ды, уласна, іх было ж усяго нічога... (Паўза.) Не хочацца выглядаць такім пафасным вырадкам (з пафасам): «Я і мае брышты!» Не, ніякага пафасу, тым больш, што ў нашай краіне ёсць людзі, якіх арыштоўвалі па 20, 30... па 50 разоў... Сапраўдныя героі. (Паўза.) Сапраўдныя Jeans!

Вось Аляксеевіч! Капітан другога рангу, дэпутат, камуніст... у мінулым. Цяпер — правазаступнік... У мінулым камуніст, а сёння — правазаступнік. (Паўза.) Заўсёды праблема: як растлумачыць, што такое «сапраўдны правазаступнік»? (Паўза.) Тыя, каго хоць раз арыштоўвалі ці хто сядзеў з ім у адной камеры, добра разумеюць, што значыць «сапраўдны правазаступнік». (Паўза.) Вось, напрыклад, вы ведаеце, як раней выдавалі ежу зняволеным у прыёмніку-размеркавальніку, куды звозяць «палітычных» пасля акцыі? Не ведаеце?

Бярэ алюмініевую лыжку і адламае ад яе тронкі. Дастае алюмініевую міску і ставіць сабе пад ногі.

Спачатку табе давалі вось такую лыжку (*дэманструе лыжку без тронкаў*). Ведаеце, чаму яна такая? Таму што турэмнае начальства лічыць, што вось гэтым (*паказвае адламаную тронкі*) можна каго-небудзь забіць. Быццам бы нельга хвоснуць свайго апанента галавой аб бетонную сцяну, а трэба прыхваць алюмініевую лыжку пасля вячэры і вастрывць яе ўсю ноч аб тую самую сцяну над галавою сакамерніка, які спіць. (Паўза.) Дык вось спачатку выдавалася такая лыжка, а потым ты павінен быў падысці да начальніка і пакланіцца яму зямным паклонам, забіраючы ў яго з-пад ног міску з супам. Начальнік пры гэтым адчуваў сябе, як мінімум, Богам. (Паўза.) Так працягвалася б да гэтага часу, калі б на свеце не было аднаго канкрэтнага капітана другога рангу ў адстаўцы. Калі б не ён, то да гэтага часу месца Бога ў турэмных скляпеннях спрабавалі б захапіць вертухаі. (Паўза.)

Але, дык я пра першы арышт... Гэта здарылася 10 снежня 1998 года — у дзень абароны правоў чалавека. На плошчы, у цэнтры горада, узнік пікет з некалькіх адважных. Яны трымалі лозунгі, якія патрабавалі выканання правоў чалавека ў краіне. Людзі ўсе паважаныя: Андрэй — былы намеснік міністра замежных спраў, некалькі вучоных — гонар педагогікі... Гэта працягвалася хвілін пятнаццаць, потым прыйшла падмога — на плошчу выйшла некалькі чалавек, аднесці якіх да кагорты палітыкаў было вельмі цяжка. Усе яны, як на падбор, былі доўгавалосыя, у

джынсах і «касых» куртках. Гэта былі рок-музыканты. Мы выйшлі на сярэдзінную плошчы і паднялі лозунг даўжынёй каля 20 метраў. На ім былі напісаны два словы на беларускай мове. Як чалавек, які мае пэўныя адносіны да складвання слоў у сказы, скажу: ні на адной мове свету гэтыя словы не маглі б гучаць так прыгожа і так пераканаўча (*пасля паўзы*): «Дыктатура — гаўно!...» Прыгожа? «Дыктатура — гаўно!...»

Музычны акцэнт. The Quantic Soul Orchestra
(«terrapin») (Tru Thoughts).

Прастаялі на плошчы 20 хвілін, пасля чаго нас параспяхвалі па «сабачніках» і завезлі ў аддзельны міліцыі. Бадай, ніколі раней гэтая ўстанова не бачыла такой колькасці рок-зорак. Калі маладзенькі лейтэнант, які сарамліва чырванеў, суправаджаў нас у кабінет, хтосьці з яго калегаў па службе, што смалілі ў кутку, голасна запытаўся: «Што, Талаян, сёння бітласы папаліся?» (Паўза.)

Міліцэйскае начальства пазірала на затрыманых дурнымі вачамі і спрабавала зразумець сэнс напісанага. Доўга вызначаліся са словам «гаўно»... Я гучна прадэкламаваў: «Інтэлігенцыя не мозг нацыі, а говно. Владимир Ильич Ленин. Том 6, старона 2». Імя правядыра пралетарыята супакоіла начальнікаў, але пратаколы вырашылі ўсё ж такі класіфікаваць.

Лейтэнант чырванеў, нервова пацеў і пісаў на афіцыйным бланку. Ён блытаў словы пратакола, паралельна раскажваючы пра сваё жыццё.

Лейтэнант. Ды я і не збіраўся ісці ў міліцыю... закончыў гістфак, ажаніўся, дачка нарадзілася... А тут сябры гавораць: там кватэры даюць... Што ты, кажаш, на лозунгу было напісана?

Герой. Дыктатура — гаўно!

Лейтэнант. А-а-а, так... говно...

Герой. Гаўно.

Лейтэнант. Так-так, я зразумеў, па-беларуску... Я і пайшоў... кватэру далі... а дачка захварэла... астма... намучыліся з жонкай... Кватэра пустая, грошай няма, Насця хварэе... гаўно, увогуле, справы... А ты жанаты?

Герой. Жанаты.

Лейтэнант. А з жыллём як?

Герой. Кватэру наймаю... у цэнтры.

Лейтэнант. Відаць, дорага... Я пішу: лозунгі не выкрываў...

Герой. Не выкрываў... Дзвесце баксаў.

Лейтэнант. Дзвесце?

Герой. Дзвесце.

Лейтэнант. А, так, чуў — добрыя заробаткі ў вас... А на чым ты іграеш?

Музычны акцэнт. Ennio Morricone «mucchio selvaggio» (2 raumwohnung mix) (Compost).

Мы гулялі з агнём і добра гэта разумелі... (*Кароткая паўза.*) Край бездані заўсёды вабіць лішнім адрэналінам і адчуваннем небескарысна пражытага жыцця. Напачатку гэта проста рамантычна... Ты бачыш не толькі злавесную бездань, але і бязмежную панараму, што ахопліваюць твае вочы. З цягам часу гэта становіцца тваёй сутнасцю, якая не пагаджаецца з тымі малюсенькімі прасторамі, у якія цябе намагаецца ўпіхнуць улада. (*Кароткая паўза.*) Медыкі гэта называюць клаўстрафобіяй — боязь замкнёнай прасторы.

19 красавіка мы ведалі, што правесці акцыю нам не дазваляць. Ведалі на 100 працэнтаў, але ўсё роўна пайшлі... Проста па-іншаму нельга... нельга па-іншаму... інакш нешта ў табе зломіцца... (*Кароткая паўза.*) Нейкая невядомая сіла цягне цябе на плошчу, каб голасна пракрычаць аб тым, што ты свабодны... Гучна і выразна пракрычаць: «Я свабодны!» Нават не так, а вось так: «Я свабодны!!!» (*Кароткая паўза.*) Калі ніхто гэтага не будзе крычаць, то ўсё будзе дрэнна... вельмі дрэнна... Тады ўлада зразумее, што мацней за яе нікога няма, а паланёныя суграмадзяне будуць думаць, што ўжо ўсе сталі такімі, як яны... Таму хтосьці павінен выходзіць на плошчу і крычаць: «Я свабодны!» (*Паўза.*) Вы таксама можаце паспрабаваць і адразу адчуеце, што стала лягчэй. Раз, два, тры... Можна хорам: я свабодны! Хорам. Хорам лягчэй. Раз, два, тры... Я свабодны!!! Яшчэ раз — гучней! Я свабодны!!! (*Выцягвае з сумкі міліцэйскую дубінку, замахваецца на гледачоў, якія сядзяць у першым радзе. Паўза.*) А цяпер? Ну?! (*Кароткая паўза.*) Цяжка, праўда?.. Ведаю, цяжка... але хочацца... (*Паўза.*) Вось калі «хочацца» больш, чым «цяжка» — чалавек становіцца свабодным і... адважным.

У той дзень мы выйшлі на плошчу, каб сказаць усяго тры словы: так!.. жыць!.. нельга!.. (*Паўза.*) Аўтобусы з АМАПам спыніліся метраў за дзесяць. Некалькі ўзводаў... яны не думалі доўга, а пачалі дубасіць нас практычна адразу... Мы селі на асфальт, сашчапіўшыся рукамі... Адны лупцавалі нас па галовах, другія насілі па адным у аўтобус, вырываючы з гэтай груды цел, што зляпіліся на зямлі... У аддзел міліцыі прывезлі каля ста чалавек...

Традыцыйна сталі «марынаваць» усіх у вялікім пакоі, расцягваючы знаходжанне непאўналетніх на максімальныя тры гадзіны. Мы перадавалі на свабоду спісы арыштаваных і пазбаваных, каб крылаты выраз часоў Другой сусветнай вайны «Ніхто не забыты, нішто не забыта!» працягваў дзейнічаць і цяпер.

Міліцыянеры млява складалі пратаколы і рыхтавалі нас да адпраўкі ў прыёмнік-размеркавальнік. Мы прабылі ў аддзеле міліцыі тры гадзіны, і нас павінны былі ці адпусціць ці прад'явіць абвінавачванне. Міліцыянеры не спяшаліся... нехта з арыштаваных пачаў ціхім голасам прамаўляць: тры гадзіны, тры гадзіны, тры гадзіны... Да гэтага голасу далучыўся яшчэ адзін, затым яшчэ і яшчэ... Праз хвіліну ўся зала прамаўляла адну толькі фразу — «тры гадзіны». Гэта гучала неверагодна...

Паспрабуйце прамаўляць гэта спакойным голасам... Давайце ўсе разам: тры гадзіны, тры гадзіны... Не, не гучна — спакойна і ўпэўнена: тры гадзіны, тры гадзіны... Усе, усе разам — тры гадзіны... тры гадзіны... Паспрабуйце... тры гадзіны... тры гадзіны...

Міліцыянеры ўтаропіліся вачыма і не ведалі, што рабіць. Хапацца за дубінкі было так жа недарэчна, як біць чалавека, які толькі што падказаў табе, якая зраз гадзіна...

Музычны акцэнт. Megablast feat. Hubert Tubbs «move on» (Stereo Deluxe).

На ўсіх нас склалі пратаколы, сфатаграфавалі ў профіль і анфас і павезлі ў прыёмнік-размеркавальнік. Усё гэта адбывалася ў пятніцу вечарам, таму ў «прыёмніку» мы павінны былі правесці два дні, чакаючы судоў.

Я апынуўся ў 9-й «хаце». Самая вялікая камера на першым паверсе. У ёй,

такая завядзёнка, і трымаюць «палітычных» да суда. Але гэтым разам на першым паверсе занятымі былі ўсе камеры, таму што да турэмных нараў дабраліся недзе каля 60 дэманстрантаў.

Асноўны склад сядзельцаў — студэнты. Маладзёжную аўдыторыю разбавілі тры чалавекі больш старэйшыя: мой сябар Дзіма — у мінулым дырэктар радыёстанцыі, Юра — вядучы ў краіне рэжысёр-дакументаліст і я. Усіх сядзельцаў можна было аб'яднаць адным словазлучэннем, прыдуманым цывілізацыяй для гэтых людзей — *freedom fighters* — змагары за свабоду.

Прыёмнік-размеркавальнік — гэта трохпавярховы будынак, які цалкам адпавядае паняццю «крытая турма». Сядзельцы прыёмніка атрымліваюць трохразовае харчаванне ў тых выпадках, каля сябры або сваякі яго аплочваюць. А яшчэ зняволеных водзяць днём на работу... усіх... за выключэннем палітычных. Палітзняволеныя сядзяць у «невывадных» камерах, а таму на работы не трапляюць і вядуць выключна «камернае» жыццё.

Шанц прайсці больш за тры метры напрасткі выпадае адзін раз за дзесяць дзён, калі надыходзіць пара прыняць душ, які знаходзіцца на першым паверсе. У камеры можна памыцца халоднай вадою з крана, які знаходзіцца побач з «вочкам» — унітазам, што ўманціраваны ў падлогу. Унітаз адгароджаны метровай сценкаю ад рукамыніка — заслуга Аляксеевіча, які некалькі гадоў змагаўся за права мыцца і спаражняцца на розных тэрыторыях.

Пасярэдзіне камеры — шконка — драўляныя аднарусныя нары, якія нагадваюць сцэну ў сельскім клубе. Бялізна і матрацы не прадугледжаныя — спіш на той вопратцы, у якой быў арыштаваны. Зімою — на пухавіку, летам, найлепшы варыянт, на джынсавай куртцы. Мулка, але ўсё ж такі не на бетоннай падлозе...

Адзін раз за дзесяць дзён зняволены можа разлічваць на перадачу.

Вось яе ідэальная камплектацыя:

Свежыя газеты (у тым ліку з крыжаванкамі).

Дзве палкі сухой каўбасы (абавязкова парэзанай).

Кілаграм сала (таксама парэзанае і, пажадана, падрэбаней).

Цыбуля і часнок, пячэнне, цукеркі, туалетная папера.

Цыгарэты (нават калі не курыш — для сукамернікаў).

Паколькі палітзняволеныя людзі выключна прыстойныя, да таго ж перадачы атрымліваюць ад сяброў і сваякоў, таму «паляна» — кожны прыём ежы — накрываецца для ўсёй камеры. Звычайна сукамернікаў налічваецца ад 5 да 12 чалавек. Калі ў «хаце» ёсць хаця б два палітычныя, гэта ўжо 20 кілаграмаў харчу. А калі пяць?.. Горш, калі ты адзін у камеры на 15 чалавек, з якіх трое — бамжы, пяцёра сядзяць за збіванне ўласных жонак, а астатнія не помняць, калі і на волі елі што-небудзь людскае.

Музычны акцэнт. Mauracher feat. M'Cinoc «noonee» (Madrid Delos Austrias mix) (Fabrique).

Вернемся ў 9-ю...

Прачынацца раніцай не хацелася, бо нарэшце ўсім надарылася магчымасць паспаць. Млява перакідваючыся рэплікамі, паснедалі кашай і чаем... Пад дзесяць гадзін раніцы нарэшце ачухаліся.

Пасля таго як выпішся, застаецца адна праблема — чым займацца? Нехта чытае газеты і адгадвае крыжаванкі, нехта ціха гутарыць, а нехта... думае пра нешта сваё. Але заўсёды ёсць спакуса прыдумаць такую забаву, у якой змаглі б прыняць удзел усе. Мы такую забаву прыдумалі — лекцыі.

Так, лекцыі. Іх павінны былі чытаць тыя, хто лепш за іншых быў дасведчаны ў якой-небудзь галіне. Тры лектары былі вызначаны без праблем — Дзіма, Юра і я. Дзіма выбраў тэму «Беларусь і геапалітыка», я — «Сучаснае мастацтва і ненасільнае супраціўленне». Юра, як кожны адэсіт, думаў нядоўга і спыніўся на тэме, якая, я ўпэўнены, да гэтага часу не абмяркоўвалася ў турмах: «Параўнальны аналіз творчасці рэжысёраў-дакументалістаў Рамана Кармена і Дзігі Ветрава».

Юра расказаў нам, што калі ён у архіве Дзяржфільмафонду падбіраў для свайго фільма матэрыялы, знайшоў карабок з плёнкай, на якім было напісана: «Раман Кармен. Атака. 1942». Падумаў, што атака можа яму спатрэбіцца, і зазірнуў у карабок. У ім ляжала чатыры невялікія бабіны. Уставіўшы першую ў праектар, ён убачыў, як савецкія салда-

ты падымаліся ў атаку з акупа і з крыкамі «ура!!!» беглі па полі. Паставіўшы другую бабіну, ён убачыў тую самую атаку, толькі першы падымаўся камандзір, а следам за ім — салдаты. Тое ж на трэцяй бабіне. На чацвёртай — камера стаяла там жа, але салдаты падымаліся ў атаку з процілеглага боку. Гэта Кармен на ўсякі выпадак зняў дубль, калі яму раптам спатрэбіцца для мантажу атака з правага боку... Такое вось дакументальнае кіно.

А яшчэ мы даведаліся аб тым, што за машынай Рамана Кармена зімою заўсёды ездзіў грузавік з замерзлымі трупамі нямецкіх салдат, якіх раскладвалі на месцы здымак... Тады ж мы ўпершыню задумаліся пра тое, як былі зроблены славутыя здымкі, калі камандзір, узняўшы да неба руку з пісталетам, падымае ў атаку салдат, і пры гэтым здымаюць яго анфас. Хто яго здымаў?..

Субота і нядзеля праяцелі як адна гадзіна. У панядзелак раніцай нас павезлі на суд.

IV

Музычны акцэнт. Ultimate Beats with scratch...

Г е р о й. У аўтазаку было цесна... цесна — гэта мякка сказана. Аўтазак — гэта машына для перавозкі зняволеных. Змайстраваны ён наступным чынам: кабіна адгароджана ад салона, салон у выглядзе металічнай будкі, падзеленай на чатыры-пяць адсекаў — кожны адсек зачыняецца кратамі ці жалезнымі дзвярмі. Самы вялікі адсек — ззаду, у канцы салона. У ім могуць шчыльна сядзець 4-5 чалавек. Нас было восем і праблілі мы ў аўтазаку амаль дзевяць гадзін.

Калі знаходзішся на абмежаванай прасторы, разумееш, наколькі чалавек не прыстасаваная для жыцця істота. Напрыклад, туалет... (Паўза.) На першы заклік да начальніка варты аб неабходнасці спаражнення арганізма мы атрымалі адмоўны адказ. Другі заклік выглядаў хутчэй ультыматумам з нашага боку: «Слухай, табе што, непрыемнасці патрэбны?» Маўчанне было адказам. Начальнік варты дрэнна разумеў, што вакол аўтазака ўжо круцілася больш за дзесятак тэлежурналістаў, і любая наша акцыя супраціўлення, максімум праз га-

дзіну, магла з'явіцца ў эфіры вядучых тэлеканалаў. Мы пачалі разгойдаць аўтазак. (Паўза.) Праз 10 секунд нас пачалі па адным вадзіць у туалет. (Паўза.)

Праходзячы пад канвоем па калідоры будынка суда міма сяброў і калег, што стаялі з дыктафонамі і відэакамерамі, я павінен быў, так мне здавалася, крыкнуць штосьці лёсавызначальнае, неўміручае... У мяне нічога не атрымалася — у натоўпе журналістаў я ўбачыў Наташу...

Музычны акцэнт. Manzel «midnight theme»
(Counter Port Music).

Не трапляйце ў турму ў перыяд закаханасці! Той першай нястрыманай закаханасці, калі ўсё вонкі — пачуцці, адчуванні, думкі, словы... У гэты перыяд чалавек наўрад ці разумее, што робіць... Усе яго думкі і ўчынкі падпарадкаваны толькі заваёўванню аб'екта сваёй жарсці. Мужчыны робяцца падобнымі на глушчоў, якія такуюць і не чуюць, што адбываецца вакол; жанчыны таксама трохі дурнеюць у гэты момант... Менавіта таму сябры і калегі заўважаюць значныя змены ў характарах закаханых. (Паўза.)

Пачатак нашага кахання прыйшоўся на складаны перыяд — унутры былых сем'яў узарваліся бомбы, і параскіданыя выбухной хваляй пачуцці марылі ўз'яднацца ў адзіны гарманічны арганізм. (Паўза.) З тае пары, як сустрэліся, мы расставаліся толькі двойчы. Адзін раз, калі Наташа паехала ў камандзіроўку ў Страсбург. Пяцідзённая паездка абярнулася хваробай для яе і трывожным бясоннем для мяне. Другое расстанне адбылося, калі я трапіў ў турму. Больш мы не разлучаліся... (Паўза.) Яна і зараз ціха сядзіць недзе ў зале і слухае мой расповяд. (Паўза.)

Мне пашанцавала... па-сапраўднаму пашанцавала... Іх жа вельмі мала на свеце — жанчын, якія разумеюць сваіх мужчын. Разумеюць па-сапраўднаму — без карысці і ліслінасці, а проста таму, што гэта іх мужчыны. Праўда, мужчын, якія разумеюць сваіх жанчын, на свеце яшчэ меней. (Паўза.)

Музычны акцэнт. Triiby Trio (Compost).

Мяне судзілі апошнім.

Я ўжо ведаў, што Дзіма лёг на падлогу ў калідоры суда, пратэстуючы супраць таго, што яму не далі магчымасці звязацца са сваім адвакатам. Стакілаграмаваму Дзіме ўдалося такім вось чынам «адбіць» адзін вечар у суда і правесці яго з сямейнікамі, каб на наступны дзень зноў стаяць перад суддзёй, але ўжо ў кампаніі адваката.

На самой справе гэта быў усяго тактычны прыём, каб праверыць, які алгарытм адседкі больш зручны — з перапынкамі на адзін дзень ці без яго. Са слоў Дзімы перапынак мала радасці яму даў... вяртацца ў турму на наступны дзень яшчэ цяжэй...

У мяне гэты трук не прайшоў. На патрабаванне адпусціць мяне да заўтрашняга дня для пошукаў адваката суддзя адрэзаў: «Пашукаеш адваката ў прыёмніку-размеркавальніку». У мяне не было выбару: я нацягнуў кепку, зашпіліў куртку і лёг на падлогу прама ў зале суда. Суддзя вырачыў вочы і перагнуўся цераз стол, каб назаўсёды захаваць у свядомасці гэтую карціну. (Паўза.) Пасля паўзы ён прамовіў у бок канвойнага: «Прыбярыце яго адсюль». Канвойны нахіліўся да мяне і мякка, па-сяброўску, прамовіў: «Пайшлі». Я глянуў яму ў вочы і так жа ціха адказаў: «Я патрабую прадставіць мне адваката». Канвойны паглядзеў на суддзю. Суддзя быў ужо блізка да істэрыкі: «Выдаляйце, выдаляйце яго!» Канвойны яшчэ раз паглядзеў на мяне і ўмольна прамовіў: «Ну пайшлі». Я зразумеў, што павінен ісці да канца і пачаў голасна скандзіраваць: «Я патрабую прадставіць мне адваката!» З гэтымі словамі на вуснах мяне і перанеслі ў аўтазак два канвойныя.

А ноччу я ездзіў па горадзе. (Паўза.) Не магу сказаць, што паездка была прыемная: змрочны аўтазак, бязгледзя размовы канвойных і бясконца доўгі маршрут. ІЧУ — ізалятар часовага ўтрымання, дзе часта ўтрымліваюць «палітычных» да суда па крымінальных артыкулах: «Валадарка» — следчы ізалятар МУС; «Амерыканка» — следчы ізалятар КДБ. (Паўза.) Калі на досвітку маршрут закончыўся ў прыёмніку-размеркавальніку на вуліцы Акрэсціна, мне падалося, што я вярнуўся дадому.

Небарака Барыс Акрэсцін — дваццацігадовы лётчык, герой Другой сусвет-

най вайны — і ўявіць не мог, што ў беларусаў яго прозвішча будзе асацыяравацца з палітзняволенымі, якіх будуць утрымліваць на вуліцы Акрэсціна. Раніцай мяне зноў павезлі ў суд. Нас засталася толькі чацвёрэ з 60, якіх судзілі напярэдадні і якія атрымалі папярэджанні, штрафы і розныя тэрміны зняволення. Вядома ж я ведаў, што атрымаю традыцыйныя для арганізатараў акцый 15 сутак арышту, але я не мог прадбачыць, што атрымаю магчымасць адчуць штосьці новае, чаго я яшчэ ніколі ў сваім жыцці не зведаў.

Першыя з новых адчуванняў мне падараваў «стакан». Не тая гранёная шклянка, з якой мы ў дзяцінстве пілі квас ці газіроўку. «Стакан» — гэта камера, прыблізна 80x80 сантыметраў і два метры ў вышыню. Менавіта ў «стакан» мяне пасадзілі да пачатку судовага пасяджэння. (Паўза.) Канвойны ўвёў мяне ў пакой, і я ўбачыў перад сабою рад дзвярэй, якія напаміналі буйнагабарытныя сейфы ў банкаўскім дэпазітарыі.

Перада мною адчыніліся адны з іх, і я ступіў у сярэдзіну.

Музычны акцэнт. Trevor Loveys «reflections»
(Alola).

Дзверы за мной зачыніліся. Прама перад сабою я ўбачыў сцяну мышынага колеру і невялікую бетонную прыступку. Адразу захацелася выйсці...

Машынальна я павярнуўся да дзвярэй. На мяне глядзеў цынічны чырвоны надпіс: «Не курыць! Не насмечваць!»

Я зразумеў, што хутка з гэтай нары не выпаўзу. У такія камеры саджаюць для таго, каб навучыць: пратэстуючы, ніколі не кладзіся на падлогу ў зале судовых памяшканняў.

Выцягнуўшы з патайнай кішэнкі аркушок паперы, а са шкарпэткі шарыкавую ручку, я пачаў пісаць пісьмо Наташы. Я пісаў ёй пра сваё каханне, пра тое, што чакае нас наперадзе... Праз дзесяць хвілін радкі паплылі перад вачыма, рука затрымцела і я адчуў, што больш за ўсё на свеце я хачу выйсці адсюль... выйсці... Выбегчы! Выскачыць! Вылезці... Я больш не мог думаць пра пісьмо... (Паўза.)

Я пачаў шукаць выйсце... пачаў панічна шукаць выйсце, але не знаходзіў яго... Істэрыка, што зараджалася недзе

ў сярэдзіне свядомасці, прапаноўвала самыя пачварныя шляхі. Я стаў на бетонную прыступку і вырашыў кінуцца ўніз, каб ударыцца галавою аб металічныя дзверы... Канваір адразу б адамкнуў іх і вывалак бы мяне са «стакана»; прыбег бы доктар, бінт, перавязка... удалося б пацягнуць час, а там, можа, мяне ўжо ў «стакан» і не пасадзілі б, пакінуўшы ў калідоры — побач з Наташай...

...З Наташай... калі сюды пабязжыць доктар, яе сэрца разарвецца ад страху за мяне...

Я паспрабаваў супакоіцца, але гэта было значна цяжэй, чым не думаць пра жоўтую малпу. Ведаеце, калі псіхолаг гаворыць чалавеку: «Думайце пра што хочаце, толькі не пра жоўтую малпу...» І ты пачынаеш думаць толькі пра яе — пра жоўтую малпу... пра агідную жоўтую малпу!

У адзін з момантаў прасвятлення свядомасці я вырашыў, што адзіным выратаваннем можа стаць медытацыя. (Паўза.)

Я стаў пасярэдзіне 80-сантыметровага квадрата, заплюшчыў вочы і пачаў медытаваць... Я не задаваў сваёй падсвядомасці ніякіх установак і не правакаваў яе на выратавальнае абстрагаванне ад рэальнасці. Не, я проста ўстаў і заплюшчыў вочы. (Паўза.)

Музычны акцэнт. Jon Kennedy «something that's real» (Grand Central).

Пастаяўшы некалькі імгненняў у бяздумнасці, я адчуў... дакладней, не «адчуў», а «ўбачыў»... так, я ўбачыў, што прастора вакол мяне пачынае зелянець. Так-так, зелянець так, як зелянее лістоў ранняй вясною, з кожным днём усё больш набіраючы колер... Толькі тут усё адбывалася хутка, нібыта паскорана ўзноўленае на відэа... Яшчэ праз імгненне я ўбачыў, што стаю на неабсяжным зялёным лузе... абсалютна зялёным, на якім зусім не раслі кветкі... Ніколі ў жыцці я не бачыў такой насычанай зелянінага травы...

Я падняў нагу і зрабіў крок... потым другой нагою... Я пайшоў... Пайшоў па зялёным лузе да лініі небасхілу, якая, як ёй і належыць, не набліжалася да мяне ні на ёту. (Паўза.) Я ішоў, ішоў уперад, зачараваны ізмурдна-зялёным лугам... нейкая невядомая сіла цягнула мяне ку-

дысьці ўперад, да гарызонту, які зусім не змяняўся.

Я так захапіўся сваім падарожжам, што неасцярожна дакрануўся рукою да бетоннай сцяны.

Музычны акцэнт. Scratch.

Імгненна вакол мяне, прама на лузе, выраслі чатыры шэрыя сцяны, якія пазбавілі магчымасці працягваць шлях. Праз нейкі час яны зноў прапалі... я працягваў ісці па ізмурдна-зялёным лузе. Гэта адбывалася кожны раз, калі я незнарок дакранаўся рукою да сцяны ці дзвярэй.

Музычны акцэнт. Scratch.

Прыйшоў час — мой маршрут закончыўся. Закончыўся так жа раптоўна, як і пачаўся: пачуўся бразгат замка, стала так цёмна, быццам бы чыясьці невядомая рука павярнула рубільнік і выключыла на лузе святло. Я адплюшчыў вочы і ўбачыў... адчыненыя дзверы.

Выйшаўшы пад канвоем у калідор, я ўбачыў Наташу і нашых сяброў.

Музычны акцэнт. Zimpala «the breeze is black» (Bobby Hughes Experience mix) (Discograph).

Праходзячы міма, я кінуў ёй пісьмо, пачуўшы за сваёй спіною рык вертухая: «Куды, гад, не паложана!» Было позна — яна падхапіла пісьмо, і цяпер забраць яго не змог бы і ўзвод аўтаматчыкаў.

Мяне правялі ў кабінет суддзі. Я ўжо не патрабаваў адваката — хацеў як найхутчэй апынуцца ў камеры, каб памыцца і паспаць.

Пасяджэнне было кароткае, а вынік прадказальны — 15 сутак арышту.

Да таго як патрапіць у прыёмнік-размеркавальнік, нас павінны былі канваіраваць у раённы аддзел міліцыі. Аўтазак сустрэў добрай навіною — у ім сядзеў Дзіма. А гэта значыла, што з'явілася верагоднасць нашай адседкі ў адной камеры.

Сядзець з Дзімам у камеры — гэта як... нават не ведаю з чым параўнаць... Ну, гэта як у танку хавацца ад абстрэлу снежкамі.

Калі цябе прыхапіў радыкуліт або спатрэбяцца лекі, то, у першым выпад-

ку, ён прафесійна ўправіць табе пазванкі; а ў другім — будзе калаціць у жалезныя дзверы кулакамі да тае пары, пакуль турэмны персанал не прыме меры. А яшчэ Дзіма ўмее кантактаваць з крымінальнымі сукамернікамі. Не, я таксама, вядома ж, умею гэта рабіць няблага, але Дзіма ўнушае ім свяшчэннае трымценне, якое толькі можа ўнушаць былы спецназавец, а сёння freedom fighter — змагар за свабоду.

Дзіма вучыць маладых людзей, як трэба сябе паводзіць у тых выпадках, калі трапіў у турму.

Лічы сябе роўным сярод роўных. Тое, што ты «палітычны», нічога не значыць у адносінах з сукамернікамі.

Калі дастаеш харчы з перадачы — дзялі на ўсіх. З табой таксама падзяляцца, калі табе не будзе чаго есці.

Змагайся да канца за тых, хто хворы ці слабы. Калі ў бяду трапіш ты, за цябе таксама будуць змагацца.

Заўсёды прасі, каб у перадачу былі пакладзены цыгарэты, нават калі ты не курыш. Клапаціся аб экалогіі — хай лепей у камеры пахне цыгарэтамі, чым паленай вапнай, якую яны таксама могуць курыць.

Паводзь сябе годна. Па тваіх паводзінах будуць меркаваць пра ўсіх «палітычных», якія сядзелі да цябе ці будуць сядзець пасля.

Музычны акцэнт. V.A. Ibara River Crossing: Santos ft. Victor Caldee «ay mama» (Yoruba).

Да гэтага арышту я не быў знаёмы са сваёй цешчай. У тым сэнсе, што мы не былі з Наташай «зарэгістраваны», я яшчэ не быў прадстаўлены яе бацькам. Мая цешча незвычайны чалавек, і я шчаслівы, што наша знаёмства адбылося так, як яно адбылося...

Калі мы сядзелі ў «малпоўні» — гэта такая камера ў аддзяленні міліцыі, у якой замест дзвярэй краты, дзяжурны па аддзяленні запытаўся: «Таварышы «палітычныя», пашпарты дзе?» «У рыфме», — буркнуў у адказ двухметровы Сашка. Сэнс пытання дайшоў трохі пазней — без дакументаў мы маглі «завіснуць» у аддзяленні міліцыі на пару дзён.

«Э, таварыш маёр, а хто пашпарты сюды прывязе?» Маёр моўчкі выйшаў з дзяжуркі, падышоў да кратай камеры, працягнуў нам Юраў мабільны тэлефон і вярнуўся на сваё месца. Юра набраў

хатні нумар і, калі яго жонка Тома падняла трубку, выпаліў: «Тосенька, патрэбен пашпарт, нас тут шмат, усім трэба пазваніць, баюся, што батарэйка сядзе. Хто-небудзь звоніў?» У адказ Тома пачала пералічваць славутых кінематаграфістаў свету, якія заклапочаны арыштам выдатнейшага рэжысёра-дакументаліста сучаснасці. На сярэдзіне спісу Юра перапыніў яе: «Ну і хай сабе. Давай прыязджай, цыгарэты не забудзься». Тэлефон пайшоў па руках...

Наташа прыехала каля трох гадзін ночы. Найдабрэйшы маёр, якому лепш было б працаваць садоўнікам, прапусціў яе проста да кратай «малпоўніка». Мы гаварылі ўжо хвілін пяць, як я нечакана «засёк» за шклом уваходных дзвярэй жанчыну гадоў пяцідзесяці.

— Хто гэта?

— Мама, не хацела мяне адну адпусціць ноччу.

— Мама?!

— Так, мама-мама.

Мне толькі ўдалося кінуць будучай цешчы. Я, відаць, выглядаў як гусь, які праглынуў баскетбольны мяч.

Пад раніцу, калі канвой «пакаваў» нас у аўтазак, да мяне падышоў дзяжурны маёр, ціхі маленькі бландзін з блакітнымі вачыма. Ён пакалупаў наскон чаравіка падлогу і сказаў:

— А хто гэта да цябе прыязджаў?

— Жонка, — амаль не схлусіў я.

— А тая, старэйшая?

— Цешча.

Ён зрабіў адзін крок убок, потым павярнуўся да мяне і ціха прамовіў: «Мая б хрэн прыехала».

V

Г е р о й. Пасля ўсіх нягодаў у прыёмнік прыязджаеш, як дадому. Адно дрэнна — на момант твайго прыезду ў гэтым доме занадта шмат гасцей. Да таго ж большасць з іх ты наўрад ці запрасіў бы да сябе пагасцяваць... тым больш на пару тыдняў.

Мне ўдалося пранесці ручку і паперу. У руках — перадачу, у нетрах якой: каўбаса, сала, цыбуля, ручнік, туалетная папера і змена бялізны. Дзіма таксама не раз чытаў літаратуру накшталт «Малога канспіратара», таму прыхапіў у камеру яшчэ больш патрэбную рэч — гадзіннік.

Калі вам давядзецца патрапіць у прыёмнік-размеркавальнік, ніколі не бярыце з сабою больш за адзін запасны камплект бялізны. Справа ў тым, што мыццё бялізны — гэта ўсвядомлены занятак, які дазваляе прабавіць 20—30 хвілін за дзень. Паверце, гэта нямала.

Яшчэ загадзя я паклаў у кішэню кавалак моцнай капронавай ніткі. Яна мае дзве бяспрэчныя перавагі: па-першае, яе немагчыма знайсці пры вобыску, а па-другое, у камеры, калі няма нажа, ёю можна рэзаць сала і каўбасу. Робіцца гэта так: адзін чалавек трымае каўбасу... ага, вось так... а другі пілуе, нацягнуўшы нітку... вось. Можна есці... (Паўза.)

У камеры нас было шасцёра: чацвёрэ «палітычных» і два «паднаглядных». «Паднаглядныя» — гэта тыя, хто вызвалены з турмы, але вымушаны штотыднёва, у пэўны час, адзначацца ў мясцовым аддзяленні міліцыі. Абодва яны жылі ў адным раёне і добра ведалі адзін другога. Старэйшы — Саша — быў «дамушнік» з 16-гадовым стажам адседкі; маладзейшы — Сярога — дробны хуліган, які амаль што не выходзіў з запоя. Яго прывезлі пазней, чым нас, і першыя двое сутак ён адсыпаўся, кідаўся, з прычыны перарванага запоя, то ў жар, то ў холад. На трэція суткі ён прачнуўся і пачаў нястрымна есці, паторгваючыся і ўздыхаючы. (Паўза.)

Трэба сказаць, што перарваны запой — гэта хвароба амаль усіх грамадзян, якіх утрымліваюць у прыёмніку-размеркавальніку, за выключэннем «палітычных». Аднойчы ноччу, недзе каля трох гадзін, нас пабудзіў страшэнны грукат — хтосьці, наколькі хапала сілы і... дурноты, малаціў у дзверы «хаты», што насупраць. Потым пачуўся гучны выразны голас.

Музычны акцэнт. V.A. Movements: The blowflys
«funky in the hole» (Perfect Toy).

Г о л а с (стук у дзверы). Адчыніце!.. Адчыніце!!! (Стук у дзверы.) Ды адчыніце, гады!!! (Паўза.) Адчыніце, мне трэба выйсці! Мама прыйшла, а вы, гады, дзверы не адчыняеце!

Г е р о й. Па калідоры ў наш бок зацокаў чаравікамі дзяжурны афіцэр. Ён, як і мы, павёўся на «маму», але ўжо наступнай фразою неспакойны «пасажыр» сябе выдаў.

Г о л а с. Вы адчыніце ці не?!! Мне што, у акно выскачыць?..

Г е р о й. Менавіта так прыходзіць гарачка — ноччу, пад дружны рогат усяго калідора.

А на трэці дзень я перастаў спаць. Зусім. Я толькі хадзіў па праходзе перад «шконкай» ад сцяны да «вочка». Тры з паловай крокі ў адзін бок, тры з паловай у другі. Увесь час хадзіў. Тры з паловай крокі ў адзін бок, тры з паловай у другі. А як толькі лажыўся, мяне накрывала чорная хваля жаху. Такого жаху, з якім немагчыма змагацца свядомасцю, а магчыма толькі адганяць гэтую хвалю фізічным дзеяннем — тры з паловай крокі ў адзін бок, тры з паловай у другі...

Толькі потым, праз некалькі тыдняў, мой сябар, псіхатэрапеўт, разабраўся ў гэтай дзіўнай немачы, якая называецца клаўстрафобіяй. Мы нават вывелілі, адкуль яна з'явілася ў маім жыцці! Яе падараваў мне родны брат, запіхнуўшы ў канапу за 27 гадоў да таго, як мяне занесла ў турму. Падараваў 27 гадоў назад, а спрацавала яна там, у судовым «стакане», дзе я пяць гадзін хадзіў па зялёным лузе. Цяпер, калі мне давядзецца патрапіць туды яшчэ раз, я ведаю, што рабіць...

І Дзіма ведае.

Ведае, таму што дома ён трэніраваўся, баючыся таго, што і яму давядзецца перажыць нешта падобнае. Дзіма зрабіў тое, на што звычайны чалавек наўрад ці адважыцца — ён папрасіў сваю дачку закруціць яго ў кілім. Закруціць шчыльна...

Музычны акцэнт. Terranova «bitcrush» (! К 7).

Што зведвае чалавек, загорнуты ў кілім? Першае — жах ад немагчымасці паварушыцца, другое — жах ад таго, што чалавек, які дапамог яму загарнуцца, можа пайсці зараз і не вярнуцца, і трэцяе — жах ад таго, што сэрца можа разарвацца кожную секунду...

У турме я сразу меў яшчэ адну важную рэч — джынсы для свабоды. Знаходзіцца ў турме ў джынсах — нонсенс. (Паўза.) У іх немагчыма спаць ці нават проста ляжаць на «шконцы» — кожнае шво намагаецца пазбавіць цябе сну. Гузік як язва буравіць жылот, а заклёпкі п'яўкамі працінаюць цела. Бывалыя на-

ведвальнікі прыёмніка-размеркавальні-ка карыстаюцца ці тоўстым трэніровачным касцюмам, ці штанамі — звычайнымі штанамі ад касцюма. (Паўза.)

Джынсы маглі з'явіцца толькі ў свабоднай краіне. Ні на што не падобныя штаны, нават выціраюцца ў кожнага індывідуальна. Няма дзвюх пар аднолькавых джынсаў, як няма аднолькавых лёсаў.

Штаны — наадварот. Калі штаны камечаліся не так, як ва ўсіх, ты — вырадак. І будучь бузаваль тваё добрае імя: «Чаму гэта ў яго там, у пахвіне, так моршчыцца? Нібыта ж Агтані, а моршчыцца ў пахвіне. Нешта ў яго там не так... моршчыцца нешта ў яго ў пахвіне». Вось дык так — моршчыцца ў пахвіне. Джынсы надзены — нічога не будзе моршчыцца! А штаны здымі — стань свабодным!

Ёсць джынсы «no form», а паспрабуйце надзець штаны «no form». (Паўза.) З джынсамі можна насіць усё што заўгодна: кашулю, камізэльку на голае цела, світэр, пінжак, майку. (Кароткая паўза.) Да штаноў майку надзенце...

Голы торс у камплекце з джынсамі летам выклікае ў дзяўчат адназначную рэакцыю: «як сексуальна»... Паспрабуйце з'явіцца там жа ў штанах і з голым торсам — «чаму ён голы?».

А догляд. Джынсы прасуюць, каліносяць; штаны — кожны дзень. Джынсы могуць быць вузкія і шырокія, прамыя і расклёшаныя, доўгія, парваныя і брудныя, але яны ніколі не могуць быць кароткія і на іх ніколі не можа быць стрэлак.

Музычны акцэнт: Gotan Project «confianzas»
(Ya Basta).

Кожны дзень я бачыў Наташу праз вузенькую шчыліну паміж акном і кратамі. І кожную секунду я хацеў абняць, прытуліць да сябе і больш не адпускаць ніколі... Чым больш я пра гэта думаў, тым больш невыносным рабілася маё знаходжанне ў камеры.

Усіх нас дома чакалі каханыя жанчыны. (Паўза.) Часамі кожнаму з нас здаецца, што яны недастаткова разумеюць нашы трапяткія душы, нашы гарачыя сэрцы, нашы чыстыя думкі... Ну недастаткова разумеюць яны нас... недастаткова... І мы сварымся з імі, абвінавачва-

ючы ў гэтым самым недастатковым разуменні.

Але потым надыходзіць хвіліна, калі мы раптам усведамляем, наколькі ж яны нас разумеюць... лепш, чым мы самі... У тыя хвіліны, калі нам пагражае небяспека, нашы жанчыны становяцца самураямі, аддаючы перавагу гонару перад дабрабытам.

Іра, жонка Андрэя, ганараваная ўсімі магчымымі журналісцкімі прэміямі за асабістую мужнасць. Аднойчы яна, пачуўшы на допыце гадасці з вуснаў следчага пракуратуры, заткнула яго аплявухаю. І цяпер ён маўчыць, а яна працягвае гаварыць тое, што думае.

Дзімава Вольга, даведаўшыся, што яе мужу адмаўляюць у праве на абарону, нагою адчыніла дзверы ў кабінет старшыні суда. Вольга — чалавек спартыўны і, на шчасце судзі, яго не аказалася на рабочым месцы.

У час разгону нашай акцыі, калі ў паветры світалі дубінкі, Наташа і Іра выпягвалі з натоўпу маладых дзяўчат, ратуючы ад пабояў...

У Іры, хроснай мамы нашай малодшай дачушкі, няма мужа — яго выкралі і забілі... выкралі і забілі... Яна шмат гадоў змагаецца за тое, каб даведацца праўду пра яго смерць і дзе знаходзіцца цела. Гэта, вядома ж, высветліцца... хутка высветліцца, а тыя, хто гэта зрабіў, будуць пакараны... А пакуль што... сёмы год, як Анатоля няма... (Паўза.)

У камеры вельмі называе святло — такое цмянае святло, што б'е з невялікай выемкі над дзвярмі. Калі ляжыш на «шконцы», яно б'е прама ў твар — цмянае жоўтае святло, падобнае на яечны жаўток, размазаны па асфальце.

А яшчэ гукі — гукі начной турмы: нехта ў суседняй «хаце» пайшоў «на туалет»... па калідоры прастукаў чаравікамі п'яны вертухай... і бясконцы храп... бясконцы, як сусвет, і магутны, як тысяча рэактыўных рухавікоў. Лепшая метода засынання — уявіць, што спіш на ўзлётнай паласе нью-йоркскага аэрапорта La Guaraia: сотні бліскучых лайнераў разлятаюцца ў розныя краіны, каб сустраць там цароўны ўсход сонца... спачатку цмяна-аранжавае і агромністае, а потым усё больш яркае і... змяншаецца... змяншаецца. Калі яно становіцца вельмі яркае і завісае над гарызонтам, лайнеры вяртаюцца на аэрадром і... прачына-

юцца ў камеры «прыёмніка» на вуліцы Акрэсціна.

Дзіма спіць, заткнуўшы вушы ватынымі шарыкамі і насунуўшы на вочы капюшон курткі. Ён не храпе... ніколі не храпе... Хаця з гэтым тэзісам не згодны яго жонка і сукамернікі. (Паўза.) А я не хроп, таму што не спаў. Тры з паловаю крокі да сцяны, тры з паловаю крокі да «вочка»...

У медытатыўнай напаўдрымоце я бачыў усе тры ж ізумрудна-зялёныя лугі, якія ніяк не прыводзілі мяне да Наташы.

Музычны акцэнт. Sebastien Tellier «la ritournelle»
FSOS 10 (Compost).

А яшчэ думаў пра свайго сябра. Ён жыў у другой краіне — цераз адну на захад... Звычайны хлопец з імем Ян... Ён нарадзіўся 11 жніўня 1948 года ў маленькім гарадку Вшэтата.

Вядома ж, ён мне не быў сябрам у тым разуменні, як гэта прынята разглядаць. Мы не раслі разам, не вучыліся ў адной школе, на адным двары не жылі... нават ніколі не бачылі адзін аднаго. Ды і як мы маглі разам вучыцца, каля Ян быў на 24 гады старэйшы за мяне...

Ён жыў у другой краіне і ў другі час, да таго ж ніколі пра мяне не чуў. А я пра яго ведаў усё: ён хадзіў у звычайную школу; вучыўся так сабе; у 13 гадоў страціў бацьку; у 63-м годзе паступіў у гімназію; цікавіўся гісторыяй. А яшчэ я ведаў, што калі ў 67-м годзе ён паехаў у Савецкі Саюз у будатрад, то арганізаваў там забастоўку студэнтаў, патрабуючы скараціць рабочы дзень да васьмі гадзін. І рабочы дзень скарацілі...

Многім сваім аднагодкам ён здаваўся дзіўнаватым... Дзіўнаваты хлопец, які вывучаў гісторыю і ведаў на памяць біяграфіі вялікіх суайчыннікаў, якія змагаліся за свабоду сваёй краіны. Дзіўнаваты хлопец, якому было «больш за ўсіх трэба»... дзіўнаваты... (Паўза.)

Калі савецкія войскі ўвайшлі ў Чэхаславакію, Ян адразу прыехаў з Вшэтатаў у Прагу — яму зноў было «больш за ўсіх трэба»! Не ведаю, пра што ён думаў, калі бачыў савецкія танкі на пражскіх вуліцах... не ведаю... магу толькі здагадацца... Магчыма, ён думаў: «во сукі... во сукі... во сукі!...»

Ён быў звычайным хлопцам... звычайным... Можа, трохі больш актыўным, трохі больш смелым, але, па вялікім ра-

хунку, звычайным...да 16 студзеня 1969 года.

Мне яшчэ не было і пяці гадоў. Напэўна я быў у гэты дзень у дзіцячым садку... Вядома ж, дзе я яшчэ мог быць у чацвер... у дзіцячым садку... (Паўза.) Мама вяла мяне за руку, а я плакаў — я заўсёды плакаў, калі мяне вялі ў дзіцячы садок. У гэты час Ян ехаў цягніком у Прагу. Калі я сеў снедаць (амлет і какава), ён пісаў пісьмы: свайму сябру Ладыславу, калегу Любашу Холечку, у Саюз пісьменнікаў.

У чатыры гадзіны дня я сядзеў каля акна і глядзеў на дарогу, па якой павінна была прыйсці мама і забраць мяне адсюль. Мне не была відаць праз акно Вацлаўская плошча, на якой якраз у гэтыя хвіліны стаяў Ян. Ён стаяў перад Нацыянальным музеем і быў гатовы да галоўнага ўчынку ў сваім жыцці.

Пастаяўшы некалькі хвілін, ён дастаў з дыпламата банку і выліў яе змесціва на сябе. Напэўна, нехта з тых, што стаялі побач, зразумеў, што адбудзецца... зразумеў, але не змог прадухіліць. Ян пстрыкнуў запальнічкай і... шугануў жывою паходняй! Ён пабег... (Музычны акцэнт.) Чалавек, які шугаў полымем, бег па Вацлаўскай плошчы. Асвятляючы зімовую надвяхоркавую шэрасць. Спальваючы сваё цела, ён вызваляў дух.

Дух, якому было цесна сярод цыннізму і хлусні.

Дух, які ўзыходзіў да святла, асуджаючы сябе на вечнае жыццё.

Дух, у якога хапіла моцы натхняць новыя пакаленні на барацьбу за свабоду. (Паўза.)

Ні па радзе, ні па тэлебачанні ў гэты дзень не казалі ні слова пра тое, што чэшскі студэнт Ян Палах спаліў сябе на Вацлаўскай плошчы ў Празі. Тэлебачанне і радзе ў гэты дзень вяшчалі аб тым, што «16 студзеня 1969 года адбылася першая ў гісторыі айчыннай касманаўтыкі стыкоўка касмічных караблёў «Саюз». А я вяртаўся з дзіцячага садка і нічога не ведаў пра тое, што здарылася.

Праз тры дні Ян памёр у бальніцы на Легравай вуліцы — 85 працэнтаў паверхні яго цела было абпалена.

25 студзеня 1969 года, у суботу, дома, я снедаў чымсьці смачным — мама заўсёды ў суботу пякла блінцы ці пірагі. Потым я гуляў з цацкамі... А ў гэты час на вуліцы Празі выйшлі паўмільёна ча-

лавек, каб развітацца з Янам Палахам. Ішоў дождж. (Паўза.)

Студэнты паставілі свечкі на тое месца, дзе падпаліў сябе Ян, а на помнік князю Вацлаву павесілі транспарант, на якім было напісана: «Не заставайся абыякавым да дня, калі святло будучыні было падаравана цэлам, якое гарэла!» Спрабуючы разagnaць дэманстрацыю студэнтаў, улады прымянілі слёзатачывы газ. Навошта? У гэты дзень на вуліцах горада і так было занадта шмат слёз.

У дзень 20-й гадавіны з дня смерці Яна ў Чэхаславакіі пачалася аксамітавая рэвалюцыя. Праз два дзесяткі гадоў полымя Палаха выпаліла дыктатуру са свядомасці чэхаў і славакаў.

Ён быў і застаецца маім сябрам, хаця пры жыцці не ведаў гэтага.

Чаго ён хацеў дамагачыся сваёй ахвярай? Слёз захаплення дзяўчыны? шоку апанентаў? абуджэння нацыі? (Паўза.) Ён хацеў, каб на імгненне навокал пасвятлела... «...святло будучыні падарвана цэлам, якое гарэла!»

VI

Музычны акцэнт. J. Johnson «parade strut»
(Duchess Musik Corp.).

Г е р о й. Ян быў адным з пакалення Jeans... і Дзіма — Jeans... і Аляксеєвіч — Jeans... Андрэй — Jeans... і абедзве Іры — Jeans...

Напэўна кожны з вас зараз хоча спытацца: а я — jeans? (Паўза.) Вам лепш ведаць. Калі чалавек прыйшоў да ўзросту, калі належыць насіць касцюм і галштук, але працягвае насіць джынсы — гэта яшчэ не факт, што ён належыць да пакалення Jeans. Пакаленне Jeans — гэта людзі свабоды! Яны не належаць нейкай узроставай групе, расе, саслоўю...

Марцін Лютэр Кінг быў Jeans... і Махатма Гандзі — Jeans... Маці Тэрэза — Jeans... і Андрэй Сахараў ...

Калі мне было гадоў шаснаццаць, мы насілі супраціўленне — такую маленькую радыёдэталу — на світэры ці штрыфелі пінжака. Мы насілі, але не ведалі, што палякі, якія не хацелі мірыцца з камуністычнай дыктатурай, насілі на сваім адзенні супраціўленне, якое азначала, што ты належыш не да клуба радыёаматараў, а да супраціўлення.

Лех Валенса быў Jeans... і Даніэль Ольбрыхскі — Jeans... Збігнеў Буяк — Jeans... і Папа Іаан Павел II — Jeans...

У 1851 годзе Лоўб прыехаў у Сан-Францыска. Тады амерыканцаў апанавала залатая ліхаманка, але Лоўб не канкурыраваў ні з кім — баваўняныя тэнт для рабочых гарнякоў і дэфіцыт рабочых штаноў сталі той залатой жылаю, якая не знікне да тае пары, пакуль у свеце ёсць свабодныя людзі.

Лоўб быў Jeans... і Чарлі Чаплін Jeans... Курт Кобейн быў Jeans... падазраю, што і Мікі Маўс — Jeans...

16 верасня 2005 года на цэнтральную плошчу Мінска выйшлі маладыя людзі. Яны прынеслі з сабою нацыянальны флаг — бела-чырвона-белае палотнішча. (Паўза.) У эзатэрыцы чырвоны колер азначае мужнасць, белы — спагаду... (Паўза.) Яны і выйшлі на плошчу з адчайнай мужнасцю і спагадай да загінутых... На падыходзе да плошчы міліцыянеры адабралі флаг... І тады малады чалавек — Мікіта — зняў з сябе джынсавую кашулю і прывязаў да дрэўка.

Калі джынсавая кашуля паднялася над натоўпам, гэта ўжо была не кашуля, а флаг — флаг Пакалення Jeans — генэрацыі свабодных людзей.

Музычны акцэнт. Urbs «the chauffeur» feat.
Rodney Hunter (G-Stone).

Любы тэрмін турэмнага зняволення калі-небудзь заканчваецца... і дыктатура... заканчваецца. Божа, як жа хочацца, каб гэты прамежак часу ўспрымаўся намі як знойдзены, а не як згублены.

Іра марыць даведацца праўду пра смерць свайго мужа. Яна хоча, каб унучка, якая нядаўна нарадзілася, магла прыйсці на магілу дзеда і пакласці там кветкі.

Дзіма і Вольга павянчаюцца пасля таго, як краіна стане свабоднай.

Андрэй марыць заснаваць універсітэт і працаваць у ім садоўнікам.

Мой сябар, нябожчык Валера, любіў гаварыць, звяртаючыся са сваёй тырадаю кудысьці трохі ўверх: «Класнае было раней жыццё, а? Наліеш шклянечку «Агдама», засмаліш пасля гэтага сухую «Астру» і так добра...»

Аднойчы я купіў бутэльку «Агдама» і пачак танных цыгарэт «Астра», расклаў усё гэта на падносе і, калі Валера прый-

шоў на работу, сарваў з падноса сурвэт-
ку. Ён выпіў шклянку таннага віна, за-
смаліў цыгарэту... Потым кінуў яе ў пу-
стую шклянку і сказаў: «Гаўно было
жыццё!»

Я хачу, каб знайшлося месца, дзе
знайшоў сваё апошняе прыстанішча
Анатоль.

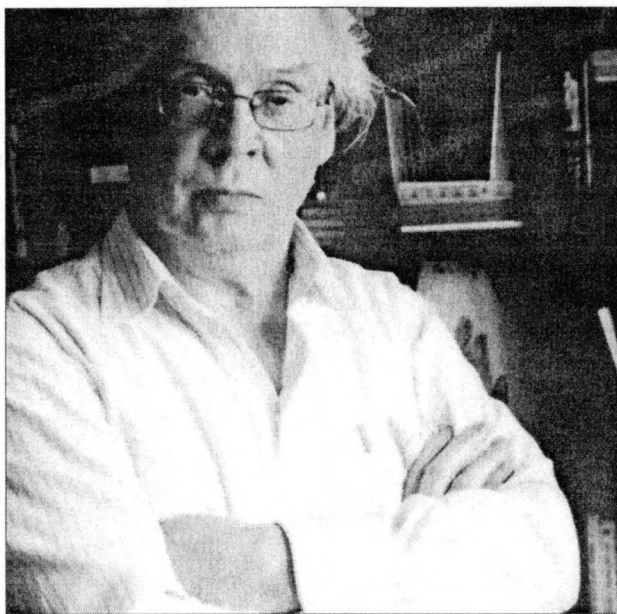
Хачу падняць бакал шампанскага ў
гонар вячання Вольгі і Дзімы.

А яшчэ хачу аддаць сваіх дачок ва
універсітэт Андрэя. І калі нават там трэ-

ба будзе насіць форменнае адзенне, я
ведаю — яны будуць хадзіць на заняткі
ў джынсах.

Музычны акцэнт. Richard Strauss «2001»
(Kama Sutra Musik).

Герой выходзіць са сцэны. Следам за ім,
няспешна сабраўшы пласцінкі,
выходзіць дзі-джэй.

ПРА ПЕРАКЛАДЧЫКА

Андрэй Каляда нарадзіўся 3 чэрвеня 1940 г. у вёсцы Панямонь Навагрудскага раёна Гродзенскай вобласці, Беларусь.

Кандыдат педагогічных навук (1975), прафесар (1993).

Пасля заканчэння СШ № 1 г. Навагрудка ў 1957 г. працаваў токарам на машынабудаўнічым заводзе ў г. Горлаўка Данецкай вобласці, Украіна. У 1958 г. паступіў на акцёрскі факультэт Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (мастацкі кіраўнік курса — народны артыст Беларусі, прафесар К. М. Саннікаў), пасля заканчэння якога быў прыняты ў труп Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы. Артыстычную дзейнасць (1962—1968) сумяшчаў з педагогічнай — выкладаў курс «Выразнае чытанне» ў Мінскім дзяржаўным педагогічным інстытуце імя М. Горкага (1969—1989), адначасова — прафілюючую дысцыпліну «Сцэнічная мова» ў БДзТМІ, з 1989 па 2000 г. — прарэктар па вучэбнай рабоце гэтага інстытута. З восені 2000 г. — прафесар кафедры «Сцэнічная мова і вакал» Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

У 1970 г. выйшла першая кніга А. Каляды — вучэбны дапаможнік «Выразнае чытанне» (з камплектам з трох грамафонных пласцінак), у 1976 г. — яе 2-е выданне, у 1989 г. — 3-е. Аўтар кніг «Слоўнік акцёра і рэжысёра» (1995), «Выпускнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў» (2005), «Беларускае літаратурнае вымаўленне» (з трыма кампакт-дыскамі; 2006), вучэбна-метадычнага дапаможніка «Сцэнічная мова» (2006).

А. Каляда быў старшынёй секцыі сцэнічнай мовы Беларускага тэатральнага аб'яднання (1971—1987), арганізатарам і мастацкім кіраўніком народнага тэатра чытальнікаў «Жывое слова» (1966—1991), вядучым вучэбнай перадачы «Беларуская літаратура ў школе» на Беларускім тэлебачанні (1971—1991).

У творчай скарбонцы А. Каляды пераклад на беларускую мову ўсіх апавяданняў, чатырох аповесцяў і трох раманаў Ф. Дастаеўскага — «Аповесці. Аповяданні» (2002), «Выбраныя творы» (2004), а таксама асобных п'ес Астроўскага, Гоголя, Чэхава, Тургенева, Горкага, Булгакава, Ібсена, Мрожака, Осбарна, Вармы, Гурнея, Малюгіна, Цанева, М. Каляды — «Лялечны дом» (2006).

ЗМЕСТ

<i>Павел Руднеў. Беларусь турбуе.</i>	3
<i>Ларыса Баклага.</i> Аранжавая мара	7
<i>Дыяна Балыка.</i> Белы анёл з чорнымі крыламі	25
<i>Сяргей Гіргель.</i> Жыццё і смерць Квенціна Таранціна	57
<i>Наталля Каляда.</i> Ім сніліся сны.....	99
<i>Павел Пражско.</i> Вельветавыя штаны	115
<i>Павел Расолька.</i> Дождж у снежні	133
<i>Яна Русакевіч.</i> Праўда, ці Тое, што адпавядае сапраўднасці	145
<i>Кастусь Сцешык.</i> Мужчына — жанчына — пісталет	155
М. т. Сцэны жыцця	161
<i>Мікалай Халезін.</i> Я прыйшоў	177
Дзень Удзячнасці	208
<i>Мікалай Халезін (з удзелам Наталлі Каляды).</i> Пакаленне Jeans	242
Пра перакладчыка	262

Літаратурна-мастацкае выданне

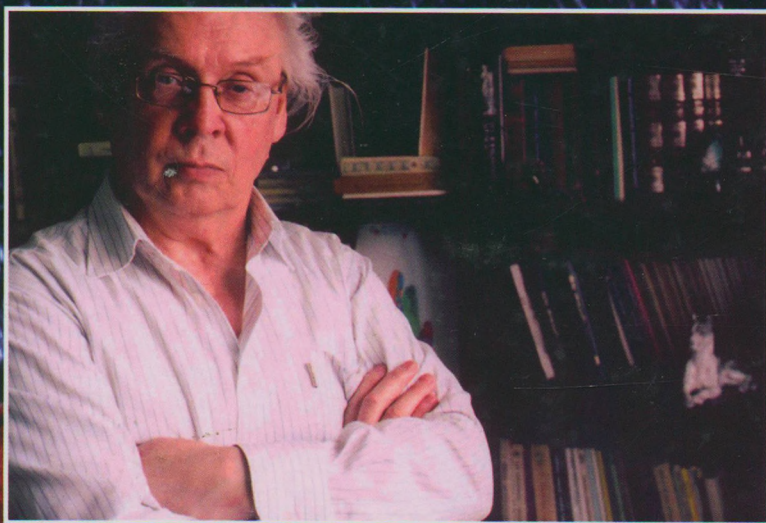
Пакаленне Jeans

*п'есы маладых драматургаў Беларусі
ў перакладзе Андрэя Каляды*

Рэдактар *А. Каляда*
Камп'ютэрны набор *В. Рудзевіч*
Вёрстка *Л. Ваўчок*
Карэктар *Л. Карамазава*

Падпісана да друку 28.02.2007 г. Фармат 70х108 ¹/₁₆. Друк афсетны.
Папера афсетная. Гарнітура Times. Ум. друк. 23,1 арк.
Ул.-выд. 20,01 арк. Наклад 500 ас.

Printed in EU.

Андрэй Каляда –
вядомы беларускі тэатральны педагог,
перакладчык, сталы руплівец на беларускай ніве.

belarus **FREE
THEATRE**

www.dramaturg.org

книга перадаў п'есам аўтару Таўраў і Еліаўс